

ಜನಪ್ರಿಯ ವಾಲ್ಯೂಕಿ ರಾಮಾಯಣ

ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದಿವ್ಯಶೀಲೀ

ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ಪ್ರೇಮಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ, ನಮಸ್ಕಾರ.

ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಇಂದು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ತರವಾದ ಪೂಜಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಾಗಿ ನೆರೆದಿದ್ದೇವೆ. ಅದರ ಉತ್ಸವರೂಪ ಅದರ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೊಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಯಾರು ಬದುಕಿನ ಶ್ರಾಸೋಚಾಪ್ತಾನ ರಾಮನಾಮದ ಟಂಡೋಗತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿತ್ತೋ, ಯಾರು ಜೀವನದ ಸಾಧಕತೆಯನ್ನೂ ಪರಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ರಾಮನಾಮದಲ್ಲಿ ತಂಡರೋ, ಯಾರು ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ತಂಡ ರಾಮರಾಜ್ಯದ ಕನಸನ್ನು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ತಂಡ ಕಟ್ಟಲು ನಿರಂತರವೂ ನೋಂತರೋ, ಯಾರು ತಮ್ಮ ವೈದ್ಯಕೀಯವಾದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ. ಆಧುನಿಕ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಧರ್ಮದ ದಾರ್ಶನಿಕಗಳು ಬೆಬ್ಬಿರಗಾಗುವಂತೆ, ಎಲ್ಲ ರೋಗಕ್ಕು ಹೊತ್ತಮೊದಲನೆಯ ಶೈಷಧ ರಾಮನಾಮ ಎಂದು ಸಾರಿದರೋ, ಯಾರು ಮತದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಭಾರಂತಿ ಇಪ್ರಗಳಿಂದಾಗಿ ನವಕಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದ ರತ್ನಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದ್ವೀರಘವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾ ರಾಮನಾಮದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರೋ, ಕೊನೆಯದಾಗಿ, ಯಾರು ಎದೆಗೆ ಗುಂಡು ತಗುಲಿದಾಗ ‘ಹೇ ರಾಮ್ ರಾಮ್!’ ಎಂದು ರಾಮನಾಮವನ್ನೇ ಜಡಿಸುತ್ತಾ ಕಣ್ಣರೆಯಾದರೋ ಅಂತಹ ವಿಭಾಗಿ ಪುರಣನೊಬ್ಬನ ಜನ್ಮದಿನ ಇದು.

[1]ಆ ವಿಭಾಗಿ ಪುರಣನಿಗೂ ರಾಮ, ರಾಮನಾಮ, ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೂ ಅತ್ಯಂತ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಯಂತ್ರ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ರಾಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ರಾಮನಾಮದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ನಾರಿ ತೋರಿ ಹೋದ ಮಹಾವಿಭಾಗಿ ಆತನು. ಬಹುಶಃ ಆತನ ಆತ್ಮದ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ರಾಮ, ರಾಮನಾಮ, ರಾಮಾಯಣ ಹೇಗೆ ಕಾರಣವಾದುವೋ ಹಾಗೆಯೇ ರಾಮ, ರಾಮನಾಮ. ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಕಾಶನಕ್ಕೆ ಆತನ ಜೀವನವೂ ಪ್ರಥಾನಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಜನೋಷ್ಟವವನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತುಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ನೆರೆವೇರಿಸಿಯೇವು? ಇಂದು ವಯಸ್ಸುರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ ಕೃಗೊಂಡಿ ರುವ ಈ ಜನಪ್ರಿಯ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಕಟಣೆ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಜಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೀಗಿಯಾಗುವಂತೆ ನಾವು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕಾಣಿತೆ.

ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಜಿ ರಾಜಕೀಯ ವೈಕೆಲ್ಲ. ಅವರು ಸೂರಕ್ಷೆ ಸೂರು ಭಾಗ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವೈಕೆ. ಅಂದರೆ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ. ಅವರು ತಂಡ ರಾಮರಾಜ್ಯದ ಕನಸು ಬಹುಶಃ ರಾಜಕೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತತ್ತ್ವವೇತ್ತರಿಗೆ ಮತ್ತು ನವನಾಗರಿಕತೆಯಿಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಒಂದು ಮನೋಭಾರಂತಿಯನ್ನೇ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ತೋರಬಹುದು. ಆದರೆ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ, ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಧ್ಯಾನ ಯೋಗ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು

ಮಾಡಿದವರ ಚರಣತಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದವರಿಗೆ ಅವರು ತಂಡ ಕನಸು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅತೀತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ನನಸು ಎನ್ನುವುದು ಗೋಚರಿಸಿದೆ ಇರದು.

ಈ ಕನಸನ್ನು ಮಾನವ ಹಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನ ಹಾರಂಭವೂ ಆ ಮೂಲದಿಂದಲೇ ಆಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕನಸು ಕಥೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಕಲ್ಪನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಮಿತವಾಗುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಗಾಂಧಿಜಿ ಕಂಡಿರುವ ಕಟ್ಟಿರುವ ಕನಸು. ಈಗಲೂ ಅವರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ - ಅತೀತಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಕನಸು, ಇಂದಲ್ಲ ಮುಂದೆ ನನಸೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಇಂದಿನ ಪೋರಾಣಯೋಗಿ ಮಹಾಮಹಿಂ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಾರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು 'The Discent of the Gnostic Being' 'The Emergence of the Superman' ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವ, ಅಧ್ವರಾ ನಾವು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಫಾಪ್ತತಿಷ್ಠಿತಾ ಅಧ್ವರಾ ಬಾಹೀಕ್ಷಣಿತಿ ಎನ್ನುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ, ಅಧ್ವರಾ ಕರ್ಮಯೋಗಿ ಎನ್ನುವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣತ್ತೇವೆ. ಅಂದರೇನು? ಈ ರಾಮಾಯಣ ವಾಚನ, ಈ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಕಟನೆ, ಈ ರಾಮಾಯಣದ ಆರಾಧನೆ, ರಾಮಾಯಣದ ತತ್ತ್ವಶಕ್ತಿಗಳ ಉಪಾಸನೆ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆ, ಇವು ಬರಿಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದ್ವೇಮವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಂದುಕೊಡುತ್ತವೆ ಎಂದಲ್ಲ. ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಮಗೆ ತಂದುಕೊಡಬಲ್ಲವು. ಅಂದರೇನು? ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಹೊಸಹೊದಾಗಿ ಕಾನೂನು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಅಧ್ವರಾ ರಾಜ್ಯಾಂಗಘಟನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದರೆ ಏನು ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇನ್ನೂ ಅತಿಶಯವಾದ ಕಾರ್ಯ ಇಂತಹ ಮಹಾಕೃತಿಗಳಿಂದ ಆಗಬಲ್ಲದು. ಏಕೆಂದರೆ ನಾವೇನೂ ಈಗ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಅವಿಲ ಭರತವಿಂಡವನ್ನು ಒಂದುಮಾಡಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಈ ರಾಜಕೀಯದ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಆದರ ಮೂಲದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬ್ರಹ್ಮತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಸ್ವನ್ಯವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಈ ರಾಜಕೀಯ ಭರತತೆಯನ್ನು ರದ್ದಿಸಬಲ್ಲಿರಿ? ವಾಲ್ಯೇಕಿ, ವ್ಯಾಸ, ಕಾಳಿದಾಸ, ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತಗಳು, ದೇಶಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಮತ್ತು ಪುಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುವ ಇತರ ಹಲವಾರು ಶ್ರುತಿಗಳು - ಇವು ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲಗಳಾಗಿ, ನಮ್ಮನಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಭರತವಿಂಡದ ಬ್ರಹ್ಮತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾ ಇವೆ, ರದ್ದಿಸುತ್ತಾ ಇದೆ. ಆ ಶಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಜಿ, ನೇಹರು ಮೊದಲಾದವರು ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಮೂಲಶಕ್ತಿಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹಾಶ್ವಾತ್ಯ ರಾಜಕೀಯ ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಇದನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತೇವೆ ಎನ್ನುವುದು ಬರಿಯ ಭಾಗಂತಿ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಜಿ ನಮಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

ಒಮ್ಮಿಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿಯ ಅನೇಕ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಇಂತಹ ರಾಮಾಯಣ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇವೆ. ಒಮ್ಮಿಗೆ ಇದರ ಅರ್ಥ ಏನು, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಏನು ಎನ್ನುವುದು ವಯಸ್ಸಿರ ಶಿಕ್ಷಣಸಮಿತಿಗಾಗಲಿ ನನಗಾಗಲಿ ನಿರ್ಮಾಗಲಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಪೂರ್ವ ಮುಹೂರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನಾರೂಪವಾದ ಒಂದು ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ರೀತಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವರಿಸುತ್ತವೆ, ಗೋಚರವಾಗುತ್ತವೆ. ರಾಮಾಯಣದ ಇಂದಿನ ಪ್ರಕಟಣೆ ಬರಿಯ ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟಣೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬೇದ. ಇದು ಒಂದು ಶಕ್ತಿ

ನಂಂತಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಇದು ಒಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ, ಇದು ಒಂದು ಶಾಂತಿಯ ಪರಮಾಶ್ಚಯ, ನೆಲೆ. ಯಾವ ಸ್ಯಾನ್ಸ್‌ವೂ ನಾಧಿಸಲಾರದುದನ್ನು ಇದು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ, ಯಾವ ರಾಜಕೀಯವೂ ಕೈಗೂಡಿಸಲಾರದುದನ್ನು ಇದು ಬಹುಶಃ ಕೈಗೂಡಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮನೋ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದು ‘ಭುವನ ವಂದನೀಯವಾದ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನೆರೆದಿದ್ದೇವೆ’ ಎಂದು.

ವಯಸ್ಸರಿಗೆ ಅಕ್ಕರ ಕಲಿಸುವುದೆಂದರೆ ಅವರು ಇದುವರೆಗೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಪದೆದಿದ್ದ ಕೈ ಕಾಲು ಮೂಗು ಬಾಯಿ ಕೆಣ್ಣ ತಿವಿ ಮೊದಲಾದ ಇಂದಿಯಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿದ ಒಂದು ಅಂತರಿಂದಿಯದ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಅವರಿಂದ ಗುದ್ದಲಿಪ್ಪಾಜೆ ಮಾಡಿಸಿದಂತೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯಚೇತನೆಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ನಾಲಗೆ ಸ್ವಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಅವನ ಬಾಳಿಗೊಂದು ಹೊಸ ಹಸಿವೆ ಹುಟ್ಟತ್ತದೆ. ಆ ಹೊಸ ನಾಲಗೆಯಿಂದ ಅವನು ಅದುವರೆಗೂ ಕಾಣದಿದ್ದ, ಕಾಣಲಾರದಿದ್ದ, ಒಂದು ಹೊಸ ರುಚಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ಆ ಹೊಸ ಹಸಿವೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಆಕಾರವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಅನ್ನಮಯುದ ಹೊಟ್ಟೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಬಯಿಸುವಂತೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಹಸಿವು ಮನೋಮಯುದ ಆಕಾರವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ರುಚಿಯನ್ನೂ ಹೊಸ ಹಸಿವನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುವಾತನು ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾದ ರಸವನ್ನೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿದಿದ್ದರೆ ಲೇಸನೆಸೆಗೆಲಹೋಗಿ ಹೋಗಿ ಕೇಡು ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸವಿಯಬಾರದುದನ್ನು ಸವಿದು, ತಿನ್ನಬಾರದುದನ್ನು ತಿಂದು, ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾಕ್ಷರನಾದವನ ಜೀತನ ಮೇಲಕ್ಕೇರುವ ಬದಲು ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದು, ನಾಶವಾಗುವುದರ ಜತೆಗೆ ವಿನಾಶಕರವೂ ಆಗಿ, ರಾಕ್ಷಸವಾಗುವ ಸಂಭವವುಂಂಬು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಕ್ಕರಪ್ಪಜಾರದಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವೂ ಅರ್ಹವೂ ಅನ್ವಯಿತವೂ ಆರೋಗ್ಯಕರವೂ ಆಗಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯಸ್ವಷ್ಟಿ.

ಹೊಸದಾಗಿ ಓದು ಕಲಿತ ನಮ್ಮ ಜನ “ಸ್ವಾಮಿ, ಓದುವದನ್ನೇನೋ ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರಿ. ಏನೇನೋ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಓದುವದಕ್ಕೆ ಹೊಡುತ್ತಿದ್ದಿರಿ. ಆದರೆ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳನ್ನೂ ಓದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಓದನ್ನೇಕೆ ಕಲಿಯಬೇಕು? ಸಂತೋಷದ ಜೊತೆಗೆ ಪುಣ್ಯವೂ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ನಮಗೆ. ಓದು ಕಲಿತುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತು” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆಂದು ವಯಸ್ಸರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯವರಿಂದ ಕೇಳಿದಾಗ ನಾನು ತುಂಬಾ ಹಿಗ್ಗಿದೆ. ‘ಧನ್ಯ ನಮ್ಮ ಜನ: ಸಾರ್ಥಕ ಅವರ ಬಾಳಿ!‘ ಎಂದುಕೊಂಡು, ಜನಪ್ರಿಯವಾಗು ವಂತೆಯೂ ವಾಲ್ಯುಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯ ಮ್ಯಾ ಒಂದಿನಿತ್ಯ ಅತ್ಯ ಇತ್ಯ ಇಗಿ ಕೆದದಂತೆಯೂ ಸಾಧ್ಯವಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಲಭವಾದ ಗಂಡ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಬರೆಯಲೊಷ್ಟಿದೆ. ಹಲವು ಗೆಳೆಯರ ಹಲವು ತೆರನಾದ ಸೆರವಿನಿಂದಾಗಿ ಅದು ಜನಪ್ರಿಯ ವಾಲ್ಯುಕಿ ರಾಮಾಯಣವಾಗಿ ಈಗ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹನ್ನರು ನನ್ನೊಬ್ಬನದೇ ಇದ್ದರೂ ಅವರೆಲ್ಲರ ಉಸಿರೂ ನನ್ನುಸಿರಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಮರೆಯಲಾರೆ. ಆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಇದರಿಂದ ಬದಗುವ ಎಲ್ಲ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ಅವರೆಲ್ಲರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನಮ್ಮ ಜನರ ಬಾಳು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರ ಅಂತ ರಾಳಿದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಿಕರ ಪುಣ್ಯದ ತಪಃಪ್ರಭಾವದ ನಂದಾದೀಪ ನಂದದ ಮಿನುಗುತ್ತಿದೆಯಿಂದ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಕ್ಕರ ಕಲಿತವರು ಕಾಸಿನಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನೂ ರೋಮಾಂಚಕರವಾದ ನವೀನ ಚಲಜ್ಞಿತ್ಯ ಶೃಂಗಾರ ಕಥಾನಕಗಳನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಬದಲು - ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಎಂದಾದರೂ ಚಿಂತಯಿಲ್ಲ - ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳಂತಹ

ಹಳೆಯ ‘ಕಗ್ಗದ ಪುರಾಣಧಂಡನ್ನು’ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೇ? ಏನಾದರಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನೀಗೆ ನಾಗರಿಕರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ. ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಕರಿಸಿ ಶೈಷ್ಟತೆಗೇರಬೇಕೆಂಬ ಗೀಳು ಈ ಒಂದು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯವರಿಗಿನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಂಕಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೂ ಸೋಂಕಾಗಿಬಿಡುವ ಮೊದಲೇ ಅವರು ಹೊಸದಾಗಿ ವರ್ದಿದ ಓದಿನ ರುಚಿ ಕೆನರುಹಾದಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಾಡಿನ ಒಳ್ಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ ಕರ್ತವ್ಯ.

ಅಂತಹ ಉತ್ತಾನದ ಮತ್ತು ಉದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಆಶೀರ್ವಾದವೂ ಶಕ್ತಿಯೂ ಆಗಿ ನಮಗೆ ನೆರವಾಗುವ ದಿವ್ಯಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವೂ ಜನಪ್ರಿಯವೂ ಆಗಿರುವ ಚಿರಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತಾವಿವೆ?

ರಾಮಾಯಣ ಆದಿಕಾವ್ಯ; ಅದರ ಕವಿ ಆದಿಕವಿ. ಆತನು ಮಹಣಿಯೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ದೃಷ್ಟಾರನೂ ಅಹುದು. ಆತನ ಪೂರ್ಣದೃಷ್ಟಿ ಲೋಕಾತಿಕ್ರಾಂತ ಗೋಚರವೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಆತನು ಕ್ರಾಂತದಶೀ. ಮತ್ತು ಅವನ ಪ್ರತಿಭೆ ನಿತ್ಯಸರ್ತೆ ಸಂಸ್ಥಿ. ಆ ಮಣಿಕವಿ ವಾಲ್ಯೈಕಿಯ ಸಮುದ್ರೋಪಮಾದ ಮಹಾಗಾನಕ್ಕೆ ಜಗತ್ತು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ರಾಮಾಯಣವು ಪುರಾಣವಾದರೂ ಅದೊಂದು ಬೃಹದ್ ಭಾವಗಿತೆಯಂತಿದೆ. ಅದು ಏಕಕವಿ ಕೃತಿಯೂ ಆಗಿದೆ; ಬಹುಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಜನಾಂಗದ ಮನಃಕೃತಿಯೂ ಆಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅದು ಭಾವಗಿತೆಯಂತಿದ್ದರೇ ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪುರಣದಂತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರವಾಗಿ ಒಷ್ಟುತ್ತದೆ. ಏಕಾಗ್ರತೆ, ಏಕಮುಖತೆ, ಬಿಕೃತೆ, ರಾಗತೀಕ್ಷಣತೆ, ಆದರ್ಥ ಹೀಯತೆ ರಸಾರೇಶ ಇವುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದೊಂದು ಭಾವಗಿತೆ. ವಿಪುಲತೆ, ಬಹುಳತೆ, ವಿವಿಧತೆ ದೇವತ್ವ, ದೃತ್ಯತ್ವ, ಮಹತ್ವ ಇವುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದೊಂದು ಪುರಾಣ. ಅದರ ಸೂತ್ರ ಭಾವಗಿತೆಯದು; ಗಾತ್ರ ಪುರಾಣದ್ವಾರೆ. ಕವಿಕೋಕೆಲ ವಾಲ್ಯೈಕಿಯ ಹೃಮಾಚಲ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸರೋವರದ ಸೌಂದರ್ಯವಿದೆ: ಸರಿತ್ವತಿಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯವಿದೆ. ಚಾರುಲಾಲಿತ್ಯ ಮತ್ತು ರುಂದುಭವ್ಯತೆ ಎರಡೂ ಸಮನ್ವಯಗೊಂಡಿರುವ ಆ ಮಹತ್ವತೆ ಲೋಕವೊಜಾಭಾಜನವಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಏನಾಶ್ಚಯೇ?

ಅಂತಹ ಕವಿಯೂ ಅಂತಹ ಕೃತಿಯೂ ನಮಗೆ ಲಭಿಸಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆ, ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ. ಮತ್ತೆ ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯ! ಕವಿಯೂ ಕೃತಿಯೂ ಎಂದು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದರೂ ನಮ್ಮ ಹಾಲಿಗೆ ಅವೆರಡಕ್ಕೂ ಬೇದವಿಲ್ಲ. ಕವಿ ತನ್ನಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿಹೋಗಿದ್ದಾನೆ, ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವಂತೆ. ಲೋಕಸಂಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಕವಿಯೇ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಅವಶರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕವಿಯ ಜೀವನಕಥೆಯೂ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಒಂದಂಶವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಅವನ ಜೀವಿತದ್ದೇತ್ರದಿಮದಲೇ ಅದು ಹೊಮ್ಮೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅವನ ಬಾಳಿನ ಸರ್ವಸ್ವದ ಸಾರಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಅದು ಮೈವೆತ್ತು ನಿಂತಿದೆ. ನಿಷಾದನಾಗಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ಮಹಣಿತ್ವಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದೆ. ವ್ಯಾಧನನ್ನು ಆದಿಕವಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದೆ. ವಾಲ್ಯೈಕಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ರಾಮಾಯಣವೂ ವಾಲ್ಯೈಕಿಯನ್ನು ಸೃಜಿಸುತ್ತಿತ್ತು, ಕಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಪಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಗುರುವಿನ ಅನುಗ್ರಹವೂ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯೂ ದೊರೆತರೆ ಬೇಡನಂತಹ

ನಾಮಾನ್ಯನೂ ಮಹಡಿಯಂತಹ ಮಹೋನ್ನತಿಗೆ ಏರಬಹುದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವಾಲ್ಯುಕಿಯ ಜೀವನಕಥೆಯ ಒಂದು ಅಶಾದಾಯಕ ಅಗ್ನಿಸಾಧೀಯಾಗಿದೆ.

ವಾಲ್ಯುಕಿ ನಿಷಾದರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು.

ನಿಷಾದರು ಅತ್ಯಂತ ಅಳ್ಳರೆಂದಾಗಲಿ ಕ್ರಾರಿಗಳಾದ ಕಾಡುಜನರೆಂದಾಗಲಿ ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಪ್ರಿಯಸ್ವೇಹಿತನಾದ ಗುಹನೂ ಬೇಡರ ದೊರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ನಿಷಾದರಿಗೂ ಅವರ ನೆಲದ ಕುಲದ ವಿದ್ಯೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇದ್ದವೆಂದು ಒಷ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ವ್ಯಾಧರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಾಲ್ಯುಕಿ ವ್ಯಾಧವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದನೆಂದರೆ ಅಥಮ್ವಾ ಅಲ್ಲ, ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣ ಕತ್ತಿ ಈಟಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನ್ನವರ ಕೂಡ ನಡೆದು ಹುಲಿ ಸಿಂಹ ಆನೆ ಕಡವೆ ಮಿಗ ಮೊದಲಾದ ವನ್ನೆಜಂತುಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿರಬೇಕು; ದಂತ ಚರ್ಮ ಉಗುರು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿರಬೇಕು. ಹೊಳೆ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಲೆ ಬೀಸಿಯೋ ಗಾಳ ಹಾಕಿಯೋ ಸಿಡಿಯೋಡಿಯೋ ಮೀನು ಹಿಡಿದಿರಬೇಕು; ಈನಾಡಿರಬೇಕು. ತರತರದ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ತರತರದ ರುಚಿಯ ಹಣ್ಣಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಿರಬೇಕು; ವಿಧವಿಧವಾದ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಗಿಡ್ಡಿಗೆಣಸು ಗಳನ್ನು ಅಗೆದು ತನಗೂ ತನ್ನವರಿಗೂ ಆಹಾರ ಒದಗಿಸಿರಬೇಕು. ಬದುಕಿನ ಈ ಎಲ್ಲ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಲೌಕಿಕ ನಿರ್ಮಿತ್ತಗಳಿಂದಾಗಿ ವಾಲ್ಯುಕಿ ಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ನಾಮಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಸಂಪತ್ತಗಳನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿರಬೇಕು.

ಮೊದಲ ಕವಿಯಾಗುವ ತನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿನ ಕಂದನನ್ನು ವ್ಯಾಧನನ್ನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ

ವಾಗ್ದೇವಿ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದಳು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರಾಮಾಯಣ ಈಗಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನ್ಯಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊರೆಯತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಧ್ಯೇಯವಾಗಿ ಉಹಿಸಬಹುದು. ವಾಲ್ಯುಕಿಯ ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ತಾರಣ್ಯಕಾಲಗಳ ಅರಣ್ಯ ಪರಿಚಯದ ಪೂರ್ಣಫಲ ಅವನ ದಿವ್ಯಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆ ಕಾಡಿನ ಬಲವು, ಆ ಮರಮರದ ಗಿಡಗಿಡದ ಬಳ್ಳಿಬಳ್ಳಿಯ ಆತ್ಮೀಯವಾದ ಪರಿಚಯ, ಹೂವು ಹಕ್ಕಿ ಹಣ್ಣ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಆವೇಶಪೂರ್ಣವಾದ ಅಸತ್ತಿ, ಅವುಗಳ ಒಂದೊಂದು ವಿವರದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ಕಟವೂ ದೀರ್ಘವೂ ಆದ ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ಒದಗುವ ಆ ರಸರುಚಿ, ಮತ್ತುಮತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಸ್ಥವಾಗುವ ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯದ ಆ ವಿವರಳಾನ - ಇವು ವ್ಯಾಧ ವೃತ್ತಿಗಲ್ಲದೆ ಅಷ್ಟು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಲಭಿಸುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ವಾಲ್ಯುಕಿಯ ನಾಳನಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಬಾನು ಮುಗಿಲು ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡು ಮಿಗ ಹಕ್ಕಿ ಮಳೆ ಬಿಸಿಲು ಚೆಳಿ ಮಂಜು ಬೆಳಗು ಬೈಗು ನೇನರ ತಿಂಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ನೆತ್ತರವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದು ಅವನು ನಿಷಾದನಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿಂದಲೇ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದ ವ್ಯಾಧರ ತರುಣಿಗೆ 'ನಾರದ' ರಂತಹ ಗುರುವಿನ ಅನುಗ್ರಹವೂ ದೊರೆಯಿತು. ನಾರದ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ದಯಾಲಿಸುವಾತನು ಎಂಬರ್ಥವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಯಾವ ದಿವ್ಯ ಗುರುವನ್ನಾದರೂ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರತಿಮಾವಿಧಾನ ಆ ಹಂಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಜೆಚ್ಚಿತ್ಯಾಪಿದೆ.

ಗುರುಕೃಪೆ ದೊರೆತ ಮೇಲೆ ಬೇಡರ ತರುಣನು ವಲ್ಯೋಕಾಶಮುದಲ್ಲಿ ಹಾಲ ಪ್ರವಚನ ಅರ್ಥಯಿನ ಧ್ವನಿರೂಪವಾದ ಉಗ್ರತಪಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಲವು ವರ್ಣಗಳನ್ನು, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೊರಗಲ್ಲಿಯೂ ಬಾರದೆ ತೋರದೆ, ಕಳೆದಿರಬೇಕು. ಅವನ ಮೇಲೆ ಹುತ್ತೆ ಬೆಳೆದಿತ್ತೆ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಗುರುನಾರದರ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ರಾಮಮುಂತ್ರ ಮತ್ತು ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ ಎರಡರ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ದೊರೆತು ಕೊನೆಗೆ ವಾಕ್ಯವಿಶಾರದನಾದ ವ್ಯಾಧನು ಮಹಡಿಯಾದನು.

ಅಂತಹ ಅನಘ್ಯೋದಿವ್ಯವಾದ ಲೋಕೋತ್ತರ ರಸಭಾರದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ವಿಕಾಿದ್ದ ಅವನ ಕವಿಚೀತನ ಭುವನಭಾಗ್ಯಕಾರಣವಾಗಿ ಕಾವ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಶರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರ ಫಂಗನೆ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಆತನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದ ಬಳಿಯ ತಮಸಾನದಿಗೆ ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತು ಅರ್ಕದೆಮುವೂ ರಮಣೀಯವೂ ಪ್ರಸನ್ನಾಂಬುವೂ ಅಗಿದ್ದ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೀಯಲು ಹೋಗಿದ್ದನು. ಕ್ರೌಂಚ ಪದ್ಮಿಗಳರಡು ಅಲ್ಲಿಯ ವಿಪುಲ ವನವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಮೇಲುಗಡೆ ತೀಳಿಯಾದ ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಉಲಿದು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು, ತಮ್ಮ ದಾಂಪತ್ಯಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೋರಿ ಸಾರುವಂತೆ. ವಾಲ್ಯೋಕಿ ರಸಸುಖಪುಲಕಿತನಾಗಿ ಅಪುಗಳ ಅನಂದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ನೋಡುನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮರಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂಚಿದ್ದ ಬೇಡನೋಬ್ಜನು ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಗಂಡುಕೊಂಚೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ರಕ್ತಮಯವಾಗಿ ಬಾಣಸಹಿತವಾಗಿ ಆತನ ಸಮೀಕಂಡಲ್ಲಿಯೆ ಉರುಳಿತು. ಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಾಡಿ ರೋದಿಸಿತೋಡಿತು. ವಾಲ್ಯೋಕಿಗೆ ಕರುಣವುಕ್ಕಿ ಸ್ವಧರ್ಮಚಾರಿಯಾದ ಆ ಶಬರನನ್ನು ಅಧರ್ಮಚಾರಿಯೆಂದು ಬಗೆದು ಇಂತು ಶಹಿಸಿದನು:

"ಮಾ ನಿಷಾದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ತ್ವಮಗಮಃ ಶಾಶ್ವತೀಃ ಸಮಾಃ
ಯತ್ ಕ್ರೌಂಚಮಿಥುನಾದೇಕಮವಧಿಃ ಕಾಮಮೋಹಿತಮ್!"

"ಹೇ ನಿಷಾದ, ಕಾಮಮೋಹಿತವಾದ ಕ್ರೌಂಚದಂಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಹೊಂದೆಯಲ್ಲಾ; ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಿನಗೆ ಏಳಿಗೆಯಾಗಿದಿರಲಿ!"

ಒಡನೆಯೆ ಖುಡಿ ತನ್ನ ಕರಿನವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ತಾನೆ ನೊಂದುಕೊಂಡು 'ಹಕ್ಕಿಯ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮರುಗಿ ಹೋಪವಶನಾಗಿ ಏನುಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿ!' ಎಂದು ತನ್ನ ವ್ಯೇರ ಗ್ರಹಣಬ್ದಿಗಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ಸಮೀಕಂಡಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ತಾನೆಂಬುದು ಶ್ಲೋಕಮಾತ್ರವಾಗಲಿ, ಶಾಪವಾಗುವುದು ಬೇಡ ಎಂಬ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನಂತೆ:

"ಪಾದಬದ್ನೋಽಕ್ಕರ ಸಮಸ್ತಂತ್ರೀ ಲಯ ಸಮಸ್ಯಿತಃ
ಶೋಕಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತೋ ಮೇ ಶ್ಲೋಕೋ ಭವತು ನಾನ್ಯಥಾ"

ನದೀತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಮಾಡಿ ಆಶುಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಆ ಮಹಿಂ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ತುಳಿತನು. ಆಗ ಬೋಕರ್ತನೂ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭವೂ ಚತುಮುಖನೂ ಮಹಾತೇಜನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಗೋಚರನಾಗಿ ತನ್ನ ಕೋಡರ್ಕೂ ಕೊಟ್ಟ ಶಾಪರ್ಕೂ ಚೀಂತಾಕೃಂತನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾಮುನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಇಂತು ಆದೇಶವಿತ್ತನಂತೆ:

“ಶ್ಲೋಕ ಏವ ತ್ವಯಾ ಬದ್ಲೋ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣ
ಮಂಜುಂದಾದೇವ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರವೃತ್ತೇಯಂ ಸರಸ್ವತೀ
ರಾಮಸ್ಯ ಚರಿತಂ ಕೃತ್ಸ್ಯಂ ಕುರು ತ್ವಮೃಷಿಸತ್ತಮ
ಧರ್ಮಾತ್ಮನೋ ಗುಣವರ್ತೋ ಲೋಕೇ ರಾಮಸ್ಯ ಧೀಮತಃ
ವೃತ್ತಂ ಕಥಯಿ ವೀರಸ್ಯ ಯಥಾ ತೇ ನಾರದಾಷ್ಟಿತಮ್
ರಂಹಸ್ಯಂ ಚ ಪ್ರಕಾಶಂ ಚ ಯದ್ವಾತ್ತಂ ತಸ್ಯ ಧೀಮತಃ
ರಾಮಸ್ಯ ಸಹಸ್ರಾರ್ಥೀ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಚ ಸರ್ವಳಃ
ವೈದೇಹ್ಯಾಶ್ವವ ಯದ್ ವೃತ್ತಂ ಪ್ರಕಾಶಂ ಯದಿ ವಾ ರಂಹ:
ಯಚ್ಚಾಪ್ಯವಿದಿತಂ ಸರ್ವ ವಿದಿತಂ ತೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ
ನ ತೇ ವಾಗಸ್ಯಾತಾ ಕಾವ್ಯೇ ಕಾಬಿದತ್ರ ಭವಿಷ್ಯತಿ
ಕುರು ರಾಮಕಥಾಂ ಪುಣ್ಯಂ ಶ್ಲೋಕಬದ್ಧಾಂ ಮನೋರಮಾಮ್
ಯಾವರ್ತೋ ಸ್ವಾಸ್ಯಂತಿ ಗಿರಿಯಃ ಸರಿತಶ್ಚ ಮಹಿತಲೇ
ತಾವರ್ತೋ ರಾಮಾಯಣಕಥಾ ಲೋಕೇಷು ಪ್ರಚರಿಷ್ಯತಿ
ಯಾವರ್ತೋ ರಾಮಾಯಣಕಥಾ ತ್ವತ್ ಕೃತಾ ಪ್ರಚರಿಷ್ಯತಿ
ತಾವದೂಧ್ವಮಧಾಶ್ಚ ತ್ವಂ ಮಲ್ಲೋಕೇಷು ನಿವತ್ಸಸಿ”

“ನೀನು ಆ ವಿಷಾದನನ್ನು ಕುರಿತೆಂದುದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶೋಕವೇಕೆ? ಆ ನನ್ನ ಭಂದಸ್ಸರೂಹಿಣಿ ಸರಸ್ವತಿಯಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅವಶರಿಸಿದ್ದಾಳಿ. ಧೀಮಂತನೂ ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ ವೀರನೂ ಆ ಚರಿತಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಕಾಶವಾದ ವೃತ್ತವಾಗಿಲಿ ಯಾರ ಚಿತ್ತವಾಗಿಲಿ. ಸೀತಾ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರಲಿ, ಯಾರ ವೃತ್ತವಾಗಿಲಿ ಯಾರ ಚಿತ್ತವಾಗಿಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದರ್ಶನ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯತವೆಂಬುದು ಒಂದಿನಿತ್ತೂ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಗಿರಿನದಿಗಳಿರುತ್ತವೆಯೋ ಆ ವರೆಗೆ ಲೋಕಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಕಥೆ ಪ್ರಚರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ರಾಮಾಯಣ ಕಥಾಕೃತಿ ಪ್ರಚರವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ನೀನು ನನ್ನ ಕೃತಿಯಾಗಿರುವ ಈ ಮೇಲಣ ಮತ್ತು ಕೆಳಗಣ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಸರ್ವೋದಯಕಾರಣನಾಗಿ ಸರ್ವರಸಾನಂದರೂಪನಾಗಿ ಇರುತ್ತೇಯೆ. ”

ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರತ್ಯೇಕದ ಮತ್ತು ಆದೇಶದ ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗಿತವಾಗಿರುವ ದರ್ಶನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ನಾವು ಹೃದಯಿತ್ತಾಗಿ ಅರಿಯಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮನ ಇಂಜಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸಿತು ಎಂಬುದರ ಸಂಪೂರ್ಣಾರ್ಥವನ್ನು ಮನನ

ಮಾಡಬೇಕು. ಕವಿಕೃತಿ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ್ನದನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ, ಎಂದರೆ ಕವಿ ಕೃತಿಗೆ, ಕನಿಷ್ಠವೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಗೆ ಸಮನಾದ ಗೌರವ ಸಲ್ಲಾತ್ತದೆ. ‘ಯಾವತ್ ಸಾಫ್ಯಂತಿ ಗಿರಯಃ ಸರಿತಶ್ಚ ಮಹಿತೇಲೇ ತಾವತ್ ರಾಮಾಯಣಕಥಾ ಲೋಕೇಷು ವೈಜರಿಷ್ಟತಿ’ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಗಳಾದ ಪರವತಾರಣ್ಯನಿಗಳಂತೆ ಕವಿಕೃತಿಯಾದ ರಾಮಾಯಣವೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸತ್ಯಾಂಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಶ್ವಾಸನೆಯಿದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ, ಈ ಹೃದ್ವಿಯ ಪರವತಾರಣಗಳ ಸತ್ಯ ಈ ಒಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವೈಜರವಾಗಿರುವದಾರೆ ಮುಂಡಿಕವಿಕೃತಿಯ ಸತ್ಯ ಅನೇಕಲೋಕಚರವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅತೀಂದ್ರಿಯವೂ ಯಾಗಿರುವೂ ಆಗಿರುವ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ಯವೂ ವೃತ್ತಿಭೋಧಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ, ‘ಮಹಿತೇಲೇ’ ‘ಲೋಕೇಷು’ ಎಂಬ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಹಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ ವಾಲ್ಯಿಕಿಯೂ ಲೋಕಲೋಕಾಂತರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯಿದೆ. ರಾಮಾಯಣ ಬರಿಯ ಲೌಕಿಕವಾದ ಚರಿತ್ಯೆಯಂತಲ್ಲ ಎಂಬುದು ‘ರಹಸ್ಯಂ ಚ ಪ್ರಕರಂ ಚ’ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ‘ಯಚ್ಚಾಪ್ಯ - ವಿದಿತಂ ಸರ್ವ ವಿದಿತಂ ತೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ’ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದು ಸತ್ಯಾಧಾರವಿಲ್ಲದ ಬರಿಯ ಬಾಲಿಶ ಕಲ್ಪನಾವಿನೋದದ ಕಟ್ಟು ಕಥೆಯಂತೆ ಅನ್ವಯವುಷಿಯಲ್ಲ; ಅದೂ ಒಂದು ಮತಚಿದ್ಭೂತಾನ್ಯಾಸ. ವಾಲ್ಯಿಕಿಯ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖ್ಯಂಕೊಳ್ಳು ಹುಸಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮುಂದು ವಾಕ್ಯಾತ್ಮಕ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಾಕ್ಯಾತ್ಮಕಿಯಿಂದ ಸಮನ್ವಯಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಏನನ್ನು ‘ವಚಿಸಿದರೂ ಅದು ‘ರಚಿತ’ವಾಗಿಯೆ ಸತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ‘ನ ತೇ ವಾಕ್ ಅನ್ವಯಾ ಕಾವ್ಯೇ ಕಾಚಿದತ್ತ ಭವಿಷ್ಯತಿ’ ‘ಕಾವ್ಯವಾಗುವ ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯಾನಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಿ ತಪ್ಪಿಯೂ ಅನ್ವಯವಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ’ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಸುಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿದೆ, ಕವಿಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮಮುದ್ದೆ.

ವಾಲ್ಯಿಕಿಯ ಕೃತಿ ಅದು ಹುಟ್ಟಿದಂದು ‘ಕವಿಕೃತಿಯಾಗಿತ್ತು; ಇಂದು ‘ಪ್ರಕೃತಿ’ ಯಾಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯರ ಬಾಳುವೆಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರವತ, ಅರಣ್ಯ, ಸಮುದ್ರ, ಆಕಾಶಗಳಿರುವಂತೆ ರಾಮಾಯಣವೂ ‘ಇದೆ’. ಬಹುಶಃ ಅವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸುಸ್ಥಿರವಾಗಿ, ಸಮಧಿಕವಾಗಿ, ಸತ್ಯತರವಾಗಿ, ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಗಳನ್ನೂ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿಕಾಸ ರೂಪವಾದ ಪರಿಣಾಮಪಥದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಿವರ್ತನಾಸಮರ್ಪಳವಾದ ಸಾರಥಿ - ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರವತಾರಣಗಳನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ರಾಮಾಯಣವನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುಬಹುದು. ಆ ಪರವತದ ಬಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಧ್ಯವಿರುವವರು ಯಾರುಬೇಕಾದರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಕಲ್ಪನಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಶಿಲ್ಪಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಡೆಯಬಹುದು. ಆ ಅರಣ್ಯದ ಅಂಶದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿ ಎಂತಹ ನಂದನೋದ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುಬಹುದು. ವಾಲ್ಯಿಕಿಯ ದಿವ್ಯಕೃತಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೂಲಭೂತವೆನ್ನುಗಳಂತೆ, ಶಕ್ತಿಗಳಂತೆ, ಅಪೌರುಷೇಯವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದು ವೇದ ಪಟ್ಟಕ್ಕೂ ಏರಿದೆ.

ಕವಿಮಹಂಕಾರ ಅಂದು ಹಾಡಿದ ರಾಮಾಯಣ ಇಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಹೋರತು ಸಾಧಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಕೃತಿಯ ರಸಾಸ್ವಾದನೆಯೂ ಕೃತಿರಚನೆಯಂತೆ ಒಂದು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯ. ಓದುವ ಅಧಿವಾ ಆಲಿಸುವ ನಮ್ಮ ಒಬ್ಬಬ್ಬಿರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ರಾಮಾಯಣದ ಪುನಃಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕು. ಹಾಗೆ

ಒಂದೊಂದು ಚೇತನದಲ್ಲಿಯೂ ರಾಮಾಯಣವಾರವಾಗುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ವಾಲ್ಯೋಕಿಯ ಕೃತಿ ನಾಥಕತೆ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ; ನಮ್ಮ ಬಾಳುವೆಗೂ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಂಹತ ರಸನಾಥನೆಗೆ ನಮ್ಮ ಬೇಕಾದುದು ಲೌಕಿಕವಾದ ಪ್ರತಿಕೃತಿದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲ. ಸರ್ವಗಾಹಿಯಾದ ಪ್ರತಿಮಾದೃಷ್ಟಿ. [2] ಏಕೆಂದರೆ ರಾಮಾಯಣವು ಬರಿಯ ಲೌಕಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲ. ಲೀಲಾಸತ್ಯಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ನಿತ್ಯಸತ್ಯಗಳನ್ನ ಪ್ರತಿಮಿಸುವ ಅದು ಒಂದು ದಶನ ಕೃತಿ. [3]

ಒಮ್ಮೆ ಆಗಿಹೋದ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತೆ ನಡೆಯಲಾರದು; ಆದರೆ ವಾಲ್ಯೋಕಿಯ ಮಹಾಕೃತಿ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲ, ಕಾವ್ಯ. ಅ ಚರಿತ್ರೆ ವಾಲ್ಯೋಕಿಯ ಜಿದ್ಯಂಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು. ಕಾಲದೇಶಾತೀತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಆ ಶಾಶ್ವತ ಘಟನಾಪರಂಪರೆ ಮತ್ತೆ ಇನ್ನಾವ ಸಹೃದಯನ ಜಿದುರಂಗದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಡೆಯಬಹುದು.

ಅಕ್ಷರನ ಆಳ್ವಿಕೆಯೊಡನೆ ಆಂಜನೇಯನ ಸಮುದ್ರಲಂಘನವನ್ನು ಚಾರಿತ್ರಕವಾಗಿ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಎಂತಹ ಅವಿವೇಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಚರಿತ್ರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಾವ್ಯ. ಚರಿತ್ರೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಕವಿಯ ಅನುಭವವಾಗಿ ಕಾವ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯ ನಡೆದ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಲಾರದು. ಅದನ್ನು ಚರಿತ್ರೆ ಓದುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಓದಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಒದಗಿಬಹುದಾದ ಅಭ್ಯಾಸಯದಿಂದಲೂ ದೂರವಾಗಿ ಕಾವ್ಯವಾರಾಯಣದಿಂದ ಲಭಿಸುವ ನಿಃಶೈಲಿಸದಿಂದಲೂ ವಂಚಿತರಾಗುವ ಉಭಯ ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಪರಾಗುತ್ತೇವೆ.

ವಾಲ್ಯೋಕಿಯ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಲೋಕಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅರಸಿ ಕಾಣಲೇಖಸುವ ಸಂಶೋಧನೆಯ ವಿದ್ದತ್ತು, ಕಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವ ಗಾಂಪನಂತೆ, ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಂಚಿತವಾಗಿ, ತಾನೂ ದಾರಿತಟ್ಟಿ ದಿಕ್ಕುಗೆಡುವುದಲ್ಲದೆ ಇತರರನ್ನೂ ಕಂಗಡಿಸಿ ಹಾನೀಗೇದು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕಬ್ಬಿನಕೋಲಿನಲ್ಲಿ ದೊಣ್ಣೆಯತನ ಇಲ್ಲ ಎಂದಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಬ್ಬಿನ ಪ್ರಥಾನೋದ್ದೇಶ ರಸಮಾಧುಯು. ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಸತ್ಯವೂ ಅದರ ಸಿಹಿಯಲ್ಲಿಯೆ ನಿಷ್ಟಿತ. ಬೆಲ್ಲವೆ ಅದರ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ಯ. ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಪರಮ ಪ್ರಯೋಜನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರ್ತತೆ; ಹೊರಗನೆಯಬೇಕಾದ ಹಿಷ್ಟೆ; ನೀರು ಕಾಯಿಸಲು ಬಚ್ಚಲೋಲಗೆ ಹಾಕಬಹುದಾದ ಅಳ್ಳಣ್ಣೆ. ಕಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಅಳ್ಳಣ್ಣೆಯ. ಕಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಅಳ್ಳಣ್ಣೆ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ; ಆ ಅಳ್ಳಣ್ಣೆ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಾರದು ಎಂದೂ ಅಲ್ಲ. ಅದನ್ನೂ ಶೇಷಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿ ಮಾರುವವರು ಮಾರಲಿ; ಅದಕ್ಕೂ ಬೆಲೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅಂತಹರು ತಮ್ಮ ಅಳ್ಳಣ್ಣೆಯ ಸತ್ಯದಿಂದ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಮಿಥ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಆತ್ಮಹಾನಿಕರವಾದ ನಷ್ಟಕಾಯ್ಕೆ ಕ್ಯಾ ಹಾಕಬಾರದು. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ದಢಿಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಸಂಘಟ್ಯಣೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಅಯ್ಯದಾರ್ವಾವಿಡ ನಾಗರಿಕತೆಗಳಿಗೆ ಒದಗಿದ ಹೋರಾಟವನ್ನಾಗಲಿ ಕೆದಕುವುದು ವಾಲ್ಯೋಕಿಯ ಕಾವ್ಯೋದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ಯ. ಕೃತೆಯಂತಹರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ನೀರ್ವಹಿಸಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಅಯ್ಯರ ನಾಮಾಚಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರಾಮನ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಅಳೆಯುವುದೂ, ಆಂಜನೇಯನಂತಹರ ಮಹಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ ಕಿಷ್ಟಿಂಥೆಯ ವಾನರ ನಾಮಾಚಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವಾಲಿ ತಾರೆಯರ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ನಿರ್ಧರಿಸಲೆಖಸುವುದೂ, ವಿಭೀಷಣನಂತಹರ ನಾತ್ಮಕಶ್ರೀಯನ್ನು ಬೆನ್ನರೆಗೆ ತಳ್ಳಿ

ಲಂಕೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರಾವಣನ ನಡೆತೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದೂ ಲೌಕಿಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸಿಕ ಸಂಜೋಧನೆಗೂ ಮಾನ ತರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲ!

ಒಮ್ಮೆ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದ ಭವತಾರಿಣಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಅದರ ಅಂದ ಬೆಂದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ ಸೆರೆದಿದ್ದ ಭಕ್ತರಲ್ಪಬ್ರಹ್ಮ ಅದನ್ನು ಇಂತಹ ಶಿಲ್ಪ ಮಾಡಿದನೆಂದೂ ಆ ತಲ್ಲಿಇಂತಹ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಿತೆಂದೂ ಅದು ಇಂತಹ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಶಿಲ್ಪಯೆಂದೂ ಆ ವಿಗ್ರಹದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರಂತೆ. ಅಲ್ಲಿನುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆಂದ್ದ ಪರಮಹಂಸರು “ನನಗದೊಂದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನನಗವೆಂತು ತಾಯಿ, ಜಗನ್ನಾತೆ, ಜಿನ್ನಯೀಭಗವತಿ!” ಎಂದು ಭಾವದಿಂದ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೇ ನಮಿಸಿದರಂತೆ. ಪರಮಹಂಸರಿಗೆ ಆ ವಿಗ್ರಹದ ಜಿನ್ನಯಿತೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಾನುಭೂತಿ. ಅದರೆ ಇತರರ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅದು ಅತಿಕಾಂತಗೋಚರ; ಅವರಿಗೆ ಅದು ಮೃಷಿಯ. ಇತರ ವಸ್ತುಗಳಂತೆ ಅದೂ ಒಂದು ಮೃದ್ಘಸ್ತು. ಅದಕ್ಕೂಂದು ಲೋಕಚರಿತ್ರೆಯಿದೆ. ಅದನ್ನೆ ಆ ಭಕ್ತರು ವಿವರಿಸಿದ್ದು. ಆ ವಿವರಣೆ ಅನತ್ಯವಲ್ಲ. ಆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಕೃತ, ಅಷ್ಟೇ. ಆ ವಿಗ್ರಹ ಮೂರ್ಸಿಯಂ ರೀತಿಯ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಶಾಲೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಕಲಾಪ್ರದರ್ಶನ ಮಂದಿರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇಡ್ಡಿದ್ದರೆ ಆ ವಿವರಣೆ ಪರಮಸತ್ಯವೂ ಆಗಬಹುದಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಆ ವಿಗ್ರಹದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತುಪ್ರಯೋಜನ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಪಯ್ಯವಣಾನವಾಗಿ, ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಹರಿಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹಾಗಲ್ಲ. ಆ ವಿಗ್ರಹ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದಂದಿನಿಂದ ಅದರ ಉದ್ದೇಶ ಬೇರೆ, ಪ್ರಯೋಜನ ಬೇರೆ. ಅದು, ಅಲ್ಲ, ಆಕೆ ಜಿನ್ನಯೀಭಗವತಿ. ಪೊಡೆ ಸಲ್ಲವುದೂ ಕಲ್ಲಿನ ವಿಗ್ರಹರಲ್ಲ; ಜಿನ್ನಯೀಭಗವತಿಗೆ. ಭಕ್ತನು ಕಾಣಬೇಕಾದುದೂ ಕಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಲ್ಲ, ಜಿನ್ನಯೀ ಮಾತೆಯನ್ನು, ಜಿನ್ನಹೀ ಮಾತೆಯನ್ನು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಾಗೆ ಕಾಣದಿರಬಹುದು. ಕಾಣಿಸದಿದ್ದಮಾತ್ರಕೇ ಅವರು ಕಂಡದ್ದೇ, ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯೇ ಪರಮ ಸತ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜಿನ್ನಯೀಭಗವತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವರೆಗೂ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದ್ದು ಭಕ್ತನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಜಿನ್ನಯೀಭಗವತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಎಂಬಧರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ. ಕಲ್ಲುಕಾಣಲೇಭಾರದು. ಕಲ್ಲುಕಾಣಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಜಿನ್ನಯೀಭಗವತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಎಂಬಧರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ. ಕಲ್ಲುಕಾಣಲೇಭಾರದು. ಅನುಭೂತಿಯ ಸಿದ್ಧಿಯೇ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಭಗವತಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದುದರ ಮುಖ್ಯೋ ದ್ವೇಶ. ಅದೇ ಪರಮ ಪ್ರಯೋಜನ. ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ ಅನ್ಯ, ಅಪ್ರಕೃತ, ಅನಧರ, ವ್ಯಧರ.

ರಾಮಾಯಣದ ಮೂಲವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕವಾದ ಚರಿತ್ರೆ ಭೂಗೋಳಗಳೇನಾದರೂ ಇರಲೆ, ಭವತಾರಿಣಿಯ ವಿಗ್ರಹದ ತಲ್ಲು ಅದಾವುದೂ ಬೆಂಟುದಲ್ಲಿ ಅದಾವುದೂ ಕೆರೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅದಾವುದೂ ಮರದ ಬುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆ. ಆದರೆ ಸಹ್ಯದರ್ಯರಾದ ನಮಗೆ ಅದೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಪ್ರಕೃತ, ಅನಾವಶ್ಯಕ; ರಸಾಸ್ಥಾನನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ತಿರಸ್ಯತ; ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಶೃಂಧಾ ಏಕಾಗ್ರತೆಗೆ ಭಂಗ ತರುವುದರಿಂದ ಹಾನಿಕರ. ಏಕೆಂದರೆ ಲೋಕಧರ್ಮಯಾದ ಚರಿತ್ರೆಯ ಒರ್ಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಂಚಿದರೆ ರಾಮಾಯಣದ ಮುಕ್ತಾಲುಪಾಲು ಕಥೆ ಮತ್ತು ಮನೋರಂಜನೆಯ ತಪ್ಪುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮಾಡಲು ಕೆಲಸವಿರುವ ಬೆಳೆದ ಮನಸ್ಸಿನ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಅಸೆತ್ತಿಗೂ ಪಾತ್ರವಾಗಲು ಅನರ್ಹವಾಗಲೂ ಬಹುದು. ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಪುರುಷನು ಮೈದೋರಿದುದಾಗಲಿ, ದಿವ್ಯಾಂಗಿಸನೇವನೆಯಿಂದ ಕೌಸಲ್ಯಾದಿ ಸತಿಯಿರು ಗಂಭೇರಾರಣೆ ಮಾಡಿದುದಾಗಲಿ, ಸೀತೆ ಅಯೋನಿಜಯಾದ ಭೂಮಿಸಂಭವೆಯೆಂಬುದಾಗಲಿ, ವಿರಾಧಾದಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಚಿತ್ರವಾಗಲಿ, ಕಹಿಗಳೂ ಹಂಡಿಗಳೂ ಕರದಿಗಳೂ ಮಾತನಾಡಿ ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸಿದುವು ಎಂಬುದಾಗಲಿ, ಕೋತಿಯೋಂದು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು ಸಮುದ್ರವನ್ನು

ನೆಗೆಯಿತು ಎಂಬುದಾಗಲಿ, ಹತ್ತು ತಲೆಯ ರಕ್ತಸನಿಧನೆಂಬುದಾಗಲಿ, ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡಲ್ಲ ಇಂತಹ ನೂರಾರು ಸಂಗತಿಗಳು ಬರಿಯ ಕಲ್ಪನಾವಿನೋದದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗಳಾಗುತ್ತವೆಯೆ ಹೊರತು ನಮ್ಮ ಗಂಭೀರಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಧ್ಯಾನವಿಷಯಗಳಾಗುವೆಷ್ಟು ಗೌರವಾಸ್ತವವಾಗಲಾರವು. ನಮ್ಮ ಹೃತ್ಯೋವರ್ವರ್ಕವಾದ ಪೂರ್ಜೆಗಂತೂ ಬಹು ದೂರವಾಗಿಯೆ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ವಾಲ್ಯೈಕಿಯ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಮಾಯಣವನ್ನೂ ಲೌಕಿಕವಾದ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವ ವಿಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಹೋಗಿದೆ 'ದರ್ಶನ ದ್ವಾಲಿಯ ಪ್ರತಿಮಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. [4]

ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯರೂಪವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾದ ಈ ಸಂಧಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜನರ ಸತ್ಯ ಸೌಜನ್ಯ ನಿಷ್ಠಾಭಕ್ತಿಗಳು ಶಿಧಿಲವಾಗುತ್ತಿವೆ ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಆಸ್ತಿದವಾಗುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ದೇವರುಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ಅತ್ಯ ಕರ್ಮ ಜನಾಂತರ ಪುಣ್ಯ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವ ಮತ್ತು ಪುರುಷಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬುಗೆಯೂ ಭರವಸೆಯೂ ಕುಗುತ್ತಿರುವ ಈ ದುರಂತ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಸ್ವಾಧಿಗಳೇ ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವಪೋ ಎಂಬಂತೆ ಮುಂದಾಳುಗಳಾಗಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂಬುವರು ಕೂಡ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ದುರ್ಮೂಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ದಿವ್ಯಹಸ್ತ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮೇಲೆತ್ತಬಲ್ಲುದು; ಅದರ ಅಮರಸಂಗೀತ ನಮ್ಮ ಶುಷ್ಟಿಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಮೃತರನ ಸಂಚಾರ ವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬಲ್ಲುದು; ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಧ್ಯಾದ ದುಷ್ಪವಿರಾಧವನ್ನು ಸಂಕರಿಸಿ ಅವನಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ದಾರಿತೋರುವ ಪರಾಧತೆಯ ಬ್ರಂಡಾರಕನನ್ನು ಮೂಡಿಸಬಲ್ಲುದು; ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಆಂಜನೇಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ, ಉಬ್ಬಿಸಿ, ನಾಗರೋಲ್ಲಂಘನದ ನಾಹನಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿ, ಹತ್ತಲ್ಲ ಸಾವಿರ ತಲೆಯ ನಮ್ಮ ಅವಿದ್ಯಾಹಂಕಾರ ರಾಷಣನನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಸರೆಸಿಕ್ಕಿ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಜೀವನದೇವತಾ ಸೀತೆ ತನ್ನ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸೇರುವಂತೆ ಬದುಕನ್ನು ಆಸುರೀಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸ ದ್ಯುಮಿಶ್ರಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬಲ್ಲುದು. ಕೊನೆಯದಾಗಿ ವೃತ್ತಿ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀರಾಮ ಹಣ್ಣಾಭಿಷೇಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅತೀತವಾಗಿರುವ ರಾಮರಾಜ್ಯವು ಕ್ರಮ ಕ್ರಮೇಣ ಈ ಲೀಲಾಲೋಕ್ಯೂ ಅವಶರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಉಪಾಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಮತಶಕ್ತಿ ನಿರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದೀರಿಸಿ. ಮತ್ಯವನ್ನು ಅಮತ್ಯವನ್ನಾಗಿಯೂ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತಂತವನ್ನಾಗಿಯೂ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ದೇವತಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಶಿಲ್ಪಿಯಾಗಬಲ್ಲುದು. [5]

ಹಿಂದೆ ಉಹಂಗೂ ಮೀರಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದಂತಿದ್ದ ಭೂಮಂಡಲವು ವ್ಯಾಙ್ಘಾನಿಕವಾದ ಪ್ರಗತಿಯಿಂದ ಇಂದು ಮುದುರಿ ಕುಗ್ಗಿ ಕಿರಿದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಒಂದು ಎಂಬುದು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಭಕ್ತೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ವಿಮಾನ ರೇಡಿಯೋ ಪತ್ರಿಕೆ ಸೀನಿಮಾ ಮೊದಲಾದ ವೇಗಯಂತ್ರಗಳೂ ಸಲಕರಣಗಳೂ ಲೋಕದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನಲ್ಲ ದಿನಬೆಳೆಗಾದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ತಂದು ಹಾಕುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ತಾಪತ್ಯವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ತಾಪತ್ಯವಾಗತೋದಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೋ, ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೋ, ಒಂದು ಹೋಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೋ, ಹೆಚ್ಚು ಎಂದರೆ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೋ ಸುಳಿದು ಸುತ್ತಿ ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಕುಶಾಹಲ ಇಂದು ದೇಶವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಖಂಡವಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಲಾಚೆಯ ಬಹುದೂರದ ಭೂಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ಸುಳಿದು ಸುತ್ತಿದರೂ ಸಂತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದಲಾರದಪ್ಪು ತೆರಳಿ ನಿಂತಿದೆ. ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಮನಃಶಕ್ತಿ ಒಂದೂ ಎರಡೂ ಮೂರೂ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅವಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಳವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗಲಾದರೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಪರಿಮಿತಿಯೆ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಯಾವ

ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆಳವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಸಮಯವಾಗಲಿ ಶತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಅಸತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಬಹುಜನರ ಪಾಲಿಗೆ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ, ನಶಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ನಮ್ಮ ಅಸತ್ತಿ ಶಾಮೋಹಣಾಬೆಗಳಾಗಿ ಕವಲೊಡೆದು ಬರಲುಬರಲಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಯಾವ ಕೊಂಬೆಗೂ ಬಲ್ಲಿಲ್ಲ. ತೊಲೆಯಾಗುವ ತೋರವಿಲ್ಲ; ಕಂಭೊವಾಗುವ ಭಾರವಿಲ್ಲ; ಹೊರಹೊರುವ ಜ್ಯೈತನ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಪೂರ್ವಕೆಯಾಗಲು ಮಾತ್ರ ಅರ್ಥವಾಗಿರುವ ಆ ಬರಲು ಕಡ್ಡಿಗಳಿಂದ ಬದುಕಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಕಾಲ ಬಾಳುವ ಮನೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಗುಡಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಕಟ್ಟುವುದೆಂತು? ಆ ಬಡಕಲು ಅಸತ್ತಿಗೂ ತನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣದರಲ್ಲಿತಾತ್ಸಾರ, ತಿರನ್ನಾರ. ವೇಗನೌಕಯ್ ದೊರಕಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಅಚೆಂಡೆನ ಭೂಕಂಪದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪ ತಾಳುವ ಹೊರಹೊಣೆಯಲ್ಲಿದೆ ಕರುಣರಸಾನುಭವದ ಸೋಗಸಿಗೆ ಶರಣಾಗಲು ಇಷ್ಟ ಹದುತ್ತದೆಯ ಹೊರತು ಹತ್ತಿಕೆಗಳಿಗೆ ವಿಷಯವಾಗದ ಅನಾಮಧೀಯರಾದ ನೆರಹೊರೆಯವರ ಹತ್ತಿರದವರ ಕಷ್ಟಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಅಲಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಮನೆಯ ಹಿಂಭಾಗದ ಗಿರಿನೆತ್ತಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯೋದಯವನ್ನು ಈಷ್ಟಿಸಲಾರದ ಅದು ಯಾವುದೊ ನೂರಾರು ಮೈಲಿ ದೂರವಿರುವ ಬೆಂಟುದಮೇಲಿಂದ ಸೂರ್ಯನ್ನು ಸೋಡಲು ಕೃತಕ ರಸಾವೇಶದಿಂದ ಧಾವಿಸುತ್ತದೆ: ಕಾರಣ - ಮೋಟಾರು ಕಾರಿದೆ. ಹೆಚ್ಚೋಲಿದೆ! ಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಿತವಾದುದರಲ್ಲಿ ದ್ಯುನಂದಿನ ಜೀವನದ ದೃಶ್ಯ ಘಟನೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಸತ್ತಿಗೆ ಅರುಬಿಯಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಗಮನಿಸಿದರೆ ನಮಗೇನೋ ಒಂದು ಅತ್ಯಾಧಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವೆಂದು ಅಶಾಂತಿಯ ಅಶಾಂತಿಯ ಸಾಂಕುಮಿಕ ರುಚಿ ತಗುಲಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಾಶೀಲವಾಗಿ ಪರಿಬ್ರಹ್ಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಇಂತಹ ನಮ್ಮ ಜಿತ್ತರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸ್ಥೇಯ್, ಒಂದು ಶಮ, ಒಂದು ತುಡ್ಡಿ, ಒಂದು ಪ್ರಸನ್ನತೆ, ಮತ್ತಿ ಗೌರವ, ಆತ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಯಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾದರೆ ರಾಮಾಯಣದಂತಹ ಮುಣಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಣಿದರ್ಶನ ನಮ್ಮ ಜ್ಯೈತನ್ಯವನ್ನು ದೀಪ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ; ಬರಿಯ ಉರವಾದುರಕ್ಕೆ ಬೆಂಬ್ಲು ಬೆಂಬ್ಲಾಗಿ ಮಾರುಹೊಗಿ ಬೆರಗಾಗುವ ಲಫುಚೇತನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಗುರುತ್ವವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ. ಬರಿಯ ರಾಜಕೀಯವಾದ ಪ್ರಪಾತಿಯಾಗಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಗಳಿ ದೀನ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಾಷ್ಣಾಂಗ ನಮನ್ನಾರಮಾಡುವ ಗ್ರಾಮೀಣತೆಯಿಂದ ನಮನ್ನು ಹಾರುಮಾಡುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಅಸತ್ತಿಯನ್ನು ಸರವತೋಮುಖವನ್ನಾಗಿಯೂ ವಿಶ್ವಾಷಕವನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿದರೂ ಅಸ್ಥಿರತೆಗೂ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದ ಅಲಸ ಕುತೂಹಲಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಔಚಿತ್ಯದ ಅಂತರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಆತ್ಮೋದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಆತ್ಮವಿರಾಸಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ವಾರಕ್ಕೆ ಆತಂಕ ಒದಗಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಮನ್ನು ಮನ್ನಡಿಯಿಸುತ್ತದೆ. ನಿಃಶ್ರೇಯಸಕರವಾದ ಆತ್ಮಶ್ರೀಗೆ ವೋದಲನೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ರಸವೋಣವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ, ಅಭ್ಯಾದಯಕರವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಗರಿಕತೆಗೆ ಮೂರನೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಇವು ಮೂರಕ್ಕೂ ಆಧಾರವೂ ನಿವಾಸವೂ ಆಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕವಾದರೂ ಭಿತ್ತಿಸದ್ದುಂತೆ ಮತ್ತು ಸಾಧನರೂಪಮಾತ್ರವಾಗಿರುವ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಹೊನೆಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ನಿಷಾಯಿಸುವ ಪೋಣದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ನಮನ್ನು ಪೋಣಸಿದ್ಧಿಯ ತಡೆಗೆ ತಪ್ಪದೆ ತರೆದೊಯ್ದುತ್ತದೆ. [6]

ಮೇಲೆ ವರ್ಣಿಸಿದ ಧ್ಯೇಯಸಾಧನೆಯೇ ಎಲ್ಲ ವಿಧೇಯ ಚರಮೋದ್ದೇಶ. ಅಕ್ಕರ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ವಯಸ್ಸರ ಶಿಕ್ಷಣಗಳೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸವಾದರಣೆಯ. ಉಳಿದ ಉಪಯೋಗಗಳಲ್ಲ ಅವು ಎಷ್ಟೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಅನಿವಾಯವಾಗಿರಲಿ ಗೌಣ. ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಸೋಣಿಸನ್ನು ಓದುವುದಾಗಲಿ, ಹತ್ತಿರ

ನೋಡುವುದಾಗಲಿ, ಅಜ್ರಿ ಬರೆಯುವುದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವ ವ್ಯಾಪಕಾರಿಕವಾದ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಿ ಮೊದಲೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಬಹುದೆ ಹೊರತು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಾರದು. ಮೂಖ್ಯಪ್ರಯೋಜನ ಹೃದಯವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದು, ಅಂತಹ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸೇರಿದುದು: ವಿನಯಕ್ಕೆ ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಶುಚಿಗೆ ಕರುಣೆಗೆ ಭಕ್ತಿಗೆ ನಿಷ್ಠೆಗೆ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಕಲಾಳಿಕ್ಕೆ. ಅಂತಹ ಪ್ರಜ್ಞಯ ಪರಿಪಕ್ಷತೆಗೆ, ಅಂತಹ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯ ದಿವ್ಯಸ್ಥಿತಿಗೆ. ಅಂತಹ ಸಂಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪೂರ್ಣ ಸರೋದಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಏರಿಸಲಿ ಈ ಜನಪ್ರಿಯ ವಾಲ್ಯಕ್ಕಿಂತ ರಾಮಾಯಣ. ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗರೂ ಅಕ್ಷರಜ್ಞರಾಗಿ ಸುಶಿಲಿತರಾಗಿ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೊದಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿನಾಹಿತಿ ನೃಪತುಂಗನು ಸಾರೀರ ವರ್ಣಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಂದಿನವರನ್ನು ತುರಿತು ಹಾಡಿದುದು ಇಂದಿನವರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತಾಗಲಿ:

“ಪದನ್ ಅಂತೆ ನುಡಿಯಲು, ನುಡಿದುದನ್ ಅಂತೆ ಆರಯಲು ಆರ್ವರ್ ಆ ನಾಡವರ್ಗಳ್. ಚದುರರ್ ನಿಜದಿಂ. ಕುಳೆತೋದದೆಯಿಂ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಪರಿಣತ ಮತಿಗಳ್. ಕುಂತವರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಂ ಪೆಟರುಂ ತಂತಮ್ಮ ನುಡಿಯೊಳ್ಳೆ ಎಲ್ಲರ್ ಜಾಣರ್. ಕಿಬಿವಕ್ಕಳುಂ ಆ ಮೂಗುರುಂ ಅಂತಪಲ್ಯಂತವರ್ ವಿವೇಕಮುಂ ಮಾತುಗಳ್ಂ. ”

ಆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನವರು ಪದವನ್ನು ಅರಿತು ‘ಹದವರಿತು’ ನುಡಿಯಲೂ, ನುಡಿದನ್ನು ಅರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡಲೂ ಸಂಮರ್ಥರು. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ಬುದ್ಧಿವಂತರು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಂಡಿತಪ್ರವೀಣರಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯಭಾಷಾನ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಹೃದಯ ಉತ್ತಮವಾದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿ ರಸಾಸ್ನಾದನೆ ಮಾಡಬಲ್ಲದಾಗಿತ್ತು. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮಾತಂತ್ರಿರಲ್ಲಿ, ಉಳಿದ ಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದರೂ ಸ್ವಭಾಷಾಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಜಾಣರಲ್ಲದವರು ಯಾರೋಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲ. ಕಿರಿಮಕ್ಕಳೂ, ಕಡೆಗೆ ಮೂಗರು ಕೂಡ, ವಿವೇಕದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಬಲ್ಲವರು. - ಅಃ! ನೃಪತುಂಗನ ಈ ವಣನಿಗೆ ಕನ್ನಡಮ್ಮನ ಮಕ್ಕಳ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹಾತುರಾಗುವ ಪುಣಿಸಮಯ ಬಹು ಬೇಗನೆ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಲಿ! ಕನ್ನಡ ನುಡಿ ನಮ್ಮೆದಯ ನುಡಿಯಾಗಿ, ನಮ್ಮುರಸುಮುಡಿಯಾಗಿ. ನಮ್ಮ ಬಾಳ್ಳಿದಿಯಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೃದಯ ಭಿನ್ನಭಾವನೆಗಳನ್ನು ತೋರೆದು ಒಂದುಗೂಡಿ, ಕನ್ನಡನಾಡು ಒಂದಾಗಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೆ ತನ್ನಮ್ಮೆ ಭರತಮಾತೆಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಭಾಗ್ಯದ ಕಾಲ ಬೇಗನೆ ಬರುವಂತಾಗಲಿ.

“ಜ್ಯೇ ಭಾರತೆಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ.

ಜಯ ಹೇ ಕರ್ನಾಟಕಮಾತೆ!”

[1] ೧-೧೦-೧೫೦ರಲ್ಲಿ ‘ಜನಪ್ರಿಯ ವಾಲ್ಯಕ್ಕಿಂತ ರಾಮಾಯಣದ ಉದ್ಘಾಟನೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ

[2] ‘ಕುವೆಂಪು’ ಅವರ “ತಪೋನಂದನ” ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ‘ಪ್ರತಿಮಾ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕೃತಿ’ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ನೋಡಿ.

[3] ‘ಕುವೆಂಪು’ ಅವರ “ತಪೋನಂದನ” ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ‘ಶುಡಿ ವಾಲ್ಯೈಕಿಯ ಕಾವ್ಯಜಾಹ್ಕಾವಿ’ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ನೋಡಿ.

[4] ‘ತಪೋನಂದನ’ದಲ್ಲಿರುವ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆರಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಜೊತೆಗೆ ‘ಕಾವ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಾದೃಷ್ಟಿ’ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನೂ ನೋಡಿ.

[5] ಅದೆಂತಹ ಸ್ವನ್ಯವಾಗಲಿ ಅದೆಂತಹ ರಾಜಕಾರಣನ್ಯಪುಣ್ಯವಾಗಲಿ ಹಿಂದೆಂದೂ ಸಾಧಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಲಾರದಿಷ್ಟ ಭರತವರ್ಣದ ಅವಂದತೆಯನ್ನೂ ಬಕ್ಕತೆಯನ್ನೂ ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಸಾಧಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವಂತೆಯೇ ಇಂದೂ ಮುಂದು ಸಾಧಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವಿಲ್ಲ. ಅಲೋಕ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಈ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದಿವ್ಯಶಿಲ್ಪಿ.

[6] ಆ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕಂಡುಂದು ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂಬಾಗೆ ಬಲಿತವರು ಮಹಾಭಂಧಸ್ಸಿನ ‘ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ’ ಎಂಬ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದಲಿ.

ಭಾಲಕಾಂಡ

ಗ. ಶ್ರೀರಾಮ ಜನನ

ಟಂ ತತ್ತ್ವ ಸತ್ತೆ

ಕೂಡಂತಂ ರಾಮರಾಮೇತಿ ಮಧುರಂ ಮಧುರಾಕ್ಷರಂ
ಅರುಹ್ಯ ಕವಿತಾಶಾಖಾಂ ವಂದೇ ವಾಲ್ಯೈಕಿ ಕೋಕಿಲಾಂ॥

ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ನೀತಿಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಾದ ಭರತವಂಡದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕೋನಲ ದೇಶವೆಂಬುದು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದಲೂ, ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಭೂಮಿಯಿಂದಲೂ ಮೆರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸರಯೂ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಯೋಧ್ಯೆ ಅದರ ರಾಜಧಾನಿ ಮನುಷಕ್ರವರ್ತಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನಂತೆ! ಅದರ ಉದ್ದ ಹನ್ನರಡು ಯೋಜನ, ಅಗಲ ಮೂರು ಯೋಜನ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ರಾಜಬೀದಿಗಳು, ಅವುಗಳ ಇತ್ತೇಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಲುಮರಗಳು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಟಸಮೃದ್ಧವಾದ ಉಪವನಗಳು, ಕಾರಂಜಿಗಳು - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸೌಂದರ್ಯಗಳಿಂದ ಅಮರಾವತಿಯಂತೆ ವೈಭವಯುತ್ವಾದ ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ಧರ್ಮಶೀಲನಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಚತುರನಾದ ಸುಮಂತ್ರನಂಬುವನು ಆತನ ಎಂಬು ಜನ ಪ್ರಥಾನರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗನಾಗಿದ್ದನು. ವೇದವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಹಾರಂಗತನಾದ ವಸಿಷ್ಠಮಹಾರ್ಜಿ ಆ ರಾಜನ ಪುರೋಹಿತನಾಗಿ, ಆತನ ಹಿತಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ

ತತ್ವರನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಮಂತ್ರಿ ಪುರೋಹಿತರ ದ್ವಾತೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗಿತ್ತು, ನಿಷ್ಠಂಣಕವಾಗಿತ್ತು; ರಾಜನು ಜಗದ್ವಿಶ್ವಾತನಾಗಿದ್ದನು; ಪ್ರಜೆಗಳು ಸುಖ ಶಾಂತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸ್ವಧರ್ಮನಿರತರಾಗಿದ್ದರು.

ದಶರಥನ ರಾಜೀವಾನ ಕೌಸಲ್ಯ, ಸುಮಿತ್ರ, ಕೃಕೆಯರೆಂಬ ಮೂರೆಯ ಮಹಾರಾಜೆಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಧನ್ಯವಾದುದಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೂ ಸಾಧಕರಾದ ಈ ರಾಜೆಯರಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಸಂಸಾರ ಸೌಖ್ಯದ ಸಾರವನ್ನ ಸವಿಯುತ್ತಾ ಬಹುಕಾಲ ಕಳೆದನು. ವಯಸ್ಸು ಇಳಿಮುಖವಾಯಿತು. ಆದರೂ ವಂಶಲತೆಯನ್ನ ಹಬ್ಬಿಸಬಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮಾತ್ರ ಉದಯಿಸಲಿಲ್ಲ. ಯೌವನ ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲ ಮತ್ತು ಚೆಂತೆ ಬಲವಾಯಿತು ಆತನಿಗೆ. ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತು; ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಆದರೂ ಹೋರಿಕೆ ಈದೇರಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯ ಜನನಕ್ಕಾಗಿ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವನ್ನ ಕೃಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು. ಮಂತ್ರ ಪುರೋಹಿತರಲ್ಲಿ ಆ ವಿಚಾರವನ್ನ ಪ್ರಸ್ತಾಪಮಾಡಿ, ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಆತನು ಯಜ್ಞದ ಹೌರೋಹಿತ್ಯವನ್ನ ವಹಿಸಲು ಮಿಷ್ಟಿಶ್ಯಂಗ ಮಹಡಿಯನ್ನ ಕರೆಸಿದನು. ಆತನ ಮೇಲ್ಪ್ರಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯಗಳು ಸಾಂಗವಾಗಿ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನೆರವೇರಿದುವು. ದಾನಧರ್ಮಗಳೂ ಸಂತರಣೆ ಸಮಾರಾಧನೆಗಳೂ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ನಡೆದುವು. ಜಗತ್ತಿನ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ದಶರಥನ ಪೈದಾಯ್ದಿಂದ ತಣೆದು ತೃಫ್ತಿಗೊಂಡರು.

ಮಹಾಪುರಣನೊಬ್ಬನು ಯಜ್ಞಕುಂಡದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಯಿಸಿಪೂರ್ಣವಾದ ವಾತ್ರೇ ಇತ್ತು.

ಅಶ್ವಮೇಧಾನಂತರ ಮಹಾಮತಿವಂತನಾದ ಮಿಷ್ಟಿಶ್ಯಂಗಮನಿ ಪ್ರತ್ಯಪ್ರದೇವಾದ ಪ್ರತ್ಯಕಾಮೇಷ್ಟಿಯೆಂಬ ಯಾಗವನ್ನ ದಶರಥನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಆ ಯಜ್ಞಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತನಾಗಿ, ಪ್ರಷ್ಟಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಭ್ರಾಲೆಯಿಂತೆ ಕಾಂತಿಯತ್ತನಾಗಿರುವ ಮಹಾಪುರಣನೊಬ್ಬನು ಯಜ್ಞ ಕುಂಡದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಯಿಸಿಪೂರ್ಣವಾದ ಒಂದು ವಾತ್ರೇಯಿತ್ತು. ಆ ಅಗ್ನಿದೇವನು ದಶರಥನನ್ನು

ಹರಿತು “ಎಲ್ಲ ರಾಜನೆ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಪೇರಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ನಿನಗಾಗಿ ಈ ದೇವನಿಮಿತ್ವತಾದ ಪಾಯಸವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸಂತಾನದಾಯಕವಾದುದು. ಇದನ್ನು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯರು ಸೇವಿಸಲಿ. ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ನಿರ್ಧನನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ್ತಿಯಾದಷ್ಟು ಅನಂದವಾಯಿತು ದಶರಥನಿಗೆ. ಅತ್ಯಂತ ಹಂಡಿದಿಂದ ಆ ಪಾಯಸವಾತ್ಮೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಆ ಪುರುಷನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ದ್ಯುವಶಕ್ತಿ ಅಂತರ್ಧಾನವಾಯಿತು.

ದಶರಥನು ಪಾಯಸವಾತ್ಮೆಯೊಡನೆ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಶರತ್ವಾಲದ ಚಂದ್ರಕಿರಣಗಳಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷ ಉಲ್ಲಾಸಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ಅಂತಃಪುರ ಸಂತಸಗೊಂಡಿತು. ದಶರಥನು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಯಸದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಹೊಟ್ಟನು. ಉಚಿದುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸುಮಿತ್ರೆಗೆ ಹೊಟ್ಟು, ಮಿಕ್ಕದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೃತೇಗೂ ಉಚಿದುದನ್ನು ಪುನಃ ಸುಮಿತ್ರೆಗೂ ಹೊಟ್ಟನು. ಹಾಲಿಗೆ ಬಂದ ಪಾಯಸವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಲೇ ಆ ರಾಣಿಯರು ಸೂರ್ಯನಂತೆಯೂ ಅಗ್ನಿಯಂತೆಯೂ ತೇಜೋವಿಶಿಷ್ಟರಾದರು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಮುವರು ಮಹಾರಾಣಿಯರೂ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿ ದಶರಥನ ಕಣ್ಣಗಳಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಮಹಡಾನಂದವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರು. ಆತನು ಪುತ್ರ ಜನನವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಇರಲು, ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಠಿಯಾಗಿ ಒಂದು ವರುಷ ಉರುಳಿತು. ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ ನವಮಿಯ ಶುಭದಿನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉಜ್ಜಾನಾನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಕೌಸಲ್ಯೆ ಸುಕುಮಾರನನ್ನು ಹೇತುಳಿ.

ದಶರಥನ ಭಾಗ್ಯ ಕಣ್ಣರೆಯಿತು. ಆನಂದದ ಮೇಲೆ ಆನಂದ. ಕೌಸಲ್ಯೆ. ಹೆತ್ತು ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ಕ್ಯಾರೆ ಭರತನನ್ನು ಹೇತುಳಿ. ಅದಾದ ಸ್ವಾಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮಿತ್ರೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶತ್ರುಘ್ನರೆಂಬ ಅವಳಿ ಮತ್ತು ಉದಿಸಿದರು. ಅರಮನೆ ಆನಂದದ ಅಗರವಾಯಿತು. ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಾದ ಉತ್ಸವಗಳಿಗೆ ಇತಿಮಿತಿಯಲ್ಲ. ದಶರಥನ ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಆನಂದ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಯಿತು. ರಾಜನು ಧನ್ಯನಾದನು, ವ್ಯಜಿಗಳು ಧನ್ಯರಾದರು, ಜಗತ್ತೂ ಧನ್ಯವಾಯಿತು.

* * *

೭. ತಾಟಕಾ ಸಂಹರಣ

ಕೌಸಲ್ಯಾಕುಮಾರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಭರತ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶತ್ರುಘ್ನರೂ ತಾಯಿಯರ ಕಣ್ಣನಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ಬಾಲ್ಯ ರೆಳೆದು ಕೌಮಾರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟರು. ವಿದ್ಯೆ ಧನುವೀದ್ಯೆಗಳು ಅವರಿಗೆ ಕರತಲಾಮಲಕವಾದುವು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಂತೂ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ದ್ವಾರಿಸಿದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಜನಮನಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಕರನಾಗಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಶೆಲ್ಲರೂ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನಡೆದುಹೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಾದರೂ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಬಲ ಹೊಂದಿಕೆ. ಹಾಣವೊಂದು ದೇಹವೆರಡು

ಎಂಬಂತೆ ಅವರ ನಡವಳಿಕೆ. ರಾಮನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಟನೆಂದರೆ ಧನುಧಾರಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಸಿದ್ಧ. ಉಟ ನಿದ್ವೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಜೊತೆಯಾಗಿಯೆ ಇರಬೇಕು. ಇದೇ ಬಗೆಯಾದ ಮೃತ್ಯುಮಿಶ್ರ ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರಿಗೂ. ತೇಜಃಪುಂಜರಾದ ನಾಲ್ಕು ಮತ್ತು ಒಂದು ಯೌವನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚೆ ಇಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ಬೇಗ ಮದುವೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ದಶರಥನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ವರ್ಸಿಷ್ಟೆರೊಡನೆಯೂ ಬಂಧುಜನರೊಡನೆಯೂ ಕಲೆತು ಮತ್ತು ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾವ ಮಾಡುತ್ತಾ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದ್ದಕ್ಕಿಂತ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಹಿಂಗಳು ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ರಾಜನು ಅವರನ್ನು ಸತ್ಯರಿಸಿದನು. ಪರಸ್ಪರ ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನಾಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಆತನು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು “ತಾವು ಯಮಾದಿಸಿದು ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಸುವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದಷ್ಟು ಆನಂದವನ್ನಿಂಟು ಮಾಡಿದೆ. ಇಂದು ನನ್ನ ಜನ್ಮ ಸಂಘರ್ಷದಾಯಿತು; ಬದುಕೆಲ್ಲವೂ ಸಾಫ್ರೆಕರಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಆಗಮನ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಹಿ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆತನ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು “ಅಯ್ಯಾ ರಾಜಸೀಂಹನೆ, ನಿನ್ನ ಘನತೆಗೆ ತಕ್ಷಂತೆ ನೀನು ಮಾತನಾದಿದೆ. ನಾನು ದೊಡ್ಡ ಸಿದ್ಧಿಯೋಂದನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಅರಂಭಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆ ಸತ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಮಾರೀಚ ಸುಭಾಷುಗಳೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಹೊರ ರಾಕ್ಷಸರು ವಿಷ್ಪಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಯಜ್ಞವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಲೇ ಆ ದುರುಳರಿಬ್ಬರೂ ಮಜ್ಜೆ ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ತಂದು ಯಜ್ಞವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಶಹಿಸಿ ನಾಶಮಾಡಬಹುದಾದರೂ ಯಜ್ಞದಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಕೋಷಗೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದು ಸುಮ್ನಿರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿಲು ನಿನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೊಬ್ಬನೆ ಸಮರ್ಥನು. ಆದುದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ನನ್ನೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡು. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಇಹದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ, ಪರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪದವಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ” ಎಂದನು.

“ಮಾರೀಚ ಸುಭಾಷುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿಲು ನಿನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೊಬ್ಬನೆ ಸಮರ್ಥನು. ಆದುದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ನನ್ನೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡು”

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನು ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿ ಹೋದನು. “ಇನ್ನೂ ಹನ್ನೊರಡು ವರುಷದ ಹಾಲಹನುಳಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವುದೆಂದರೆ ಏನು? ನಾನೆ ಬಂದು ಆ

ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಕಾದಾಡುತ್ತೇನೆ. ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಈ ಮುಹ್ವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಸುಕಮಾರನನ್ನು ಅಗಲಿ ನಾನು ಬಂದು ಕ್ಷಣವೂ ನಿಲ್ಲಲಾರೆ” ಎಂದು ಆತನು ಹಡಿಸುದಿದನು. ಆತನ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಆಚ್ಯಾಹತಿಯಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಜ್ಞಾಲೀಯಂತೆ ವಿಜ್ಞಂಭಿಸುತ್ತಾ “ಅಯ್ಯಾ ರಾಜನೆ, ಇಂತಹ ಮಾತು ರಘುಕುಲದ ರಾಜರಿಗೆ ತಕ್ಷದಲ್ಲ. ನಾನು ಹೇಳಿದು ನಿನಗೆ ಸರಿದೋರಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಬಂದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಮಿಥ್ಯಾ ಪ್ರತಿಜ್ಞನಾಗಿ ಬಾಂಧವನ್ಹಿತ ಸುಖವಾಗಿರು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಕುಲಪುರೋಹಿತನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ಆತನನ್ನು ಸಾಂತ್ವಂತನಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿ ಕುಳಿರಿಸಿ, ದಶರಥನಿಗೆ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದ ಹೇಳಿದನು. “ಮಹಾರಾಜಾ, ನೀನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಬೇಡ. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಹಾರ್ಷಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡು. ಆತನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಗ್ನಿಚಕ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಮೃತದಂತೆ ಸುಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರುವನು. ಈ ಕೌಶಿಕನನ್ನು ನೀನು ಏನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆ? ಆತನು ಸಕಲಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಕುಶಲನು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಕಲ ಧರ್ಮಕ್ಕು ಸ್ಥಾನಭೋತನಾದವನು. ಈತನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪರಮ ಶ್ರೀಯನ್ನು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.”

ವಸಿಷ್ಠನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ದಶರಥನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾದಂತಾಯಿತು. ಆಶೀರ್ವಾದಶತಗಳಿಂದ ಮಗನನ್ನು ಹರಸಿ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಣನೂ ಅಣ್ಣನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆಗಳಂತೆ ತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರರೋಡನೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಒಂದೂವರೆಗಾವುದದಷ್ಟು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಸರಯೂ ನದಿಯ ತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಗುರುವಿನ ಅಷ್ಟಣೆಯಂತೆ ಆಚಮನ ಮಾಡಿ ಬಲ ಮತ್ತು ಅತಿಬಲ ಎಂಬ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹಡೆದನು. ಆದರ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಹಸಿವು ನೀರದಿಕೆಗಳಾಗಲಿ, ನಿರ್ದೇ ಬಳಕಲಿಕೆಗಳಾಗಲಿ ಆತನನ್ನು ಬಾಧಿಸುವಂತಿರಲ್ಲ. ಈ ಮಂತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ರಘುರಾಮನು ತವೋಡನೆ ಗುರುಶುಶ್ರಾವೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದನು.

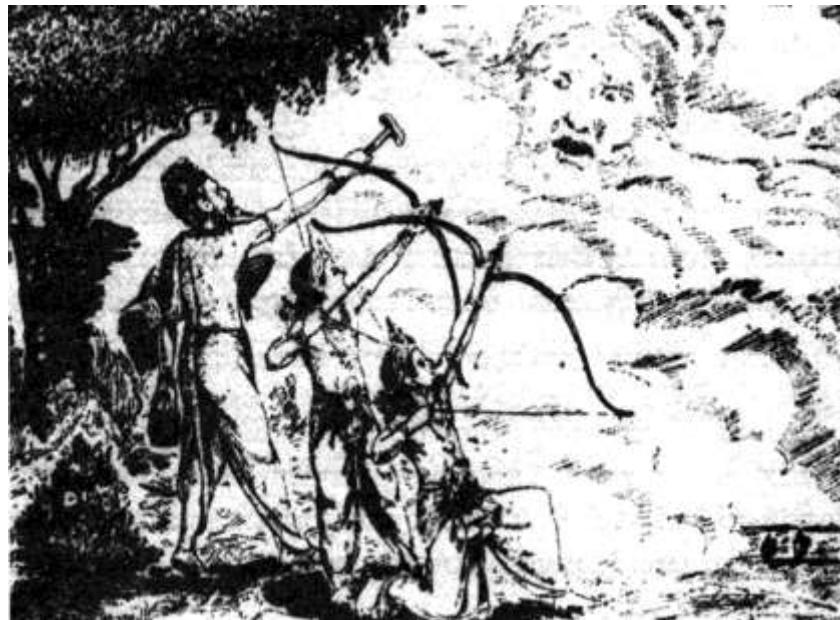
ಮರುದಿನ ಗಂಗಾ ಸರಯೂ ನದಿಗಳ ಸಂಗಮದವರೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಅ ಸಂಗಮ ಸಮೀಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಖುಷ್ಯಾಶ್ರಮವಿತ್ತು ಅದು ಹಿಂದೆ ಪರಮಶಿವನು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತಂದೋಡ್ದಿದ್ದ ಮನ್ಯಧನನ್ನು ಸುಷ್ಯುರುಹಿದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಆಶ್ರಮ. ಅಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಖುಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಶ್ರೀರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಣರನ್ನೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನನ್ನೂ ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಮೂವರೂ ಆ ದಿನ ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಂದಿದ್ದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ದೋಷೆಯಲ್ಲಿ ದಾಢಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು. ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೆ ಆಯಾಸವಾಗದಂತೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಖುಷಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಅವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿನೋದಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಬರುಬರುತ್ತಾ ಕಾಡು ದಟ್ಟವಾಗುತ್ತಾ ಬಂತು. ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಖುಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮವಾಗಲಿ ಮಾನವ ಸಂಜಾರದ ಹರುಹುಗಳಾಗಲಿ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಆ ದಟ್ಟಡವಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾ “ಇದು ಸಾವಿರ ಅನೇಕ ಬಲವುಳ್ಳ ತಾಟಕಿಯಿಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಗೆ

ನೇರಿದ ವನ. ಅವಳಿಗೆ ಮಾರೀಚನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದಾನೆ. ಆ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಈ ತಪಸ್ಸಿಗಳಿಗೆ ಯಮಸ್ತರಾಪರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಸಂಕರಿಸಲು ನೀನೇ ಶತ್ರು. ಸ್ತೀವರ್ಥ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಬೇಡ. ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಆ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುವುದು ಅತ್ಯಗ್ರಹ್ಯ” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಮುಂದಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೆ ಸಂಹಾರಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಹೊರದೊರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಹೆಡೆಯೇರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಬಿಲ್ಲಿನ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಮಿಡಿದನು. ಆ ತಂತಾರದಿಂದ ಅಡವಿಯೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿತವಾದಂತಾಯಿತು. ಮರುಸಿಮಿಷದಲ್ಲಿಯೆ ನೋಡುವವರ ಎದೆಯೊಡೆಯೆವಂತಹ ಭಯಂಕರವಾದ ರಾಕ್ಷಸಿ ಏರಡು ಭುಜಗಳನ್ನೂ ಮೇಲೆತ್ತಿಹೊಂಡು, ‘ಹೋ’ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಅವರಿಗೆ ಇಡಿರಾಡಳು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಹಂತಾರದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಹಿಮ್ಮೇಟಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅವಳು ರಾಜಕುಮಾರರ ಮೇಲೆ ಶಿಲಾವಂಚವನ್ನು ಕರೆಯಲು ವೋದಲು ಮಾಡಿದಳು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿಶಿತವಾದ ಬಾಣವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಅವಳ ಕ್ಯಾಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ರಕ್ಷಸಿಯ ಕೆವಿ ಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿ ಮಾಯವಾಗಿ ಹೋಡಳು. ಅವಳು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಪಳೆ ಮಾತ್ರ ಅವಿರಳವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಸೂಚನೆಯಿಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಿವ್ಯ ಬಾಣವೊಂದನ್ನು ತೊಟ್ಟನು. ಆತನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣದಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಮಾಯೆಯೆಲ್ಲವೂ ಹರಿದು ಹೋಯಿತು. ಅವಳು ಆಭರಣಿಸುತ್ತಾ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕಡೆ ಓಡಿಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಣವನ್ನು ಅವಳ ಎದೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸಿ ಧೋಷನೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿಡ್ಡ ಸತ್ತುಹೋಡಳು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಹೊತ್ತು ಮುಖುಗಿ ಕತ್ತಲಾಡುದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಾಟಕಾವನದಲ್ಲಿಯೆ ವಿಶ್ವಾಂತಿಗೊಂಡರು.

ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯೋಡನೆ, “ಮಹಾಶಯನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರ, ತಾಟಕಾ ವಥೆಯಿಂದ ನಾನು ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿನಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ, ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಮಂತ್ರಾಸ್ತಾಗಳನ್ನೂ ಈಗಲೇ ನಿನಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸಾಫಾದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತು, ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಹೊಂದಲಭಕ್ತವಾದ ಆ ಮಂತ್ರಾಸ್ತಾಗಳನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಆಗ ಆ ಮಂತ್ರಾಧಿದೇವತೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ರಾಮನ ಬಳಿಗ್ಗೆದಿ “ರಾಘವ, ನಾವೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಕಿಂಕರಿಗಿತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸು” ಎಂದು ಕೇಳಿಹೊಂಡುವು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಪುಗಳನ್ನು ಹಂಸುದಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ “ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಮನೋಗತರಾಗಿರಿ” ಎಂದು ಅಷ್ಟಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಇಂತಾದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ತಮ್ಮನೋಡನೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮುಂದುವರಿಸಿದನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಆತನಿಗೆ ಅಸ್ತ್ರಗಳು ಉಪಸಂಹಾರವನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಆ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೇಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವರ ಅಷ್ಟಣೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನೇರವೇರಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಶ್ರಮ ಸಮಿಪಗತವಾಯಿತು.

ಇ. ಯಜ್ಞ ರಕ್ಷಣೆ

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಆಕಾಶದಿಂದ ಘೋರವಾದ ಶಭ್ದವೊಂದು ಕೇಳಿಬಂತು. ಗಗನಮಂಡಲವೆಲ್ಲವೂ ಮೋಡ ಮುಸುಕಿದಂತಾಯ್ತು.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮಹಣ್ಣ ಸಮೀಕ್ಷಾದಲ್ಲಿಯ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅದರ ಪೂರ್ವಕಥಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅರುಹಿದನು. “ಹಿಂದೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣು ವಾಮನಾವತಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ವನದಲ್ಲಿಯೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವವನು ಸಿದ್ಧ ಪುರುಷನಾಗುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಮ ಎಂದು ಹೆಸರು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ವಾಮನನಾಗಿದ್ದಾಗ ವಿಷ್ಣು ಶ್ರೀವಿಶ್ವಮಾವತಾರವನ್ನು ತಾಳಿ ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ವಾತಾಳಕ್ಕೆ ತುಳಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಕಥೆ ಮುಗಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರು ಆಶ್ರಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಹಣ್ಣಯನ್ನೂ ರಾಜಪುತ್ರನ್ನೂ ಕಂಡು ಆನಂದಭರಿತರಾದರು. ಅವರ ಆದರಾತಿಷ್ಠಿತಗೆಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಅಕ್ಷಣವೇ ಯಜ್ಞದಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಹಿಸುವಂತೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರನ್ನು ವಾರ್ಧಿಸಿದರು. ಅವರ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಮಹಣ್ಣಯೂ ಒಡನೆಯೆ ದೀಕ್ಷಾಬಧನಾದನು.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಹಣ್ಣ ಯಜ್ಞಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮ್ಯಾಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಹುಗಬೂ ರಾತ್ರಿಯೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಕಾವಲು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವರ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ತಪಸ್ಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವರನ್ನು ಬಾಯ್ತುಂಬ ಹೊಗಳಿದರು. ಮೊದಲ ಆರು ದಿನಗಳು ಯಾವ ತೋಂದರೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕಳೆದುಹೋಡುವು. ಏಳನೆಯ

ದಿನವೆ ಯಜ್ಞ ಸಮಾಧೀಯಾಗುವ ದಿನ. ಶ್ರೀರಾಮನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಈ ದಿನ ಒಕ್ಕಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಣ ಹೂಡಿಕೊಂಡೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಕಾದು ನಿಂತಿದ್ದನು. ಯಜ್ಞವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಗ್ನಿಪುರಣನು ಉಜ್ಞಲವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಆಕಾಶದಿಂದ ಘೋರವಾದ ಶಭವೊಂದು ಕೇಳಿಬಂತು. ಗಗನಮಂಡಲವೆಲ್ಲವೂ ಹೋಡ ಮುಸುಕಿದಂತಾಯಿತು. ಮಾರೀಚ ಸುಭಾಕುಗಳೂ ಅವರ ಅನುಚರರೂ ಆಶ್ರಮದ ಮೇಲೆಲ್ಲ ನೆತ್ತರುಮಳೆ ಸುರಿಸಲು ಮೌದಲು ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನಕಣ್ಣೆಯರಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಕೆಂಗಣೀಯಿಂದ ರಕ್ತಸರ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ, ಮಾರೀಚನಿಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಮಾನಸಾಸ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅದು ಅವನನ್ನು ಬಿರುಗಾಳಿಯಲ್ಲಿನ ತರಗಲೆಯಂತೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊಗಿ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಕೆಡಹಿತು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಸುಭಾಕುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದನು. ಉಳಿದ ನೀಜರೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ವಾಯುವ್ಯಾಸ್ತಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಹಾರಿಹೋದರು. ಆಮೇಲೆ ಯಾವುದೊಂದು ತೊಂದರೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಯಜ್ಞ ಮುಂದುವರಿದು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿತು.

ಯಜ್ಞಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಂತಿಯಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತನು ರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಬರಸೆಳೆದು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು “ಮಹಾಭಜಾಲಿಯಾದ ರಘುನಂದನ, ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆ. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ ನೀನೂ ಯಶೋವಂತನಾದೆ. ಇದೀಗ ಈ ಆಶ್ರಯದ ಹೆಸರೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಖಡಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ರಾಜಪುತ್ರರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾದ ಉಪಭಾರೋತ್ತಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸಿದರು. ಮಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯಾದ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷಭರಿತರಾದರು.

* * *

ಇ. ಅಹಲ್ಯೆಯ ಉದ್ಧರಣ

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹ್ಯಾತಃಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರ್ವಸಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅಗ್ನಿಪುರಣನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿಶ್ವಾಮಿತನೆ ಬಳಿಗೆ ಹೊಗಿ “ಮುಂದೆ ನಮಗೇನು ಅಷ್ಟಾಗಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅಂದು, ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮದ ಖಡಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮಿಥಿಲಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಾದ ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನು ದೊಡ್ಡ ಯಾಗವೋಂದನ್ನು ಕೃಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಖಡಿಗಳು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಬರುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. “ಮಿಥಿಲಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಷ್ಟಾತವಾದ ಧನನ್ನು ಇದೆ. ದ್ಯುವದತ್ತವಾದ ಅದು ವಂಶಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಜನಕ ರಾಜನಿಗೆ ಬಂದುದು. ಅದನ್ನು ಹೆದೆಯೇರಿಸುವುದು ದೇವ ದಾನವ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನೀವು ಅದನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಬಹುದು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರು ಆ ರಾಜಕುಮಾರರ ಕುತ್ತಾಹಲವನ್ನು ಕೇರಳಿಸಿದರು. ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಖಡಿ ಗುಂಪಿಗೆ ಮುಂದಾಳಾಗಿ ಹೊರಟನು.

ದಾರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೆ ಬಳಲೀಕೆ ಕಾಣದಂತೆ ಮಾಡಲು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಅನೇಕ ರಮ್ಯಾವಾದ ರಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋದನು - ಕಾಂಹಿಲ್ಯನಗರಿಯ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತನು ಕುಶನಾಭನ ನೂರು ಮಂದಿ ಕುವರಿಯರನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ತಥೆ; ಗಂಗೆ ಗೌರಿಯರ ವೃತ್ತಾಂತ; ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯ ಜನನ ಪ್ರಸಂಗ; ಸಗರ ಕುಮಾರರು ಕಡೀಲ ಮುಷಿಶಾಪದಿಂದ ದಗ್ನರಾಗಿ, ಭಗೀರಥನಿಂದ ಮುತ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದು; ದೇವದಾನವರ ಸಮುದ್ರಮಂಧನ - ವೊದಲಾದ ಮನೋಹರವಾದ ರಥಗಳನ್ನು ತಲ್ಲಿನರಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಸಮೀಕ್ಷಾಪದಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು ಮಷ್ವಾಶ್ರಮ ಕಾಣಿಸಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಕುಶಾಹಿಲಿಂದ ಅದರ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಷಿ ಹೇಳಿದನು - “ಇದು ಮಹಾ ಮನಸ್ಸಿಯಾದ ಗೌತಮ ಮಷಿಯ ಆಶ್ರಮ. ಆತನು ತನ್ನ ಮದದಿಯಾದ ಅಹಲ್ಯೆಯೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಮಹಣಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಸಮಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ದೇವೇಂದ್ರನು ಮಷಿಯ ವೇಷದಿಂದ ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಒಂದು “ಸುಂದರಿ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸಮಾಗಮ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅಹಲ್ಯೆಗೆ ಆತನು ಇಂದ್ರನೆಂದು ತಿಳಿದರೂ ದೇವರಾಜನಾದ ಆತನಲ್ಲಿ ಕುಶಾಹಿಲಿಯಾಗಿ ರತ್ನಿಕೀಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾದಳು. ತನ್ನ ಮನೋರಂಧ ಸಿದ್ಧಿಯಾದ ಮೇಲ ಆಕೆ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲೆ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಟನೆ, ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥಿಂಬಾದೆ. ಇನ್ನು ಬೇಗ ತೆರಳು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮಾನವನ್ನು ಕಾಾಡುವ ಭಾರ ನಿನ್ನದು” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಇಂದ್ರನೂ “ಎಲ್ಲೆ ಸುಖೋಣೆಯೆ, ನಾನು ಸಂತುಷ್ಟನಾದೆ. ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗೌತಮನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತ ಆತನು ಆ ಪಾಪಿಗಳಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಶಿಫಿಸಿ, ತಾನು ಕೈಲಾಸವೆತಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಆತನ ಶಾಪದಿಂದ ಅಹಲ್ಯೆ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಧು ಹೊರಳುತ್ತಾ, ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳದೆ, ಈ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ಧಿರುತ್ತಾಳೆ. ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಆಕೆಯ ಶಾಪವಿಮೋಚನೆಯಾಗುವುದು. ಆಘಾತಿಂದ ಈ ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸು. ”

ಒಡನೆಯೆ ಅಹಲ್ಯೆ ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿದಳು.

ಗುರುವಿನ ಅಷ್ಟಣೆಯಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಆ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯೆ ಅಹಲ್ಯೆ ಆತನ ರಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿದಳು. ಬುಹ್ಕನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಮಾಯೆಯಂತೆಯೂ, ಹೋಡ ಮುಚ್ಚಿದ ಚಂದ್ರಲೇಶಯಂತೆಯೂ, ಜಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಸುವ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬದಂತೆಯೂ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಆತೆಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆತೆಯೂ ಅವರನ್ನು ಅಷ್ಟುಖಾದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಯರಿಸಿದಳು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಗೌತಮ ಮುಂದಿನ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಣಾಗಿ. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧಭಾದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸತ್ಯಾರದಿಂದ ಸಂತೋಷವಹಡಿಸಿದನು.

* * *

ಇ. ಶಿವಧನುಭರಂಗ

ಗೌತಮ ಮುಂದಿಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ವಿಶ್ವಾಂತಿ ಪಡೆದು, ಎಲ್ಲರೂ ಈಶಾನಾಂಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಿ, ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುಂದಿನ ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಅವರಿಂದ ಮಾರೀಚ ಸುಭಾಮಗಳು ಭಂಗಪಟ್ಟದನ್ನೂ ಅಹಲ್ಯೆಯ ಶಾಪವಿಮೋಚನೆಯಾದುದನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ತಾಯಿಯ ಶಾಪವಿಮೋಚನೆಯಾದುದನ್ನೂ ತೇಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಮುಂಗಳೊಡನಿದ್ದ ಗೌತಮನ ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ಶತಾನಂದನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ದ್ವತ್ತಿಯನಾಗಿದ್ದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಬುಹ್ಕ ಮುಂದಿಯಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಆತನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಅರುಹಿದನು.

“ಗಾಧಿಪತ್ರನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಸಪರಿವಾರನಾಗಿ ವಸಿಷ್ಠರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಅವರು ಕಾಮಧೇನುವಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆತನನ್ನೂ ಆತನ ಪರಿವಾರನ್ನೂ ಪರಿವರಿಯಾಗಿ ಸತ್ಯರಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿದರು.

ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜನರಿಗೆ ಪಡ್ಡಸೋಽಪೇತವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ ಆ ಧೇನುವಿನಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟಬಿಡುವಂತೆ ವಸಿಷ್ಠರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಆದರೆ ನಿತ್ಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಆ ಧೇನುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಳುಹಲು ಅವರುಒಷ್ಟೆಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಅದನ್ನು ಬಲಾತ್ಮಾರವಾಗಿ ಸೇಳಿದ. ಆಗ ಧೇನು ವಸಿಷ್ಠರ ಅಷ್ಟಣೆ ಪಡೆದು ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಸ್ವನ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಸೇನೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿತು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ನೂರ್ವರು ಮಕ್ಕಳೂ ವಸಿಷ್ಠರ ಹೂಂಕಾರ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಭಸ್ಯಾವಾಗಿ ಹೋದರು. ಹೀಗೆ ಭಂಗಿತನಾದ ಆ ರಾಜನು ಉಳಿದೊಬ್ಬ ಮಗನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ತಾನು ಹಿಮವತ್ತೆರ್ವರ್ವತದಮೇಲೆ ಪರಶಿವನನ್ನು ತುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾ ತುಳಿತನು. ಆತನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಪರಮೀಶ್ವರನು ಸರಕಲ ದಿವ್ಯಾಸ್ತಗಳನ್ನೂ ಆತನಿಗೆ ಕರುಣಿಸಿದನು. ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ

ವಸಿಷ್ಠಮವನ್ನು ಸೇರಿ, ಆ ಆಶ್ರಮವನ್ನೆಲ್ಲ ಧ್ಯಂಸಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೆಂಡು ಕುಹಿತರಾದ ವಸಿಷ್ಠರು ತಮ್ಮ ಬೃಹದಂಡವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು, ಅದು ಆ ರಾಜನ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನುಂಗಿಹಾಕಿತು. ಬೃಹಾಸ್ತ ಪ್ರಯೋಗವು ಕೂಡ ವಸಿಷ್ಠ ಮುಖಿಯ ಮುಂದೆ ವ್ಯಾಘವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಆಗ ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪುಂಗವನು “ಧಿರ್ಕ ಬಲಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಬಲಂ, ಬೃಹತೀಜೋ ಬಲಂ ಬಲಂ!” (ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಬಲಕ್ಕೆ ಧಿರ್ಕಾರ; ಬಲವೆಂದರೆ ಬಲ ಬೃಹತೀಜನ್ಸು) ಎಂದುಕೊಂಡು ಬೃಹ ಮುಖಿಯಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಭಯಂಕರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕ್ಯಾಕೊಂಡನು. ಅದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಅನಾಧಾರಣವಾದ ಶಕ್ತಿ ನಾಮಧ್ಯಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸಿದ್ದುವು. ತ್ರಿಶಂಕು ಮಹಾರಾಜನಿಗಾಗಿ ಒಂದು ವೃತ್ಯೇಕ ಸ್ವಗ್ರಹನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಟು. ಅದರೂ ಆತನು ಬೃಹ ಮುಖಿಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಡೆಯಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಒಂದು ವಿಷ್ಣಗಳು ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ. ಅವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನು ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದನು. ಕಡೆಗೆ ವಸಿಷ್ಠರ ಭಾಯಿಂದಲೇ “ನೀನು ಬೃಹ ಮುಖಿಯಾದ” ಎಂದು ಹೋಗಳಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಒದನೆಯೆ ಆ ಧನಸ್ಸಿನ ಮಧ್ಯವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಲೀಲಾ ಜಾಲವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಹೆದೆಯೇರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ಬಿಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಲನ್ನು ಮತ್ತಪ್ಪೆ ಬಗ್ಗಿಸಿದನು. ಅದು ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮುರಿದುಹೋಯಿತು.

ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ತುಂದಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾಜನು ಶಮದಮಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಮಹಣಿಯಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ತೇಳಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷ ಗೊಂಡವರಾಗಿ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ವಿಶ್ವಾಂತಿಗೊಂಡರು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಒಂದ ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕರಿತು ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಆತನ ಬಳಿ ಇರುವ ದಿವ್ಯಧನುಸ್ಸನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತೆ ತೇಳಿಕೊಂಡನು. ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನು ಆ ಧನಸ್ಸಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ “ಇದು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಧನಸ್ಸು.

ದ್ವಾರ್ಯಜ್ಞವನ್ನು ದ್ವಾರ್ಯಸಮಾಧಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಪರಶಿವನೇ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿದ್ದನು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿಸುತ್ತಿಸಿ ವ್ರಾಧಿಸಲು ಸುಪ್ರಿತನಾದ ಶಂಕರನು ಅದನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿನು. ನಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯವನಾದ ದೇವರಾತನು ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞದಿಂದ ಸುಪ್ರಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಆ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರು. ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಇದು ನಮ್ಮ ವಂಶದ ಒಂದು ಹಿರಿಯ ಅಸ್ತಿಯಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ನಾನು ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಜೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅನುಪಮಸುಂದರಿಯಾದ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು ನೇಗಿಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಳು. ಆಕೆಗೆ ಸೀತೆಯೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಅತ್ಯಂತ ವೋಹದಿಂದ ಬೆಳೆಸಿರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಅಯೋನಿಜೆಯಾದ ಆ ನನ್ನ ಸಾಕುಮಗಳನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇದುವೇ ಹಲವಾರು ರಾಜಪುತ್ರರು ಆ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಬೇಕಾಗಿ ವಿಫಲ ಮನೋರಘರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೂ ಆ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಬಾಗಿಸಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ವ್ರಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವಂತಾದರೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ”

ಅನಂತರ ಜನಕಮಹಾರಾಜನು ಆ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತರಿಸುವಂತೆ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಹಿಸಿದನು. ಆ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಎಂಟು ಚಕ್ರಗಳುಳ್ಳ ರಥದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಿದು ಸಹಸ್ರಜನ ಯೋಧರು ಅದನ್ನು ನೂಕಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ವತ್ಸರಾಮ, ಆ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ನೋಡು” ಎಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು.

“ಗುರುದೇವ ಇದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಬಿಲ್ಲೇ ಸರಿ. ನಾನು ಇದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಲೇ? ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಹೆದೆಯೇರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ವ್ಯಯತ್ವಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು.

ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನು “ಆಗಬಹುದು” ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಒಡನೆಯೆ ಆ ಧನುಸ್ಸಿನ ಮುಧ್ಯವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಹೆದೆಯೇರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ಬಿಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಮತ್ತಪ್ಪು ಬಗ್ಗಿಸಿದನು. ಅದು ಮುಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮುರಿದುಹೋಯಿತು. ಆಗ ಉಂಟಾದ ಶಭ್ದದಿಂದ ಭೂಮಿ ನಡುಗಿಹೋಯಿತು; ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರಲ್ಲರೂ ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಿ ಮ್ಯಾಮರೆತು ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದಮೇಲೆ ಮೂರ್ಖಗೊಂಡಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದರು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು ಜನರಲ್ಲರೂ ವಿಸ್ಕೃತರಾದರು. ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲೀಲ್ಲ. “ಈ ಎಂಬೆಂದು ಬಾಲಕನ ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಶಕ್ತಿ ತುಂಬಿದೆ! ಇಂತಹ ಗಂಡನನ್ನು ವಡೆದ ನನ್ನ ಮಗಳು ಧನ್ಯಾಚೇ ಸರಿ. ನನ್ನ ವ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕಂಜಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ವರಿಸಲು ರಾಮನೇ ಅಹ್ವ” ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಒಡನೆಯೆ ದಶರಥನನ್ನು ಕರೆತೆರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಅಟ್ಟಿದನು.

೪. ಸೀತಾ ಕೆಲ್ಲಾಟ

ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನು ಹೇಳಿಕಳಹಿಸಿದ್ದ ಒಸಗೆನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಆದ ಆನಂದವನ್ನು ಅದಾರು ವಣಿಶಸಬಲ್ಲರು? ಆತನು ಮಂತ್ರ ಪ್ರರೋಹಿತರ ಮುಂದೆ “ನಮ್ಮ ಕೌಸಲ್ಯಾನಂದನ ಶಿವಧನುಸ್ವನ್ನು ಮುರಿದನಂತೆ! ಜನಕಮಹಾರಾಜನು ಆತನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಡಲು ಬಯಸಿರುವನಂತೆ! ನಿಮಗೆಲ್ಲಾ ಇದು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಷ್ಟೇ? ಈ ಸಂಬಂಧ ನಿಮಗೆ ಉಚಿಸುವಂತಿದ್ದರೆ ಒಡನೆಯೆ ವಿದೇಹಕ್ಕೆ ಹೊರಡೋಣ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮಂತ್ರಿ ಪ್ರರೋಹಿತರು ಈ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ತಮ್ಮ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಮದುವೆಯ ದಿಖ್ವಣ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಿಥಿಲೆಯನ್ನು ಸೇರಿತು. ಆ ಸಂತೋಷ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಜನಕಮಹಾರಾಜನು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕಾಂತೆಗಳೊಡನೆ ರಾಮನ ತಂದೆಯನ್ನು ಇದಿರುಗೊಂಡು, “ದೇವತೆಗಳೊಡಗೂಡಿ ದೇವೇಂದ್ರನೇ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು” ಎಂಬ ಉಪಚಾರೋಕ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಆತನನ್ನು ಸಂಭಾವಿಸಿದನು. ದಶರಥಮಹಾರಾಜನ ಸಂಬಂಧ ದೊರೆತುದು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯವೆಂದೂ ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ತನ್ನ ವಂಶ ವಾವನವಾಯಿತೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಆತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು. ದಶರಥನೂ ಉಚಿತವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾ, “ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯಿಗೆ ಧರ್ಮ ಯಾವುದಿದೆ? ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಪರಸ್ಪರ ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ದಶರಥನು ವರ್ಧಿಷ್ಟಗಳಾದ ಮತ್ತು ಖನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಮನವಾರೆ ನಲಿದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಮದುವೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತ, ಶತ್ರುಷ್ಪರ ಮದುವೆಗಳೂ ನಡೆಯಲೆಂದು ವಸಿಷ್ಟರೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರೂ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಆ ಮಾತನ್ನು ದಶರಥ ಜನಕರಿಭ್ರಂಶ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿದರು. ಜನಕರಾಜನ ಜೀರನಪುತ್ರಿಯಾದ ಉಮ್ರಿಂಜಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ ಜನಕಮಾಹರಾಜನ ಸೋದರನಾದ ಕುಶದ್ವಜನ ಪ್ರತಿಯಾದ ಮಾಂಡವಿ ಶೃತಕೀರ್ತಿಯರನ್ನು ಭರತ ಶತ್ರುಷ್ಪರಿಗೂ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯತ್ತು. ಬೀಗರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ವಂಶ ಪ್ರವರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಗುರುಗಿರಿಯರ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಕೊಳುಕೊಡೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಮರುದಿನ ಮದುವೆ ಎಂದಿರುವಾಗ ದಶರಥನು ದೇವತಾಪೂಜೆ ನಾಂದಿಕಾಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಯಥೇಳ್ಳವಾಗಿ ದಾನಧರ್ಮ ಮಾಡಿದನು. ಆ ದಿನದೇ ಕೃಕೆಯ ಅಣ್ಣನಾದ ಯಥಾಜಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆತನ ತಂದೆಯಾದ ಕೇರಣ ರಾಜನು ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮೆಗಾನಾದ ಭರತನನ್ನು ಸೋಡಬೇಕೆಂದು ಅಷ್ಟಿಸಿದುರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಮಿಥಿಲಾ ನಗರಿಗೆ ಹೋಗಿರುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಂದಿದ್ದನು. ಈ ಹೀಯಬಂಧುವಿನ ಆಗಮನದಿಂದ ದಶರಥರಾಜನ ಸಂತೋಷ ಇಮ್ಮಡಿಸಿತು.

ಮರುದಿನ ವಿವಾಹ ಅತ್ಯಂತ ವೈಭವದಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಬಂಧುಭಾಂಧವರೂ ಇಷ್ಟ ಮಿತ್ರರೂ ಶುಂಗಗಳೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಪ್ರಜಾವರ್ಗದವರೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿ ನರೆದಿದ್ದಾರೆ. ವಿವಾಹ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಟ ಶುಂಗಗಳು ಹೋಮಕಾಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಜನಕಮಹಾರಾಜನು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತಯಾದ ತ್ರಿಭುವನ ದೇವತೆಯಂತೆ ಕಂಗೋಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ

ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದು ಕರೆದುತ್ತಂದು, ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ವೇದಿಕೆಯ ಮುಂದೆ ನೀಲಿ, “ಸುಮಾರು, ಇಗೋ ಈ ಕನ್ನಾಮಣಿ ಸೀತೆ ನನ್ನ ಮಗಳು; ಇಂದಿನಿಂದ ಇವಳಿ ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವಶಿಷ್ಟಿ; ಮಹಾಪತಿವೃತ್ಯಾಗಿ ನಿನ್ನನೆಂಬಲಿನಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನ ಅನುವರ್ತಿಸುವಳು; ಇವಳಿನ್ನ ಕೈಹಿಡಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿರಲು ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನ ಸುರಿಸುತ್ತಾ ನೊತನ ದಂಡತಿಗಳನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತುಂಬಿ ಬಾಯ್ತುಂಬ ಹರಸಿದರು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ದೇವದುಂಡುಭಿ ಮೊಳಗಿರುವು; ಪುಷ್ಟಿವೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಜನಕಮಹಾರಾಜನು ಉಮ್ರಿಂಜಿಯನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಣಿಗೂ, ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಪುತ್ರಿಯರನ್ನ ಭರತ ಶತ್ರುಷ್ಣರಿಗೂ ಧಾರೆಯೆರುದುಕೊಟ್ಟನು. ರಾಜಪುತ್ರರು ನಾಲ್ಕುರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮುದರಿಯರ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನ ಮಾಡಿ, ಹಿರಿಯರ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

* * *

ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡ

೨. ಪಂಚಾಭಿಷೇಕ ಪ್ರಯತ್ನ

ಭರತ ಶತ್ರುಷ್ಣರು ಮಾವನ ಮನೆಯಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹಿಂದಿರುಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೋದರಮಾವ ಯುಥಾಜಿತ್ತು ಅವರನ್ನ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಂತೆ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೂ ವೃಧ್ಣನಾದ ತಂದೆಯಿಂದ ಬಹುಕಾಲ ಅಗಲಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಅನುಚಿತವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತೆ ದಶರಥನು ಆಗಾಗ ಆ ಮಕ್ಕಳನ್ನ ನನೆದುಕೊಂಡು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಷ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಪಡೆದ ಆತನಿಗೆ ಇದು ಕೇವಲ ನಾಷಭಾವಿಕವಾಗಿತ್ತು.

ದಶರಥನಿಗೆ ನಾಲ್ಕುರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿಶಯವಾದ ಪ್ರೀತಿ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀರಾಮನೆಂದರೆ ಆತನ ಅಂತಃಕರಣ ಕರಗಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನೆಂದರೆ ಶಾಂತಮೂರ್ತಿ; ಆತನ ಮಾತು ಮೃದು, ಮಧುರ, ಪರೋಪಕಾರ ಆತನ ಹುಟ್ಟುಗಳ; ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವವರನ್ನ ಕಂಡರೆ ಕರಗಿಹೋಗುವನು. ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲು ಸದಾ ಕಾತರನಾಗಿರುವನು. ಗುರುಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ಗೌರವ, ನಮ್ಮತೆ, ಆತನ ಬುದ್ಧಿ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮ. ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಸಾಣ ಹಿಡಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಧರ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಲ್ಲವೂ ಆತನಿಗೆ ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗಿದ್ದವು. ಸತ್ಯ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಆತನೆಂದು ಉರ್ಗೋಲಿನಂತಿದ್ದನು. ಈ ಜ್ಞಾನದ ಜೊತೆಗೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಜಿತವಾದ ಧನುಧೀರ್ಯೆಯೂ ಆತನಿಗೆ ಕರಗಿತವಾಗಿತ್ತು. ಶನ್ಮಾಸ್ತಗಳ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಸಮಾನರಾದವರು ತ್ರಿಭುವನದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯರು. ಪ್ರಯಾದಿಯಾದ ಆತನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾದವರಿಗೆ ವಾಸ್ತವಿಕಿಯರಾದವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನ ಕಂಡು ವೃಧ್ಣನಾದ ದಶರಥನಿಗೆ ಒಂದು ಆಲೋಚನೆ ಹುಟ್ಟಿತು - “ಸರ್ಕಳ ಗುಣ ಸಂಪನ್ಮೂಲಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ

ಯುವರಾಜ್ಯಾಭಿಪ್ರೇಕವನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡಬಾರದು? ಆತನು ಯುವರಾಜನಾದುದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ತಂಡರೆ ನಾನಲ್ಲಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಂತಾಯಿತು.”

ದಶರಥನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಿದನು. ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ನಾಗರಿಕರನ್ನು ದೇಶದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸಾಮಂತ್ರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವರ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು - “ನಾನು ಮುದುಕನಾದೆ, ರಾಜ್ಯಭಾರದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರೆ. ನನಗಿನ್ನು ವಿಶ್ವಾಂತಿ ಅಗತ್ಯ. ನನ್ನಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಯುವರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ನನ್ನ ಇಷ್ಟ. ತಮಗೆ ಇದು ಉಚಿತವೆಂದು ತೋರಿದರೆ ತಮ್ಮ ಅನುಮತಿ ನೀಡಬೇಕು.”

ಅಮೃತವರ್ಣದಂತಿದ್ದ ದಶರಥನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ನವಿಲುಗಳಂತೆ ಕುಕಿಳ್ಳಿರಿದು ಹಂಡಧ್ವನಿ ವೊಡಿದರು. “ಮಹಾರಾಜ, ನಿನ್ನ ಯೋಚನೆ ಬಹು ಶಾಷ್ಟ್ರವಾದುದು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಯುವರಾಜ ವೈಭವವನ್ನು ಕಾಣಲು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಗಳು ತವರಿಸುತ್ತಿವೆ” ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಮ್ಮತದಿಂದ ನುಡಿದರು. ಪ್ರಜಾಭಿಪ್ರಾಯವು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ದಶರಥನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬಿಹೋದನು. ಆತನು ಆ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಾಮರ್ಪಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವಂತೆ ವಸಿಷ್ಠ ವಾಮದೇವರಿಗೆ ನೇಮಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ಎಳೆತನದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತಿದ್ದ ಆ ಮಗನನ್ನು ಕಂಡು ಆತನ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಮಗನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅನಷ್ಟ್ವಾದ ಆನನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿದನು. ಕಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಭಾಷ್ಟವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು” ಮಗು ರಾಮಚಂದ್ರ, ನಿನ್ನ ಸದ್ಯಂಗಳಿಂದ ಮುಗ್ಧರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಯುವರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೋರುತ್ತಾರೆ. ನಾಳೆ ಪುಷ್ಟನಕ್ಕತ್ತದಲ್ಲಿ ಆ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯವು ನೆರವೇರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸುಪುತ್ರನಾದ ನೀನು ಯುವರಾಜ ಪದವಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸು. ಪ್ರಜಾವಶ್ಲಿನಾಗಿ ಬಾಳು!” ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ತಂದೆ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಮೌನದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, ತನ್ನರಮನಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನ ಗೆಳೆಯರು ಈ ಸಂತೋಷವಾರ್ಥಯನ್ನು ಹೊಂದೊಯ್ದು ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಅರುಹಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆಕೆಯ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವಿಲ್ಲ. ಸುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಂದವರಿಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನಭರಣಗಳನ್ನು ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟಳು. ಆಕೆ ಸದಗರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಾಗ ತಂದೆಯ ಅಪ್ರಣೆಯಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆತನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅನೇಕ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಆತನು ಬಂದಾಗ ಕೃಸಲ್ಯೆ ಮಗನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಇಷ್ಟದೇವತಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಕೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ. “ಅಮಾತ್, ನಾಳೆಯ ನಾನು ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟವನ್ನು ವಹಿಸುವಂತೆ ತಂದೆಯ ಅಪ್ರಣೆಯಾಗಿರುವುದು. ಈ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಸೀತೆಯಾಡನೆ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ತಾಯಿ ಮಗನನ್ನು ಬಾಯಿತುಂಬ ಹರಸಿ “ಮಗು ನನ್ನ ವೃತ್ತ ಉಪವಾಸಾದಿ ಸತ್ಯಮಂಗಳು ಇಂದು ಸಫಲವಾದುವು. ನಾನಿಂದು ಧನ್ಯೆ!” ಎಂದಳು.

ತಾಯಿಯ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಮೀಕ್ಷಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಗು ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ನೀನು ನನ್ನ ಬಹಿಃಘಾಣದಂತಿರುವೆ, ನಿನ್ನ ಸುಖವೇ ನನ್ನ ಸುಖ. ನಾನು ಯಿವರಾಜನಾದರೆ ನೀನು ಯಿವರಾಜನಾದಂತೆಯೆ. ನಿನ್ಗೆ ಬೇಕಾದ ಸುಖ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನು ಯಥೇಷ್ಟುವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅನಂತರ ಆತನು ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅಂತಹರಣದ ಆನಂದವೆಲ್ಲ ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿತ್ತು, ಆಕೆಯ ಕುಡಿನೋಟರಲ್ಲಿ. ತುಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ನತೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಲ್ಮೈಯ ಮುಗುಳ್ಳಗೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಕಾಂತೆಯನ್ನು ತನ್ನದೆನ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ತಾಯಿಯಿಂದ ಅನುಭ್ಜಿ ವರೆದು ಆಕೆಗೂ ಆಕೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಮಿತ್ರೆಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಜಾನಕಿಯೊಂದನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಮರುದಿನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ; ಪ್ರರಜನರ ಸದಗರಕ್ಕೆ ಕೊನೆಮೊದಲೀಲ್ಲ. ಮನೆ ಮನೆಗಳ ಮೇಲೂ ಬಾವುಟಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಬೀದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಸಿಂಗರಗೊಂಡುವು. ಬಾಗಿಲುಗಳ ಮುಂದೆ ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ರಂಗವಲ್ಲಿ ರಂಜಿಸಿದುವು. ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರು ನೂತನ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಪರಿಶೋಭಿತರಾದರು. ಮನೆಮನೆ ಯಲ್ಲಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬ. ತಳಿರುತೋರಣಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಯಾರ ಬಾಯಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಲೆ “ಆಹಾ! ದಶರಥ ಎಂತಹ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ. ಶ್ರೀರಾಮನು ನಮ್ಮ ರಾಜನಾಗಲು ನಾವೇನು ಪುಣ್ಯಮಾಡಿದ್ದೇವೋ!” ಎಂಬ ಮಾತು. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳು ಕೂಡ ತಾವು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವುದು ತಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಿದ್ದರೂ “ಶ್ರೀರಾಮನು ಯಿವರಾಜನಾಗುತ್ತಾನೆ; ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ!” ಎಂದು ತೋದಲುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಮಂಗಳ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಬಂದಿದ್ದ ಜನರು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿದ್ದರು. ಅವರ ಕೋಲಾಹಲದ್ವಾನಿ ಸಮುದ್ರಫೋಷದಂತೆ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿತು.

* * *

ಲ. ಮಂಧರೆಯ ಕುತಂತ್ರ ಮತ್ತು ದುರ್ಬೋಧನೆ

ದಶರಥನ ಪಶ್ಚಿಯರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವಳಾದ ಕೃಕೆ ವರಮನುಂದರಿ. ಆಕೆ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರಿಯೂ ಆಕೆಯ ದಾಸಿ ಮಂಧರೆ ಅಷ್ಟೂ ಕುರೂಪಿಣಿ. ದೇವಿ ಕೃಕೆ ತೌರುಮನೆಯಿಂದ ಬಂದಾಗ ಇವಳು ಆಕೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಳು. ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಅವಳು ತನ್ನ ಒಡತಿಯನ್ನು ಎಡಬಿಡದೆ ನೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಬಂದು ವಿನಾ ಅವಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾವ ಸದ್ಯಾಂವನ್ನೂ ಕಾಣುವಂತಿರಲ್ಲಿ. ಅವಳ ಆಕಾರ ಹೇಗೆ ಕುರೂಪವೋ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ವಿಕಾರ. ಆ ಗೂಸುಬೆಸ್ವಿನ ವಿಕಾರಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಯಾರಿಗೂ ಆಗಿದು. ಆದರೂ ಮಹಾರಾಜನ ಮೋಹದ ಮಡದಿಯ ಆತ್ಮೀಯಳಿಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಹಿಂದಿನ ಹಾಹಿಷ್ಯ ಚೆಳಗು ಮುಂಜಾವಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಅರಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ಏರಿದಳು. ಸುತ್ತಲೂ ಅಯೋಧ್ಯಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಗೋಜರವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಡಗರ ಸಂಭ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಮನೆ ಮನೆಯೂ ಸುಷ್ಣಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ತಳೆದು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಜನರಲ್ಲರೂ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತರಾಗಿ ಸಡಗರದಿಂದ

ಒಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಆ ಕುಬ್ಜೆ ಚಡವಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಶುಭವಸ್ತುಧಾರಿಂಜಯಾಗಿ ತುಟಿಗಳಿಂದ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯ ಮುಗುಳ್ಳಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮದೂತಿಯೊಬ್ಬಷ್ಟು ರಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಷ್ಟು. ಮಂಧರೆ ಅವಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಸಾರಿ “ಇದೇನಮಾತ್ರ ಈ ಸದಗರ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯದಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬಿಹೋಗಿದ್ದ ಆ ದೂತಿಗೆ ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ವಿವೇಚನೆಯೊಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಂಧರೆ ಮಹಾ ಅನೂಯಾಪರಳೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಮೈಮರೆತು “ಇದೇನು ಮಂಧರೆ! ಹೀಗೆ ಕೇಳುತ್ತೀಯಿ? ನಾಳೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟವಲ್ಲವೆ?” ಎಂದಳು.

ದಾಸಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಂಧರೆಗೆ ಹೋಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಸಿವಿಸಿಯಾಯಿತು. ಬೀಳುವುದೇಳುವುದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ದೇವಿ ಕೈಕೆಯ ಶಯನಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಯಾವ ಪಾದವನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ ಕೈಕೆ ಇನ್ನೂ ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಮಂಧರೆ ಹೊತಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿದವಳೆ ಅವಳನ್ನು ಅಲಗಿಸಿ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಾ “ದೇವಿ, ನಿನಗೆ ಮಹಾ ವಿಪತ್ತು ಸಂಭವಿಸಿದೆ. ಏಳು. ಬೇಗ ಮೇಲೇಳು” ಎಂದು ಕಿರುಚಿಕೊಂಡಳು. ಕೈಕೆ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆ ಕುಬ್ಜೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಒಡನೆಯೆ ಆ ದೊಂಂಕಿ “ಮಹಾರಾಣಿ! ಸರ್ವನಾಶ! ಸರ್ವನಾಶ! ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ಪ್ರೇಮವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲಾ! ಈಗ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡು. ಮಹಾರಾಜನು ನಾಳೆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟುತ್ತಾನಂತೆ! ಈ ಕರ್ಣಕರ್ತೋರವಾದ ವಾತ್ಸಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಹೋಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೊರ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೊಯ್ದಂತಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಗಂಡ ಎಂತ ಕರಣಿಯೆ ತಾಯಿ!” ಎಂದು ಹಲುಬಿದಳು.

ಮಂಧರೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಣಿ ಕೈಕೆ ಗಹಗಹಿಸಿ ನೆಕ್ಕಳು. “ಅಯ್ಯೋ ಬೆಷ್ಟೆ! ಏನೋ ಮಹತ್ವಾರ್ಥಯಾದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೆದರಿಸಿದೆ! ಎಂತಹ ಸಂತೋಷ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಭಯಿಂಕಾರವಾದುದೆಂಬಂತೆ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ! ಈ ಸಂತೋಷವಾತ್ಸಯನ್ನು ತಂದ ನಿನಗೆ ಏನನ್ನು ಹೊಟ್ಟರೂ ಅಲ್ಲವೇ ಸರಿ. ಇದೋ ಈ ಪಾರಿತೋಷಕವನ್ನು ತೆಗೆದಕೊ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಾನು ಧರಿಸಿದ್ದ ದಿವ್ಯಾಭರಣವನ್ನು ತೆಗೆದು ಆ ಕುಬ್ಜೆಗೆ ಹೊಟ್ಟಳು.

ಒಡತಿಯ ಚಯೀಯನ್ನು ಕಂಡು ಮಂಧರೆಯ ಹೋಪ ಕೆಂಡವಾಯಿತು. ಆಕೆ ಹೊಟ್ಟು ಆಭರಣವನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆಸೆದು “ಸಂಕಟಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿರುವ ಹುಬ್ಬಿ! ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷವಾತ್ಸಯಿ? ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿನ್ನ ಬೆಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಸನಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸರ್ವತಿಯ ಮಗನ ಶ್ರೀಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷಕರವಾದರೆ ವ್ಯಾಸನಕರವಾದುದಿನಾವುವುದು? ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ದೊರೆತರೆ ಭರತನ ಗತಿಯೇನು? ತಂತ್ರಿಯಾದ ರಾಮನು ರಾಜನಾದ ಮೇಲೆ ಮುಜುಬುದ್ಧಿಯಾದ ಭರತನ ಗತಿ ಏನಾಗುವುದೋ! ಯಾವ ಅವಾಯ ಆತನಿಗೆ ಸಂಭವಿಸುವುದೋ! ಅದೂ ಹಾಗಿರಲಿ. ನಿನ್ನ ಸರ್ವತಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆ ರಾಜಮಾತೆಯಾದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಗತಿ ಏನು? ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು. ನೀನು ಆಕೆಯ ದಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಮಗ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ದಾಸ; ನೀನು ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ದಾಸಿ. ಆ ನಿನ್ನ ಸರ್ವತಿಯ ಸೂಸೆ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯಾಗಿ ಮೆರೆಯಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಸೂಸೆ ಮಾನವದನದಿಂದ ಹೊರಗುತ್ತಾ ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು” ಎಂದಳು.

ಮಂಧರೆ ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಕೃತೆಗೆ ರಾಮನಲ್ಲಿ ವಿರಸ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಶುಭ್ರಧವಚವಾದ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಸಂದರ್ಭ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು. ಉಳಿದವರು ಎಂತಹವರಾದರೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಾತ್ರ ಅಥಮಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಆಸ್ತದ ಕೆಲಡುವವನಲ್ಲವೆಂದು ಆಕೆಯ ದೃಢನಂಬಿಕೆ. ಇದನ್ನು ತಂಡು ಮಂಧರೆಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾದ ವ್ಯಘಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು. . . . “ಅಯ್ಯೋ ಕೃತೆ! ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲಿ? ಜನರ ಮರೆ ಮೋಸಗಳು ಅಕುಟಿಲಾದ ನಿನಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವುದು ತಾನೆ ಹೇಗೆ? ಆಯ್ದು, ನಿನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲೇನೂ ಸವತಿಗೆ ದಾಸಿಯಾಗುವ ವಾಗ್ದಿ ಬರೆದಿದೆ. ಹಿಂದೆ ನೀನು ಅವಳನ್ನು ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಬಹು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ನೋಡಿದ್ದೀರೆ. ಬಳ್ಳಕ್ಕೆ ತಂಡುಗಾಗಿ ಅವಳು ಅದರ ಮುಯ್ಯನ್ನು ತೀರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನೀನು ದಾಸಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಸವೆನು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ತಳುಹಿಸಿದಿದು. ಪಾಪ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸುಖವಾಗಿ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿರಲಿ. ಮೋಸಗಾರನಾದ ಈ ಮಹಾರಾಜನು ಭರತನಿಗೆ ಸುಧಿಯನ್ನು ಕೊಡ ಕೊಡದೆ ಈ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವ್ಯಾಗಿ ಯಶ್ವಿಸುತ್ತಿರುವನಲ್ಲ! ಇದೆಲ್ಲ ನಿನಗೆಲ್ಲ ಅರ್ಥವಾದಿತ್ತು!” ಹೀಗೆ ಕೃತೆಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ದಿನ ತಳೆದು ಹೋಯಿತು.

ದಾಸಿಯ ಸಮಯಸ್ಥಾತ್ಮಯನ್ನು ತಂಡು ಮೆಚ್ಚಿದ ರಾಣಿ ಅವಳನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಸನ್ನಾಪಿಸಿದಳು.

ತಡೆಗೂ ಮಂಧರೆಯ ಮೊನಚಾದ ಮಾತುಗಳು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ನಾಟಿದವು. ಸವತಿಗೆ ತಾನು ದಾಸಿಯಾಗಬೇಕಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ಒಂದು ಭಾವನೆಯೇ ಸಾಕಾರಿತ್ತು ಆಕೆಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸಲು. ರೋಷಗೊಂಡ ನಾಗಿಣಿಯಂತೆ ಆಕೆ ಬುಸುಗುಟ್ಟಿತ್ತಾ “ಪ್ರಿಯ ಮಂಧರಾ, ನಿನ್ನ ಮಾತು ನಿಜ; ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕುಶಲಾದ ನೀನು ಇದಕ್ಕೂಂದು ಉಪಾಯ ಸೂಚಿಸು” ಎಂದಳು. ಮಂಧರೆ ಉಪಾಯಕ್ವಾಗಿ ಬೆದಕಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನಾಗಲೇ ಅವಳು ಆಲೋಚಿಸಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಹಿಂದೆ ದೇವಾಸುರ ಯದ್ವಾದಾಗ ದಶರಥನು ದೇವತೆಗಳ ಸಹಾಯಕ್ವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಮೋಹಕ ಮದದಿಯನ್ನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿದ್ದನು. ಯದ್ವಾದಲ್ಲಿ ದಶರಥನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಪಾಯಮೋಹಿದ್ವಾಗ ಎರಡುಬಾರಿ ಕೃತೆಯ ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ಆತನ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಯಿತು. ರಥಜೋಹನನೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಣ್ಯಯನ್ನು ಮೆರೆದು ಆಕೆ ಆತನನ್ನು ಅಪಾಯದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ವಾಗಿ ದಶರಥನು ಆಕೆಗೆ ಎರಡು ವರಗಳನ್ನು ದಯವಾಲಿಸಿದ್ದನು. ಆಕೆ ಆ ವರಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಕಾದಾಗ ಕೇಳುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಆತನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು. ಮಂಧರೆ ಅದನ್ನು ಈಗ ಕೃತೆಯ ನೆನಹಿಗೆ ತಂದಳು.

“ಮಹಾರಾಜೆ, ಒಂದು ವರದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಗ ರಾಜನಾಗಲಿ; ಇನ್ನೊಂದು ವರ ರಾಮನನ್ನ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಲ್? ” ಎಂದಳು.

ದಾಸಿಯ ಸಮಯಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚಿದ ರಾಜೆ ಅವಳನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಹೊಗಳಿ ಸನ್ಯಾಸಿಸಿದಳು. ಇದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಿಭಾಗಿ ಹುರಿಗೊಂಡ ಆ ನೀಚದಾಸಿ ವೃಧ್ಢರಾಜನಿಂದ ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದಳು - “ನೀನೀಗಲೇ ಕೋಷಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಮಲಿನವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕೂದಲನ್ನು ಬಿರಿಹೊಯ್ದಿಕೊಂಡು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹೊರಭಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನು ನಿನ್ನಬಳಿಗೆ ಬರುವನು. ಆತನು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ನೀನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರೋದಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. ಆತನು ಎಡ್ಡ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದರೂ ನೀನು ರೋದನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಡು. ಆತನಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಮತೆ. ಮಹಡ್ಯಶ್ವಯಿಗಳ ಪ್ರಲೋಭನೆಯನ್ನು ಒಡ್ಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಆತನು ಯಶ್ವಿಸಬಹುದು. ನೀನು ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಬಲಿ ಬೀಳಿಕೊಡು. ನಿನಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿರುವ ವರಗಳನ್ನು ಹೊಡುವಂತೆ ಆತನನ್ನು ಬೇಡು. ಅದನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವೆನೆಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುವವರೆಗೂ ನೀನು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಬೇಡು. ಇಂತಾದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಆತನ ಮುಂದಿಡು. ”

ವಿವೇಕವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಟ್ಟಿದ್ದ ಕೈಕೆ. ದಾಸಿಯ ಮಾತಿಗೆ ‘ಅಸ್ತು’ ಅಂದಳು.

* * *

೬. ಗೋರ್ಕಳ್ಮೇಲೆ ಕರೆದ ಮಳೆ

ಪುಣ್ಯ ದ್ವೀಪಿನಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾಂಚ್ಯಾತ್ಮಕ ಕಿನ್ನರಿಯಂತೆ ಕೈಕೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿಧ್ಯು ಹೊರಭಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಕೋಣೆಯ ಕತ್ತಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತನೆದಿದ್ದ ಪುಷ್ಟಮಾಲಿಕೆಗಳೂ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳೂ ಅಂಬರದಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿರ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ದಶರಥನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮ ಪಟ್ಟಾಖಿವೇತದ ಪ್ರಿಯವಾತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮೋಹದ ಮಡದಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷನಾಗರದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸುವೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ಆತನು ಕೈಕೆಯ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಶಯನಾಗಾರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಲೇ ಸುತ್ತಲಿನ ಸನ್ನಿಹಿತದಿಂದ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಕಾಮವಿಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲೇನಿದೆ? ಕೈಕೆಯ ಹಾಸಿಗೆ ಬರಿದಾಗಿ ಬಿಕೋ ಎನ್ನುತ್ತಿದೆ. ತನ್ನಕಾಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರದಿರಲು ದಶರಥನು ಚಡವಡಿಸಿದನು. ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ದ್ವಾರರಕ್ಷಕಳನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಣೀ ಎಲ್ಲಿ?” ಎಂದನು. ಆ ದೂತಿ ಅಂಜುತ್ತಂಜುತ್ತಾ ಕೋಷಗೃಹದ ಕಡೆ ಕೈ ತೋರಿದಳು. ರಾಜನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದ ಹೊಂಗನಸು ಹಾಗೆಯೆ ಸಿದಿದೊಡೆಯಿತು. ಮನಸ್ಸು ಕಳಿಂಗನಿಂದಿತು. ಆತಂಕಪಡುತ್ತಾ ಕೋಷಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಆ ವೃಧ್ಢರಾಜ. ಅಬ್ಬ! ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡುದೇನು? ಮುರಿದು ಬಿಸುಟ ಎಳವಳ್ಳಿಯಂತೆ ಮೂನಮುಖಾಗಿ ಬಿಡಿದ್ದ ಕೈಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ದಶರಥನು ಕಂಪಿಸಿಹೋದನು. ಮೆಲ್ಲನೇ ಅವಳ ಬಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಮೃದುವಾಗಿ ಅವಳ ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸವರುತ್ತಾ ಹೇಳತೋಡಿದನು. “ಕೈಕೆ! ನನ್ನ ಮುದ್ದು ಕೈಕೆ! ನಿನಗೇಕೆ ಕೋಪ? ಯಾರು ಏನೆಂದರು? ನಿನಗೇನು ಬೇಕು? ಏನುಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಅಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ

ತೃಪ್ತಿಯೋದಗುತ್ತದೆ? ನಿನ್ನ ಪೇಮಾಶದಲ್ಲಿ ಬದ್ದನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸನಂತಿರುವೆನ್ನಲ್ಲವೆ? ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ನಿನಗೆ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೊರತೆ? ಮೇಲಕ್ಕೇಳು. ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವೇನಿದ್ದರೂ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.“

ರಾಜನು ತನ್ನ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೃಕೆ ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ಹೊರವಾದ ವಾಗ್ಾಣಗಳಿಂದ ಚುಚ್ಚಿ ತನ್ನ ಅಧಿನೇಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದಳು. ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಸಾಕು ಈ ನಯ ವಿನಯ! ನನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಡೆಸುವವನಾದರೆ ಈಗಲೇ ಹಾಗೆಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡು” ಎಂದಳು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನು ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ನಗುತ್ತಾ ಎಲೆ ಗರ್ವಿಷ್ಟೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪು ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲವೆ? ಆಯ್ದು. ಇಗೋ ಪ್ರಮಾಣಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಹೇಳು - “ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಯಿತಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಆಣೆಯಾಗಿ ನಿನ್ನ ಅಭಿಷ್ಟವನ್ನು ಈದೇರಿಸುವೆನು, ಹೇಳು” ಎಂದನು. ಗಿಳಿ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಕೃಕೆ ದಾಸಿ ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು. “ಪಾಣನಾಧಾ, ದೇವಾಸುರರ ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನಗೆ ಎರಡು ವರಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟಿದ್ದೆಯಷ್ಟೆ. ಸತ್ಯನಂಧಾನದ ನೀನು ಆ ವರಗಳನ್ನು ಈಗ ನನಗೆ ಕರುಣಿಸುವವನಾಗು. ಆ ಎರಡು ವರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರಿಂದ ಭರತನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಯಾಬಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ಹೇಗಿದ್ದರು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ; ಅಪುಗಳಿಂದಲೇ ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗಲಿ. ಇನ್ನು ಎರಡನೆಯ ವರವೆಂದರೆ - ಭರತನ ರಾಜ್ಯ ನಿಷ್ಟಂಟಕವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ರಳಹಿಸು.”

ಕೃಕೆಯ ಮಾತುಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ದಶರಥನು ಮೂರ್ಖಿತನಾಗಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಕ್ಷಣಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಆತನಿಗೆ ಹಾಗೆಯೆ ಪ್ರಜ್ಞ ತಿಳಿಯಿತು. ತಾನು ಎಷ್ಟರದಿಂದಿರುವೆನೂ ಸ್ವಷ್ಟಗತನಾಗಿರುವೆನೂ ತಿಳಿಯದಂತಾಗಿತ್ತು ಆತನಿಗೆ. ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಅವಾರವಾದ ವಾಸ್ತವ್ಯವಿಧ ಕೃಕೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆತನ ವನವಾಸವನ್ನು ಅವೇಡ್ವಿಸಿರಬಹುದೆ? ಕೃಕೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾಹಿಸಿಕೊಂಡಂತೆಲ್ಲಾ ಆತನಿಗೆ ಮ್ಯಾಮೇಲಿನ ಪ್ರಫ್ಫಿಯೆ ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದು? ಪುನಃ ಹೇಗೊ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಹೀಗೆಯೆ ಬಹುಕಾಲ ತಳೆದು ಹೋಯಿತು. ಪರಮಸುಂದರಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸದಾ ಸೋಗಸಿಕಾಣತ್ತಿದ್ದ ಕಯಕೆ ಇಂದು ಘೋರ ವಿಷಸರ್ವದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿದಳು. ತಿದಿ ಕಾರುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವನಂತೆ ದುರುಗುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಾ “ಎಲೆ ನೀಚೆ, ನಿನಗೇಕೆ ಈ ವಿಪರೀತ ಬ್ಯಾಡಿ ಹುಟ್ಟಿತು? ರಾಮಚಂದ್ರನು ನಿನಗೇನು ಅವರಾಧ ಎಸಗಿದನು? ಯಾವ ಅವರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಆ ವಂಶವರ್ಧನನನ್ನು ಅಡವಿಗೆಟ್ಟಲಿ? ಲೋಕಾನಂದಕರನಾದ ಆತನು ನಿನ್ನ ಅಮಂಗಳ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಹಾತುನು? ಆತನನ್ನು ಅಗಲುವುದೆಂದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಅಗಲುವುದೆಂದೇ. ಸೂರ್ಯನಲ್ಲದೆ ಜೀವಲೋಕ ಬದುಕಿದರೂ ಬದುಕಬಹುದು; ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಸ್ಯಜಗತ್ತು ಜೀವಿಸಿದರೂ ಜೀವಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಲ್ಲದೆ ದಶರಥನು ಮಾತ್ರ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದರೂ ಬದುಕುವುದು ಅಸಂಭವ. ಕೃಕೆ, ನಿನಗೇಕೆ ಹುಟ್ಟಿತು ಈ ದುಖರ್ವಾದಿ? ಈ ವಿಷಭೀಜವನ್ನು ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿದವರಾಯ? ಸುಕುಮಾರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟುವಪ್ಪು ಕರಿನ ಹೃದಯ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉದಯಿಸಿತು? ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅಗಲಿ ಸುಕೋಮಲೆಯಾದ ಸೀತೆ ಉಳಿಯತ್ತಾಳೆಯೆ? ಮಗನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ತಪ್ಪಿ ವನವಾಸ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ತೌಸಲ್ಯೆಯ ಮಾತ್ರಹೃದಯ ಬಡೆದು ಚೂರಾಗದೆ? ಕೃಕೆ, ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದ

ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನಿಂದಾಗು. ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಡವಿಗಳುವರ್ಪು ಕರಿನಿಂದಾಗಬೇಡ. ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ರಾಜ್ಯಕೋಶಾದಿಗಳನ್ನು ಲ್ಲಾ ತೆಗೆದುಹೋ! ನನ್ನನ್ನು ದುಃಖನಾಗಿರದಿಂದ ಉದ್ದಾರ ಮಾಡು” ಎಂದು ಹಲುಬಿ ಹಂಬಲಿಸಿದನು.

ಮಹಾರಾಜನ ಕರಿನ ನುಡಿಗಳಾಗಲಿ ಆತನ ದೀನ ವಾರ್ಧನೆಯಾಗಲಿ ಕೈಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವಂತಿರಲ್ಲ. ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ರಾಜನೆ, ಹೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಲು ಇಷ್ಟು ಸಂಕಟಪಡುವುದು ಯಾವ ನಾಯಿ? ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ನಿನಗೆ ಇದು ಉಚಿತವೇ? ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯೊಡನೆ ಸುಖಭೋಗದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಿನನಾಗಬೇಕೆಂದಿರುವ ನಿನಗೆ ಸತ್ಯವು ಅಷ್ಟೇನೂ ದೊಡ್ಡದಾರಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇನು? ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಿಂದೇನು? ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗುವ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಘೋರ ವಿಷಣುವಂದಿಂದ ವಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಭರತನ ಆಣೆಯಾಗಿಯೂ ಇದು ನಿಶ್ಚಯಿ” ಎಂದು ಕರ್ಣಕರೋರವಾಗಿ ನುಡಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನು ಮುಂಗಾಣದಂತಾದನು. ದೀರ್ಘವಾಗಿ ನಿಟ್ಟಿಸಿರುಬಿಡುತ್ತಾ “ಹಾ! ರಾಮಚಂದ್ರ!” ಎಂದು ಚೀರಿಕೊಂಡು ಬುಡಕಡಿದ ಮರದಂತೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಮೂರ್ಖ ತಿಳಿದವನಾಗಿ ಕೈಯನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಹಾರ್ಡಿಸಿ ದಾರಿಗೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು; ಅವಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕರ್ತೀನವಾರ್ಕಗಳಿಂದ ನಿಂದಿಸಿ ನೋಡಿದನು; ತನ್ನನ್ನೂ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಹಳಿದುಕೊಂಡನು. ಹೊನೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ತಾನು ಸತ್ತು ಹೋಗುವುದಾಗಿಯೂ ಕೈಕೆ ವಿಧವೆಯಾಗುವುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿ ನೋಡಿದನು. ಅವಳು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಮಹಾ ಪ್ರಭಯವಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಹೆಡರಿಸಿದನು. ಕೌಸಲ್ಯಾ ಸುಮಿತ್ರೆಯರೂ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಬಹು ಜನರೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ವನಪ್ರಯಾಣದಿಂದ ಅಸುದೋರೆವರೆಂದೂ ಹೆಡರಿಸಿದನು. “ನೋಡು, ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಭರತನಿಗೆ ಕೂಡ ನೀನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯ ಹೀಗಿರಿಗೆ ವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಗೋಕರ್ನಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಮಂಗರೆದಂತಾಯಿತು. ಕೈಕೆ ಹಿಡಿದ ಹಂಡವನ್ನು ಬಿಡಲ್ಲ.

ಮಾತು ಆಡಿದರೆ ಹೋಯಿತು; ಮುತ್ತು ಒಡೆದರೆ ಹೋಯಿತು. ದಶರಥನೂ ಕೈಯ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾತುಹೊಟ್ಟು ಮುಂಗಾಣದಂತಾದನು. ಹೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಅದನ್ನು ನಡೆಸಹೊರಟು ವಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೀಗಿನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅಗಲುವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ. ಇಕ್ಕುಳಿದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಮುಳಿದಂತೆ ಆತನು ಪರಿತಹಿಸುತ್ತಿರಲು ಕೈಕೆ ಕೇವಲ ನಿರ್ದಯಿಂಬಾಗಿ “ಎಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜನೆ, ಸತ್ಯದೂರನಾಗಿ ಮಹಾವಾತಕರ್ಮಾಳಗಬೇಡ. ಅಳುತ್ತಾ ನೆಲದಮೇಲೆ ಹೋರಿಂದಿರೆ ಏನಾದಂತಾಯಿತು? ಶಿಬಿಕ್ರವತೀ ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೇ ಗಿಡುಗನಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಹೊಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಅಲಕ್ಷನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಗಳನ್ನೇ ಕಿತ್ತುಹೋಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಈ ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೀರ್ತಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಬಹುದೇ?” ಎಂದಳು. ಅವಳ ಮಾತುಗಳಿಂದ ದಶರಥನಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರುವ ಆಶ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಮೂಡಲಿಲ್ಲ ಕೆಂಪು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಜನರು ಬಂದು ತನ್ನನ್ನು ತ್ವರಿಪಡಿಸುವರೆಂದುಹೊಂಡು ಆ ವೃಧ್ಧರಾಜನು ಅಸಹ್ಯವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ, ಕೈಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ನೀಚೆ, ಧರ್ಮಪಾಠಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಬಿದ್ದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನೇನೂ

ನಡೆಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನು ನೀನು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಗನು ನನ್ನ ಮಗನೂ ಅಲ್ಲ. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಈ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ನಾನು ಸಾಯವುದು ನಿಶ್ಚಯ. ನಾನು ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ನೀನಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಮಗನಾಗಲಿ ನನಗೆ ತಪ್ರಣವನ್ನು ಸಹ ಕೊಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಿರ್ವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡನೆ ಕೆಡೆದನು.

* * *

೧೦. ಹಾ ರಾಮ! ಹಾ ರಾಮ!

ಬೆಳ್ಗ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ಬೀದಿಗಳಿಗಲ್ಲಾ ಹನ್ನೀರು ಚೆಲ್ಲಿ, ಪುಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹರಡಿದ್ದಾರೆ. ಮನಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳೂ ಹೂವಿನ ಹಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ. ಅಲಲ್ಲಿ ಬಾಪುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಜನರು ಹನ್ನಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ ಸಡಗರಿದಿಂದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಉರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಭೋಗರೆಯುತ್ತಿವೆ. ವಸಿಷ್ಟಮಹಿಂಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಟರೋಡಗೂಡಿ ಪಟಾಭಿಷೇಕ ಸಾಮರ್ಗಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಯ್ಯಾ, ಸುಮಂತ್ರವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆಯಿಂದು ಹೇಳಿ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ತ್ವರಿಗೊಳಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಸುಮಂತ್ರನು ಒಡನೆಯಿ ರಾಜನ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದಿನಂತೆ ವ್ಯಾತಃಕಾಲದ ಮಂಗಳಾಶಾಸನವನ್ನು ಘೋಷಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಹೇಳಿ ದಶರಥನಿಗೆ ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಬರೆ ಎಳೆದಂತಾಯಿತು. ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕೆಕ್ಕಿರಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾ “ಅಯ್ಯಾ, ಸುಮಂತ್ರ ಸಂಕಟದಿಂದ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಮೂಡಲೆ ಬೇರೆ ಸಾಲದಾಗಿತ್ತೇ?” ಎಂದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ಜಂಫಾಬಲವೆ ಉಡುಗಿ ಹೋದಂತಾಯಿತು. ಮರುಮಾತಾಡದೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಆದರೆ ಕ್ಯಾಕೆ ಅವನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದು, “ಎಲ್ಲ ಸುಮಂತ್ರನೆ, ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾ ನಿದ್ರೆಯೆ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಜೊಂಪು ಹತ್ತುವಂತಿದೆ. ನೀನು ಆತನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡ. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದು ತಾ” ಎಂದಳು. ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ಎವ್ವೋ ಸಮಾಧಾನವಾದಂತಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕರೆತರಲು ಆತನು ಧಾವಿಸಿದನು. ಅನೇಕ ಸಾಮಂತರೂ ಪುರನಿವಾಸಿಗಳೂ ಕರ್ಷಣೆಕೆಗಳೊಡನೆ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಸೆರೆದಿದ್ದರು. ಸುಮಂತ್ರನು ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿಕೊಂಡು ವೇಗವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿ ನೇರಿದನು.

ಸುಮಂತ್ರನು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸರಕಾಭರಣ ಭೂಷಿತನಾಗಿ ಮನೋಹರವಾದ ಪಯಂಕರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಸೀತಾದೇವಿ ಆತನ ಹಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಚಾಮರ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಚಿತ್ತಾ ನಕ್ಷತ್ರದೊಡಗೂಡಿದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಸುಮಂತ್ರನು “ಕೌಸಲ್ಯಾಸುಪುತ್ರ, ದೇವಿ ಕ್ಯಾಕೆಯೊಡನೆ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿರುವ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ಒಡನೆಯ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಮಡದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ಮದಿರಾಷ್ಟ್ರ, ಸೀತೆ, ಮಾತೆಯಾದ ಕ್ಯಾಕೆ ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ

ನನಗೆ ಹೇಳಿ ತಳುಹಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಸವಿಯರೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ವಿನೋದದಿಂದಿರು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುಮಂತ್ರನೊಡನೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೃಕೆಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನಸಂಧಣೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೆ ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿತು. ಹಿರಿಯರಲ್ಲರೂ ಆನಂದಭಾಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ “ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುವಾಗಿ ಜಿರಕಾಲ ಬಾಳು!” ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ಮುತ್ತೆದೆಯರು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಆತನ ಮೇಲೆ ಹೂವೆರಚಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೃಮುಗಿಯುತ್ತಾ ಹೊರಟು ಕೃಕೆಯ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತಂದೆಗೂ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಬಲತಾಯಿಗೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರಿಸಿದನು. ಆತನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೆ ದಶರಥನು ಒಮ್ಮೆ “ರಾಮ!” ಎಂದು ಹೊಗಿ, ತಣ್ಣಂಬ ನೀರು ತುಂಬಿದನು. ಆತನ ಬಾಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಮಾತು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಈ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಹಾವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದವನಂತೆ ಚಕಿತನಾಗಿ ಕೃಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಮ್ಮ, ತಂದೆ ಅದೇರೆ ಹೀಗಿದ್ದಾನೆ! ಆತನಿಗೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೋಪವೇನಾದರೂ ಬಂದಿರುವುದೆ? ನಾನೇನು ತಪ್ಪ ಮಾಡಿದೆ? ಅಥವ ಆತನಿಗೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಆಲಸ್ಯವಾಗಿರುವುದೋ? ಇಲ್ಲವೇ ಮತ್ತಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲಾದರೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವ್ಯಧಿಯಂಟಾಗಿರುವುದೋ? ಭರತ ಶತ್ರುಷ್ಣರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಷ್ಟ ಸುದ್ಧಿಯೇನೂ ಬಂದಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ತಂದೆಗೆ ಪರಮಹಿಯಾದ ನೀನಾದರೂ ಕ್ರಾರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಯಿಸಿದೆಯೋ? ಮಹಾರಾಜನು ಎಂದೂ ಹೀಗೆ ಇದ್ದವನಲ್ಲ. ಇಂದೇರೆ ತಳುವಳಿಕ್ಕೆ ಆಸ್ತಿದವಾಯಿತು? ಆತನ ಮನೋವ್ಯಧಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸದ ಮೇಲೆ ನಾನಿದ್ದು ತಾನು ಏನು ಸಾರ್ಥಕ? ಇರುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮರೆಮಾಡದೆ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ನಿಷ್ಪರಂಜಾದ ಕೃಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನಾಚಿಕೆಯಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು - “ಎಲ್ಲ ಶ್ರೀರಾಮನೆ, ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಹೋಪವೂ ಇಲ್ಲ, ವ್ಯಧಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಬಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಅದು ನಿನಗೆ ಅಪ್ಯಯವಾದುದು. ಹಿಯಪುತ್ರನಾದ ನಿನಗೆ ಆ ಅಪ್ಯಯವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಆತನ ನಾಲಿಗೆ ಏಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆತನ ಮಾತನ್ನು ನಡಸುತ್ತೇನೆಂದು ನೀನು ಅಭಿವಚನ ಹೊಡುವಂತಿದ್ದರೆ ನಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದಳು. ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ನೋವಾಯಿತು. ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ? “ಅಮ್ಮ, ತಂದೆಯ ಅಪ್ಯಂತ್ಯಾಗಿವುದಾದರೆ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕುದೆನು; ವಿಷ ಹಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂಶಯ ಬೇದ. ತಂದೆಯ ಅಪ್ಯಂತ್ಯಾಗಿ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳು. ಆತನ ಮಾತನ್ನು ನಡಸುವೆನೆಂದು ಪ್ರಾಮಾಣ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ರಾಮನು ಎರಡು ಮಾತನ್ನಾಡುವನಲ್ಲ” ಎಂದನು.

ಸತ್ಯನಿಷ್ಟನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪ್ರಮಾಣವಚನದಿಂದ ಕೃಕೆಗೆ ತನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟಸಿದ್ಧೆಯಾಯಿತೆಂದು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಕರ್ತೋರವಾದ ತನ್ನ ದುರಭಿಸಂಧಿಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. “ಎಲ್ಲ ರಾಘವ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರ ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಅವಾಯಕ್ಕೂಳಿಗಾಗಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಆತನನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ ಆತನ ಪ್ರಾಣರಕ್ತಣ ಮಾಡಿದೆ. ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಈತನು ನನಗೆ ಎರಡು ವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ನಾನು ಅಂದು ಅವಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಆ ವರಗಳನ್ನು ಆತನಲ್ಲಿ ಯಾಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದು ವರದಿಂದ ಭರತನ

ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು, ಮತ್ತೊಂದರಿಂದ ನಿನ್ನ ವನವಾಸನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ವನವಾಸವನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಧಾರಿಯವ ಸಂಭಾರಗಳಿಂದಲೇ ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗಲಿ; ನೀನು ಜಟಾಜಿನಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ವನವಾಸ ಕೈಗೊಳ್ಳುವವನಾಗು. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ನೀನು ನಡನುವುದೆ ನಿಜವಾದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ನಡೆಸು. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಲಘಬಾರದಂತೆ ಆಚರಿಸು. ”

ಕೃಕೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಬೆಂಜಿಲಿಲ್ಲ, ಬೆದರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಆತನ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಕಾರದ ಒಂದು ಸೊಚನೆ ಕೂಡ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಶಾಂತನಾಗಿ ಆತನು ಪ್ರತ್ಯೇತ್ತರ ಹೊಟ್ಟನು. “ಅಮಾತ್ತಾ ಇದಾವ ಮಹಾಕಾರ್ಯ? ತಂದೆಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ನೆರವೇರಲಿ. ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ನಾನು ವನವಾಸ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದು? ಆತನಿಗಾಗಿ ನಾನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಯಿತಮಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೂಡ ತ್ಯಾಗಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೇನೆ. ತಂಬನಿ ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ ತಂದೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡು” ಎಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೃಕೆಯ ಹಾಂತಾಣಹೃದಯ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕರಗಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಆಕೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ತ್ವರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ರಾಮಚಂದ್ರ, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಆಗಲಿ, ಇಗೂ ಭರತನನ್ನು ಕರೆದು ತರಲು ಈ ದ್ವಾದಶಿಯೇ ದೂತರನ್ನು ಅಟ್ಟುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ವನಪ್ರಯಾಣ ತ್ವರಿತಗೊಳ್ಳಲಿ. ನೀನು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವರೆಗೂ ಮಹಾರಾಜನು ಸಾಂಭಾಜಿನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ನೆರವೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು.

ಕೃಕೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ದಶರಥನಿಗೆ ಇನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆತನು “ಹಾ ಕಷ್ಟ!“ ಎಂದು ಚೀರಿ ಪ್ರಜ್ಞ ತಪ್ಪಿದವನಾಗಿ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಬಿಧ್ಯನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಕಶಾಪ್ರಕಾರಿತವಾದ ಕುದುರೆಯಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಚರ್ಕಿತನಾದನು. ಒಡನೆಯೆ ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುತ್ತನಾಗಿ ಕೃಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಮಾತ್ತಾ, ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಿಂದ ಅಪ್ಪಣಿ ವಡೆದು ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುವವಪ್ಪ ವ್ಯವಧಾನವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಇಂದೇ ನಾನು ದಂಡಕಾರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ“ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಕೆಗೂ, ಮೂರ್ಖಿತನಾಗಿ ಬಿದ್ಧಿದ್ದ ತಂದೆಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತಾಯಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟು ಬಂದನು. ದಶರಥನ ಬಯಲ್ಲಿ “ಹಾ ರಾಮ! ಹಾ ರಾಮ!“ ಎಂಬ ಉದ್ದಾರ ಅಪ್ಯಯತ್ವವಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು.

* * *

೧೧. ತಾಯ್ತನದ ಹರಕೆ

ಕೃಕೆಯ ಅಂತಃಪುರದ ಬಾಗಿಲಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ನಿಂತಿದ್ದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂದ ಆತನನ್ನು ಆದರಿಸುತ್ತಾ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಆತನೊಡನೆ ಬಂದನು. ಅವರು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿ ಮಗನ ಶ್ರೀಯಸ್ಸನ್ನು ಕೋರುತ್ತಾ ದೇವತಾ ಪ್ರಾಧನಸೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಮಗನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೆ ಆಕೆ ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆ ಮರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಧಾವಿಸುವಂತೆ ಶೀಫ್ರವಾಗಿ ಆತನ ಬಳಿ ಸಾರಿ

ಆತನನ್ನ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡಳು; ನೆತ್ತಿ ಮೂಸಿದಳು. ಮತ್ತೆ ಆತನನ್ನ ಕುರಿತು “ರಘುವಂಶದ ರಾಜಿಂಗಳಂತೆ ನೀನು ಕೇರ್ಮಿಶಾಲಿಯಾಗಿ ಚಿರಾಯುವಾಗು. ಸತ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾದ ಮಹಾರಾಜನು ಇಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಯುವರಾಜಪಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸುವವನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆತನನ್ನ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಡಿಸಿದಳು. ತಾಯಿಯ ಸಂಭೂತವನ್ನು ಕಂಡ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆತಗ್ನಿಸಿದವನಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಮಾತ್, ಈಗ ವಾತ್ವವಾಗಿರುವ ಮಹಾಭಯವನ್ನು ನೀನರಿಯ; ಮಾತೆಯಾದ ನೀನಗೂ ಹೀಯಿಯಾದ ಸೀತೆಗೂ ಅಣಗುದಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ ಬಹು ವ್ಯಾಸನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಹ ಸುಧಿಯೊಂದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕೇಳು, ನಾನು ಈ ದಿನವೇ ದಂಡಕಾರಣಕ್ಕೆ ತೆರಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ನನಗೆ ಈ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಹೀತವೇತಕ್ಕೆ? ನನಗೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ದಭಾಸನವೇ ಆಸನ. ಈ ಷಡುಸೊಂತವೇತವಾದ ಆಕಾರವೇತಕ್ಕೆ? ನನಗೇನಿದ್ದರೂ ಕಂದಮೂಲ ಷಲಗಳೆ ಆಕಾರ. ನಾನು ಹದಿನಾಯ್ಯ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವನವಾಸವನ್ನು ಕೃಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ ನನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಭರತನು ಷಟ್ಕಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಬೇಕೆಂದೂ ತಂದೆ ವಿಧಿಸಿರುವನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮಗನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿ ಬುದಕದಿದ ಬಾಳೆಯ ಮರದಂತೆ ಮೂರ್ಖಿತಳಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಡ್ಡಳು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಕೆಯನ್ನು ಉಪಜರಿಸಿ ಮೇಲಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸಿದನು.

ಮೂರ್ಖೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚೆತ್ತ ಕೌಸಲ್ಯೇ ತನ್ನ ಮಗನ ದುರ್ದರ್ಶಗಾಗಿ ಹಲುಬಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಗೋಳಿಟ್ಟಳು. “ಮಗೂ, ನೀನು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲೇಕೆ ಹುಟ್ಟಿದೆ? ನಾನು ಬಂಜೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ದಾರುಣ ದುಃಖವಾದರೂ ತಷ್ಣಿತ್ತು. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹತ್ತುಡು ಈ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಏನು? ನನ್ನ ಬಾಳೆಲ್ಲವೂ ಬರಿಯ ದುಃಖವೇ ಆದಂತಾಯಿತು. ಪತಿಪ್ರೇಮದಿಂದ ವಂಬಿತಳಾಗಿದ್ದ ನಾನು ಮಗನ ದರ್ಸನಿಂದಲಾದರೂ ಸುಖವನ್ನು ಕಂಡೆನೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಹಂಸರಿಗೆ ನಾನೊಬ್ಬಿ ಷಟ್ಟದ ರಾಣಿ. ಆದರೆ ನನಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಬರಿಯ ತಿರಸ್ಯಾರವೊಂದೇ. ಸರ್ವ ಲೋಕಪ್ರಿಯನಾದ ನೀನು ನನ್ನ ಸಮೀಷದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಗತಿಯೇನು? ಬಹುಶಃ ಕೃಕೆಯ ದಾಸಿಯರಿಗಿಂತಲೂ ನಾನು ಕೇಳಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೊದಲೆ ಕಾಲಕಸದಂತಿದ್ದ ನಾನು ಕೃಕೆಯ ಮಗನು ಷಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂತಹ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕೋ! ಹೀಗೆ ನಿಭಾಗ್ಯಾಗಿ ಬಾಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮರಣ ಎಷ್ಟೋ ಮೇಲು. ಹಾಳು ಆ ಯಮನಿಗೂ ನಾನು ಬೇಡದವಳಾಗಿರುವನೆನೋ! ನನಗೆ ಯಮನದನದಲ್ಲಿ ಎಡಯೇ ಇಲ್ಲವೋ! ನಾನು ನಡೆಸಿದ ದಾನಧರ್ಮಗಳೂ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಪುರಸ್ಯಾರಗಳೂ ಉಪರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿರ ಬೀಜದಂತೆ ವ್ಯಘಾತಾದ್ವಾಯವನೆಂದು ತೋರುತ್ತವೆ. ಸಾವು ಸ್ನೇಹಿಯಿಂದ ಬರುವಂತಿದ್ದರೆ ನಾನೀಗಲೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನಗಿಗೆ ಉಳಿದಿರುವುದು ಒಂದೇ ಮಾರ್ಗ. ಕರುವಿನ ಮೇಲಿನ ವಾಣ್ಣಲ್ಯಾಯದಿಂದ ಹನು ಅರನ್ನನುಸರಿಸುವಂತೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋರಣು ಬರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು” ಎಂದು ಕಂಬನಿಗರೆಯತ್ತಾ ಹಂಬಲಿಸಿದಳು.

ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯ ರೋದನವನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಹೋಪದುರಿ ತೆರಳಿತು. ಆತನು ಆಕೆಯನ್ನು ಹುರಿತು “ಅಮಾತ್, ಹೆಂಗಸಿನ ಮಾತಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅಣ್ಣನು ರಾಜ್ಯತ್ವಾಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ನನಗೆ ಸರ್ವಧಾ ಸಮೃತವಿಲ್ಲ. ವೃಧ್ಣನಾದ ತಂದೆ ಕಾಮುಕನಾಗಿ ಅಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೃಹಾಕಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ಹೇಳುವ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆಯುಂಟೆ?” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅನಂತರ ಅವನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಅಣ್ಣ ಕಾಮುಕನಾದ ತಂದ

ಅಧಮಕ್ಕೆ ಕೃಹಾಕಿರುವದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕೊಂಡು ಹಾಕಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ದೇವತಾಸದ್ಯಭಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಿರುವ ತಂದೆಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿದೆಯ? ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ನೀನು ಈ ಅವಿವೇಕಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡಬೇಡ. ಇಗೋ, ಈಗಲೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊ. ಧನುಧಾರಿಯಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ವಾಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಎದುರಾದವರನ್ನು ಯಾರಾಲಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹುತ್ತೇನೆ. ಭರತನ ಪದ್ಧತಿನ್ನು ವಹಿಸುವವರೆಲ್ಲರೂ ಇಂದು ಪತನವಾಗಿಕೋಗಲಿ. ಕಾರ್ಯಾಕರಾಯಗಳನ್ನು ಅರಿಯದ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ದಂಡನಾಕ್ರಣಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಎದುರಿಸಿ ಕೃತೆಗೆ ಆತನು ಹೇಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಟ್ಟಿಸಿಕೊಡುವನೋ ನೋಡಿಯಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿದನು.

ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಮಾತುಗಳು ಬಹು ಹಿತಕರವಾಗಿ ತೋರಿದುವು. ಆತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ವಾಗ್ಧೀರಣೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ “ವತ್ಸಾ, ರಾಮಚಂದ್ರ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯಷ್ಟೇ? ನೀನೀಗ ಏನು ಹೇಳುವೆ? ನಿನಗೆ ಮಹಾರಾಜನ ಮಾತು ಹೇಗೆ ಸೇವ್ಯವೋ ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ನುಡಿಗಳೂ ಮಾನ್ಯವಾದುವೇ. ನಾನೀಗ ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ - ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ತೋರೆದು ಹೋದರೆ ನಾನು ಪ್ರಯೋಷವೇಶವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣತ್ವಾಗ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಮಾತ್ರಾಹತ್ಯಾದೋಷಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಯಾರು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಮಂದರಧಿರಾದ ಶ್ರೀರಾನ ದೃಢಮನನ್ನು ಕದಲಲ್ಲ. ಆತನ ನಿಶ್ಚಯ ನಿಶ್ಚಲವಾದುದು. ಅಮೃತವರ್ಷದಂತಿರುವ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತಾಯಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದನು; “ಅಮಾತ್, ಹಿತ್ಯಾಹಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಧರ್ಮ. ಆ ಧರ್ಮದಿಂದ ಅತ್ಯಾಲ್ಪವಾದ ಚ್ಯಾತಿಯೂ ಆಶ್ರೇಯಸ್ವರ. ಆದುದರಿಂದ ತಂದೆಯ ಅಣತಿಯಂತೆ ನಾನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವುದೇ ಸರಿ. ನೀನು ಬಾಯ್ತುಂಬ ಹರಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹುವವಳಾಗು. ಸ್ವರ್ಗಚ್ಯಾತನಾದ ಯಿಯಾತಿ ವುನಃ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದಂತೆ ನಾನು ವುನಃ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತೇನೆ ನಾನಾಗಲಿ ನೀನಾಗಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ ತಂದೆಯ ಆಳ್ಳಿಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಾಯಿವೋ ಅನಾಯಿವೋ, ತಂದೆ ಆಳ್ಳಿ ವಿಧೇಯವಾದುದು. ಅದನ್ನು ನಡನದವನು ಘಾತುಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನಂತೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾದರೂ ತಂದೆಯ ಆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆ ಹೊರತು ವಿರೋಧಿಸಬಾರದು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆತನೆ ಗತಿ. ಮತಿ. ತಂದೆ ಜೀವಂತನಾಗಿರುವಾಗ ನೀನು ಪತಿವಿಹಿನೆತಂತೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಹೊರಡಲು ಯಶ್ವಿಸುವುದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಪತಿಯನ್ನು ನೆರಳಿನಂತೆ ಅನುಸರಿಸುವುದೇ ಸತಿಯಾದವಳ ಕರ್ತವ್ಯ. ನಾನು ವನವಾಸಿಯಾಗಿ, ನೀನೂ ಆತನನ್ನು ನೀಚೆಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀನೆಂದಿಗೂಕ್ಷೇಗೂಳಬೇಡ. ಆತನು ಜೀವಂತನಾಗಿರುವ ವರೆಗೂ ಆತನ ಶುಶೂಷೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದೆ ನಿನಗೆ ಪರಮಧರ್ಮ.

ಅನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದನು. ಆತನು ಮಾನವ ವ್ಯಯತ್ವವನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸತಕ್ಕವನು. ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ದುರ್ಬಲರ ಆಸ್ತಿವೆಂದು ಆತನ ಭಾವನೆ. ಹೆಡೆ ಮೆಟ್ಟಿದ ಸರ್ವದಂತೆ ಆತನು ಬುಸುಗುಟ್ಟಿತ್ತಾ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಧರ್ಮಮೋಹಿತನೆಂದು ನಿಂದಿಸಿದನು. ದ್ವಿತೀಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಬೇಡವೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಬಿದ್ಧಿ ಹೇಳಿದನು. ಆತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಣ್ಣ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದುವು. “ವತ್ಸ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಈಗ ನಡೆದಿರುವ ಕಾರ್ಯ ದ್ಯುವಿಕವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ನಾವು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾಗದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಪುರಾಷಪ್ಯತ್ವದಿಂದ

ಎನು ಪ್ರಯೋಜನ? ನಾನು ಹೇಳುವುದೊಂದೆ - ನಾನು ಜನಕನಾಷ್ಟೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಹೀಗಿರುವುದೆ ಧರ್ಮ" ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ವಚನಾಮೃತದಿಂದ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಗೆ ಎಷ್ಟೂ ಸಮಾಧಾನ ಆದಂತಾಯಿತು. ಆಕೆ ಮಗನ ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಮೃತಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಬಾಯ್ಯಿಂಬ ಹರಸಿದಳು: "ಮಗು ರಾಮಚಂದ್ರನ, ಪ್ರಯಾಣೋನ್ಮಾಳಿನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ತಡೆಯಬಾರದು. ವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬೇಗ ಹಿಂದಿರುಗುವವನಾಗು. ನೀನು ಅಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಘಾಡಲಿ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತ ಸ್ವಷ್ಟಿಯೂ ನಿನಗೆ ಸನ್ಯಾಗಿಂಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ. ದೇವತೆಗಳೂ ಗೃಹತಾರೆಗಳೂ ಮಹಣಿಗಳೂ ನಿನಗೆ ಸನ್ಯಾಗಿಂಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ. ವೃತ್ತಾಸುರನ ಸಂಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವವಂದಿತನಾದ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನಿಗೆ ಯಾವ ಮಂಗಳವುಂಟಾಯಿತೋ ಆ ಮಂಗಳ ನಿನಗೆ ಲಭಿಸಲು. ಅಮೃತವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಗರುಡನಿಗೆ ಆತನ ತಾಯಿಯಾದ ವಿನುತೆ ಯಾವ ಮಂಗಳವನ್ನು ಕೋರಿದಳೂ ಆ ಮಂಗಳ ನಿನಗುಂಟಾಗಲಿ. ಅಮೃತಾಸ್ವಾದದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಹರಿಸಿದ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಆತನ ತಾಯಿಯಾದ ಅದಿತಿ ಯಾವ ಮಂಗಳವನ್ನು ಕೋರಿದಳೂ ಆ ಮಂಗಳ ನಿನಗೆ ಸಂಭವಿಸಲಿ. ಅರಣ್ಯವಾಸದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಯಾವುದೊಂದು ಈತಿ ಬಾಧೆಯೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಸುಕ್ಷೇಮವಾಗಿದ್ದು ಹಿಂದಿರುಗು. ಹೀಮದಿರುಗಿ ಬಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೂತನವಾಗಿ ಉದಿಸಿದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಣವಂತೆ ಆನಂದದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ." ಇಂತು ಹರಸಿ, ಮಗನಿಗೆ ಮಂಗಳವುಂಟಾಗಲೆಂದು ಆಕೆ ಮತ್ತೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು.

ತಾಯಿಯಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದ ವರ್ದಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಕೆಗೆ ದೀಘ್ರದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿದನು. ಸೀತೆಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕಾಗಿ.

* * *

೧೧. 'ನಾನೂ ಬರುತ್ತೇನೆ!'

ತನ್ನ ಜೀವಿತೇಶ್ವರನ ಉತ್ಸರ್ವದಿಂದ ಸೀತೆ ಪರಮಾನಂದಭರಿತಾಗಿದ್ದಳು. ಆಕೆ ದೇವತೆಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಗಂಡನ ಬರವನ್ನೆ ಇದಿರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯಾಗುವ ತಾನು ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಬರುವ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಪಾದಾಚರಣಾದಿ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಂಭಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಿಧ್ಗೋಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸದಗರದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಬರುವ ಹಾದಿಯ ಕಡೆ ಕಾಯುವ ಕಣ್ಣಿಗಿದ್ದಳು. ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಂಚೆಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆದರೆ ಇದೇನು? ಆತನ ಮುಖವೇರೆ ಹೀಗೆ ಕಂದಿಕೋಗಿದೆ? ಸ್ವಭಾವಧಿರನಾದ ಆತನ ಮೋಗದಾವರೆ ಹೀಗೆ ವಿಕಾರವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಆ ಬಾಲೆ ಎಂದೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಆಕೆಯ ಹೃದಯ ತಲ್ಲಣಿಸಿತು. ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು "ಪ್ರಭೂ, ಈ

ನಂತೋಣ ನಮಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಯೇಕೆ? ಪುಷ್ಟನಕ್ಕತ್ತ ಆಗಲೆ ಪ್ರಾತ್ವಾಗಿದೆ; ಪಟ್ಟಾಭಿಫೇರ ಆಗಲೆ ನರವೇರಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಈ ವೇಳೆಗೆ ನಿನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಶ್ರೇತಜ್ಞತ್ವವೂ ಎಡಬಲಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಮರಗಳೂ ಬೆಳಗಬೇಕಾಗಿತ್ತಲವೆ? ಅವುಗಳೇಕೆ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ? ಹೊಗಳುಭಟ್ಟರೇಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ? ವೇದಾರಂಗತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಣರು ಪಟ್ಟಾಭಿಫಿಕ್ತನಾದ ನಿನ್ನ ಮಂಡಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳದ್ವಯಗಳನ್ನೇಕೆ ಇನ್ನೂ ಪೂಸಿಲ್ಲ? ನಾಲ್ಕು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ರಾಜರಥವು ನಿನ್ನಾಗಮನಸೂಚಕವಾಗಿ ಮುಂದೇಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ಪಟ್ಟಾಭಿಫಿಕ್ತನಾಗಿ ನೀನು ಬರುವಾಗ ಜನರ ಕೋಲಾಹಲ ಸ್ಪಳ್ಪವೂ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಇದರ ಅರ್ಥವೇನು? ನನಗೇಕೂ ಭಯವಾಗುತ್ತಿದೆ” ಎಂದು ನುಡಿದಳು. ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ನೋಟ ಮಂಜಾಯಿತು.

ಪ್ರಿಯ ಪತ್ನಿಯ ಎದೆಕುದಿಹವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ಕುಸುಮಕೋಮಲೆಯಾದ ಆಕೆಗೆ ಎಂತಹ ಭಯಿಂಕರವಾದ ವಿಪತ್ತು ಕಾದಿದೆ! ಕರ್ತೋರವದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಆ ಕಾರಣವೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಷ್ಟೋಂದು ಅಧಿರನಾಗಿದ್ದಾದು. ಆದರೆ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ; ಆಕೆಗೆ ಸುಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲೇಬೇಕು. ಅಷ್ಟರಿಂದ ತಂದೆ ಕೈಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವರಗಳನ್ನೂ, ಕೈಕೆ ಆ ವರಗಳಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದ್ದ ದುಷ್ಪ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಅನಂತರ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು: “ಮನೋಹರಿ, ನಾನಿಂದೇ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೂ ನೀನು ನಿಶ್ಚಲಜಿತ್ತಭಾಗಿ ದೇವರ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುಹಿರಿಯರ ಶುಶ್ರಾವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲ ತಳೆಯುತ್ತಿರು. ಭರತನಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಟ್ಟದನ್ನು ಎಣಿಸಬೇದ. ಆತನು ನನಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಿಯನೆಂಬುದನ್ನು ದೇಶಕ್ಕೆ ರಾಜನೆಂಬುವುದನ್ನೂ ಮರೆತೀಯೆ. ಸರಕಲ ಸದ್ಯಣಸಂಪನ್ಮಾದ ನಿನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಡುದೇನು? ಇಹಪರಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಾಧಕವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ; ಅಷ್ಟೇ.”

ಶ್ರೀರಾಮನ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆ ಅಳಲಿಲ್ಲ. ಹಲುಬಿ ಹಂಬಲಿನಲಿಲ್ಲ. ಆ ರಾಜಕುಮಾರಿಗೆ ಗಂಡನು ದಂಡಾಕರಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನೆಂದು ದುಃಖವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ; ಆತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ಪಳ್ಪ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದಳು - “ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಮಾರ, ಹಂಗಸಾದ ನಾನು ನಗುವಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ರಾಜವುತ್ತನಾದ ನೀನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ! ಪತ್ನಿ ಪತಿಯ ಅರ್ಥಾಂಗಿ. ನಿನಗೆ ವನವಾಸವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನನಗೂ ವಿಧಿಸಿದಂತೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ನೀನೇ ನನಗೆ ಗತಿಮತಿಯಲ್ಲವೆ? ನೀನು ಘೋರವಾದ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಾದರೆ ನಿನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾರಿಗೆ ಅಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಮುಳ್ಳಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಎತ್ತಿ ಹಾಕುತ್ತಾ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆಯೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನನ್ನುಜೀದು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿನ್ನೂಡನೆ ಅರಣ್ಯವಾಸದಲ್ಲಿರುವುದು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಕರ. ನಿನ್ನಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅರಣ್ಯ ನನಗೆ ತೌರುಮನೆಯಂತೆ ಅನಂದದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯೆ ನನ್ನ ಪರಮಸೇವೆಯೆ ನನ್ನ ಪರಮಸಂತೋಷ. ಜಗತ್ತನ್ನೇ ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯನ್ನು ಸಂತರಿಸಲಾರೆಯಾ? ನಾನು ನಿನ್ನೂಡನೆ ಬರುವುದೇ ಸರಿ. ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲವುದಾದರೆ ನನಗೆ ಸ್ಪರ್ಗವೂ ತ್ವಾಜ್ಞ; ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿ ನಾನು ಕ್ಷಣಕಾಲವೂ ಜೀವಿಸಲಾರೆ.

ಮದದಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ದುಸಿ ಉಕ್ಕಿಬಂತು. ಆ ಪುಟ್ಟಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಹೇಳು! ಈ ಸುಕುಮಾರಿಗೆ ಅರಣ್ಯವಾಸದ ಕಡುಕಷ್ಟವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುವುದೆ? ಶ್ರೀರಾಮನು ನೊಂದು ನುಡಿದನು - “ಜಾನಕಿ, ಅರಣ್ಯವೆಂದರೆ ಎಂತಹ ಭಯಂಕರ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ನಿನಗೇನು ಗೊತ್ತು! ಬರಿಯ ಪುಟ್ಟಗಳಿಂದಲೂ ಗಿಡಮರಗಳಿಂದಲೂ ಇಂಘಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕಲಕಲರವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರು ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ ಕಣ್ಣನಗಳಿಗೆ ಇಂಷ್ಟ್ನೀಯುವ ತಾಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದೆಯೇನು? ಸೀತಾ, ಅರಣ್ಯವು ಕೂರಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಸರ್ವಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ ಅವಾಯಕೋಟಿಗಳಿಗೆ ಆವಾಸನಸ್ಥಾನವಾದು. ಹುಲ್ಲೀ ಅಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆ; ಮರಗಿಡಗಳೇ ಮಾಳಿಗೆ. ಕಲಮುಖ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಾಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಗೆಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ಆಹಾರ. ಬಿರುಗಾಳಿ ಮಳೆಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಹೊರಿಯುವುದೆ ಕಷ್ಟ. ಕುಡಿಯಲು ನೀರಿಲ್ಲದೆಯೆ ಅನೇಕ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕಾಗುವುದು. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಅರಣ್ಯವಾಸ ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದಲ್ಲ.”

ಶ್ರೀರಾಮನು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಸೀತಾದೇವಿ ಹಿಡಿದ ಪಟ್ಟನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಹೃದಯೀಂಶ್ಚರನಂತಹ ವಿಶ್ವಮಾಲೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವಾಗ ತನಗೆ ಭಯವೆಂದರೇನು? ದೇವೇಂದ್ರನು ಹೂಡ ಆಕೆಯನ್ನು ಹೆದರಿಸಲಾರ. ಅಲ್ಲದೆ ಆಕೆಯ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬ ಭೀಕುಣಿ ಆಕೆಗೆ ವನವಾಸಯೋಗವುಂಟೆಂದು ಭವಿಷ್ಯನುಡಿದ್ದಳು. ಅದು ಈಗ ವಾತ್ವವಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯರಿಂದ ತಾನು ಆತಸೋಡನೆ ಹೊರಿದುವುದೆ ಸರಿ. ಆಕೆ ಹೇಳಿದ ಸುಡಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಇಷ್ಟವಾಗಲೀಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸೀತೆಗೆ ಮುನಿಸು ಉರಿಯಿತು. ಗಂಡನನ್ನು ಕುರಿತು “ಏನು ಅನ್ಯಾಯವಿದು? ನೀನು ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ನನ್ನನ್ನು ನಿನಗೆ ವಿಆಹ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಕಾಣತ್ತದೆ. ಅಯೋನಿಜಯಾದ ನನ್ನನ್ನು, ನಾರಾಯಣಾಂಶನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಿನಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟನಲ್ಲ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವುದು ಬರಿಯ ದೇಹ ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಹೊರತು ಹೌರಣವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮಪತ್ರಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಜಾಯಾಜೀವಿಯಂತೆ ಪರರ ಹಾಲು ಮಾಡಿ ಹೋಗಬೇಡಿ. ಇದು ನಿನಗೆ ತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ನೀನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟವಾದುದಾದರೆ ನಾನೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪತಿವುತ್ತೆಯಾದ ನನಗೆ ನಿನ್ನೊಡನಿರುವುದೆ ಸ್ವರ್ಗ; ನಿನ್ನಿಂದ ಅಗಲುವುದೆ ನರಕ. ದೃಢಮನಸ್ಸಾದ ನನ್ನ ವಾರ್ಣವನೆಯನ್ನು ನೀನು ನಿರಾಕರಿಸುವುದಾದರೆ ನಾನು ವಿಷಪ್ರಾಣನದಿಂದಲೂ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳಗುವುದರಿಂದಲೂ ವಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಕಡಿತುಂಡಾಗಿ ಸುಡಿದುಬಿಟ್ಟಳು. ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ನಿಶ್ಚಯ ಕಡಲಿಕೋಯಿತು. ಆಕೆಯನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಒಷ್ಣಿಕೊಂಡನು.

ಸೀತೆಯ ಅರಣ್ಯಗಮನಕ್ಕೆ ಅಣ್ಣನು ಅನುಮತಿಯಿತ್ತದನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಅನುಮತಿ ಬೇಡಿದನು. “ಅಣ್ಣ, ನಿನೆಲ್ಲಿಯೋ ನಾನಲ್ಲಿ. ಸುಖದಲ್ಲಿ ಹಾಲುಗಾರನಾದ ನಾನು ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಬೇಡವೇ? ನೀನು ಸೀತಾ ಮಾತೆಯೋಡನೆ ಅರಣ್ಯ ಸಂಭಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ನಾನು ಫೋದರಿಗಳನ್ನು ಸವರಿ ನಿಮಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ; ತಂಗಲು ತಾಣಗಳನ್ನು ಸಿದ್ದ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ; ಕಂದಮೂಲ ಘಲಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಮೆಲಗಿ ನಿಧಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಕಾವಲು ಕಾಯುತ್ತೇನೆ; ಹಂಡತಿಯೋಡನೆ ಹೊರಿದುವ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಸೇವೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿಯೋ ಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಒಡನೆಯೆ ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಒಷ್ಣಿಕೊಂಡನು. “ವತ್ಸಾ, ಲಕ್ಷ್ಯಣ, ಒಡನೆಯೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಿಯ ಜನರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಬಾ. ಕುಲಗುರುಗಳಾದ ವಸಿಷ್ಠರ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮ ದಿವ್ಯಧನಸ್ಸಿಗಳನ್ನೂ ಅಬೇಧ್ಯ

ತಪಚಗಳನ್ನೂ ಅಕ್ಷಯವಿಷಂಗವನ್ನೂ ಕೊಂಡು ಬಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಣ್ಣನ ಆಣತಿಯ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನೆರವೇರಿಸಿ ಅವನೊಡನೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋರಡಲು ಸಿದ್ಧವಾದನು.

* * *

ಮಂಗಳವುಂಟಾಯಿತೋ ಆ ಮಂಗಳ ನಿನಗೆ ಲಭಿಸಲು. ಅಮೃತವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಗರುಡನಿಗೆ ಆತನ ತಾಯಿಯಾದ ವಿನುತೆ ಯಾವ ಮಂಗಳವನ್ನು ಕೋರಿದಳೋ ಆ ಮಂಗಳ ನಿನಗುಂಟಾಗಲಿ. ಅಮೃತಾನ್ಯಾದದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಹರಿಸಿದ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಆತನ ತಾಯಿಯಾದ ಅದಿತಿ ಯಾವ ಮಂಗಳವನ್ನು ಕೋರಿದಳೋ ಆ ಮಂಗಳ ನಿನಗೆ ಸಂಭವಿಸಲಿ. ಅರಣ್ಯವಾಸದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಯಾವುದೋಂದು ಈತಿ ಬಾಧ್ಯೋ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಸುಕ್ಕೇಮವಾಗಿದ್ದು ಹಿಂದಿರುಗು. ಹೀಮದಿರುಗಿ ಬಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೂತನವಾಗಿ ಉದಿಸಿದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಣವಂತೆ ಆನಂದದಿಂದ ಕಾಣತ್ತೇನೆ.” ಇಂತು ಹರಸಿ, ಮಗನಿಗೆ ಮಂಗಳವುಂಟಾಗಲೆಂದು ಆಕೆ ಮತ್ತೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು.

ತಾಯಿಯಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಕೆಗೆ ದೀರ್ಘದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿದನು. ಸೀತೆಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕಾಗಿ.

* * *

೧೩. ವನ ಪ್ರಯಾಣ

ಅನಂತರ ಸೀತಾ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಬಿಜ್ಯಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ದೀನದರಿದ್ರರಿಗೂ ಹಂಚಿ, ಮಹಾರಾಜನಿಂದ ಅಪ್ಪಣಿ ಪಡೆದು ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಹೋರಣುಬಂದರು. ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮಂತ್ರ ಮಂತ್ರಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಆತನಾಗಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ವನಪ್ರಯಾಣದ ಸುಧಿಯನ್ನು ತೇಳಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಧಿತಾಂತಃಕರಣನಾಗಿದ್ದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ನಾನು ಬಂದಿರುವೆನೆಂದು ತಂದೆಯವರಿಗೆ ನಿರ್ವೇದಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಸುಮಂತ್ರನು ಅದೇ ರೀತಿ ಮಾಡಲಾಗಿ ದಶರಥನು ತನ್ನ ರಾಣಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊದಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿ, ಅನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಿಸಿದನು. ಆತನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ಆಸನದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಆತ್ಮಯಾದ ಮಹಾರಾಣಿಯರೊಡನೆ ಆತನನ್ನು ಇದಿರುಗೊಳ್ಳಲು ಹೋರಣವನು ದುಃಖಾತಿಶಯದಿಂದ ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರ್ಖತನಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಒಡನೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಬಳಿಸಾರಿ ಶ್ಯಾತ್ಮೋಪಜಾರಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಸಂತ್ಯೇಸಿದನು. ರಾಜನು ಮೂರ್ಖ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆತನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ತಂದೆಯೇ, ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣಿಯಿಂತೆ ದಂಡಕಾರಣಕ್ಕೆ ಹೋಡಲು ಇದೋ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಜಾನಕಿಯೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತೇವೆ

ಎಂದು ಹಂತ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ. ಬೇಡವೆಂದು ನಾನು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಅವರು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ತಾವು ಅನುಮತಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ದಶರಥನು “ಮಗೂ, ರಾಮಚಂದ್ರ, ಕೃತೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಹಿಂದುಮುಂದರಿಯದೆ ವರಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆ. ಮತಿಗಳ್ಪ್ತಿ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಈ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೃಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು: “ಅವ್ವಾ, ನೀನು ಇದುವರೆಗೂ ಧರ್ಮಿಷ್ಟನಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿರುವೆ. ನನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದ ನೀನೀಗ ಅಸತ್ಯವಂತನಾಗಬೇಕೆ? ಅದಾಗೆದು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವನವಾಸವನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ತಂಡೆ ಅಮೇಲೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನು ಕೃಹೋಳ್ಳತ್ತೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ತಂಡು.

ದಶರಥನು ಕಣ್ಣೀರಿನ ಕೋಡಿಯನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತಾ, “ಮಗು, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾರೆ. ವನವಾಸಕಾಲ ನಿನಗೆ ಮಂಗಳಕರವಾಗಿರಲಿ; ಹೋಗಿ ಬಾ. ಆದರೆ ಈದಿನ ರಾತ್ರೆ ಇಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಳೆ ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಣಿವನ್ನು ಬೆಳ್ಳಿಸು. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ನನಗೂ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯರಿಗೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ತರುಣಿಸು. ನಿನ್ನ ವನವಾಸ ಜೀವನ ನಾಳೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲಿ” ಎಂದನು.

ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. “ಅವ್ವಾ, ಹಿತ್ಯಾರ್ಕ್ಯ ಪರಿಷಾಲನೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂಘರ್ಷಿಸಿ ನಾಳಿನವರಿಗೆ ಇರುವುದೊ ಇಲ್ಲವೋ ತಂಡವರಾಯ? ಆದುದರಿಂದ ಇಂದೇ ನಾನು ವ್ಯಾಣಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಮಾತೆಯಾದ ಕೃತೆಗೆ ನೀನು ಹೊಟ್ಟಿರುವ ವರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಯೋಜವಾಗುವುದು ಬೇಡ. ಈಗಲೇ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಮಾಡಿರುವ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡು” ಎಂದು ಆತನು ತಂಡೆಯನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಆತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನು ಪುನಃ ಮೂರ್ಖೆಗೊಂಡನು. ಅದನ್ನು ತಂಡು ಕೃತೆಯ ಹೊರತು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಣಿವಾಸದವರೆಲ್ಲರೂ ‘ಗೊಳೋ’ ಎಂದು ಅತ್ತರು. ಇದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತ ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ಕೃತೆಯ ಮೇಲೆ ತಡೆಯಿದಷ್ಟು ಕೋಜವುಕ್ಕಿತು. ರೋಷದಿಂದ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ತಟಕಟ ಹಲ್ಲುಕಡಿದು ಆಕೆಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿನು. “ಎಲ್ಲಾ ಕೇರಣೆಯದೇವಿ, ನಿನ್ನಪತ್ರಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಸಂಕಟಪಡಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತುಲಫಾತಿನಿ. ಇದ್ದಾಗ್ತಾ ಹುವಂಶದಲ್ಲಿ ರಾಜನು ತನ್ನ ಮುಹ್ವಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿ ತಾನು ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕೃಹೋಳ್ಳವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಈ ಸತ್ಯಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮುರಿಯುವಂತೆ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು. ಬಲಾತ್ಮಕಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ನಿನ್ನನ್ನು ಯೋಕದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಬೀಳಿ! ಬೀಳಿ! ಎಂದು ನಿಂದಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಇದು ನಿನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಯರವೆ? ನೀನೇನು ಮಾಡುವೆ? ನಿನ್ನ ವಂಶವೆ ತಟ್ಟವಂಶ. ನಿನ್ನತಾಯಿ ಪರಮ ನೀಚೆ. ನೀನು ಆಕೆಯ ಮಗಳು. ಬೇವಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಹಾಲು ಹೊಯ್ದರೆ ಅದರ ಕಹಿ ನಾಶವಾದಿತೆ? ಹಾಗೆಯೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ನೀಚ ಗುಣ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಿತು? ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಮಾಡದ ದುಷ್ಪರ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಆಯಿತು. ನಿನ್ನ ಹಟವೇ ನೆರವೇರಲಿ. ನಿನ್ನ ಮಗನೇ ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಾಳಲಿ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊರಟಹೋಗುತ್ತೇವೆ.” ಹೀಗೆ ಕರ್ತೋರವಾರ್ಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಕಾರಿಣ್ಯ ಕರಗಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಹಾರಾಣ, ಪುನಃ ನಿನಗೆ

ನಮಸ್ಕರಿ ಬೇಡತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನಹಂಪವನ್ನು ಬಿಡು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಹಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ನಿನ್ನ ಮತ್ತು ಲೋಕದ ಶ್ರೀಯನ್ನನ್ನು ಸಾಧಿಸು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ಯಾರು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಕೈಕೆಯ ಪಾಣಿಕೃದಯದಲ್ಲಿ ಕರುಣೆ ಒಸರುವಂತಿರಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ದಶರಥನು ಸುಮಂತೆನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲೆ ಮಂತ್ರಿಯೆ, ಅವಳನ್ನು ವ್ಯಧಿವಾಗಿ ಏಕೆ ಬೇಡುವೆ? ಶ್ರೀರಾಮನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲಿ. ಆತನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ. ನನ್ನ ಚತುರಂಗ ಸೇನೆಯೂ ಸಮಸ್ತ ಪರಿವಾರವೂ ಹೊರಡಲಿ. ನನ್ನ ಮುದ್ದು ಮಗನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಯಾವುದೊಂದು ಹೊರತೆ ಆಗದಂತೆ ಏಧಾದಿಸು. ಆತನು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾ ಸುಖವಾಗಿ ಕಾಲಕಂಚೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವಾಧ್ಯರನ್ನು ಆತನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿಹಿಸು. ನನ್ನ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿರುವ ಧನಧಾನ್ಯದಲ್ಲವೂ ಆತನೊದನೆ ಸಾಗಲಿ. ಪುಣ್ಯಕ್ಕೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಮುಹಿಗಳೊದನೆ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಕೈಕೆಯ ಮುಖ ಬಾಡಿತು. ಮಹಾರಾಜನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಹಾರಾಜ, ಇದಾವ ನ್ಯಾಯ? ಜನಧನಗಳಿಲ್ಲದ ಈ ಹಟ್ಟಣದವನ್ನು ನನ್ನ ಮಗನು ಆಳಿ ತಾನೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ?” ಎಂದಳು. ಆಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನಿಗೆ ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಸುರಿದಂತಾಯಿತು. ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ಅನಾಯ್, ಶ್ರೀರಾಮನ ಆಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಮೊದಲೆ ದುಃಖಿತನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ವಾಗ್ಘಾಣಗಳಿಂದ ಮತ್ತೇಕೆ ಸಂಕಟವಡಿಸುತ್ತಿರುವೆ?” ಎಂದು ಕೋಹಿಸಿದನು. ಕೈಕೆ ಆತನಿಗಿಂತಲೂ ಹಬ್ಬಾಗಿ ಉರಿದೆಢಳು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನೆ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವರ ವಾಗ್ಘಾದವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ದಶರಥನನ್ನು ಕುರಿತು ”ಪೂಜ್ಯನಾದ ತಂದೆಯೆ, ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ತೂರೆದು ಮುಹಿಜೀವನವನ್ನು ಕೃಕೊಂಡಿರುವ ನನಗೆ ಈ ಚತುರಂಗಬಲದಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಆನೆಯನ್ನು ದಾನಕೊಟ್ಟವನು ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಸರಪಳಿಗಾಗಿ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವುದೇ? ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಹೋಗುವ ನಾನು ಧನಕನಕಾದಿಗಳನ್ನು ಆಶೀಸಲೇ? ಬೇಡ ಬೇಡ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭರತನ ಸ್ವತ್ತು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ವನವಾಸವನ್ನು ಕೃಕೊಂಡಿರುವ ನನಗೆ ಈಗ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವುದು ವಲ್ಲುಲ. ದಯವಿಟ್ಟು ಅವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು. ಆ ವಲ್ಲುಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲಿಯೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಆ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕೈಕೆ ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. “ಮಹಾ ಪ್ರಸಾದ” ವೆಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು ತಾನುಟ್ಟಿದ್ದ ನವುರು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದೊಗೆದು ವಲ್ಲುಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಅಂತೆಯ ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಸೀತೆ ಮಾತ್ರ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಬಲೆ ಕಂಡ ಹುಲ್ಲೆಯಿಂತೆ ಬೆದರಿದಳು. ಕೈಕೆಯ ಕೈಲಿದ್ದ ವಲ್ಲುಲಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳಾದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಆಕೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಕುರಿತು “ಸ್ವಾಮಿ, ಮುಹಿಪತ್ತಿಯರು ನಾರುಸೀರೆಗಳನ್ನು ಉಡುವ ರೀತಿಯಿಂತು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಜನರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಕೆಗೆ ಎಷ್ಟೂ ಸಂಕೋಚವಾದಂತಾಯಿತು. ಆ ವಲ್ಲುಲಗಳನ್ನು ಕಂಠಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತಳು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಆಕೆಯುಟ್ಟಿದ್ದ ಹಟ್ಟೆಯ ಸೀರೆಯೆ ಮೇಲೆಯೇ ನಾರುಮಡಿಯನ್ನು ಉಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಸ್ವೀಷಂದವೆಲ್ಲವೂ ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ

ಕೈತೊಳೆಯುತ್ತಾ “ರಾಮಚಂದ್ರ, ಸೀತಾದೇವಿಯ ಅರಣ್ಯಗಮನಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜನು ಅನುಮತಿಯನ್ನಿತ್ತಿಲ್ಲ. ನೀನು ಅರಣ್ಯವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬರುವವರಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಇಲ್ಲಿಯ ಇರುವಳು. ಮಂಗಳಕರಳಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸವನ್ನು ಸರ್ವಭಾ ಪಾತ್ರಾರ್ಥಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆತನೊಡನೆ ನೀನು ಅರಣ್ಯವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಾ” ಎಂದರು. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡದೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದನು.

ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಆರ್ಥಿಕ ಇಲ್ಲಿಯ ಸೀರೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ನಾರುಮದಿಯನ್ನು ಉಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಸೀತಾದೇವಿ ವಲ್ಲಾಲ ಉಟ್ಟಿದನ್ನು ಕಂಡು ಕುಲಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ಆರ್ಥಿಕ ನಾರುಭಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಕೈಯನ್ನುಹೋಡಿದಿಂದ ದುರುಗುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಾ “ಎಲೆ ಮಯಾದಾರಹಿತಳಾದ ದುಷ್ಪಳೆ, ಗಂಡನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಸಮುಚಿತ ಆಭಾರವನ್ನೂ ಮೀರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ ಕುಲನಾಶಕಳೇ! ನಿನ್ನ ದುಷ್ಪತನಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ? ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ನಾರು ಮದಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ನಿನ್ನ ಕೈಗಳಾದರೂ ಹೇಗೆ ಎಷ್ಟು? ಆರ್ಥಿಕ ತೆರಳಬೇಕು? ಆರ್ಥಿಕ ಅಯ್ಯೋದ್ಯ್ಯಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು, ಮಹಾರಾಜನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆತನ ಪರವಾಗಿ ಆಳುತ್ತಾ ಇರಲಿ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆರ್ಥಿಕ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೊಡನೆ ತೆರುಳುವುದಾದರೆ ನಾಪೋಬ್ಬರೂ ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯಾಣಸಂಪನ್ನನಾದ ಭರತನು ಈ ವಿಜಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಆತನೂ ನಾರುಡೆ ಧರಿಸಿ ವನವಾನ ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಆತನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಚಯ್ಯೆಯಿಂದ ನೀನು ಆತನಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನು ಕೋರುತ್ತಿರುವೆಯೆ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಮಾನವನೇ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲೇ ನಿನಗೆ ಅದರ ಅನುಭವವಾದಿತು. ಮೊದಲು ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಉಡಿಸಿರುವ ಆ ವಲ್ಲಾಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕು. ನೀನು ವನವಾಸವನ್ನು ಬೇಡಿದುದು ಶ್ರೀರಾಮನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಹೊರತು ಸೀತಾದೇವಿಗಲ್ಲ. ಆರ್ಥಿಕ ತಪಾಣಳಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೂ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರ ಭೂಷಿತೆಯಾಗಿಯೆ ಅನುಸರಿಸಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.’

ವಸಿಷ್ಠರ ಮಾತು ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಹೆಂಗಸರು ಸೇತೆಯ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ದಶರಥನನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ನಿಂದಿಸತ್ತೊಡಗಿದರು. ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದ ದಶರಥನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸಹ್ಯ ವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಕೈಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ಕುಲನಾಶಕಿ, ಸುಕುಮಾರಿಯಾದ ಸೇತೆ ಇನ್ನೂ ಎಳೆಯ ಹರಯದವಳು. ಇಷ್ಟ ಜನರ ಮುಂದೆ ಅವಳಿಗೆ ನಾರುಸೀರೆ ಉಡಿಸುವಷ್ಟು ಕರಿಣ ಹೃದಯಜಾದೆಯಲ್ಲ! ಆಕೆ ನಿನಗನಗಿದ ಅಪರಾಧವೇನು? ವಸಿಷ್ಠರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಕೆ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರ ಭೂಷಿತಯಾಗಿಯೆ ವನಕ್ಕೆ ತೆರಳಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ತಂದೆಯನ್ನು ಬೀಳೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಪ್ಪಾ, ಪುತ್ರವಿಯೋಗವನ್ನು ಎಂದೂ ಕಾಣದ ನನ್ನ ಮಾತೆಯನ್ನು ಸಂತಿವಿದುವ ಭಾರ ನಿನ್ನದು. ನಾನು ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಖುಡಿವೇಷದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಗನನ್ನು ಕಂಡು ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನ ಗಂಟಲು ಕಟ್ಟಿ ಮಾತುಗಳೇ ಹೊರಡದಂತಾಯಿತು. “ರಾಮ! ರಾಮ!” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆತನು ಕಣ್ಣೀರುಗರೆದನು; ಕೈಕೆಯನ್ನು ಮನಸಾರ ಶಹಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಯ್ಯಾ, ಉತ್ತಮಾಜ್ಞಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ರಥದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಕುಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಯವರೆಗೂ ಬಿಟ್ಟು ಬರುವವನಾಗು” ಎಂದು ಅಜ್ಞಾಹಿಸಿದನು. ಆತನ ಅಪ್ಪಣಿಯಂತೆ ರಥ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಅನಂತರ ರಾಜನ ಅಪ್ಪಣಿಯಂತೆ ಸೇತಾದೇವಿಗಾಗಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ವಸ್ತ್ರಭರಣಗಳನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿ ಅಡಕದರು. ವಸ್ತ್ರಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಗಳಾಗಿ ವೃಭಾತದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆ, ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧಾಗಾಗಿ, ಅತ್ಯೇ ಸಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಕೌಸಲ್ಯೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ಅಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಟ್ಟಂಬ ನೀರು ತುಂಬಿರಲು, ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಗು, ಜಾನಕಿ, ನೀನೇನೂ ನಾಡಾಡಿ ಹಣ್ಣಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಕುಲಸ್ತೀಯರಿಗೆ ಪತಿಯೇ ಪರದ್ವೈವಲ್ಲವೇ? ನಿನ್ನ ಪರದ್ವೈವದಂತಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳೇರದರಲ್ಲಿಯೂ ನಮವಾಗಿ ನೆರಳಿನಂತೆ ಅನುಸರಿಸು. ಎಂತಹ ಸಂಭರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಆತನಿಗೆ ಅವಮನ್ನಣ ಮಾಡಬೇಡ” ಎಂದಳು. ಸೀತೆ ಅತ್ಯೇಯ ಮಾತಿಗೆ “ಮಹಾಘ್ರಾಂತಿ”ವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅತ್ಯೇ ಹೀಗೆಂದು ಭರವಸೆಯಿತ್ತಳು: “ಪ್ರಬೇ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ನಾನು ಪತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತೇನೆ”.

ಅನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮನು ತಾಯಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿ “ಅಮಾಂ, ನಿನ್ನ ದುಃಖದ ಆಳವನ್ನು ನಾನು ಅರಿಯಬಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ತಂದೆಯನ್ನು ಸಂತಿವಿಸುವ ಭಾರ ನಿನ್ನದು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ಅವರಿ ಮುಗಿದೊಡನೆಯ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಪಾದಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ದಶರಥನ ಉಳಿದ ಮುನ್ನೂರ ಬವತ್ತು ಮಂದಿ ಭಾಯೀಯರೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ “ತಾಯಿಯರಿರ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಲಿ ಅತಿ ಸಲಿಗೆಯಿಂದಾಗಲಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಾನು ಏನು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ” ಎಂದು ಕೈಚೋಡಿಸಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಆತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ ರಾಣಿಯರಲ್ಲರೂ ಕೈಕೆಯ ಹೊರತು ಕಣ್ಣೀರುಗರೆದು ಗೋಳಿಟ್ಟರು. ಆಫೋತ್ತು ಬೆಳಗಾದಂದು ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಭೋಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ರೋಡನದ್ದನಿ ತುಂಬಿಕೋಯಿತು.

ತರುವಾಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸರದಿ. ಆತನು ಮೊದಲು ಕೌಸಲ್ಯಗೆ ನಮ್ಮುರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದನು. ಆಕೆ ಆತನನ್ನ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು. “ಮಗೂ! ಕಿರಿಯನು ಹಿರಿಯಣಿನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಈ ಇಕ್ಕಾತ್ತು ಕುವಂಶದ ಧರ್ಮ. ನಿನ್ನ ಅಣಿನನ್ನೂ ಅತಿಗೆಯನ್ನೂ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೇ ನಿನಗೆ ತಂದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸು. ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ನಾನೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸು. ನಿನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಅರಣ್ಯವೇ ನಿನಗೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಾಗಲಿ. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೋಗಿ ಬಾ” ಎಂದು ಹರಸಿದಳು.

ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಹಿರಿಯರಿಂದ ಬೀಳೊಳ್ಳುಳ್ಳವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸುಮಂತ್ರನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ರಥ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ನಿವೇದಿಸಿದನು. ಮೊದಲು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿ, ಅನಂತರ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ರಥವನ್ನೇರಿದರು. ಅವರ ಕವಚಗಳನ್ನೂ ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳನ್ನೂ ಸುಮಂತ್ರನೆ ರಥದಲ್ಲಿ ತಂದಿರಿಸಿದನು. ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನೂ ಆತನ ಮದದಿಯರೂ ಪರಿವಾರದವರೂ ಕಣ್ಣೇರಿದುತ್ತಿರಲು ರಥ ಹೊರಟಿತು. ಆದರೆ ರಾಜಬೀಧಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಅವರ ಪ್ರಯಾಣವೇ ಸಾಗದಂತೆ ಅಬಾಲವುದ್ಭರಾದ ಪ್ರರಜನರು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡರು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಗಳಗಳನೆ ಕಣ್ಣೇರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ “ಅವ್ಯಾ, ಸುಮಂತ್ರ, ರಥವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಿಗೆ ನಡನು. ತಣ್ಣಂಬ ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ; ಇನ್ನು ನಮಗೆ ಆತನದರ್ಶನ ದೊರೆಯುವುದೆಲ್ಲಿ? ಆಹಾ! ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ದೇವ ಸದ್ಗುಣನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ತೋರೆದು ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿ ಹೇಗೆ ಬದುಕಿರಬಹುದು! ಅಮಾತ್ಯ ಸೀತಾದೇವಿ, ನೆಳೆಲಿನಂತೆ ಪತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊಗುತ್ತಿರುವ ನೀನೆಂತಹ ಮಾನ್ಯ! ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನಾಮೀ ನೀನೇ ಧನ್ಯ! ಶ್ರೀರಾಮನ ಸೇವೆ ನಿನಗೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ದೊರಕಿತು!” ಎಂದು ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಕೂಗುತ್ತಾ ರಥವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದು. ಅತ್ತ ಅಳುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ ತಂದೆಯನ್ನೂ ಇತ್ತ ಜೀರುತ್ತಾ ಬರುವ ಜನಸಮಾಹವನ್ನೂ ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ಈ ದುಃಖಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಹೊರಟು ಹೊಗಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು ರಥವನ್ನು ಅತಿವೇಗವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವಂತೆ ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣಿಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಜನ ಅದಕ್ಕೆ ಅಸ್ವದ ಹೊಡುವಂತಿರಲ್ಲ. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನ ಬಳಿ ರಥದ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜನು ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಮೂರ್ಖತನಾದನು. ರಾಣಿಯರೆಲ್ಲರೂ ‘ಹೋ’ ಎಂದು ಗೋಳಿಷ್ಟಿರು. ರಥದ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಜನ “ಹಾ! ರಾಮಚಂದ್ರ!” ಎಂದೂ “ದೇವಿ ಕೌಸಲ್ಯೇ!” ಎಂದೂ ಕೂಗಿಕೊಂಡರು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿ, “ಹಾ ರಾಮ! ಹಾ ಜಾನಕಿ! ಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ! ಮತ್ತುಭೀರ, ಸ್ವಾಲ್ಪ ನೀಲಿ” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಥದ ಹಿಂದೆ ಓಡಿ ಬಂದಳು. ದಶರಥನು ರಥವನ್ನು ನೀಲಿಸುವಂತೆ ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ಕೂಗಿ ಅಪ್ಪಣಿಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸಿಕೊಡದೆಂದೂ ರಥವನ್ನುವೇಗವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ಬೆಸಸಿದನು. ಅರಚಣದಲ್ಲಿಯೆ ತೇರು ಅರಮನೆಗೆ ಕಣ್ಣರೆಯಾಯಿತು.

* * *

೧೪. ಕೌನಲ್ಕ್ಯಾ ವಿಲಾ

ರಾಮನ ರಥದ ಧೂಳಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಣುವವರೆಗೂದಿಂಥಿರಭ ಮಹಾರಾಜನು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ದಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ರಥದ ಧೂಳಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಣುವವರೆಗೂ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ದಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಅದು ಕಣ್ಣರೆಯಾದೊಡನೆಯಿ ಆತನು ಮೂರ್ಚಿತನಾಗಿ ಬುದ ಕಡಿದ ಮರದಂತೆ ಸೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು. ಬಳಿಯೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಕೌನಲ್ಕ್ಯಾದೇವಿ ಆತನನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದಳು. ಅನಂತರ ಆತನ ಬಲತೋಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅರಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಳು. ಕೃತ್ಯೈ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆತನ ಎಡದೋಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇದಳು. ಆದರೆ ದಶರಥನು ಆಕೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಸುತ್ತಾ, “ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇದ. ನೀನು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ತ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಮುಖಾವಲೋಕನ ಕೂಡ ನನಗೆ ಸಹಿಸಿದು. ನೀನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ; ನಿನ್ನವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕೃತರು. ಜ್ಯೇಷ್ಠನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮಗನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಾದರೆ ಆತನೂ ತ್ಯಾಜ್ಯನೆ. ನಾನು ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಆತನು ಹೊಡುವ ಜಲಾಂಜಲಿ ಕೂಡ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿದಿರಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೌನಲ್ಕ್ಯಾಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆಕೆಯ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಹರಿತು ಹೊರಟನು. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗನು ಪದ್ಬಹುದಾದ ಕಟ್ಟಗಳನ್ನು ನೆನೆನೆನೆದು ಆತನು ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪಾಪ! ಜನಕಮಹಾರಾಜನ ಮೋಹದ ಕುವರಿಯಾದ ಸೀತೆಗೆ ಅದೆಂತಹ ಕಟ್ಟವಾಗ್ತಿ! ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಂತಹ ಸದ್ಗುಣವಂತ! ದಶರಥನ ತಲೆಯ ತುಂಬ ಇವೇ ಭಾವನೆ. ಹಂಸತೂಲಿಕಾತಲ್ಪದ ಮೇಲೆ ಹೊರಳುತ್ತಾ ಆತನು ಉನಾಂದಗ್ರಸ್ತನಂತೆ ಅರಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು - “ಹಾ ರಾಘವ, ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದೆಯಾ!”

“ಹಾ, ರಾಮ! ನೀನುಹಿಂದಿರುಗುವುದನ್ನ ಕಾಣವ ಭಾಗ್ಯ ನನಗಿಲ್ಲ. ಪುಣ್ಯತ್ವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಉಬ್ಜ್ಯ.”
“ಕೌಸಲ್ಯಾ, ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು ನೀನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ!
ಒಮ್ಮೆ ನೀನ್ನ ಕ್ಯಾರೀಂಡ ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟು.”

ದಶರಥನ ವಿಲಾಪವನ್ನ ಕಂಡು ಕೌಸಲ್ಯೆ ಆತನ ಬಳಿ ಬಂದು ಕುಳಿತಳು. ಮಗನ ಅಗಲಿಕೆಯೆಂಬುದು ಆಕೆಯೇ
ಕರುಳಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಯಾಡಿಸಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಸಿವಿಸಿಯನ್ನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಸೂಸಿದಳು. “ಪ್ರಭು, ಕೈಕೆ
ತನ್ನ ಕುಟೀಲತೆಯೆಂದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅಡವಿಗಟ್ಟಿ ಪೂರೆಬಿಟ್ಟ ಹಾವಿನಂತೆ ಆನಂದದಿಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆ ತನ್ನ
ಮಗನಾದ ಭರತನಿಗೆ ಚಟ್ಟಗಟ್ಟವಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಸಂತೃಪ್ತಜಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮಗನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ
ಭಿಕ್ಷೆವೆತ್ತೆಯಾದರೂ ಬಾಳುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು. ಅದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಳು. ದೇವತೆಗಳ
ಹವಿಭಾಗವನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಎತ್ತಿಹೊಡುವಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದದ ನಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನುಕೈಕೆಗೆ
ಎತ್ತಿಹೊಟ್ಟೆ. ನಿನ್ನಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೀತಾರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಕಾಡುವಾಲಾದರು. ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು
ಎಪ್ಪು ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವರೋ, ಎಂದು ಸುಕ್ಕೇಮವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವರೋ, ಭಗವಂತನೆ ಬಲ್ಲ. ಅಯೋಧ್ಯೆ ನಾನು
ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪು ಹಾಪೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೋ! ಎಪ್ಪು ಜನ ತಾಯಿಯಂರಿಂದ ಮುಕ್ತಿನ್ನು ಅಗಲಿಸಿದ್ದೇನೋ!
ಮಹಾರಾಜ, ಪುತ್ರಾರ್ಥಕಿರಿದ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿದುಹೋಗುತ್ತಿದೆ!” ಆಗ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಸುಮಿತ್ರೆ
ಆಕೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಾ “ಅಕ್ಕ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೆ ತಾನೇ ಏನು
ಭಯ? ತಂದೆಯ ಸತ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆನಂದದಿಂದ ಅರಣ್ಯವಾಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂದಿರುವ
ಆತನಿಗಾಗಿ ನೀನು ಹೆಮ್ಮೆಪಡಬೇಕೆ ಹೊರತು ವ್ಯಾಘರಿಷಣಾರ್ಥಿ. ಆತನ ಸೇವೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ
ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಮಿಸಲು ಸೀತೆಯಿರುತ್ತಾಳೆ. ಇವರಿಬ್ಬರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆತನು ಆನಂದದಿಂದ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ.
ಅಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಮಗನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳ ಉಗ್ರತೆಯನ್ನು
ಪ್ರಶಾಂತಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ; ವಾಯಿ ಹಿತಕರನಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಾನೆ; ಅಡವಿ ಖುತ್ತಿಗನುಗಣಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು
ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ನಿಭರಿಯಾಗಿ
ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನನ್ನು ಇದಿರಿಸುವವರು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ವನವಾಸವನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ
ಮುಗಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಕುಮಾರನನ್ನು ಕಂಡು ನೀನು, ಮೇಷವು ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಮಳಗರೆಯುವಂತೆ,
ಆನಂದಬಾಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತೀರೆ. ಎಂದಳು. ತಂಗಿ ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಸಂತೃಪ್ತಿಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ
ಹೃದಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿನಿತು ಧ್ಯೇಯ ಸಂಭಾರವಾದಂತಾಯಿತು.

* * *

೧೫. ವನವಾಸದ ಪ್ರಥಮರಾತ್ರಿ

ಅತ್ಯ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಪುರಜನರಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಆತನ ಗೆಳೆಯರು ಎಪ್ಪು ತಡೆದರೂ ಅವರು ಬೇರೆ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ರಾಮಚಂದ್ರನೇ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಮಾಡುತ್ತಾ ರಾಜನಾಗಲಿರುವ ಭರತನು ಸದ್ಯಣಸಂಘನ್ನುನು. ಆತನು ನಿಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸದಾ ತತ್ವರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಅವ್ಯಾಃ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಆತನಲ್ಲಿ ತೋರಬೇಕಾದುದು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ. ನಾನು ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪೂಜ್ಯವಾದ ಆತನ ಮಾತು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ವಿಧೇಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಮಗೂ ವಿಧೇಯವಾದುದು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಮುಖುಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾತುಗಳು ಕೇಳಿಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ವೃದ್ಧರಾದ ಬಾಹ್ಯಣರು ರಥದ ಹಿಂದೆ ಓದಿ ಬರುತ್ತಾ “ಎಲೆ ರಧಾಶ್ವಗಳೇ, ಮುಂದರ್ಕೆ ಒಂದು ಹಜ್ಜೆಯನ್ನೂ ಇಡಬೇಡಿ. ಲೋಕಪೂಜ್ಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬೇಡಿ” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ತಾನೂಢಾದಬಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಪ್ರಮಾಣ ಬೆಳೆಸಿದನು. ಆ ಮುದಿ ಹಾರುವರನ್ನು ಹಿಂದಿರಿಸಿಲು ಅವನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಉಳಿದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರುವುದಾದರೆ ತಾವೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ಹೀಗೆ ವಾಗ್ಾದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀರಾಮಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗೆಂದು ಬೇಡಿ ಅಡ್ಡಬಿಡ್ಡಿರುವುದೂ ಎಂಬಂತೆ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಹರಿಯತ್ತಿದ್ದ ತಮಸಾ ನದಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ನಂದಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸುಮಂತ್ರನು ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಪ್ರಯಾಣದಿಂದ ಬಳಲಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ರಥದಿಂದ ಬಿಚ್ಚಿ. ಅವರು ಹೀಗೆ ನೀರು ಕುಡಿಸಿ, ವಿಶ್ವಾಂತಿಗೊಳಿಸಿದನು.

ತಮಾನಾನದಿಯ ತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದಾಗಲೇ ಬ್ಯಾಗಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ಇರುಳು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಂಗಿದನು. ಅದು ವನವಾಸದ ಪ್ರಥಮ ರಾತ್ರಿ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ರಾತ್ರಿ ಆಹಾರವೇನನ್ನೂ ತೆಗೆದುಹೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿದು ತೃಪ್ತನಾದನು. ಸುಮಂತ್ರನು ಮರದ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೊಂದು ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣಾಳಿಸಿಟ್ಟನು. ಸೀತಾ ಸಮೀತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹವಡಿಸಿದನು. ತಂದೆತಾಯಿಯರು ತನಗಾಗಿ ಎಪ್ಪು ಮರಗುತ್ತಿರುವರೂ ಎಂಬ ವ್ಯಧೆಯಿಂದಲೂ ಬರಬು ಹಾಸಿಗೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ ಆತನಿಗೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ನೀಡೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ನಿದೆಯಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಸದ್ಯಣಗಳನ್ನು ಸುಮಂತ್ರನೊಡನೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಲೇ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಸೀತಾರಾಮರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದ ಹೌರೆಲ್ಲರೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಮರಗಿಡಗಳ ಕೆಳಗೆ ತಂಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಬೆಳಗಿನ ಮುಂಜಾವಕ್ಕೆ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನು. ಸುತ್ತಲೂ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ಕಂಡು ಆತನಿಗೆ ಬಹು ಮರುಕುವುಂಟಾಯಿತು. ಆತನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ತರೆದು “ತಮ್ಮಾ, ಈ ಜನರ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ! ಇವರು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನಾದರೂ ತೋರೆಯುವರೆ ಹೋರಿತು ನಮ್ಮನ್ನು ತೋರೆಯುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗಾಗಿ ಇವರು ಇಷ್ಟ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುವುದನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಈ ಕಷ್ಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಈಗ ಇರುವುದು ಬಂದೇ ದಾರಿ. ಸುಮಂತ್ರನನ್ನೆಬ್ಬಿಸು. ಈ ದೈಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ

ಹೊರಟುಹೋಗೇಣ. ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಹೌರರು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವರು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಪ್ಪಣಿಯಂತೆ ತೇರು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಸೀತಾ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ರಥವನ್ನೇರಿದರು. ಸುಮಂತ್ರನು ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತಮನಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಇದಿರು ದಡವನ್ನು ಸೇರಿದುದಾಯಿತು. ಒಡನೆಯೆ ರಥದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ಸುಮಂತ್ರನೆ, ನೀನೊಬ್ಬನೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಯೋಧ್ಯೆ ಕಡೆಗೆ ಅದನ್ನು ಸ್ಪಳ್ಪ ದೂರ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೊಗಿ ಪುನಃ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವವನಾಗು. ಹೌರರು ನಾನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗಿರುವನೆಂಬ ಭಾಂತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಉರಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಅವರು ವೃಧಾ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕಟಪಡುವುದು ಬೇದ” ಎಂದನು. ಸುಮಂತ್ರನು ಅತನ ಅಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಿ ರಥವನ್ನು ತಂಡು ನಿಲ್ಲಿಸಲು. ಶ್ರೀರಾಮಾದಿಗಳು ಪುನಃ ರಥವೇರಿದರು. ತೇರು ವೇಗದಿಂದ ತಪೋವನಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಧಾವಿಸಿತು.

ರಾತ್ರಿ ಪೂರ್ವೆನಿಂದ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ತಮನಾನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೌರರೆಲ್ಲರೂ ಎಚ್ಚತ್ತು ಕಣ್ಣಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸೀತಾರಾಮರು ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಎಡೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಅದು ಬರಿದಾಗಿತ್ತು. ಮೆಟ್ಟಿಬಿದ್ದ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿದರು. ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ ಅವರು ಬಂದಿದ್ದ ರಥವೂ ಕಣ್ಣರೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಜನರು ತಮ್ಮ ನಿರ್ದೇಯನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾ ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದರು. ತೇರಿನ ಗಾಲಿಗಳು ಹರಿದುಹೋಗಿದ್ದ ಜಾಡನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲು ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ರಥಮಾರ್ಗ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ಪಳ್ಪ ದೂರ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಅದೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಉರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೊ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉರಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ಏನೆಂದು ಉತ್ತರವೀಯುವುದು? ಶ್ರೀರಾಮನು ಪಯಣ ಬೆಳಸಿದಾಗ ತಾವು ಸುಖವಾಗಿ ನಿರ್ದೇಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವನ್ನುವುದೆ? ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದೆ ತೋಚದಷ್ಟು ಮೂಡರಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನ ವನವಾಸದಲ್ಲಿ ಮೊದಲರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಅವನೊಡನೆ ತಾವು ಕೆಳದೆವೆಂಬ ಸಮಾಧಾನವೆಷ್ಟೋ ಅಪ್ಪೆ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತಂತಾಯಿತು.

* * *

೧೯. ಗುಹನ ಕೆಳೆ

ಪುರಜನರ ಕಣ್ಣರೆಸಿ ಪಯಣ ಬೆಳಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಾದಿಗಳು ಬೆಳಕು ಹರಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ಕೋನಲ ದೇಶದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಳಗಳನ್ನೂ ಪುಷ್ಟಿತಗ್ರಾದ ತೋಟಗಳನ್ನೂ ಸೀತೆಗೆ ತೋರುತ್ತಾ, ಸುಮಂತ್ರನೊಡನೆ ಮೃಗಯಾವಿನೊಡವನ್ನು ವರಣಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ದಾಟಿದನು. ಒಡನೆಯೆ ಆತನು ರಥದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದು ಮುಗಿದ ಕೈಗಳಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತು

“ಎಲ್ಲೆ ಪುರುಷೇಷ್ಟನೆ, ವನವಾಸಕ್ಕೆಹೋಗಲು ದಯವಿಟ್ಟು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವನವಾಸದಿಂದ ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಮಣಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೋಡನೆಯೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನೂ ನನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಮೀಪದ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನು ದಿನವದದನದಿಂದ ನೊಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ಬೀಳ್ಳುಂಡು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದನು. ದೇಶದ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ನೇಹ ದೂರದಲ್ಲಿಯೆ ಪಾವನವಾದ ದೇವ ಗಂಗಾನದಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಶುಭ್ರಧವಳಕಾಂತಿಯಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ನದಿಯನ್ನು ದೂರದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದನು. ಆ ನದಿಯ ಇಕ್ಕೆಲ್ಲಾಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿನ ಪುಷ್ಟಗಳು ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಇಂಂಬಾದ ಗಾನ, ನದಿಯ ವಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಮರಳುದಿಷ್ಟೆಗಳು, ಕುಣಿತುಣಿದು ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರವಾಹ, ನಾನಾ ಜಲಚರಗಳು - ಇವುಗಳಿಂದ ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದ ಆ ನದಿತೀರದಲ್ಲಿಯೆ ಅಂದು ತಂಗಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಆತನಿಗೆ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲ್ಲೆ ಸಾರಧಿಯಿ, ಮೋಗ್ನಿಡೆದು, ಹೂ ಮೋತು ಘಲಭರಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಇಂಗುದೀ ವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗದೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇಳಿದುಕೊಂಡು ಮುಕ್ತಿಪ್ರದವಾದ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ಸೇವೆ ಮಾಡೋಣ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ರಥವನ್ನು ಆ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅದರದಿಯ ಕೊಡನೆಳಬಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡರು.

ಗಂಗಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಡಿಗೆಲ್ಲ ಗುಹನೆಂಬ ಬೇದನು ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪರಮಸ್ವ ಹಿತ. ರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಸುದ್ದಿ ಆತನ ಕಿವಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿತ್ತು. ಒಡನೆಯೆ ಆತನು ತನ್ನಮಂತ್ರಿಗಳ ಬಂಧುಗಳ ಸಹಿತನಾಗಿ ಷಡ್ಪೊಲೆತವಾದ ಆಹಾರದೋಡನೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಹಿವೇಷವನ್ನು ತಂಡು ಆತನಿಗೆ ಬಹು ಸಂತಾಪವಾಯಿತು. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. “ಎಲ್ಲೆ ಮಹಾಬಾಹು, ಈ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೇ ಸೇರಿದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಸೇವಕರು. ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರಿಷಾಲಿಸುತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಗೆಳೆಯನ ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆತನನ್ನು ಗಾಡವಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡನು. “ಮಿತ್ರನೆ, ನಿನ್ನ ಸ್ವೇಹವುದರ್ಶನದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಾನೀಗ ಹಿತ್ಯವಾರ್ಕ್ಯಪರಿಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಮಣಿಜೀವನವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಘಲಮೂಲಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದನ್ನು ಭೂಂಬಿಸೆನು. ಈ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಸ್ನೇಹ ಮೇವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ನಾಹು. ಮತ್ತೇನೂ ಬೇಡ. ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಮತೆ. ಇವು ತೃಪ್ತಿಕೊಂಡಿದರೆ ನಾನೂ ಸುಷ್ಟಿತನಾದಂತೆಯೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಗುಹನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತನು. ಆತನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾ, ವಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತಾರಾಮರಿಗೆ ಕಾವಲಾಗಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ಗುಹನು ತನ್ನ ಗೆಳೆಯನ ರಕ್ಷಣಾಗಾರಿ ತಾನು ನಿಂತಿರುವಾಗ ಸುಕುಮಾರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ವಿಶ್ವಾಂತಿ ಹೊಂದಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟ ಅತ್ಯಿಗೆಯರು ಹಾಗೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಗುವಂತೆ ದುಸ್ಸಿತಿಯಿರುವಾಗ ತನಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದು ಅನಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಆತನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಕಾದು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದನು. ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಏನೇನು ಅನಧರ ನಡೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಉಹಿಸುತ್ತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಗುಹನೋಡನೆ ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ತಳೆದು ಬೆಳ್ಳಂಬೆಳಗಾಯಿತು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು

ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದ ದೊಡ್ಡ ದೋಷೆಯೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಂತೆ ಗುಹನು ತನ್ನ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ಅಳ್ಳಾಪಿಸಿದನು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ಒಂದು ದೋಷ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ನಾವೆಯನ್ನೇರುವ ಮನ್ನ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಮಂತುನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲ್ಲ ಸಾರಧಿ, ಒಡನೆಯೆ ನಿನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಮಹಾರಾಜರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ವರನಾಗಿರು. ಇನ್ನು ನಾನು ಕಾಲ್ಪಣಿಗೆಯಿಂದಲೆ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮಂದುವರಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಹೋರಿಬರಲು ಅನುಮತಿ ಕೊಡು” ಎಂದನು.

ಸುಮಂತನಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅಗಲುಪುದೆಂದರೆ ಅತಿ ದಾರುಣವಾದ ವ್ಯಧೆಯಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದ ಅತನು ಎಂಬೆಂದು ಮನುವಿನಂತೆ ಅತ್ಯುಭಿಟ್ಟನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆತನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ತಂದೆಗೂ ತಾಯಿಯರಿಗೂ ತನ್ನಮತ್ತು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಅರುಹುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ಅನಂತರ ಗುಹನಿಂದ ಅಲದ ಹಾಲನ್ನು ತರಸಿ. ಅದರ ಲೇಪನ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಾನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಜಟಾಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ನಾವೆಯನ್ನೇರಿದರು. ನಿಷಾದರಿಗೆಲ್ಲ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಗುಹನು ತನ್ನವರಿಗೆ ನಾವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಣತಿಯಿತ್ತನು. ಮಂದಗಮನದಿಂದ ನಾವೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ನದಿಯ ಮಧ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಸೀತಾದೇವಿ ಗಂಗಿಗೆ ಅಭಿನಂದಿಸಿ “ತಾಯಿ, ಗಂಗಾಮಾತೆ, ಧರ್ಮಶೀಲರಾದ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ನಾನು ವನವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸುಕ್ಕೇಮದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಅನುಗೃಹಿಸು. ಹಾಗೆ ನಾವು ಹಿಂತಿರುಗಿ ವುನಃ ರಾಜ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ ಮೇಲೆ ರನವತ್ತಾದ ಮಾಂಸಾನ್ವಯನ್ನೂ ಸುರಾಂಟಗಳನ್ನೂ ನಿನಗರ್ಹಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯಧರ್ವಾಗಿ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹರಸಿಕೊಂಡಳು. ಆಕೆಯ ವ್ಯಾಧನೆ ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾವೆ ದದವನ್ನು ಸೇರಿತು. ಮೂವರೂ ಅದರಿಂದ ಇಳಿದು ಕಾಲ್ಪಣಿಗೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ವನಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮಂದುವರಿಸಿದರು.

ಮತ್ತೊಂದು ದದದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇವರ ಕಡೆಗೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಗೆಳೆಯ ಗುಹನೂ ಸಾರಧಿ ಸುಮಂತನೂ ಅವರು ಕಣ್ಣರೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ನಿಟ್ಟುಸೀರುಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

* * *

೧೨. ಚಿತ್ತಕೂಟದಲ್ಲಿ ಪಣಾಶಾಲೆ

ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಘೋರಾರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಹೊರಟನು. ಆತನ ಹಿಂದೆ ಸೀತೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದಳು. ಅವರಿಭೂರನ್ನು ಸಂದ್ರಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ವನವಾಸದ ಕಷ್ಟವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ಅವರು ಅರಿತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರಲು ಮೊದಲಾಯಿತು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವೇಳೆಗೆ ಹಸಿವು ಬಳಲಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದುವು. ಆಗ ಜಿಂತೆಯೊಂದನ್ನು ಬೇರೆಯಾಡಿ ಅದರ ಮಾಂಸದಿಂದ ಹಸಿವನ್ನಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸಂಜೀಯವರೆಗೂ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ತಂಗಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಣ್ಣನಿಗಾಗಿ ಚಿಗುರಿನಿಂದ ಕಾಸಗೆಯೊಂದನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದನು. ಆತನು ಅದರಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತಮ್ಮನನ್ನು “ವತ್ಸ, ಇಂದಿನಿಂದ ನಾವು ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ನಿದ್ರಿಸದೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕು. ಸೀತಾಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವಿಭೂರೂ ಮೈಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣಗಿರಬೇಕು” ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದನು. ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ಅಷ್ಟುದೂರ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಆತನ ಜೀವನವೆಲ್ಲವೂ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಆಗಿತ್ತು. ಕೈಕೆಯಿಂದ ದಶರಥನಿಗೆ ಎಪ್ಪು ನೋವಾಯಿತು! ಆಕೆ ಲೋಭಿಯಾಗಿ ಎಂತಕ ಅನಧ್ರವುಂಟುಮಾಡಿದಳು! ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಆಕೆಯಿಂದ ಇನ್ನೂ ಏನೇನು ವಿಷತ್ತುಗಳು ಕಾದಿವೆಯೋ? ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬಿಡಬೇಕು ಎನ್ನಿಸಿತು. ಆತನು ಹಿಂದಿರುಗಿದರೆ ತನ್ನ ಮುಷ್ಟಿನ ತಾಯ್ಯಂದೆಗೆ ಇನಿತಾದರೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಆತನ ಆಶಯ. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಯಾನೆ? “ನೀನಿಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ಸ್ವಗ್ರಹ ರುಚಿಸದು; ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿ ನಾನು ಜೀವಿಸಲಾರೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವರು ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಮೂಡಲು ಕೆಂಪೇರಿತು. ಮೂವರೂ ಉಪ್ಪದ್ವಿಷಿಸಿ ಹೃತಃಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

ಕಾಡುಹಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದೂ ನಡೆದೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವೇಳೆಗೆ ಗಂಗಾ ಯಮುನಾ ಸಂಗಮದೆಡೆಗೆ ಸೇರಿದರು. ದೂರದಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಯಜ್ಞಶ್ವರನ ಪತಾಕೆಯಂತಿದ್ದ ಹೋಮಧಾಮ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದನ್ನೇ ಗುರುತಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಭರದ್ವಾಜಾಶ್ರಮ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಮೂವರೂ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಣಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನಲ್ಲ ಮಹಣಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಹಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಭರದ್ವಾಜ ಮಹಣಿ ಮಾನ್ಯರಾದ ಅತಿಧಿಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ಸತ್ಯರಿಸಿ, ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ವನವಾಸದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಕಳೆಯುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಯೋಧ್ಯೆ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೂ ಹೋಸಲ ದೇಶಕ್ಕೂ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಆ ಆಶ್ರಮ. ಅದು ಗೊತ್ತಾದರೆ ಜನರು ತಮ್ಮನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ಬರುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ತಾವು ಇನ್ನೂ ದೂರಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೀರು ನೆರಳಿಗೂ ಗಂಡೆ ಗಣಸುಗಳಿಗೂ ಅಭಾವವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳವಾಗಿರಬೇಕು. ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಂತಹ ಪ್ರದೇಶವಾವುದು? ಭರದ್ವಾಜರು ಅಂತಹ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಅವರ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹತ್ತು ಹೋಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕೂಟವೆಂಬುದೊಂದು ಪರವತವುಂಟು. ಅದು ಅನೇಕ ಸಸ್ಯಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವರದ್ದು: ಪಟ್ಟಸಮುಹಳೆ ಮಧುರ ಗಾನದಿಂದ ಮನೋಹರವಾದರ್ದು; ಅನೇಕ ಖಣಿಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವರು; ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಮಡದಿಯೋದನೆಯೂ ತಮ್ಮನೋದನೆಯೂ ಸುಖವಾಗಿ ಸತ್ಯಾಲಕ್ಷೇಷವನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು - ಎಂದು ಭರದ್ವಾಜರು ತಿಳಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಅವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇರುವಪ್ಪರಲ್ಲಿ ನಾಯಂಕಾಲವಾಗಲು ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಂಗಿದನು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಪ್ರಯಾಣ ಸನ್ನಿಧನಾಗಲು, ಭರದ್ವಾಜರು ಅವರಿಗೆ ಚಿತ್ರಕೂಟದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದವರೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಸಾಗಕಳುಹಿಸಿ, ತನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ

ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಚಿತ್ರಕೂಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಯಮುನಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಬೇಕು. ಆದರೆ ಅದು ಒಹು ವೇಗವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಲ್ಪನಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ದಾಟುವುದು ನಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ ಒಣಿಗಿರ ಬಿಡಿರುಗಳಿಂದಲೂ ಒಂದು ತೆಷ್ಟವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಲಾವಂಚದ ಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಬಿಗಿದರು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಎಂಬು ರೆಂಬಗಳನ್ನೂ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಸಿತಾದೇವಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಮೆತ್ತನೆಯ ಆಸನವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ನಸುಭಾಗಿ ಮುಗಳ್ಳಗೆ ನಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಿತಾದೇವಿಯನ್ನು ತಾನೇ ಕೈಹಿಡಿದು ಕರೆತಂದು ತೆಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಸಿದನು. ಆಕೆಯ ವಸ್ತ್ರಭರಣಗಳನ್ನು ತೆಷ್ಟಕ್ಕೇರಿಸಿರ ಮೇಲೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅದನ್ನೇರಿ ಮುಂಬಿರಿದರು. ಅವರು ನದಿಯ ಮೇಲಿದ್ದಪ್ಪು ಕಾಲವೂ ಸಿತಾದೇವಿ ಯಮುನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ತಾಯಿ, ನನ್ನ ಪತಿ ವನವಾನ ವೃತ್ತವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಕ್ಕೇಮದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಅಯ್ಯೆಂದ್ರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾವಿರಾಯ ಗೋದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ನೂರಾಯ ಘಟಗಳ ಮದ್ಯವನ್ನು ನಿನಗರ್ಹಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು.

ಯಮುನೆಯ ಆ ಕಡೆಯ ತದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದೊಡನೆಯ ಸಿತಾ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ತೆಷ್ಟದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಚಿತ್ರಕೂಟಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಎರಡು ಗಂಡಾನೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ಹೆಣ್ಣನೆಯಂತೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಿತೆ ತಾನೆಂದೂ ಕಾಣದ ಮರವನ್ನೂ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನೂ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅದರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದ ಪುಷ್ಟವನ್ನೂ ಫಲವನ್ನೂ ಕಂಡು ಆಕೆ ಅದನ್ನು ಆಶಿಸುವಳು. ಒಡನೆಯೆ ಆ ಸೋದರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಅದನ್ನು ಆಕೆಗೆ ತಂದುಕೊಡವನು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸಿತೆಯೆ ಮುಖ ಅರಖುವುದು. ಹೀಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಚಿತ್ರಕೂಟ ಪರವತದ ತಪ್ಪಲನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಸಿತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಹಾರವೆ ಇರದಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಮಡದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ಕಮಲನೇತ್ರೆ, ಅಲ್ಲಿ ನೋಡು. ಪುಷ್ಟಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಆ ವೃಕ್ಷಗಳು ಹೇಗೆ ಹೂದಂಡೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿದೆ. ಈಗತಾನೆ ಶಿಶಿರ ಮತು ಕಳೆದು ವಸಂತ ಮತು ಹಾಪ್ತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಮುತ್ತಗದ ಮರಗಳು ಪುಷ್ಟಭರಿತವಾಗಿ ಜ್ಞಲಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿದೆ. ಫಲಭರಿತವಾದ ಆ ಗೇರು ಮರಗಳನ್ನು ನೋಡು. ಇಷ್ಟದೂರ ಬಂದು ಹಣ್ಣ ಕೀಳುವವರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಫಲಭಾರದಿಂದ ರೆಂಬಗಳಲ್ಲವೂ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಾಗಿಹೋಗಿದೆ. ಜಾನಕಿ. ಈ ಕಡೆ ನೋಡು. ಜೇನು ಹಲ್ಲೆಗಳು ಹೇಗೆ ಮರ ಮರದಲ್ಲಿಯೂ ಜೋಲು ಬಿಡ್ಡಿವೆ! ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಹುಶಃ ಒಂದು ಹೋಲಗದಪ್ಪು ಜೇನುತ್ಪಂಡ ದೊರೆಯಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿನೆಲವೂ ಹೆಚ್ಚು ಹಳ್ಳತಿಪ್ಪುಗಳಿಲ್ಲದೆ ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಂದು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಪ್ರಯೆ, ಕೇಕಾಧ್ಯಾ! ಅದೂ ನೋಡು. ಗರಿಗೆರಿ ನತೀಸುತ್ತಿರುವ ಆ ನವಿಲನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ! ಆಹಾ ಅದೆಪ್ಪು ರಮ್ಯ ಈ ಪ್ರದೇಶ!“ ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದನು.

ತಂದ ಮೂಲ ಫಲಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೆ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕಂದು ಸಿತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

ಚಿತ್ರಕಳ ಪರವತದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಶುಷ್ಕಶ್ರಮಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಯೂಟಿ ಶುಷ್ಕಗಳ ಆಶ್ರಮದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯ ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಪರಣಶಾಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆ ಪರಣಶಾಲೆ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಂದವಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಗಾಳಿಮಳೆಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯ ಮಾಲ್ಯವತೀ ನದಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಪರಣಶಾಲೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ರಂಗು ರಂಗಿನ ಹೂಗೊಂಬಲಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣನಗಳನ್ನು ತಣೆಸುವ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು ಬೆಳೆದಿದ್ದವು. ಸದಾ ಕಾಲವೂ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಲಕಲರವದಿಂದ ಕಣಾನಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂತಹ ರಸಮಯವಾದ ಸಸ್ನೈವೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ತಾವು ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬೆಣ್ಣ ಬಂದುದೂ ಅರಣ್ಣದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದುದೂ ಮರೆತುಹೋಯಿತು. ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಾಲಯಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

* * *

೧೮. ದಶರಥ ನಿಯಾಂಜಣ

ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಸಮೀತನಾಗಿ ಗಂಗಾ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಕಣ್ಣರೆಯಾದೊಡನೆಯೇ ಮಂತ್ರಿ ಸುಮಂತ್ರನು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ, ನಿಟ್ಟಿಸಿರಿಟ್ಟು, ತನ್ನನ್ನೂ ರಥಾಶ್ವಗಳನ್ನೂ ಮನಸಾರೆ ಹಳೆದುಕೊಳ್ಳತ್ತಾ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಂದನು. ಬರಿಯ ರಥದೊಡನೆ ಪುರಪ್ರದೇಶ ಮಾಡಿದ ಆತನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಪುರನಿವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ರಥದ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದು “ಶ್ರೀರಾಮನೆಲ್ಲಿ? ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ?” ಎಂದು ಉತ್ಸುಕರಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಆತನು ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಕಾಲ್ಯಾಂತರೆಯಿಂದ ಅರಣ್ಣಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕಣ್ಣೀರುತ್ತಂಬಿ “ಹಾ! ರಾಮ! ಹಾ! ರಾಮ!” ಎಂದು ರೋದಿಸಿದರು. ಆ ಗೋಳಿನ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಈನಾಡುತ್ತಾ ಸುಮಂತ್ರನು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆತನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ದಶರಥನು ದುಃಖದಿಂದ ಮೂಳ್ಳಿತನಾದನು. ರಾಣಿವಾಸದವರೆಲ್ಲರೂ ಗೋಳೋ ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅತ್ತರು. ಒಮ್ಮೆ ಆ ಗೋಳಿನ ತೆರೆ ಏರಿ ಬಂದು ನೆರೆವುಕ್ಕಿ ಹೋದಮೇಲೆ ದಶರಥನು ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ವನವಾಸಿಗಳಾದ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯನ್ನೆ ಕರೆದನು - “ಕಷ್ಟದ ಗಂಧವನ್ನೇ ಅರಿಯದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಯಾವ ವೃದ್ಧವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ? ಏನು ಉಟಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ? ಅವನು ಮಲಗುವುದಕ್ಕೇನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟರಿಯದ ಅವನು ವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಂಭರಿಸುತ್ತಾನೆ? ವನಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವ ಮುನ್ನ ಆತನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಏನು ಹೇಳಿದ? ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇನೆಂದ? ಸುಮಕೋಮಲೆಯಾದ ಸೀತೆ ವನವಾಸದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ? ನೀನು ಹೊರಟು ಬರುವ ಮುನ್ನ ಆಕೆ ಏನು ಹೇಳಿದಳು?”

ಸುಮಂತ್ರನು ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಆತನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು: “ಶ್ರೀರಾಮನು ತಂದೆಗೂ ತಾಯಿಯರಿಗೂ ತನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಮಾತೆಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸುವಂತೆಯೂ ತಮ್ಮನಾದ ಭರತನು ವೃಧ್ಣನಾದ ತಂಡಗೆ ಅತ್ಯಂತ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವಂತೆಯೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ತಾಯಿಯನ್ನು ನನೆಯುತ್ತಲೇ ಆತನು ಕಂಬನಿ ತುಂಬಿ ಆಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಂತೆಯೇ ಕಾಣಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ಭರತನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಣನಾದರೋ ನಿರವರಾಧಿಗಳಾದ ತಾವು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಕೆಯನ್ನೂ ಮಹಾರಾಜನನ್ನೂ ಕಟುವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿ ನನಗೆ ಅಣ್ಣನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಪ್ರಭು, ಆತನೇ ಬಂಧು. ತಂದೆ ಕೂಡ ಆತನೇ, ಲೋಕಪ್ರಯನಾದ ಆತನನ್ನು ಕಾಡಿಗಟ್ಟಿದ ಮಹಾರಾಜನು ಪ್ರಜಗಳ ಪರಮ ಶತ್ರುವೇ ಹೌದು. ಆತನು ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಹೇಗೆ!“ ಎಂದನು. ಮಂಗಳಾಂಗಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸದಾ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ಮಾಡುಹೋಗಿ ದುಸುಡವಾವರಿಸಿತ್ತು. ಆಕೆ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತಾದಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಪತಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟಂತೆ!”

ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಆ ಮೂವರೂ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ “ಜಂಜಾರಿಗಳಾಗಿ ವಲ್ಲಾಲವನ್ನುಟ್ಟ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಣರು ಸೀತೆಯೊದನೆ ಪ್ರಯಾಗಕ್ಕೇತ್ತೆದ ಕಡೆ ಹೊರಟರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಣನ್ನಾಯಿ, ಆತನ ಹಿಂದೆ ಸೀತಾಮಾತೆ, ಅವರಿಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಈ ಕುಮದಿಂದ ಅವರು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ವನಗಮನದಿಂದ ರಥದ ಕುದುರೆಗಳು ಕೂಡ ಕಣ್ಣೇರಿಡುತ್ತಾ ಹಿಂದಿರುಗಿದುವು” ಎಂದನು.

ಸುಮಂತ್ರನು ಮಾತುಗಳಿಂದ ದಶರಥನ ವ್ಯಧಿ ಶತಾಧಿಕವಾಗಿ ಉಲ್ಲಂಘಗೊಂಡಿತು. ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದ ತಾನು ಮಾಡಬಾರದುದನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು; ಇದು ತನ್ನ ವಂಶನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು - ಎಂದುಕೊಂಡನು. ತನ್ನನ್ನು ಒಡನೆಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಿವಂತೆ ಸುಮಂತ್ರನಲ್ಲಿ ಮೋರೆಯಿಟ್ಟನು. ತನ್ನ ವ್ಯಾಣಿಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನುಗಳಿ ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲಲಾರವಾದುದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕಾಣದೆಯೆ ತಾನು ಸಾಯಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಹಲುಬಿದನು. ಆತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೈಸಲ್ಪೇಗೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಬಲಿಯಿತು. “ಸುಮಂತ್ರಾ, ಸೀತಾರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಣರನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಾನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಜೀವಿಸಲಾರೆ. ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ರಥವನ್ನು ಸೆಟ್ಟುಗೊಳಿಸು. ಒಡನೆಯೆ ನನ್ನನ್ನು ದಂಡಕಾರಣಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗು” ಎಂದು ಮೋರೆಯಿಟ್ಟಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ಸೆಮಾಧಾನ ಮಾಡುವುದರೋಳಗಾಗಿ ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ಸಾಕುಸಾಕಾಯಿತು. “ಅಡವಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಣರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರುವರು. ಹಿತ್ವಾಕ್ಯ ಪರಿವಾಲನೆಯಿಂದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುವ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕೆ ಹೊರತು ದುಃಖಿಸಬಾರದು.” ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಸೆಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸುಮಂತ್ರನು ಆದಿದನು. ಆದರೂ ಆ ತಾಯಿಗೆ ಸೆಮಾಧಾನವಾಗಿದು. ಒಮ್ಮೆ ದುರದೃಷ್ಟಿವನ್ನು ಹಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಅಡವಿಗೆ ಅಟ್ಟಿದ ದಶರಥನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗುವಳು - “ಮಹಾರಾಜ, ಸೀನು ದಯಾಶಾಲೀಯಿಂದಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ವಾತನಾಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಅಡೆಪ್ಪು ಬೇಗ ಆ ಕೀರ್ತಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಡೆ! ಹಾಪ! ಹೋಮಲದೇಹದ ಆ ಬಾಲೆ. ಸೀತೆ ಬಿಸಿಲು ಚೆಳಿ ಮಳೆಗಳನ್ನು ಅದೆಂತು ಸಹಿಸಲಾಪಳು? ಆ ರಾಜಕುಮಾರಿ ಗೆಡ್ಡೆ ಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಅದೆಂತು ಜೀವಿಸಬಲ್ಲಳು? ಅದೆಂತು ಕರಿನವಾದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸಬಲ್ಲಳು? ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವನಂತೆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವಂತಹ ಅಪರಾಧವನ್ನೇನು ಎಸಗಿದ್ದನು? ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಣರನ್ನು

ನಿಷ್ಠಾರಣವಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಜ್ಯೇಷ್ಠನೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಡವಿಷಾಲಾದನು. ಕನಿಷ್ಠನಾದವನುರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ಇದೆಂತಹ ನಾಯ? ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ಕೃತೇಗೂ ಆಕೆಯ ಮಗನಾದ ಭರತನಿಗೂ ಆನಂದವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದರಕ್ಕಾಗಿ ಅದೆಷ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವನ್ನಂತಹಮಾಡಿದೆ? ಇದರಿಂದ ನಿನಗಾದರೂ ಆನಂದವಾಯಿತೆ! ನೀನೂ ಹಾಜಾದೆ; ನನ್ನನ್ನೂ ಹಾಜರಮಾಡಿದೆ! ಕೋನಲ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದರೆ. ನೀನೆಂತಹ ಕೂರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಎಸೆಗಿದೆ?” ಎಂದೆಲ್ಲ ಆಕೆ ದಶರಥನನ್ನು ತಪ್ಪವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿದಳು.

ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ತಪ್ಪನುಡಿಗಳಿಂದ ಬೇಗುದಿಗೊಂಡ ದಶರಥನು ಕಣ್ಣೀರುಗರೆಯುತ್ತಾ ಆಕೆಯನ್ನು ಹುರಿತು “ದೇವಿ, ರಾಮಮಾತೆ, ಪ್ರಸನ್ನಿಂಜಾಗು! ನಾನಿಗೆ ಕರುಣೆಗೆ ಪಾತ್ರನೆ ಹೊರತುಕೋಷಕ್ಕಲ್ಲ. ಕೈಮುಗಿದು ಬೇದುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ನನ್ನ ಪೂರ್ವಾಚ್ಯಿತ ತಮ್ಮ ನನಗೆ ಈ ಸಂಕಟ ತಂದೊಂದಿದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನಗೆ ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾಫ್ರವಾಗಿದ್ದ ಮುಷಿಶಾಪವೋಂದನ್ನು ಆಕೆಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು: “ದೇವಿ ನಾನಿನ್ನೂ ಮದುವೆಯಿಲ್ಲದ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಅಭಾತ್ರಯವೋಂದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ. ಆಗ ನನ್ನ ತಂದೆ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತನಾಗಿದ್ದನು. ನಾನುಯುವರಾಜನಾಗಿದ್ದೆ. ನನಗೆ ಆಗ ಧನುವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಗೀಳು. ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲ ಶಬ್ದ ವೇಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ನಿಪುಣನಾಗಿದ್ದೆ. ಒಂದು ವರ್ಷಾಕಾಲದ ದಿನ ನಾನು ಮೃಗಯಾವಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸರಯೂ ನದಿಯೂ ನದಿಯ ತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದೆ. ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮೃಗಗಳು ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಬರುವ ಸಮಯವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಾ ಧನುಧಾರಿಯಾಗಿ ಹೊಂಬಿ ಕುಳಿತ್ತಿರಲು ಅರ್ಥರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನದಿಯ ತೀರದಿಂದ ‘ಗುಳುಗುಳು’ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಬಂದಿತು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಆನೆ ನೀರು ಕುಡಿಯತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ನಾನು ಧ್ವನಿಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣವೋಂದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದೆ. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ‘ಹಾ! ಅಯ್ಯೋ! ಎಂಬ ಮಾನವನ ಧ್ವನಿ ಅದೇ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಕೇಳಿಸಿತು. ನಾನು ದಿಕ್ಕು ತೋಚದವನಾಗಿ ಕೂಗು ಕೇಳಿಬಂದ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿದೆ. ಕೌಸಲ್ಯೆ, ನನೆದರೆ ಈಗಲೂ ಎದೆ ನಡುಗುತ್ತದೆ. ಜಡಾವಲ್ಪಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಮುಷಿಕುಮಾರನೊಬ್ಬನು ಕೆನ್ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮಲಗಿದ್ದನು. ಆತನು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣತ್ತಲೇ “ಅಯ್ಯೋ! ರಾಜನೆ! ವನವಾಸಿಯಾದ ನಾನು ನಿನಗಾವ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದೆ? ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ನಿನಗೇನು ಲಾಭ? ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನ ಮುಷ್ಟಿನ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದರಕ್ಕಾಗಿ ಈ ನದಿ ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ನನ್ನ ಗತಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗಾಗಿದೆ. ಹಾವೆ! ಕಂಗಾಣದ ಆ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳ ಗತಿಯೇನೋ! ಇನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳು ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಯಾರು ದಿಕ್ಕು? ಅಯ್ಯಾ, ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟಿರುವ ಈ ಬಾಣ ಮರ್ಮಸಾಂಧವನ್ನು ಹೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ನಾನಿದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರೆ. ಮೌರು ಇದನ್ನು ಕಿತ್ತು ಹಾಕು ಅನಂತರ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಸಮೀಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರುಹು” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆತನ ದುಃಖವನ್ನುನೋಡಲಾರದೆ ನಾನು ಬಾಣವನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಿದೆ. ಒಡನೆಯೆ ಆತನ ಪ್ರಾಣ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೋತ್ತು ಭಯದಿಂದ ನನಗೆ ಏನೂ ತೋಚದಂತಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಧ್ಯೇಯ ತಂದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಕುಂಭದೊಡನೆ ಆ ವೃಷ್ಟಿ ಮುಷಿದಂಪತ್ತಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆ. ರೆಕ್ಕಿಯುದುರಿದ ಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಮುದುರಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಅವರು ಹೆಚ್ಚೆಯ ಸಷ್ಟುಳವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಮಗನೇ ಬಂದನೆಂದುಹೊಂಡು “ವತ್ಸ, ನೀರು ತರಲು ಎಷ್ಟು ತಡಮಾಡಿದೆಯವ್ವು! ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಜಲಶೀಲದೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯೇನು? ನೀನು ಬಾರದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಎಷ್ಟೋ ತೆಳುಮಳ ಹೆಡುತ್ತಿದ್ದಳು” ಎಂದು ಆ

ವೈದ್‍ಧ ಮಹಿ ಶಾನ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಶಬ್ದ ಬಂದರೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದನು. ನಾನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ನಡೆದುದನ್ನು ನಡೆದಂತೆ ತಿಳಿಸಿ, ಕೈಲಿದ್ದ ನೀರಿನ ಭಾಂಡವನ್ನು ಅವರ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿದೆ. ಅದರೆ ಅವರು ನೀರು ಕುಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಗಡ್ಡಿಯಾಗಿ ರೋದಿಸುತ್ತಾ ಸತ್ತು ಬಿಡ್ಡಿದ್ದ ಮುಗನ ಬಳಿಗೆ ನನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬಂದು ಆತನ ಮ್ಯಾಮೇಲೆ ಕ್ಯಾಯಾಡಿಸುತ್ತಾ ಹಲುಬಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಕಲ್ಲು ಕರಗುವಂತೆ ಗೋಳಿಟ್ಟರು. ಆಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ‘ಅಯ್ಯಾ ರಾಜನೆ, ಈಗ ನಾನಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಾಸನದಿಂದ ಹೀಡಿತನಾಗಿ ಮರಣಹೊಂದು’ ಎಂದು ಶಫಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಆ ವೈದ್‍ಧ ಮುನಿ ಸತಿಯೊಂದಿಗೆ ಚಿತಾಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು. ದೇವಿ, ಮುನಿಶಾಪ ಈಗ ಮ್ಯಾವೆತ್ತು ನಿಂತಿದೆ”.

ಗಂಡನು ಹೇಳಿದ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿ ನಡುಗಿದಳು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಅಂದಿಗೆ ಆಯ ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಆ ಆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದಶರಥಮಹಾರಾಜನು ನಿದಾನಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕೃಶನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಮುಣಿಶಾಪದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಲ್ಪ ಶಕ್ತಿಯೂ ಉಂಟಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆತನು ಪುನಃ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ಮಂಗಳಾಗಿ, ನನಗಿಂತ ಅವಸಾನಕಾಲ ಹೃದ್ವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವಶೀಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಬದುಕಬಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯ? ಕೌಸಲ್ಯೆ, ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಶಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನೀನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಬಾಃಯಪ್ರಭ್ರಿಯೂ ತಪ್ಪುತ್ತಾ ಇದೆ. ಅದೋ! ಯಿಮುದೂತರು ನನ್ನನ್ನು ತ್ವರೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ! ಅಯ್ಯಾ! ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಹತ್ತರವಾದ ದುಃಖ ಬೇರೊಂದುಂಟೆ? ವನವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗುವ ನನ್ನ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವರೆ ಧನ್ಯರು. ಅವರು ಮಾನವರಲ್ಲ, ದೇವತೆಗಳು! ಹಾ ಕಷ್ಟ! ಓ ರಾಮಾ! ರಾಮಚಂದ್ರಾ! ಮಹಾಭಾಕೋ! ಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯ! ಕುಮಾರ! ಕಂದ! ಎಲ್ಲಿ ಹೋದೆ? ಹಾ ಕೌಸಲ್ಯೆ! ಸುಮಿತ್ರೆ! ನಿಮಗಿನಾನ್ನರು ಗತಿ? ಪಾಡಿ ಕೈಕೆ, ನನಗೆ ನೀನೇ ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪಜಾದೆಯಲ್ಲವೆ? ಹಾ ರಾಮ! ಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ! ಹಾ ಸೀತೆ!. . . . ”

ಕಡೆಯ ಮಾತ್ರ ಬಾಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ದಶರಥನ ಹೃಣಪದ್ಧಿ ದೇಹಪಂಜರದಿಂದ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಆಗ ರಾತ್ರಿ ಅರ್ಥ ಕಳೆದಿತು. ಹೊರಗೆ ಸುತ್ತಲೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ತಗ್ಗತ್ತಲೂ ಮುಸುಕಿತ್ತು. ಅರಮನೆಯೊಳಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಿದಾನಶರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಶೃಂಘಾನ ಮೈನ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹಬ್ಬಿ ಶವದಂತೆ ಬಿಡ್ಡಿತ್ತು.

* * *

೧೯. ಭರತಾಗಮನ

ಮರುದಿನ ಬೆಳಕು ಹರಿಯಿತು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಪಗಳು ಆರಂಭವಾದುವು. ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಿದುವು; ಸ್ತುತಿ ಪಾಠಕರು ರಾಜನ ಗುಣಸ್ತವವನ್ನು ಹಾಡಿದರು; ಮಹಾರಾಜನು ಎದ್ವೈದನೆಯ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಲೆಂದು ಕನ್ನಡಿ ಗೋವು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಅಣ ಮಾಡಿದರು; ಮಹಾರಾಜನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಾಪುಷಿರಾದ ರಾಜಕೀಯ ಜನರು ಬಂದು ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾದು ನಿಂತರು. ಅದರೆ ಎಪ್ಪು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಮಹಾರಾಜನು ಎಚ್ಚತ್ತಂತೆಯೇ ಕಾಣಬರಲ್ಲಿ. ಅಂತೆಷ್ಟಿರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಲಹಕ್ಕವಾದ ಜನ ಇಂದಿನೆ ನೋಡಿದರು. ರಾಜನು ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಾನೆ; ಅದರೆ ಆತನು ನಿದ್ದೆಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ! ಪ್ರಾಣವಿದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದೆ ಸಂಶಯವಾಗಿದೆ. ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಷ್ಟಿರದ ಆ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರು. ಮಹಾರಾಜನು ದಿವಂಗತನಾಗಿರುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯ. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಹೃಷಾಣಾಗಿ ಬಿಧಿದ್ದ ಕೌಸಲ್ಯೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯರ ಮುಖದಮೇಲೆ ಪ್ರೇತಕಳೇ ಸುರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆ ನೋಡಹೊರಣವರಿಗೆ ಏಕೊಬಹು ಭಯವಾಯಿತು. ತಿಣ್ಣನೆ ಕಿರಿಬಿಕೊಂಡರು. ಆ ಜೀತಾಂಶಾರದಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತ ಕೌಸಲ್ಯಾ ಸುಮಿತ್ರೆಯರು ದಿಗಿಲುಬಿದ್ದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕೃಗಳಿಂದ ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿದ ಅವರು ಆತನು ದಿವಂಗತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನರಿತವರಾಗಿ “ಹಾ ನಾಥಾ!” ಎಂದು ಜೀರುತ್ತಾ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಮೂರ್ಖತರಾದರು.

ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದ ಸುಧಿ ದ್ರಷ್ಟಿಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಡುಹಿಚ್ಚಿನಂತೆ ಹಬ್ಬಿ ಹರಡಿತು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲವೂ ಗೋಳಿನ ಗೂಡಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನ ವನವಾಸದಿಂದ ಮೊದಲೆ ಸಂಕಟಗೊಂಡಿದ್ದ ರಾಜವಾಸ ಮಹಾರಾಜನ ಮರಣದಿಂದ ಮುಂದೋರದನಿತು ಮಹಾದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಯಿತು. ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯಂತೂ ಮಹಾರಾಜನ ಮೃತದೇಹದೊಡನೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ವಸಿಷ್ಠರನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ವಸಿಷ್ಠರ ಆದೇಶದಂತೆ ರಾಜನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ತೈಲದ್ವಾರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟುದಾಯಿತು. ಮಂತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಭೆ ನೇರಿ ಒಡನೆಯೇ ಭರತನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಕರೆಸಬೇಕೆಂದೂ ಆತನು ಬರುವವರಿಗೆ ರಾಜನ ಅಂತ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಾವುವೂ ನಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲವೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ವಸಿಷ್ಠರು ಕೇರಣ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ದೂತರನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಯ್ಯಾ, ನೀವು ವೇಗಗಾಮಿಗಳಾದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿ ಈಗಲೇ ಭರತಶತ್ರಷ್ಪಿರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವ್ಯಧಿಯನ್ನು ತೋರಿಕೊಡು. ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಅನಾಹತವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೂ ಮಾತು ಆಡಕೊಡು. ‘ನಿಮ್ಮಿಂದ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾದ ಕಾರ್ಯಗೌರವವಿರುವುದರಿಂದ ವಸಿಷ್ಠರು ಕೂಡಲೇ ಕರೆತೆರುವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ’ ಎಂದಿಪ್ಪು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬೇಕು. ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೂ ಕೇರಣ ರಾಜನಿಗೂ ಅನಷ್ಟವಾದ ಉಡುಗೊರೆಗಳೊಡನೆ ಈಗಲೇ ತೆರಳಿರಿ” ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು.

ವಸಿಷ್ಠರಿಂದ ಅಜ್ಞಾಪ್ತರಾಗಿ ಹೊರಣ ದೂತರು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಳಂಬ ಮಾಡದೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು. ಹಸ್ತಿನಾಪುರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಕುರುಕಾಂಗಲ ದೇಶದ ಮೂಲಕ ಪಾಂಚಾಲ ದೇಶವನ್ನು ನೇರಿದರು. ಆ

ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಶರದಂಡವೆಂಬ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಅನೇಕ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ದಾಟುತ್ತಾ ಇಕ್ಕುಮತಿಯಿಂಬ ನದಿಯ ತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಜಲಪಾನಮಾಡಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಭಾಹ್ಲೀಕ ದೇಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅವರು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವಾಗ ಅನೇಕ ಗಿರಿ ನದಿ ಕೆರೆ ಸರೋವರಗಳನ್ನೂ ಅನೇಕ ಉರುಗಳನ್ನು ಹಾದುಹೊಗೆಬೇಕಾಯಿತು. ಪಯಣ ಮುಗಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ಕುದುರೆಗಳೂ ಸಾರಾರೂ ಬಳಲಿಹೊಗಿದ್ದರು. ಆದರೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಕೇರಳ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಗಿರಿವ್ರಜವನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಅವರು ಗಿರಿವ್ರಜವನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಭರತನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ಗಿರಿವ್ರಜವನ್ನು ಸೇರಿದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾ ಭರತನಿಗೆ ಏನೇನೋ ದುಃಖಪ್ರಷ್ಟಗಳು - ತಂದೆ ದಶರಥನು ಕೂಡಲನ್ನು ತೆದರಿಕೊಂಡು ಪರ್ವತಾಗ್ರಧಿಂದ ಮಲಿನವಾದ ಗೋಮಯದ ಗುಂಡಿಗೆ ಉರುಳಿ ಬಿಧಿಂತೆಯೂ, ಹಾಗೆ ಬಿಧಿವನು ಗಂಗಿನಿಂದ ನಗುತ್ತಾ ಬೊಗಸೆ ಬೊಗಸೆ ತೈಲವನ್ನು ಕುಡಿದು ತಿಲಮಿಶ್ರವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದಿಂತೆಯೂ, ತೆಂಪು ಹೂಗಳ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಕತ್ತೆಗಳನ್ನು ತಟ್ಟಿದ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದಟ್ಟಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಂತೆಯೂ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದಾಗ ಆತನಿಗೆ ಈ ಸ್ವಷ್ಟಗಳ ನೆನಹಿನಿಂದ ಬಹು ಜುಗುವೆಯಿಂಟಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಸ್ವಷ್ಟಗಳು ತನ್ನ ತಂಡೆಗೆ ಯಾವುದೋ ಘೋರವಾದ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿವೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿ ಭಯಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ಅವಸರದ ದೂತರು ಬಂದಿರುವರೆಂಬ ವಾರ್ತೆ ಬಂದಿತು. ಅವರನ್ನು ತರ್ಕಣವೆ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು, ಬಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ದೂತರು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಜಕುಮಾರ, ನಿನ್ನುಡನೆ ಅತಿ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬೇಕಾದ್ದು ಇರುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದುತರಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ವಸಿಷ್ಟರು ನಮ್ಮನ್ನು ಅಣ್ಣಿದರು. ಕ್ಷಣವೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿಳಂಬಮಾಡದೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅನಂತ್ರವಾದ ಉಡುಗೊರೆಗಳನ್ನು ಆತನ ಮುಂದಿಟ್ಟರು.

ದೂತರ ಮಾತು ಹೇಳಿ ಭರತನಿಗೆ ಹೆದರುವವನ ಮೇಲೆ ಕಷ್ಟೆಯನ್ನು ಎನೆದಂತಾಯಿತು. ದೂತರನ್ನು ಕುರಿತು ಉತ್ತಂತೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದನು - “ತಂದೆ ಕ್ಷೇಮವೆ? ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕುಶಲವಾಗಿದ್ದಾರೆಯೆ? ವೊಜ್ಞಿಂಬಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯೂ ಧರ್ಮಜ್ಞಿಂಬಾದ ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ಸುಖವಾಗಿರುವರೆ? ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೃತೆ ಆಯೋಗ್ಯದಿಂದಿರುವಳೆ? ಆಕೆ ತುಂಬ ಹೋಪಿಷ್ಟೆ; ತಾನೆ ವ್ಯಾಙ್ಖಿಂಬ ಗರ್ವ ಬೇರೆ. ನೀವು ಬರುವ ಮುನ್ನ ಆಕೆಯೇನಾದರೂ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದಳೆ?” ಆತನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ದೂತರು ತಡೆಮಾಡದ ಉತ್ತರವಿತ್ತರು. “ಕುಮಾರ, ಎಲ್ಲರೂ ಸುಕ್ಷೇಮಿಗಳು. ಹೆಚ್ಚಿನ ನಿನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನಿಂಬಾಗಲಿ! ಬೇಗ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗು. ”

ಭರತನಿಗೆ ದೂತರ ಆತುರ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಹಿರಿಯರದ ವಸಿಷ್ಟರು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಒಡನೆಯೇ ಹೊರಡುವುದು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ತಮ್ಮನಾದ ಶತ್ರುಷ್ಣನೊಡನೆ ತಾತನಿಂದಲೂ ಸೋದರಮಾವನಿಂದಲೂ ಅಷ್ಟಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅಂದೇ ಆತನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಪ್ರಯಾಣಸನ್ನದ್ದರಾದ ಚೊಮ್ಮೆಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೇರಳ ರಾಜನು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವಾಹಿಗಳನ್ನೂ ಸೇವಕ ಸೇವಕಿಯರನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿ ಸತ್ಯರಿಸಿದನು. ಆತನ ಚತುರಂಗಬಲವೂ ರಾಜಕುಮಾರರ ರಕ್ಷಣಿಗಾಗಿ ಅವರ ಜೊತೆ ಹೊರಟಿತು. ಈ ಪರಿವಾರದೊಡಗೂಡಿದ ಭರತನು ಇಂದ್ರಭೋಕದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟ ಸಿದ್ಧನಂತೆ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು

ಕ್ಯಾರೆಂಡು ತ್ವರಿತಗತಿಯಿಂದ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದನು. ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಆತನಿಗೆ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹೋಗುವುದು ವಿಳಂಬಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆನ್ನುಸಿತು. ಉರು ಹತ್ತಿರವಾದಂತೆಲ್ಲಾ ಆತನ ಕಳವಳ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಜ್ಜಾಹಾಸನೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಬಂದೊಡನೆಯ ಆತನು ಪರವಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ತಾನೊಬ್ಬನೆ ಮುಂದೆ ಹೊರಟನು. ಹಗಲೆನ್ನದೆ ಇರುಳೆನ್ನದೆ ಪಯಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ ಆತನು ಗಿರಿವ್ರಜವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಂಟನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಸೇರಿದನು.

* * *

೭೦. ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭರತ

ದೂರದಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ ಕಾಣತ್ತಿದಂತೆಯೆ ಭರತನ ಕಳವಳ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಏಹೊ ಆತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲ ಮಂಕಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಬಹುದೂರಕ್ಕೆ ಕೇಳಿಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಜನರ ಕಲಕಲ ದ್ವಾರಿಯೂ ಆಗ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉರಿನ ಹೋರವಲಯಿದ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಜನರು ತಂಡ ತಂಡವಾಗಿ ವಿಕರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು; ಆದರೆ ಈಗ ಅದು ನಿಜನ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಕೇಳುವವರೇ ಇಲ್ಲದೆ ‘ಬಿಕೋ’ ಎಂದು ರೋಧಿಸುವಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿದೆ. ಅದನ್ನು ತಂಡು ಭರತನ ಮನಸ್ಸು ಬಹು ಭಾರವಾಯಿತು. ದುಃಖದಿಂದ ಆತನ ಕಂಠ ಒತ್ತಿಬಂದಿತು. ದುಗುಡದಿಂದಲೇ ಆತನು ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು. ಉರಿನ ಒಳಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಳು ಸುರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಬೀದಿಗಳನ್ನು ಗುಡಿಸಿ ಎಪ್ಪು ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದುವೋ! ಹೊತ್ತು ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಏರಿದ್ದರೂ ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳು ಮುಚ್ಚಿದಂತೆಯೆ ಇವೆ. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಜನಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಬಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದರೂ ಕಂಬನಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಲೆ ಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ತಂಡ ಭರತನಿಗೆ ತನ್ನ ಕನಸಿನ ನೆನಾಯಿತು. ಘೋರವಾದ ಅಪಘಾತವೋಂದು ನಡೆದಿರುವುದೆ ನಿಶ್ಚಯವೆಂದುಕೊಂಡು ಆತನು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ಅರಮನೆಗೆ ಹೊಕ್ಕುವನೆ ಭರತನು ನೇರವಾಗಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ವಾಸಾದಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆದರೆ ಆತನು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ‘ಇದೇನು ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳುವವರೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ’ ಎಂದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಮಗನ ಬರವನ್ನು ಕಾಣತ್ತಲೇ ಕ್ಯಾರೆ ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸುವರ್ಣಾರ್ಥಿರದಿಂದ ಎದ್ದುಬಂದು ಆತನನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡಳು. ತನ್ನ ಕಾಲ ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರಿಸಿದ ಮಗನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು “ಮಗಾ, ದೀರ್ಘಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ನಿನಗೆ ಬಹಳ ಆಯಾಸವಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ನೀನು ಹೋರಟು ಎಪ್ಪು ದಿನಗಳಾದುವು? ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿದ್ದಾರೆಯೇ?” ಎಂದು ಆಕೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು. ಭರತನು ಆಕೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗಲ್ಲಾ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿ ಆಮೇಲೆ ಆಕೆಯನ್ನು ತುರಿತು “ಅಮಾ, ನಿನ್ನ ಜಿನ್ನದ ಮಂಚ ಬರಿದಾಗಿರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಪೂಜ್ಯನಾದ ತಂಡ ಸದಾ ನಿನ್ನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕಾಗಿತ್ತಲ್ಲ? ಇಲ್ಲೇಕೆ ಈಗ ಆತ ಕಾಣಬರುತ್ತಿಲ್ಲ? ಆತನು ಕುಶಲದಿಂದಿರುವನೇ? ನಾನು ಮೊದಲು ಆತನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು. ಆತನು ಈಗ ಎಲ್ಲಿರುವನು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ಸುರಿಸಿದನು. ರಾಜ್ಯಲೋಭದಿಂದ

ಮೋಹಿತಳಾಗಿದ್ದ ಕೈಕೆಗೆ ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದುದು ಭರತನಿಗೆ ಇಷ್ಟವೆಂದೇ ಬೃಮೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಾನು ನಡೆಸಿದ್ದುದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದು “ಮಗ್ನ, ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವರಾಶಿಯಲ್ಲವೂ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಂದುವ ಗತಿಯನ್ನೇ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯೂ ಹೊಂದಿದನು” ಎಂದಳು. ಆರೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಕರ್ಣಕರೋರವಾದ ಆ ಮಾತು ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಭರತನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಮೂರ್ಖ ಹೊಂದಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಮಹಾರಾಜನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಕೊಂಡು ಎಳೆಯ ಮಗುವಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅತ್ತನು.

ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹೊರಳುತ್ತಾ ಗೋಳಿದುತ್ತಿದ್ದ ಮಗನನ್ನು ಕೈ ಮೇಲಕ್ಕಬ್ಬಿಸಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಎಂದರು:

“ಮಗೂ ನಿನ್ನಂತಹ ಬುದ್ಧಿಸಂಪನ್ಮಯ ಹೀಗೆ ಶೋಕಿಸುವುದು ತರವಲ್ಲ. ”

భరతెనేదను: “అమాళ్ల, ఇష్ట త్వరేయాగి నన్నన్న కరెదు కఱుకిదుదు శ్రీరామన రాజ్యాభిషేకహేతు అథవా యావుదాదరూ యజ్ఞహేతు ఇరబేకేందు కొండిద్దే. ఆదరే ఇల్లి తండే మృతనాగిరువుదన్న కేళి నన్న కృదయి బిరిదుకోగుత్తిదే. అమాళ్ల, హిగే ఆకస్మికవాగి తండే మరణకోందలు కారణవేను? ఆతను యావ రోగక్కే తుత్తాదను? ఆతన అంత్యక్రియగళన్న క్యాయార నెరవేరిసిద రామాదిగళే ధన్యరు! ననగే ఆ భాగ్యచిల్లదంతాయితు. హిగే నాను ప్రయాణదింద బళలి బందిద్దరే, తండే నన్న చ్యుదచవి, ధూళన్న ఒరసి తలేయన్న ఆఘ్రాణిసుత్తిద్దను. ఆ పుణ్య ఇన్నోల్లియదు! అదు హోగలి; అమాళ్ల, అణ్ణనాద రామజంద్రనెల్లి? తండే గతిసిద మేలే హిరియణ్ణనాద ఆతనల్లవే ననగే తండే? సత్యసంధనాద ఆతన వాదగళన్న ముట్టి నమస్కరిసి ధన్యనాగుతేనే. అమాళ్ల, ఇన్నోందు మతు, సాయివ మున్న తండే ఏను కేళిదను? నన్నన్న కురితు యావుదాదరూ సందేశవన్న దయివాలిసిదనేను?”

“ಮಗೂ ಭರತ, ಮಹಾರಾಜನು ‘ಹಾ ರಾಮ! ಹಾ ಸೀತೆ! ಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ! ಎಂದು ವಿಲಪಿಸುತ್ತಾ, ‘ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನ ಪುನಃ ಯಾರು ಕಾಣವರೋ ಅವರೇ ಧನ್ಯರು’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪಾಣಬೆಟ್ಟನು. ”

“ಅಮ್ಮಾ, ಹಾಗೆಂದರೇನು? ಸತ್ಯಾಸಂಧನಾದ ಶೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಯೊಡನೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ?”

“ಮಗೂ ಆತನು ವಲ್ಲಾಡಿನಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹಂಡತಿಯೋದನೆಯೂ ತಮ್ಮನೊಡನೆಯೂ ದಂಡಕಾರಣಕ್ಕೆ ಹೋದನು.”

“ಅಮಾಟ, ಅಣ್ಣನು ದೇಶಭೃತ್ಯನಾಗಿ ದಂಡಕಾರಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತಹ ಅಪರಾಧವನ್ನೇನು ಮಾಡಿದನು? ದೃಷ್ಟವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನೆ? ನಿಷ್ಣಾರಣವಾಗಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ವಧಿಸಿದನೆ? ಅಥವಾ ಪರಸ್ಪೀಯರನ್ನು ಕಾಮಿಸಿದನೆ? ಶೀರಾಮನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇವು ಸಂಭವವೆಲ್ಲವಲ್ಲವೇ?”

“ಇಲ್ಲ ಮಗೂ! ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಂತಹ ಹೀನಕಾಯೆಗಳಾವುವನನ್ನು ನಡೆಸಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಆತನಿಗೆ ಯುವರಾಜಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸರಲ ಸಂಭಾರಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ನಾನು ಆತನನ್ನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಬೇಕೆಂದೂ, ನಿನಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ವರಗಳನ್ನು ಬೇಡಿದೆ. ಸತ್ಯವೃತನಾದ ಮಹಾರಾಜನು ಅವುಗಳನ್ನು ದಯವಾಲಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಲೇ ಆ ಪ್ರಯಿಷ್ಟತ್ವನೆ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಮಹಾರಾಜನು ವ್ಯೂತಿಹೋಂದಿದನು. ನೀನೀಗ ಮಹಾರಾಜ ಪದವಿಯನ್ನು ವಡೆದಿರುವೆ. ವ್ಯಾಧಿವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಎಡಗೊಡರೆ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗು. ಮಹಾರಾಜನ ಅಂತ್ಯಶ್ರೀಯಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ನೆರವೇರಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಭಿಷಿಕ್ತನಾಗು.”

ಕೈಕೆಯ ಮಾತುಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲೇ ಭರತನಿಗೆ ಸುಟ್ಟ ಹುಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಉಷ್ಣ ಇಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ದುಃಖಕ್ಕೂಧಿಂದ ಪರಿತಹಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು - “ಅಯ್ಯೋ ಹಾಹಿ? ಎಂತಹ ಅಕಾಯು ಮಾಡಿದೆ! ನೀನು ನನಗೆ ತಾಯಿಯಲ್ಲ; ಪರಮ ಶತ್ರು! ತಂದೆ ಮೃತನಾದನು; ಅಣ್ಣ ಕಾಡು ಹಾಲಾದನು; ದುಃಖದ ಮೇಲೆ ದುಃಖ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುವು. ನೀನು ನಮ್ಮ ವಂಶವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಕಾಳರಾತ್ರಿಯೆ ಹೊರತು ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ. ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಯಾರನ್ನು ಅಡವಿಗಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವೇನಾ? ಕೌಸಲ್ಯಾಸುಮಿತ್ರೀಯರು ಪ್ರತಿಶೋಽಕದ ಪರಿತಾಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರಲ್ಲವೆ? ತನ್ನ ತಾಯಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಮತೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ದಿಸಿ ಅಡವಿಗಟ್ಟಿದರೂ ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂಕಟವಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ನನಗಿದ್ದ ಪರಮಭಕ್ತಿ ರಾಜ್ಯಾಳ್ಯಾಳಾದ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಗೋಚರವಾಗಬೇಕು? ಆತನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಈ ರಾಜ್ಯಾಳ್ಯಾರವನ್ನು ನಾನು ವಹಿಸುವೆನೆ? ಎತ್ತು ಹೊರುವ ಭಾರವನ್ನು ಕರು ಹೊರಬಲ್ಲದೆ? ಬಂದು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೊರಬಲ್ಲೆನಾದರೂ ನಿನಗೆ ಅಸಂತೋಷವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ ನಾನು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಜನನಿಯೆಂಬ ಗೌರವವನ್ನಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನನೀಗ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸದಾಚಾರಹೀನಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ನಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹುಟ್ಟಿದ ಮತ್ತು ನೇರಿದ ಕುಲಗಳರಡನ್ನೂ ನರಕಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿದ ಕುಲಫಾತಕಿ! ನಿನ್ನ ಹಾಪ ನಿನ್ನ ದುರಾಶೆಯನ್ನು ನಿಷ್ಪಲಗೊಳಿಸಿ, ನೀನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ನಿಷ್ಪಲ್ಯಾಷನೂ ಬಂಧುಪ್ರಿಯನೂ ಆದ ಹಿರಿಯಣ ರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಕರೆದುತ್ತಂದು, ಆತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿ ನಾನು ಆತನ ದಾಸನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.”

ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆಲ್ಲ ಭರತನ ಹೋಪ ಏರುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ಹೆಡೆ ತುಳಿದ ಹಾವಿನಂತೆ ಬುಸುಗುಟ್ಟಿತ್ತಾ “ನೃಶಂಸೆ, ದುಷ್ಪಜಾರಿಣಿ, ಕುಲನಾಶಕಿ” ಎಂದು ಬಯ್ದನು. “ನೀನು ನರಕಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಹೋಗು. ಹಾಘಾತ್ಯಾಳಾದ ನಿನಗೆ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪತಿಸಮಾಗಮ ಲಭಿಸದಿರಲ್ಲಿ” ಎಂದು ಶಪಿಸಿದನು. “ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಹೊಂದೆ; ಅಣ್ಣನನ್ನು ಅರಣ್ಯಕಟ್ಟಿದೆ; ನನಗೆ ದಾರುಣವಾದ ಅಪಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಪರಮಶತ್ರು. ಇಗೋ, ಈಗಲೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಿಹೋಗು. ನಿನ್ನ ದಶನ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಮಹಾಪಾಠರವಾದವುಗಳು. ಎಲ್ಲ ಹಾಪನಿ, ನಿನ್ನ ಹಾಪಕಾಯೆವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರೆ. ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ದುಃಖವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿದ ಹಾಪಿಷ್ಟಳ, ಏಕೆ ಈ ಹಾಳು ಬಾಳುಹೋರಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಯೇ? ಬೆಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೋ, ಉರುಳು ಹಾಕಿಹೋಂಡೋ ಸಾಯಬಾರದೆ? ಅಥವಾ ದಂಡಕಾರಣಕ್ಕಾದರೂ ತೊಲಗಿಹೋಗು. ನಿನಗೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನಾದರೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕರೆತೆಂದು

ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುತ್ತೇನೆ. ” ಎಂದೆಂದು ಬೆಂದು, ಬೇರಿಸುವಂತೆ ನುಡಿದು, ಹೃದಯದ ಅಸಹ್ಯವೇದನೆಯಿಂದ ಮೂರ್ಖತನಾಗಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡನು.

ಮೂರ್ಖಗೊಂಡು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡ ಭರತನು ಬಹು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕಿದ್ದನು. ಅಪ್ಪಹೊತ್ತಿಗೆ ಆತನನ್ನ ಕಾಣುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಆತನ ಕಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ನೀರುತುಂಬಿತು. ಅವರನ್ನ ಕುರಿತು ಆತನು “ನಾನು ಎಂದೂ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಶಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಈ ಕ್ಯಾಕೆ ನಡಸಿದ ಕುತ್ತಂತ್ರಗಳೊಂದನ್ನೂ ನಾನರಿಯಿ. ಶತ್ರುಷ್ಣನೊಡನೆ ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ವನವಾಸ ವಿಚಾರವೇನೂ ತಿಳಿಯಿದು” ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಆತನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿ ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಆತನು ಎಂತನೆ ಸದ್ಯಣಾಶಾಲಿಯೆಂಬುದೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದರೂ ಹೊಟ್ಟೆಯಿ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡಿದೆ, “ಹುಮಾರ, ರಾಜ್ಯಕಾಮನಾದ ನಿನಗೆ ಅಕಂಟವಾದ ರಾಜ್ಯ ದೋರೆಯಿತಷ್ಟೇ? ಇನ್ನು ಯಧೇಷ್ಟವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸು. ಆದರೆ ಕ್ಯಾಕೆ ಎಂತಹ ಅಕ್ಕತ್ವ ಎಸಗಿದ್ದಾಳೆ! ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ನಾರುಮಡಿಗಳನ್ನುದಿಸಿ ಅಡವಿಗಟ್ಟಿದಳಿಲ್ಲ! ಅದರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವೇನು? ಆಕೆ ಶ್ವಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಅಡವಿಗಟ್ಟಿದಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಆಕೆ ಅಟ್ಟುವುದೇನು? ನಾನೇ ಸುಮಿತ್ರೆಯೊಡನೆ ನನ್ನ ಮಗನಿರುವ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಆ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರನು ತಪನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾಡಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ಬಿಡುಬಾರದೆ? ಧನದಾನ್ಯ ಸಮುದ್ರವಾದ ಈ ದೊಡ್ಡ ಕೋಸಲರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ನಿನಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರಾತಂಕರವಾಗಿ ಆಳಿಕೊಂಡು ನೀನು ಸುಖವಾಗಿರು” ಎಂದು ಬಹು ಕೂರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದಳು.

ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಸೂಜಿಯಿಂದ ಬುಜ್ಜಿದಂತಾಯಿತು ಭರತನಿಗೆ, ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಕೂರನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ. ಆಕೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಕೃಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. “ಆಯ್ದ, ಏನೂ ಅರಿಯದ ನನ್ನನ್ನು ಏಕೆ ನಿಂದಿಸುವೆ? ರಾಘವನಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವ ಸ್ಥಿರಪೀಠಿ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ಸತ್ಯಸಂಧನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿಯ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ನಾನು ಅನುಮತಿಸಿದ ಪಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗುರುಮುಖದಿಂದ ನಾನು ಕಲಿತಿರುವ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲವೂ ನಶಿಸಿಹೋಗಲಿ! ನಿದಿಸುವ ಗೋವನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದುವನ ಗತಿ ನನಗಾಗಲಿ! ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಿಮ್ಮೈಟಿ ಫಲಾಯನ ಮಾಡುವವನ ದುಗತಿ ನನಗಾಗಲಿ! ಪಂಚಮಹಾಷಾತಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಬಿಡ್ಡಹೋಗುವ ನರಕದಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಿಡ್ಡಹೋಗುವಂತಾಗಲಿ! ನಾನು ಸಂಸಾರರಹಿತನಾಗಿ ಹೋಗಲಿ!...”

ಹೀಗೆ ಘೋರ ಶಪಥಗಳಿಂದ ತನ್ನ ನಿದೋಽಪವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಭರತನನ್ನು ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರಸೆಳೆದು ತೊಡೆದು ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದಳು: “ವತ್ಸಾ, ನಿನ್ನ ಘೋರ ಶಪಥವನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ವ್ಯಾಣ ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬೇಡ ಮಗು. ನೀನು ಧರ್ಮನಿರತನಾಗಿರುವುದು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ. ಸತ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾದ ನಿನಗೆ ಸದ್ಗತಿಯೆ ಹೊರತು ದುರ್ಗತಿಯೇಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ?”

ಮರುದಿನ ಭರತಕುಮಾರನು ವಸಿಷ್ಠರ ಆದೇಶದಂತೆ ತಂದೆಯ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಡಸಿದನು. ತ್ಯಾಲವಾತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ದಶರಥನ ದೇಹವನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಅಲಂಕೃತವಾದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು

ಮಂತ್ರಾಗ್ನಿಯೊಡನೆ ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಚಿತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಮೃತಕಳೇಬರವನ್ನು ಇಟ್ಟುದಾಯಿತು. ಪುರೋಹಿತರ ವೇದಘೋಷಗಳ ಮಧ್ಯ ಭರತನು ಸೂಡಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಸೋಕಿಸಿದನು. ಸುತ್ತ ನರೆದಿದ್ದ ರಾಣಿಯರೂ ಬಂಧುಭಾಂಧವರೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತರು. ನೋಡ ಸೋಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ದಶರಥನ ದೇಹ ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹತಿಯಾಯಿತು. ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಸರಯುನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾನಿನ ಮಾಡಿ, ಮೃತರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯಾಗಲೆಂದು ಜಲತಂಡಣ ಕೊಟ್ಟರು. ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸಮೀಕ್ಷಾದಲ್ಲಿ ಕೂರತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದುದೆಲ್ಲವೂ ನಾಂಗವಾಗಿಯೆ ನೇರವೇರಿದಂತಾಯಿತು.

ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಅಶೌಚ ತಳೆದ ಮೇಲೆ ಪುಣ್ಯಹವಾಚನದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ಭರತನು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ದಿನ ಹಿತ್ಯಾರ್ಥದವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೇರವೇರಿಸಿದನು. ಅಗಣಿತವಾದ ದಾನದಿಕ್ಷಿಣಿಗಳಿಂದ ಬಾಹ್ಯಣಿಯ ತಣೆದು ಹೋದರು. ಈ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಸಿ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಬೇಕೆಂದು ಭರತನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದನು. ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಭರತಶತ್ರುಷ್ಣರು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾ ಹುಳಿತಿರುವಾಗ ಸಾರಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತೆಯಾಗಿ ಒಯ್ಯಾರದಿಂದ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಧರೆ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಳು. ಹಗ್ಗಿಗಳಿಂದ ಬಂಧಿತಾದ ಹಂಡ್ಲಕೋತಿಯಂತೆ ಕಂತಾಭರಣಾದಿ ಒಡವೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಾಗಿದ್ದ ಅವಳನ್ನು ದ್ವಾರಾಲಕನೊಬ್ಬನು ಎಳತೆಂದು ಶತ್ರುಷ್ಣನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಆತನು ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು “ಈ ಅನಧರಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಮೂಲಕಾರಣಾದ ಈ ಮಾರಿಗೆ ಈಗಲೇ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಕ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಅಬ್ಬಿರಿಸಿದನು. ಆತನು ಅಷ್ಟು ಹೇಳಿದುದರಿಂದಲೇ, ಮಂಧರೆ ಮನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಸೆಲೆಹೋಗುವಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡಳು. ಅದನ್ನು ತೇಳಿ ಇನ್ನೇನು ಅನಧರ ನಡೆಯುವುದೋ ಎಂದು ಹೆದರಿದ ದಾಸಿಯರೆಲ್ಲರೂ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿಹೋಗಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಮರಹೊಕ್ಕರು. ಇತ್ತು ಶತ್ರುಷ್ಣನು ಕಿರಿಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಧರೆಯನ್ನು ಒಂದು ಸಲ ಸೆಳೆದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಹುಕ್ಕಿದನು. ಅವಳು ತೊಟ್ಟಿದ್ದ ಆಭರಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚೆಲ್ಲಾಹಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದವು. ಶತ್ರುಷ್ಣನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಅವಳನ್ನು ಬಿಡು ದರದರನೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಕೈಕೆ ಅಡ್ಡಬಂದು ತನ್ನ ದಾಸಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ವ್ಯಯತ್ವಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಶತ್ರುಷ್ಣನು ಆಕೆಯನ್ನು ಗದರಿಸಿ, ಕರಿಣವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅವಳನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದನು. ಆಗ ಆಕೆ ಹೆದರಿ ಭರತನನ್ನು ಮರಹೊಕ್ಕಳು. ಆತನು ತಮ್ಮನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ ಆತನಿಂದ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದನು.

ಅಣ್ಣನ ಅನ್ನೇಷಣಿಗಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಬೇಕೆಂದು ಭರತನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮಂತ್ರಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಮುಖಿಯ ಸಭೆ ಸೇರಿ, ಒಡನೆಯೆ ಆತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು, “ರಾಜಕುಮಾರ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿಷೇಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಒಡನೆಯೆ ನೀನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅರಾಜಕವಾಗಿರುವ ಹೋಸಲ ದೇಶವನ್ನು ಸನಾಥವಾಗಿ ಮಾಡು” ಎಂದರು. ಭರತನು ಅದಕ್ಕೂಪ್ರಾಪ್ತದೆ “ಜ್ಯೇಷ್ಠನಾದವನು ರಾಜನಾಗುವುದು ಉಚಿತ. ನಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ಹಿರಿಯರಾದ ನೀವು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಬಹುದೆ? ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾಜನಾಗಲಿ; ಆತನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನಾನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವನವಾಸ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಚತುರಂಗಬಲವೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ನಂಜಾಗಲಿ. ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಅಭಿಪ್ರೇತ ಸಾಮರ್ಪಿಗಳೊಡನೆ ನಾನು ಅಡವಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಆತನಿಗೆ

ಫಟ್ಟಾಭಿಪ್ರೇತವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅನಂತರ ‘ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಿಂದ ಸ್ವಗೃಹಕಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ತರುವಂತೆ’ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಅರಣ್ಯದಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಕರೆತರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು.

ಭರತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಬಾಯ್ತುಂಬ ಹೊಗಳಿದರು. ಶೀಷ್ಟದಲ್ಲಿಯೆ ಶ್ರೀರಾಮಾನ್ಸೇಷಣೆಗಾಗಿ ತೆರಳುತ್ತೇನೆಂದು ಸರ್ವರೂ ಸಂಭ್ರಮಾನ್ಸಿತರಾದರು.

* * *

೨೧. ರಾಮಾನ್ಸೇಷಣೆಗೆ

ರಾಜಕುಮಾರ ಭರತನ ಅಪ್ಪಣಿಯ ಮೇರೆಗೆ ನಗರದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ಗಂಗಾ ನದಿಯವರೆಗೆ ರಾಜಮಾರ್ಗವೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಕೆಲಸಗಾರರು ಮುಂದೆ ಹೊರಟು ದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಿಡಮರಗಳನ್ನು ಕತ್ತಲಿಸಿ ಹಳ್ಳತಿಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸಮಗೊಳಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗೆ ಅನುಕೂಲಗಳು ಕಲ್ಪಿತವಾದುವು. ರಾಜಕುಮಾರನೂ ಆತನ ಪರಿವಾರವೂ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೆ ಮಂಟಪಗಳು ತಯಾರಾದುವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದ ನದಿಗಳಿಗೆ ಸೇತುವೆಗಳು ಸಿದ್ಧವಾದುವು. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕರೆತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭರತನು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವನೆಂಬ ಸುಧಿ ಉರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿ ಹರಡಿತು. ಜನರು ಭರತನ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಹರಸಿದರು. ಯಾವುದೋ ದೊಡ್ಡ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಿರುವವರಂತೆ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಕೇವಲ ಸಂಭ್ರಮಾನ್ಸಿತರಾದರು. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಧನ್ಯರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆತುರದಿಂದ ನಾಮುಂದು ತಾಮುಂದು ಎಂದು ಹೌರಿರಲ್ಲಿ ಬಹುಜನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಅನುವಾದರು. ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಸುಮಿತ್ರೆ, ಕೃಕೆಯರೂ ಮಂತ್ರಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಥಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೂ ರಾಮ ಸಂಬಂಧವಾದ ಕಥೆಗಳು. ಹೀಗೆ ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ದಿಬ್ಬಣ ಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನೂ ನಿಂದಿಸುವ ಕೋಲಾಹಲದೊಡನೆ ಭರತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಗಂಗಾನದಿಯ ತಡಿಯನ್ನು ಸೇರಿತು.

ಅಗಾಧವಾದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಗಂಗಾತಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿದುಕೊಂಡ ಭರತನನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಪರಮಮಿತ್ರನಾದ ಗುಹನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂದೇಹ ಬಂದಿತು. ‘ಈ ಕೃಕೆಯ ಮಗ ಯಾವ ದುರಾಯೋಚನೆಯಿಂದ ಇಷ್ಟ ಅಗಾಧವಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬಹುದು? ತನ್ನ ವಶವಾಗಿರುವ ಜೀಷ್ಟನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಪಡೆಯುವ ದುರಾಶಯಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಬಂದಿರಬಹುದೆ? ಹಾಗೇನಾದರೂ ದುಱ್ಱಾದ್ವಿಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮಾಯನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು’ ಎಂದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬಿನೂರು ದೋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಂತೆ ಆಘಾತಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಆತನು ಕಾಣಿಕೆಗಳೊಡನೆ ಹೊಗಿ ಭರತನನ್ನು ಕಂಡನು. ಸಂದಭೋಽಚಿತವಾದ ಪರಸ್ಪರ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನಾದ ಮೇಲೆ

ಭರತನು ಆ ನಿಷಾದಾಧಿಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಿತ್ರನೆ, ನಾನು ಭಾರದ್ವಾಜಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಪಾರಧಾದ ಈ ಗಂಗಾಜಲವನ್ನು ದಾಟುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದು ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ” ಎಂದನು. ಗುಹನು ತನ್ನ ಹೋಸೆಗಳ ಮೂಲಕ ಆತನ ಪರಿವಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಚೆಯ ದಡಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುವುದಾಗಿ ಭರತನೆಯಿತ್ತನು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದನು. “ಕೀರ್ತಿವಂತನಾದ ರಾಜವುತ್ತನೆ, ಈ ಮಹತ್ವಾದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನೆನಗೆ ಶಂಕೆ ಜನಿಸಿದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ; ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಕೇದನ್ನೇಸಾಗುವ ದುಷ್ಪಬ್ಲಿಂಧೀಯಂದೇನೂ ನೀನು ಹೋಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆಷ್ಟೆ?”

ಗುಹನ ಅಶಂಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಕಾಶದಂತೆ ನಿಮ್ಮೆಲನಾದ ಭರತನಿಗೆ ಬಹು ವ್ಯಧೆಯಾಯಿತು. ಆದರೂ ಮೃದುಮುಧುರವಾಗಿಯೆ ಆತನಿಗೆ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು - “ಗೆಂಜೆಯ, ಅಂತಹ ಆಶಂಕೆಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಹಿರಿಯಣ್ಣ. ತಂಡೆಗೆ ಸಮಾನ. ವನವಾಸಿಯಾದ ಆತನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ನಾನೀಗ ಹೋರಣಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಮಾತು ಸತ್ಯ. ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸಬೇದ”. ಈ ಸರಳವಾದ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಗುಹನ ಸಂದೇಹ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಆತನು ಭರತನ ಪರಮಮಿತ್ರನಾದನು. ಭರತನಿಗೆ ತನ್ನ ಒಳಗುದಿಯನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಈಗ ಸರಿಯಾದ ವಾತ್ರ ದೊರೆತಂತಾಯಿತು. ಹಾಪಿಯಾದ ತನ್ನ ತಾಯಿಯಿಂದ ವಾಪ್ತವಾದ ಅನಧಿಪರಂಪರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಆತನೊಡನೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಗೋಳಿಟ್ಟನು. ಆತನು ಕಣ್ಣೇರಿದುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ದೂರದಿಂದ ಕಂಡು ಕೌಸಲ್ಯೆ ಸೀತಾರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಅಪಾಯ ಸಂಭವಿಸಿದ ಸುಧಿ ಬಂದಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ಆಶಂಕಿಸುವಂತಾಯಿತು. ತನ್ನ ದುಃಖ ಹೀಗೆ ತಪ್ಪ ಅಭಿವೃಂಧಕ್ಕೆ ಎಡಗೊಡುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಭರತನು ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗುಹನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಮಿತ್ರನೆ, ನನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಇಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದನು? ಸೀತಾದೇವಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದಳು? ಲಕ್ಷ್ಮಣದೇವ ಯಾವ ಎಡಯೆಲ್ಲಿದ್ದನು? ಅವರು ಆ ದಿನ ಏನು ಖಾಟ ಮಾಡಿದರು? ಎಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರು? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅಂದು ಬರಿಯ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ಹಸಿವು ನೀರಿದರೆಂದೂ, ಚಿಗುರೆಗಳ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸೀತಾರಾಮರು ಪವಡಿಸಿದರೆಂದೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಾ ಥನುಧಾರಿಯಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದೂ, ಮರುದಿನ ಜಟಾಧಾರಿಗಳಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರೆಂದೂ ಗುಹನು ತಿಳಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಅತ್ತಿಗೆಯರು ಮಲಗಿದ್ದ ಎಡಗಳನ್ನು ಆತನು ತೋರುತ್ತಲೇ ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಭರತನಿಗೆ ದುಃಖ ಮರುಕಳಿಸಿತು. ತಾಯಿಯರಿಗೆ ಆ ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕಣ್ಣೇರು ಗರೆದನು. ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಆ ಪರಿಯಾದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ತಾನು ರಾಜಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದು ಅನ್ಯಾಯವನಿಸಿತು, ಆತನಿಗೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂದಿನಿಂದ ತಾನೂ ಜಟಾಧಾರಿಯಾಗಿ ವಲ್ಲಾವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕಂದಮೂಲಗಳನ್ನು ಭುಜಿಸುತ್ತಾ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸುವಂತೆ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ತಾನು ವನವಾಸವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಬಂದು ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಆತನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಆತನೊಡನೆ ವನವಾಸವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದು ಆತನ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿತ್ತು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಗುಹನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಭರತನೂ ಅವನ ಪರಿವಾರವು ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿತು. ಅದರ ಆಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜನ ಆಶ್ರಮ. ಭರತನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ದೂರದಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ,

ಪುರೋಹಿತರಾದ ವಸಿಷ್ಠರೊಡನೆ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಭರದ್ವಾಜರು ಅತಿಧಿಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟುಷಾಧ್ಯಗಳಿಂದ ನೆತ್ತುರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪರಸ್ಪರ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನಗಳಾದುವು. ಗುಹನಂತೆ ಭರದ್ವಾಜರಿಗೂ ಭರತನ ಆಗಮನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ ಸಂದರ್ಭ ತಲೆದೋರಿತು. ತಮ್ಮ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಿದರು. ‘ಅಯ್ಯಾ ರಾಜಕುಮಾರ, ಸಾಮೃಜ್ಯ ವಾಲನಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕಾರಣವೇನು? ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಹಂಡತಿಯ ವೋಹಕಕ್ಕೂಳಗಾಗಿ ಕೌಸಲ್ಯಾನಂದನನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವನವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಅಷ್ಟಿದನು. ಈಗ ರಾಜನಾದ ನೀನು ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿಷ್ಟಂಟಕವಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದು ನೆತ್ತುಸಂಧನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ವಿನಾದರೂ ಕೇಂದನ್ನು ಬಯಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆಯೋ ಹೇಗೆ? ಇಷ್ಟು ಸ್ಯೇನ್ಯದೊಡನೆ ನೀನು ಬಂದಿರುವ ಉದ್ದೇಶವೇನು?’

ಭರದ್ವಾಜರಾದಿದ ಕರ್ಣಕರೋರವಾದ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಭರತನು ಬಹು ದುಃಖಿತನಾದನು. ಆತನು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು, “ಮಹಾತ್ಮ, ನೀವೂ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಿದಿರಾ? ಅಯ್ಯೋ ನಾನು ಕೆಬ್ಬೆ! ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೈಕೆ ನಾನಿಲ್ಲದಾಗ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಕೈ ನಾನು ಹೊಣೆಯೆ? ಆಕೆಯು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಾನು ಅನುಮೋದಿಸಿಲ್ಲ; ಈಗ ನಾನು ಹೊರಟಿರುವುದು ಆ ಪುರುಷೇಷ್ಟನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆತರಬೇಕೆಂದೇ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ವಿಜಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ. ಆತನು ಎಲ್ಲಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಿ” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಭರದ್ವಾಜರಿಗೆ ಆನಂದವಾಯಿತು. “ವತ್ಸ ಭರತ, ರಘುವಂಜನಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಮಾತನ್ನೆ ನೀನು ಆಡಿದೆ. ನಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತಾದರೂ ನೀನು ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರೇಮ ಉಳ್ಳವನೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಂಗಿಂಬಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದೆ. ನೀನು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸಬೇದ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಚಿತ್ರಕೂಟ ಪರವತದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಪರಿವಾರದೋಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ತಂಗಿಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಆತಿಧ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ನಾಳೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಭರತನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದರು.

ಭರದ್ವಾಜರ ಅಪ್ಪಣಿಯಂತೆ ಭರತನ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಸೇನೆ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಮಹಂತಿಗಳಾದ ಅವರ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಏದು ಯೋಜನೆಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರದೇಶವು ಹಳ್ಳಿತಿಟ್ಟಿಗೆಂಬುದು ಸಮಪ್ರದೇಶವಾಯಿತು. ಮೆತ್ತನೆಯ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಶಿಕರು ಇಳಿದುಕೊಂಡರು. ಭರತನಿಗೂ ರಾಜಮಾತೆಯರಿಗೂ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತಹ ಅರಮನೆಯೊಂದು ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಸುಗಂಥಯುತವಾದ ತಂಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿತು. ಗಂಥವಗಾನದಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆನಂದಭರಿತರಾದರು. ಪಂಡಿತರು ರಾಜಭೋಜನದಿಂದ ಪರಿವಾರದವರೆಲ್ಲರೂ ತಣೆದುಹೋದರು. ಜನರು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆನೆ, ಕುದುರೆ ಮೋದಲಾದ ಹಾಣಿಗಳೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿಂದು ತೇಗಿದುವು. ಯಾರಿಗೂ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಆತಿಧ್ಯ ನಡೆಯಿತು. ಭೋಜನಪಾನೀಯಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡ ಜನ ನಂದನವನದಂತಿದ್ದ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂತೆ ವಿಹಿನಿಸ್ತಿದ್ದರು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಭರತನು ಭರದ್ವಾಜರಿಂದ ಬೀಳೊಳ್ಳಲು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಆತನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಮಾತೆಯರು ಖುಡಿಸಂದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದರು. ಅವರನ್ನು ಮಹಂತಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾ

ಭರತನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಸರದಿ ಬಂದಾಗ “ಇವಳು ನನ್ನ ತಾಯಿ, ಕೃಕೆ. ಅಣ್ಣನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅನಾಥನಂತೆ ವನವಾಸ ಕೆಗೊಂಡುದಕ್ಕೂ, ಪುತ್ರವಿಹೀನನಂತೆ ನನ್ನ ತಂದೆ ಮರಣಹೊಂದಿದುದಕ್ಕೂ ಇವಳು ಕಾರಣಳು. ಇವಳು ಒಹುಕೋಟಿಷ್ಟೆ. ತನ್ನ ಸಮಾನರಾದ ಸುಂದರಿಯರೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಗರ್ವದಿಂದ ತುಂಬಿದವಳು. ಐಶ್ವರ್ಯಲೋಭದಿಂದ ಯಾವ ಹಾಪ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಹೇಸಡವಳು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೂ ಮೂಲ ಕಾರಣಾದ ಮಹಾಪಾಠ ಈಕೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟಿನು. ಕೃತಕಾರ್ಯ ವಾಶ್ವಾತ್ಮಾಪದಿಂದ ವೊದಲೇ ಸಂಕಷಪದುತ್ತಿದ್ದ ಕೃಕೆ ಈಗ ಮತ್ತೂ ಬಾಗಿ ಭೂಮಿಗಳಿದಳು. ಆಗ ಭರದ್ವಾಜರು ಭರತನನ್ನ ಕುರಿತು “ಭರತಕುಮಾರ, ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ಆರೋಹಿಸಬೇಡ. ಆಕೆಯ ಆಕಾರ್ಯವೇ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಹಡುವಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಅರಣ್ಯಗಮನವು ಮಾನವರಿಗೂ ದೇವತಗಳಿಗೂ ಪರಮ ಕಲ್ಯಾಣಕರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆತನನ್ನ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದರು.

ಭರತನು ಭರದ್ವಾಜ ಮುಣಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಸರ್ಕಲ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಿದನು. ಅನೇ, ಕುದುರೆ, ರಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಸೇನೆ ದೊಡ್ಡ ಮೇಘದಂತ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಗ್ಘಾಗವನ್ನು ವ್ಯಾಹಿಸಿ ಗಂಗಾತಣಿಯ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ದಾಟಿತು. ಭರತನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದ ಪರ್ವತವನ್ನು ವಸಿಷ್ಟಿರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ “ಈ ಮುಣಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆ, ಭರದ್ವಾಜ ಮುಣಿಗಳು ವರ್ಣಸಿದ ಪ್ರದೇಶವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣತ್ತಿರುವ ಪರ್ವತವೇ ಜಿತ್ತಕೂಟ ಪರ್ವತವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅನಂತರ ತಮ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ “ವತ್ಸ, ಶತ್ರುಷ್ಣ, ನಾವು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ನಿಶ್ಚಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಕಾನನ ವ್ಯಾಂತವು ಈಗ ನಮ್ಮ ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಂತೆ ಜನಸಿಬಿಡವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸ್ಯಾನ್ಯಾಸಿಂದ ಭಯಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಓಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಮುಯಾರಗಳನ್ನು ನೋಡು, ಎಷ್ಟು ಮನೋಹರವಾಗಿವೆ! ಕುಸುಮದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುವಂತೆ ಬಿಳಿಯ ಚುಕ್ಕಿಗಳಿಂದ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿರುವ ಆ ಜಿಂಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡು, ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಗಳೊಡನೆ ಹೇಗೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿವೆ! ಮುಣಿಗಳು ವಾಸಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಈ ವನವು ನನಗೆ ಇಂದ್ರನ ಅಮರಾವತಿಯಂತೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಪುರಣೋತ್ತಮರಾದ ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲಿಯೋ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅವರಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ ದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸು” ಎಂದನು. ಆತನ ಅಪ್ಪಣಿಯಂತೆ ಹೊರಟ ದೂತರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವಾದ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಯೇಖುವುದನ್ನು ಕೆಂಡು ಅದನ್ನು ಭರತನಿಗೆ ಅರುಹಿದರು. ಆಗ ಭರತನು ಸ್ಯಾನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ತಳವೂರುವಂತೆ ತಿಳುಹಿಸಿ, ಸುಮಂತ್ರನನ್ನೂ ವಸಿಷ್ಟರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊಗೆಯೇಖುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಇನ್ನೇನು ಬೇಗನೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಾಣವೆಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿ ಸಮಸ್ತ ಪರಿವಾರವೂ ಹೊಗೆಯ ಶಿವಿರಭಾಗದಂತಿದ್ದ ತುದಿಯನ್ನೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿತ್ತು.

* * *

೨೨. ಚಿತ್ರಕೂಟದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶನ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಚಿತ್ರಕೂಟದ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿತೋಡಿಗಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಾಗಿತ್ತು. ಆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಸೀತಾರಾಮರ ವನವಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸುಖಮಯವಾದ ಕಾಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಮದದಿಗೆ ಚಿತ್ರಕೂಟದ ಅತಿ ರಮ್ಯವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಆನಂದಪಡಿಸುವನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನೂ ಮೃಗಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಇಬ್ಬರೂ ವನದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವರು; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಯುರಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಾಟವಾಡುವರು; ತಂಗಾಳಿಗೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಿ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಇಂಥಾದ ಗಾನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಮೈಮರೆಯುವರು. ಮಂದಾಕಿನೀ ನದಿಯ ಮರುಳುದಿನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಳಿತು ಹಂಸ ಸಾರಸಾದಿ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನೂ, ತಮಲಪುಷ್ಟಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜುಳಬುಳು ನಾದದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ರಸನಿಮಿಷಗಳನ್ನೂ ಸವಿಯುವರು. ವನವಿಹಾರದ ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಆಶಿಸಿದ ಹೂವನ್ನೂ ಹಣ್ಣನ್ನೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಮದದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ಜಾನಕಿ, ಧರ್ಮಾರ್ಥನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ನಮ್ಮ ಸಮೀಕಂಡಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಅನುಕೂಲಭಾದ ನೀನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವೆ. ನಿಮ್ಮ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿರುವ ನನಗೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಾಗಲಿ, ರಾಜ್ಯಶ್ರದ್ಧರಗಳಾಗಲಿ ಕಃಪದಾರ್ಥಗಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ. ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಅವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ಸ್ವಾಲ್ಪವೂ ವ್ಯಾಧಿಯಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ” ಎನ್ನುವನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆ ಮುಗುಳ್ಳಗುವಳು.

ಒಂದು ದಿನ ಸೀತಾರಾಮನು ಚಿತ್ರಕೂಟದ ನಿಮ್ಮಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಳಿತು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತಂದಿತ್ತ ರುಚಿರುಚಿಯಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೂರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಕೋಲಾಹಲ ನಾದವೋಂದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಜನರ ಕಾಲ್ಯಾಳಿತದಿಂದ ಎಷ್ಟ ಧೂಳೀಪ್ರವಾಹವೋಂದು ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅರಣ್ಯದ ಮೃಗಗಳಲ್ಲವೂ ಬೆದರಿ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಶ್ರೀರಾಮನು ತಮ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ನಾಮಿತ್ರಿ, ಜನ ಕೋಲಾಹಲದಿಂದ ಬೆದರಿದ ಕಾಡುಮೃಗಗಳು ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಉಡುತ್ತಿವೆ. ಯಾವನಾದರೂ ರಾಜನೊಬ್ಬನು ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೆಯೋ ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ಕೂರ ಜಂತುವೋಂದು ಈ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆಯೋ! ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕೂಡ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದೆಯಲ್ಲ; ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೂ ನೋಡು” ಎಂದನು. ಒಡನೆಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಎತ್ತರವಾದ ಒಂದು ಮರವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದನು. ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೋಂದು ಸೈನ್ಯ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿರುವುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಂಖ್ಯತವಾದ ಆನೆಗಳನ್ನೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ರಥಗಳನ್ನೂ ಕಾಲಾಳುಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಆತನಿಗೆ ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ದಂಡತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿರುವರೆಂದು ಭಾಸವಾಯಿತು. ಮರದ ನೆತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದನು “ಅಣ್ಣಾ, ಹುಗೆಯಾಡುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಅಗ್ನಿ ಹೋತ್ತವನ್ನು ಮೊದಲು ಆರಿಸಿದಿದು. ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಬಜ್ಜಿಟ್ಟು ಕೆವಚೆವನ್ನು ಧರಿಸು, ದನುಭಾರಣಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಲಿ. ಯಾವುದೋ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯಪೋಂದು ಇತ್ತಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ” ಎಂದನು.

ಜನರ ಕಾಲ್ಯಾಂತರದಿಂದ ಎದ್ದು ಧೂಳಿ ಪ್ರವಾಹವೊಂದು ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿತು

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಗಾಬರಿಗಾಬರಿಯಾಗ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದರೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ಶಾಂತವಾಗಿಯೆ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ವತ್ಸ, ಆ ಸ್ಯಾನ್ಯ ಯಾರದಿರಬಹುದು? ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡಿ ಹೇಳು” ಎಂದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಆ ಸ್ಯಾನ್ಯ ಯಾರದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಕೋಷದಿಂದ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗಿ ಬಿರುನುಡಿದನು. “ಅಣ್ಣಾ, ಆ ಕ್ಯಾರೆಯ ಮಗ ಸನ್ಯಾಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನಾಕೇತನಾಮ್ರಜ್ಞದ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆಗೋ ನೋಡು, ರಥದ ಮೇಲೆ ಹಾರುತ್ತಿರುವ ಕೋವಿದಾರ ಧ್ವಜವೇ ಬರುತ್ತಿರುವವನು ಭರತನೆಂದು ನಾರಿಕೇಳುತ್ತಿದೆ. ಅಣ್ಣಾ, ಬೇಗ ಮಾಡು. ನಾನು ಧನುಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಚಿತ್ರಕೂಟದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾದ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸೋಣ. ಬರಲಿ ಆ ಭರತ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವ್ಯಧಿಗು ಕಾರಣಭೂತನಾದ ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡುಹಾಕುತ್ತೇನೆ. ಧರ್ಮವನ್ನು ತೋರೆದ ಆ ಅಪಕಾರಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಲೇಶವಾದರೂ ಹಾವ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ನಾವಿನಿಂದ ಅವನ ತಾಯಿ ಅಪಾರವಾದ ವ್ಯಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿ. ಅವಳು ಸಂಕಟಪಟ್ಟಿದ್ದಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳನ್ನೂ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಹಾಂತ್ರಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಮದಿದು ಭೂಭಾರ ಕಡಿಮೆಯಾದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಈ ಸೇನಾರೂಪದ ಕಂಟಕವೆಲ್ಲವೂ ಉರಿದು ಹೋಗಲಿ. ನನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾದ ಈ ಸ್ಯಾನ್ಯದ ರಕ್ತದಿಂದ ಚಿತ್ರಕೂಟ ಪರ್ವತದ ಅರಣ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನೆನೆದುಹೋಗಲಿ. ಈ ಚತುರಂಗಸೇನೆಯ ಮಾಂಸ ಸೇವೆಯಿಂದ ಈ ಅರಣ್ಯದ ಶ್ರಾವಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಣೆದುಹೋಗಲಿ. ಈ ಭರತನ್ನು ಅವನ ಸ್ಯಾನ್ಯನಹಿತವಾಗಿ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.”

ದಳ್ಳುರಿಯಂತೆ ಕಿಡಿಗಾರುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮನನ್ನು ಶಾಂತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮೂರ್ತಿ ಮೃದುಮಧುರವಾದ ಕಂರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು. - “ಅಯ್ಯಾ, ಹ್ಯಾಜ್ಞನಾದ ಭರತನು ತಾನೇ ಸ್ವತಃ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಧನುಸ್ಸು, ಕತ್ತಿ, ಕವಚಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಬಂಧುವರ್ಥಿಯಿಂದ ಬರುವ ಸಂಪತ್ತು ವಿಷಮಿಶ್ರವಾದ ಅನ್ನವಿಧಿಂತೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಸುಖಿಕ್ಷಾಗಿ ನಾನೆಂದೂ ಕಾಮಿಸಿದವನಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯ ಬಂದರೂ ಅದು ಸೋದರರಾದ ನಿಮ್ಮ ಸಂತೋಷಕ್ಷಾಗಿಯೆ ಹೊರತು ನನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಷಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಅನ್ಯಾಯಿದಿಂದ ಇಂದ್ರಪದವಿ ಬರುವಂತಿದ್ದರೂ ಅದು ನನಗೆ ಬೇಡ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಭರತನನ್ನು ಕೊಂಡು ಆತನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲೇ? ವತ್ಸ, ಭರತನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಹುವಾತ್ಸಲ್ಪವುಳ್ಳವನು. ಎಂದಾದರೂ ಭರತನು

ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಯೆ? ಅವನಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಪಡುವುದು ನಿನಗೆ ಯಾವ ನ್ಯಾಯ? ನೀನಿನ್ನ ಆತನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕರಿಣವಾದ ನುಡಿಗಳನ್ನಾಡಬೇದ. ಇದೋ ನಿನಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟು ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದರೆ ನಾನು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಹೇಳಿದರೆ ಆತನು ಎಂದಿಗೂ ಹಿಂದಿಗೆಯನು” ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಒಮ್ಮ ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತು. ದೇಹ ಕುಗ್ಗಿ, ತಲೆ ತಗ್ಗಿ ಆತ ಹೇಳಿದ - “ಅಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣಬು ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಬಂದಿರಬಹುದು. ” ತಮ್ಮನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ “ಪಾಪ” ಎನ್ನಿಸಿತು. ಆತನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ “ಇರಬಹುದು, ಮಗೂ; ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತರೆದೊಯ್ಯಲು ತಂದೆಯ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಬಂದಿರಬಹುದು. ತಕೆಯಪಡ್ಡ ಸುತುಮಾರಿಯಾದ ಜಾನಕಿಯನ್ನಾಡರೂ ತರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬಹುದು. ನೋಡು! ತಂದೆಯ ಅನೇ ಆ ಶತ್ರುಂಜಯ ಹೇಗೆ ಸೇನೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಬರುತ್ತಾ ಇದೆ. ಆದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ! ಇದೇನು ಶ್ವೇತಭೂತವೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ! ನನಗೇಕೂ ಸಂದೇಹವಾಗುತ್ತಿದೆ. ವೃಥಾಗ್ರದಿಂದ ನೀನು ಬೇಗ ಇಂದಿ ಬಾ” ಎಂದನು. ಅಣ್ಣನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದನು.

ಇತ್ತ ಭರತನು ಸೇನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಂತುಕೂಟ ಪರ್ವತದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತನ್ನ ಅಣ್ಣದೇವನನ್ನು ಕಾಣಬುದುಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಲ್ಪನಿಗಿಂದಲೇ ಹೊರಟನು. ಶತ್ರುಘ್ನ, ಗುಹ, ಸುಮಂತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖರೂ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಆತನ ತಲೆಯ ತುಂಬ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಭಾವನೆಗಳೇ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಮುಖಚಂದ್ರನನ್ನು ಸದಾ ಕಾಣತ್ತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಎಂತಹ ವೃಷ್ಣವಂತಿ! ಗಂಡನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದಿರುವ ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿ ಎಂತಹ ಕೃತಕೃತ್ಯಾಳು! ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ವಸತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಈ ಬೆಂತುಕೂಟ ಎಂತಹ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ! ಆಯೋಚನೆಗಳಿಗೆ ತಾಳಕಾಕುತ್ತಾ ಆತನ ಕಾಲುಗಳು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಗಿಡಬಳಿಗಳನ್ನು ತೂರಿ ತೂರಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಎದುರಿಗೆ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯೊಂದು ಗೊಳಿಸಿರಿಯಿತು. ಅದೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪರ್ಣಶಾಲೆ ಇರಬಹುದೆ? ಅದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ರಾತ್ರಿ ಚೆಳಿಕಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೂಡಿಟ್ಟಿರುವ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳ ರಾಶಿಯೊಂದು ಕಡೆ; ಪೂಜಿಗಾಗಿ ಕೊಯ್ದಿಟ್ಟಿರುವ ಹೂಗಳ ರಾಶಿಯೊಂದು ಕಡೆ. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಗಿಡದ ರಂಬೆಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ನಾರುಮಡಿಗಳು - ಇವು ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬಿಡ್ಡವು. ಗಿಡದ ರಂಬೆಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಹಳೆಯ ಬಟ್ಟೆಯ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ತಂಡು ಆವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ದಾರಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ಆತನು ತಕ್ಷಿಸಿದನು. ಅದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೋಧಿಯಾಯಿತು. ಸೀತಾರಾಮರನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕಾಲುಗಳು ಚುರುಕಾಡುವು. ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆಲ್ಲಾ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಒಳಭಾಗವೂ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಗೊಳಿಸಿಲಾರಂಭವಾಯಿತು. ನಿಜ. ಇದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಎಲೆವನೆಯೇ! ಅಲ್ಲಿ ನೇತುಹಾಕಿರುವ ಧನಸ್ಸು ಬತ್ತಳಿಕೆಯೂ ಆತನವೇ. ಆಗೋ, ನಾರುಮಡಿಯನ್ನಾಟ್ಟು ಜಟಾಧಾರಿಯಾಗಿ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣತ್ತಿರುವ ಆ ಮಹಾಬಾಹು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀರಾಮನೇ!

ಅಣ್ಣನನ್ನ ಕಾಣತ್ತಲೇ ಭರತನು ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಎಂದು ಮನುಷಿನಂತೆ ಓಡಿಬಂದನು. ಆತನ ಕಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. “ಆಯಾ! ಅಣ್ಣಾ!” ಎಂದು ಕೂಗಿ ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡಲಾರದೆ ಆತನ ಪಾದಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನು. ಆತನ ಹಿಂದೆಯೇ ಶತ್ರುಷ್ಣನೂ ಓಡಿಬಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಹಿರಿಯಣ್ಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಿಸಿದನು. ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನ ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಣ್ಣಗಳೂ ಹನಿಗೂಡಿದ್ದು. ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಉಳಿದವರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ಹೌನವಾಗಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣಗಳೂ ಒದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದವು.

ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನ ಕಂಡು ಆನಂದದಿಂದ ಪರವಶನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಚೆಚ್ಚರ್ಗೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರ ಯೋಗಕ್ಕೇಮುವನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಭರತನನ್ನ ಸೆಂದು ತೋಡೆಯು ಮೇಲೇರಿಸಿಕೊಂಡು “ಅವ್ವಾ ಭರತ, ಬಹುಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನ ಕಂಡಂತಾಯಿತು. ನೀನಿದ್ದ ಕೇಕೆಯ ನಗರವೆಲ್ಲ, ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ? ಎಷ್ಟು ದೂರ! ಈ ಪ್ರಯಾಣ ಎಷ್ಟು ಕೇಳಕರೆ? ಈಗ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಬಂದೆ? ಮುಹ್ವಿನ ತಂದೆಯಿಂದ ಆಗಲಿ ಹೀಗೆ ಬರಬಹುದೆ ಆತನು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರುವನೆ? ತಾಯಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಹುಶಲದಿಂದಿರುವರೆ? ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಸುಗಮವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೆ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಭರತನು ಆತನಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾ “ಅಣ್ಣಾ, ನೀನಿಲ್ಲದ ಈ ರಾಜ್ಯ ನನಗೇಕೆ? ನನಗೆ ಬೇಕಾದುದು ನಿನ್ನ ಸೇವೆ. ನೀನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಈಗ ನನಗೆ ನೀನೇ ತಂದೆ. ನೀನಿತ್ತ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬಂದೆ; ನಾನಿನ್ನ ಕೇಕೆಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ; ನಾವೋಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದ ಹೊತ್ತು ಪೂಜ್ಯನಾದ ತಂದೆ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದನು. ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ವನವಾಸವನ್ನು ಕ್ಯಾಕೊಂಡ ನಿನ್ನನೇ ಸ್ವರಿಸುತ್ತಾ ಅದೇ ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೇ ಆತನು ಅಸುದೊರದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಮೊದಲು ತಂದೆ ತಿಲೋದಕಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬರುವವನಾಗು. ಆಮೇಲೆ ಉಳಿದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾತನಾಡೋಣ” ಎಂದನು.

ದಾರುಣವಾದ ತಂದೆಯ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ದುಃಖದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿತನಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು. ಆತನ ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಸೀತಾದೇವಿಯೂ ಕಳವಳಗೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಶ್ಯಾತ್ಮೋವಚಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಅದರಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅತಿ ದೀನನಂತೆ ಗೋಳಿಟ್ಟನು. ತಂದೆಯ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಆತನ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಪುಣ್ಯ ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ತಪ್ಪಿಕೊಂಡು ದಕ್ಷಾಗಿ ಆತನು ವರಿತಹಿಸಿದನು. ವನವಾಸದ ಅವಧಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೂ ತಾನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಂದೆಯಿಲ್ಲದ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಬಾರದು ಎನ್ನುಸಿತು. ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ದೇವಿ, ನಿಮ್ಮ ಮಾವ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದ!” ಎಂದು ಅತ್ತನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ನೀನು ತಂದೆಯಿಲ್ಲದ ತಬ್ಬಲಿಯಾದೆ” ಎಂದು ಗೋಳಾಡಿದನು. ಸೀತೆಯ ಕೋಮಲ ಹೃದಯ ಆ ದುಃಖವಾರ್ತೆಯಿಂದ ಕರಗಿ ಕಣ್ಣೀರಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಟ್ಟೆಯ ದುಃಖ ಕಣ್ಣೀರಿನ ರೂಪದಿಂದ ಹರಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಗೂ, ಮಂದಾಕನೀ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಂದೆಗೆ ತಿಲೋದಕ ಕೊಟ್ಟು ಬರೋಣ. ಜಾನಕಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲಿ. ಅವಳ ಹಿಂದೆ ಹೋಗು. ನಾನು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತೇನೆ ಇದೇ ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮ” ಎಂದು ಕೇಳಿ ಮೂವರೂ ನದಿತೀರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಮೂವರೂ ಮಿಂದು ತಿಲತಪೆಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಮೇಲೆ, ಇಂಗುದೀ ಹಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬೋರೆಹಣ್ಣಿನ ರಸವನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ತಂದೆಗೆ ಹಿಂಡಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರು. ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ದಶರಥನಿಗೆ ಇಂತಹ ಹಿಂಡವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಂಕಟವಾಯಿತಾದರೂ ತಾನು ತಿನ್ನತ್ತಿರುವುದನ್ನೇ ಪರಿಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ತಂದೆಗೂ ಅರ್ಹಿಸುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದು

ನಮಾಧಾನಗೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರೇತಕರ್ಮಗಳನ್ನನೆರವೇರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮೂವರೂ ಒಡ್ಡಬಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿಯೆ ತಮ್ಮ ಅರ್ಥರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ರೋದನಧ್ವನಿ ಕಾನನವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿತು.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ದಶರಥನ ರಾಣಿವಾಸದವರೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಸಿಷ್ಠರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಮಂದಾಕಿನೀ ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಗತಾನೆ ರಾಮಾದಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದ ಇಂಗುದಿ ಹಿಂಡು ಹಿಂಡಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಬಹು ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನಂತಹ ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತ ಪರಾಕ್ರಮಿ ತನ್ನ ತಂಡೆಗೆ ಈ ತದನ್ನವನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆಕಂಡು ತನ್ನ ಹೃದಯವೇಕೆ ಸಾವಿರ ಹೋಳಿಗೆಂಜಾಗಿ ಸೀಳಿಹೋಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಕೆ ಗೋಳಾಡಿದಳು. ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಸವತ್ತಿಯಿರು ಆಕೆಯನ್ನು ನಮಾಧಾನಪದಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿರು. ಸ್ವರ್ಗಚ್ಯುತನಾದ ದೇವತೆಯಂತೆ ಸರೆಲ ಭೋಗಗಳಿಂದಲೂ ವಿರಹಿತನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ರಾಣಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುತ್ತಾ ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದರು. ಅವರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಆಸನದಿಂದೆಂದ್ದು ಅವರ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆತನ ಹಿಂದೆಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಸೀತೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ತನ್ನ ಹಾದವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸುವ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಕರುಳು ಕರಗಿಹೋಯಿತು, ತಾಯಿ ಮಗಳನ್ನು ಆಲೀಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಎದೆಗಟ್ಟಿಕೊಂಡಳು. “ಅಯೋಧ್ಯೆ ಕಂದಾ, ಹುಟ್ಟಿದುದು ಜನಕರಾಜನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ; ಕೈ ಹಿಡಿದುದು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು; ಆದರೂ ನಿನ್ನ ಹಾಲಿಗೆ ಬಂದುದು ಈ ವನವಾಸ. ಬಿಸಲಿನ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಬಾಡಿದ ಕಮಲದಂತೆ ಸೋರಗಿ ಹೋಗಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ಮುಗಿಲು ಮುಛ್ಣಿದ ಚಂದನಂತೆ ನಿನ್ನ ಮುಖಿ ಕಳೆಗುಂದಿಹೋಗಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿದುಹೋಗುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ!” ಎಂದು ಹಳಹಳಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕುಲಪುರೋಹಿತರಾದ ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಉಚಿತವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸ ತಾನೂ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಭರತ ಶತ್ರುಷ್ಣರೂ ಸುಮಂತ್ರನೇ ಮೋದಲಾದ ಇತರ ಪ್ರಮುಖರೂ ಆತನ ಸುತ್ತಲೂ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು.

* * *

ಮೋದಲಾದ ಪ್ರಮುಖರು ಸಭೆ ಸೇರಿ, ಒಡನೆಯೆ ಆತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು, “ರಾಜಕುಮಾರ, ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಒಡನೆಯೆ ನೀನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅರಾಜಕವಾಗಿರುವ ಕೋಸಲ ದೇಶವನ್ನು ಸನಾಥವಾಗಿ ಮಾಡು” ಎಂದರು. ಭರತನು ಅದಕ್ಕೂಪ್ರದೆ “ಜ್ಯೇಷ್ಠನಾದವನು ರಾಜನಾಗುವುದು ಉಚಿತ. ನಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿಯಾದ ನೀವು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಬಹುದೆ? ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾಜನಾಗಲಿ; ಆತನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನಾನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ವನವಾಸ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಚತುರಂಗಬಲವೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗಲಿ. ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಅಭಿಷೇದ ಸಾಮರ್ಪಿಗಳೊಡನೆ ನಾನು ಅಡವಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಆತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅನಂತರ ‘ಯಜ್ಞಾಶಾಲೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾಹಕಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ತರುವಂತೆ’ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಅರಣ್ಯದಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಕರೆತರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು.

ಭರತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಬಾಯುಂಬ ಹೊಗಳಿದರು. ಶೀಪ್ಯಾರ್ಥಿ ಶೀರಾಮಾನ್ಸೇಷಣೆಗಾಗಿ ತೆರಳುತ್ತೇನೆಂದು ಸರ್ವರೂ ಸಂಭ್ರಮಾನ್ಸಿತರಾದರು.

* * *

೨೩. ಸತ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ

ಪರಸ್ಪರ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಶೀರಾಮನು ಭರತನನ್ನು ಕುರಿತು, “ವತ್ಸ, ನೀನೇಕೆ ಈ ಜಟೆಯನ್ನೂ ನಾರುಮಡಿಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿರುವೆ? ರಾಜ್ಯಭಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೇಕೆ ಬಂದೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ತಾನು ಬಂದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಭರತನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು - “ಪೂರ್ಜನೆ, ತಂದೆ ಪುತ್ರಾರ್ಹೋರ ಹೀಡಿತನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದನು. ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕ್ಯಾರೆ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ತೀಯಂತೆ ತಂದೆಯನ್ನು ದುಷ್ಪಾಯಿದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಅಪರೀತಿ ತಂದಳು; ತಾನೂ ವಿಧವೆಯಾಗಿ ಅಗಾಧಾವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾದಳು. ಆಕೆ ಆಶೀರ್ವಾಂಶ್ವಾ ವ್ಯಾಧಿವಾದುವು. ಆಕೆ ಪದೆದುಕೊಂಡುದೆಂದರೆ ಘೋರವಾದ ನರಕವೋಂದನ್ನೇ. ಅಣ್ಣಾ, ನಡೆದುದನ್ನು ನೆನೆದು ಇನ್ನು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸ. ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಮಾತೆಯರೂ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಅನಂದಪಡಿಸು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಈ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ತಂದೆಯ ತರುವಾಯ ಹಿರಿಯ ಮಗನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗುವುದು ಧರ್ಮ; ನಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬಂದಿರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಆ ಸತ್ಯಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿ, ಧರ್ಮವನ್ನು ವಾಲಿಸು. ” ಇಂತೆಂದು ಬೇಡುತ್ತಾ ಭರತನು ಅಣ್ಣನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

ಶೀರಾಮನು ಭರತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಅಂಗಿರಿಸಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. “ಮಗೂ, ತಾಯಿತಂದೆಯರನ್ನು ದೂಡಿಸಬೇಕೆ. ಅದು ಪಾಪಕರ. ನಿದೋಽಷನಾದ ನಿನ್ನಂತಹವನು ಪಾಪಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದುಂಟೇ? ಭಾಯಾಪುತ್ರರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಿರಿಯರಾದವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು. ತಂದೆ ನನ್ನನ್ನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗೆಂದು ವಿಧಿಸಿರುವನು. ಜಂಜಾವಲ್ಲಾರಾಯಾಗಿ ನಾನು ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ರ್ಯಾಗೋಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅದೇ ತಂದೆಯೇ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸೆಂದು ನಿನಗೂ ಅಭ್ಜಾಹಿಸಿದನು. ನೀನು ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ನಡೆಸಬೇಕು. ಆತನ ಮಾತು ನಮ್ಮಿಬ್ಬಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಮಾಣ; ಇಬ್ಬರೂ ಆತನ ಆಣತಿಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ನನ್ನ ವನವಾಸದ ಅವಧಿ ಮುಗಿದೊಡನೆಯೇ ನಾನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನೀನು ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರು” ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾತಿನ ಧಾಟಿ ಭರತನಿಗೆ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. “ಅಣ್ಣಾ, ನನ್ನ ತಾಯಿ ನಾಕೇತ ಸಾಮೃಜ್ಯವನ್ನ ನನಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು. ಅದನ್ನು ನಾನೀಗ ನಿನಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ದಯಮಾಡಿ ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಈ ಅಪಾರವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಲು ನನಗೆ ಶತ್ರುಯಿಲ್ಲ. ಕುದುರೆಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಕತ್ತೆ ಓಡಬಲ್ಲದೆ? ನಿನ್ನಪ್ಪು ಸಾಮಧ್ಯದಿಂದ ನಾನು ರಾಜ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ನಾನೋಬ್ಬನೆ ಅಲ್ಲ, ಇಡೀ ಸಾಮೃಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಜೆಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸು” ಎಂದು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಭರತನ ಈ ಮಾತುಗಳು ಧರ್ಮಸಮೃತವಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನ ವಾದ. ಅಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯು ಪ್ರಯತ್ನ ಸ್ವಂತಮತ್ತಿನಲ್ಲ; ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವಂತಮತ್ತವಾದ ದ್ಯುವಕ್ತೆ ಆತನು ಅಧಿನೆ. ಅದು ನಡೆಸಿದಂತೆ ಆತನು ನಡೆಯಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲದುದನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹಳಹಳಿಸಬೇಕೆ. ನಾನು ಅರಣ್ಯ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ದ್ಯುವೆಚ್ಚೆ. ತಂದೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ವಿಧೇಯನಾಗಿದೆ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ತಂದೆಯ ಸಾವಿಗಾಗಿಯೂ ಸುಮೃತಿ ಸಂಕಟವೆಡಬೇಕೆ. ಕಳಿತ ಹಣ್ಣ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಹೋಗುವಂತೆ ಗಳಿತವಾದ ಶರೀರ ಬಿದ್ದಹೋಗಲೇಬೇಕು. ವಿವೇಕಿಯಾದವನು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಾಸನವೆಡಬಾರದು” ಎಂದನು.

ಭರತನಿಗೆ ಅಣ್ಣನ ವೇದಾಂತವೆಲ್ಲವೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದನು. . “ಆಯಾ, ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ವ್ಯಧೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸನವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವುದು ಪರಮ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ನಿನಗೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ; ನನ್ನಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಷ್ಟೆ. . . ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಪಾಪ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಎಸರಿದಳು. ಅದು ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಸಮೃತವಾದುದಲ್ಲ. ಧರ್ಮವಾಶದಿಂದ ಬಧನಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದಂಡಾಹ್ರಾದ ಆಕೆಗೆ ಕರಿಣವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ತಂದೆಯಾದರೂ ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಮೋಹದಿಂದ ಆಕಾರ್ಯವನ್ನು ಎಸಗ ಅಪಕೀರ್ತಿಗೆ ಭಾಜನನಾದನು. ಸತ್ಯತ್ವನದ ನೀನು ಆತನಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಅಪಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಹಿರಿಯನಾದ ನೀನಿರುವಾಗ ಕರಿಯನಾದ ನಾನು ಹೇಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿ? ಇಗೋ ಪಣ್ಣಾಭಿಷೇಕದ ಸರ್ಕಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ನನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಕೊಂಡುಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ವಸಿಷ್ಠರೂ, ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ, ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಇಲ್ಲಿಯೆ ನರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯೆ ನಿನ್ನ ಪಣ್ಣಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವ ನಡೆದುಹೋಗಲಿ. ಆಮೇಲೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು.

ತಮ್ಮನ ಅಗಾಧ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ಕ್ರಿಂತಾಲ ಮೂಕನಂತಾದನು. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಸ್ವೀಕಾರ ಮಾತ್ರ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಆಗದ ಮಾತ್ರ. ಅಣ್ಣ ಸ್ವೀಕರಿಸ; ತಮ್ಮ ಬಿಡೆ. ಇವರ ಈ ವಾಗ್ವಾದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ವ್ಯಂದದಿಂದ ಜಾಬಾಲಿ ಖಾಣಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದನು - “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನೀನು ದೊಡ್ಡ ತಪಸ್ಸಿ, ಪರಮಜ್ಞಾನಿ. ಅದೇಕೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಕತನಂತೆ ಮಾತನಾಡುವೆ? ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಯಾರು ಬಂಧು? ಹುಟ್ಟತ್ತಾ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಬಂದವನು ಸಾಯಿವಾಗ ಒಂಟಿಯಾಗಿಯೆ ಹೋರಬು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಯಾಣಿಕನು ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂಗುವಂತೆ ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಮನೆ, ಮರಗಳೆಂಬುವು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಆಶಯಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿರುವುದೆ ಹೊರತು ಅವು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ. ಎಂದ ಮೇಲೆ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ಪರಮಗುರುವೆಂಬುದೂ ಆತನ ಮಾತನ್ನು

ನೀನು ಮೀರಬಾರದೆಂಬುದೂ ಎಲ್ಲಿಯ ವ್ಯಾಪೋಹ? ಹಿತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ದುಃಖಕರವಾದ ಅರಣ್ಯವಾಸವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಶುಭ ಕಾರ್ಯವೇ ಸರಿ. ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ನಿನ್ನ ಚಾಪಲ್ಯವನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ರಾಜ್ಯಭೋಗವನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಅನುಭವಿಸು. ಪ್ರತ್ಯೇಕವೇ ಪ್ರಮಾಣವಾದುದರಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ವಿತವೆಂದು ಹಲುಬುವುದು ಹುಟ್ಟು. ”

ಜಾಬಾಲಿ ಮುಷಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಾಳ್ಳೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಯ್ಯಾ ಮುಷಿಯೆ, ನನ್ನ ಮೇಲ್ಮೈನ್ನೆ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟಕೊಂಡು ನೀನು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿರಬಹುದಾದರೂ ಅವು ಎಂತಹ ಅನುಚಿತವಾದ ಮಾತುಗಳು! ಈ ರಾಜ್ಯವೆಂಬುದು ಸತ್ಯ ರೂಪವಾದುದು. ಸತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಜಗತ್ತು ನಿಂತಿದೆ. ಇಂತಹ ಸತ್ಯವನ್ನು ನಾನೀಗ ತೈಟಿಸಿದಿಟ್ಟೇ? ಸತ್ಯವೇ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದುದೆಂದು ದೇವತೆಗಳೂ ಮುಷಿಗಳೂ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸತ್ಯವಾದಿಯಾದವನು ಉತ್ತಮ ಯೋಽಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸತ್ಯವೇ ಈಶ್ವರ. ಆ ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತಲು ಅಧಿಕವಾದ ಧರ್ಮವಿನ್ನಿಲ್ಲ. ದಾನ, ಯಾಗ, ಹೋಮ, ತಪಸ್ಸು, ಎಲ್ಲಕೂ ಸತ್ಯವೇ ಆಧಾರ. ಸತ್ಯವಂತನಿಂದ ಸರ್ಕಲ ಜಗತ್ತೂ ಉದ್ದಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಅರಿತ ನಾನು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಅಂತಹ ನಾನು ಈಗ ತಂದೆಯು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗತರಲೇ? ಆತನ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ದವಾಸ ಕೈಗೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಾತೆಯಾದ ಕೈಕೆ ಸಂತುಷ್ಟಾದಳು. ಈಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮುರಿಯಲೇ? ನಾಸ್ತಿಕ ಮತವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳು ನನಗೆ ಸಹಿಸಲಬ್ಧವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಂತಹವನಿಗೆ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆತುದರ್ಕಾಗಿ ಅನುತಾಪಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ” ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಇಷ್ಟರೋತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವಸಿಷ್ಠ ಮಹಂಗಳು ಜಾಬಾಲಿಯ ಪರವಾಗಿ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಾ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಮಚಂದ್ರ ನೀನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಜಾಬಾಲಿ ಮುಷಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಹೊರತು ಅವರು ನಾಸ್ತಿಕರಲ್ಲ. ಇಹ್ನಾಕು ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಮಗನೆ ಅರಸನಾಗಬೇಕು. ಕಿರಿಯವನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟುವ ಪದ್ಧತಿಯಿಲ್ಲ. ಜ್ಯೇಷ್ಠವುತ್ತನಾದ ನೀನು ನಿಮ್ಮ ವಂಶವರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ವಾಲಿಸಲೇಬೇಕು. ನಾನು ನಿನ್ನ ಕುಲವುರೋಹಿತ. ನಿನಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೂ ಆಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದವನು. ಅಂತಹ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ - ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಪ್ರಜಗಳನ್ನು ವಾಲಿಸುವುದು ನಿನ್ನ ಪರಮ ಧರ್ಮ. ಭರತನ ಪ್ರಾಧಿಕರ್ಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷ್ಟನಾಗು. ಇದರಿಂದ ವೃದ್ಧಿಗಳೂ ಧರ್ಮಶೀಲಳೂ ಆದ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೀನು ಸೇವಿಸಲೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದರು.

ಯಾರು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಚಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. “ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ನನ್ನ ಹೆತ್ತ ತಂದೆ. ಆತನ ಅವ್ಯಾಪಕೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವುದಾಗಿ ನಾನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಭಂಗಬರಕೂಡು. ” ಆತನ ಆ ನಿಶ್ಚಿತ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಕಂಡು ಅಣ್ಣನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವವರೆಗೆ ತಾನೂ ದಭಾಸನನದಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸುತ್ತಾ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇಷ್ಟಾಬಿಡುವುದಾಗಿ ಭರತನು ಹೇಳಿದನು. “ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲದ ಹಣವನ್ನು ಹಿಂಂಡೆಯಲ್ಲಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಂತೆ ನಾನು ಅನಾಕಾರಿಯಾಗಿ ಈ ಪಣಶಾಲೆಯ ಮುಂದೆಯೇ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಸುಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕಾಯಿತಿ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವುದರ್ಕಾಗಿ ದಭೇಗಳನ್ನು ಹಾಸಿದನು. ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಜನರೆಳ್ಳರೂ

“ರಾಘವ, ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನ ಸಲ್ಲಿಸಬಾರದೆ?” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಸೋದರರ ಈ ಪರಸ್ಪರ ಪೇಮವನ್ನು ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ಪರಮಾಶ್ಚಯಿಭರಿತರಾಗಿದ್ದರು. “ಇಂತಹ ಸತ್ಯತ್ವರನ್ನ ಪಡೆದ ದಶರಥನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಧನ್ಯನೆ ಸರಿ” ಎಂದುಕೊಂಡರು. “ಅಣ್ಣ, ನಾನು ರಾಜ್ಯವಾಳಲು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲ” ಎಂದು ಭರತನು ಹೇಳಿದರೆ “ತಮ್ಮ ನಿನ್ನಂತಹ ಸಮರ್ಥನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವನು. “ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವೆನು” ಎಂದರೆ, “ತಂದೆಯ ಮಾತು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ವಿಧೇಯ; ನಾನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆನು, ನೀನೂ ನಡೆಸು” ಎನ್ನುವನು. ಯರು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ನಿಶ್ಚಯ ಕಡಲುವಂತಿರಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಭರತನೆ ಸೋಲಬೇಕಾಯಿತು. ಆತನು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಪೂಜ್ಯನೆ, ನಾನು ಎಷ್ಟು ಬೇಡಿದರೂ ನೀನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಾನಾದರೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಒಪ್ಪುವೆದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಪಾದಕೆಗಳನ್ನು ದಯವಾಲಿಸು. ಅವರಂತೆ ಜನರ ಯೋಗಕ್ಕೇಮವನ್ನು ವಹಿಸಲಿ” ಎಂದನು. ತಮ್ಮನ ಈ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಒಡನೆಯಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಪಾದಕೆಗಳನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅಪ್ರಗಳನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು.

ಅಣ್ಣನಿಂದ ಪಾದಕೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಭರತನು ಅವರಂತೆ ಕಣ್ಣಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು “ಅಣ್ಣ ರಾಮಂದ್ರ, ನಾನು ಹದಿನಾಯ್ಯ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಜಟಾಜಿನಧರನಾಗಿ ಫಲಮೂಲಗಳನ್ನು ಭುಜಿಸುತ್ತಾ ನಿನ್ನ ಆಗಮನವನ್ನೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಗಳು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿರುತ್ತವೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ವಸಂತ ಮುತುವಿನ ಪ್ರಥಮ ದಿನವೆ ನೀನು ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕು. ಆ ದಿನ ನೀನು ಹಿಂದಿರುಗದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ‘ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆತನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಆಗಲೆ ಭರತನನ್ನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ತ್ವರಿಗೊಳಿಸಿದನು. ಸಪರಿವಾರನಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಆತನನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಬೀಳೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, “ಭರತ, ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಉಚಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರು. ಇಗೋರೆ, ನನ್ನ ಮತ್ತು ಸೀತೆ ಮೇಲೆ ಆಜೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನೆ. ಆಕೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಫವಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡು” ಎಂದನು. ಆನಂತರ ಶತ್ರುಷ್ಣ, ಸುಮಂತ್ರ ಮೌದಲಾದ ಪ್ರಮುಖರನ್ನು ವಸಿಷ್ಟರೇ ಮೌದಲಾದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಉಚಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಕೌಸಲ್ಯೆ ಮೌದಲಾದ ರಾಜಮಾತೆಯರು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಗಲಾರದೆ ಕಣ್ಣೀರುಗರೆಯುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದರು. “ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ನಾಧ್ಯವಾಗದಂತೆ ಅವರ ಗಂಟಲು ಕಣ್ಣಿಹೋಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀರಾಮನೆ ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ್ಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಬೀಳೊಂಡನು. ಅವರು ಅತ್ತ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಲೇ ಇತ್ತ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಳುತ್ತಳುತ್ತ ಪಣಿಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

* * *

೨೪. ಪಾದುರೂಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ

ಭರತನು ನಂದಿಗಾಮವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದಕೆಗಳನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದನು

ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದಕೆಗಳನ್ನು ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಭರತನು ಶತ್ರುಷ್ಣನೋದನೆ ರಥವೇರಿದನು. ಸರ್ಕಲ ಪರಿವಾರವೂ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭರತನು ಭಾರದಾಷ್ಟಜಾಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆ ಮಹಂತಿಗಳಿಗೆ ತಾನೇ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಂಡು ಬಂದ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ‘ಪೂಜ್ಯ ಅಣ್ಣನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ವನವಾಸಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆತನ ನಿಶ್ಚಲ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕದಲಿಸುವುದು ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾನು ಆತನಿಗಾಗಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿರು ಈ ಬಂಗಾರದ ಪಾದಕೆಗಳನ್ನು ಆತನು ಒಮ್ಮೆ ಮೆಟ್ಟಿ ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವುಗಳನ್ನೆ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಂಡುಬಂದಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಭರತನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಭರದಾಷರಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಮಹಂತಿ “ಎಲಯ ಪುರುಷರೇಷ್ಟೆ, ನಿನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಶೀಲಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾಗಿಯಿ ಇದೆ ನಿನ್ನ ಆಚರಣೆ. ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ನಿಲ್ಲುವುದು ಹೇಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಹಾಗೆ ಜೀಷ್ಟಾನುವರ್ತನೆ ನಿನಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನಂತಹ ಸತ್ಯತ್ವನನ್ನು ಪದೆದು ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ಧನ್ಯನಾದನು. ಆತನು ಮೃತನಾದರೂ ಬದುಕಿದ್ದಂತೆಯೆ ಸರಿ” ಎಂದರು. ಭರತನು ಆತನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಆತನಿಂದ ಚೀಳಿಕ್ಕುಂಡು ಪಯಣದ ಮೇಲೆ ಪಯಣ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ವನಗಮನಾನಂತರ ಕಳೆಗೆಟ್ಟಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ, ಆತನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತಪ್ಪು ಕಳೆಗೆಟ್ಟಿತು. ಕಿವಿಗಿಂಧಾದ ಗಾನವಾಗಲಿ, ಮನೋಹರವಾದ ವಾದ್ಯಫೋಷವಾಗಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಿಬರದು. ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂದ ಕಳೆಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮುಖಗಳೆಲ್ಲ ಈಗ ದುಃಖದಿಂದ ಮಲಿನವಾಗಿವೆ. ಪುರಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗಾದರೂ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿ ಸಿಂಗರವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಅಭಿಲಾಷೆಯೆ ಇಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನಿಲ್ದಾಂತ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಆ ಅರಸೂರು ಹಾಳು

ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಭರತನಿಗೆ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವತನಕ ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವುದ ಅಸಹ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಂದಿಗಾಮವೆಂಬ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪುನರಾಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಅವರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ವರೆದು, ಆತನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಿತಪರಿವಾರದೊಡನೆ ನಂದಿಗಾಮಕ್ಕೆ ಹೋರಣು ಹೋದನು.

ಭರತನು ನಂದಿಗಾಮವನ್ನು ಸೇರಿದೊಡನೆಯ ಶ್ರೀರಾಮಪಾದಕೆಗಳನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನರೆದಿದ್ದ ಮಂತ್ರಿ ಸಾಮಂತರನ್ನೂ ಪುರಜನರನ್ನೂ ಕುರಿತು ಆತನು “ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಿಗಳೇ, ವ್ಯಜಿಗಳೇ, ನನ್ನ ಅಗ್ರಜನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವಂತೆ ನನಗೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತು ಈ ಪಾದಕೆಗಳನ್ನು ನನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವುಗಳೇ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ರಾಜ್ಯದ ಯೋಗಕ್ಕೇಮವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಭತ್ತ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಇವುಗಳಿಗೇ ಸಲ್ಲಿಸಿ. ನಾನು ಈ ಪವಿತ್ರಪಾದಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಅಣ್ಣನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಹಿಂದಿರುಗಿದೊಡನೆಯ ನಾನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ವಹಿಸಿ ಆತನ ಪಾದಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗುತ್ತೇನೆ. ಆ ಸುದಿನವನ್ನೆ ನಾವು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರೋಣ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಭರತನು ಆ ಪಾದಕೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ನಡೆಸಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದನು. ಅಣ್ಣನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವ ದಿನದವರೆಗೂ ಆತನು ಜಟಾವಲ್ಪುಲಧಾರಿಯಾಗಿ ನಂದಿಗಾಮದಲ್ಲಿಯೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಸಾಮಂತರಾಜರಿಂದ ಬಂದ ಕವ್ವಕಾಣಿಕೆಗಳಾಗಲಿ, ಇತರ ಗೌರವಗಳಾಗಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದಕೆಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಾತ್ತಿದ್ದುವೆ ಹೊರತು ಭರತನು ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ರಾಜಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾದರೂ ಭರತನು ಮೊದಲು ಆ ಪಾದಕೆಗಳಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿ, ತರುವಾಯ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕ್ಯಾಗೊಳ್ಳುವ ಸಾಧನೆಯ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

* * *

೨೫. ಅತ್ರಿ ಮಣಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ

ಭರತನು ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆಯೂ ಕೆಲವುಕಾಲ ಶ್ರೀರಾಮನು ಚಿತ್ರಕೂಟದಲ್ಲಿಯೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಮಣಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಏನೋ ಕಳವಳದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಷಟ್ಕಾಳೆಗೆ ಕೇವಲ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಅವರು ಏನೂ ಹೇಳಿದಿಲ್ಲ ಆಗಾಗ ಕಣ್ಣನ್ನೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಪರಸ್ಪರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದೂ, ಗುಣಾಗಿ ಗುಜುಗುಟ್ಟುವುದೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಇದರ ಅಧ್ಯ ಅವನಿಗಾಗೆಲೊಲ್ಲದು, ತಾನಾಗಲಿ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಗಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಏನಾದರೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿರಬಹುದೆ? ಎನ್ನಿಸಿತು ಆತನಿಗೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಆ ಮಣಿಗಳಿಗಲ್ಲಾ ಪ್ರಮುಖರಾದವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. “ಪೂಜ್ಯರ,

ನಾನಿಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ನಿಮಗೇನಾದರೂ ಬಾಧೆಯಾಗಿರುವುದೆ? ನನ್ನ ತಮ್ಮನಾಗಲಿ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಲಿ ಏನಾದರೂ ಅಪಚಾರ ಎನಗಿದರೆ? ಈಚೆಗೆ ಮಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಏನೋ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆಯಲ್ಲ! ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?” ವೃಶ್ಚಿಕಿಗೆ ಜ್ಞಾನವ್ಯಾಧಿನಾದ ಆ ತಾಷನನು ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಾ “ಅಯ್ಯಾ, ನಮ್ಮ ಕಳಬಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆ ಬೇರೆ. ನೀನು ಇಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮೇಲಿನ ದ್ವೇಷದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರು ತಪಸ್ಸಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ತಮ್ಮನಾದ ಖರನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಯಾರಿಗೂ ಹೆದರುವವನಲ್ಲ; ಮಹಾಘಾತುಕ, ನರಭಕ್ಷಕ. ನೀನು ಬಂದಂದಿನಿಂದಲೂ ಅವರ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರು ಮಣಿಗಳ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಭಂಗವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಮಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲರೂ ಬೇರೊಂದು ಸುರಕ್ಷಿತವಾದ ವೃದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಹಿಯಾದ ಆ ಖರನಿಂದ ನಿನಗೂ ತೋಂದರೆಯಾಗಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನೂ ತಮ್ಮನೊಡನೆ ಈ ವೃದೇಸವನ್ನು ತೋರೆದು ಹೊರಟ ಬಾ” ಎಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆತನನ್ನೂ ಇತರ ಮಣಿಗಳನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನವಡಿಸಿದರೂ ಅವರು ಅಲ್ಲಿರಲು ಒಷ್ಣದೆ ಬೇರೊಂದು ದೂರದ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟಹೋದರು.

ಮಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲರೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಹೋದುದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಆ ಚಿತ್ರಕೂಟವಾನೆ ಬೇಸರವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲ “ಇದೋ ಇಲ್ಲಿ ಭರತನನ್ನು ನೋಡಿದೆ; ಅಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯವರು ನಿಂತಿದ್ದರು; ಆ ಮರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಕಂಡುದು” ಎಂಬ ಸ್ತೋರಣೆ ಆಗಾಗ ಬಂದು ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಭರತನ ಪರಿವಾರ ಬಂದು ಹೊರಟಹೋದ ಮೇಲೆ ಆಶ್ರಮ ವೃದೇಶವೆಲ್ಲವೂ ಕೊಳಕಾಗಿ ಹೋಗಿರುವಂತೆಯೂ ಕಂಡುಬಂತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ದಂಡಕಾರಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅತ್ಯಿ ಮುನಿಗಳ ಆರ್ಥರಮವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ತನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅತಿಧಿಗಳಾಗಿ ಬಂದ ಶ್ರೀರಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ಆ ಮುನಿ ಆದರೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ತಣಿಸಿ ಅನಂತರ ಲೋಕೋತ್ತರ ತಪಸ್ಸಿನಿಯಾದ ತನ್ನ ಮದದಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿನು. ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸದಾ ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಸ್ನಾನವೂ ಅಸೂಯಿಯಲ್ಲದುದರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಅನಸೂಯಿಯಂಬ ಹೆಸರು ಅನ್ವಯನಾಮವಾದಂತಾಗಿತ್ತು. ಹಣ್ಣು ಹಣ್ಣು ಮುದುಕಿಯಾಗಿ ಗಾಳಿಗೆ ತೂಗಾಡುವ ಬಾಳೆಯಂತೆ ನಡಗುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯನ್ನು ಸೀತಾದೇವಿ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಹೀಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ರಾಜಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಆ ವೃದ್ಧ ತಾಷನಿ ಬಾಚಿತ್ವಿಕೊಂಡು ವ್ಯುತ್ಪನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವತ್ವತ್ವ ಪಾತ್ರವೈದ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು. ಅದನ್ನು ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧಗಳಿಂದ ಕೇಳಿದ ಸೀತೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡಪ್ಪು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು; ಮಯಚಳಿಬಿಟ್ಟು ಮಾತನಾಡುವ ಸಲುಗೆಯಾಯಿತು. ತನ್ನ ತಂಡೆಯ ಮನೆಯ ಸುಧಿಯನ್ನೂ, ಗಂಡನ ಮನೆಯ ಸುಧಿಯನ್ನೂ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ, ತನಗೆ ಆತನಲ್ಲಿರುವ ಅಗಾಧವಾದ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು. ಮುಢ್ಣ ಮುದ್ರಾದ ಆಕೆಯ ಅನೇಕ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸುಪ್ರಿತಿಜಾದ ಅನಸೂಯೆ ಆಕೆಗೆ ಅನೇಕ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳನ್ನು ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದಳು.

ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಬಂದು ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಿ ಮಣಿಗಳು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದರು. ಮರುದಿನ ಬೇಕಿಗೆ ಮೂವರೂ ಮಹಡಿಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತಾವು ಮುಂದೆ ಹೋಗಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಬೇಡಿದರು. ಅತ್ಯಿ ಮಣಿಗಳು ಅವರನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಬೀಳೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲೆ ಸತ್ಯಸಂಧನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನೆ, ಮುಂದೆ ಕಾಣುವ ಹೋರಾರಣ್ಯ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಆವಾಸನಾನ. ಹಣ್ಣುಹಂಪಲುಗಳಿಗೆಂದೋ ಗಡ್ಡೆ

ಗಂಸುಗಳಿಗಾಗಿಯೋ ಆ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅನೇಕ ಮಹಿಳೆಗಳು ಆ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಮೈಯಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ, ಹೋಗಿ ಬಾ!" ಎಂದರು. ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ 'ಹಸಾದ'ವೆಂದು ಹೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು.

* * *

೧೬. ವಿರಾಧ ವರ್ಣ

ಸೂರ್ಯನು ಮೇಘಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದನೆ ದಂಡಕಾರಣವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ಮಣ್ಣಾಶ್ರಮಗಳು ಕಾಣಿಸಿದ್ದವು. ಆ ಪಣಶಾಲೆಗಳ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ದಭ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ನಾರುಮಡಿಗಳನ್ನು ಹರಡಿದ್ದುದು ಬಿಸಿಲು ಬಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ಮೋಡಗಳಂತೆ ರಂಜಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹಣ್ಣ ತುಂಬಿದ ಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹುಳಿತು ಇಂಘಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಹಿಳೆಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೋಮಗಳಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದ ಹೊಗೆ ಬಹುದೂರದವರೆಗೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದ್ದನಿ ಹೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಿಳೆಗಳು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ ಅಗ್ನಿಸೂರ್ಯರಂತೆ ಕಾಂತಿಯುತ್ತರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಆ ಮಹಾಮನಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಿ, ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದನೆ ಅವಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ದಿವ್ಯಭಾನಿಗಳಾದ ಆ ಮಹಿಳೆಗಳು ಅವರಿಗೆ ಕಂಡಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟು ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಅವರು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು, "ರಾಮಚಂದ್ರ, ನೀನು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರು ಇಲ್ಲವೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರು; ನೀನೇ ನಮಗೆ ರಾಜ. ಧರ್ಮರಕ್ಷಕನು ದುಷ್ಪರನ್ನು ಶಿಶ್ರಿಸುವವನೂ ಆದ ನೀನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ತಂದೆಯಂತಿರುವೆ. ಗಭ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಮಗುವನ್ನು ತಾಯಿ ಕಾಷಾಡುವಂತೆ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ನಮ್ಮನ್ನು ನೀನು ಕಾಷಾಡು" ಎಂದು ಘಾಫಿಸಿದರು.

ಮನಿಗಳ ಅತಿಧ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದನು. ಬೆಳೆಗಾಗುತ್ತಲೇ ಮನಿಗಳ ಅಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರು ಮೂವರೂ ಮತ್ತೆ ಕಾಡನ್ನು ಹೊಕ್ಕುರು. ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದಲೂ ಹುಲಿ ತೋಳ ಮೊದಲಾದ ಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ಆ ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯಭಾಗಕ್ಕೆ ಅವರು ಹೊಕ್ಕು ಮುಂಬರಿಯತ್ತಿರಲು ಭಯಂಕರವಾದ ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು ಅವರಿಗೆ ಇದಿರಾದನು. ಎತ್ತಿದ ಅವನ ತೋಳ ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅಡಕೆಯ ಮರದುಢದ ಶೂಲವಿತ್ತು. ಅದರ ಬಂದೊಂದು ಮುಳ್ಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅನೆ ತೋಳ ಹುಲಿ ಜಿಂಕೆ ಸಿಂಹ ಇವುಗಳ ತಲೆ ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡದ್ದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ತನ್ನ ಮೈಯೇ ಹೊದ್ದಿದದ ಹಸಿಯ ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಯಮನಂತೆ ಬಾಯಿತೆರದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ಯಿ ಬಂದು ಇಧ್ವಕಿಧ್ವಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಓಡಿದನು. ಹೋಗುತ್ತಾ ರಾಜಕುಮಾರರಿಭ್ರಂಜನ್ನೂ ಕುರಿತು "ಜಚೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ನಾರುಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಿರುವ ನೀವು ಈ ಹಂಗಸಿನೊಡನೆ ಈ ದುರ್ಗಮವಾದ ಕಾಡನ್ನೇರೆ ಹೊಕ್ಕಿರಿ? ಬಿಲ್ಲ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮಹಿಳೆ ದೇಹ ಧರಿಸಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದ ನಡತೆಯಿಂದ ನೀವು

ಯಾರು? ನನಾದರ್ಥ ಶುಡಿಗಳನ್ನೇ ತಿನ್ನುವವನು. ನನ್ನ ಹೆಸರು ವಿರಾಧ. ಈಗ ಈ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಹೆಂಡಿತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ! ಹಾಗೆಯೇ ಪಾಪಿಗಳಾದ ನಿಮಿಷಭೂರ ರತ್ನವನ್ನೂ ಪಾನಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಗಜೀಸಿದನು.

ವಿರಾಧನ ಈ ಕಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆ ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ ಅಲುಗಾಡುವ ಬಾಳೆಯಿಂತೆ ನಡುಗಿಹೋದಳು. ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನಾಳೂ ಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದವಳೂ ಆದ ಸೀತೆಯನ್ನು ವಿರಾಧನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಓಡುವುದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಮನಿಗೆ ಬಹು ದುಃಖವಾಯಿತು. “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ದೂರದೃಷ್ಟಿಯ ಕ್ಯಾರೆಯ ಬಯಕೆ ಇಂದು ಕ್ಯಾರೆಡಿತು. ತಂದೆ ಸತ್ಯಾಗ, ರಾಜ್ಯ ಕ್ಯಾಬಿಟ್‌ಎಗ್ ಆಗದ ದುಃಖ ಈಗ ಸೀತೆ ಪರವುರುಷನ ತೋಡೆಯನ್ನೇರಿದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು” ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಶೋಕದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿದನು. ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಸರ್ವದಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು “ಅಣ್ಣ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಕಾಪಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ನಿನಗುಂಟು. ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ ನೀನು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವನಂತೆ ಏಕೆ ಅಳುವೆ? ನಾನು ಕೋಷಗೊಂಡರೆ ಇಂದ್ರನು ಪರವತಗಳ ಮೇಲೆ ವಜ್ರಾಯಿಧವನ್ನೇಸೆಯಿವಂತೆ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಇವನ ಮೇಲೆಸೆದು ಇವನನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಯಸಿದ ಭರತನ ಮೇಲಿಧ್ದ ಕೋಷವನ್ನು ಇವನ ಮೇಲೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು.

ಈ ನಡುವೆ ವಿರಾಧನು “ನಾನು ಜಯನೆಂಬ ಗಂಧರವನ ಮಗ. ಶತಕ್ರಂಡ ನನ್ನ ತಾಯಿ. ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀವು ಒಡಿಹೋಗಿ. ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ತಂಚೆಗೆ ಬಾರೆನು” ಎಂದು ಗುಡುಗಿದನು. ವಿರಾಧನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಷಗೊಂಡ ರಾಮನು ಏಳು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಬಾಣಗಳ ಹೊಡೆತನವನ್ನು ತಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕಿಳುಹಿ ಕೋಷದಿಂದ ಮೊರೆಯುತ್ತ ಶಾಲವನ್ನೇತ್ತಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನಷ್ಟೆ ಬಂದನು. ವಿರಾಧನಿಗೂ ಮತ್ತು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೂ ಸ್ನಾಲ್ಪ ಕಾಲ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ವಿರಾಧನು ತನ್ನ ತೋಳುಗಳಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನಷ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ರಾಕ್ಷಸನ ಅಭಿಪ್ರಯವನ್ನು ತಿಳಿದ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ವತ್ಸ, ಇವನು ನಮ್ಮನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನೋ ಹೋಗಲಿ. ರಾಕ್ಷಸನು ಹೋಗುವದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾವು ಹೋಗಬೇಕಷ್ಟೆ” ಎಂದು ನುಡಿದನು. ವಿರಾಧನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತ ಪದ್ದಿಮೃಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾಡನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು.

ವಿರಾಧನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸೀತೆ ಭಯದಿಂದ “ಅಯೋ! ಇನ್ನೇನು ಗತಿ! ಸ್ವಂತನೂ ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನನ್ನೂ ಆದ ರಾಮನನ್ನೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ಈ ರಾಕ್ಷಸನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಒಬ್ಬಂಟಿಗಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಹುಲಿಗಳೂ ತೋಳಗಳೂ ತಿನ್ನುವುವು. ಎಲ್ಲೇ ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗು” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು. ಸೀತೆಯ ಆಕ್ರಂದವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಬಹುಬೇಗ ಅವನೆರಡು ತೋಳಗಳನ್ನೂ ಕತ್ತಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ವಜ್ರಾಯಿಧದಿಂದ ಕತ್ತಲಿಸಿಹೋದ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಕೂಡಲೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು. ಆ ಬಳಿಕ ಅವರು ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕ್ಯಾರೆಗಳಿಂದ ಗುಡಿ ಗುಡಿ ಅವನ ದೇಹವನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಅರೆದರು. ಇತ್ತಾದರೂ ವಿರಾಧನ ಪ್ರಾಣ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವನನ್ನು ಹೂಳಬೇಕೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದನು. ರಾಮನ

ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಗ ವಿರಾಧನಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಯಿತು. ವಿನಯದಿಂದ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ವಿರಾಧನು “ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾನು ತುಂಬುರನೆಂಬ ಹೆಸರಾದ ಗಂಥವ. ಕುಬೇರನ ಶಾಪದಿಂದ ನನಗೆ ಈ ಘೋರವಾದ ರಾಕ್ಷಸ ಜನ್ಮ ಉಂಟಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿನ್ನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಾಗ ನಿನಗೆ ಶಾಪವಿಮೋಚನೆಯಾಗುವುದೆಂದು ಆತನು ಹೇಳಿದ್ದನು. ಈಗ ಆ ಕಾಲ ಬಂದಿದೆ. ನಾನಿನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ. ಮುಂದಿರುವ ಶರಭಂಗ ಖಣಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನೀನು ಹೋರಿ ನಿನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಂಜಾಗುವುದು. ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಳಿ” ಎಂದು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡನು. ವಿರಾಧನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಗುಂಡಿಮಾಡುವಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಣಿಗೆ ಅಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿ, ತಾನು ಅವನ ಹೊರಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಂತನು. ಅಣ್ಣನ ಮಾತಿನಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಣಿನು ಮಾಡಿದ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಧನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಾಕಿದರು. ಆ ಬಳಿಕ ರಾಜಕುಮಾರರು ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ ಗೊಂಡಾರಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಹೊರಟರು.

* * *

ಅರಣ್ಯಕಾಂಡ

೨೨. ಪಂಚವಟಿಗೆ

ಬಲಭೀಮನಾದ ವಿರಾಧನನ್ನು ಹೊಂದಬಳಿಕ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂತ್ಯೇಸಿದನು. ಅನಂತರ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡನ್ನು ಆ ಮೂವರೂ ಹೊಕ್ಕಿರು. ಶರಭಂಗ ಖಣಿಯ ಆಶ್ರಮದ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಸೂರ್ಯಾಗ್ರಿ ಸಮಾನವಾದ ವಸ್ತುವೋಂದನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಆ ಪದಾರ್ಥದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವೇಂದ್ರನು ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವನೆಂದರಿತನು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ದೇವತೆಗಳು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಡೆ ಇಂದ್ರನು ಆ ಖಣಿಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಪಚ್ಚೆ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಹೊಡಿ, ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯಿತ್ತಿದ್ದ ರಥವನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನು “ದತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿಣ, ಒಂದು ತ್ವಣಕಾಲ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲು. ನಾನು ಹೋಗಿ ರಥದಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶರಭಂಗಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನಡೆದನು. ಆಶ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವೇಂದ್ರನು, ದೇವತಾಕಾರ್ಯ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆಯೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ತಾನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿನಿಯತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಆಗಲೆ ಕಾಣಿಸಿಹೊಳ್ಳಿದೆ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಆ ಖಣಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಸತ್ಯರಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೊದನು. ದೇವೇಂದ್ರನು ಹೊರಟು ಹೊಡುದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಶರಭಂಗಮುನಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಮಸ್ಯರಿಸಿದನು. ಶರಭಂಗನು ಅವರನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ ಕುಳಿರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದನು - “ರಾಮಚಂದ್ರ, ದೇವೇಂದ್ರನು ನನ್ನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಈಗ ತಾನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ನಾನಾದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಒಪ್ಪಿದ್ದೆ. ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ

ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಕ್ಕನೆಂಬ ಧಾರ್ಮಿಕನದ ಮುನಿಯೊಬ್ಬನು ವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೀವು ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲು ಮನೋಹರವೂ ಪ್ರಶ್ನಾಪೂರ್ವ ಆದ ಸ್ಥಳವೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವೆನು. ಎಲ್ಲ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆ, ಸ್ನೇಹ ಕಾಲ ಇಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲು. ಸರ್ವವು ಪೌರಂಯನ್ನು ಬಿಡುವಂತೆ ಇನ್ನು ಈ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ” ಇಷ್ಟು ಮಾತನಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಶರಭಂಗನು ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಲಗೊಳಿಸಿ, ಆಜ್ಞಾದಿಂದ ಹೋಮಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಈ ಸೋಚಿಗವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಶರಭಂಗನ ಆ ಭೌತಿಕದೇಹ ಸುಷ್ಪು ಬಂದಿಯಾಯಿತು. ಆ ಅಗ್ನಿಯಿಂದಲೇ ಮೇಲೆದ್ದು ಚೆಲುಪುಗೂಡಿ ವ್ಯಾಯದಿಂದ ಉತ್ಸತ್ತಿದ್ದ ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆ ಮುಣಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದನು.

ಶರಭಂಗಮಣಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ, ಇತ್ತು ಅವನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮುನಿಗಳು ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಇದಿರುಗೊಂಡರು. ಅವರು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತು ವಾರ್ಧಿಸಿದರು - “ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಇಂದ್ರನೆ ಮುಖ್ಯನಾಗಿರುವಂತೆ, ಇಕ್ಕಾತ್ಮಕುವಂಶಕ್ಕೆ ನೀನೆ ಪ್ರಭು. ಪರಾಶ್ರಮದಿಂದಲೂ ತೀರ್ಥೀಯಿಂದಲೂ ನೀನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಸರುಗೊಂಡಿರುವೆ. ಸತ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಹಿತ್ಯಭಕ್ತಿ ಇದೇ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗಣಗಳು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇರಳಿವಾಗಿವೆ. ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ತಪಸ್ಸಿನ ನಾಲ್ಕುರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಷವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ನೀನು ಅರ್ಹನಾಗಿರುವೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಮಗಾದರೋ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಸಹಿಸಲಾರದಪ್ಪು ತೊಂದರೆಯಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದಕಾರಣ ನೀನು ಆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಮುಣಿಗಳಾದ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇವೆ.”

ಮುಣಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಅಭಯಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಸುತ್ತಿಕ್ಕ ಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ ಹೋರಣನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಅನೇಕ ನದಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬಹುದೂರ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ, ಅವರಿಗೆ ಕಪ್ಪಾದ ಬೆಟ್ಟವೊಂದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ಬೆಟ್ಟ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ವೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವನವೊಂದು ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಆ ವನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕ ಅವರಿಗೆ ನಾರುಮಡಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಶ್ರಮವೊಂದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿಡ್ಡಿತು. ಅದೇ ಸುತ್ತಿಕ್ಕ ಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮ. ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜಟಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಮುದುಕನಾಗಿ ಹೋಗಿದದ ಸುತ್ತಿಕ್ಕನನ್ನು ಇವರು ಕಂಡರು. ರಾಮನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆಂದು ಮುಣಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೆಂಡತಿ ತಮ್ಮಂದಿರೊಡನೆ ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಸುತ್ತಿಕ್ಕನು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ತನ್ನರದು ತೋಳಿಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಷ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೀಗಿಯಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಸುಧಿದನು - “ವೀರನಾದ ರಾಮನೆ, ನಿನಗೆ ಸ್ವಾಗತ. ನಿನ್ನ ಬರುವಿಕೆಯಿಂದ ಈ ನನ್ನ ಆಶ್ರಮ ಸನಾಥವಾಯಿತು. ನೀನು ಬರುವಿಕೆಯಿಂದೇ ತಿಳಿದು, ಇದುವರೆಗೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇರದೆ ನಿನಗಾಗಿ ಕಾದಿದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ನಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನು ನೀನೇ ಅನುಭವಿಸು. ” ಸುತ್ತಿಕ್ಕನ ಮಾತಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು “ಎಲ್ಲ ಮುನಿಪುಂಗವನೆ, ಆ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನು ನಾನೇ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಒಂದು ಸ್ಥಳವನ್ನು ತೋರಿಸು” ಎಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾತಿಗೆ ಮುನಿ “ಈ ವನದಲ್ಲಿ ಈ ಆಶ್ರಮದ ಪ್ರದೇಶವೆ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂದಮೂಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು. ವಾಸ ಮಾಡಲು ನಿನಗೆ ಈ ಸ್ಥಳವೆ ಅತ್ಯಂತ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ

ದುಷ್ಪಮೃಗಗಳಿಂದ ಖುಹಿಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆಯುಂಟು” ಎಂದನು. ತಾನು ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಖುಹಿಗಳಿಗೆ ರುಚಿಸದೆಂದು ತಿಳಿದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ಸುತ್ತಿಕ್ಕಣಿಂದ ಸತ್ಯಾರವನ್ನು ಪಡೆದ ಆ ಮೂವರೂ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದರು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಖುಹಿಯ ಹರಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತ ಸೀತೆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದಳು: “ರಾಮಚಂದ್ರ, ಸುಜಾಡುವುದು, ಪರರ ಹೆಂಡಿರಲ್ಲಿ ಮರಯಾಗಿ ಬಾಳುವುದು, ವ್ಯೇರವಿಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದು - ಇವು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಮೀರಿಸಿದ ವಾಪಗಳು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸುಜ್ಞ ತನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸುಳಿಯುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಪರಸ್ತಿಯ ಬಯಕೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸುಳಿದಿತು? ಅದರೆ ಖುಹಿಗಳನ್ನು ಕಾಬಾಡಲು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಅಭಯವಿತ್ತಿರುವೆ. ಇದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತುಂಬ ಕಲಿಕ್ಕೊಗಿದೆ. ದಂಡಕಾರಣದ ನಿನ್ನ ಈ ವನವಾಸ ನನಗೆ ರುಚಿಸದು. ಬೆಂಕಿದೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಗೊ ಹಾಕೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಅವರ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣ. ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಪರಾಕ್ರಮ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಮಹಾ ತಪಸ್ಸಿಯಾದ ಖುಹಿಯೊಬ್ಬನ ಬಳಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ಖಿದ್ದವೊಂದನ್ನು ಇಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ತಪಸ್ಸನು ಕೆಡಿಸಲು ದೇವೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಬಳಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಖಿದ್ದ ಅದು ಎಂಬ ಅರಿವು ಅವನಿಗುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಕೂರಕಮಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಅ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ನರಕವುಂಟಾಯಿತು. ಆಯಾಧವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಬೆಂಕಿಯೊಡನೆ ಸರಸವಾಡಿದಂತೆ. ಅದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಿಕಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವೇಹದಿಂದ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟೇ. ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡದ ಜನರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ನಾನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಾಲಿಸುವುದೆ ಲೇಸು. ” ಸೀತೆಯು ಮಾತನ್ನು ತೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು “ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ, ಹಿತಕರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೀನಾಡಿದೆ. ಸಂರಂಡಿಂದ ಹೀಡಿತರಾದವರನ್ನು ಕಾಬಾಡಲು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದವನು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಖುಹಿಗಳನ್ನು ಹೀಡಿಸುವ ಈ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿದೆ ಹೇಗೆ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಸುಖವೆಲ್ಲಿ ಬಂತು? ಈ ದಂಡಕಾರಣದಲ್ಲಿರುವ ಖುಹಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಣಗ್ಗಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಈ ದುಷ್ಪರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದು ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಈಗ ಈ ರೀತಿ ಅಭಯ ಕೊಟ್ಟು ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ನುಡಿಯಲಿ? ನಾನು ಜೀವವನ್ನಾಗಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯಣನೊಡನೆ ನಿನ್ನನ್ನಾಗಲಿ ಬಿಟ್ಟೇನು. ಆದರೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡೆನು. ನೀನು ನನ್ನ ಘ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದವಳು; ಆದರೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿ. ಅಂತಹ ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು ನನ್ನ ಹಿತಕ್ಕೆ ತಾನೆ!“ ಎಂದು ನುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೊರಟನು.

ಸಿತೆಯನ್ನು ನಡುವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೊರಟರು. ಬೆಟ್ಟ, ಕಾಡು, ಕೆಮೆಲಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಸರೋವರ - ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸಂಜೆಯ ವೇಳಿಗೆ ಹಂಸಕಾರಂಡಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಚೆಲುವನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದಾನೊಂದು ತಟಾಕವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಆ ತಟಾಕದ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಇಂಥಾದ ಗಾನ ತೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಜೊತೆಯಿದ್ದ ಖುಹಿಯೊಬ್ಬನು “ರಾಮಚಂದ್ರ, ಈ ಸರೋವರದ ನಡುವೆ ಮಾಂಡರಣಿ ಖುಹಿಯ ಆಶ್ರಮವಿದೆ. ಈ ಸರೋವರದ ಹೆಸರು ಪಂಬಸರಸು. ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರುಷ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಈ ಮುನಿಯ ಮಹಿಮೆಗೆ ಹೆದರಿ, ಇವನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಲು ದೇವತೆಗಳು ಬಿವರು ಅಷ್ಟರೆಯಿರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಇವರು ಈ ಖುಹಿಯನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಿ ಅವನೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿ

ಸುಖವಾಗಿರುವರು. ಅವರ ಆ ಗಾನವೆ ಈ ತಣಾಕರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದೆ” ಎಂದು ಕತೆ ಹೇಳಿದನು. ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮುಂದೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಮುಂದಿಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಸುತ್ತಿಕ್ಕೆ ಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಕ್ಕೆನ ಅತಿಧ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ರಾಮನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ಮುನಿಪುಂಗವನೆ, ಮುನಿಪುಂಗನಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೆ ಇರುವನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಕಾಡು ವಿಶಾಲವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆತನು ಇರುವ ಆಶ್ರಮ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಾಗಿದೆ. ಆತನನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ನನಗುಂಟಾಗಿದೆ. ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾತಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕ್ಕೆನು “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನಾಯ್ಕ ಹರಿದಾರಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯ. ಮುನಿಯ ತಮ್ಮನ ಆಶ್ರಮ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಂಡು, ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಆ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಮೂರು ಹರಿದಾರಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ತಡಮಾಡದೆ ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ” ಎಂದು ಸುದಿದು ಅವರನ್ನು ಬೀಳೊಂಟಿಸುತ್ತಿರು.

ಸುತ್ತಿಕ್ಕೆ ಮುನಿ ತೋರಿಸಿದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಡನೆ ಹೋಗುತ್ತ. ಹೂವು ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಜಗ್ಗಿ, ಹಿಂಡಿಯ ಗಿಡದ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಿರುವ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ, ಕವ್ವಾದ ಮೇಂಡೆಗಳಿಂತೆ ಹೋರಡುತ್ತಿರುವ ಹೋಗಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಸುತ್ತಿಕ್ಕೆ ಮುನಿ ಹೇಳಿದ ಅಗಸ್ತ್ಯಭಾತ್ಯವಿನ ಆಶ್ರಮ ಇದೇ ಎಂದು ಅವರು ಅರಿತರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನು ಕುರಿತು “ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಸುತ್ತಿಕ್ಕೆ ಮುನಿ ಹೇಳಿದ ಅಗಸ್ತ್ಯಭಾತ್ಯವಿನ ಆಶ್ರಮ ಇದೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿ ಇಲ್ಲಿಯೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಹಿಂದೆ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾತಾಡಿ ಇಲ್ಲುಲರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ರಾಕ್ಷಸ ಸೋದರರಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೂರಿಯಾದ ಇಲ್ಲುಲನು ಬಾಹ್ಯಣ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಶಾಂತ ಮಾಡಲು ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಬಾಹ್ಯಣರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಬಳಿಕ ತಮ್ಮನಾದ ವಾತಾಡಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇಯಿಸಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಬಾಹ್ಯಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಏನೂ ಅರಿಯದ ಬಾಹ್ಯಣರ ಉಟ ಮಾಡಿದೆಂದನೆಯೇ ಇಲ್ಲುಲನು ‘ವಾತಾಡಿ ಹೋರಬು ಬಾ’ ಎಂದು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ವಾತಾಡಿ ಮೇಕೆಯಿಂತೆ ಅರಬುತ್ತ ಬಾಹ್ಯಣರ ಹೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಸತ್ತ ಬಾಹ್ಯಣರ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ! ಲೋಕತಂಟರಾದ ಇವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂತೆ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಇಲ್ಲುಲನ ಕರೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಶಾಂತ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ವಾತಾಡಿಯನ್ನು ಪಾಕ ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲುಲನು ಅಗಸ್ತ್ಯರಿಗೆ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿದನು. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಉಂಡು ತೃಪ್ತಿಯಾದ ಕೂಡಲೇ ಇಲ್ಲುಲನು ‘ವಾತಾಡಿ ಹೋರಕ್ಕೆ ಬಾ’ ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ‘ಮೇಕೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಜೀಣವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಿರಲು ಯಮನ ಮನೆಯನ್ನು ಕಂಡ ವನಿಗೆ ಹೋರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂತು?’ ಎಂದನು. ತಮ್ಮನ ಸಾವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಪದಿಂದ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ಬಂದ ಇಲ್ಲುಲನನ್ನು ಅಗಸ್ತ್ಯನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದಲೇ ಸುಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟನು” ಎಂದು ವಾತಾಡಿ ಇಲ್ಲುಲರ ಕಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಭಾತ್ಯವಿನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆ ಮುನಿಯಿಂದ ಸತ್ಯತರಾದ ಅವರು ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೆ ಕಂಡರು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮುಂದಿಗಳಿಂದ ಬೀಳೊಂಡ ಅವರು ಅಗಸ್ತ್ಯಭಾತ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು. ಆಶ್ರಮದ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನು ಕುರಿತು

“ವತ್ಸ, ಇಗೋ ನೋಡು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮರದ ಎಲೆಗಳು ನುಲುವಾಗಿದೆ. ಮೃಗಗಳು ಯಾರ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಶಾಂತವಾಗಿ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅಗನ್ನ ಮನಿಯ ಆಶ್ರಮ ಸಮೀಕ್ಷಾವಾಯಿತು. ಅಗೋ, ನಾರು ನುಡಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಹೋಮ ಧೂಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಶ್ರಮ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬಳಿಗಳ ಜನರ ಆಯಾಸವನ್ನ ಪರಿಹರಿಸುವ ಸ್ಥಳ ಇದು. ಇಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಲಕಲರವದಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ಇಂಫನ್ಸುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ರಾಕ್ಷಸರು ಈ ಕಡೆ ಕಣ್ಣನ್ನ ಕೂಡ ನುಳಿಸಿರು. ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೆ ಅಗನ್ನನ ಜೀವನದ ಗುರಿ. ಇಂಥಾ ಮಹಾಮಹಿಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನ ಸೇವಿಸೋಣ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ನೀನು ಮುಂದ ಹೋಗಿ ಆ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ನಾನು ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸು” ಎಂದನು.

ಅಣ್ಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಗನ್ನಾಶ್ರಮದ ದ್ವಾರವನ್ನ ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನನ್ನ ಕುರಿತು “ದಶರಥನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಸೀತೆಯೊದನೆಯೂ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಯೂ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅಗನ್ನ ಮುಷಿಯನ್ನ ನೋಡುವ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನ ದಯವಿಟ್ಟು ಮುಷಿಗೆ ತಿಳಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಶಿಷ್ಯನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನ ಅಗನ್ನನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು, ಇದನ್ನ ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಮುನಿ ಅವರನ್ನ ಉಪಚರಿಸಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರುವಂತೆ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣ ಮಾಡಿದನು. ಶಿಷ್ಯನ ಮಾತಿನಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಶ್ರಮವನ್ನ ಹೊಕ್ಕು, ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದ ಮುಷಿಯನ್ನ ಕಂಡನು. ಮೂವರೂ ಮುಷಿಯ ವಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಿಂತರು. ಅಗನ್ನನು ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನ ಕೇಳಿ ಅವರನ್ನ ಉಪಚರಿಸಿದನು. ಆ ಬಳಿಕ ರಾಮನನ್ನ ಕುರಿತು ಅಗನ್ನನು “ಪುರುಷವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ರನ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಈ ಧನುಸ್ಸನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯಿವ ಬಾಣಗಳನ್ನ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟವನು ಬ್ರಹ್ಮನೆ. ಅಗ್ನಿತ್ಯಗಳಿಂತ ಹೊಳೆಯಿವ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ ಅಕ್ಷಯನಾಯಕಗಳನ್ನ ಆತನೆ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಖಡ್ಡದಿಂದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ದೃತ್ಯಾರನ್ನ ಸಂಹರಿಸಿದನು. ದೇವೇಂದ್ರನು ವಜ್ರಾಯಿಧವನ್ನ ಧರಿಸುವಂತೆ, ರಾಕ್ಷಸರನ್ನ ಗೆಲ್ಲಲು ಈ ವೈಷ್ಣವ ಧನುಸ್ಸ, ಬಾನ, ಬತ್ತಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಖಡ್ಡಗಳನ್ನ ಧರಿಸು” ಎಂದು ಅವುಗಳನ್ನ ರಾಮನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಅಗನ್ನನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನ ಕೋರಿದನು; ಹಗೆಯೆ ಸೀತೆಯ ಪಾತಿವ್ಯತ್ಯಾವನ್ನ ಹೊಗಳಿದನು. ಆಗ ರಾಮನು ಅಗನ್ನನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು “ನಾನ್ನಿನ್ನು, ನಾವು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನ ತೋರಿಸುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆ. ನಮ್ಮ ವನವಾಸದ ಕಾಲ ಕಳೆಯಿವರೆಗೆ ವಾಸ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಶ್ರಮವನ್ನ ರಚಿಸಲು ನನಗೊಂದು ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ರಾಮನ ಮಾತನ್ನ ಕೇಳಿ ಅಗನ್ನನು ಎರಡು ಘಳಿಗೆ ಧ್ವನಿಸಿ “ವತ್ಸ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎರಡು ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹಂಚಬೆಯಿಂಬ ಮನೋಹರವಾದ ಸ್ಥಳವಿದೆ. ಅನೇಕ ಮೃಗಗಳಿಂದಲು ಕಂದಮೂಲಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಜಲಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಸ್ಥಳ ಅದು. ಏಕಾಂತವಾದ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೀನು ಆಶ್ರಮವನ್ನ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸುಖದಿಂದ ಇರಬಹುದು. ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿಭ್ರಾಯ ಕಾಲವನ್ನ ಕಳೆದು ನೀನು ಸುಖವಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವೆ. ನಿನ್ನಂಥ ಮಗನನ್ನ ಪಡೆದ ದಶರಥನು ಸಿಜವಾಗಿಯೂ ಧನ್ಯ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಹಂಚಬೆಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ. ಆ ಸ್ಥಳ ಸೀತೆಗೆ ತ್ವಿಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಗೋದಾವರಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಕ್ಷಾದಲ್ಲಿಯೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನೀನು ಆಶ್ರಮವನ್ನ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಮನಿಗಳನ್ನ ರಚಿಸು, ಈ ಹಿಷ್ಪೆಯ ಮರದ ಕಾಡಿನ ಉತ್ತರಕ್ಷಯದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷದ ಮಾರ್ಗವನ್ನ ಅನುಸರಿಸಿ

ಹೋಗು. ಅಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಏರಿಹೋದರೆ ಪಂಚವಟಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ” ಎಂದನು. ಆ ರಾಜಕುಮಾರನು ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ, ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಕೊಟ್ಟ ಬಿಲ್ಲ ಬಾಣ ಬತ್ತಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪಂಚವಟಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

ಪಂಚವಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತ, ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ನ್ಯಾಗೋಽಧವೃಕ್ಷದ ಮೇಲಿಂದ್ರ ಭೀಮ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ದೇಹವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಜಟಾಯುವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಜಟಾಯುವನ್ನು ನೋಡಿ ಆತನಾರೆಂದು ವ್ರಷ್ಠಿ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಮಥುರವೂ ಹೀಯವೂ ಆದ ಮಾತಿನಿಂದ ಜಟಾಯು ಹೇಳಿದನು - “ಅರುಣ ಮಗನಾದ ನಾನು ದಶರಥ ರಾಜನ ಹೀಯಮಿತ್ತ. ನನ್ನನ್ನು ಜಟಾಯುವೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಸಂಪಾತಿ ನನ್ನ ತಮ್ಮ. ಈ ಕಾಡು ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ನಿಮಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ನಾನು ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಹೊರಟಾಗ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಭಾರ ನನ್ನದು.” ಜಟಾಯುವಿನ ಮಾತನ್ನು ತೇಳಿ, ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಮಗೊಬ್ಬ ಗೆಳೆಯ ದೊರೆತನೆಂದು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಅನಂದವಾಯಿತು. ಅಗ್ನಿ ಪತಂಗಗಳನ್ನು ಸುಷ್ಪು ಹಾಕುವಂತೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಲು ಅವರು ಜಟಾಯುವಿನೋಡನೆ ಪಂಚವಟಿಗೆ ಬಂದರು.

ಪಂಚವಟಿಗೆ ಬಂದ ರಾಮನು ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು, “ವತ್ಸ, ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಹೇಳಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಈಗ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಬಿಟ್ಟು ಹೂ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಈ ಮರಗಳನ್ನು ನೋಡು. ನಿನಗೆ ಕಾಡಿನ ವಿಷಯವೆಲ್ಲ ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವುದಲ್ಲದೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ರಮಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಜೀವಮೃದ್ಧಿಯಳ್ಳಿ, ಹೂವು ಹಣ್ಣು ಸಮಿತ್ತ ಧರ್ಬಗಳಿಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿರುವ ರಮಣೀಯವಾದ ಒಂದು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡು” ಎಂದನು. ಅಣ್ಣನ ಮಾತಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸಮೃತಿನದೆ, ರಾಮನೇ ಅಂಥ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನ ಕೃಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಹೊಂಡು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ಹೊನೆಗೆ, ಒಂದು ವ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದರು. “ವತ್ಸ ಈ ಸ್ಥಳ ಉಬ್ಬ ತಗ್ಗುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸಮನಾಗಿದೆ. ಹೂ ಬಿಡುತ್ತಿರುವ ಮರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಈ ವ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೆ ನಮ್ಮ ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಶ್ರಮವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸು. ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿಗೆ ಸಮವಾದ. ಸುಗಂಧಯುತವಾದ, ಕರುಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಮ್ಮವಾದ ಸರೋವರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹಂನ ಕಾರಂಡಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಮಣೀಯಾದ ಗೊದಾವರಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಡಿಂಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವ ನವಿಲುಗಳಿಂದಲೂ ಈ ವ್ರದೇಶ ಕೂಡಿದೆ. ಕಂದರಗಳಿಂದಲೂ ಧಾತುರಾಗಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಇಲ್ಲವೆ. ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಈ ವ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾನು ಜಟಾಯುವಿನೋಡನೆ ವಾಸಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು.

ಅಣ್ಣನ ಮಾತಿನಂತೆ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣ ಅಗೆದು, ಗೋಡೆ ಕಟ್ಟಿ, ಬನ್ನಿಯ ಮರದ ಕೊಂಬಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ ಬಿದಿರಿನ ಜಂತೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದನು. ಈ ಜಂತೆಗಳನ್ನು ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಮನೋಹರವಾದ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮವಾದ ಆಶ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಬಹು ಬೇಗ ಕಟ್ಟಿದನು. ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಗೋದಾವರಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಹೂವು ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಾಸ್ತವ್ಯಾಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತಾನು ಕಟ್ಟಿದ ಆಶ್ರಮವನ್ನು

ತೋರಿಸಿದನು. ಆಶ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನರಡು ತೋಳುಗಳಿಂದ ತಮ್ಮನನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಷ್ಟಿಕೊಂಡು “ವತ್ಸ, ನೀನು ಇಂದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ. ಇದರಿಂದ ನಾನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಭಾವವನ್ನು ನೀನು ಗೃಹಿಸಿ, ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆಯಾದ ಕಾರಣ, ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ತಂದೆ ಮೃತನಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಆದರದಿಂದ ನುಡಿದು, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ವಾಸಿಸುವಂತೆ ತಾನು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸತೋಡಿರನು.

* * *

೧೮. ಶೂರ್ವನವಿ

ರಾಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕತ್ತಿ ಹಿರಿದು ಶೂರ್ವನವಿಯ ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಕೆಲವು ಕಲ ಪಂಚವಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದನು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಪಂಚವಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರಣ ಮಣಿಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಧ್ವಯ! ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ, ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಂತೆಯೆ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಭರತನ ನೆನಪುಂಟಾಗಿ, ಆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ಕಣ್ಣ ಹನಿಗೂಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಕಾಲ ಹೀಗೆ ಕಳೆಯಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪಂಚವಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಚಿತ್ತಾ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಂದನಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಾಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾವಣನ ತಂಗಿ ಶೂರ್ವನವಿಯೆಂಬೊಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸಿ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಸಿಂಹದಂತೆ ಎದೆ, ಉದ್ದವಾದ ತೋಳುಗಳು, ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣ, ಆನೆಯಂತೆ ನಡಿಗೆ, ಚೆಲುವಾದ ರೂಪ ಇವುಗಳುಳ್ಳ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಶೂರ್ವನವಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಂಡಳು. ಶೂರ್ವನವಿಯೆಂದೂ ವರ್ಕವಾದ ಮುಖ, ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆ, ಕೆಂಗೂಡಲು ಮತ್ತು ಭಯಂಕರವಾದ ಧ್ವನಿ. ಆ ಘೋರರೂಪಿಣಿ ಜಟಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಪ್ರಿಯವಾದಿಯೂ ಯುವಕನೂ ಆದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೋಹದಿಂದ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು “ಎಲ್ಲೆ ಪ್ರಯಂತನೆ, ಬಿಲ್ಲಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ

ಭಯಂಕರವಾದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಹೇಗೆ ಬಂದೆ? ನಿಜವನ್ನು ನುಡಿ” ಎಂದಳು. ಮುಜುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ ಮಹಾಸತ್ಯನೂ ತಂದರ್ವಸದೃಶನೂ ಆದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆರೆಗೆ ತಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಆಗ ಶಾರ್ಚನವಿ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಮ, ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಕಾಮರೂಪಿಣಿಯಾದ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಶಾರ್ಚನವಿ. ಭಯಂಕರವಾದ ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಾನೋಬ್ಬಳ್ಳಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ವೀರನೂ ಆದ ರಾಷಣನು ನನ್ನ ಅಣ್ಣ. ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿಯ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಕುಂಭಕಣನು ನನ್ನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಣ್ಣ. ರಾಕ್ಷಸನಾದರೂ ರಾಕ್ಷಸರಂತೆ ನಡತೆಯಿಲ್ಲದ ವಿಭಿಂಬಣನೂ ನನ್ನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಣ್ಣ. ವ್ರಾಷ್ಟರಾದ ಖರದೂಷಣರೂ ನನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರೆ! ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ಸುಂದರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಗಂಡನನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ ಬಯಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಯಾರ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಲು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗು. ಈ ಸೀತೆಯಿಂದ ನಿನಗೇನಾಗಬೇಕು? ನಿನಗೆ ಅನುರೂಪಂಜಾದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡು. ಕುರೂಪಿಯೂ ಜೋಲಾಡುವ ಹೊಷ್ಟೆಯುಳ್ಳವಳ್ಳಿ ಆದ ಇವಳಿನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಣನನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆ ಬಳಿಕ ನಾವು ಬೆಟ್ಟಗಳ ಕೋಡುಗೆಲ್ಲಿಗೆಂಬೆಲ್ಲಿ, ವನಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸೋಣ” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು.

ಶಾರ್ಚನವಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿವೃಣಿನಾದ ರಾಮನು ಮುಗುಳನಗೆ ನಕ್ಕು “ಪೂಜ್ಯಾಳಿ, ನಾನಾದರೂ ಮದುವೆಯಾದವನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಇಲ್ಲಿರುವಳಿಗೆ ಸವತಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ತಂದು, ಅವಳನ್ನು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಗುರಿವಡಿಸುವ ಬಯಕೆ ನನಗಿಲ್ಲ. ಸುಶೀಲನೂ ಸುಂದರನೂ ಆದ ನನ್ನ ತಮ್ಮನು ಹೆಂಡತಿಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಆತನು ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ಸುಖವನ್ನೇ ಕಂಡುದಿಲ್ಲ. ಯಿವಕನಾದ ಆತನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯೊಬ್ಬಳು ಬೇಕಾಗಿದ್ದಾಳಿ. ನಿನ್ನ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕು ಗಂಡ ಅವನು. ಸವತಿಯ ಕಾಟವಿಲ್ಲದೆ, ಮೇರುಪವತವನ್ನು ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿ ಸೇವಿಸುವಂತೆ ಆತನನ್ನು ಸೇರಿ ಸುಖಿಸು” ಎಂದು ಸುಡಿದನು. ಕಾಮಮೋಹಿತಂಜಾದ ಆಕೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು “ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಹರಿಗ್ರಹಿಸಿ ದಂಡಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ವಿಹರಿಸು” ಎಂದಳು.

ಲಕ್ಷ್ಣ ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹು ಚತುರ. ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಕ್ಕು, “ಭರ್ದೆ, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ, ನಾನಾದರೂ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ದಾಸ. ದಾಸನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಸೀತೆಯ ಶುಶ್ರಾವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಯಸುವೆಯಾ ನೀನು? ರಾಮನಿಗೇ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಸಂತೋಷಹೊಂಡು. ನಿನ್ನನ್ನು ಕೃಹಿಡಿದ ರಾಮನು ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಮುದಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸೇವಿಸುವನು. ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಯಾವನು ತಾನೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾನವ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ” ಎಂದನು. ಲಕ್ಷ್ಣನ ಮಾತು ಯುತ್ತವೆಂದು ಶಾರ್ಚನವಿಗೆ ತೋರಿತು. ಲಕ್ಷ್ಣನ ಮಾತಿನ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿದ್ದ ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಅವಳು ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಕಾಮಮೋಹಿತಾಗಿ “ರಾಮ, ಮುದಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮೇಲೇರಿಸಿಹೊಂಡು ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ನೀನು ಶಾಫಿಸುವುದಿಲ್ಲ? ನೀನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೆ ಈಕೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಸಿ, ಸವತಿಯಿಲ್ಲದವಳಾಗಿ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ವಿಹರಿಸುವನು” ಎಂದು ಸುಡಿದು ಕೋಡಿಂದ ಕೂರ ಗ್ರಹವು ರೋಹಿಣಿಯನ್ನಾಟ್ಟಿ ಬರುವಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನಾಟ್ಟಿ ಬಂದಳು. ಮೃತ್ಯುಂಬಾಳದಂತೆ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ಬಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅನಾಯರೋಡನೆ ಹಾಸ್ಯ

ಮಾಡುವುದು ಯುತ್ತವಲ್ಲ. ಹೇಗಾದರೂ ಇವರೆಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಬದುಕಿಸಬೇಕು. ಈಕೆಯನ್ನು ವಿರೂಪಣಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸು” ಎಂದನು.

(ಚಿತ್ರ ೧೧)

ಖರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡ ಶಾರ್ವಣಿಕ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದಳು.

ರಾಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿರಿದು ಶಾರ್ವಣಿಯ ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಮಳಗಾಲದ ಮೇಷದಂತೆ ರತ್ನದಿಂದ ನೆನೆದ ಆಕ ಗುಡುಗಿನಂತೆ ಮೊಳಗಿ ಕೂಗುತ್ತ ತೋಳ್ಳತ್ತಿಕೊಂಡು ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಳು; ರಕ್ತಸರ ಗುಂಪಿಗೆ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದ ತನ್ನಣ್ಣನಾದ ಖರನ ಮುಂದೆ ಆಕಾಶದಿಂದ ಎರಗುವ ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ಭೂಮಿಗೆ ಬಿದ್ದಳು.

ನೆತ್ತರದಿಂದ ತೊಯ್ದು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆ ವಿಕಾರ ರೂಪಿಣಿಯಾದ ತಂಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಖರನು ಹೋಪದಿಂದ ಉರಿದೆದ್ದು “ಭದ್ರೇ, ಏಳು. ಚಿತ್ತಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಹೀನತೆಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ನಿನಗೆ ಈ ವಿರೂಪವೋದಗಲು ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಯಾರ ಗೋಜಿಗೂ ಹೋಗದ ಕೃಷ್ಣಸಪರವನ್ನು ಬೆರಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಸಲೂ, ಯಮಪಾಶವನ್ನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಲೂ ಯಾವನು ತಾನೆ ಬಯಸುತ್ತಾನೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ವಿರೂಪದಮಾಡಿದವರು ದೇವಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆಗಿರಲಿ, ನೀರಿನೊಡನೆ ಸೇರಿರುವ ಹಾಲನ್ನು ನಾರಸಪದ್ಧಿಗಳು ಬೇರೆ ಮಾಡಿ ಹಾಲನ್ನು ಹೀರುವಂತೆ, ಅವರ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಹೀರಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಅವಿನಯವನ್ನಾಚರಿಸಿದವನಾರು ಹೇಳು?” ಎಂದನು. ಅಣ್ಣನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಚ್ಚರ ತಿಳಿದ ಶಾರ್ವಣಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಲೇ ಹೇಳಿದಳು. “ದಶರಥನ ಮಕ್ಕಳಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಂಬ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಬ್ಬರ ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಧರ್ಮಾತ್ಮರೂ ರೂಪಸಂಪನ್ಮಯರೂ ಯೌವನವಂತರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ, ಗಡ್ಡೆಗಣಸುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ಅವರು ಮಣಿವೃತ್ತಿಯಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಬಳಿ ತರುಣಿಯೂ ರೂಪವತ್ತಿಯೂ ಆದ ಸೀತೆಯಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಿದ್ದಾರೆ. ಅವಳಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಈ ಗತಿಯಂಟಾಯಿತು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೀನು ಯಾದ್ದರಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲುವುದಾದರೆ, ಅವರ ನೋರೆ ನೆತ್ತರನ್ನು ಕುಡಿಯಬಯಸುತ್ತೇನೆ.”

* * *

೭೯ . ಖರದೂಡಣಿರ ವರ್ಧಿ

ತಂಗಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಖರನು ಉರಿದೆದ್ದನು. ಯಮನಿಗೆ ಸಮಾನರಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸವೀರರನ್ನು ತರೆದು, “ನಡೆಯಿರಿ. ಆ ಮೂವರು ನರಾಧಮರನ್ನು ಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ. ಅವರ ಸೆತ್ತರನ್ನು ಹೀರಿ ತಣೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂಗಿ” ಎಂದು ಗಡೆಸಿದನು. ಖರನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಆಗ ಬಿರುಗಾಳಿಯೋಡಗೂಡಿದ ವೋಡಗಳಂತೆ ಆ ಶಾರ್ವನವಿಯೋಡಗೂಡಿ ಅವರು ದಂಡಕಾರಣವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಸೀತೆಯೋಡನಿಷ್ಟೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತಂಡರು. ತಮ್ಮ ಮೇಲೆತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಬೆಸಸಿ ಹಗೆಗಳಿಗೆ ಇದಿರಾದನು. ರಾಮನು ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಬೇರು ಸಹಿತ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೋದ ಮರದಂತೆ ಆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ರಕ್ಷಸರೂ ನೆಲಕ್ಕುರಳಿ ವ್ಯಾಣಬಿಟ್ಟರು. ಇದನ್ನು ತಂಡ ಶಾರ್ವನವಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕೊಸುತ್ತ ಖರನ ಬಳಿಗೋಡಿ ಬಂದು ಎಲ್ಲರೂ ರಾಮನೊಬ್ಬನಿಂದ ಹತರಾದ ಸಮಾಭಾರವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು.

ಶಾರ್ವನವಿ ತಂಡ ಸಮಾಭಾರದಿಂದ ಖರನು ಸಂತೃಪ್ತನಾದನು. ರಾಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿದಿಷ್ಟರೆ ತಾನು ವ್ಯಾಣಬಿಡುವೆನೆಂಬ ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳು ಅವನನ್ನು ಉದ್ದೇಕಗೊಳಿಸಿದ್ದವು. ಭಯ, ಕೋಪ, ದುಃಖಗಳಿಂದ ಹೊಚ್ಚೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಖರನು “ತಂಗಿ, ನಿನ್ನ ಅವಮಾನದಿಂದ ನನಗುಂಟಾಗಿರುವ ಹೋಪವನ್ನು ಉಕ್ಕೆದ್ದ ಸಾಗರದಂತೆ ತಡೆಯಲು ಅನಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರದವನೂ ಅಲ್ಪಾಯಿಷ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನೂ ಆಗಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಯಸುವೆನೆಂಬ ಬಗದೆಯಾ? ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಕಂಬನಿಯನ್ನು ತಡೆದುಕೊ. ಇಗೋ! ರಾಮನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಾನೆ ಹೊರಟೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ರಾಮನ ಬಿಸಿ ನೆತ್ತರಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡು” ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಸಂತೃಪ್ತಿಸಿದನು.

ಅಣ್ಣನ ಮಾತನಿಂದ ಶಾರ್ವನವಿಗೆ ಸಂತೋಷವೂ ಹಾಗೂ ಸಮಾಧಾನವೂ ಉಂಟಾದವು. ಅವನನ್ನು ಆಕೆ ಬಾಯಿತುಂಬ ಹೋಗಳಿದಳು. ಆಗ ಖರನು ನೀಲಮೇಷದ ಕಾಂತಿಯಿಳ್ಳ ಭಯಂಕರಾಕಾರದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕೆಳುಹಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ದೂಡಣಿಗೆ ಹೇಳಿಕೆಳುಹಿಸಿದನು. ಒಡೆಯನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ದೂಡಣನು ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಹೂಡಿದ ರಥವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ತಂಡನು. ಆ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಖರನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಯೋಧರ ಆಯುಧಗಳು ಆಕಾಶವನ್ನೂ, ಧ್ವನಿಗಳು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ತುಂಬಿದ್ದವು.

ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಖರನಿಗೆ ಆಗ ಅನೇಕ ದುಶ್ಯಕುನಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡುವು. ಕತ್ತಲೆಯ ಬಣ್ಣದ ಮೇಷವೊಂದು ರಕ್ತದ ಮಳೆಯನ್ನೇ ಸುರಿಸಿತು. ಖರನ ರಥದ ಕುದುರೆಗಳು ಹೂವಿನ ಹಾಸಿನಂತಿದ್ದ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಗರಿಸಿ ಬಿಡ್ಡವು. ಸೂರ್ಯನ ಸುತ್ತಲೂ ಪರಿವೇಷ ಕಂಡುಬಂತು. ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಹಂಡ್ಯ ಚಿನ್ನದ ದಂಡವುಳ್ಳ ಧ್ವಜದ ಮೇಲೆ ಬಂದರೆರಿತು. ನಡುಹಳಿನಲ್ಲಿ ನರಿಗಳು ಅಶುಭ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಂಡುವು. ಭಯಂಕರವಾದ ಮೇಷಗಳು ಆಕಾಶವನ್ನೇಲ್ಲ ತುಂಬಿ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನುಂಟಮಾಡಿದವು. ಆಗ ಬೀಸಿದ ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ ಧೂಳಿದ್ದು ಬೆಟ್ಟಗಳೂ ಕಾಡುಗಳೂ ನಡುಗಿಕೊಯೆವು. ಮುಂದೆ ಬರುವ ಕೇಡನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, ಖರನ ಎಚ್ಚುಬಿಡುಗಿತು. ಆದರೆ ಆ

ದ್ವಾರಕನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಖರನು ಹೆಚ್ಚಲಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧವನ್ನು ನೋಡಲು ದೇವತೆಗಳೂ ಗಂಥರೂ ಶಿಂಗಳೂ ವಿಮಾನಗಳನ್ನು ಏರಿಕೊಂಡು ಆಶಾಶದಲ್ಲಿ ನೆರೆದರು.

ಖರದೂಡಣರು ತಮ್ಮ ಬಲದೊಡನೆ ರಾಮನ ಆಶ್ರಮದ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲು, ರಾಮನು ಉತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಹತ್ತು, ರಾಕ್ಷಸರ ವಧಗಾಗಿ ಮೂಡಿರುವ ಈ ಉತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಈ ಶತನಗಳು ನಮಗೆ ಶುಭವನ್ನೂ ಶತ್ಯಗಳಿಗೆ ನಾಶವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿವೆ. ನನ್ನ ಬಲದೋಳು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಸ್ಪೃಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕೌರಿಗಳಾದ ಈ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಾನೋಬ್ಬನೆ ಇದಿರಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಧನುಧಾರಿಯಾಗಿ, ಗಿಡಮುರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ ಗುಹೆಯಾಂದರೊಳಗೆ ಈ ವ್ಯೇದೇಹಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು” ಎಂದನು. ರಾಮನ ಮಾತಿನಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಇತ್ತೆ ರಾಮನು ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಕವಚವನ್ನು ತೋಟ್ಯಾ, ಚಿಲ್ಲಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಹೊಗೆಯಿಲ್ಲದ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಧ್ವನಿಗೆ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳು ಮೋಳಗೆದವು. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತೆ ರಾಮನು ಪ್ರಜಯಕಾಲದ ರುದ್ಯನಂತೆ ರಂಜಿಸಿದನು.

ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡುತ್ತೆ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ರಾಕ್ಷಸರ ಸೇನೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿತು. ರಾಕ್ಷಸರ ಪಡೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಜಯಕಾಲದ ರುದ್ಯನಂತೆ ಕೋಪಗೊಂಡು ಧನುಸ್ಸನ್ನೆತ್ತಿದ್ದ ರಾಮನನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದೊಡನೆಯೆ ವನದೇವತೆಗಳು ಓಡಿಕೋಡುವು. ಖರನು ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅವನ ಸಾರಧಿ ರಥವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಂದೆ ಹರಿಸಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಖರನ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ರಾಮನನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದು. ತಾರಾಗಣದ ನಡುವೆ ಇರುವ ಅಂಗಾರಕನಂತೆ, ರಥದ ಮೇಲಿಧ್ರ ಖರನು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ನಾವಿರಾಯ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ಅವನ ಸ್ಯುನಿಕರು ರಾಮನ ಮೇಲೆ ಆಯುಧಗಳ ಮಳೆಯನ್ನೇ ಕರೆದರು. ಸಾಗರವು ನೆದಿಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲಂತೆ ರಾಮನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹಗೆಗಳ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ತಡೆದನು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಲಕಿದ ಬಾಳೆಯ ಮರಗಳಂತೆ ಶತ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಉರುಳಿಸತೋಡಿದನು. ತನ್ನ ದಂಡು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೆಂಡದಂತಾದ ದೂಡಣನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಇದಿರು ಸುಗ್ಗಿದನು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅರ್ಥಚಂದ್ರಾಕಾರದ ಬಾಣವೊಂದರಿಂದ ಅವನ ರಥದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು, ಸಾರಧಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತಲಿಸಿ ದೂಡಣನ ಎದೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಕೋಧದಿಂದ ಉದ್ದೀಪ್ತನಾದ ದೂಡಣನೂ ಪರಿಫರವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ರಾಮನ ಮೇಲೆ ಬೀಳಬರಲು ಹರಿತವಾದ ಬಾಣವೊಂದರಿಂದ ರಾಮನು ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತಲಿಸಿದನು. ಕಡಿವಡೆದ ಮದಗಜದಂತೆ ದೂಡಣನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದನು.

ತಾನು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಶಿರಸ್ಸು ಇಬ್ಬರು ಹೊರೆತು ಇನ್ನುಳಿದ ತನ್ನ ಬಲವೆಲ್ಲ ನಾಶವಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ವಜ್ರಾಯಿಧವನ್ನು ಹಿಡಿದ ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ಖರನೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀಶಿರಸ್ಸು ಖರನನ್ನು ತಡೆದು “ರಾಜನ್, ನಾನೇ ಹೋಗಿ ರಾಮನನ್ನು ವಧಿಸುತ್ತೇನೆ. ತಾವು ಜನಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನು ರಣದಲ್ಲಿ ಮೃತಪಟ್ಟರೆ ಆಗ ತಾವು ರಾಮನೋಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡನು. ಖರನು ಶ್ರೀಶಿರಸ್ಸಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲು ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗ್ಗೆದಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಾಣದ ಮಳೆಯನ್ನೆ ಕರೆದನು. ಶ್ರೀಶಿರಸ್ಸಿನ ಸಿಂಹನಾದವಾದರೂ ಗುಡುಗನ್ನು ನೆನಪೆಗೆ

ತರುವಂತಿತ್ತ. ತನ್ನನ್ನ ಸಮೀಕೆಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ತ್ರಿಶಿರಸ್ಸನ್ನ ನೋಡಿ, ರಾಮನು ಅವನನ್ನು ಹರಿತವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದಲೇ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದನು. ಅವರಿಬ್ಬಿಗೂ ಪ್ರಬಲವಾದ ಯಥ್ವವಾಯಿತು. ಆಗ ತ್ರಿಶಿರಸ್ಸು ಮೂರು ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾಮನ ಹಣೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಇದರಿಂದ ಕೋಷಗೊಂಡ ರಾಮನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ನನ್ನ ಹಣೆಗೆ ನಿನ್ನ ಬಾಣಗಳು ಹೂವಿನಂತೆ ಬಂದು ತಾರಿದುವು. ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮ ದೊಡ್ಡದು. ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಸ್ವೇರಿಸಿಕೊ” ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನ ಎದೆಯನ್ನೂ, ನಾಲ್ಕುರಿಂದ ಅವನ ತೇರಿನ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ, ಎಂಟರಿಂದ ನಾರಧಿಯನ್ನೂ, ಮೂರು ಬಾಣಗಳಿಂದ ತ್ರಿಶಿರಸ್ಸಿನ ತೆಲೆಯನ್ನೂ ಕತ್ತಿರಿಸಿದನು. ನೆತ್ತರನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳಳು ಖರನ ಸೇವಕರು ಹುಲಿಗೆ ಹೆದರಿದ ಹುಲ್ಲಿಗಳಂತೆ ಓದಿಹೋದರು.

ಆ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಉರಿದೆಡ್ಡ ಖರನು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಅಟ್ಟಿ ಬರುವ ರಾಹುವಿನಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಬಂದನು. ರಣದಲ್ಲಿ ರಾಮ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಮುದಿದು ಬಿಡ್ಡಿದ ದೂಡಣ ತ್ರಿಶಿರಸ್ಸಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಖರನಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅವನು ರಾಮನ ಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣನರ್ವದಂತೆ ಕೂರವಾದ, ನೆತ್ತರನ್ನು ಕುದಿಯಲು ಹಾತೋರೆಯಿವ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಆಕಾಶ ಮುಚ್ಚಿಹೋಯಿತು; ಬಿಲ್ಲಿನ ದ್ವಾರಿಯಿಂದ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳೂ ತುಂಬಿ ಹೋದುವು; ಸೂರ್ಯನು ಕಾಣಿಸದಾದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಖರನು ಹರಿತವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಕವಚವನ್ನು ಸೀಳಿದನು. ಆಗ ರಾಮನು ಅಗಸ್ತ್ಯರು ತನಗೆ ಹೊಟ್ಟಿದ್ದ ವ್ಯಾಙ್ಗಣ ಧನುಸ್ಸಿನಿಂದ ಖರನ ರಥದ ಸ್ವಂಧ್ರಾಜಿವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ವಜ್ರಾಯಿಧಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮೂರು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಖರನನ್ನು ಹೊಡೆದು, ಅವನ ರಥವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದನು. ಆದರೂ ಖರನು ಎದೆಗಿಡದೆ ಗದಾಪಾಣಿಯಾಗಿ ಯಥ್ವಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಗ್ಗಿ ಬರಲು, ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು “ಎಲ್ಲೆ ಸ್ವಂತಂಸನೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತ ನಿನ್ನಂತೆ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವವರು ಈ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲ. ದುಷ್ಟ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರು ಕೂರ ಸರ್ವವನ್ನು ಹೊಲ್ಲಿವಂತೆ ಹೊಲ್ಲಿವರು. ಎಲಾ ದುಷ್ಟ, ದಂಡಕಾರಣವಾಸಿಗಳೂ ಧರ್ಮವರರೂ ಆದ ಶುಫಿಗಳನ್ನು ಹೊಲ್ಲಿಪುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಬರುವ ಭಾಗ್ಯವೇನು? ಬೇರು ಸವೆದ ಮರದಂತೆ ಪಾಪಾತ್ಮಾನಾದ ನೀನು ಇನ್ನು ಬಹು ಕಾಲ ಬದುಕಲಾರೆ. ವಿಷದಿಂದ ಹೂಡಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುವವರಿಗೆ ನಾವು ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಬಹುಬೇಗೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳು ಹೊರಟಹೋಗುತ್ತವೆ. ಹುತ್ತದಿಂದ ಬರುವ ಕೃಷ್ಣನರ್ವದಂತೆ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳು ನಿನ್ನನ್ನೇ ನೀನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ವೀರರಿಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಉರಿಯಿವ ದಭೇಯ ಕಾಂತಿ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ನಾಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಆತ್ಮಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನೀನು ಬಹುಬೇಗ ನಾಶಹೋಂದುವೆ. ಪಾಶಸಹಿತನಾದ ಯಮನಂತಿರುವ ನಾನು ಈ ಸಂಜೆಯೋಳಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂದು ಸತ್ತ ಹದಿನಾಲ್ಕು ನಾವಿರ ರಾಕ್ಷಸ ಬಾಂಧವರ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಗಜೀಸಿ ಸಿದಿಲಿನಂತಿದ್ದ ಗದೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಮೇಲೆ ಎಸೆದವ್ಯಾಳಿಸಿದನು. ಆ ಗದೆಯನ್ನು ಮಧ್ಯಮಾಗ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕತ್ತರಿಸಲು, ಮಂತ್ರಬಲದಿಂದ ಕೆಲಕ್ಕುರುಳಿದ ಸರ್ವದಂತೆ ಅದು ಕೆಳಕ್ಕುರುಳಿತು.

ಗದೆ ಮುರಿದುವನ್ನು ನೋಡಿ ಖರನು ಸಂತೃಪ್ತನಾಗಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಮರವನ್ನು ಎತ್ತಿಹೋಂದು ‘ರಾಮ ನೀನು ಸತ್ತೆ’ ಎಂದು ರಾಮನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ರಾಮನು ಅದನ್ನು ಅಧ್ಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಖರನ ಮೈಯಿಂದ ರಕ್ತದ

ಹೋಡಿಯನ್ನೇ ಹರಿಯಿಸಿದನು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ರಕ್ತದಿಂದ ಖರನು ಯಾರಿಗಳು ಹರಿದು ಬರುವ ಬೆಣ್ಣದಂತೆ ರಂಜಿಸಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಇಂದ್ರನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹರಿತವಾದ ಬಾಣವೊಂದರಿಂದ ಹೊಡೆಯಲು, ರುದ್ರನಿಂದ ದಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಥರಾಸುರನಂತೆ ವೈರಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬಿಡ್ಡನು.

ಖರನ ಸಾವಿನಿಂದ ಮಣಿಗಳು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದರು. “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನಿನ್ನಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಶರಭಂಗನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಕೂರಕಮಿಗಳಾದ ಈ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂಡುದರಿಂದ ಯಾರ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಾವಿನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ತಪಸ್ಸಿನ್ನು ಆಚರಿಸಬಹುದು” ಎಂದು ಮಣಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಆಗ ದೇವ ದುಂದುಭೀಗಳು ವೋಳಿದುವು; ದೇವತೆಗಳು ಆಕಾಶದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮೇಲೆ ಹೂವಿನ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆದರು. ಚಾರಣರು ರಾಮನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಣನು ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ ಗುಹೆಯಿಂದ ಹೊರತ್ತೇ ಬಂದು ವಿಜಯಿಯಾದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ಸೀತೆ ಹರುಷಗೊಂಡು ಗಂಡನನ್ನು ಅಪ್ಪಿದ್ದಳು.

* * *

೪೦. ಚೆನ್ನದ ಜಿಂಕೆ

ಖರದೂಷಣರೋದನೆ ಹದಿನಾಯ್ದು ಸಾವಿರ ರಾಕ್ಷಸರು ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಹತರಾಗಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಅಕಂಪನನೆಂಬ ಗೂಡಭಾರನು ಲಂಕೆಗೆ ಬಂದು ರಾವಣನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು “ರಾಜನ್, ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಬಹುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಹತರಾದರು. ಖರನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮದಿದನು. ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಚಾರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಪದಿಂದ ಕರೆಳಿದ ರಾವಣನು “ನಾನಾದರೋ ಯಮನಿಗೆ ಯಮ. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನೆ ನನಗೆ ಅಪ್ರಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ?” ಎಂದು ಗಡಿಸಿದನು. ರಾವಣನಿಂದ ಅಭಯ ಪಡೆದ ಅಕಂಪನನು ವೀರನಾದ ದಶರಥನ ಮಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ನಿರೇದಿಸಿದನು.

ಅಕಂಪನನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ರಾವಣನು ಆದಿಶೇಷನಂತೆ ಬುಸುಗುಬ್ಬುತ್ತ ತತ್ಕಾಣವೇ ಜನಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ವರ್ಧಿಸಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದನು. ಆಗ ಅಕಂಪನನು ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ, ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನನ್ನು ನಿನ್ನಿಂದ ಜಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಆತನಿಗೆ ಸೀತೆಯೆಂಬ

ಹೆಂಡತೆಯಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆ ಸುಂದರಿ; ಹಾಗೂ ಯಿವತೆ. ಆಕೆಗೆ ಸಮಾನಖಾದ ಹೆಂಗಸು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಪ್ಸರೆಯರಲ್ಲಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲ. ಅವಳನ್ನು ನೀನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಾದರೆ, ಸೀತೆಯಿಲ್ಲದ ಕಾಮುಕ ರಾಮ ಜೀವ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ” ಎಂದನು.

ಆಕಂಹನನ ಮಾತು ರಾವಣನಿಗೆ ರುಚಿಸಿತು. ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಿ, ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸಾರಧಿಯೋಡನೆ ಒಬ್ಬನೆ ಹೋಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಡ್ಡತರಬೇಕೆಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅದರಂತೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾ ರಾವಣನು ಮಾರೀಚನ ಆಶ್ರಮದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನನ್ನು ಮಾರೀಚನು ಉಪಚರಿಸಿ ಅವನು ಬಂದ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾವಣನು “ಹತ್ತೆ, ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನವರೆಲ್ಲ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಂದ ಹತರಾದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇರುವ ಉಪಾಯ ಒಂದೇ. ಆದಕಾರಣ ರಾಮನನ್ನು ಕೊಂಡು ಅವನ ಹೆಂಡತೆಯನ್ನು ಕಡ್ಡ ತರಬಯಸಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನಗೆ ಸಚಿವನಾಗಿ ನಿಂತು ಸಹಾಯ ಮಾಡು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ರಾಮಭಾಷಾದ ರುಚಿಯನ್ನಿರತಿದ್ದ ಮಾರೀಚನು ರಾವಣನ ಮಾತಿಗೆ “ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ, ನಿನಗೆ ಸೀತೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದವರಾಯ? ಹಾಗೆ ತಿಳಿಸಿದವನು ಮಿತ್ರರೂಪದ ಶತ್ರುವೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಡ್ಡತರಲು ನಿನಗೆ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರಾಯ? ರಾಕ್ಷಸಲೋಕದ ಬಳ್ಳಯವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ದುಬೋಧನೆಯನ್ನು ತುಂಬಿರಬೇಕು. ಕೂರಸರ್ವದ ಹಲ್ಲಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಪ್ರೇರಿಸಿದರು? ಶ್ರೀರಾಮನು ಉತ್ತಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು; ಮೇಲಾಗಿ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ. ಅವನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪುರುಷಸಿಂಹನಾದ ರಾಮನನ್ನು ನೀನು ಕೆಣಕುವುದು ಉಜ್ಜಿತವಲ್ಲ. ನಡೆಯಬಾರದ ಕೆಟ್ಟ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಅಡಿಯಿಟ್ಟಿರುವೆ. ಲಂಕೇಶ್ವರ, ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪುಸನ್ನನಾಗಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಡ್ಡತರುವ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಲಂಕೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗು. ನೀನು ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತೆಯೋಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ರಮಿಸು; ರಾಮನು ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯೋಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಲಿ” ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದನು. ಮಾರೀಚನ ನೀತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ರಾವಣನು ಲಂಕೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದನು.

ಅದರೆ ವಿಧಿ ಮಾತ್ರ ರಾವಣನ ಬೆನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಮನು ಖರ, ತ್ರಿಶಿರಸ್ಸು, ದೂಡಣರೋಡಗೂಡಿದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂಡುದನ್ನು ತಂಡ ಶೂರನವಿ ಭಯದಿಂದ ದೊಡ್ಡದಾದಿ ಅರಚಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಉದ್ದಿಗ್ಂಧಿವಾಯಿತು. ಹೊಡಲೆ ಆಕೆ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ನೆನೆದು ಲಂಕೆಗೆ ಓಡಿಬಂದಳು. ಶೂರನವಿ ಅಣ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಇಂದ್ರನಂತೆ, ಮಂತ್ರಿಗಳ ನಡುವೆ ಪುಷ್ಟಕವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾವಣನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೇ? ದೇವದಾನವ ಗಂಧರ್ವರಿಗೂ ಅವನು ಅಜೇಯನಾದವನು. ಜ್ಞಾಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದವನು. ಅವನಿಗೆ ಹತ್ತು ತಲೆ; ಇಪ್ಪತ್ತು ತೋಳಳಿಗಳು. ಅಗಲವಾದ ಎದೆಯಿಂದ ಹೊಡಿ ರಾಜಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತನಾದವನು ರಾವಣ. ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಏನೆಂದು ಬಳ್ಳಿಸುವುದು? ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಯುದ್ಧಯಲ್ಲಿ ಮರ್ದಿಸಿದವನು; ಕುಬೇರನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಅವನ ಪುಷ್ಟಕವನ್ನು ಸೆಳೆದು ತಂದವನು. ಹಿಂದೆ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಬೃಹಸ್ಪತಿನಿಗೆ ತನ್ನ ತಲೆಗಳನ್ನೇ ಅಹಿಸಿದವನು; ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಬೃಹಸ್ಪತಿನು ಅವನಿಗೆ ವರಗಳನ್ನು ಹೊಡಲು ಅದರಿಂದ ಹೊಬ್ಬಿದವನು; ಖುಷಿಗಳ ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ತಂಡಕನಾಗಿ, ಲೋಕವನ್ನೇ ಗೋಳಿಗೆ ಈಡುಮಾಡಿದವನು. ಈ ತೆರವಾದ

ನಾಮಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಯಮನಂತಿದ್ದ ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಶೂರನವಿಯ ದುಃಖ ಮರುಕೊಳಿಸಿತು. ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ತೋರಿಸಿದ ಸಾಹಸವನ್ನು ನೆನೆದು ಆಕೆ ಹಾಗೆಯೇ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಳು.

ರಾವಣನು ತಂಗಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದನು. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮೂರ್ಖೇ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಶೂರನವಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ನಡುವಿದ್ದ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ಬುಚ್ಚುಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿದಳು. ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ, ಕಾಮಭೋಗಗಳಿಂದ ಪ್ರಮತ್ನಾಗಿ ಯಾರ ತದೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ನೀನು ಈಗ ನಮಗೆ ಒದಗಿಬಂದಿರುವ ಭಯವನ್ನು ಅರಿಯಿದಾಗಿರುವೆ. ಶೃಂಘಾನದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೇಂತೋ ಅಂತು ಅಲ್ಪವಾದ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖುಗಿ ಹೋಗಿರುವ ರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳು ಮನ್ಮಿಸಿರು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಶನಾಗದೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ರಾಜನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದ ರಾಜನಿಂದ ನದಿಯ ಕೆಸರನ್ನು ಕಂಡು ಓಡಿಹೋಗುವ ಆನೆಗಳಿಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ದೂರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ದೇವ ಗಂಧರ್ವರ ಹಗೆತನವನ್ನು ನೀನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ. ಆದರೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಗೂಡಜಾರರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ನೀನು ಬಾಲಭಾವವುಳ್ಳವನು. ನೀನು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ರಾಜನೆಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಅಹನಾಗುವೆ? ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನವರಾದ ಖರದೂಷಣೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಏಕಾಂಗವೀರನಾದ ರಾಮನೊಬ್ಬನಿಂದಲೇ ಹತರಾದರು. ರಾಮನ ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮುಣಿಗಳು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾರ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ತಪಸ್ಸನಾಜರಿಸಬಹುದು. ನಿನಾದರೇ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಿಚರಿದವನಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಶನಾಗಿರುವೆ. ಉಣಿ ಕಳೆದ ವಸ್ತುದಂತೆ, ಮುದಿದ ಹೂವಿನಂತೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಉಪಯೋಗ? ನಿನ್ನವರ ನಾಶ ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಭೋಗದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ ಹೋಗಿರುವ ನೀನು ಒಹು ಬೇಗ ನಾಶಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೆನು?”

ಶೂರನವಿಯ ಮಾತುಗಳು ರಾವಣನನ್ನು ಚಿಂತೆಗೆ ಒಳಗುಮಾಡಿರುವು. ರಾವಣನು ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ಯೋಚಿಸಿ, ರಾಮನ ಸಾಮಧ್ಯವನ್ನು ತನೆ ತಿಳಿನಬೇಕೆಂದು ತಂಗಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಕೌರಾಧಿಂದ ಹುಚ್ಚಿದ್ದ ಶೂರನವಿ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದಳು. “ದಶರಥನ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ದೀಘೇಭಾಹು ಮತ್ತು ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ರೂಪದಲ್ಲಂತೂ ಆತನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮನ್ಯಾಧನಂತಿದ್ದಾನೆ. ಶರಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ಅವನಂತಿರುವ ಬೇರೊಬ್ಬರನ್ನು ನಾನು ಕಾಣ. ಬೀಲ್ಲೆಳೆದು, ಬಾಣ ಹೂಡಿ ಬಿಡುವುದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನ ಕೈಚೆಳಕ ಅಂಥಿದು. ಕಣ್ಣ ಮುಚ್ಚಿ ತೆರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ರಾಕ್ಷಸರು ಖರದೂಷಣರೊಡನೆ ಹತರಾದರು. ಹೆಣ್ಣೆಂದು ತಿಳಿದು ರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ರಾಮನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಗುಣವುಳ್ಳ, ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಅನುರತ್ನನಾದ ಲಕ್ಷಣನೆಂಬೊಬ್ಬ ತಮ್ಮನು ರಾಮನಿಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ರಾಮನ ಹೊರಗಿನ ಪಾಣವೆಂದು ತಿಳಿ. ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯೆಂಬ ಹೆಂಡತಿಯಿದ್ದಾಳೆ. ಹೆಣ್ಣೆಮೆಯ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಖ, ಬೋಗಸೆಗಣ್ಣ. ಉದ್ದ್ವಾದ ಕೇಶವುಳ್ಳ ಆ ಸೀತೆ ಪುಟವಿಟ್ಟ ಬಂಗಾರದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸೀತೆಯಂಥ ರೂಪವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ, ಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೆ ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಆಕೆಯನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದ ಪುರಣನೇ ಪರಮಸುವಿ. ರೂಪದಿಂದ ಗುಣದಿಂದ ಜಾನಕಿ ಪರಮಶಾಂಕ್ಯಾಳು. ನಿನಗೆ ಆಕೆ ಅನುರೂಪಭಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೀನು ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕು; ಮನ್ಯಾಧನೂ ಸಹ ಬಾಣಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಖರದೂಷಣರ

ನಾವಿನ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಬಯಕೆ ನಿನಗಿದ್ದರೆ, ಸೀತೆ ಹಂಡತಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ನಿನಗಿದ್ದರೆ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಈ ದ್ವಾರಾ ಜನಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋರಿದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿ ಕೆಲಸಮಾಡು.”

ಮೈನವಿರೇಖಿಸುವ ಶೂರುವಾಯಿ ಮಾತು ರಾವಣನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾಣದಂತ ಬಲವಾಗಿ ನಾಟಿತು. ತಂಗಿಯನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಕೆಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಲಂಕೇಶ್ವರನು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ಮುಂದೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯದ ಬಲಾಬಲಗಳನ್ನು ತೂರಿ ನೋಡಿ, ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಅವನ ಅಷ್ಟಾಂತ ಹೊಂದೇರು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಬರಲು, ವೇಗವಾಗಿ ಹೊಗುವ ಆ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನು ಜನಸ್ಥಾನದ ಕಡೆಗೆ ಹೋರಿಟನು. ಬೆಳ್ಳೂಡೆಯ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿದ್ದ ರಾವಣನು ರತ್ನಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ, ಮಿಂಚಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೇಘದಂತ ನೋಡಲು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದನು. ಜನಸ್ಥಾನದ ಕಡೆಗೆ ಹೋರಿಟ ರಾವಣನು ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದುಬರುತ್ತ, ಮಾರೀಚನ ಆಶ್ರಮದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಲದಮರದ ಕೆಳಗಡೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಮಾರೀಚನು, ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ರಾವಣನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಆ ಬಳಿಕ ರಾವಣನು ಮಾರೀಚನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಾರೀಚ, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ಈಗ ನಾನು ಮಹಾಖಾಸನದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ನೀನೇ ಗತಿ. ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ನಾವಿರ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಖರದೂಷಣರು ಯಿದ್ದರಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಂದ ಹತರಾದರಷ್ಟೆ. ಕಾಮುಕನಾದ ಆ ರಾಮನು ಯಾವ ವ್ಯೇರಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ತಂಗಿಯಾದ ಶೂರುವಾಯಿ ಕಿವಿಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕತ್ತಲಿಸಿ ವಿರೂಪಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆ ರಾಮನ ಹಂಡತಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಜನಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕಡ್ಡ ತರಲು ನೀನು ಸಹಾಯ ಮಾಡು. ಬಿಳಿಯಮಳ್ಳೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬಂಗಾರದ ಜಿಂಕೆಯ ಆಕಾರವನನು ಥರಿಸಿ ರಾಮನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿರು. ತನಗೆ ಆ ಮೃಗವು ಬೇಕೆಂದು ಸೀತೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸೀತೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗುತ್ತಲೇ, ರಾಮ ಚಂದನ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವಂತೆ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಡೆಗ್ರಾಯ್ದುವೆನು. ಸೀತಾಪಹರಣದಿಂದ ಕಂದಿ ಕುಂದಿಹೋದ ರಾಮನು ಯಿದ್ದಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೊಡೆದು ಹಾಕುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು.

ರಾವಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾರೀಚನ ಮುಖ ಭಯದಿಂದ ಬಾಡಿಹೋಯಿತು. ಒಣಿದ ತುಟಿಗಳನ್ನು ನಾಲಗೆಯಿಂದ ಸವರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೊಡಗಿದನು. ಸತ್ತವನಂತೆ ರೆಪ್ಪೆ ಹೊಡೆಯದೆ ದೀನನಾದ ಮಾರೀಚನು ರಾವಣನಿಗೆ ಕ್ಯಾಮುಗಿದು “ರಾಜನ್, ತಾತ್ವಾಲಿಕವಾಗಿ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವ ಜನರು ದೊರಕುವುದು ಸುಲಭ. ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಜನರು ದೊರಕುವುದು ಕಷ್ಟ. ರಾಮನು ಇಂದ್ರನಿಗೂ ವರುಣನಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನು. ಅವನು ಕೋಪಗೊಂಡರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರೆ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನು? ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ರಕ್ಷಿತಜಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಡ್ಡ ತರಲು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು? ಬಂದುವೇಳೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದೆಯಾದರೆ ರಾಮನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನೀನು ಬಹುಬೇಗ ನಾಶಹೋಂದುವೆ. ಪರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡ ತರುವುದು ಲಂಕೇಶ್ವರನಾದ ನಿನಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನೀನು ಮಂತ್ರಿಗಳಾಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಹಾಗೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಲವನ್ನು ನೆನೆದು

ಅನಂತರ ಉಚ್ಛರವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡು. ಹಿಂದೆ ನಾನು ಸಾರೀ ಆನೆಗಳ ಬಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದಂಡಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಮಣಿಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಗ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಣಿನನ್ನು ಭಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ, ದಶರಥನನ್ನು ಬೇಡಿ ರಾಮನನ್ನು ಕರೆತಂದನು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹನ್ನೇರಡು ವರ್ಷ. ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನೇ ಅರಿಯದ ಮಗನನ್ನು ಕಳುಹಲು ದಶರಥನು ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡಲು, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ರಾಜನಿಗೆ ರಾಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕರೆತಂದನು. ಮಣಿಯ ಯಾಗವನ್ನು ಕೆಡಿಸಲು ಬಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು ಹೆದರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದೇ ಬಂದು ಬಾಣದಿಂದ ನೂರು ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಎಸೆದನು. ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದವರು ರಾಮನಿಂದ ಧ್ವಂಸರಾಗಿ ಹೋದರು. ನಾನಾದರೂ ಪ್ರಜ್ಞ ಬಂದಮೇಲೆ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಮನನ್ನು ನೀನು ಕೆಣಕಿದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಾಶಕೊಂಡುವೆ. ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮನೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ರತ್ನಭರಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕನಕಲಂಕಯನ್ನು ಸೀತೆಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಹಾಳುಮಾಡಬೇಡ. ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೆನೆದರೆ ದಂಡಕಾರಣದ ತುಂಬ ನನಗೆ ರಾಮರೇ ಕಾಣತಾರೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲಾರೆ!” ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದನು.

ಸಾಯಂಬುಂಪವನಿಗೆ ಔಪದಿ ಸೇರದಂತೆ, ಮಾರೀಚನ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತುಗಳು ರಾವಣನಿಗೆ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ವಿಧಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ರಾವಣನು ಮಾರೀಚನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಾರೀಚ, ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟ ಬೀಜದಂತೆ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತು ನಿಷ್ಪಲ. ಕೇವಲ ಮನುಷ್ಯನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಹೊಗಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಹೆದರಿಸಬಯಸುವೆಯಾ? ಅದು ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಮಾತು. ಖರನನ್ನು ಕೊಂಡ ರಾಮನ ಪ್ರಿಯತಮೆಯನ್ನು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಕದ್ದು ತರಬೇಕಾದದ್ದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟಪೋ ಅನಿಷ್ಟಪೋ ಅದನ್ನು ನಾನರಿಯೇ. ನಾನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲು ದೇವದಾನವರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವ ಕಾರ್ಯದ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ನೀನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯ ಇದು. ಚಿನ್ನದ ಜಿಂಕೆಯಾಗಿ ನೀನು ಸೀತೆಯ ಮುಂದೆ ಸುಳಿ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹನಗೊಂಡ ಸೀತೆ ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ತರುವಂತೆ ರಾಮನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಲು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದ ರಾಮನನ್ನು ಬಹುದೂ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೊಗಿ, ಆ ಬಳಿಕ ರಾಮನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಹಾ ಸೀತೆ, ಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಎಂದು ಕೂಗು. ಆ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅತ್ಯಿಗೆಯ ಮಾತಿನಿಂದಲೂ ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನೇಹದಿಂದಲೂ ರಾಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಬಳಿಕ ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಂದ ಕಡೆಗೆ ತರಳೂ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ ಅಧ್ರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಇಗೋ ನಾನು ದಂಡಕಾರಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆ. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಈ ಕೆಲಸಮಾಡಲು ನೀನು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಹೊಲ್ಲತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು.

ರಾವಣನಿಂದ ಸಾಯಂಪುದಕ್ಕಿಂತ ರಾಮನಿಂದ ಸಾಯಂಪುದೆ ಮೇಲೆಂದು ಬಗೆದು, ಮಾರೀಚನು ರಾವಣನ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನಿತ್ತನು. ಆ ಬಳಿಕ ಅವನು ರಾವಣನೊಡನೆ ರಥವನ್ನೇರಿ, ಗಿರಿದುಗ್ರಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ದಂಡಕಾರಣವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿನು. ಇಬ್ಬರೂ ರಥದಿಂದ ಇಳಿದು ದೂರದಿಂದಲೆ ರಾಮನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಬಂದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬೇಗ ಮಾಡೆಂದು ರಾವಣನು ಮಾರೀಚನನ್ನು ತ್ವರೆಗೊಳಿಸಿದನು. ಆಗ ಮಾರೀಚನು ಬಂದು

ದೊಡ್ಡ ಚಿನ್ನದ ಜಿಂಕೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಅದರ ಮುಖ ತುಸು ಕಪ್ಪು ತುಸು ಬಿಂಬಿಪ್ಪ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತುಟಿಯ ಮೇಲುಗಡೆ ಕೆಂದಾವರೆಯ ಬಣ್ಣ, ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನೆದಿಲೆಯ ಚೆಲ್ಪು. ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿ ಮತ್ತು ಮಥೂರಕಪ್ಪಣಿ ಇವುಗಳ ಕಾಂತೆಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಕಿವಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಗೊರಸಿನ ಕಾಂತಿ ವ್ಯಾಡೂಯ್, ಇಂದ್ರಜಾಪದಂತೆ ನಿಮಿರಿದ ಬಾಲ. ಮಲ್ಲಿಗೆಯ, ವಜ್ರದ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರನ ಶೋಭೆಯಿಂದ ಮಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆ. ಇಂತಹ ಮನೋಹರ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮಾರಿಇಚನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಭನಗೊಳಿಸುವರಕ್ಕೂಗಿ ರಾಮನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತರತರಹದ ನರ್ತನಗತಿಗಳಿಂದ ಎಂಬಂತೆ ನಲಿನಲಿದು ಸುಳಿಯುತ್ತಾ ಎಂದು ಹುಲ್ಲನ್ನು ಭೂತಿಸುತ್ತಾ ತಿರುಗಾಡತೊಡಗಿರನು. ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಡಿಸತೊಡಗಿರನು.

* * *

೨೧. ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣ!

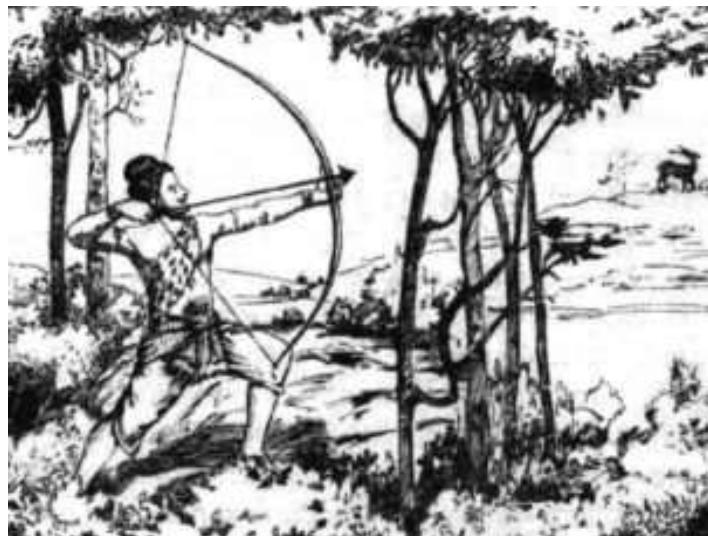
ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಆ ಮೃಗರ ಬಣ್ಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸು ಮೋಹಗೊಂಡಿತ್ತು.

ಅಶೋಕ ಮಾವು ತಾವರೆ ವೊದಲಾದ ಗಿಡಮರಗಳ ಹೊವುಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ಯಲು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆ ಆ ಮಾಯಾಮೃಗವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಆ ಮೃಗದ ಕಾಂತಿ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅದು ಸೀತೆಗೆ ಸೋಜಿಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ ಅವಳಿದುರಿಗೆ ಸಂಚರಿಸಿತು. ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮೃಗವನ್ನು ಸೀತೆ ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕಂಡು ಅಯ್ಯಿಧಾಣಿಗಳಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಹೊಗಿಕೊಂಡಳು. ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಅವರಿಭ್ರಂಶ ಬಂದು ಅದನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮವನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದನು - “ಅಣ್ಣ, ರಾಜ್ಯಸನಾದ ಮಾರೀಚನೇ ಈ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ರೀತಿ ಮೃಗವನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಂಡಿರುವೆಯಾ? ಇದು ಮಾಯಾ ಮೃಗವೆಂದು ಮೇಲೆಯೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೇ?”

ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಆ ಮೃಗದ ಬಣ್ಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸು ಮೋಹಗೊಂಡಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡದಂತೆ ತಡೆದು ಸೀತೆ ಮುಗುಳನಗೆಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತ ರಾಮನಿಗೆ “ಆಯ್ದವುತ್ತ, ಈ ಮೃಗದ ಜೆಲುವನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮರುಳುಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಮೃಗವನ್ನು ನೀನು ಹಿಡಿದು ತಂದರೆ, ಅದು ನಮ್ಮ ಶ್ರೀದೇಗೆ ಬಂದು ವಸ್ತುವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು. ಜೀವಸಹಿತ ಈ ಮೃಗವನ್ನು ನೀನು ಹಿಡಿದು ತಂದರೆ, ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ಜನರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು; ಹಾಗೂ ಅದು ಅಂತೆಷ್ಟಿಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲಂಕಾರವಾಗುವುದು. ಬಂದುವೇಳೆ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಈ ಮೃಗವನ್ನು ನೀನು ಕೊಂಡು ತಂದರೆ ಅದರ ಜರ್ಮದ ಮೇಲೆ ನಾವಿಭ್ರಂಶ ಹುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ತನ್ನ ಆಶೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದಳು. ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬಣ್ಣವನ್ನು ತಳೆದ ಆ ಮೃಗವು ರಾಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿತು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಮನು “ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಈ ತೆರನಾದ ಮೃಗ ಕುಬೇರನ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಾರದು. ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಇದರ ನಾಲಗೆಯನ್ನು ನೋಡು. ಮೈಮೇಲಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಚುಕ್ಕೆಗಳು ಹೇಗೆ ತಳತಳಿಸುತ್ತಿವೆ! ಈ ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ತಾನೆ ಸೋಲಿದು! ಇದರ ಜರ್ಮ ನನಗೂ ಇಷ್ಟ. ನೀನು ಹೇಳುವಂತೆ ಬಂದುವೇಳೆ ಇದು ಮಾರೀಚನ ಮಾಯಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಮೃಗವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುಪುಡೊ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇ. ಏಕೆಂದರೆ ಮುನಿಹಿಂಸರನಾದ ಮಾರೀಚನು ವಧ್ಯನೇ ಸರಿ. ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೀನು ಸೀತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿರು. ಈ ಮೃಗವನ್ನು ನಾನು ಜೀವಸಹಿತ ಹಿಡಿದು ತರುತ್ತೇನೆ; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕೊಂಡು ಇದರ ಜರ್ಮವನ್ನು ತರುತ್ತೇನೆ. ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗದೆ ಜಟಾಯುವಿನೋಡಗೂಡಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿರು” ಎಂದು ಅಷ್ಟೇ ಮಾಡಿ ಬಿಲ್ಲ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಟನು.

ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಬೆನ್ನೆಚ್ಚಿ ಬರಲು, ಅವನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸ ಬಗೆದು ಮಾರೀಚನು ಅಡ್ಫ್ಯಾನಾದನು. ಮೃಗ ಎಲ್ಲಿರುವುದೋ ಎಂಬ ತವರ್ಕಿದಿಂದ ರಾಮನು ಹಿರಿದ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಧಾವಿಸಲು ಅವನ ಮುಂದೆ ಮತ್ತೆ ಅದು ತಂಗೊಳಿಸಿತು. ರಾಮಬಾಣಕ್ಕೆ ಹೆಡರಿ ಭಯದಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಗೆಯುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಮೋಡದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ ಶರತ್ ಕಾಲದ ಜಂಡನಂತೆ ಹೊಳೆದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ರಾಮವನ್ನು ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಬಹುದೂರ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿತು. ಆಯಾಸಗೊಂಡ ರಾಮನು ವಿಶ್ವಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಹುಳಿತುಗೊಂಡನು. ಮೃಗಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಮಾರೀಚನು ಮತ್ತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆ ಮೃಗದಿಂದ ಆರ್ಕಿಂತನಾದ ರಾಮನು ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ಅಟ್ಟಲು, ಅದು ರಾಮವನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಉಡತೋಡಿತು. ಹೀಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ಮೋಸಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೃಗವನ್ನು ರಾಮನು ಹೊಡೆದು ಕೊಲ್ಲಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಸೂರ್ಯ

ಕಿರಣಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಭಾಷಣೊಂದನ್ನು ಸೆಳೆದು ಬಿಡಲು, ಅದು ಸಿಡಿಲೆರಗುವಂತೆ ಮಾರೀಚನ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡ ಅವನ ದೇಹವನ್ನು ಭೇದಿಸಿತು. ನಾವು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದುದನ್ನರಿತ ಮಾರೀಚನು ಲಕ್ಷ್ಯಣನನ್ನು ಸೀತೆಯಿಂದ ಬೇರೆಡಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ನೆನೆದು, ರಾಮನ ಧ್ವನಿಯಂತೆ ‘ಹಾ ಸೀತೆ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಯಣಾ!’ ಎಂದು ಕೂಗಿ ತನ್ನ ಮೃಗದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ರಾಕ್ಷಸ ರೂಪದಿಂದಲೆ ವ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನು. ತನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಬಿಧ್ಯ ಘೋರಾರೂಪಿಯಾದ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು ತಮ್ಮನ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆದು “ರಾಕ್ಷಸನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆ ಏನಾಗುವಜೊ, ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಯಾವ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ” ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಆಶ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ ಬೇಗಬೇಗನೆ ತೆರಳಿದನು. ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ತಮ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾತರನಾಗಿ ಬರುತ್ತಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮತ್ತೊಂದು ಮೃಗವನ್ನು ಹೊಡೆದು ಅದರ ಮಾಂಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು.

ಆ ಮೃಗದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತನಾದ ರಾಮನು ಮತ್ತೆ ಅಟ್ಟಲು ಅದು ರಾಮನನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಓಡತೋಡಿತು.

ಇತ್ತು ಮಾರೀಚನು ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಲಕ್ಷ್ಯಾ, ಆತನಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ರಾಮನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಜೀವವೆ ನಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ದೀನನಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ನೀನೆ ಸಮರ್ಥ. ಸಿಂಹಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಧೀನವಾದ ಮದಿಸಿದ ಎತ್ತಿನಂತೆ ರಾಕ್ಷಸರ ವಶವಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಬೇಗ ಓದು” ಎಂದು ಅವನನ್ನು ತ್ವರೆಗೊಳಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ರಾಮನ ಅಣ್ಣಾರ್ಥಾರಕನಾಗಿ ತಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಲ್ಲಿ. ಮತ್ತೆ ಸೀತೆ “ಲಕ್ಷ್ಯಾ, ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಒದಗಿರುವ ವಿಷತ್ತನ್ನು ಕಂಡೂ ಹೋಗದಿರುವ ನೀನು ಅವನಿಗೆ ಮಿತ್ರರೂಪದ ಶತ್ರುವಾಗಿರುವೆ. ನನ್ನ ಮೇಲಣ ಆಸೆಯಿಂದ ನೀನು ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲದೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಲಿನೇನೆ. ಹಾಗಲ್ಲಿದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ನುಮ್ಮನೆ ಏಕೆ ನಿಂತಿರುವೆ?” ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿಯತ್ತ ಭೀತೆಯಾಗಿ ನುಡಿದಳು. ಅತ್ತಿಗೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು “ಭರ್ಯ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಮನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ದೇವದಾನವರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಆತನು ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವುದೆಂದರೇನು? ನಿನ್ನನ್ನು ಒಬ್ಬಳನ್ನೆ ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರೆ. ತಾಯಿ, ನೀನೇಕೆ ದುಃಖದುವೆ? ಆ ಮೃಗವನ್ನು

ಕೊಂಡು ರಾಮನು ಒಹುಬೇಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಇದು ರಾಮನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲ; ರಾಕ್ಷಸರ ಮೋಸದ ಧ್ವನಿ. ಶರನನ್ನು ಕೊಂಡು ನಾವು ರಾಕ್ಷಸರ ಹಗೆತನವನ್ನು ಗಳಿಸಿರುವ ಕಾರಣ, ನಿನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕದಲಾರೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತೆರಿತು ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡೆ” ಎಂದನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತುಲೆ ಸೀತೆಯ ಕೋಪ ಉಕ್ಕೇರಿತು. ನಿಜವನ್ನು ನುಡಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ತೆರಿತು ಸೀತೆ ಕೂರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿಯತೊಡಗಿದಳು. “ಅನಾಯ್ದ, ಕುಲಪಾಂಸುಲ, ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ತರುಣೆಯಿಲ್ಲವೆ ನಿನಗೆ? ರಾಮನು ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ತಂಡು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮರುತಪಡಿರುವೆ. ಭರತನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಮಿಸಿ ಬಂದಿರುವ ನೀನೊಬ್ಬು ಬೇಕುಗಾರನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಿನಗಾಗಲಿ, ಭರತನಿಗಾಗಲಿ ನಾನು ವಶಿಖಾಗುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಕನ್ನೆಡಿಲೆಯ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನೂ ತಾವರೆಯಂತೆ ತಣ್ಣಳ್ಳಿವನೂ ಆದ ರಾಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಯಸುವೆನೆಂದು ಬಗದೆಯಾ? ರಾಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದು ಕ್ಷಣವೂ ನಾನು ಬೇವಿಸಲಾರೆ. ಇಗೋ ನಿನ್ನೆಡುರಿಗೇ ಹಾಣಬಿಡುತ್ತೇನೆ.”

ದೇವಿಯ ಕೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಮ್ಯಾ ಜುಮ್ಮೆಂದಿತು. ಬೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಭಾವವೆ ಹೀಗೆಂದು ಬಗೆದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ತೆರಿತು, “ಅಮೃ ಜಾನಕಿ, ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣದಂತಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ತಿವಿಯಿಂದ ತೇಳಿಂದಾರೆ. ನಾಯಿವಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಕರಿಣವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಇಗೋ, ನಾನಾದರೂ ರಾಮನನ್ನು ತೆರಿತು ಹೊರಣಿ. ಈಗ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವ ದುರ್ವಿಮಿತ್ತಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವೆನೂ ಇಲ್ಲವೂ ನಾನರಿಯಿ” ಎಂದನು. ಸೀತೆ ಮತ್ತೆ “ರಾಮನಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ಗೋದಾವರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ನಾಯುತ್ತೇನೆ! ಬೆಂಕಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತೇನೆ! ಹರಪುರುಷರನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದಲೂ ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೆ, ಎದೆಯನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲಮಾಡಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ತೆರಿತು ಮಾತನಾಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಗ ವಿಧಿಯಲ್ಲದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಧ್ಯೇಯದಿಂದ ಸೀತೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ. ಆಕೆಯನ್ನೇ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ನೋಡುತ್ತ, ರಾಮನ ಹೋದಕಡೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

* * *

೨೨. ಅಪಹರಣ

ಕಮಂಡಲಧಾರಿಯಾದ ರಾವಣನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರಿಲ್ಲದ ಸೀತೆ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಧ್ಯ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರಿಲ್ಲದ ಸಂಧ್ಯೆಯ ಬಳಿ ಕತ್ತಲು ಬಂದಂತಾಯ್ತು

ಸೀತೆಯ ಮಾತ್ರಿನಿಂದ ರೋಷಗೊಂಡ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋದನೋ ಇಲ್ಲವೋ ರಾವಣನು ಸನ್ಯಾಸಿಯ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಸೀತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಕಮಂಡಲುಧಾರಿಯಾದ ರಾವಣನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರಿಲ್ಲದ ಸೀತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಧ್ಯ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರಿಲ್ಲದ ಸಂಧ್ಯೆಯ ಬಳಿ ಕತ್ತಲೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಗೋದಾವರಿಯೂ ಹೆದರಿ ಹೆದರಿ ನಡೆ ತಡೆದು ಮಂದಮಂದವಾಗಿ ಚಲಿಸತೋಡಿದಳು. ಹೀತವನನೆಯಾಗಿ ಬಾಷ್ಪಪೂರಿತಲೋಚನೆಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹಗೊಂಡ ರಾವಣನು “ಮಂಗಳಾಂಗಿ, ನೀನಾರು? ನಿನ್ನ ಹಲ್ಲು ಸಮವಾಗಿವೆ. ಕಣ್ಣ ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಶೋಡಗಳು ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನಂತಿವೆ. ರತ್ನಭರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿನ್ನ ಪಯೋಧರಗಳು ಬಹು ಮನೋಹರವಾಗಿವೆ. ನಿನ್ನ ಕೇಶವಾಶ ಸುದಿಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ನಿನ್ನಂತಹ ಹಂಗಸನ್ನು ನಾನು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಗಂಥರಲ್ಲಾಗಲಿ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಾಗಲಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ರೂಪ, ವಯಸ್ಸು, ಈ ನಿನ್ನ ಕಾಡಿನ ವಾಸ ಇವೆಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಉನ್ನಾದಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ರಾಕ್ಷಸರ ವಾಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಭೂಮಿ ಇದು. ಹೂಮುಡಿದು ಚಂದನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು ಗಂಡನೋಡನೆ ನೀನು ನಗರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ದೇವತಾಸ್ತೀಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು.

ಸರಳಹೃದಯ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ರಾವಣನ ವರ್ಜಬುದ್ಧಿ ಗೋಚರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ನಿಜವಾದ ಯತ್ಯಿಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಉಪಚರಿಸಿ, ಭೋಜನ ಮಾಡುವಂತೆ ಪ್ರಾಧಿಕಸಿದಳು. ರಾವಣನಿಗಾದರೋ ಸೀತೆಯನ್ನು

ತದ್ವೋಡಬೇಕೆಂಬ ಚಿಂತೆ, ಮತ್ತು ಆತುರ, ಇತ್ತೀಚೆಗೂ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಹೋದ ದಿಕ್ಕನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಕಂಡದ್ದು ಹೆಗ್ಗಾಡೆ ಹೊರತು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಲ್ಲ.

ಸೀತೆ ತಾನಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಹೇಳಬೆಂಕೆಂದೂ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಯತಿಯಾದ ತಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ಶರಿಸುವೆನೆಂದೂ ರಾವಣನು ಹೇಳಿದನು. ಸೀತೆ ಕೈಣಕಾಲ ಯೋಚಿಸಿ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನೆ ಜನಕರಾಯನ ಮಗಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸೀತೆಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಹಂಡತಿ. ನನ್ನ ಗಂಡನು ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನ ಮಾತಿನಂತೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ವನವಾಸ ಮಾಡಲು ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೋಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ನಾವು ಮೂವರು ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಯತಿಪತಿಯೆ, ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲು. ನನ್ನ ಗಂಡನು ಬಹುಬೇಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ನೀನಾರು? ನಿನ್ನ ಕುಲಗೋತ್ತರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸು” ಎಂದು ನುಡಿದು ತಾವು ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಸೀತೆಯ ಮಾತಿಗೆ ರಾವಣನು.

“ಭದ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಸೇಂದ್ರನಾದ ರಾವಣನೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿ. ದೇವಾಸುರಪನ್ನಗರು ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುವರು. ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣದ ದೇಹವುಖ್ಯವಾಗಿ ದಿವ್ಯವಸ್ತುವನ್ನಾಟ್ಟ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಹಂಡಿರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರಪುಂಟಾಗಿದೆ. ದೇವಿ, ನನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆಲ್ಲ ನೀನು ಅಗ್ರಮಹಿಂಧಿಯಾಗಿ, ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡು. ನೀನು ನನ್ನ ಹಂಡತಿಯಾಗುವುದಾದರೆ ಇದು ಸಾಧಿರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಿನ್ನ ದಾಸಿಯರಾಗುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಕಾಮಾತ್ಮನಾಗಿ ನುಡಿದನು.

ರಾವಣನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಡಗೊಂಡ ಸೀತೆ ಅವನನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ನುಡಿದಳು “ಮೇರುಪರ್ವತದಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಚಲನು. ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದವನು. ಸಾಗರದಂತೆ ಕದಲಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯನಾದವನು. ಅಂತಹ ಸತ್ಯಸಂಧನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನೇ ನಾನು ಅನುಸರಿಸುವೆನಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಯಸುವೆನೆ? ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಬಯಸಿದ್ದು ನರಿ ಸಿಂಹಿಣಿಯನ್ನು ಬಯಸಿದಂತಾಯಿತು. ಬಂಗಾರದ ಮರಗಳನ್ನು ನೋಡಬಯಸುವುದೂ ಒಂದೆ, ನನ್ನನ್ನು ಬಯಸುವುದೂ ಒಂದೆ! ರಾವಣ, ಹಸಿದ ಸಿಂಹದ ಬಾಯಿಂದ, ಹೃದ್ಭಾದ ಸರ್ವದ ಮುಖದಿಂದ ಹೋರೆದಾಡೆಗಳನ್ನು ತೀಳಬಯಸುವೆಯಾ? ಕಾಲಕೂಟವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಕಲ್ಲನ್ನು ಕಂಠಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದುಹೋಂಡು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಬಯಸುವವನಂತೆ ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಯಸಿದೆ. ಹೃದ್ರನಿಂದಿಗೂ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೂ, ನರಿಗೂ ಸಿಂಹಕ್ಕೂ ಇರುವ ಅಂತರವೇ ನಿನಗೂ ರಾಮನಿಗೂ ಇರುವ ಅಂತರ, ಅಧ್ವರಿಂದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಯಸುವುದು ಸರ್ವಧಾ ಉಚಿತವಲ್ಲ.”

ಇಷ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಧ್ಯೇಯದಿಂದ ಹೇಳಿದರೂ ಸೀತೆ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಲಕಿದ ಬಾಳೆಯಂತೆ ನಡುಗಿಹೋದಳು. ಸೀತೆಯ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಸದೆ ರಾವಣನು “ಮಂಗಳಾಂಗಿ, ಕುಬೇರನ ಒಡಕುಟ್ಟಿದವನು ನಾನು. ಅವನು ನನ್ನ ಮಲತಾಯಿಯ ಮಗ. ಇದಲ್ಲದೆ ದಶಕಂತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ದೇವಗಂಧರ್ವರೂ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕುಬೇರನ ಪುಷ್ಟಕವಿಮಾನವನ್ನು ಬಲಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೇ ನಾನು ಸೆಳೆದು ತಂದೆ. ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ವಾಯು ಹೆದರಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ ಸೂರ್ಯನು ಶೀತಕಿರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಕುಳಿತಕಡೆ ಗಿಡಮರಗಳು ಅಲುಗಾಡವು. ನದಿಗಳು

ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮಂದವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಅಮರಾವತಿಗೆ ಸಮನಾದ ಲಂಕೆಯೆ ನನ್ನ ರಾಜಧಾನಿ. ನೀನು ಲಂಕೆಗೆ ಬಂದರೆ ಆಮೇಲೆ ಗತಾಯಿವಾದ ರಾಮನನ್ನು ನೆನೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ಭರತನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಅಟ್ಟಿದಾಗಲೆ ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮ ತೀಳಿಯಿತು. ತಪಸ್ಸಿಯಾದ ರಾಮನಿಂದ ನಿನಗೇನು ವ್ಯಯೋಚನ? ಕಾಮಾತ್ಮನಾಗಿ ನಾನು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಶ್ರೀರೋಕೇಶ್ವರನೂ ರಾಜ್ಯಸೇಂದ್ರನೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಬೇಡ” ಎಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಬಯಸುವುದು ಮರಣಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಸೀತೆ ಹೇಳಿದರೂ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಆಸೆಯನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸೀತೆಯ ಮಾತನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳಿಲ್ಲ, ಶಾರನಾದ ರಾವಣನು ಅಟ್ಟಿಹಾನೆ ಮಾಡಿ ಆಕೆಗೆ ತನ್ನ ನಿಜರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. “ಹುಚ್ಚಿ, ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ರಿಯದೆ ನೀನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹುದಿಯುವ ಶಕ್ತಿ ನನಗುಂಟು. ಯಾವುನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನನಗಿದೆ. ಹಾಗಿರುವಾಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಪತಿಯೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸು” ಎಂದು ರಾವಣನು ಹೊಬ್ಬಿ ನುಡಿದನು. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತ ಸೂರ್ಯಕಲ್ಪನಾದ ರಾವಣನ ಕಣ್ಣಗಳು ಕೋಷದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂತೆ ಕೆಂಪಾದವು. ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅವಳಿದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ತನ್ನನ್ನೇ ಗಂಡನನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಲೆಂದು ಅವಳನ್ನು ಹೀಡಿಸುತ್ತ, ಎದದ ಕ್ಯಾರ್ಯಿಂದ ಅವಳ ಕೂಡಲನ್ನೂ ಬಲದ ಕ್ಯಾರ್ಯಿಂದ ತೊಡೆಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಆಗ ಅವನ ಹೊಂದೇರು ಅಲ್ಲ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಕೂರ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ರಥವನ್ನು ಏರಿದನು. ಆಗ ಸೀತೆ ಹೆದರಿ ಹುಚ್ಚೆದ್ದು “ಹಾ ರಾಮ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣ! ಮಹಾಭಾಕೋ, ಗುರುಚಿತ್ತ ಪ್ರಸಾದರೆ, ನೀಂಚನಾದ ಈ ರಾವಣನು ನನ್ನನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೊಯ್ಯಿವುದನ್ನು ಕಾಣದಿರುವೆಯಲ್ಲ! ಈ ದುಷ್ಪನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಏಕೆ ಸುಮೃನಿರುವೆ? ಅಯೋ, ಕ್ಯಾರ್ಯ ಕೋರಿಕೆ ನೆರವೇರಿತು. ಜನಸ್ಥಾನದ ವೃಕ್ಷಗಳೇ, ಪರಮತಗಳೇ, ಹಂಸಗಳೇ, ತಾಯಿ ಗೋದಾವರಿ, ರಾವಣನು ನನ್ನನ್ನು ಕದ್ಮೊಯ್ಯಿತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಬೇಗ ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ. ಈಗೋ ನಿಮಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ” ಹೀಗೆಂದು ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿ, ದೀನವದನೆಯಾಗಿ, ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತ ಗೋಳಿಟ್ಟಿಳು.

ಆಗ ಆಕೆಗೆ ಜಟಾಯು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಭಯದಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮಲಗಿದ್ದ ಆತನಿಗೆ ನಿದ್ದ ತೀಳಿಯಿತು. ಮೊನಚಾದ ಕೊಕ್ಕುಳ್ಳ ಜಟಾಯು ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾವಣ, ಧರ್ಮಾತ್ಮಾನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕದ್ಮೊಯ್ಯಿವುದನಿನಗೆ ತರವಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಹೆಂಡಿರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಂತೆ, ದೀನಭಾದ ಈಕೆಯನ್ನು ಕಾಣಾಡುವುದು ನಿನಗೆ ಧರ್ಮವಲ್ಲವೆ? ಈಕೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸು. ಹಾವಪುಣ್ಯಗಳಿಗೆ ರಾಜನೆ ಮೂಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿನಗಾವ ಕೆಡುಕನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದಾನೆ? ನಿನ್ನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಶವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ವರುಂಗಳು ಕಳೆದುಹೋದ ವೃಧ್ಧ ನಾನಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾವಕನಾದ ನೀನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ಮೊಂಡು ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಳಾರೆ. ನೀನು ಶಾರನೆ ಆದ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನೇ ಯಾವಾದು. ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕೆಡುಹಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ರಘುದಿಂದ ಕೆಡೆವಿ, ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ ರಾವಣನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಬಂದನು.

ರಾವಣ ಜಟಾಯುಗಳಿಗೆ ಘೋರವಾದ ಕಡುಗಾಳಿಗ ನಡೆದು ಹೋಯಿತು. ರಾವಣನು ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣಗಳ ಏಟುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಜಟಾಯು ಅವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಗಾಯಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನು. ಇತ್ತೀಚ್ಚಿನ ರಥದಲ್ಲಿ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದವಳಾಗಿ ಜಟಾಯುವಿನ ಶೌರ್ಯವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಡೆಯುತ್ತ ಜಟಾಯು ರಾಕ್ಷಸನ ಸ್ವರ್ಣಕರವಚವನ್ನು ಕೊಡಹಿಬಿಟ್ಟಿನು. ನಾವಿರಾಯ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಮುಖ್ಯಹೋದ ಜಟಾಯು ಗೂಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಪದ್ಮಿಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ರಾವಣನ ಬೆಳ್ಳೆಡೆಯನ್ನೂ ಚಾಮರಗಳನ್ನೂ ಕೆಡಹಿದನು. ಜಟಾಯು ತನ್ನ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ರಾವಣನ ನಾರಧಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕುಹಿಕೊಲ್ಲಲು, ರಥಹಿನನಾದ ರಾವಣನು ಸೀತೆಯೋಡನ ಭೂಮಿಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಆಗ ರಾವಣನು ಸೀತೆಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹಾರಲು, ಜಟಾಯು ಅವನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ತಡೆದು “ಸೀತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ? ಮುಹೂರತಕಾಲ ನಿಂತು ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡು” ಎಂದು ರಾವಣನ ಬೆಸ್ತಿಗೆ ಬಲವಾಗಿ ಉದೆದನು. ಅವನ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲವಾಗಿ ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದನು; ಕೂದಲನ್ನು ತಿತ್ತುಹಾಕಿದನು. ಜಟಾಯುವಿನ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಕೋಷಗೊಂಡ ರಾವಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಜಟಾಯುವನ್ನು ತುಳಿದನು. ಕ್ಷಣಕಾಲ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಭಯಿಂತರವಾದ ಯುದ್ಧ ಜರುಗಿತು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು ಆತುರನಾಗಿದ್ದ ರಾವಣನು ಆಗ ವಿಡ್ಡವನ್ನು ಹಿರಿದು ಪದ್ಮಿರಾಜನ ರೆಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿನು. ಅಲ್ಲಿಬೇವಿಯಾದ ಜಟಾಯು ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳೆಲು ರತ್ನದಿಂದ ತೊಯ್ದು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಸೀತೆ ಬಂಧುಜನರ ಬಳಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಓಡಿಬಂದಳು. ಕಾಡು ತಿಚ್ಚೆದ್ದು ಶಾಂತವಾಯಿತೆಂಬಂತೆ ತನಗಾಗಿ ಹೋರಾಡ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹುವಾಗಿ ಗೋಳಿಟ್ಟಿಕ್ಕು.

ರಾವಣ ಜಟಾಯುಗಳಿಗೆ ಘೋರವಾದ ಕಡುಗಾಳಿಗ ನಡೆದುಹೋಯ್ಯಿ

ಜಟಾಯುವಿನ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ರಾವಣನು ಓಡಿ ಬಂದು, ಆಕೆ ಬೇಡವೆಂದು ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಲೆಗೂದಲನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ರಾವಣನು ಕದ್ದೊಯ್ಯತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಡಿಗಳು ವ್ಯಾಸನಗೊಂಡರು. ಸೂರ್ಯನು ಕಾಂತಿಹಿನನಾದನು. ಮೃಗಪದ್ಮಿಗಳು ಗೋಳಿಟ್ಟಿವು. ಸೀತೆಯ ತಲೆಯಿಂದ ಜಾರಿದ ಹೂವುಗಳು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಉದುರಿಬಿದ್ದಿವು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಬೀಳುವ ಗಂಗೆಯಿಂತೆ ಅವಳ ಕಂರದಿಂದ

ರತ್ನದ ಕಾರ ಜಾರಿಬಿತ್ತು. ಸಿಂಹಗಳೂ ಹುಲಿಗಳೂ ಜಿಂಕೆಗಳೂ ರೋಡ್‌ದಿಂದ ಸೀತೆಯ ನೆರಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ್ದುವು. ಯುರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬೆಟ್ಟವೂ ಎತ್ತಿದ ಕೈಗಳಿಂದ ಸೀತಾಪರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆರಚ್ಚತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಕಾದಿನ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಜಿಂಕೆಯ ಮರಿಗಳು ಸೀತೆಗಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ರಾಕ್ಷಸನಾದರೂ 'ರಾಮಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿ! ಎಂದು ಕೂಗೂತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಲಂಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು.

ಹೀಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಉದ್ದಿಗ್ನಿಂಬಾದ ಸೀತೆ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು "ನೀಚೆ ರಾವಣ, ನಾಚಿಕೆ ಇಲ್ಲವೆ ನಿನಗೆ? ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಡ್ಡುಕೊಂಡು ಓಡುವೆಯಾ? ಮಾಯಾಮೃಗಿಂದ ನನ್ನ ಗಂಡನು ವಂಚಿತನಾದನು; ನಮಗೆ ಪರಮ ಮಿತ್ರಾದ ಪದ್ಧತಿರಾಜನು ಮರಣಹೊಂದಿದನು. ತಕ್ಷತನದಿಂದ ಪರರ ಹೆಂಡಿರನನು ಕದ್ದೊಯ್ಯುವ ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಸುಡಲಿ! ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯಿಂದ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ನೀನು ತಾಣಬಿಡುವ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದಾದರೂ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡು. ನಾಯುವವರು ಅಪಭ್ರಮಾಪುವಂತೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವೆ. ತನ್ನ ಹೀಯಪತ್ರಿಯನ್ನು ಹೊಂದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೊಲ್ಲಿರುವನೆ?" ಎಂದು ದಿಕ್ಕರಿಸಿ ಸುಡಿದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಗೋಳಿಟ್ಟಳು. ರಾವಣನು ಇದಾವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸದೆ, ವೇಗವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಬೆಟ್ಟ ಹೋಡುಗಲ್ಲಿಂದರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಬವರು ಕಹಿವೀರರನ್ನು ತಂಡಳು. ತನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವರು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿ, ತನ್ನ ರೇಣ್ಣೆಯ ಉತ್ತರೀಯದಲ್ಲಿ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅವರ ನಡುವೆ ಎಸೆದಳು. ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗುವ ಆತುರದಲ್ಲಿ ರಾವಣಿಗೆ ಅದು ಗೊತ್ತಾಗಲೆ ಇಲ್ಲ. ಆ ಕಹಿಗಳು ದುಃಖ ಸಂತಪ್ತಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣರಳಿಸಿಹೊಂಡು ನೋಡಿದರು. ಹಂಡಾ ಸರೋವರವನ್ನು ದಾಟಿ ರಾವಣನು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಲಂಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳಿದನು. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿದನು.

ಆ ಬಳಿಕ ರಾವಣನು ಹಿಶಾಚಸ್ತೀಯರನ್ನು ಕರೆದು "ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಪುರುಷನೆ ಆಗಲಿ ಸ್ತೀಯ ಆಗಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಕೂಡು. ಆಕೆ ಬಯಸತಕ್ಕ ಬಂಗಾರ ರತ್ನ ವಸ್ತು ಆಭರಣಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಆಳ್ಳಿಯೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಸೀತೆಗೆ ಹೊಡಿ. ತಿಳಿದೊ ತಿಳಿಯದ್ಯೋ ಯಾವ ಹಂಗಸೂ ಸೀತೆಗೆ ಅಪ್ಯಯವಾದ ಮಾತನ್ನು ನುಡಿಯಿಕೊಡು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದವರ ವಾಣ ಉಳಿಯಿದು" ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿ ಅಂತಃಪುರದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ತರಲು ಎಂಟು ಜನ ಸಮರ್ಥರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿಟ್ಟನು.

ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದ ರಾವಣನಿಗೆ ಸಂತೋಷವೇನೋ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ವೈರವನ್ನು ಬೆಳಸಿದನೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನಿಧ್ಯೆಯ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೀತೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಮನ್ಮಥನ ಹೂಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅವನು ಮತ್ತೆ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು: ನೀರು ತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ದುಃಖಾರದಿಂದ ಕುಗ್ಗಿ ತಲೆಬಗ್ಗಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸೀತೆ, ಸಮುದ್ರದ ನಡುವೆ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದೆ ನಾವೆಯಂತೆ ತಂಡಳು. ಆಗ ರಾವಣನು ಶೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೊಗಿದ್ದ ಸೀತೆಗೆ, ಸ್ಥಂಭಿಸಿದ್ದ ಅವಳಿನೆ ಚಿನ್ನದ ಸೋಧಾನಗಳನ್ನು ಏರಿ ನಡೆದನು. ನಾನಾತರನಾದ ಸರೋವರಗಳನ್ನೂ ಪುಷ್ಟಿರಿಣಿಗಳನ್ನೂ ಅವಳಿಗೆ ತೋರಿಸಿದನು. ಪಾಪಾತ್ಮಾನಾದ ರಾವಣನು ಸೀತೆಗೆ ಅಸೆಯ ಬಲೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿ ಈ

ರೀತೆಯಾಗಿ ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು “ವಿಶಾಲಾದ್ದಿ ಸಮಸ್ತ ರಾಕ್ಷಸರೆಭ್ರಿಗೂ ನಾನು ಪ್ರಭು. ಆದರೆ ನೀನು ನನ್ನ ಘಾಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲೆನಿಸಿದವಳು. ನನ್ನ ಪತ್ತಿಯರಿಗೆಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿಯನಿಸಿ ನನ್ನ ಹಂಡತಿಯಾಗು. ನಿನಗೆ ಹೃಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ದೇವಯಕ್ಷಗಂಥವರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಮಾನರೆನಿಸಿದವರು ಮತ್ತೊಬ್ಬಿರಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯಭೃಷ್ಟನೂ ದೀನನೂ ತಾಪಸಿಯೂ ಆದ ರಾಮನಿಂದ ನಿನಗೇನಾಗಬೇಕೆ? ಯೌವನ ಶಾಶ್ವತವಾದುರಲ್ಲ; ಚಂಚಲವಾದುದು. ಆದಕಾರಣ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸು. ವಾಯುವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು, ಜ್ಞಾನೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಹೇಗೆ ಅನಾಧ್ಯವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಗರದಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದೂ ಅಸಾಧ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲೆ ಸೀತೆ, ರತ್ನಭರಣಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟಿ ತೊಟ್ಟಿ ಪುಷ್ಟಕವನ್ನೇರಿ ನನ್ನೊಡನೆ ವಿಹರಿಸಿ.” ಚಂದ್ರಮುಖಿಯಾದ ಸೀತೆ ರಾವಣನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೆರಿಗಿನಿಂದ ಮುಖವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದಳು. ರಾವಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ತುರಿತು ಮತ್ತೆ “ವ್ಯಾದೇಹಿ, ಧರ್ಮಲೋಕವಾಗುವುದೆಂದು ನಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಇದುವರೆಗೂ ಯಾವ ಹಂಗಸಿಗೂ ತೆಂಬಾಗದ ನಾನು ನನ್ನ ಹತ್ತು ತೆಂಗಳನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳ ಮೇಲಿಂದುತ್ತೇನೆ. ಇಂದಿನಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸ, ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು” ಎಂದು ಘಾಫಿಸಿದನು.

ಸೀತೆ ದುಃಖಿತಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹೆಚ್ಚಿದೆ ನಡುವೆ ಹುಲ್ಲುಕಟ್ಟಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ನಿದೇಂಶಿಸಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದಳು: “ದೀಂತಬಾಹುವೂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷನೂ ಆದ ರಾಮನೇ ನನ್ನ ಗಂಡ; ಅವನೇ ನನ್ನ ದ್ಯುವ. ತೇಜಸ್ಸಿಯಾಗದ ಆತನನ್ನು ನೀನು ಎದುರಿಸಿದ್ದರೆ ಈ ವೇಳೆಗೆ ನಿನ್ನ ಅವತಾರವೆ ಮುಗಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಮನು ದೇವಾಸುರರನ್ನು ಗೆದ್ದ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ನೀನಾದರೂ ರಾಮನೋಡನೆ ದ್ವೇಷಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸಾಯಲು ಬಯಸಿದೆ. ಚಂದ್ರನನ್ನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ತರಲೂ, ಸಾಗರವನ್ನು ಶೋಣಿಸಲೂ ಶಕ್ತನಾದ ರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ಈ ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸುವನು. ನಿನ್ನ ಘಾಣಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಸೆಳೆದು ಲಂಕೆಯನ್ನು ನಾಥರಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವನು. ಪತಿವೃತ್ಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಮುಟ್ಟಿಲಾರೆ. ತಾವರೆಯ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ರಾಜಹಂಸಗಳೊಡನೆ ಶ್ರೀಡಿಸುವ ಹಂಸಿಗೆ ನೀರುಕಾಗೆಯಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಾದಿತೇ? ರಾಕ್ಷಸಾಧಮ, ಈ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ಬಿಗಿಸು; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ತಿನ್ನು. ಬೋಕದಲ್ಲಿ ಅಪವಾದ ಹೊಂದಿ ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ದೇಹವನ್ನೇ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ”.

ಸೀತೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ತುರುಡನಾದ ರಾವಣನು “ಮೈಧಿಲಿ, ನಿನಗೆ ಇನ್ನು ಹನ್ನರಡು ತಿಂಗಳು ಅವಧಿಯನ್ನು ಹೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನ್ನವಾಗಿದ್ದರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬೆಳಗಿನ ಉಟಕ್ಕೆ ಕತ್ತರಿಸುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿನು. ಜಾನಕಿಯನ್ನು ನಯಭಯಗಳಿಂದ ದಾರಿಗೆ ತರಲು ಘೋರರೂಪಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ಅವಳ ಸುತ್ತಲೂ ಕಾವಲಿರಿಸಿದನು. ಹುಲಿಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕ ಹೆಣ್ಣುಹುಲ್ಲೆಯಿಂತೆ, ಸೀತೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಬಾಧೆಗೆ ಸಿಲಕಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತಾ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಂಜೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಇ. ಶ್ರೀರಾಮ ವೀರಾಪ

ಆಶ್ರಮದ ಸುತ್ತಲೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ಹುಣ್ಣನಂತೆ ತಿರುಗಾಡಿದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಾರೀಚನನ್ನು ಹೊಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಕಾತರನಾಗಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಉದ್ದಿಗ್ನಾದ ರಾಮನ ಹಿಂದೆ ನರಿಯೊಂದು ಕೂಗಿತು. ಆ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಮಂಗಳವನ್ನು ಶಂಕಿಸಿದನು: “ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರು ಭಕ್ತಿಸಿರಬಹುದೆ? ನನ್ನಂತೆಯೇ ಕೂಗಿದ ಮಾರೀಚನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಣನು ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಬಹುದೆ? ಈ ಕಾಂಚನಮೃಗ ನನ್ನನ್ನು ಬಹುದೂರ ಸೇಳಿದು ತಂದಿತು. ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ನನಗೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಬದ್ವವೈರ ಬೇರೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಣ ಇರು ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ!”

ಹೀಗೆ ಚೆಂತಿಸುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮನಿಗೆ ಘೋರವಾದ ದೃಷ್ಟಿನಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಇವುಗಳಿಂದ ವ್ಯಘಿಗೊಂಡ ರಾಮನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ವೇಗವೇಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿಹಿನನಾದ ಲಕ್ಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡನು. ಸೀತೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಮನು “ಲಕ್ಷ್ಣ, ಸೀತೆ ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರುವಳೇ? ಅವಳೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದುದು ತಪ್ಪಾಯಿತು. ನಾವು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರೆಗೆ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಭಕ್ತಿತಳಾಗದೆ ಸೀತೆ ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರುವಳೇ? ಈ ದೃಷ್ಟಿನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸೀತೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರಳೆಂದೆ ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ. ನನ್ನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದ ಮಾರೀಚನೇನೋ ಮೃತನಾದನು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕುಗ್ಗಿದೆ. ಎಡಗಣ್ಣ ಬೇರೆ ಅದುರುತ್ತಿದೆ. ಲಕ್ಷ್ಣ, ನಾವು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಸೀತೆ ಮೃತಳಾಗಿರುತ್ತಾಳೇ; ಇಲ್ಲವೇ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಅಪಹೃತಳಾಗಿರುತ್ತಾಳೇ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಕ್ಷಣಕಾಲವೂ ಬದುಕಿರಲಾರೆ. ವೆತ್ತು, ಸೀತೆ ಬದುಕಿರುವಳೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಮೋದಲು ಹೇಳಿ. ಈಗ ಉಂಟಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಸನದಿಂದ ನನಗೆ ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತೋರದಾಗಿದೆ. ಖರನ ಮರಣದಿಂದ ಸಂತಾಪಗೊಂಡ ರಾಕ್ಷಸರು ಈ ಸಮಯವನ್ನೇ ಕಾಯ್ದು ಆಕೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಸಿರಬೇಕು. ಈ ವಿಧವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ನಾನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂಬುದು

ವಿಧಿಸಂಕಲ್ಪವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆ ಆಯಾಸಗಳಿಂದ ಕೊಡಿದ ರಾಮನು ಲಕ್ಷಣನೋಡನೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ಪರ್ವತಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತೆಯ ವಿಹಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿದನು ಆದರೇನು? ಸೀತೆ ಸಿಕ್ಕುವಳಿ? ಘೋರವಾದ ದುಃಖದಿಂದ ಹೀಡಿತನಾದ ರಾಮನು ಮತ್ತೆ “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಸೀತೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ನನ್ನ ಎಡಗಳ್ಳು ಭುಜವೂ ಚೆಲಿಸಿದ್ದವು” ಎಂದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದನು: “ಅಣ್ಣ, ದೇವಿಯ ಚುಚ್ಚು ಮಾತುಗಳನ್ನು ತೇಳಿ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿನ್ನದೆಗೆ ಬಂದೆ. ಹಾ ಸೀತೆ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣ! ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ತೇಳಿ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿ ಅತ್ಯಿಗೆ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಇದು ರಾಕ್ಷಸರ ಧ್ವನಿ, ರಾಮನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ದೇವಾಸುರರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಈ ವಿಷಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಸುಕೆಗಳಾಗಿರು” ಎಂದು ನಾನು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ದೇವಿ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಭರತನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆ. ಆದರೆ ಅದು ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಮಾತು ಎಂದು ಚುಚ್ಚಿ ನುಡಿದಳು. ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತೇಳಿ ತಾಳಲಾರದೆ, ಹೋಪದಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದೆ” ಎಂದನು. “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಸೀತೆಯನ್ನು ನೀನು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದುದು ಅಕಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಸೀತೆಯ ಮಾತನ್ನು ತೇಳಿ ಹೋಪಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಿ ನನ್ನ ಆಙ್ಳೆಯನ್ನು ಮೀರಿದೆ” ಎಂದು ನುಡಿದು ರಾಮನು ಅವನೋಡನೆ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿನು.

ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ದುಶ್ಯಕುನಗಳಾದುವು. ಎಡಗಳ್ಳು ಅದುರಿತು; ದೇಹ ಕಂಪಿಸಿತು; ಕಾಲು ಜಾರಿತು. ಸೀತೆಯಿಲ್ಲದ ಆಶ್ರಮ ಹೇಮಂತ ಮತುವಿನಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿಹೀನವಾದ ಕಮಲದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆಶ್ರಮದ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಗಿಡಮರಗಳೂ ಪಟ್ಟಿಗಳೂ ರೋದಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದುವು. ದಭೇಗಳೂ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಗಳೂ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಅನ್ನವ್ಯಾಸವಾಗಿ ಬಿಡಿದ್ದುವು. ಸೀತೆಯಿಲ್ಲದ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಯೋಚನೆಗಳು ಮೂಡಿದ್ದು. “ಸೀತೆಯನ್ನು ಯಾರೋ ಕಡ್ಡೊಯಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೆ ಆಕೆ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಭಕ್ತಿತಳಾಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆಲ್ಲದೆ ಭಯದಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅವಿತುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅಫ್ವಾ ಹೂವನ್ನು ಹೊಯ್ಯಿಲೋ ನದಿಗೋ ಹೋಗಿರಬೇಕು” ಹೀಗೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮನು ಉನ್ನತನಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಆಶ್ರಮದ ಸುತ್ತಲೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹುಚ್ಚನಂತೆ ತಿರುಗಾಡಿದನು. ಮಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಹಿಗೆ ತಾವರೆ ಕರ್ಣಕಾರ ಮುಂತಾದ ವೃಕ್ಷಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ‘ಜನಕಸುತ್ತೆಯನ್ನು ಕಂಡಿರಾ?’ ಎಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಅಂಗಳಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಜಿಂಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬೇಡಿದನು “ಎಲ್ಲೆ ಮೃಗವೆ, ಮೃಗಾಬಾಢಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡೆಯಾ? ನನ್ನ ಪ್ರಿಯೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಯೊಡಗುಡಿರುತ್ತಿದ್ದಳು.” ಆನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ “ಎಲ್ಲೆ ಗಜವೆ, ನಿನ್ನ ಸೊಂಡಿಲುಗಳಂತೆ ತೊಡೆಗಳುಳ್ಳ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡೆಯಾ? ಆಕೆ ಎಲ್ಲಿರುವಳೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.” “ಎಲ್ಲೆ ಶಾದೋಲ, ಚಂದ್ರಮುಖಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡೆಯಾ? ಅದನ್ನು ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸು.” ಹೀಗೆಂದು ನಾನಾಕಡೆ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಾ ಜಾನಕಿ, ಎಲ್ಲಿರುವೆ? ನಿನಗೆ ಉತ್ತರಕೊಡು. ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುವೆ?” ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ ಕಾಡಿನಿಂದ ಕಾಡಿಗೆ ಅಲೆದನು. ಉನ್ನತನಂತೆ ಬೆಟ್ಟು ಹೊಳೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಕಾಡಿನ ಉಬ್ಬಿತಗ್ಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಸಂಚರಿಸಿದನು.

ಆದರೂ ಸೀತೆ ಕಾಣಿಸಿದಿರಲು ರಾಮನು ಹುಣ್ಣನಂತೆ ಮತ್ತೆ “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಸೀತೆ ಎಲ್ಲಿ? ಯಾವ ಕಡೆ ಹೋದಳು? ಓ ಹೀಯಿ, ಗಿಡದ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ನನ್ನನ್ನ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವುದು ಸಾಕು. ನಿನ್ನನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಬದುಕಿರಲಾರೆ. ನತ್ತು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇರಿದರೆ ‘ವನವಾಸದ ಅವಧಿ ಮುಗಿಯದೆ ನೀನೇರೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ?’ ಎಂದು ತಂದೆ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೇ? ವೈದೇಹಿ, ನನ್ನನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೇ?” ಎಂದು ಗೋಳಾಡತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಣ್ಣನನ್ನ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ ಅವನೊಡನೆ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೆಯನ್ನ ಹುಡುಕಿದನು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೆ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಮತ್ತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೋದಿಸುತ್ತಾ “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಈ ಜಿಂಕೆಗಳ ಹನಿಗೂಡಿದ ಕಣ್ಣಗಳನ್ನ ನೋಡಿದರೆ, ಸೀತೆ ನಷ್ಟಭಾಗಿರಬೇಕೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕ್ಯಾಕೆಯ ಬಯಕೆ ಇಂದಿಗೆ ಕ್ಯಾಗೂಡಿತು. ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದ ನಾನು ಈಗ ಅವಳಿಲ್ಲದೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಅಂತಃಪುರವನ್ನ ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಿ? ಜಾನಕಿಯಿಲ್ಲದೆ ಜನಕರಾಜನನ್ನ ನಾನು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ನೋಡಲಿ? ಸೀತೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನ ಹೋಗಲಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗಿ ಭರತನೇ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನ ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸು. ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನ ಹೇಗಾದರೂ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸು” ಎಂದು ಉಸುರಿದನು. ಅಣ್ಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನ ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ದುಃಖ ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂದು ಕಣ್ಣನಲ್ಲಿ ನೀರು ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಅದನ್ನ ನೋಡಿ ರಾಮನು ಇನ್ನೂ ಹುಚ್ಚು ದುಃಖಗೊಂಡವನಾದನು. “ವತ್ಸ, ನನ್ನಂತೆ ದುಃಖಿಗಳು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯ ತಾಗ್, ಬಂಧುಜನಗಳ ಅಗಲಿಕೆ, ತಂದೆಯ ಸಾವು ಇವು ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಿವು. ಸೀತೆಯ ಅಗಲಿಕೆ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನೇ ಸುಡುತ್ತಿದೆ, ರಾಮಗ್ರಹಣಾದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ರಾಕ್ಷಸರ ನಡುವೆ ಸೀತೆ ಶೋಭಿಸಳು, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಈ ಶಿಲಾತೆಳೆದ ಮೇಲೆ ಸೀತೆ ನನ್ನೂಡನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದಳು. ಈ ಗೋದಾವರಿ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದು. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೆ, ವಾಯುವೆ, ನನ್ನ ಪ್ರಿಯೆ ಎಲ್ಲಿರುವಳೆಂಬುದನ್ನ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ” ಎಂದು ರಾಮನು ಪ್ರಲಾಪಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶೋಕವನ್ನ ಬಿಡುವಂತೆ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ, ಸೀತೆ ಗೋದಾವರಿಗೆ ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದಂತೆ ಅವನೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಆದರೇನು? ಸೀತೆ ಅಲ್ಲಿರುವಳೆ? ಜಿಂಕೆಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಹೋದ ದಾರಿಗೇ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತ ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಜಿಂಕೆಗಳು ಕಣ್ಣ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿಡ್ಡಿದ್ದ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನ ನೋಡಿದರು. ರಾಮನು ಅವು ಸೀತೆ ಮುಡಿದ ಹೂಗಳಂದೇ ತಿಳಿದನು. ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಸೀತೆಯನ್ನ ಕಂಡೆಯಾ? ಎಂದು ಬೆಟ್ಟವನ್ನ ಕೇಳಿದನು; ಬೆಟ್ಟ ಮರುದನಿಗೆಂಟ್ಟಿತು. ಕೋಷದಿಂದ “ಈ ಬೆಟ್ಟವನ್ನ ಬೂದಿಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ಈ ನದಿಯನ್ನ ಶೋಡಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮನಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸನ ದೊಡ್ಡದಾದ ಕಾಲುಗುರುತು ಕಾಣಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೆ ಮುರಿದ ರಥ, ಬೆಳ್ಳೆಂದೆ ಚಾಮರಗಳು ಕಾಣಿಸಿರುವು. “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಈ ಗುರುತುಗಳನ್ನೂ ರಕ್ತದ ಕಲೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ಸೀತೆಗಾಗಿ ಇಬ್ಬರು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತೆಂದಂಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಬೆಳ್ಳೆಂದೆ ಚಾಮರ ಬಿಳ್ಳ ಇವು ಯಾರವೇ? ಸೀತೆ ಅಪಹೃತಾಗಿದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಬಂದುವೇಳೆ ಭಡ್ಡಿತಳಾಗಿದ್ದರೆ, ವತ್ಸ, ನನ್ನ ಶಾಂತಗಣ, ಕರುಣೆ ಇವೆಲ್ಲ ಹೋಧ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತೆಂದೇ ತಿಳಿ. ಆಗ ದೇವದಾಸವರಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯರಾಗಲಿ ಸುಖವನ್ನ ಹೊಂದಲಾರರು. ದೇವತೆಗಳು ಈ ಕ್ಷಣವೇ ಸೀತೆಯನ್ನ ನನಗೆ ತಂದೊಷ್ಟಿಸಿದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕವನ್ನೇ ದಹಿಸುತ್ತೇನೆ; ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾಣವನ್ನ ಹೂಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೋಡಸಂತ್ಪನ್ನಾದನು.

ವೈಜ್ಯಿಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಲೋಕವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಬಯಸಿ ರಾಮನು ಉಗ್ರರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಕೋಧದಿಂದ ನಿಟ್ಟಿಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಕೃಮುಗಿದು “ಅಣ್ಣ, ಮೃದುಸ್ನಿಭಾವನಾದ ನೀನು ಕೋಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿ, ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸು, ವಾಯುವಿನ ವೇಗ, ಭೂದೇವಿಯ ಕ್ಷಮೆ ಈ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದೆ. ಯಾವನೊ ಒಬ್ಬ ದುಷ್ಪನಿಗಾಗಿ ಲೋಕವನ್ನೆ ಸುಡುವುದು ನಿನಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಈ ತೇರು, ಈ ಬಿಲ್ಲ ಯಾರವೋ ತಿಳಿಯದು. ನೆತ್ತರೂ ಸುರಿದಿರುವ ಈ ಸ್ಥಳವಂತೂ ನೋಡಲು ಬಲು ಘೋರವಾಗಿದೆ. ಈ ಯಿದ್ದವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಯಾವನೊ ಒಬ್ಬ ನೀಚನಿಗಾಗಿ ಸರ್ವಭೂತಶರಣ್ಣನಾದ ನೀನು ಲೋಕವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೇ? ನಿನಗೆ ಅಹಿಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಬದುಕಲು ಯಾವನಿಗೆ ತಾನೆ ನಾಧ್ಯವಾದಿತು; ಬೆಟ್ಟ, ಕಾಡು, ಗುಹೆ, ಹೆಚ್ಚೆಗೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕೋಣ. ನಯಭಯಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಸೀತೆಯನ್ನು ತಂದೊಷ್ಟಿಸಿದರೆ ಸರಿ; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಆ ಬಳಿಕ ನಿನಗೆ ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾಡು. ಪುರುಷರ್ಜೀಷ್ಟನಾದ ನೀನೇ ಈ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಿದೆ ಹೋದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಇನ್ನಾರನ್ನು ಮರೆಹೋಗಬೇಕು? ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದೆ ಲೋಕದ ಸ್ವಭಾವ. ನಮ್ಮ ಕುಲ ಪುರೋಹಿತರಾದ ವಸಿಷ್ಠರು ನೂರು ಜನ ಮತ್ತು ಜನ್ಮನ್ನು ತಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೇ? ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣಗಳಂತಿರುವ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರನ್ನು ರಾಹು ಹೀಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೆ ಸಮನಾದವನು. ಇಂಥ ನಿನಗೆ ನಾನು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬೇಕೆ? ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದೆಂಬಯ್ಯ ಹರೆಯನ್ನು ಬೇರುಸಹಿತ ತಿತ್ತೋಗೆಯಲು ಯಶ್ವಿಸು. ಈ ದುಃಖವನ್ನೂ ಕೋಧವನ್ನೂ ತಡೆದುಕೊ” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು.

ತಮ್ಮನ ಹೀಯಕರವಾದ ಮಾತು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದಿತು. ಆಗ ರಾಮನು ಕೋಧವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ, ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಉಪಾಯವೇನೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಯಣನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಅಣ್ಣನ ಮಾತಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು “ಅಣ್ಣ, ಜನಸ್ಥಾನದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕೋಣ. ಈ ವಿಪತ್ತಾಲಾಂಡಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಂತಹ ಧೀರರು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಅಚಲರಾಗಿರಬೇಕು” ಎಂದು ಸಲಹಿಕೊಟ್ಟಿರು. ಆಗ ಆ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ಬಿಲ್ಲ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ತಮಗೆ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ಆ ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕತೋಡಿದರು.

* * *

ಇಂ. ಜಣಾಯು ಸಂಸ್ಥಾರ

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಯಣರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವನದಲ್ಲಿ ಸಂಜಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ನೆತ್ತರು ನಾಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ, ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡುಗಲ್ಲಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪುಣ್ಯವಂತನಾದ ಜಣಾಯುವನ್ನು ಕಂಡರು. ಜಣಾಯುವನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ಪಟ್ಟಿಯ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡುತ್ತಿಂದು ಕುಳಿತೆದೆಯಿಂದು

ಕೋಧಗೊಂಡು ಅದನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಅಟ್ಟಿಬಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ದೀನನಾದ ಜಟಾಯು ರತ್ನವನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ಕುಗ್ಗಿ ನುಡಿದನು: “ಹೇ ಆಯುಷ್ಯಾ, ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ರಾವಣನು ಅಪಹರಣ ಮಾಡಿದನು. ರಾವಣನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಹೋಗಿ ಅವನ ರಥ ಸಾರಧಿ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿದೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಧದಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತನಾದ ರಾವಣನು ಮುಷ್ಟಿನಿಂದ ಮುದಿಯಾದ ನನ್ನ ರಕ್ತಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ವೊದಲೇ ಗಾಯಗೊಂಡಿರುವ ನನ್ನನ್ನು, ರಾಮಾ ಹೊಡೆಯಬೇಡೆ.”

ಜಟಾಯುವಿನ ಪ್ರಿಯವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿದನು. ಬಿಲ್ಲನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಎಸೆದು, ಪಕ್ಷಿರಾಜನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅತ್ತನು. ಇಕ್ಕೆಟ್ವಾದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಅಸಹಾಯನಾಗಿ ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ನಿಟ್ಟಸಿರುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಜಟಾಯುವನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ “ವತ್ಸ, ರಾಜ್ಯ ಹೋಗಿ ನನಗೆ ವನವಾಸ ಉಂಟಾಯಿತು. ಸೀತೆ ಅಪಹೃತಿಂಳಾದಳು. ಮಿಶ್ರನಾದ ಜಟಾಯು ರಾವಣನಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟನು. ಬೆಂಕಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಧುವಂತೆ, ಹಾಪಕರ್ಮಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಸುಧುತ್ತಿವೆ. ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಶಮನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರೂ ನನ್ನ ದುಃಖದಿಂದ ಸಮುದ್ರವೇ ಶೋಷಿಸಿ ಹೋಗಿಬಿಡಬಹುದು. ಬೋಕದಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತೆ ನಿಭಾಗ್ಯರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ತಂದೆಗೆ ಸಮಾನನೂ ತಂದೆಗೆ ಪ್ರಿಯಸ್ನೇಹಿತನೂ ಆದ ಜಟಾಯು ನಮ್ಮ ದೌಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಹೋರಾಡಿ ಬಿಡಿದ್ದಾನೆ” ಎನ್ನುತ್ತ ತಂದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಆತನ ದೇಹವನ್ನು ಸವರಿದನು. ಕತ್ತರಿಸಿದ ಆತನ ರಕ್ತಗಳನ್ನು ರತ್ನದಿಂದ ತೊಯ್ದ ದೇಹವನ್ನೂ ನೋಡಿ ರಾಮನು ‘ಸೀತೆ ಎಲ್ಲಿ?’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಮೂರ್ಖ ಹೋದನು.

ಮೂರ್ಖ ತಿಳಿದೆದ್ದ ರಾಮನು ಗತಪ್ರಾಣನಾಗುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಜಟಾಯುವನ್ನು ಸೀತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮತ್ತು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಜಟಾಯು ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮನನ್ನು ಕಣ್ಣತ್ತಿ ನೋಡಿ “ವತ್ಸ ರಾಮಚಂದ್ರ, ರಾವಣನು ತನ್ನ ನಾಮಧ್ಯೇದಿಂದ ಮೇಘಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ಕತ್ತಲನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನು. ಆ ಬಳಿಕ ಬಳಲಿದ ನನ್ನ ರಕ್ತಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೊಂಡೊಯ್ದನು. ಅವನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ವತ್ಸ, ಸೀತೆಗಾಗಿ ವ್ಯಾಸನಪಡಬೇಡ. ಬಹುಬೇಗ ರಾವಣನನ್ನು ಹೊಂದು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ನೀನು ಸುಖಿಯಾಗುವೆ. ರಾಮ, ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳು ಉದ್ದ್ರೇಮುಖವಾಗುತ್ತಿವೆ. ನೋಟ ಮಂದವಾಗುತ್ತಿದೆ. ರಾವಣನು ವಿಶ್ವವಸ್ತಿನ ಮಗ; ಕುಬೇರನ ತಮ್ಮ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಜಟಾಯುವಿನ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಹಾರಿಹೋಯಿತು.

ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟ ಜಟಾಯುವನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಸೀತೆಯನ್ನು ನೀಚನಾದ ರಾವಣನಿಂದ ಬಿಡಿಸಹೋಗಿ ನನಗಾಗಿ ಜಟಾಯು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನು. ಪಕ್ಷಿರಾಜನ ಸಾವಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುವ ದುಃಖ ಸೀತಾಪಹರಣದಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪಕ್ಷಿರಾಜನು ಮಾನನೀಯನೂ ಮತ್ತು ಶಾಷ್ಟ್ರನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ನಮಗೆ ಈತನು ತಂದೆಗೆ ಸಮಾನ. ಬೇಗನೆ ಚಿತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸು; ಈತನಿಗೆ ದಹನಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡನೋಣ; ಉತ್ತಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವರಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಗತಿ ಈತನಿಗಾಗಲಿ” ಎಂದನು.

ರಾಮನ ಅಷ್ಟೆಯಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಒಣಗಿದ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದ ಚಿತ್ತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಬಂಧುವೇಬ್ಬನ ನಾವಿನಂತೆ ದುಃಖಗೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪದ್ಮಿರಾಜನನ್ನು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತ್ತೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಹನಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಅಷ್ಟತಮ್ಮಂದಿರು ಗೋದಾವರಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಆತನಿಗೆ ತಪ್ಸಣಕೊಟ್ಟು, ಮೃಗದ ಮಾಂಸದಿಂದ ಹಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡಿದರು. ಇಂತು ಜಟಾಯುವಿಗೆ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಆತನಿಗೆ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಆ ರಾಜಕುಮಾರರು ಮುಂದಣ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕುರು.

* * *

೩೪. ಶಬರಿಯ ಸಿದ್ಧಿ

‘ಪಂಪಾಸರೋವರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬೇಳೆದ ಹಣ್ಣಗಳನ್ನು ನಿನಗಾಗಿಯೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.’

ತಬಂಧನು ಸ್ವಗಂಧನ್ನು ಸೇರಿದಮೇಲೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅವನು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆದರು. ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಗಿಡಮರಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಜೀನಿಗೆ ಸಮನಾದ ಹಣ್ಣಗಳನ್ನು ಸವಿಯ್ಯಿತ, ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ನೋಡುವ ತವಕದಿಂದ ಪಂಪಾ ಸರೋವರ ಪಶ್ಚಿಮದಡವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶಬರಿಯ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡರು. ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿ ತನ್ನ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಬಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೋಡಿ ಶಬರಿ ಎದ್ದು ಕೃಮುಗಿದು ಅವರನ್ನು ಅಷ್ಟುಘಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಉಪಭರಿಸಿದಳು. ಆ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಮ್ಮೆ ಶಬರಿ, ನಿನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಯಾವ ತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ನೆರವೇರುತ್ತಿದೆಯ? ಗುರು ಶುಶ್ರಾವೆಯ ಫಲ ಸಫಲ ಹೋಂದತೆ?” ಎಂದು ತೇಜಿದನು. ಶಬರಿ ಎದ್ದು ನಿಂತು “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ನನ್ನ ತಪಸ್ಸ ಫಲಿಸಿತು. ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ನನ್ನ ಬಾಳು ಸಾಧಕವಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಿಕಾದ ನನಗೆ ಅಕ್ಷಯ ತೋಕಗಳು ದೊರಕುವುವು. ನೀನು ಚಿತ್ರಕೂಟದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಣಿಗಳು ಸ್ವಗಂಕ್ಕೆ

ತेरಳಿದರು. ನಿನ್ನ ಬರುವಿಕೆಗಾಗಿಯೇ ನಾನು ಕಾಡಿದ್ದೆ. ಪಂಘಾಸರೋವರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಹಣ್ಣಗಳನ್ನು ನಿನಗಾಗಿಯೇ ಸಂಗೃಹಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ” ಎಂದಷ್ಟು.

ಆಗ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮತಂಗಿಷಿಗಳು ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನೋಡಬಯಸಿದರು. ಶಬರಿ ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಖುಡಿಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದಳು. “ರಘುನಂದನ, ಜೀಂಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಪೆಕ್ಕಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಈ ಮತಂಗವನವನ್ನು ನೋಡು. ಭಾವಿತಾತ್ಮರಾದ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಯಜ್ಞಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನೂ ನೋಡು. ಅವರ ತಡೆಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಯಜ್ಞವೇದಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿವೆ. ಅವರು ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಆರಹಾಕಿದ ನಾರುಮುಡಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಹಸಿ ಹಸಿಯಾಗಿವೆ. ಅವರು ಪೊಚೆಮಾಡಿದ ಹೂಮಾಲೆ ಇನ್ನೂ ಬಾಡದಾಗಿದೆ. ಈ ವನವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದೆಯಲ್ಲವೇ ನೀನು? ಇನ್ನು ಅಪ್ಪಣಿಯಾದರೆ ಈ ಕರ್ಜೇಬರವನ್ನು ವಿಸೆಚಿನಿಸಿ ನಾನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಖುಡಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.”

ಶಬರಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಆಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಚಾರದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆ ಬಳಿಕ ಶಬರಿಯ ದೇಹತ್ವಾಗಕ್ಕೆ ರಾಮನು ಅಪ್ಪಣ ಕೊಡಲು, ಆಕೆ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೂ ಯಜ್ಞೇಶರನಿಗೆ ಅರ್ಹಿಸಿದಳು. ತತ್ತ್ವಾಧಿಕರಿಗೆ ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ದಿವ್ಯದೇಹವನ್ನೂ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತೇ ಪುಣ್ಯತ್ವರಿಯವ ಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದಳು.

ಶಬರಿ ಹೊರಟು ಹೋದಮೇಲೆ, ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನು ಕುರಿತು, “ವತ್ಸ, ಸೋಜಿಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ, ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿಯ ತೀಧ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಮ್ಮ ಅಶುಭ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು; ನಮಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವ ಕಾಲ ಹತ್ತಿರವಾಯಿತು. ಆದಕಾರಣ ಮಿಷ್ಯಮೂಕಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ನೋಡಲು ಕಾತರನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅವನಿಂದ ನಮಗೆ ಸೀತೆ ದೊರಕಬೇಕಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ತ್ವರೆಗೊಳಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರರಿಭ್ಯರೂ ಹೊರಟು, ಅನೇಕ ಗಿಡಮರಗಳಿಂದಲೂ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಸುತ್ತುವರಿದು, ಕಮಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಪಂಘಾಸರೋವರವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಆ ಸರೋವರದ ಚೆಲುವು ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು. ವಿರಹಯಾತನೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೆನೆನೆನೆದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೋಡನೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಆ ಸರೋವರದ ಚೆಲುವನ್ನೂ ಸುತ್ತಣ ವನದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಬಣ್ಣಿಸಿ. ನೋಡಿ ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

* * *

ಕೆಣ್ಣಿಂಧಾಕಾಂಡ

೧೨. ಸುಗ್ರೀವ ಸಮ್ಯ

ಶಬರಿ ದಿವ್ಯವಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸ್ವಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹೋದಮೇಲೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಮಡುಕುತ್ತ ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬ ಕಹಿಶ್ರೇಷ್ಠನಿಧ್ಯ ಮಿಷ್ಯಮೂಕಪರ್ವತದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆ ಪರವತದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ

ತಾವರೆಗಳಿಂದಲೂ ಕನ್ನಡಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ ವೀನುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪಂಪಾನರೋವರವನ್ನು ಆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ನೋಡಿದರು. ನಿಮ್ಮಲವಾದ ಆ ಸರೋವರವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ಚಂಚಲವಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಣವನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಮನು “ವತ್ಸ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಈ ಸರೋವರದ ನೀರು ವೃಧಾಯ್ದ ಮಣಿಯಂತೆ ನಿಮ್ಮಲವಾಗಿದೆ. ಈ ಸರೋವರದ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಕಾಡು ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಮರಗಳಾದರೂ ಎತ್ತರವಾದ ಶಿಶಿರಗಳಿಂದ ಒಟ್ಟುವ ಪರ್ವತಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ತಾನೆ ಮೂಡಿಬಂದಿರುವ ವಸಂತಕಾಲವೋ ಭರತನ ಮತ್ತು ಸೀತೆಯ ದುಃಖದಿಂದ ಹೀಡಿತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೀಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಂತಿದೆ. ಈ ಸರೋವರದ ಮೇಲೆ ಬೀಸುತ್ತಿರುವ ತಂಗಾಳಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ವಿಕಾರಗೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮರಗಳಲ್ಲವೂ ಗಾಳಿಯ ಉಯ್ಯಾಲೆಗೆ ಸಿಲಕಿ, ಶಿಲಾತಲಗಳ ಮೇಲೆ ಹೂವನ್ನು ಏರಿಸಿ. ದುಂಬಿಗಳು ಜೀನುಂಡು ಮದಿಸಿಹೋಗಿ ಹೂವಗಳಲ್ಲಿ ಹೆರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸೀತೆಯು ವಿರಹದಿಂದ ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿರುವ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಧ್ವನಿ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಹಂಡಗೊಂಡ ಹೋಗಿಲೆ ದುಃಖದಿಂದ ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿರುವ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಧ್ವನಿ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ಕಾಡಿನ ಯುರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಡದಿಂದ ನಲಿಯುತ್ತ ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ಕಾಡುಹೋಳಿ ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಕಾಡುಹೋಳಿಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಂಡಗೊಂಡ ಸೀತೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು ಸಂತೋಷಗೊಂಡುದು ಈಗ ನೆನವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ವಿರಹಾಗಿ ಬೀಸುವುದರಿಂದ ಸ್ಥಂಭಕೆಮಣಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಶಿಂಕಿಗಳಂತಿರುವ ತಮ್ಮ ಗರಿಗದರಿ, ಹೆಣ್ಣು ನವಿಲುಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದು ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಗಂಡು ನವಿಲುಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಕಾಮವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹೆಣ್ಣು ನವಿಲಿನ ಒದನಾಟದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗಂಡು ನವಿಲಿನ ಕುಣಿತ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವಂತಿದೆ. ಅಯ್ಯೋ! ಈ ಹೆಣ್ಣು ನವಿಲ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಅಪಹೃತಳಾಗಿ ಕಾರಣ ಈ ಗಂಡು ನವಿಲು ಇಷ್ಟು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರುವುದಲ್ಲವೇ? ಈಗ ಸೀತೆಯಿರುವ ಕಡೆಯೂ ಬಂದಿರುವ ಈ ವಸಂತವನ್ನು ನನ್ನನ್ನು ಆಗಲಿಯಿರುವ ಆಕೆ ಹೇಗೆ ಸಹಿಸುತ್ತಾಳೆ? ನನ್ನನ್ನು ಆಗಲಿದ ವಿಶಾಲಾಳಿಯೂ ಯುವತಿಯೂ ಆದ ಆಕೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮರಣ ಹೊಂಡುವುರದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಲ್ಲಿಯರೊಂದಿಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಿನ್ನರರನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ನನಗೆ ಸೀತೆಯ ನೆನವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಂಸಕಾರಂಡಗಳಿಂದಲೂ ತಾವರೆಗಳಿಂದಲೂ ಈ ಸರೋವರ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕಮಲಗಳಿಂದರೆ ಸೀತೆಗೆ ತುಂಬ ಆಸೆ. ಈ ಕಮಲಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಸೀತೆಯಿಲ್ಲದ ನಾನು ಹೇಗೆತಾನೆ ಬದುಕಲಿ? ಸೀತೆ ನನ್ನುಡನಿದ್ದಾಗಿ ಹೀಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಈಗ ನನಗೆ ಹೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ತಾವರೆಯ ದಳಗಳನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ನನಗೆ ಸೀತೆಯ ಕಣ್ಣಗಳು ನೆನವಾಗುತ್ತವೆ. ತಾವರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಧೂಳನ್ನು ಸೋಂಕಿ ಬರುವ ನರುಗಂಹಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ತಂಗಾಳಿ ನನ್ನ ಹೀಯಿಯ ನಿಶ್ಚಯದಂತೆ ಹಿತಕರವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಭೂಭಾಗವಲ್ಲ ಉದುರಿರುವ ಹೂವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಮುಳಗಲು ಅನುಕೂಲವಾದ ಹಾಸಗಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ನನಗೆ ದೊರಕುವುದಾದರೆ, ನನಗೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯೂ ಬೇಡ, ಇಂದ್ರಾವಿಯೂ ಬೇಡ. ಸುಂದರವಾದ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಸೀತೆಯಿಲ್ಲದ ನಾನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಿ? ಕೌನಲ್ಲೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಸೊನೆಯಲ್ಲಿ? ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ತಾಯಿಗೆ ಏನೆಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿ? ವತ್ಸ, ನೀನೊಬ್ಬನೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಭರತನೊಂದಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿರು. ಸೀತೆಯಿಲ್ಲದ ನಾನು ಬದುಕಲಾರೆ ಎಂದು ದೀನನಂತೆ ಪ್ರಳಾಪಿಸಿದನು.

ಅನಾಥನಂತೆ ಅಳುತ್ತಿರುವ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನನ್ನು ಸಂತೃಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಮೃದುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದನು: “ಅಣ್ಣ, ಪುರಿಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನೀನು ಈ ರೀತಿ ದುಃಖಿಸಬಾರದು. ಧೈಯವನ್ನು ಹಿಡಿ. ಅದರಿಂದ ಶಿಂಡಿತವಾಗಿ ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸ ಕೈಗೂಡುತ್ತದೆ. ರಾವಣನಿರುವ ತಾಣ ಗೊತ್ತಾದರೆ ಸಾಕು; ಅವನು ವಾತಾಳದಲ್ಲಿರಲಿ, ಅದಿತಿಯ ಬಸಿರಿನಲ್ಲಿರಲಿ; ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡು ಸೀತೆಯನ್ನು ತರುತ್ತೇನೆ. ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಉತ್ಸಾಹವೇ ಮೂಲ. ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಂದು ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತಜ್ಜೆದ ಮನುಷ್ಯರು ದುಃಖಿರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೇ ನಾವು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹಡೆಯುತ್ತೇವೆ. ಕಾಮವನ್ನೂ ಶೋಕವನ್ನೂ ತಡೆಗಟ್ಟಿ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊ. ಅಣ್ಣ, ನೀನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೇ? ಮಹಾ ಧೈಯಶಾಲಿ. ಇಂದಿಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ ಮಹಾನುಭಾವನಲ್ಲವೇ ನೀನು?”

ಲಕ್ಷ್ಯಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಶೋಕವನ್ನೂ ಮೋಹಿತವನ್ನೂ ತೋರೆದನು; ಧೈಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಬ್ಬರೂ ಕಾಡುಗಳನ್ನೂ ಬೆಂಟುಗಳನ್ನೂ ಗುಹೆಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ದುಃಖದಿಂದ ಉದ್ದೇಶಗೊಂಡ ರಾಮನ ಹಿಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ನಡೆಯುತ್ತ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಢಿಟ್ಟನು. ಮುಷ್ಟಮೂಕಪರವತದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ವೀರರು ಸುಗ್ರೀವನಿಗಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ತನ್ನ ಪರಿಷಯವನ್ನೂ, ತಾನು ಬಂದ ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನೂ ಆಂಜನೇಯನು ಸವಿನ್ಯಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು.

ತಪಶ್ಚರ್ಚಣಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಅಣ್ಣನ ಭಯದಿಂದ ತನ್ನ ನಾಲ್ಕುರು ಮಂತ್ರಗಳೊಡನೆ ಆ ಮುಷ್ಟಮೂಕಪರವತದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಪರವತದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಾರರು ಆಯುಧಾಣಿಗಳೂ ಆದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಯಣರನ್ನು ನೋಡಿ ಆತನು ಹೆದರಿದನು. ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ನೀಲಲಾರದಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಯಿತು. ವಾಲಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಆಗದ ಸ್ಥಳ ಇದು. ಅಂತಹ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾರುಮುಡಿಯನ್ನುಟ್ಟ

ಬಿಲ್ಲಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಅವರು ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಕರೆತವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿಬಂದ ವಾಲಿಯ ಗೂಡಜಾರರೆ ಅವರೆಂದು ಆ ಕಹಿವೀರನು ಶಂಕಿಸಿದನು. ಹೆದರಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಆ ಬೆಟ್ಟದ ಬೇರೋಂದು ಶಿಶರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಮತಂಗಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಯದಿಂದ ಅಡಗಿದ್ದ ಅವನ ಅನುಚರರು, ಹೂಬಿಟ್ಟ ಮರಗಳನ್ನು ಮುರಿಯುತ್ತ, ಜೆಂಕೆ ಹುಲಿ ಹೊದಲಾದ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಭಯಗೊಳಿಸುತ್ತ, ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನೆಗೆಯುತ್ತ ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದು ನಿಂತರು.

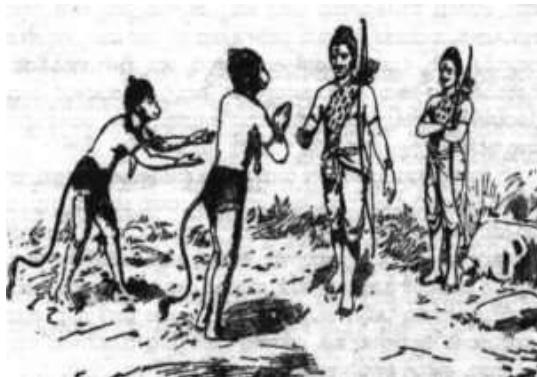
ಆಗ ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದ ಹನುಮಂತನು ಹೆದರಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಶುರಿತು “ಎಲ್ಲೆ ಸೌಮ್ಯನೇ, ವಾಲಿಗಾಗಿ ಏಕೆ ಭಯದೆಡುವೆ? ಈ ಖ್ಯಾಮೂಕಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಲಿಯ ಭಯವೆಲ್ಲಿ ಬಂತು? ಚೆಪಲಚಿತ್ತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಶಾಖಾಮೃಗವೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸೋಜಿಗವೆಲ್ಲಿ ಬಂತು? ರಾಜನು ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲದವನು ಪ್ರಬೆಗಳನ್ನು ರಂಬಿಸಲು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ನಾಧ್ಯ?” ಎಂದನು. ಹನುಮಂತನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಧ್ಯೇಯಗೊಂಡ ಸುಗ್ರೀವನು ಅವನನ್ನು ಶುರಿತು “ಈ ಪುರುಷರ್ಥಾರಿಗೆ ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣಗಳಿವೆ, ನೀಳವಾದ ತೋಳುಗಳಿವೆ. ಬಿಲ್ಲಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಅವರು ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಸೋಡಿದರೆ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಭಯವಾಗದು? ಅವರನ್ನು ನಾನು ವಾಲಿಯ ಗೂಡಜಾರರೆಂದೆ ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಯಾರಿಗೆ ಹಗೆಗಳುಂಟೋ ಅಂಥವರು ತಮ್ಮ ಹಗೆಗಳು ಕರೆತವೇಷಗಳಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಮೇಲಾಗಿ ಆ ವಾಲಿ ಮೇದಾವಿ; ಹಾಗೂ ದೂರದಶಿಂ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಸಾಮಾನ್ಯನಂತೆ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆ ವೀರರ ಇಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಾ. ಅವರನ್ನು ಜೆನಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಅವರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು” ಎಂದನು. ಸುಗ್ರೀವನ ಅಪ್ಪಣಿಯಿಂತೆ ಹನುಮಂತನು ಖ್ಯಾಮೂಕಪರ್ವತದಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಕಹಿರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭಿಕ್ಷುರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ವಿನಯದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಚತುರನಾದ ಹನುಮಂತನು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು:

“ತಾವನವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ರಾಜ ಖುಣಿಗಳಂತಿರುವ ನೀವು ಆರು? ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ನೀವು ಈ ವ್ಯದೇಶಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಬಂದಿರಿ? ಹೊಂಬಣ್ಣದ ನಾರುಡೆಗಳನ್ನು ನೀವು ಉಟ್ಟಿರುವಿರಿ; ಆದರೂ ನೀವು ನಿಟ್ಟಿಸಿರು ಬಿಡುವುದೇಕೆ? ರೂಪಸಂಪನ್ಮೂರ್ಖ ತೇಜಸ್ಸಿಗಳೂ ಆದ ನೀವೇಕೆ ಬಿಲ್ಲಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದಿರುವಿರಿ? ನಿಮ್ಮ ಬರುವಿಕೆಯಿಂದ ಈ ಖ್ಯಾಮೂಕಪರ್ವತ ಕಾಂತಿಯ್ಯಕ್ಕಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯಭಾರತ್ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯರಾದ ನೀವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದು ಯಾರ ಕುಶಾಹಲವನ್ನಾದರೂ ಕೆರಳಿಸುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದ ಸೂರ್ಯ ಚೆಂದ್ರರಂತಿರುವ ನಿಮಗೆ ಈ ಜಟಿಯೇಕೆ? ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೋಡಿದರೆ ಸರ್ಕಲ ಯೋಕವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಯೋಗ್ಯರಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವಿರಿ. ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಗೆ ಹೆದರಿ ಅವನಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಿರುವ ಅವನ ತಮ್ಮ ಸುಗ್ರೀವನು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ ನಾನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಮಂತ್ರಿ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹನುಮಂತ. ನಿಮ್ಮ ಸ್ವೇಹವನ್ನು ಬಯಸಿ ಆತನು ನನ್ನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಕಾಮರೂಪಿಯಾದ ನಾನು ಭಿಕ್ಷುರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿಮ್ಮಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಹೊದಲಾಗಿ ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ತಾನು ಬಂದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ ಅಂಜನೇಯನು ಸುಮೃದ್ಧಾದನು.

ಹನುಮಂತರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನ ಮುಖ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅರಳಿತು. ಆಗ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನು ನೋಡಿ “ವತ್ಸ, ನಾವು ಯಾವ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೇವೋ ಆ ಸುಗ್ರೀವನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಆಂಜನೇಯನೆ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಮಥುರವೂ ಸೈಕೆಪೂರ್ಣವೂ ಆದ ಇವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಈತನು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇವನ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಪಶಭ್ಬ ಬಾರದಿರುವ ಕಾರಣ, ಇವನು ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಹಡೆದ ಯಾವ ಅರಸನ ಕಾರ್ಯಗಳು ತಾನೆ ನೆರವೇರುವು? ಯಿತ್ತುವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ವಿಷಯವನ್ನು ಈತನಿಗೆ ತಿಳಿಸು” ಎಂದನು.

ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಕಹಿಶ್ರೇಷ್ಠ, ವಾನರ ವೀರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಗುಣಗಳು ಈ ವೊದಲೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದ್ದವು. ವೀರನಾದ ಆತನನ್ನೆ ನಾವು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋರಬ್ಬಿದ್ದೇವು. ಸುಗ್ರೀವನ ಸೈಕೆ ಬೆಳೆಸಲು ನಮಗೂ ಇಷ್ಟವುಂಟು. ಮಹಾತ್ಮನೂ ಧರ್ಮವತ್ಸಲನೂ ಆದ ದಶರಥನೆಂಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಿದ್ದನು. ಬಹು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆತನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದನು. ಆ ದಶರಥನ ಹಿರಿಯ ಮಗನೆ ಈ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ತಂದೆಯು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ವಾಲಿಸಲು ರಾಜ್ಯ ತಾಗಿಮಾಡಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಈತನು ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಾಂತಿ ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ, ಇವನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಸೀತೆ ಈ ಮಹಾತ್ಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದಳು. ಈತನ ದಾಸ ನಾನು. ನನ್ನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬಿಶ್ವಯಹಿನನಾಗಿ, ರಾಜ್ಯಭೃತ್ಯನಾದ ಈತನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಆ ರಾಕ್ಷಸನಾರೆಂಬುದು ಇದುವರೆಗೂ ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಬರಲಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರೆ ಸುಗ್ರೀವನೇ ತಕ್ಷವನೆಂದು ಕಬಂಧನು ನುಡಿಯಲು, ಆ ಕಹಿವೀರನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಲೋಕದ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಬಯಸಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ!” ಎಂದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಮಾತನಿಂದ, ಸುಗ್ರೀವನ ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಸಿತೆಂದು ಹನುಮಂತನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು.

ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಹನುಮಂತನು “ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳು ಇಂದಿಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವರೂ ಆದ ನೀವು ಸುಗ್ರೀವನ ಅರ್ಪಣೆದಿಂದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರಿ. ಸುಗ್ರೀವನೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಂತೆಯೇ ರಾಜ್ಯಭೃತ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಗೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ ತುಂಬ ದ್ವೇಷ. ಅಲ್ಲದೆ ವಾಲಿ ಸುಗ್ರೀವನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬೇರೆ ಅಪಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಆತನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಾನೆ” ಎನ್ನಲು ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಆತನ ಸೂಚನೆಯಿಂತೆಯೇ ಅವನ ಹೆಗಲನ್ನೇರಿ ಸುಗ್ರೀವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು.

ಹನುಮಂತನ ಮಾತನ್ನ ಕೇಳಿ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಗಿಧ್ಯ ಹೆಡರಿಕೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತು.

ಪರವತದ ಶಿಖರವನ್ನು ಸೇರಿ, “ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಸುಗ್ರೀವನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಯಸಿ, ದಶರಥನ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಹನುಮಂತನು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಹನುಮಂತನ ಮಾತನ್ನ ಕೇಳಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಗಿಧ್ಯ ಹೆಡರಿಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಯಿತು. ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ರಾಮನಿಗೆ ಸುಗ್ರೀವನು “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನೀನು ಧರ್ಮಾತ್ಮ ಹಾಗೂ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ ಆಂಜನೇಯನು ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ನನಗಾಗಲೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಯಸಿ ಬಂದಿರುವೆಯಲ್ಲವೇ? ಇಗೋ ಈ ನನ್ನ ಭೂಜಗಳನ್ನು ಪ್ರಸರಿಸಿದ್ದೇನೆ; ನನ್ನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊ. ನನ್ನ ಕೃಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸು!” ಎಂದನು.

ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತನ್ನ ಕೇಳಿ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವನ ಕೃಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನು ತನ್ನ ನಿಜರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರೆಚ್ಚಲಗೊಳಿಸಿದನು. ಗಂಧಪುಷ್ಟಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಆಂಜನೇಯನು ಅವರ ನಡುವೆ ಇಟ್ಟನು. ರಾಮಸುಗ್ರೀವರು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಣ ಮಾಡಿ ಅಗ್ನಿಸಾಂತಿಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಸುಗ್ರೀವನು “ನೀನು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನಾದ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿರುವೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಾವಿಭೂರೂ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಸಮಾನರಷ್ಟೆ” ಎಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿ ಮಾಡಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಮಾಡಿದನು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಪನರಿಸಿದ ಹೂ ತುಂಬಿದ ತಳಿರು ಕೊಂಬಯಿ ಮೇಲೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತ ತರುವಾಯ ಸುಗ್ರೀವನು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಮಚಂದ್ರ, ವಾಲಿಯಿಂದ ನಾನು ವಂಚಿತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅವನಿಂದ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಅಪಹೃತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಗೆ ಹೆಡರಿ ನಾನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ವಾಲಿಯ ಭಯ ನಿನಗಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ನನಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡು” ಎಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಮುಗುಳುನಗೆ ಸೂಸುತ್ತ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ “ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠ, ವಚ್ಚಾಯುಧಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳು ರೋಷಗೊಂಡ ಸರಂಗಗಳಂತೆ ವಾಲಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡ ಅವನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ತೆಡಹುವುದನ್ನು ನೀನೇ ನೋಡುವೆ” ಎಂದು ನಂಬುಗೆಯಿತ್ತಿನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಹಂಡಗೊಂಡನು. ರಾಮಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ಸ್ನೇಹವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸೀತೆಗೂ ಮತ್ತು ರಾಘವನಿಗೂ ಎಡಗಣ್ಣು ಏಕತಾಲದಲ್ಲಿ ಅದುರಿತು.

ಇಲ. ಸದ್ಗುರುವಾಲ ಭೇದನ

ಸುಗ್ರೀವನು ಉತ್ತರೀಯದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರಿಸಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತರಿಸಿದನು.

ಆ ಬಳಿಕ ಸುಗ್ರೀವನು “ಸೀತಾದೇವಿ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರಲಿ; ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆತೆಯನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ತರಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ವ್ಯತಿಷ್ಠಿ ಮಾಡಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ರಾವಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೊಂದೊಯ್ದಿದ್ದಾಗ, ಆತೆ ರಾಮಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಎಂದು ಗೋಳಿದುತ್ತಾ ಬೆಂಬುದ್ದ ತುದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ, ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆ ಎಸೆದಳೆಂದೂ ಅವು ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಇರುವುದೆಂದೂ ಬಿನ್ನೋಸಿಕೊಂಡನು. ಈ ಶುಭಸಮಾಜಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಗ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ತವಕಗೊಂಡಿತು. ರಾಮನ ಕಾತುರವನ್ನು ಕಂಡು ಸುಗ್ರೀವನು ಉತ್ತರೀಯದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರಿಸಿದ್ದ ಆ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತರಿಸಿದನು.

ಒಡವೆಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತೆ ಮಂಜುಮುಸುಕಿದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕಂಬನಿದುಂಬಿದನು. ಸೀತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವೇಮದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಕಣ್ಣೀರುಬಿಡುತ್ತ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಸಹಕವಾದ ಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಕಳೆದುಹೊಂಡು ಖೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡ್ಡಬಿಟ್ಟನು. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು. ಹುತ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಹಾವಿನಂತೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ, “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಸೀತೆಯ ಉತ್ತರೀಯವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ನೋಡು” ಎಂದು ಗೋಳಾಡತೊಡಗಿದನು. ರಾಮನ ಮಾತಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೇಳಿದನು: “ಅಣ್ಣ, ನಾನು ದೇವಿಯ ಕರ್ಣಭೂಷಣಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಕೇಯೂರಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಕಂಡರಿಯಿ. ದಿನದಿನವೂ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಹಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ನೂಪುರಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾತ್ರ ಉಂಟು.”

ಅನಂತರ ರೋಷದಿಂದ ಕುದಿದುಕೊಂಡ ರಾಮನ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಸುಗ್ರೀವ, ರಾಕ್ಷಸನು ಕದ್ದಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನ ನೀನೆಲ್ಲಿ ನೋಡಿದೆ? ಹೇಳಿ. ಆ ಕೂರ ರಕ್ತಸನು ಎಲ್ಲಿರುವನು? ಸೀತೆಯನ್ನು ತಡ್ಡುಯ್ಯಿ ಅವನು ತನ್ನ ನಾಶಕಾಗಿ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾನೇ!” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣೀರುದುಂಬಿದನು.

ರಾಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಒತ್ತರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಂಡು ಗಂಧಿದಸ್ತರದಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿದನು: “ಎಲ್ಲೆ ಅರಿಂದವು, ಆ ರಾಕ್ಷಸನಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನಾಗಲಿ ಅವನ ವಂಶವನ್ನಾಗಲಿ ನಾನು ಅರಿಯೆ. ಆದರೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೀನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲು ಯಶ್ವಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶೋಕವನ್ನು ಬಿಡು. ರಾವಣನನ್ನು ಹೊಂದು ನಿನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನು ಮರೆಯಲು ಬಹುಬೇಗ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನಂಥವನು ದ್ಯುನ್ಯಾಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧ್ಯೈಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕು. ನಿನ್ನಂತೆ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಅಪಹೃತಳಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಶೋಕಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿಲ್ಲ; ಧ್ಯೈಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಹಿಯಾದ ನಾನೇ ಹಿಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮನೂ ವಿನಿತನೂ ಧ್ಯೈಯಶಾಲಿಯೂ ಆದ ನೀನು ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪೌರುಷರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸು; ದುಃಖಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಕೊಡಬೇದ, ಏಕೆಂದರೆ ದುಃಖಿಗಳಿಗೆ ಸುಖಿಲ್ಲ. ರಾಮಚಂದ್ರ, ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದೆನೆ ಹೊರತು ಉಪದೇಶದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲ್ಲ.”

ಸುಗ್ರೀವನ ಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳು ರಾಮನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತುಂದವು. ವಸ್ತುದ ಕೊನೆಯಿಂದ ಮುಖವನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಂಡು ರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. “ಅಯ್ಯಾ, ಕಹಿವರ, ನನಗೆ ನಿನ್ನಂಥ ಬಂಧು ದೊರಕುವುದು ದುರ್ಭಾಗ್ಯ. ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಲು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡು. ಮಳಗಾಲದಲ್ಲಿ ನನೆದ ಭೂಮಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲ ಘಲಿಸುತ್ತದೆ. ನಾನೂ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ.”

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಣಗೊಂಡ ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಮನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡನು. “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನಿನ್ನ ಸಹಾಯವೋಂದಿದ್ದರೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇ ಪಡೆಯುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯಂಟಾಗುವಾಗ ಈ ಕಹಿರಾಜ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಎಷ್ಟರದು! ಈಗ ನಾನು ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅವನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಾಲಿಯ ಭಯದಿಂದ ನಾನು ಈ ಮುಷ್ಟಮೂಕಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.” ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಆ ಕಹಿವೀರನ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣೀರ ಹೊಳೆ ನೆರೆಯುಕ್ಕಿದಂತೆ ಹರಿಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಒತ್ತಿಬರುವ ದುಃಖವನ್ನು ಹೇಗೊಂಡ ತಡೆದುಕೊಂಡು ತಾನು ಬದುಕುವುದೂ ಸುಖವಾಗಿರುವುದೂ ವಾಲಿವರ್ಥಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಅಭಯಕೊಟ್ಟು, ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ವೈರವುಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಶೀರಾಮನ ಕೋರಿಕಯಿಂತೆ ಸುಗ್ರೀವನು ತನ್ನ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು:

“ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿ ನನಗೂ ನನ್ನ ತಂದೆಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದನು. ನನ್ನ ತಂದೆ ಶುಕ್ರರಜನ್ಸ್ ಕಾಲವಾಗಲು ಮಂತ್ರಿಗಳು ವಾಲಿಯನ್ನು ಕಪಿರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದರು. ತಾತಮುತ್ತಾತೆಂದಿರ ಕಾಲದಿಂದ ಬಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನಾನು ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಧೇಯನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೆ. ಹೀಗಿರಲು ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಗೂ ದುಂಡಖಿಯಿಂಬ ರಾಜ್ಯಸನಿಗೂ ಕಡುಹಗೆಯಂಟಾಯಿತು. ಒಮ್ಮೆ ದುಂಡಖಿ ಕಿಷ್ಟಿಂಥೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ವಾಲಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಮರಾತ್ರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಭಯಂಕರವಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ರೋಷದಿಂದ ಹುಚ್ಚಿದ್ದ ವಾಲಿ, ನಾನೂ ಹೆಂಗಸರೂ ಅವನನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಒತ್ತರಿಸಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿದ್ದ ಸಹಜವಾದ ವೇಮುದಿಂದ ನಾನೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದೆ. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಆ ರಾಜ್ಯಸನು ಓಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ನಾವೂ ಓಡತೊಡಗಿದೆವು. ಆಗ ಮಾರ್ಗವೂ ಚಂದ್ರನಿಂದ ವೃಕ್ಷಾಶಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಸನು ದುರ್ಗಮವಾದ ಮತ್ತು ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಬಿಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ನಾವೂ ಆ ಬಿಲದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಆಗ ಹೋಷಗೊಂಡ ವಾಲಿ ‘ಸುಗ್ರೀವ, ನಾನು ಬಿಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಈ ರಾಜ್ಯಸನನ್ನು ಕೊಂಡು ಬರುವವರೆಗೆ ನೀನು ಆತೆಂತಗೊಳ್ಳಿದೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರು’ ಎಂದು ಅಪ್ಪಣಿಮಾಡಿದನು. ನಾನು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವೆನೆಂದು ಎಷ್ಟೇ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು ಒಷ್ಟೆದೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ವಾಲಿ ಬಿಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಬಿಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ನಮ್ಮಣಿ ಒಂದು ವರ್ಷವಾದರೂ ಬಿಲದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿದ್ದ ವೇಮುದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕೇಡಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ನಾವು ಉಹಿಸಿದೆ. ಬಿಲದಿಂದ ಹೊರಟ ನೋರೆ ನೆತ್ತರು ನನ್ನ ಉಹೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಬಿಲದಿಂದ ರಾಜ್ಯಸರ ಭಯಂಕರವಾದ ಗರ್ಜನೆಯ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಬಿಲದಿಂದ ಹೊರಟಬರುತ್ತಿದ್ದ ರತ್ನವನ್ನು ಕೆಂಡು, ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾಲಿ ಮಡಿದನೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆ ಬಿಲದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ದೊಡ್ಡದೆಂದು ಬಂಡೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿ, ಬಹುಸಂಕಟದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದುರುಗಿ ಬಂದೆ. ಈ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಂತ್ರಿಗಳು ನನ್ನನ್ನೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಿಸಿದರು. ಆದರೆ ವಾಲಿ ಕೆಲಕಾಲದ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಸನನ್ನು ಕೊಂಡು ನಗರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು, ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಷಗೊಂಡನು. ನನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಸೇರೆಯಲ್ಲಿಡಿಸಿದನು. ಆಡಬಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿದನು. ಅಣ್ಣನನ್ನು ಮಯಾದೆಯಿಂದ ಕಂಡು ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೂ ಹೋಷಗ್ರಸ್ತನಾದ ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ಹರಸಲಿಲ್ಲ. ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿಲ್ಲ.

“ಅನಂತರ ರೋಷಗೊಂಡ ವಾಲಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ, ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಅಣ್ಣನ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದೆ. ಅವನ ರಾಜ್ಯವನನು ಅವನಿಗೊಷ್ಟಿಸುವೆನೆಂದೆ. ಆದರೆ ವಾಲಿ ನನ್ನನ್ನು ವರಿವರಿಯಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿದನು. ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಪುರಜನರನ್ನೂ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಹಿಂದೆ ನಡೆದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಮತ್ತೆ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ಆ ಮಾಯಾವಿಯಾದ ರಾಜ್ಯಸನನ್ನು ಹುಡುಕುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಆ ಬಳಿಕ ಅವನನ್ನೂ ಇನ್ನು ಲಿಂಗ ರಾಜ್ಯಸರನ್ನೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟೆ. ಹಗೆಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಬಿಲದ ಬಾಗಿಲಬಳಿಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯಿಂದ ಅದು ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿತ್ತು. ‘ಸುಗ್ರೀವ, ಸುಗ್ರೀವ’ ಎಂದು ಕೂಗಿದರೂ ಉತ್ತರವೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ದುಃಖಗೊಂಡ ನಾನು ಬಂಡೆಯನ್ನೊಡ್ಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ. ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ವೇಮವನ್ನು ತೋರಿದು ಈ ದೂರೀಗಿ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ವಾಲಿ ಏಕವಸ್ತುದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ

ಅಪಕರಿಸಿದನು. ವಾಲಿಯ ಭಯದಿಂದ ನಾನು ಶಿಷ್ಯಮೂರ್ಕಪರವತದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ರಾಮಚಂದ್ರ, ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ”

ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮುಗುಳನಗೆ ಸೂಸುತ್ತೆ “ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳೂ ಕೆಟ್ಟನಡತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ವಾಲಿಯನ್ನು ಬಹುಬೇಗ ಕೊಲ್ಲುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡಿರುವ ಆ ಪಾಡಿ ನನ್ನ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನಂತೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತಳೆದುಹೊಂಡು ಆಕೆಯ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ದುಃಖದಿಂದ ದಾಢಿಸಿ ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈದೆರಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಆ ಭರವಸೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಗ್ರೀವನ ಮುಖ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅರಳಿತು.

ಆದರೂ ರಾಮನ ಸಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಂಕೇಗೊಂಡು ಸುಗ್ರೀವನು ಮತ್ತೆ ನುಡಿದನು: “ಪ್ರಭಯಕಾಲದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಲೋಕಗಳನ್ನು ದಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ನಿನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಗೆ ಉಂಟೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿಬಲ್ಲೇ; ಆದರೆ ವಾಲಿಯ ಧ್ಯೈಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥೇಯಗಳು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಆತನು ಅನುದಿನವೂ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳಿಗೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಏರಿ ಅದರ ಶಿಖರಗಳನ್ನು ಅವು ಎಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡವಾದರೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕ್ಯಾಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಹೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ವಾಲಿಯ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಭಗ್ನವಾದ ಮರಗಳೆಷ್ಟೂ! ನಾವಿರ ಆನೆಗಳ ಬಲವುಳ್ಳ, ವರುಣ ಹಿಮವಂತರನ್ನು ಹೆದರಿಸಿದ ದುಂಡುಭಿಯಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ವಾಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಕೊಂಡುಹಾಕಿದ್ದಾನೆ. ಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಆ ರಕ್ತಸನ ದೇಹವನ್ನು ಒಂದು ಗಾವುದ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಚಿಮ್ಮಿ, ಅದು ಮತಂಗಮನಿಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ವಾಲಿಯ ಈ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ಆ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದೇ ಆದರೆ ನಾವ್ಯದುವನೆಂದು ಖಚಿ ಶಹಿಸಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಖಚಿಯ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ವಾಲಿ ಶಿಷ್ಯಮೂರ್ಕಪರವತದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಈ ವನದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೂಡನೆ ಅಳಲ ಹೊರ ಹೊತ್ತು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ರಾಮಚಂದ್ರ, ಅಲ್ಲಿ ನೋಡು, ವಾಲಿಯ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಡ್ಡಿರುವ ಪರವತಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ದುಂಡುಭಿಯ ಶರೀರ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬೇಳೆದಿರುವ ಸತ್ತ ಸಾಲವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಒಂದೇ ಬಾಣದಿಂದ ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಎಲೆಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಉದುರಿಸುವ ಸಾಮಧ್ಯ ವಾಲಿಗಿದೆ. ಈ ತೆರನಾದ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪಡೆದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಹೊಲ್ಲಲು ನೀನು ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥನಾಗುವೆ? ಈ ಸಂಶಯ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿದೆ.”

ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು, ಶ್ರೀರಾಮನು ದುಂಡುಭಿಯ ದೇಹವನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಳಿನ ಹೆಚ್ಚಿರಳಿನಿಂದ ಅಲಗಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಹತ್ತು ಗಾವುದದ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಚಿಮ್ಮಿದನು. ಆದರೆ ಬಣಿದ ಆ ದೇಹವನ್ನು ಅಪ್ಪುದೂರ ಚಿಮ್ಮಿದರೂ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಕಾರ್ಯ ಅಪ್ಪು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸದೆ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಸಾಲವೃಕ್ಷಭೇದನದಿಂದ ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಅಳೆದು, ವಾಲಿವರ್ಧಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಆ ಕಣಿವೀರನು ಬಯಸಿದನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ರಾಮನು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಸೆಳೆದು ಸಾಲವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹರಿತವಾದ

ಬಾಣವೇಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಬಾಣವು ಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತ ಆ ಏಳು ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿತು.

ರಾಮನ ಬಾಣವೇಗದಿಂದ ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಏಳು ಸಾಲವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸುರ್ಯೇವನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಸಂತೋಷವೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದರು. “ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಹೂಡಿ ಇಂದ್ರನೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದರೂ ಅವನನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಲು ನೀನು ಶತನಿರುವೆ. ಹಿಗಿರುವಲ್ಲಿ ವಾಲಿ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರದವನು? ಮಹೇಂದ್ರ ವರುಣರಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ನನ್ನ ಶೋಕ ತೊಡೆದುಹೋಯಿತು” ಎಂದು ಕಹಿವೀರನು ರಾಮನನ್ನು ಹೊಗಳಿದನು. ಆಗ ರಾಮನು ಸುರ್ಯೇವನನ್ನು ಗಾಥವಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಹೊಂಡು, ಕಿಷ್ಟಿಂಧಿಗೆ ತೆರಳಿ ವಾಲಿಯನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕರೆಯುವಂತೆ ಪೇರಿಸಿದನು.

* * *

ಇ ೬ . ವಾಲಿಸುರ್ಯೇವರ ಯುದ್ಧ

ಅನಂತರ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸುರ್ಯೇವನೋಡನೆ ಕಿಷ್ಟಿಂಧಿಗೆ ಹೊರಟು, ಆ ದುರ್ಗನಗರದ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಕಾಡೊಂದರಲ್ಲಿ ಮರಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವಿತು ನಿಂತರು. ಆಗ ಸುರ್ಯೇವನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನಧನಾಗಿ ಗಗನವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕಾಕು ಹಾಕಿ ವಾಲಿಯನ್ನು ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಕರೆದನು. ವಾಲಿ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಮುಂಗೋಡಿ. ಹಿಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸುರ್ಯೇವನ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಕೇಳಬೇಕೆ? ಉದಯಾಚಲದಿಂದ ಹೊರಟುಬರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ವಾಲಿ ಸುರ್ಯೇವನಿಗೆ ಕಾಡಿನ ಗಳ್ಬಿಂದ ಮೂಡಿದಂತೆ ಇದಿರಾಗಿ ಬಂದನು. ಆಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬುಧನಿಗೂ ಮಂಗಳನಿಗೂ ಯುದ್ಧವಾಗುವಂತೆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಸಿದಿಲಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅಂಗ್ರೇಗೇಂದ, ವಜ್ರಾಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸರಿಯಿನಿಸುವ ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ಇತ್ತು ಮರಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ರಾಮನಿಗೆ ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರರಂತಿದ್ದ ವಾಲಿಸುರ್ಯೇವರನ್ನು ಕಂಡು ವಾಲಿ ಯಾರು, ಸುರ್ಯೇವನಾರು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಿದಾಯಿತು. ಹಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಸಂಶಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರಣ ರಾಮನು ಬಾಣಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ನಡುವೆ ಸುರ್ಯೇವನು ವಾಲಿಯಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ತಿಂಡು, ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಮುಷ್ಟಿಮೂಕಪದ್ಮತಕ್ಕ ಓಡಿಹೋದನು. ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದ ವಾಲಿ ಮಂಜಿಶಾಪಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ “ಇದೊಮ್ಮೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರ್ದೇನೆ; ಬದುಕಿಕೊ!” ಎಂದು ಹೇಳಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದನು.

ಆಯಾಸದಿಂದ ಬಳಲಿ, ರತ್ನದಿಂದ ಮೈ ನೆನೆದು, ಸುರ್ಯೇವನು ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ನೆಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಸುದಿದನು: “ರಾಮಚಂದ್ರ, ವಾಲಿಯನ್ನು ತದನಕ್ಕೆ ಕರೆ ಎಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದೆ. ಮೊದಲು ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿ ನನಗೆ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಹೊಟ್ಟು, ಆ ಬಳಿಕ ವಾಲಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆಯಿಸಿದೆ. ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಾರೆನೆಂದು ನೀನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ನಾನು

ಹೊರಡುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ” ದ್ಯುನ್ಯದಿಂದಲೂ ಕರುಣೆಯಿಂದಲೂ ತೂಡಿದ ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು “ಅಯ್ಯಾ ಸ್ನೇಹಿತ, ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಡ. ನೀವಿಭ್ರಂಶ ಯಥ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ವಾಲಿಯನ್ನು ವಧಿಸಲು ಬಾಣಬಿಡಿರಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಅಲಂಕಾರದಿಂದಾಗಲಿ ವೇಷದಿಂದಾಗಲಿ ನಡುಗೆಯಿಂದಾಗಲಿ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಲಿ ಕಂಠಸ್ವರದಿಂದಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಾಗಲಿ ಸರ್ವಸಮರಾಗಿರುವ ನಿಮಿಷ್ಪರಿಗೂ ಇರುವ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಹೋದೆ. ರೂಪಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ತಂಡು, ವೋನ ಹೋಗಿ ಪ್ರಮಾದವಾದಿತೆಂದು ಘೋರವಾದ ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಡಲು ನನ್ನ ಕೃಬಾರದಾಯಿತು. ಭಾಷೆಕೊಟ್ಟ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯಿರುವುದು ಮಹಾಬಾಹವೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದೆ? ನೀನು ತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ಯಥ್ರಮಾಡು. ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡು ಕೆಡಹುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ತಮ್ಮನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ದ್ವಂದ್ವಯಥಿದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಈ ಗಜಪುಷ್ಟವೆಂಬ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತು ಅದಿರಂದ ಸುಗ್ರೀವನ ಹೊರಳನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸು” ಎಂದನು.

ಅಣ್ಣನ ಮಾತಿನಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಗಜಪುಷ್ಟವೆಂಬ ಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನ ಹೊರಳನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿದನು. ತಾರೆಗಳ ಹಾರದಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನು ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡಗೂಡಿ ಮತ್ತೆ ಕಿಷ್ಟಿಂಥಿಗೆ ಬಂದನು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ ಸುಗ್ರೀವನ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಮರಗಳ ಹಿಂದೆ ನಿಂತರು. ಸುಗ್ರೀವನಾದರೂ ಗಗನವನ್ನೇ ಸೀಳುವಂತೆ ಧ್ವನಿಗೃಹಿಯತ್ವ ವಾಲಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕರೆನಕ್ಕೆ ಕರೆದನು. ತಮ್ಮನ ಕರ್ಕಣವಾದ ಧನಿಕೇಳಿ ತನ್ನ ರಾಣೀವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಲಿ ರೋಷದಿಂದ ಬುಸುಗುಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಅವನ ಕಾಲುಗಳು ನಡುಗಿದವು; ಶತ್ರು ಕುಗ್ರಿದಂತೆ ತೋರಿತು. ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಾಲಿ ಹೊರಹೊರಬುದನ್ನು ತಂಡು ಅವನ ಹಂಡತಿಯಾದ ತಾರೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದ “ಆಯಿಫುತ್ತ, ನದಿಯ ವೇಗದಂತೆ ಬಂದಿರುವ ಈ ಹೋಪವನ್ನು ಬಿಡು. ಈ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸುಗ್ರೀವನೋಡನೆ ಯಥ್ರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವುದು ನನಗೆ ರುಚಿಸಿದು. ಈ ಮೊದಲೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಏಟು ತಿಂದು ಹೋದ ಸುಗ್ರೀವನು ಮತ್ತೆ ಈಗ ಯಥ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವನು ಅಸಹಾಯನಾಗಿ ಬಂದಿರಲಾರನು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಮಾನರಾದ ಇಕ್ಕೊಂಡ ಕುವಂಶದ ಅರಸರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆಂದು ಅಂಗಿದಕುಮಾರನು ನನಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಧೀರನೂ ಗುಣಸಂಪನ್ಮೂಲೂ ಆದ ರಾಮನಲ್ಲಿ ವೈರ ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳಸಿ. ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲಿ ಹೋಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ತಾಯಿನಲಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಯೌವರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡು. ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯಳಿಂದು ನೀನು ಭಾವಿಸುವುದಾದರೆ, ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲಿ ಹೋಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ವಿನಾಶಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿತವಾದ ಮಾತು ಯಾರಿಗೂ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತಾರೆಯ ಇನಿವಾತು ವಾಲಿಗೆ ಹಿತವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯನ್ನು ಗದರುತ್ತ “ಚಂದ್ರಮುಖಿ, ನನಗೆ ಹಗೆಯಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಆಚೋಪವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಷಿಸಲಿ? ಯಥ್ರಕ್ಕೆ ಕರೆ ಬಂದಿರುವಾಗ, ಆ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಡದಿರುವುದು ವೀರರಿಗೆ ಸಾವಿಗೆ ಸಮ. ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಗೆತಾನೆ ಹಾಪಕಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ದುರಾತ್ಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಯಥ್ರದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು, ಹಿಂತಿರುಗಬೇನೇ ಹೊರತು ಅವನನ್ನು ಹೊಲ್ಲುಪುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಅಂಜಬೇಡ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಬೀಳೊಟ್ಟನು, ತಾರೆ ವಾಲಿಯನ್ನು

ಅಹ್ನಿಕೊಂಡು, ಮೃದುಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅಖಿತ್ತ ಅವನನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಜಯಕೋರಿ, ರಣ್ಣೀರುತುಂಬಿ, ಭಾರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವನನ್ನು ಬೀಳೊಂಟ್ಟು ಸವಿಯರೊಡನೆ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿಳು.

* * *

೪೦. ವಾಲಿವದೆ

ಅಣ್ಣಿ ತಮ್ಮಂದಿರಭೂರಿಗೂ ಮಾಹಾ ಕಾಳಗವೇ ಆರಂಭವಾಯ್ತು.

ಇತ್ತು ವಾಲಿ ಹನುರು ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬಿಗಿದುಟ್ಟು, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಾಂಚನಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕೋಪದಿಂದ ನಿಟ್ಟಿಸಿರುಬಿಡುತ್ತ ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಸುಗ್ರೀವನೆ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಬಂದನು. ರಣಪಂಡಿತನಾದ ವಾಲಿ ಮುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಶುರಿತು “ಇಗೋ ಈ ಹೊಡೆತ ನಿನ್ನ ಘಾಣಗಳನ್ನು ಸೆಳೆಯುವುದು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ವಾಲಿಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನು ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ಯುರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದನು. ಅಣ್ಣಿತಮ್ಮಂದಿರಭೂರಿಗೂ ದೊಡ್ಡ ಯುಥ್ಧವೇ ಆಯಿತು. ಸುಗ್ರೀವನು ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ನಾಲವುಕ್ಕೊಂದನ್ನು ಕಿತ್ತು ವಾಲಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ವಜ್ರಾಯಿಧದ ಏಟನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಬೆಟ್ಟ ನಡುಗುವಂತೆ, ಸುಗ್ರೀವನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ವಾಲಿ ನಡುಗಿಕೋದನು. ಗರುಡನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳ ಆ ವೀರರಿಭೂರೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಂತೆ ಯುಥ್ಧಮಾಡುತ್ತ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ವಾಲಿಯ ಬಲ ಕ್ರಮೇಣ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು ಬಂತು. ಹಾಗೆಯೇ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಬಲಗುಂದಿದನು. ಆದರೂ ರೆಂಬೆಗಳಿಂದಲೂ ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಭುಜಗಳಿಂದಲೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ವೃತ್ತ ಇಂದರಿಗೆ ಯುಥ್ಧವಾದಂತೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುಥ್ಧವಾಯಿತು. ನೆತ್ತರಿಂದ ನೆನೆದು, ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡುತ್ತ ದೊಡ್ಡ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಅವರಿಭೂರು

ಯುದ್ಧಮಾಡತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕೈಕೈಕೆಕ್ಕು ಬಲಗುಂದಿ, ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ರಾಮನು ನೋಡಿದನು. ಆತನು ಸಿದಿಲಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಾಣವೊಂದನ್ನು ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ, ಸೆಳೆದು ವಾಲಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆ ಬಾಣದ ವೇಗದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ವಾಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಯಿಲ್ಲದೆ ನಿಶ್ಚಯಿತನಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡನು.

ದೇವೇಂದ್ರನ ಇಂದ್ರಧ್ವಜದಂತೆ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡ ವಾಲಿ ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ಆಶಾಶದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಪ್ರಾಣ ಇನ್ನೂ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ಕೊಟ್ಟಿದ ಚೆನ್ನದ ಹಾರ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಧರಿಸಿದ ವಾಲಿ ಸಂಧ್ಯಾರಾಗದಿಂದ ರಂಜಿತವಾದ ಮೇಷದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಬಂದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಹಾಬಾಹುವೂ ಹರಿಣಲೋಚನನೂ ಆದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಿಂದ ಪದಚ್ಯುತನಾದ ಯಾತ್ರಾತಿಯಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಾಲಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮೈತಿಳಿದು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೋಡಿ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನೀನು ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಸುಶೀಲನೂ ಆದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಮಾರ. ಹೀಗಿರುವ ನೀನು ಯಾವ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬೇರೊಬ್ಬರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನನ್ನದರೆ ಬಾಣದಿಂದ ಹೊಡೆದೆ? ನೀನು ದಯಾಳುವೆಂದೂ, ನೀತಿಯನ್ನು ಅರಿತವನೆಂದೂ ಲೋಕವೆ ಹೊಂಡಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅವರಾಧಿಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸುವುದು ರಾಜಧರ್ಮ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಮರೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಧಾರ್ಮಿಕನೆಂದೂ ವಾಪಾಚಾರಿಯಿಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ತಾರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸತ್ಯಲಪ್ತಸೂತನೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ನಡತೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ನೀನು ಹುಲ್ಲು ಮುಖ್ಯಿದ ಬಾವಿಯಂತೆ ಇದ್ದೀಯೆ; ಬೂದಿ ಮುಖ್ಯಿದ ಕೆಂಡದಂತಿದ್ದೀಯೆ. ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅವಚಾರವನ್ನುಸಿಲ್ಲ; ನಿನ್ನನ್ನು ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಹೇಗೆ ಹೊಡೆದೆ? ಸತ್ಯಲಪ್ತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಸತ್ಯರುಷರ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಈ ಕಾರ್ಯವೆಸಗುವುದು ನಿನಗೆ ತರವಲ್ಲ. ಕಾಮಕೋಧಗಳೇ ನಿನ್ನ ಹುಟ್ಟಗುಣಗಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಲೋಕನಿಂದಿತವಾದ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಶೃಂಧಿಯಲ್ಲ. ರಾಜಕರ್ತೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೆದ್ದಾರಿಯಿಂದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದೆ? ಅಯ್ಯಾ! ತಾರೆಯ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಈ ಗತಿಯಂಟಾಯಿತು. ನೀನು ನನ್ನದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಯುದ್ಧಮಾಡಿದ್ದರೆ ಈಗ ನನಗಾಗಿರುವ ಗತಿಯೇ ನಿನಗುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಭಿವಾ ಈ ಮೊದಲೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದರೆ, ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಿ ಹೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯಾರನ್ನು ಹೊಲ್ಲುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಲು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದೆಯೋ ಅಂಥ ರಾವಣನ ಕಂಠವನ್ನು ನಾನೆ ತಂಡು ನಿನಗೊಷ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಾಗಲಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಿಹೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈಗೇನೋ ನನ್ನ ಸಾವಿನಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಕಹಿರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟ ದೊರಕಿತು. ಆದರೆ ನೀನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನು ಮರೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಈ ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಿನ್ನ ಉತ್ತರವೇನು?”

ಇಷ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ ವಾಲಿಗೆ ಸಂಕಟದಿಂದ ಮೋರೆ ಬಾಡಿತು. ಬೆಳಕನ್ನು ಕಳೆದುಹೊಂಡ ಸೂರ್ಯನಂತಿದ್ದ ವಾಲಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಧುರವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ಕಹಿವೀರ, ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಅಜಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿಯದ ಮೂಡನಾದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ನಿಂದಿಸುತ್ತೀಯೆ? ಕಹಿಗೆ ಚಪಲತೆ ಸಹಕಿ. ಚಪಲತೆಗೆ ಎಡಗೊಟ್ಟು ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ದಾರುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಬೆಟ್ಟ ವನ ನದಿಗಳಿಂದ ಹೂಡಿದ ಈ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಿಗೆ

ಭರತನೇ ಒಡೆಯ. ಆ ಧರ್ಮಾರ್ಥನಾದ ಭರತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ, ಧರ್ಮೋದ್ವಾರಕಾಗಿಯೇ ನಾವು ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಧರ್ಮವನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ. ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಹೇಳು. ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಸೌಸೆಯಂತಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಕಾಮದಿಂದ ರಮಿಸಿರುವೆ. ಇದು ಹಾಪಕರ್ಮವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಆದ್ವರಿಂದ ನೀನು ದಂಡಾಹ್. ಈ ಹಾಪಕ್ಕೆ ಮರಣವೆ ಶಿಕ್ಕೆ. ಒಡಕುಟ್ಟಿದವಳಂತಿರುವ ತಮ್ಮನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಭೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಯಾವ ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ತಾನು ಸಹಿಸುವನು? ಭರತನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಹಾಲಿಸುವ ನಾವು ನೀನು ಆಚರಿಸಿದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಂಡು ನಿನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಕಿಸಿದೆವೆ. ನನ್ನಂತೆಯೆ ಸುಗ್ರೀವನೂ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣ ನಮ್ಮಿಬ್ಬಿಗೂ ಸ್ವೇಹವುಂಟಾಯಿತು. ಅಗ್ನಿನಾಢಿಯಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಯನ್ನು ಮುರಿಯಲು ಹೇಗೆತಾನೆ ಸಾಧ್ಯ? ತಮ್ಮನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹರಣಮಾಡಿದ ಕಾರಣ ನಿನಗೆ ಶಿಕ್ಕಿಯಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಒಷ್ಟಿಕೊ. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವವನು ಮಿತ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಮೇಲಾಗಿ ರಾಜರಿಂದ ಹಾಡಿಗಳೂ ಶಿಕ್ಕಿತರಾದರೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರುವರೆಂದು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವುಂಟು. ಹಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಯಾರು ಆಚರಿಸುವರೋ ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಕಿಸಿದ್ದರೆ ರಾಜನಿಗೆ ಆ ಹಾಪವುಂಟಾಗುವುದು. ಆದ್ವರಿಂದ ನೀನು ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳಬೇಡ. ಮೇಲಾಗಿ ನೀನು ಶಾಖಾಮೃಗವಾದ ಕಾರಣ, ಮೃಗಗಳನ್ನು ಸಮಯವರಿತು ಎದುರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿಂತು ನಿಗ್ರಹಿಸುವಂತೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ವರಿಂದ ನೀನು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೋಡಿಸಿಕೊಡು”

ರಾಮನ ಮಾತು ವಾಲಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದಿತು. ರಾಮನಲ್ಲಿದ್ದ ಹೋಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟುನು. ಆದರೆ ಅವನ ದುಃಖ ಮಾತ್ರ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಮನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಲಿ ರಾಮನಿಗೆ ಕ್ಯಾಮುಗಿದು, “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನೀನು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ನಿಜ. ನೀನಾಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಹೇಳಲು ನಾನು ಶತನೆಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನಾಡಿದ ಅಪ್ಯಾಯವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಡಬೇಡ. ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸತ್ತವಾದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲವಾದುದು. ಆದರೆ ಈ ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಭಯಪ್ರಧಾನಮಾಡು. ನಾನು ಬಂಧುಗಳನ್ನಾಗಲಿ ತಾರೆಯನ್ನಾಗಲಿ ನನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಲಿ ಕುರಿತು ಬೆಂತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹುಡುಗತನದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಮುದ್ದಿನಿಂದಲೂ ಬೆಳೆದಿರುವ ಅಂಗದನು, ಈ ನನ್ನ ಸಾವಿನಿಂದ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಬಾಡಿದ ಕೆರೆಯ ನೀರಿನಂತೆ, ಬಾಡಿಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ನನ್ನ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗನು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಹೀಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಇವನ ರಕ್ಷಣೆಯ ಹೋರೆಯನ್ನು ನಿನಗೊಷ್ಟಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ ಅಂಗದವನಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗು. ತಾರೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನಲ್ಲದೆ ದೇವಲೋಕವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಲು ನನಗೆ ಅಸಧ್ಯವೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಾರೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಸುಗ್ರೀವನೋಡನೆ ದ್ವಾರ್ಪಾಯಿದ್ದೆ ಬಂದೆ. ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಬಯಸಿ ಬರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಸುಡಿದು ಸುಮೃದಾದನು. “ಕಹಿವೀರ, ಅಂಗದನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಬೆಂತಿಸಬೇಡ. ದ್ವೈವನ್ನು ಮೀರಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಘ್ಯನನವನ್ನು ಬಿಡು” ಎಂದು ರಾಮನು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾದ ಹಿತಚಂಗಳಿಂದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಸಂತ್ಪುಸಿದನು. ರಾಮನ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಸುಫೀತನಾದ ವಾಲಿ ತನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

* * *

ಇಗ. ತಾರಾವಿಲಾಪ

ಇಷ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ರಾಮಬಾಣದಿಂದಲೂ ಸುಗ್ರೀವನ ಹೊಡೆತದಿಂದಲೂ ಜರ್ಮರಿತವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ವಾಲಿ ಅಯಾಸದಿಂದ ಮೂರ್ಖಿತನಾದನು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ವಾಲಿವಧೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಾರೆ ಹೆಡರಿ ಗಂಡನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಂಡು ಅಂಗದನ ಅನುಚರರು ಓಡಿಹೋದರು. ವಾಲಿಯ ಅನುಚರರಾದ ಅವರು ಓಡಿಹೋಗುವುದು ಅನುಚಿತವೆಂದು ತಾರೆ ಅವರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ತಾರೆಯನ್ನು ಸಂತ್ಯೇಸುತ್ತೆ ಆ ತಹಿಶ್ರೇಷ್ಠರು ಮೊದಲು ಆಕೆ ಅಂಗದನನ್ನು ಕಾಟಿಟ್ಟು, ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ನಗರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ವಾಲಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಹೊಂದ ತಾರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಗಲಿ ಮಗನಾಗಲಿ ಬೇಡವೆನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ವಾಲಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವುದೇ ಯುತ್ಕವೆಂದು ಆಕೆಗೆ ತೋರಿತು. ತಾರೆ ಶೋಕದಿಂದ ಅಳುತ್ತ, ತಲೆ ಕೆದರಿಕೊಂಡು ತೋಳುಗಳಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ವಾಲಿಯಿದ್ದೆಂದೆ ಓಡಿದಳು. ಮಾನಸದ ಆಸ್ತಿಗಾಗಿ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಸಿಂಹದಂತೆ ಬಿಡ್ಡಿರುವ ವಾಲಿಯನ್ನೂ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಅಪ್ಪಿ ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಹೊಲ್ಲಿಸಿದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ ತಾರೆ ಕಂಡಳು. ಆ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಆಕೆ 'ಆಯಾಪತ್ತ' ಎಂದು ಕುರರ ಪಡ್ಡಿಯಂತೆ ಕೂಗುತ್ತ ಮೂರ್ಖಹೋದಳು. ತಾರೆಯನ್ನೂ ಅವಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅಂಗದನನ್ನೂ ಕಂಡು ಸುಗ್ರೀವನ ದುಃಖದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿದನು.

ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಎಚ್ಚರ ತಿಳಿದು, ತಾರೆ ಗಂಡನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ವಿಲಾಹಿಸತೋಡಿದಳು: "ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠ, ದೀನಂಜಾದ ನನ್ನನ್ನು ಏಕ ಮಾತನಾಡಿಸಿದಿರುವೆ? ನಿನ್ನಂಥ ರಾಜೋತ್ತಮರು ಉತ್ತಮವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆ? ಅಯ್ಯೋ, ನನಗಿಂತಲೂ ನಿನಗೆ ಈ ಭೂಮಿ ಹೀಯಳಿಸಿದಳೆ? ನಿನ್ನ ಸಾವಿನಿಂದ ನಾನು ಶೋಕಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋದೆ. ವನಗಳಲ್ಲಿ ನಾವನಗಿದ ವಿಕಾರಗಳು ಇಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗಂಡವು. ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾವಿರ ಹೋಳಾಗದಿರುವ ನನ್ನ ಹೃದಯ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಾಣಾಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಿದಾದೆ. ಆದಕಾರಣ ಸುಗ್ರೀವನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲ ನಿನಗುಂಟಾಯಿತು. ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಅಪ್ಪರೆಯರು ನನಗಿಂತಲೂ ಧನ್ಯರು. ನಾನಾದರೂ ಶೋಕದಿಂದ ಕುಗಿ ವೈಧವ್ಯವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಸುಗ್ರೀವನು ಹೋಪಗೊಂಡರೆ ಸುಕುಮಾರನಾದ ಅಂಗದನ ಅವಸ್ಥೆ ಏನಾಗುವುದೋ? ವತ್ತೆ ಅಂಗದ, ಧರ್ಮವತ್ತೆಲನಾದ ನಿನ್ನ ತಂಡೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅವನ ದರ್ಶನ ನಿನಗೆ ದುರ್ಭ. ತಹಿವೀರ, ಈ ನಿನ್ನ ಮಗನ ಮಂಡೆಯನ್ನು ಆಫ್ರಾಣಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಬ್ಲಾಸ್ಟಿಕಾತುಗಳನ್ನಾದು. ಅಯ್ಯೋ, ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಯಾವ ಮಹತ್ವಾಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದನು? ಸುಗ್ರೀವ, ನಿನ್ನ ಆಶ ಕೈಗೂಡಿತಷ್ಟೆ. ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಯಾರ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ರುಮೆಯೊಡನೆ ಈ ತಹಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸು. ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠ, ಅಳುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಮಾತನಾಡಿಸಲ್ಪಾಲ್ಲಿ? ನಿನಗೆ ಬಹು ಪ್ರಿಯನಾದ ಈ ಅಂಗದನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ? ಬಹುದೂರ ಪ್ರಯಾಣ ಹೋರಟಿರುವ ನೀನು ನನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸು. ಇಗೋ ನಿನ್ನ ವಾದಗಳ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ."

ಇಷ್ಟನ್ನ ನುಡಿದು ತಾರೆ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಹೋದಳು. ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಆಕೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡಬಿಟ್ಟಳು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಜಾರಿಬಿಡ್ಡ ನಕ್ಷತ್ರದಂತೆ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡಿದ್ದ ತಾರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹನುಮಂತನು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂತ್ಯುಸ್ತಿ ನುಡಿದು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದು: “ಬೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಷಂತೆ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆದಕಾರಣ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ವಾಲಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ಹತನಾಡನು. ಸತ್ತವರ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಕುರಿತು ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ನೀನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವಳು. ನಿನ್ನ ಮಗನ ಮುಂದಿನ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇದೆ? ವಾಲಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದು. ದುಃಖಿತರಾದ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ಸಂತ್ಯುಸ್ತಿ, ಉಪಕಾರವನ್ನಿಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಥಿಗಳ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸಿದು. ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸಿದುಃಖಿಸಬೇದೆ. ಈ ವಾನರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಅಂಗದನು ವಾಲಿಸಲಿ. ಅಂಗದನಿಂದ ವಾಲಿಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ಆ ಮಗನ ಏಳಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊ. ” ಹನುಮಂತನ ಮಾತನಿಂದ ತಾರೆಗೆ ಶಾಂತಿ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ಅಂಗದನ ಘಟಾಭಿಷೇಕದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಾಗಲಿ, ವಾಲಿಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನಿಗೆ ಆಕೆಗೆ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ವಾಲಿ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಆ ಭಾರ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸೇರಿತತ್ವ. ಅಂಗದನಂತಹ ನೊರು ಮತ್ತು ಜನನ್ನು ಸಾಮರ್ಪಣೆಯಿಂತೆ ವೀರನಾದ ವಾಲಿಯೊಂದನೆ ಸಹಗಮನವೇ ಆಕೆಗೆ ಲೇಸೆಂದು ಹೋರಿತು.

ಈ ವೇಳೆಗೆ ವಾಲಿ ನಿಟ್ಟಿಸಿರುಬಿಡುತ್ತ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಮಗನ ಮುಂದೆ ನಿಂತ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕರೆದು ಸ್ವಷ್ಟವಾದ ಮಾತನಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವೇಕಫೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದು: “ವತ್ಸ, ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತೆಯನ್ನು ಬಲತ್ವಾರದಿಂದ ಸೆಳದೊಯ್ದು, ನಿನ್ನನ್ನು ಅಡವಿಗಟ್ಟಿದನೆಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ದೊಡುವನ್ನೇಣಬೇದೆ. ದೃವಗತಿಯಿಂದ ನನಗೆ ಈ ಗತಿಯಿಂಚಾಯಿತು. ನಾಬಿಭೂರೂ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರಾದರೂ ಹೀತಿಯಿಂದಿದ್ದ ರಾಜ್ಯವಾಳುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ನೀನೆ ಈ ವಾನರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕಾದ್ದು. ನಾನಾದರೋ ಈ ಬಣ್ಣಯ್ಯ, ಈ ರಾಜ್ಯ, ಈ ಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಹುದೂರ ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟಿದ್ದೇನೆ. ಈ ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಅಂಗದನನ್ನು ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಂತೆ ಕಾಣ. ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ತಂದೆಯಿಲ್ಲದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಅವನಿಗುಂಟುಮಾಡಬೇದೆ. ರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಅವನು ಮುಂದಾಗುವನು. ಯುವಕನೂ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಅಂಗದನು ಯಾದ್ದಿಲ್ಲ ತನ್ನ ಬಲಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಈಗ ನೀನು ಮಿಶ್ರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡು. ಮಿಶ್ರದ್ವೋಹಕಕ್ಕೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಷಾಪ ಈ ಬೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇಗೋ, ನಾನು ಸತ್ತು, ಇದರ ತೇಜಸ್ಸು ಅಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ನನ್ನ ಹೊರಳಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಾಂಚನಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸು. ”

ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಗ್ರೀವನ ದುಃಖ ಉಕ್ಕೇರಿ ಬಂತು. ರಾಹು ಹಿಡಿದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಅವನು ದೀನನಾಗಿ ಹುಗ್ಗಿಹೋದನು. ಆದರೂ ಅಣ್ಣನ ಮಾತನಿಂತೆ ಆ ಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಹೊಂಡು ತನ್ನ ಹೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಹೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಮರಣೋನ್ಯಾಸವಾದ ವಾಲಿ ಮಗನಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಅಂಗದನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದು: “ವತ್ಸ, ನಾನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪರಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಪ್ರೇಮದಿಂದ

ವಂಚಿತನಾದ ನೀನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸುಗ್ರೀವನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನಡೆದುಕೊ. ಸುಗ್ರೀವನ ಹಗೆಗೂಡನೆ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಸಬೇಡ. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಹಾರ್ಡಿಸುತ್ತ, ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿರು. ”

ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ರಾಮಬಾಣದ ವೇದನೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ವಾಲಿ ಹಲ್ಲು ತಿರಿದು ಬಾಯಿತೆರದು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೋರೆದನು. ವಾನರಾಧಿಪನಾದ ವಾಲಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಲು, ಎಲ್ಲ ವಾನರರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೋಳಿಷಟ್ಟರು. ತಿಷ್ಟುಂದೆ, ಬೆಟ್ಟ, ಕಾಡು ಇವೆಲ್ಲ ವಾಲಿಯ ಸಾವಿನಿಂದ ಬರಿದಾಗಿ ತೋರಿದುವು. ಕಹಿವೀರರ ಮುಖಗಳೆಲ್ಲ ಕಳೆಗುಂದಿದವು. ಸಿಂಹದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗೋಳಿಯಂತೆ, ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿಷ್ಟ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತ ವಾನರರು ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಡಿದುಹಾಕಿದ ದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಲತೆಯಂತೆ ತಾರೆ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಖುಗಿ ಗಂಡನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡ್ಡಬು.

* * *

೪೭. ವಾಲಿಯ ಚಿತ್ತ

ಗಂಡನ ಒಡಲನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತಾರೆ ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರಲು, ನೀಲನೆಂಬ ಕಹಿವೀರನು, ಬೆಟ್ಟದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಸರ್ವವನ್ನು ಹೊರಗೆಳೆಯುವಂತೆ, ವಾಲಿಯ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟ ಬಾಣವನ್ನು ಹೊರಗೆಳೆದು ತೆಗೆದನು. ಆಗ ವಾಲಿಯ ಮೈಯಿಂದ ರತ್ನ ಗೃಹಿಕಾದಿ ಧಾತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಲಧಾರೆಗಳಿಂತೆ ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಹರಿಯತೋಡಗಿತು. ಆಗ ತಾರೆ ವಾಲಿಯ ಮೈಮೇಲಿನ ಧೂಳನ್ನು ತೊಡೆಯತ್ತ, ಕಂಬನಿಯಿಂದ ಅವನ ದೇಹವನ್ನು ನೆನಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಮುದ್ದುಮಗನಾದ ಅಂಗದನನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ತರೆದು “ವಶ್ಸ, ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಮರಣಹೊಂದಿದನು. ವೃರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುಗತಿ ವೀರನಾದ ವಾಲಿಗುಂಟಾಯಿತು. ಯಮಪುರಿಗೆ ತರಳಿತ್ತಿರುವ ಮಾನವಂತನಾದ ನಿನ್ನ ತಂದೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸು” ಎಂದಳು. ತಾಯಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಅಂಗದನು ಮೇಲೆದ್ದು ತನ್ನೆರಡು ಕೃಗಳಿಂದ ತಂದೆಯ ವಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ‘ಅಂಗದನಾದ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ’ ಎಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆಗ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ತಾರೆ “ಪ್ರಿಯನೆ, ನಮಸ್ಕರಿಸುವ ಅಂಗದನನ್ನು ಕುರಿತು ಮೊದಲಿನಂತೆ, ‘ವಶ್ಸ ದೀಘಾರ್ಥಯುವಾಗು’ ಎಂದು ಏಕೆ ಹರಸದಿರುವೆ? ನೀನು ಸಾವ್ಯದಲು ಇಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಲ್ಲ ಹಾಳಾಯಿತು” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಗೋಳಿಟ್ಟಳು.

ತಾರೆಯ ದುಃಖವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯ ಅಣ್ಣನ ಮರಣದ ಸಂಕಟ ಹೆಚ್ಚಿದಂತಾಗಿ ಕಂಬನಿದುಂಬಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಅತ್ತನು. ಅವನ ಧ್ಯೇಯ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಗಳು ಕುಸಿದುಬಿದ್ದವು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿದನು: “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನೀನೇನೂ ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಿಯಂತೆ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಭೋಗಗಳಿಂದ ಹಿಮೆಟ್ಟಿದೆ. ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿ ಮಡಿದನು. ತಾರೆ ಗಂಡ ಮಡಿದ ಸಂಕಟದಿಂದ ಬಹುವಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಂದೆಯ ಸಾವಿನಿಂದ ಅಂಗದನು ಬದುಕುವನೂ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ

ನಂಶಯವುಂಟಾಗಿದೆ. ಹಣ್ಣಣಿಗರ ಗೋಳಿಂತೂ ಹೇಳತೀರದಾಗಿದೆ. ಈ ನೋಟವನ್ನು ಕಂಡು ಎದೆಗರಿ ನನಗೆ ರಾಜ್ಯವೆ ಬೇಡವಾಗಿದೆ. ನನಗುಂಟಾದ ಅಪಮಾನಕ್ಕೆ ವಾಲಿವಧೆ ನನಗೆ ಹಿತವನಿಸಿದ್ದರೂ, ಈಗ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿತಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ರಾಜ್ಯವಾಖುವುದಕ್ಕಿಂತ ಈ ಮುಷ್ಟಮೂರಪವರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದೆ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರೀಯಸ್ತರವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಾಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಮನ ಬಂದಂತೆ ಚರಿಸು ಹೋಗು ಎಂದು ಹೇಳತ್ತಿದ್ದನು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆತನಿಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾತು ಅದು. ಗುಣಾಂತರನಾದ ಅಂಥ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ ನಾನು ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಆಳಲಿ? ಅಣ್ಣನ ಸಾವಿನಿಂದ ನನಗೆ ಘೋರವಾದ ವಾಪವುಂಟಾಯಿತು. ಈ ಪಾಪವನ್ನು ಆಚರಿಸಿರುವ ನಾನು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೃಯನಾಡೇನು? ಚಿನ್ನವನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿದರೆ, ತನ್ನ ಕಲ್ಪಫವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅದು ಶುಭವಾಗುವಂತೆ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡ್ಡ ನಾನು ಈ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ತಾನೆ ಇಂಥ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಾಣಲಾದೀತು? ಅಂಗರನು ಬದುಕಿದರೆ ತಾರೆ ಬದುಕುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಮಗನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ದೇವಿ ಬದುಕಂಡೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರೂ ಈ ವಾನರ ವೀರರು ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸೆರವೇರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕುಲನಾಶಕನೂ ಬದುಕಲು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲದವನೂ ಆದ ನನಗೆ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಮಾಡಲು ಅಪ್ಪಣಿ ಕೊಡು. ”

ದೀನನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಸುಡಿಗೇಳಿ, ಕಂಬನಿದುಂಬಿ. ವೀರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಏನುಮಾಡಲೂ ತೋರದಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ರಾಮನು ಶೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಖಗಿಹೋದ ತಾರೆಯನ್ನು ಸಂತ್ಯೇಸಲು ಯಾತ್ರಿಸಿದನು. ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕಂಡು, ಅವನೇ ರಾಮನೆಂದು ಅರಿತ ತಾರೆ ಅವನಿಗೆ “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನೀನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ; ಧರ್ಮಜ್ಞ. ಉತ್ತಮವಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನು. ಯುಕ್ತಾಯಿತ್ತಾಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವನು. ಆಧ್ಯರಿಂದ ಯಾವ ಒಂದು ಬಾಣದಿಂದ ನನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕೊಂಡೆಯೋ ಅದೇ ಬಾಣದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕೊಲ್ಲು. ಏಕೆಂದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿ ವಾಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೋಷ ಬರುವುದೆಂದು ಶಂಕಿಸಬೇಡ. ನಾನು ವಾಲಿಯ ಅರ್ಥ ಅಂಶಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಹೊಡೆದರೆ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆತಾನೆ ದೋಷವುಂಟಾದೀತು? ನನಗೆ ಹೃಯವನ್ನುಂಟಮಾಡುವ ಬಯಕೆ ನಿನಿಧಿರೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡು ವಾಲಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹು” ಎಂದು ಗೋಳಿಷ್ಟಳು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂತ್ಯೇಸಿ “ವೀರಪತ್ರಿಯಾದ ನೀನು ಈ ರೀತಿ ಶೋಕಿಸಿಕೊಡು. ವಿಧಿನಿಯಮದಂತೆ ಮನುಷ್ಯರು ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಅಂಗರನು ಯಿವರಾಜನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಂತೋಷದನ್ನು ಕಂಡು ಈ ದುಃಖವನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡು” ಎಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ವಾಣಿಯ ಧ್ಯೇಯ ತಾರೆಯ ಹೃದಯಕ್ಕೂ ತಗುಲಿದಂತಾಗಿ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಬಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ಸಮಾಧಾನಹೊಂದಿತು.

ತಾರೆಯನ್ನು ಸಂತ್ಯೇಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವ ಅಂಗರನ್ನು ಕುರಿತು “ನೀವು ಹೀಗೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ವಾಲಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಲೋಕಗಳು ಲಭಿಸುವು. ಸತ್ಯವರಿಗಾಗಿ ನೀವು ಕಂಬನಿ ಸುರಿಸದಿರಿ. ಈಗ ವಾಲಿಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರಮಾಡಲು ತಕ್ಕ ಏಷಾಂಬುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಧಿನಿಯಮದಂತೆ ಈ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿದೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮುದಿದ ವಾಲಿಗೆ ಅವನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ನಾಶವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವುಂಟಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಾಲಿ ಮೃತಿ ಹೊಂದಿದ ಕಾಲವೂ ಮಂಗಳಕರವಾದುದು. ಆಧ್ಯರಿಂದ

ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸ ನಡೆಯಲ್ಲಿ” ಎಂದನು. ಅನಂತರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೀಲ್‌ದ ಬಿಧಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಿ ವಾಲಿಯ ದಹನಕ್ಕಿಯೆಗೆ ಏರ್ವಡಿಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯಹೇಳಿದನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ ನುಡಿಗೇಳಿದ ವಾನರರು ಉತ್ತಮವಾದ ಆಸನದಿಂದ ಶೂಡಿ, ಚಿತ್ರಗೇಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡು ಸಿದ್ಧಪ್ರಯಂತ ವಿಮಾನದಂತಿದ್ದ ಮನೋಹರವಾದ ಪಲ್ಲಕ್ಷ್ಯಯನ್ನು ತಿಷ್ಣಿಂಥೆಯಿಂದ ಹೊತ್ತು ತಂದರು. ಹೂಗೇಳಿಂದಲೂ ಕಿರುಗೆಂಟೆಗೇಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಆ ಪಲ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆಯತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ದಹನಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ವಾಲಿಯ ಶವವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೊತ್ತು ತರುವಂತೆ ಅಫ್ಝಾಡಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಪ್ಪಣಿಯಂತೆ ವಾನರರು ವಾಲಿಯನ್ನು ನಾನಾಬಗೆಯ ಹೂಮಾಲೆಗೇಳಿಂದಲೂ ವಸ್ತ್ರಗೇಳಿಂದಲೂ ಅಭರಣಗೇಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ರಾಜನಿಗೆ ತಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಗೋಳಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಾನರರು ಆ ದೇಹವನ್ನು ಪಲ್ಲಕ್ಷ್ಯಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ನಾನಾವಿಧವಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುತ್ತ ಅದನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಡೆದರು. ಆ ವಾಹನದ ಹಿಂದೆ ವಾಲಿಯ ಬಂಧುಗಳೂ ತಾರೆಯೂ ಅಂಗರೆನೂ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತ ನಡೆದರು. ವಾನರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮತ್ತು ಬಂಧುಗಳ ಪ್ರಲಾಪಗೇಳಿಂದ ಕಾಡುಗಳೂ ಬೆಟ್ಟಗಳೂ ರೋಡಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ವಾನರರು ಆ ಪಲ್ಲಕ್ಷ್ಯಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಡೆದು, ಜನರಹಿತವಾದ ಒಂದು ಬೆಟ್ಟದ ನದಿಯ ಮರಳುದಿಷ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಇಂತಹ ಚಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೂಡಿದರು.

ತಾರೆ ವಾಲಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತೋಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ “ಹಾ ವಾನರಮಹಾರಾಜ! ಹಾ ನಾಥ! ಮಹಾಬಾಹೋ! ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಏಕೆ ಮಾತನಾಡಿರುವೆ? ಶ್ರೀರಾಮನ ಒಂದು ಬಾಣ ನಿನಗೆ ಮೃತ್ಯುವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತೆ? ಆ ಒಂದು ಬಾಣದಿಂದ ಎಪ್ಪು ಜನ ವಾನರ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವ್ಯಾಘರ್ಷವುಂಟಾಯಿತು! ನಿನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿರುವ ಈ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ ನನ್ನನೂ ಅಂಗರೆಕುಮಾರನನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಪುರಪರಿಜನರನ್ನೂ ಏಕೆ ನೋಡಿರುವೆ? ನುಡಿಸಿರುವೆ?” ಎಂದು ಗೋಳಿಟ್ಟುಳು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಉಳಿದ ವಾನರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗಂಡನ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡ ಹೊರಳುತ್ತಿರುವ ತಾರೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದರು. ಅಂಗರೆನು ಸುಗ್ರೀವನೋಡನೆ ಅಳುತ್ತಳುತ್ತಲೇ ತಂದೆಯ ದೇಹವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಚಿತ್ರೆಯಮೇಲಿರಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಯಮಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳುತ್ತಿರುವ ತಂದೆಯನ್ನು ಅಪ್ರದರ್ಶಿಣಮಾಡಿ ಶಾಸ್ಮೋಕ್ತವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರಮಾಡಿದನು. ಸಂಸ್ಕಾರ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಸುಗ್ರೀವನು ತಾರೆಯಿಂದಲೂ ಇತರ ವಾನರರಿಂದಲೂ ಶೂಡಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವಾಲಿಗೆ ತಿಲೋದಕ ಹೊಟ್ಟನು. ಈ ನೋಟವನ್ನು ನೋಡಿ ದಶರಥನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ತದೆದು, ಸುಗ್ರೀವ ಅಂಗರೆರಿಂದ ಧ್ಯೇಯನಿಧಿಯಾದ ಆತನು ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು.

ಸಂಸ್ಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಒದ್ದೆಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನುಟ್ಟ ವಾನರರು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಒಂದರು. ಆಗ ಮೇರುವರ್ವತತ್ವಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಕಾಂತಿಯ ಮತ್ತು ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆದ ವದನದ ಆಂಜನೇಯನು ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ಎಲ್ಲೆ ಸ್ವಾಮಿಯಿ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಈ ವಾನರ ರಾಜ್ಯ ದೊರಕಿತು. ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣಿಯಂತೆ ನಿನ್ನನೂ ಇತರ ಸ್ವೇಹಿತರನ್ನೂ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸುಗ್ರೀವನು ತಿಷ್ಣಿಂಥೆಯನ್ನು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆತನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನು. ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣಿಕೊಡು. ” ಹನುಮಂತನ ಮಾತಿಗೆ ರಾಮನು “ಎಲ್ಲೆ ಸೌಮ್ಯ, ತಂದೆಯು

ಅಪ್ಪಣಿಯನ್ನ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ, ಪಟ್ಟಣವನ್ನಾಗಲಿ ಗ್ರಾಮವನ್ನಾಗಲಿ ವ್ಯವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಾನರ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸಿರಿಯ ತವರಾದ ಕಿಷ್ಟಿಂಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕ ನಡೆಯಲ್ಲಿ” ಎಂದನು. ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಅರಿತ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ “ಸುಗ್ರೀವ, ವೀರನಾದ ಅಂಗದನನ್ನು ಯೌವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡು. ವಾಲಿಯ ಮಗನಾದ ಇವನು ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈಗತಾನೆ ವರ್ಷಕಾಲ ಮೊದಲಾಗಿದೆ. ಸೀತಾನ್ನೇಷಣಕ್ಕೆ ಈ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ನೆಕಾಲವಲ್ಲ. ಈಗ ನೀನು ಮಂಗಳಕರವಾದ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ವ್ಯವೇಶಮಾಡು. ಇಗೋ ಮುಂದೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ರಮ್ಯಾವಾದ ಬೆಟ್ಟದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲವನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತೇನೆ. ಕಾತೀಕಮಾನ ಬರಲು ಸೀತಾನ್ನೇಷಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಶ್ವಮಾಡು. ಈಗ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸು” ಎಂದನು.

ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾತನ್ನು ಒಷ್ಟಿಕೊಂಡು ಸುಗ್ರೀವನು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಂದನೇ ಕಿಷ್ಟಿಂಥೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕುನು. ತಹಿಮುಖ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ದೊರೆಯಾ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಬಂದು ಕಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಸುಗ್ರೀವನೂ ಸಹ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಂಡು ಆದರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ವಾನರ ಮುಖ್ಯರು ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಬೇಳ್ಳೊಡೆಯನ್ನೂ ಬೆಂಬುದ್ದಿದೆ ಹಿಡಿಯಿಳ್ಳ ಚಾಮರಗಳನ್ನೂ ರತ್ನ ಹಾಲು ಹೂವು ಗಂಧ ಜೀನು ಮೊಸರು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ತರಿಸಿದರು. ಗೋರೋಜನ ಯೋಜನ ಮುಂತಾದ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶುಭಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ಮೂಲ್ಯರಾದ ಹದಿನಾರು ಮಂದಿ ಕನ್ನೆಯರು ಬಂದರು. ತರುವಾಯ ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಹೋಮ ಮಾಡಿದರು. ಚಿನ್ನದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಳ್ಳ, ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಹೂವುಗಳೊಂದು ಸಿಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಇಡಿರಾಗಿ ಕೂರಿಸಿ, ನಾನಾ ತೀರ್ಥಗಳ ನೀರಿನಿಂದ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗದವರು ಅಭಿಷೇಕಿಸಿದರು. ಆಗ ಸಿಂಹಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಸುಗ್ರೀವನು ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ಮೆರೆದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕುಗಳು ವ್ರಸನ್ನವಾದುವು. ತಂಗಾಳಿ ಬೀಸಿತು. ಗಗನ ಬಿರಿದು ಹೋಗುವಂತೆ ವಾನರರು ಹರ್ಷಧ್ವನಿಗೃಹಿಸಿದರು. ಸುಗ್ರೀವನು ಅಂಗದನನ್ನು ಯೌವರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಿಸಿದನು. ವಾನರರು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಕಿಷ್ಟಿಂಥೆಯೂ ಸಂತೋಷ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಖುಗಿತು. ಉತ್ಸವ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಅದರ ವಿರಂಗಳನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಸುಗ್ರೀವನು ರುಮೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಿಷ್ಟಿಂಥೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದನು.

* * *

ಉಂ. ಪ್ರಸ್ತರವಣ ನಿವಾಸಿ

ಲಕ್ಷ್ಮಣ. . . . "ಅಣ್ಣ, ಧೀರನಾದ ನೀನು ಈ ರೀತಿ ದುಃಖಿಸ ಕೊಡು"

ಇತ್ತೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೋಡನೆ ಕೂರಮೃಗಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಪ್ರಸ್ತರಣಪರವರ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆ ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿನ್ಯಾರವಾದ ಗುಹೆಯಾಂದರಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಬಳಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸ, ಈ ಗುಹೆ ರಮ್ಯವೂ ವಿಶಾಲವೂ ಆಗಿದೆ; ಗಾಳಿ ಇಲ್ಲಿ ತಂಪಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿದೆ; ಬಣ್ಣಬಣ್ಣಾದ ಧಾತುಗಳೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಮರಬಳ್ಳಿಗಳೂ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಹಾಡುವ ಹಕ್ಕಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿವೆ. ಜೆಲುವಾದ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ದಡದ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಗಿಡಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಒಡವೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾದ ಹೆಂಗಸಿನಂತೆ ನದಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಸುಗ್ರೀವನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಿಷ್ಟಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ. ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಮೃದಂಗದ್ವನಿಗಳೂ ವಾನರರ ಹಂಡಂಗನಿಗಳೂ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿವೆ. ಇವನ್ನು ಆಲಿಸಿದರೆ ಸುಗ್ರೀವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೋಡನೆ ಸುಖವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಮನೋಹರವಾದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವರ್ಷಾಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯೋಣ ಎಂದನು.

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಆ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತೇ ದಿವಸಗಳನ್ನು ಕಳೆಯ ತೊಡಗಿದರು. ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೀಗಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ರಾಮನಿಗೆ ಆ ಸುಂದರವಾದ ತಾಣ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಬಾರದಾಯಿತು. ಸೀತೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ರಾಮನು ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಡತೊಡಗಿದನು. ದುಃಖಿತನಾದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು "ಅಣ್ಣ, ಧೀರನಾದ ನೀನು ಈ ರೀತಿ ದುಃಖಿಸಿಕೊಡು. ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ರಾಘವನನ್ನು ಕೊಂಡು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪೆಡಯಬಹುದು. ಶರತ್ವಾಲ ಬರುತ್ತಲೇ ಆ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊ" ಎಂದು ಸಂತ್ಯುಸಿದನು. ತಮ್ಮನ ಮಾತುಗಳಿಂದ

ಸಮಾಧಾನಕೊಂದಿದ ರಾಮನು ವರ್ಷಾಕಾಲ ತಳೆದು ಶರತ್ತಾಲ ಬರುವುದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸತೋಡಿದನು. ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ತನಗೆ ಸಹಾಯ ಒದಗುವುದೆಂಬ ಆಸೆಯೂ ಈ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ರಾಮನು ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರಲು ವರ್ಷಾಕಾಲ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಬಂಡೆಬಂಡೆಯ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಗಾತ್ರಭೀಮವಾದ ಮೇಘಗಳು ಆಕಾಶವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಮರ್ಮಾಡಿದ್ದು. ಸಂಜೀಗಿಂಧಿನಿಂದ ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಳುಪಾಗಿಯೂ ಬಹು ಮೃದುವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೇಘಗಳೆಂಬ ಬಟ್ಟೆಯ ತುಂಡುಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ವೆಣದಂತೆ ಆಕಾಶವು ಶೋಭಿಸಿತು. ಕಾದ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿಂದು ಮುಳೆನೀರು ಅಗಲಿಕೆಯ ಸಂಕಟದಿಂದ ಭೂಮಿ ತಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೇದಗೆಯ ಹೂವು ಅರಳಿ ಸುವಾಸನೆ ಬೀರತೋಡಿದ್ದು. ಕಷ್ಟಾದ ಮೇಘಗಳ ನಡುವೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಿಂಚು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ರಾವಣನ ತೋಡೆಯಲ್ಲಿ ದೀನಂಜಾಗಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ನೆನಪನ್ನು ತರುತ್ತಿತ್ತು. ಧೂಳದರಿ ಗಾಳಿ ತಣ್ಣಗೆ ಬೀನತೋಡಿತು. ಮೇಘಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಹೋದ ಗಗನದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಾಗಲಿ ಗ್ರಹತಾರೆಗಳಾಗಲಿ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಯರನ್ನು ನೆನೆದು ಪ್ರವಾಸಿಗಳು ಗೃಹಾಭಿಮುಖರಾಗಿ ನಡೆಯತೋಡಿದರು. ನೇರಿಳೆಹಣ್ಣು ಬಿರಿತು ತಿನ್ನಲು ಅನುಕೂಲವಾದುವು. ಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಮಾವಿನಹಣ್ಣ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉದುರಿದ್ದು. ಮುಳೆನೀರಿನಿಂದ ನೆನೆದು ಹುಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನವಿಲುಗಳು ನತೀಸತೋಡಿದ್ದು. ಮದ್ದಾನೆಗಳಂತಿದ್ದ ಮೇಘಗಳು ಪರ್ವತ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಚಲಿಸುವ ನೋಟ ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣಮನಗಳನ್ನು ಸೆಳೆಯುವಂತಿತ್ತು. ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಕ್ಕರೆಗಳ ಸಾಲು ಗಗನಕ್ಕೆ ಬೆಳ್ಳಾವರೆಯ ಮಾಲೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿದಂತೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಸಹುಲ್ಲಿಂಬ ಹಸುರುಡೆಯುಟ್ಟ ನಡುವೆ, ಇಂದ್ರಗೋಪವೆಂಬ ಹುಳುಗಳನ್ನು ಭೂಮಿ, ಹಸುರುಡೆಯುಟ್ಟ ಕಾಲಿಗೆ ಲಾಕ್ಷಾರಸವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿಹೋದ ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯತೋಡಿದ್ದು. ಅರಳಿದ ಹೂವಗಳನ್ನೂ ಕುಣಿಯುವ ನವಿಲನ್ನೂ ಕಂಡು ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಹಿಯರನ್ನು ನೆನೆದರು. ಮತ್ತುದುರುವಂತೆ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಹನಿನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಸಂತೋಷಗೊಂಡುವು. ಮೇಘಗಳು ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಭೋಗರೆಯುತ್ತ ಮುಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸತೋಡಿದ್ದು. ಬೆಟ್ಟದ ಶಿಖರಗಳೂ ನೆಲವೂ ನೀರಿನಿಂದ ನೆನೆದು ಶುಚಿಯಾದುವು. ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಯುರಿಗಳಿಂದ ಬೆಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿ ಭೂದೇವಿಯ ಹಂಸವನ್ನು ಸೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಮನೋಹರವಾದ ವರ್ಷಾಕಾಲವನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ದುಃಖಿತನಾದನು. ಸರಯೂ ನದಿಯ ಪೂರ್ವ ಪ್ರವಾಹ, ಭರತನು ಆಚರಿಸುವ ಆಷಾಡ, ಶುದ್ಧ ಹೌಣಮಿಯ ವೃತ್ತ, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣಗರ ಅನಂದ, ಇವೆಲ್ಲ ರಾಮನಿಗೆ ನೆನಪಾಗಿ ಅವನ ಶೋಕವನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಸಿದ್ದು. ರಾಜ್ಯ ಕೈಬಿಟ್ಟುದು, ಹೆಂಡತಿಯ ಅಪಹರಣ, ಪ್ರಬಲವಾದ ಹಗೆಯೊಡನೆ ವೈರ ಇವು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಸಂಕಟಗೊಳಿಸತಕ್ಕುವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತೋರಿದ್ದು. ಆದರೂ ತಾನು ಮಾಡಿರುವ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನೆನೆದು ಸುಗ್ರೀವನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಿಹೊಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ನೆರವಾಗುವನೆಂದು ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡನು.

ಶರ್ತಾಲದ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ಇದಿರುನೋಡತ್ತ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಳಗಾಲವನ್ನು ಕಳೆದನು. ಆಕಾಶ ನಿಮ್ರಲವಾಯಿತು. ಇತ್ತು ಸುಗ್ರೀವನಾದರೋ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿ, ಹೆಂಡತಿಯಾದ ರುಮೆಯೊಡನೆಯೂ ತಾರೆಯೊಡನೆಯೂ ಸುಖವಾಗಿ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಮಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲು ಹನುಮಂತನು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಮೃದುವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ಪ್ರಭೋ, ನಿನಗೆ ರಾಜ್ಯಕೋಶಗಳು ಕ್ಯಾವಣಾದುವು. ಮಿತ್ರರು ದೊರಕಿದರು. ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯಕೋಶಗಳು ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ನೀನು ಉಳಿದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಕಾಲ ಮೀರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಹಾತ್ಮಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕಾರ್ಯವಾಗಿರುವ ಸೀತಾನ್ನೇಷಣಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನೂ ಮಾಡು, ದೇವದಾನವರನ್ನು ದಮನಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ನೀನು ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವುದನ್ನೇ ಇದಿರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಾವು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ರಾಮನಿಗೆ ಹೀಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕು.”

ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಹನುಮಂತನ ನುಡಿಗಳಿಂದ ರಾಮಕಾರ್ಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡನು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ನೀಲನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅವನಿಗೆ ಸುಗ್ರೀವನು “ನನ್ನ ಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಅಷ್ಟಾದಿಸು. ಅಲ್ಲದೆ ಉಳಿದ ವಾಸರ ವೀರರೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿ. ಹಾಗೆ ಬಂದ ವೀರರಿಗೆಲ್ಲ ನೀನು ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿ ಅವರನ್ನು ನಡಸು. ಹದಿನ್ಯೇದು ದಿನ ಕಳೆದು ಹದಿನಾರನೆಯ ದಿನ ಯಾರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೋ ಅವರಿಗೆ ಮರಣ ದಂಡನೆಯೆಂದು ಸಾರಿಸು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಿಗೆ ಅವರಾಶವೆ ಇಲ್ಲ. ಅಂಗದನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ನನ್ನ ಆಷ್ಟೆಯನ್ನು ಜಾಂಬವನೆ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ವೀರರಿಗೂ ತಿಳಿಸು” ಎಂದು ಅಷ್ಟಣೆಮಾಡಿ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಸೇರಿಬಿಟ್ಟನು.

ವಷಾಕಾಲ ಕಳೆದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಶರ್ತೋಕಾಲ ಕಾಲಿಟ್ಟಿತು. ಮೋಡಗಳಿಲ್ಲದ ಆಕಾಶ ನಿಮ್ರಲವಾಯಿತು. ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಶುಭವಾಯಿತು. ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಲುಚೆಲ್ಲಿದಂತಿದ್ದ ಬೆಳುದಿಂಗಳು ಕಾಮಿಗಳಿಗೆ ಮೋಹನನ್ನುಂಟುಮಾಡತೋಡಿತು. ತಂಬಾದ ಬೆಳುದಿಂಗಳು ಗೃಹಿಕಾದಿ ಧಾತುಗಳಿಂದ ಸಿಂಗಾರಗೊಂಡ ಗಿರಿಶಿಖರದ ಚೆಲುವು, ಶುಭವಾದ ಮತ್ತು ನಿಮ್ರಲವಾದ ಆಕಾಶ, ಸಾರಸ ಪಟ್ಟಿಗಳ ಇಂಥಾದ ಕೂಗು, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ಕರಗಿಕೊಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಸೀತೆಯೊದನೆ ಶರ್ತೋಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಕಾರವನ್ನೂ ಈಗ ತಾನಿಲ್ಲದೆ ಸೀತೆ ಕಷ್ಟದ್ವರ್ಪಿತಿರುವುದನ್ನೂ ನೆನೆದು ರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಚೆಂಚಲವಾಯಿತು. ಆಗತಾನೆ ಹಣ್ಣುಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ತಂದಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಸೀತೆಯ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ದುಃಖಿತನಾದ ರಾಮನು ಕಂಬನಿದುಂಬಿ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು; “ವತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಯಣ, ದೇವೇಂದ್ರನು ಮಳ ಸುರಿಸಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದನು; ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಿ ಧನ್ಯನೆನಿಸಿದನು. ಮೇಘಗಳ ವೇಗ, ಗಜನೆ ಇವು ಕಡೆಮೆಯಾದುವು. ನವಿಲಾಗಳು ತಮ್ಮ ಕುಣಿತವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿವೆ. ಬಾಳೆಯ ಕೊಂಬೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಡ್ಡತೆ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹರಡಿ ಈ ಶರ್ತಾಲ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ತಮಲಗಳ ಕಾಂತಿಕಂಪುಗಳು ಸೂಸುತ್ತಿವೆ. ಆಕಾಶ ಹೊಳೆಯವ ಅಲಗಿನ ಬಣ್ಣವನ್ನು ತಳೆಯಿತು. ನದಿಗಳ ಪ್ರವಾಹದ ವೇಗ ಕಡೆಮೆಯಾಗಿ ಅವು ಮಂದವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿವೆ. ಹಣ್ಣಾನೆಗಳು ಗಂಡಾನೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ನೋಡು, ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಂಸ ಪಟ್ಟಿಗಳು ತೀರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇಗೋ! ರಾಜರಿಗೆ

ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯ ಕಾಲ ಹತ್ತಿರವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಲು ಸುಗ್ರೀವನು ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ರಾಜ್ಯ ಹೋಯಿತು. ಈಗ ಹಂಡತಿಯಿಂದ ನಾನು ವಿರಹಹೊಂದಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೂ ಸುಗ್ರೀವನ ದಯೆ ನನ್ನ ಮೇಲುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ದುಭುಡ್ಣಿಯುಳ್ಳ ಸುಗ್ರೀವನು ಸೀತಾನ್ನೇಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ, ವಿಷಯಸುಖದಲ್ಲಿ ಮತ್ತನಾಗಿ ಈಗ ಅದನ್ನು ಮರೆತಂತಿದೆ. ನೀನು ಈಗ ಕಿಷ್ಟಿಂಥಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಮಾಸಕ್ತನಾಗಿರುವ ಆ ಮೂರ್ಖ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ನನ್ನ ಈ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸು: ‘ಮೊದಲು ಆಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಯಾರು ಆ ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸುವರೂ ಅವರು ಪುರುಷಾಧಮರು. ಯಾರು ಮಿತ್ರರಿಂದ ಉಪಕಾರ ಹೊಂದಿ ಆ ಬಳಿಕ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಉಪಕಾರಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವರ ಮಾಂಸವನು ಹಿಶಾಚಿಗಳೂ ಹರ್ಡುಗಳೂ ಕೂಡ ತಿನ್ನವು.’ ನನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೇಳುವ ಬಯಕೆ ಸುಗ್ರೀವನಿಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ತೋರ್ಚುಬಿಂಬವನ್ನು ಕಂಡು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಗ್ರೀವನಿಗಾದರೂ ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆ ಈಡೇರಿತು. ಈಗ ಸುಖಮಗ್ನಾದ ಅವನು ದೀನರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ನಾನು ಮಿತ್ರಕಾರ್ಯಕ್ರಾಗಿ ವಾಲಿಯೆಬ್ಬನನ್ನು ಹೊದೆದು ಕೊಂಡೆ. ಈಗ ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ ಬಂಧುಬಾಂಧವರೊದನೆ ಕೊಲ್ಲುವನೆಂದು ತಿಳಿಸು. ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯಧವಾಗಿ ಯಿಂದನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದೂ ಆತನಿಗೆ ಹೇಳು.”

ದುಃಖಾರದಿಂದ ಶುಗ್ರೀಹ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು “ಅಣ್ಣ, ತಪಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ನಡವಳಿಕೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ಅಗ್ನಿಸಾಢಿಯಾಗಿ ಸ್ವೇಹ ಬೆಳೆಸಿದ ಸುಗ್ರೀವನು ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ತರಲಿಲ್ಲ. ದ್ರೋಹಿಯಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಜನಾಗಲು ತಕ್ಕುವನಲ್ಲ. ನಾನಾದರೂ ಈಗ ಕೋಪವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರೆ. ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಈಗಲೇ ಸಂಹರಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಅಂಗದವನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ತಟ್ಟುತ್ತೇನೆ. ಅವನೇ ಸೀತಾನ್ನೇಷಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲಿ” ಎಂದು ಗಜಿಸಿದನು. ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳನ್ನೆತ್ತಿದ ತಮ್ಮನ ಕೋಪವನನು ಕಂಡು ರಾಮನು “ವತ್ಸ, ನಿನಗೆ ಈ ಕೋಪ ತರವಲ್ಲ. ಸತ್ಯರುಷರು ಮಿತ್ರವರ್ಧಯನ್ನು ಮಾಡಕೂಡು. ಉಪಾಯದಿಂದಲೇ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು” ಎಂದು ಅವನ ಕೋಪವನ್ನಿಳಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕಿಷ್ಟಿಂಥಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

* * *

ಒಟ್ಟಿನ ಕೋಪ

ಅಣ್ಣನ ಹಿತದಲ್ಲಿಯೆ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಚೀಳೊಂಡು ಕಿಷ್ಟಿಂಥಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಕೋಪದಿಂದ ಅದಿರುತ್ತಿದ್ದ ತುಟಿಯುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸುಗ್ರೀವನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕೋಪವನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿದ ವಾನರರು. ತಾರೆಯೊಡನೆ ರಾಣೀವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಅವನ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆ ವಾನರರ ಮಾತು ಸುಗ್ರೀವನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಸುಗ್ರೀವನ ಮದವನ್ನೂ, ಅಣ್ಣನ ಶೋಕವನ್ನು ನೆನೆದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕೋಪದಿಂದ ಕುರುಡನಂತಾದನು. ಅಂಗದನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸಂದೇಶವನ್ನು

ತಂದಾಗ ಸುಗ್ರೀವನು ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮತ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ ತಾರೆಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸಿಂಹಾನಾದವನ್ನೂ ಕಪಿಗಳು ದೊಡ್ಡ ಶಭವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಯಿತ್ತು. ಆಗ ಪ್ಲಕ್ಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವರೆಂಬ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಹಾಗೂ ಅವನ ಕೋಪವನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಹಾಸಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ನೀತಿಕುಶಲನಾದ ಆತನು ನಿಪುಣರಾದ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಅವರೊಡನೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. “ರಾಮನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕೋಪಗೊಂಡು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನೂ ನಾನರಿಯೆ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ನಾನಾವ ಕೇಡನ್ನೂ ಬಗೆದಿಲ್ಲ. ಕೆಡನುಡಿಯನ್ನೂ ನುಡಿದಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ನನ್ನ ವೈರಿಗಳ ಚಾಡಿಮಾತುಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನೂ ಏನೋ! ರಾಮನನ್ನಾಗಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನಾಗಲಿ ತಂಡರೆ ನನಗೆ ಹೆಡರಿಕೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಕೋಪವು ನನ್ನ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ರಾಮನು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುಷಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನಸ್ಸು ತಳಮಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.”

ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀತಿಕುಶಲವಾದ ಹನುಮಂತನು: “ಸುಗ್ರೀವ, ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನು ಇನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿತು ಕೋಪಗೊಂಡು ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕುಶಲನು. ಈಗಲಾದರೋ ಶರತ್ ಕಾಲ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದೆ. ಸೀತೆಯ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ದುಃಖಿತನಾದ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಕರಿಣ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿರಬಹುದು. ಮಿತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ನೀನು ಅವುಗಳನನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ಯಾಮುಗಿಯ ಬೇಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಕೋಪವನು ನೀನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸು. ಕೋಪಗೊಂಡ ರಾಮನನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ದೇವಗಂಧರವರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ ಮಿತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗು” ಎಂದು ಬ್ಯಾಥಿ ಹೇಳಿದನು.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಮನೋಹರವಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಅಲ್ಲಿ ಮಧುರವಾದ ವಿಣಾಗಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದನು: ರೂಪಯೌವನದಿಂದ ಗರ್ವಿತರಾದ ಸ್ತೀಯರನ್ನು ಆ ಸುಗ್ರೀವಭವನದಲ್ಲಿ ತಂಡನು. ಆ ಸ್ತೀಯರ ಸೂಪುರಗಳ ಸದ್ಗುಣನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಸ್ಪೃಪ್ತ ನಾಚಿಕೆಯೆ ಆಯಿತು. ಆದರೂ ಕೋಪಗೊಂಡ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಧ್ವನಿಮಾಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಭಯದಿಂದ ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೆ ನಡುಗಿಹೊಳಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ಅರಿತ ಸುಗ್ರೀವನು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಶೂಡಿ ತಾರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಪ್ರಯೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಯಾರ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಪಗೊಂಡು ಬಂದಿರುವನೂ ಅದು ತಿಳಿಯಾಗಿದೆ. ಉತ್ತಮರು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಕೋಪಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನೇ ಹೋಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಇನಿವಾತುಗಳಿಂದ ಸಂತ್ಯುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ಆ ಬಳಿಕ ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇನೆ. ಮಹಾತ್ಮರು ಸ್ತೀಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂದನು.

ಅನಂತರ ಮದ್ಯಘಾನದಿಂದ ಕಣ್ಣ ಚಂಚಲವಾಗಿ, ಸೊಂಟದ ಪಟ್ಟಿ ಜೋಲಾಡುವಂತೆ ಸಡಿಲವಾಗಿ, ಅಡಿಗಡಿಗೂ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಾರೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ವಿನಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ತಾರೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಉದಾಸೀನ ಭಾವದಿಂದಲೇ ಕಂಡನು. ಆದರೇನು? ಸ್ತ್ರೀ ಸಾಮೀಕ್ಷೆದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಯಣನ ಕೋಪವೆಲ್ಲ ಮಾರ್ಯಾವಾಯಿತು. ರಾಜಕುಮಾರನು ತಾರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಚಿ ಮುಖ ತಗ್ಗಿಸಿದನು: ಇನಿವಾತುಗಳಿಂದಲೇ ಲಕ್ಷ್ಯಣನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆನೆಂದು ತಾರೆ ಕೇಳಿದಳು. ತಾರೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು “ಕಾಮಮತ್ತನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳ ಚಿಂತೆಯಂಬೇ? ರಾಜ್ಯದ ಹಿತಚಿಂತನೆ ಅವನಿಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಂಕಂದಿಂದ ಕುಗ್ರಿಕೋದ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಮರೆತು, ಕಾಮಾಸತ್ತನಾದ ಅವನು ವಷಾಕಾಲ ಕಳೆದಿರುವುದನ್ನು ಅರಿಯಿದಿದ್ದಾನೆ. ಉಪಕಾರಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಪಕಾರವೆಸಾಗುವುದು ಧರ್ಮ ಲೋಪಕ್ಕೂ, ಮೈತ್ರೀನಾಶಕ್ಕೂ ಕಾರಣ ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮೀರಿರುವ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲದವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸು” ಎಂದು ಸುಡಿದನು.

ಧರ್ಮಯುತ್ತವೂ ಮಧುರವೂ ಆದ ಲಕ್ಷ್ಯಣನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾರೆ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ಸುಡಿದಳು “ರಾಜಕುಮಾರ, ಸ್ವಜನರಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತವೆಲ್ಲ. ಸುಗ್ರೀವನು ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟಮನನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಈ ಅಲ್ಲ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮನ್ನಿಸು. ನಿನ್ನಂಥ ಶಾರರು ಬಲಹೀನರಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವುದು ಯುತ್ತವೆ? ತಾನು ಕಾಲವಿಳಂಬ ಮಾಡಿರುವುದೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮನು ಕೋಪಗೊಂಡಿರುವುದೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಇದುವರಗೂ ಇಂದಿಯಗಳನ್ನು ದಮನಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಮಸತ್ತನಾದರೆ ಆ ತಪ್ಪನ್ನು ನೀನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು. ಖುಡಿಗಳೇ ಕಾಮವಶರಾಗುವರೆಂದರೆ ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತೇನು? ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನು ಚಪಲನಲ್ಲವೇ? ಅತನು ಕಾಮಾಸತ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ವಾನರರನ್ನು ಬರುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣಿಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಅಪ್ಪಣಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಕಾಮರೂಪಿಗಳೂ, ಶಾರರೂ ಆದ ವಾನರರು ಬಂದು ನೆರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪರಸ್ತೀಯರನ್ನು ಸತ್ಯರೂಪ ಮಿತ್ರಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುವುದರಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಒಳಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು”.

ತಾರೆಯ ಕರೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಅಂತಹ ಪುರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿನು. ಹೇಮಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ಮೇರಿಯತ್ತಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಡವಾದನು. ಸುಗ್ರೀವನು ಹೀಳಿದಿಂದೆಡ್ಡ ಲಕ್ಷ್ಯಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಚಂದ್ರನಂತೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಸುಡಿದಳು: “ಒಳ್ಳೆಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಸತ್ಯವಂತನೂ ಆದ ಪುರಷನು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂಥ ರಾಜನನ್ನು ಮಹಾತ್ಮನನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆತು ಸ್ವೇಹಿತರೆದುರಿಗೆ ಸುಳ್ಳ ಪ್ರತಿಳ್ಳಯನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗಿಂತಲೂ ಘಾತುಕನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನುಂಬೇ? ಸುಳ್ಳನುಡಿ ಸುಡಿಯವುದು ಸಾವಿರ ಹನುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡ ಹಾಪಕ್ಕೆ ಸಮನಾದುದು. ಮಿತ್ರರಿಂದ ಉಪಕಾರಹೊಂದಿ ಅವರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಹೊಡದವನು ವರ್ಧಗೆ ಅಹನು. ಬೆನ್ನವನ್ನು ಕಡ್ಡ, ಗುರುಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗಮನಮಾಡಿದ ಹಾಪಕ್ಕೆ ಯಾವ ಹಾಯಿಶ್ವಿತ್ವವೂ ಇರದು. ರಾಮನಿಂದ ಉಪಕಾರ ಹೊಂದಿ ಸೀತಾನ್ನೇಷಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಕೃತಷ್ಣನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನುಂಬೇ? ಕಾಮಾಸತ್ತನಾಗಿ

ನೀನು ಸುಳ್ಳಿಪ್ರತಿಳ್ಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೇ? ರಾಮನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನೆನೆಯದಾದರೆ ನಿನಗೂ ವಾಲಿಯ ಗತಿಯೆ ಉಂಟಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿ. ಆದರೆ ವಾಲಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಡ. ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ರಾಮಬಾಣಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ. ”

ಕೋಷದಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತೆಜಸ್ಸಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ತಾರೆ ಮತ್ತೆ ಸಂತೃಸಿದಳು: “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆಯುವವನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನು ಕೃತಷ್ಣನಲ್ಲ. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಇಂದಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಮಾಡಿದ ಇವನ ಕಾಮಾಸತತೆಯನ್ನು ನೀನು ಮನ್ಮಿಸಬೇಕು. ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಮಕಾರ್ಯಕ್ಷಾಗಿ ಸಮಯ ಬಂದರೆ ತನ್ನನ್ನೂ, ಯಶೇಯನೂ, ಕೊನೆಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಬಿಡಲು ಸಿದ್ಧನಿದ್ಧನೆ. ಸುಗ್ರೀವನ ಅಷ್ಟಣೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಈಗಾಗಲೇ ವಾನರ ವೀರರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ”

ತಾರೆಯ ಮೃದುಮಾತು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕರಗಿಸಿತು; ಅವನ ಕೋಷವನ್ನೂ ಇಳಿಸಿತು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನ ಭಯವೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಅನಂತರ ಅವನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಗ್ರೀವನು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಕೈಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಈ ವಾನರ ರಾಜ್ಯ ನನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ದಯಿಯಿಂದ ದೊರಕಿತು. ಅತನು ಮಾಡಿರುವ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ನಾನು ಏನುತಾನೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರ ಮಾಡಲಿ? ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಆತನಿಗೇ ಶಕ್ತಿಯಿಂಬು. ಆದಕಾರನ ನನ್ನ ಸಹಾಯ ರಾಮನಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹೂಳಿನಂತೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಮೇಲಿರುವ ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಮನ್ಮಿಸತಕ್ಕದ್ದು.” ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿತು. “ವಾನರವೀರ, ನಿನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ನೀನು ಆಡಿದೆ. ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಕರಿಷೋಽತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಅನಂತರ ಸುಗ್ರೀವನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕರೆದು “ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ, ಕಡಲಿನ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ, ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲ ಕಟಿಗಳನ್ನೂ ಬೇಗ ಬರಮಾಡು. ಈ ಮೊದಲೆ ಕಟಿಗಳನ್ನು ಕರೆತರಲು ದೂತರು ಹೋಗಿರುವರು. ಈಗ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರನ್ನು ಕಳುಹು. ನನ್ನ ಆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಹತ್ತು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವರನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಸಂಹರಿಸತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂದು ಅಷ್ಟಣ ಮಾಡಿದನು.

ಸುಗ್ರೀವನ ಅಷ್ಟಣೆಯಂತೆ ಹನುಮಂತನು ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೂ ವಾನರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅವರು ಬೆಟ್ಟ ನಮುದ್ರ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ರಾಮಕಾರ್ಯಕ್ಷಾಗಿ ಬರಲು ಎಲ್ಲ ಕಟಿಗಳನ್ನೂ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದರು. ಯಮನಿಗೆ ನಮಾನವಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹೆಡರಿ, ತಂಡ ತಂಡವಾಗಿ ಕಟಿಗಳು ಬಂದರು. ಅಪಾರವಾದ ಕಟಿಸೇನೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಅವರು ತಂದೊಟ್ಟಿಸಿದ ಹಣ್ಣು ಗಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡನು. ಉಚಿತವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಅವರನ್ನು ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಸುಗ್ರೀವನ ಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಕೋಷವಿಶಿದು, ಸಂತೋಷಪುಕ್ಕಿತು. ಕಿಷ್ಟಿಂಥೆಯಿಂದ ಹೊರಟು, ರಾಮನಿಗೆ ಈ ಹೀಗೆ ವಾತೆನೆಯನ್ನು ಬೇಗ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದನು.

ತನ್ನಡಿನಿಧ್ವ ತಾರೆ ವೊದಲಾದ ಸ್ತೀಯರನ್ನು ಅಂತೆಪುರಕ್ಕೆ ಕೆಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ, ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸುಗ್ರೀವನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೊರಟನು. ವಾನರ ದೂತರು ಸುಗ್ರೀವ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಬೆಳ್ಗಳು ಹಿಡಿದರು; ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಯ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಬೀಸಿದರು. ಶಂಖದುಂದುಭಿಗಳು ವೇರೆಯುತ್ತಿರಲು ಶಸ್ತಾಸ್ತಾಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದ ಏರರಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಸುಗ್ರೀವನು ಮಹಾವೈಭವದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಿತಂದನು.

* * *

ಉಜ್ಜ. ಸುಗ್ರೀವನ ಶಾಸನ

ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾದ ವಾನರು ಹೋಚಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಘದಂತೆ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಗೃಹ್ಯತೆ ಸುಗ್ರೀವನ ಸುತ್ತ ನೆರೆದರು.

ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಾಣತ್ತಲೇ ಸುಗ್ರೀವನು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಿಂದಿಳಿದು, ಕೈ ಮುಗಿದುಕೊಂಡೆ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದು ನಿಂತನು. ತಾವರೆಯ ಮೊಗ್ಗಗಳಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಹೊಳದಂತೆ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದೊಡ್ಡ ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಕೋಪವಡಿತು; ಸುಗ್ರೀವನದಲ್ಲಿ ಮೈತಿಯಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವನನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಹೀರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು: “ಮಿತ್ರನೆ, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಈಗ ಸಂಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಜಿಸು” ಎಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಗ್ರೀವನು: “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನಗೆ ವಾನರರಾಜ್ಯ ದೊರಕಿತು. ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುಷಕಾರವನ್ನು ಮಾಡದವನು ಪುರುಷಾಧಮನಲ್ಲವೇ? ಇಗೋ! ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ

ವಾಸಮಾಡುವ, ಮೇರು ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಧೈಯವುಳ್ಳ, ಯಥಾದಲ್ಲಿ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಶತ್ರಾದ ಈ ವಾನರರು ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಕೋಟಿಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ನಾವು ತೊಡಗಬಹುದು.” ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನ ಕಾರ್ಯೋದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಣ್ಣಗಳು ಹಂಡಿಂದ ಅರಳಿದ್ದವು.

ಅನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ನೋಡಿ “ವಾನರೇಶ್ವರ ದೇವೇಂದ್ರನು ಮಂಗರೆಯವುದೂ ಸೂರ್ಯನು ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಕಳೆಯವುದೂ ಬೆಳದಿಂಗಳಿಂದ ಚಂದ್ರನು ಲೋಕವನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವುದೂ ಹೇಗೆ ಸಹಜವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಕಾರವೆಸಗಿದವರಿಗೆ ನೀನು ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವೆಸಗುವುದೊಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸಹಾಯವೊಂದಿದ್ದರೆ ಯಥಾದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸುವುದೊಂದು ತಷ್ಟವೇ? ಈ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನೇ ನನ್ನ ಆಪ್ತಾಭಂಧು. ತನ್ನ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರಾವಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನು. ನನ್ನ ಹರಿತವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದಲೂ ನಿನ್ನ ನೆರವಿನಿಂದಲೂ ಇಂದ್ರನು ಪುರೋಮನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದಂತೆ ರಾವಣನನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತೇನೆ?” ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿ ಕಾಣದಂತೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಧೂಳು ಮುಸುಗಿತು. ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡು ಭೂಮಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಡುಗಿಹೋದ್ದವು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾದ ವಾನರರು ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಘದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಧ್ವನಿಗೃಹ್ಯತ್ವ ಸುಗ್ರೀವನ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದುನಿಂತರು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಭೂಮಿಯಲ್ಲವೂ ವಾನರರಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಹೋಯಿತು. ಶತಬಲಿ, ಸುಷೇಣ, ತಾರ, ಹನುಮಂತ, ನೀಲ, ಗಜ, ಕರಡಿಗಳ ಒಡೆಯಾದ ಧೂಮ್ರ ಮತ್ತು ಜಾಂಬವ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಅಪಾರವಾದ ಸೇನಾಬಲದೊಡನೆ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಹೇಗೆ ಬಂದು ನೆರೆದ ವಾನರರನ್ನು ಎಣಿಸಲು ಸಾವಿರ ಬಾಯ ಶೇಷನಿಗೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಹೇಗೆ ಬಂದ ವಾನರರು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ನಮಸ್ತಾರಿಸಿ ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಹಾರ್ಜಿಸುತ್ತ ಕೃಷ್ಣಕೊಮಡು ನಿಂತರು.

ಆಗ ಪರಬಲಭಯಂಕರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಪುರುಷಿಂಹನಾದ ರಾಮನನ್ನು ತುರಿತು: “ರಾಮಚಂದ್ರ, ಈಗ ನೆರೆದಿರುವ ವಾನರರಿಗೆ ಬೀಡು ಬಿಡಿಸಲು ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಪ್ಪು ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿದೆ. ಇವರು ದೃತ್ಯರಂತೆ ಶಾರರು. ಸಂಚರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವಾಯುವಿಗೆ ಸಮಾನರು. ಹಾರುವುದರಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಮೀರಿಸಿದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ಕಹಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲಡ ಹೊತ್ತು ನಡೆಸಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವರು. ಇವರು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲಸವನು ಅಪ್ಪಣೆ ಹೊಡಿಸು” ಎಂದನು. ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಂಡಿಸಿದ್ದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ನೀತಿತುಳನಾದ ಸುಗ್ರೀವ, ಮೊದಲು ವ್ಯಾದೇಹಿ ಬದುಕಿರುವಳೊ ಇಲ್ಲವೂ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ಬಳಿಕ ರಾವಣನ ದೇಶವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬೇಕು. ಸೀತೆ ಮತ್ತು ರಾವಣರ ವಿಷಯವನ್ನು ಅರಿತ ಬಳಿಕ ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಹಿವೀರರು ಈಗ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀನೇ ಅಜ್ಞಾಪಿಸು. ನಿನ್ನಂಥ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಿತ್ರ; ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಇರುವಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಕೃಗೂಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನು?”

ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾನರೇಶ್ವರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ವಿನತನೆಂಬ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಈ ರೀತಿ ಅಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿದನು: “ಅಯ್ಯಾ ವಿನತ, ನೀನು ದೇಶಕಾಲಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವನು. ನೀತಿನಿಷ್ಟನಾದ ನೀನು ಶಂರರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಾನರರಿಂದ ಕೂಡಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ತೆರಖು. ಆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ, ಲತಾಕುಂಜಗಳಲ್ಲಿ, ನದಿತೀರಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ರಾವಣನ ದೇಶವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ನೀವು ತಿಳಿದು ಬರಬೇಕು. ಮಾಳವ, ಮಗರ, ವಂಗ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ. ಈ ಅನ್ಸೇಷನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮನಗಳನ್ನೂ ನಾನಾಬಗೆಯ ಜನರನ್ನೂ ಪರಿಣಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕ. ಬೆಣ್ಣದಿಂದ ಬೆಣ್ಣಕ್ಕು, ಕಾಡಿನಿಂದ ಕಾಡಿಗೆ, ಕೋಣೆಯಿಂದ ಕೋಣಗೆ ಹಾರಿ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತ್ವರಿಗೊಳಿಸಿ. ಗರುಡನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ, ವರುಣನ ರಾಜಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಯತ್ನಿಸಿ ಹಾಗೆಯೇ ಘೋರ ರೂಪಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ನೀವು ಶೋಧಿಸದೆ ಬಿಡಕೊಡು. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರ್ವಸೆಲು ನಿಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅವಧಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ. ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಎಲ್ಲದೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಕಿ ಸೀತೆಯಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬರಬೇಕು. ಆ ಕಾಲವನ್ನು ಮೀರಿದವರು ವಧಾಹರಾಗುತ್ತಾರೆ.”

ವಿನತನ್ನು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಳುಹಿಡ ಮೇಲೆ, ಸುಗ್ರೀವನು ನೀಲ, ಹನುಮಂತ, ಅಂಗದ, ಸುಫೇಣ ಮುಂತಾದ ವೀರರನ್ನು ಕರೆದು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣಿಮಾಡಿದನು. ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತ ಆ ಕಹಿವೀರರನ್ನು ಕುರಿತು ಸುಗ್ರೀವನು: “ವಾನರ ವೀರರ, ವಿಂದ್ಯವರ್ಚತದಲ್ಲಿ, ನಮ್ರದಾ ಗೋದಾವರೀ ವರದಾ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅವಂತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ, ವಿದಭ್ರ ಮಹಿಷ ಕೇರಳ ಹಾಂಡ್ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಆಕೆಯ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ನೀವು ತರಲೇಬೇಕು. ಮಲಯಿಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತಯೃಷಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ನಡೆದು, ಕಾವೇರಿ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರಪಣ್ಣ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ. ಆ ಬಳಿಕ ಸಮುದ್ರತೀರವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ನೀವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಯೋಜಿಸಿ. ಸಮುದ್ರದ ನಡುವೆ ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ. ಸಮುದ್ರದ ಸಮುದ್ರದ ಆಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ನೂರುಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವುಳ್ಳ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ನೀವು ಸೀತೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹುಡುಕಬೇಕು. ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಅದು ವಾಸನ್ನಾನ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯವಂತ, ವ್ಯಾದ್ಯತಿ, ಕುಂಜರ ಮುಂತಾದ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವಗಳಿಗೆ ವಾಸನ್ನಾನವಾದ ಭೋಗವತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ. ವೀರರಿರಾ, ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬನ್ನಿ. ಸೀತೆಯ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ತಂದವರು ಒಂದುವೇಳೆ ಅಪರಾಧಮಾಡಿದರೂ ನನಗೆ ಹಿಯರಾಗುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಬೀಳ್ಳೋಟ್ಟಿನು.

ಆಮೇಲೆ ಸುಗ್ರೀವನು ತಾರೆಯ ತಂದೆಯೂ ತನ್ನ ಮಾವನೂ ಆದ ಸುಫೇಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಿಸಿ, ಕ್ಯಾಮುಗಿದು ಆತನಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ವಾನರೋತ್ತಮರೇ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು. ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ಬಾಹ್ಯಕೆ ದೇಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೂ ವನಗಳನ್ನೂ ಎಲೆವನಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶೋಧಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರತೀರವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ. ಸಿಂಧೂನದಿ ಸಾಗರವನ್ನು ಸೇರುವಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು. ವರಾಹ ಸುವರ್ಣಶೃಂಗಗಳೆಂಬ ಬೆಣ್ಣಗಳು ಬಿಮ್ಮ ಶೋಧನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುವು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ನಗರವನ್ನೂ ಶೋಧನೆ ಮಾಡಿ. ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ಸೀತೆಯ ರಾವಣನ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ತನ್ನಿ. ಸೀತೆಯನ್ನು

ಹುಡುಕುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಡನೆ ನನ್ನ ಮಾರ್ಪಣ ಸುಫೇಣನು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಸುಫೇಣನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿರಿಯನು ಹಾಗೂ ಗುರು. ಈತನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು. ಈತನ ಅಪ್ಪಣಿಯ್ಯ ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹುಡುಕಿ ಬಿನ್ನಿ. ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ನಮಗಾದ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಟ್ಟ ಧನ್ಯರಾಗೋಣ. ” ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಸುಫೇಣನನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ಅನಂತರ ಸುಗ್ರೀವನು ಶತಭಲಿಯೆಂಬ ವಾನರನನ್ನು ಕರೆದು ಮೃದು ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ಅಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿದನು: “ನಿನ್ನಂತೆ ಶೂರರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿವಾನರರೋಡಗೂಡಿ ಸೀತಾನ್ನೇಷಣತ್ವಾಗಿ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ತೆರಚು. ನಮಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾದುದೆ ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಖಣದಿಂದ ಬಿಡುಗಡುಹೊಂದಿ ನಾವು ಧನ್ಯರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಆಗ ನಮ್ಮ ಬಾಳು ಸಫಲವೇನಿಸುತ್ತದೆ. ಉಪಕಾರಿಯಲ್ಲದ ಯಾಚಕನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದರಿಂದ ಬಾಳು ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಂದು ಮೇಲೆ ಉಪಕಾರಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಉಪಕಾರಮಾಡಿದರೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನು? ಇದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನೀವು ಮಾಡಬೇಕು. ಮೈಜ್, ಮದ್, ಕಾಂಭೋಜ, ಹುರು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ನೀವು ಹೋದುದೇ ಆದರೆ ನಿಮಗೆ ಕೈಲಾಸ ಪರವತ ಸಿಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವಶಿಲ್ಪಿಯಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಕಟ್ಟಿರುವ ಕುಬೇರನ ಅರಮನೆ ಇದೆ. ಸಿರಯೋಡಯನಾದ ಕುಬೇರನು ಯಿಕ್ಕರೋಡನೆ ಅಲ್ಲಿ ರಮಿಸುವನು. ಆ ಕೈಲಾಸದ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕತಕ್ಕದ್ದು ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಉತ್ತರ ಸಮುದ್ರದವರೆಗೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಬಾಗಿ ಹುಡುಕಿ ಸೀತೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಿರಿ. ನಾನು ಹೇಳಿದೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ದೇಶಗಳಿಗೂ ಹೋಗಿ ನೀವು ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ, ನೀವು ದೇವಿಯ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ತಂದುದಾದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಪ್ರಿತನಾಗುವನು, ನನಗೂ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ತ್ರಿಯವಾದ ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ಅವರನ್ನು ತಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ನಾಯ್ಕ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಶೂರರಾದ ವಾನರರನ್ನು ತಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕಾರ್ಯ ಹನುಮಂತನಿಂದಲೇ ನೆರವೇರುವುದೆಂದು ಸುಗ್ರೀವನು ಅರಿತನು. ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕರೆದು ಸುಗ್ರೀವನು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ಎಲ್ಲಿ ವಾನರರೀರ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಆಕಾಸದಲ್ಲಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಸಂಭಾರಕ್ಕೆ ತಡೆಯ ಇಲ್ಲ. ವೇಗದಲ್ಲಿ, ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಹಾರುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ತಂದೆ ವಾಯುದೇವನಿಗೆ ಸಮಾನನೆಸಿರುವೆ. ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ, ನೀತಿ ಕುಶಲತೆಯಲ್ಲಿ. ನಿನ್ನನ್ನು ಮೀರಿಸಿದವರು ಮತ್ತೊಬ್ಬಿಲ್ಲ. ಸೀತಾದೇವಿಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದಲಾದರೂ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಭಾರ ನಿನ್ನದಾಗಿದೆ. ” ಸುಗ್ರೀವನೆ ಮಾತಿನಿಂದ ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಮಾರುತಿಯಲ್ಲಿರುವುದೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು ತಿಳಿದನು. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಡು, ತನ್ನ ಮುದ್ರೆಯಂಗುರವನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ಗುರುತಿಗಾರಿ ಕೊಡಲು ಅವನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟನು. “ಎಲ್ಲಿ ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠ, ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ನೋಡಿದೋಡನೆಯೆ ಸೀತೆ ಭಯಿಪಡದೆ ನೀನು ನನ್ನ ತಡೆಯಿಂದ ಬಂದವನೆಂದು ತಿಳಿಯತ್ತಾಳೆ. ನಿನ್ನ ಉದ್ಯೋಗ ಪರಾಕ್ರಮ ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಈ ಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ” ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಆ ಮುದ್ರೆಯಂಗುರವನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹನುಮಂತನು ಪಯಣಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ರಾಮಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲ ವಾನರರನ್ನು ಕರೆದು, ತಾನು ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅನ್ವೇಷಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟಪ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡಿದರು. ಸುಗ್ರೀವನ ಉಗ್ರಶಾಸನವನ್ನು ವಾನರೆಲ್ಲರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು, ಮಿಡತೆಗಳಿಂತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿ ರಾಮಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೆ ಹೋರಣರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಮತ್ತೊಂದು ತಿಂಗಳು ಕಾಲ ಆ ಪ್ರಸ್ತವಣಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತನು.

* * *

ಛಾ. ಅನ್ವೇಷಣ

ಶಾರನಾದ ಶತಬಲಿ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೂ, ವಿನತನು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೂ, ಅಂಗದನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೂ, ಸುಂಡಣನು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೇನೆಗಳೊಡನೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೋರಣರು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಹುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥರಾದ ವಾನರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಸುಗ್ರೀವನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಪಷ್ಟ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿತು. ಇತ್ತು ಅನ್ವೇಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಣವರ ಉತ್ಸಾಹವಾದರ್ಥೆ ಮುಗಿಲನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಿತ್ತು. 'ನಾನೋಬ್ಬನೇ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತರುತ್ತೇನೆ.' 'ದುಷ್ಪನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ತೀರಿಸಿಯೆ ಬಿಡೋಣ.' 'ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾವಣನನ್ನು ತೀರಿಸಲು ನಾನೋಬ್ಬನೇ ಸಾಕು.' 'ಸೀತೆ ಹಾತಾಳದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ತರುವ ಶಕ್ತಿ ನನಗುಂಟು.' 'ಬೆಂಗಳನ್ನೇ ಸೀಳುವ ಸಾಮಧ್ಯ ನನಗಿರೆ.' 'ನೂರು ಯೋಜನಗಳನ್ನಾದರು ನಾನು ಹಾರಬಲ್ಲೇ'. ಎಂದು ವಾನರವೀರರು ತಂತಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪಗಳನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡುತ್ತ, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೋಡಿಸುತ್ತಾ ಹೋರಣರು.

ಸುಗ್ರೀವಾಳ್ಜೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟುಗೊಂಡ ವಾನರರು ಬೆಂಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ, ನದಿಏಂಗಳಲ್ಲಿ, ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕತೋಡಿದರು. ಹಗಲೆಲ್ಲ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರೆಲ್ಲ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇಶದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ದೇವಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಣ್ಣಗಳಿಂದಿಡಿದ ಮರಗಳ ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ ಅವರಿಗೆ ಹಾನಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಿಂಗ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಾಲ ಹುಡುಕಿದರೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ, ಶತಬಲಿ, ವಿನತ, ಸುಂಡಣರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೇನೆಗಳೊಡನೆ ಉತ್ತರ, ಪೂರ್ವ, ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕಂಡರು. ಹಾಗೆ ಒಂದು ಅವರು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ತಾವು ಎಲ್ಲದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಕಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ವಿಫಲರಾದುದನ್ನು ವಿಷಾದದಿಂದ ಅರುಹಿದರು. ಇವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಗ್ರೀವ ನಿರಾಶೆಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಹುವ ಕಾರ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋದ ಅಂಗವಾದಿಗಳಿಂದ ಸೆರವೇರಬಹುದೆಂದು ಆತನು ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿದನು.

ಇತ್ತ ಹನುಮಂತನು ಸುಗ್ರೀವಾಳ್ಜೆಯಂತೆ ಅಂಗದನೊಡನೆ ವಿಂದ್ಯಪರ್ವತದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿನ ಗುಹೆ, ಕಾಡು, ನದಿ, ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕತೋಡಿದರು. ಸುಗ್ರೀವನು ಸೂಚಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದರೂ ಆಕೆ ದೊರೆಯಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವಳಿಗೆ ನೆಲೆಯೂ ತಿಳಿದುಬರಲಿಲ್ಲ; ಸುಖಿವೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹನುಮಾದಿಗಳು ನೋಡದ ಬೆಟ್ಟಗಳಿರಲಿಲ್ಲ; ಹುಡುಕದ ಕಾಡುಗಳಿರಲಿಲ್ಲ; ಕಾಣದ ವೃಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ವಾನರ ವೀರರು ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಅರಸಿದರು. ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹುಡುಕಿದರು. ಆದರೇನು? ಕೊನೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ದುಃಖವೇ ಕೈಗಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಹುಡುಕುತ್ತ ಅವರು ಮುಂದೆಮುಂದೆ ನಡೆಯಲು, ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಪೊದೆಗಳಿಂದಲೂ ಸುತ್ತುವರಿದ ಬಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಹೆದರದಿದ್ದ ಕೂರಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕಂಡರು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನಾದರೂ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ದೇಹವುಳ್ಳವನು! ವಾನರರನ್ನು ಕುರಿತು ಅವನು: “ನೀವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದೇ ಆದರೆ ನಾಶಕೊಂಡುವಿರಿ” ಎಂದು ಗಜೀಸುತ್ತ ಅವರನ್ನು ಅಟ್ಟಿ ಬಂದನು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಅಂಗದನು ಅವನೇ ರಾವಣನೆಂದು ಬಗೆದು ತನ್ನ ಅಂಗ್ಯಾಯಿಂದ ಅವನ ತೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಲವಾಗಿ ಬಂದು ಹೆಚ್ಚು ಕೊಟ್ಟಿನು. ಆ ಆಫಾತದ ರಭಸವನ್ನು ತದೆಯಲಾರದೆ ರಕ್ತಸನು ನೆತ್ತರು ಕಾರುತ್ತ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟಿನು. ಬಳಿಕ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದ ವಾನರರು ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದರು. ಆದರೆ ದೇವಿ ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ದುಃಖಿತರಾಗಿ ಬಂದು ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯ ಚಿಪ್ಪಡಿಗಳನ್ನೇ ತೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತಂತೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿರು.

ಆಗ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಅಂಗದನು ಬಳಲಿದ ವಾನರವೀರರನ್ನು ಇನಿವಾತುಗಳಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತಿಸಿದನು. ಅವರನ್ನು ಅನ್ನೇಷಣಕಾಯ್ದರಲ್ಲಿ ಹುರಿದುಂಬಿಸಲು “ವೀರರೇ, ಪರವತಗಳಲ್ಲಿ, ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ನದಿಎಗಳಗಳಲ್ಲಿ, ದೇಶದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ನಮಗೆ ಸೀತೆ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ದೇವಕನ್ನಿಕೆಯಂತಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯ್ದಿ ರಾವಣನ ನೆಲೆಯೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಸುಗ್ರೀವನು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಅವಧಿಯಾದರೂ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಸುಗ್ರೀವನ ಉಗ್ರಶಾಸನವನ್ನು ಮೀರಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೇನು? ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಿರ್ದೇ ಶೋಕ ಆಲಸ್ಯಗಳನ್ನು ತೋರಿದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದರೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು. ಉತ್ಸಾಹ, ಧ್ಯೇಯ ಮತ್ತು ಸಾಹಸ ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳು ಕಾಯ್ದಿಸಿದ್ದಿಗೆ ಕಾರಣಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಆಲಸ್ಯವನ್ನೂ ಬದಿಗಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ತೋಡಿದರೆ ಕಾಯ್ದಿ ಕೈಗೂಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಉಗ್ರಕೋಹಿ; ಅವಧಿ ಮೀರಿ ಸೀತೆಯ ಸುಧಿಯನ್ನು ಬಯ್ದಿರುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಶಿಕ್ಷಿಸದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ ಹೆಡರಿ ಈ ಕಾಯ್ದದಲ್ಲಿ ಯಶ್ವಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ಮಾತು ನಿಮಗೆ ರುಚಿಸಿದರೆ, ಈ ಕಾಯ್ದವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೈಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದನು.

ಅಂಗದನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾನರರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಉತ್ಸಾಹ ಉಕ್ಕಿತು. ಗಂಧಮಾದನನೆಂಬ ವಾನರನು ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಳಲಿದ್ದರೂ ತದವರಿಸುತ್ತ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು : “ವೀರರೇ, ಅಂಗದನು ಹಿತವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಆಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ನುಡಿದಂತೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ದೇವಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕಾಯ್ದದಲ್ಲಿ ತೋಡಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಕಾಯ್ದವನ್ನು ಹೊನೆಮುಟ್ಟಿಸೋಣ.” ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡ ವಾನರರು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಹರಿದು ಹುಡುಕಿದರು. ಆದರೇನು ಅವರ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಘಲ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ.

ಅಂಗದಾದಿಗಳು ವಿಂಥ್ಯಾಪರ್ವತದ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರಲು ಸುಗ್ರೀವನು ಹೊಟ್ಟೆ ಅವಧಿ ತೆಳು ಹೋಯಿತು. ಆದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಮಿಶ್ಚಿಲವೆಂಬ ಗುಹೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಮಯನಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ ಆ ಗುಹೆಯನ್ನು ಹೊಗಲು ಯಾರಿಗೂ ನಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಗುಹೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹಸಿವು ನೀರದಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಳಲಿಹೋಗಿದ್ದರು. ವಾನರರು ಆ ಬಿಲದ ಬಳಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕ್ರೌಂಚ, ಹಂಸ, ಚರ್ಮವಾಕ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೊರಗೆ ಬಂದವು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ವಾನರರಿಗೆ ಸೋಜಿಗ್ವಾಯಿತು. ಆ ಕಹಿಗಳು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕತ್ತಲೆಕವಿದ ಆ ಗುಹೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕುತ್ತಿರುವಾಗ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮನೋಹರವಾದ ಪ್ರದೇಶ ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಕತ್ತಲೆಂದ ಇಡಿದು, ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ದುಃಖಾಧಿಕಾರಿ ವಾನರರು ಆ ಬಿಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಹಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಯೋಜನ ದೂರ ನಡೆದರು. ಆಯಾಸದಿಂದ ಬಳಲಿದ ಅವರಿಗೆ ಬದುಕುವ ಆಸೆಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನಡೆದೂ ನಡೆದೂ ಅವರು ಆ ಬೆಳಕಿನ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಸಂಪರ್ಗ ತಾಳೆ ಸುರಹೊನ್ನು ತಾವರೆ ಮುಂತಾದ ಹೊಪುಗಳು ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಅರಲಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದವು. ವೈದೂರ್ಯದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಜಗುಲಿಗಳು ಅಲ್ಲಿದ್ದವು. ಚಿನ್ನದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳುಳ್ಳ, ವೈದೂರ್ಯದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಮನೆಗಳು ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದ್ದವು. ಬಾಯಾರಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ಕೊಡಿದ ಸರೋವರವೊಂದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ವಾನರರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಕ್ಯಾಸೇರಿದಂತಾಯಿತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೀರಗಳಿಗಾಗಲಿ ವಾಹನಗಳಿಗಾಗಲಿ ರತ್ನಭರಣಗಳಿಗಾಗಲಿ ಪಾತ್ರಗಳಿಗಾಗಲಿ ಕೊರತೆಯೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿನಿಂದ ಜಗ್ಗಾತ್ಮಿದ್ದ ಮರಗಳನ್ನೂ ಜೀನುಗೂಡಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ವಾನರರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಕರೆಯಿತು. ಇಂಥ ಮನೋಹರವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾನರರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರಲು, ಅವರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳು ಕಾಣಿಸಿಹೊಂಡಳು. ತಪೋನಿರತಳು ಮಿತಾಹಾರಿಯೂ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಯೂ ಆದ ಆ ಮಹಾತ್ಮಣನ್ನು ಕಂಡು ವಾನರರು ಭಯದಿಂದಲೂ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತರು. ಆಗ ಹನುಮಂತನು ಆಗೇ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ “ತಾಯಿ, ಈ ಬೀಲ ಯಾರದು? ನೀನಾರು? ಈ ರತ್ನಭರಣಗಳು ಯಾರವು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

ಹನುಮಂತನ ಪ್ರಶ್ನಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಆಕೆ ಈ ರೀತಿ ಸುದಿದಳು: “ಮಯನೆಂಬ ದಾನವನು ಈ ಕಾಂಚನವನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಈ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆತನು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ಇದರ ಘಳವಾಗಿ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ವರವಾಗಿ ಪಡೆದನು. ಅನಂತರ ಅವನು ಹೇಮಾ ಎಂಬ ಅಷ್ಟರೆಯೋಡನೆ ಕೆಲವುಕಾಲ ಇಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದನು. ದಾನವನಾದ ಮಯನು ಅಷ್ಟರೆಯೋಡನೀದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಕೋವಗೊಂಡ ದೇವೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ವರ್ಜಾಯುಧದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ಅರಮನೆಯನ್ನೂ ಹೇಮೇಗೇ ಕೊಟ್ಟಬಿಟ್ಟನು. ನಾನು ಮೇರುಸಾವಣೆಯ ಮಗಳು. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಸ್ವಯಂಪ್ರಭ. ನೃತ್ಯಗಿರಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದ ಹೇಮೆ ನನಗೆ ಹೀಯನವಿ. ಅವಳ ಈ ಅರಮನೆಯನ್ನು ನಾನು ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೀವೇಕೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವಿರಿ? ಯಾವ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗಾಗಿ ನೀವು ಈ ಬೀಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿರಿ? ಯಾರಿಗೂ ಹೋಗಲು ನಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಈ ಗುಹೆ ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು? ನೀವು ಬಳಲಿದ್ದೀರಿ. ಈ ಕಂದಮುಳಗಳನ್ನು ತಿಂದು ತಣೆದು, ನಿಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.”

ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಹನುಮಂತನು: “ಅಮ್ಮೆ, ದಶರಥನ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾವಣನು ಕದ್ದೊಯ್ದನು. ಆಕೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ವಾನರಾಧಿಪನಾದ ಸುರ್ಜಿವನು ನಮ್ಮನ್ನು ದಳ್ಳಿಣಿ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಹಾಗೆ ಹುಡುಕತ್ತ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡ್ದ ಈ ಬಿಲವನ್ನು ತಂಡೆವು. ಈ ಬಿಲದಿಂದ ಹಂಸಕಾರಂಡಗಳು ಹೊರಟುಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ನೀರದಸಿದ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಸರೋವರವಿರಬಹುದೆಂದಣಿಸಿ ಇದನ್ನು ಹೊಕ್ಕೆವು” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಹನುಮಂತನ ಮಾತಿನಿಂದ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆ ಹಂಡಗೊಂಡಳು. ಆಕೆ ಹೀತಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ಕಂದಮೂಲಗಳನ್ನು ತಿಂದು, ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ವಾನರರು ತಣಿದರು.

ಅನಂತ ಹನುಮಂತನು ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಶುರಿತು : “ಅಮ್ಮೆ ನಿನ್ನ ಉಪಚಾರದಿಂದ ನಮಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಂಟಾಯಿತು. ಇತ್ತು ಸುರ್ಜಿವನು ಕೊಟ್ಟ ಅವಧಿಯಾದರೊ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನಿಖಾಗಿ ಈ ಭಯಂಕರವಾದ ಬಿಲದಿಂದ ದಾಟಿಸಬೇಕು. ಈ ಶಕ್ತಿ ನಿನಗೊಬ್ಬಿಂಗೇ ಉಂಟು. ಸುರ್ಜಿವನ ಭಯದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಬಾಡಲು ನೀನೇ ಶತ್ಕಳು” ಎಂದನು. ಹನುಮಂತನ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅಮೇಲೆ ಮಹಾತ್ಮಾದ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆ ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಿಲದ ಹೊರಗೆ ತಂದುಬಿಟ್ಟಳು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲೀ ಎಂದು ಹರಸಿ ತಿರುಗಿ ಆ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬಿಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕೆಳು.

* * *

ಒಂ. ಅಂಗದನ ಪಾಯೋಪವೇಶ

ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಬೀಳ್ಳೂಂಡ ವಾನರರು ಮುಂದೆ ನಡೆದು ಹೇರಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಭೋಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದ, ದದವೇ ಕಾಣಿಸಿದಿದ್ದ ಮಹಾ ನಾಗರವನ್ನು ಕಂಡರು. ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ್ದ ಹೂವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ವಸಂತ ಖುತ್ತ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದನ್ನು ಅವರು ಅರಿತರು. ಗಿಡಮರಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಗುರು ಹೂವುಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಅವರು ಸುರ್ಜಿವನ ಶಾಸನವನ್ನು ನೆನೆದು ಭಯದಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡ್ಡ ಬಿಟ್ಟರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಮರದ ನರಳಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಯುವರಾಜನಾದ ಅಂಗದನು “ವಾನರ ಏರರೇ, ಬಿಲದಲ್ಲಿದ್ದ ನಮಗೆ ತಿಂಗಳಾದುದೇ ತಿಳಿಯಲ್ಲ. ಬ್ಯಾಂಡಿವಂತರೂ ನೀತಿನಿಪುಣರೂ ಆದ ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಾಗಿ ಬಂದಿರಿ. ಈಗ ಅವಧಿ ಮೀರಿ ಹೋಗಿರುವಾಗ ಸುರ್ಜಿವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯ? ಅಪರಾಧಿಗಳಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುರ್ಜಿವನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಕ್ಷಮಿಸಿನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪಾಯೋಪವೇಶ ಮಾಡುವುದೇ ಸರಿಯಿಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸೀತೆಯ ಸಮಾಜಾರ ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿದ್ದರೆ ವಿಷಯವೇ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತತ್ತು. ಕಾಲಮೀರಿ ಸುರ್ಜಿವನ ಸಮೀಕ್ಷೆದ್ದೀ ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪಾಯೋಪವೇಶದೇ ಮೇಲಲ್ಲವೇ? ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಸುರ್ಜಿವನು ಮುಂಗೋಡಿ. ಸೀತೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಬರದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿರಾಶನಾಗುವನು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿಗಳಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುರ್ಜಿವನು ಹೊಲ್ಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ವಾಲಿಯ ಮಗನಾದ ನನ್ನನ್ನ ಕಂಡರೆ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಬಧ್ಯವೇರ. ಆದಕಾರಣ ಅಹರಾಧಿಗಳು ಸ್ವಾಮಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ನಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನೆಂತೂ ನಾಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ತನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅಂಗರೆನ ಮಾತಿಗೆ ತಾರನೆಂಬ ವಾನರನು, ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರ ಭಯವಿಲ್ಲದ ಈ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿಯೆ ವಾಸಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಅಂತೂ ಸುಗ್ರೀವನ ಕರೋರ ಶಾಸನವನ್ನು ನೆನೆದು ವಾನರರೆಲ್ಲ ನಡುಗಿಕೋದರು.

ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಅಂಗರೆನ ಮಾತಿನ ಒಳಗುಟ್ಟನ್ನು ಹನುಮಂತನು ಗೃಹಿಸಿದನು. ಯಾವರಾಜನು ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲಿ ಭೇದೋಹಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಆ ಕಪಿವೀರನು ತಿಳಿದನು. ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಉಳಿದ ವಾನರರು ಅಂಗರೆನ ಮಾತಿಗೆ ತಿಖಿಗೊಡದಂತೆ, ಸಮಾಧಾನಗಳಿಂದ ಹನುಮಂತನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿದನು. ಆ ಬಳಿಕ ಅಂಗರೆನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಪದಿಂದ “ಅಂಗರ, ವಾಲಿಯಂತೆ ನೀನೂ ಶಾರ. ಕಪಿರಾಜ್ಯವನ್ನು ವೆಹಿಸೆಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ನಿನಗುಂಟು. ಕಪಿಯ ಜಿತ್ತ ಚಂಚಲ. ಆಧ್ಯರಿಂದ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿರುವ ಯಾರೂ ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸರು. ಜತುರೋಹಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಈ ನೀಲ, ಈ ಸುಹೋತ್ರ, ಈ ಜಾಂಬವಂತ ಇವರನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ತೋರೆಸಿ ನಿನ್ನ ಕಡೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರೆ. ಮುಖ್ಯಮರೆಯೆಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನದುರಿಗೆ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಬಲಿಷ್ಠರೊಡನೆ ಬಲಹೀನರು ವೈರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಯಾದುದು. ನೀನು ಈ ಗುಹೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರೇನಾಯಿತು? ಅದನ್ನು ಬೇದಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಬಾಣಗಳಿಗುಂಟು. ಆಗ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೆನೆದು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಬಿಡುವರು. ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಸ್ನೇಹಿತರಿಂದ ದೂರನಾದ ನೀನು ಹುಲ್ಲಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಯಾಗುವೆ. ಆಧ್ಯರಿಂದ ನಮ್ಮೊಡನೆ ನೀನು ನಮ್ಮನಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದರೆ ಸುಗ್ರೀವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವನು. ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವನೆ? ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ನೀನೇ ಮಗನಲ್ಲವೇ? ಆಧ್ಯರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸುಗ್ರೀವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಉಚಿತ” ಎಂದು ಹಿತವಚನಗಳನ್ನಾಡಿದನು.

ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತನಾದ ಹನುಮಂತನು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಂಗರೆನು ಇಂತೆಂದನು : “ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲಿ ಕೃತಳ್ಳತೆ, ಶುಚಿತ್ವ, ಸರಳ ಸ್ವಭಾವ, ಧ್ಯೈಯ ಇವಾವ ಗುಣಗಳೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣ ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ತಾಯಿಗೆ ಸಮಾನಳಾದ ಅತ್ಯಿಗೆಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದವನಲ್ಲವೇ ಸುಗ್ರೀವ? ವಾಲಿ ದುಂಡುಭಿಯೋದನೆ ಕದನವಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಬೀಲದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯಬಂದವನಲ್ಲವೇ ಅವನು? ತನಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾಯ್ದವನ್ನು ಮರೆತವನು ಆ ಸುಗ್ರೀವ. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿಡ್ದ ಅವನೇನು ಅನ್ವೇಷಣ ಕಾಯ್ದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿರುವನೇ? ಅಲ್ಲ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಹೆಡರಿ. ಕೃತಳ್ಳನೂ ಜಪೆಲಚಿತ್ತನೂ ಆದ ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲಿ, ಬದುಕಿ ಬಾಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಯಾವನು ತಾನೆ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಟ್ಟಾನು? ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುವ ತನ್ನ ಮಗನಿಗಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಅವನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ? ತಿಳಿಂಧಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಯೋಜವೇಶವೇ ಮೇಲು, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನನಗೆ ನಾಯಲು ಅನುಭ್ರೆ ಹೊಟ್ಟು, ನಿಮ್ಮ ಮನಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿ. ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೋಗದೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ನಾಯುತ್ತೇನೆ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಹೋಮಲಳಾದ ನನ್ನ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮುದ್ದುಮಗನ ನಾವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಾಣಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.”

ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಅಂಗದನು ವೃಧ್ಢರಾದ ವಾನರರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಿಸಿ, ಕಣ್ಣೀರುಬಿಡುತ್ತ ದರ್ಭೇಯನ್ನು ಹಾಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದನು. ಅಂಗದನನ್ನು ನೋಡಿ ಉಳಿದ ವಾನರರೆಲ್ಲ ಕಂಬನಿದುಂಬಿ ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ತಾವೂ ಪ್ರಾಯೋಜವೇಶ ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ವಾನರರು ದರ್ಭೇಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ, ನೀರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಯೋಜವೇಶದಲ್ಲಿ ದೃಢ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ವಾನರರು ಶ್ರೀರಾಮನ ವನವಾಸ, ಸೀತಾಪಕರಣ, ಸುಗ್ರೀವ ಸಷ್ಟು, ವಾಲಿರಥ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲು ಆ ಗುಷ್ಣಿಗೆ ಪರ್ವತಪ್ರದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ ಹೋಯಿತು.

* * *

ಭಲ. ಸಂಪಾತಿ ದರ್ಶನ

ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಟಾಯುವಿನ ಅಣ್ಣನಾದ ಸಂಪಾತಿಯೆಂಬ ಪದ್ದೀರಾಜನು ವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಟಾಯುವಿನ ಅಣ್ಣನಾದ ಸಂಪಾತಿಯೆಂಬ ಪದ್ದೀರಾಜನು ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ವಾನರಿದ್ದ ಪರ್ವತದ ಒಂದು ಗುಹೆಯಿಂದ ಆ ಪದ್ದೀವೀರನು ಹೊರಬಂದು, ಇವರ ಮಾತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೇಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿಮಲಗಿದ್ದ ವಾನರರನ್ನು ನೋಡಿ ತನಗೆ ತಿನ್ನಲು ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದು ಸಂಪಾತಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. “ದ್ಯುವವೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದೆಂಬ ಮಾತು ಈಗ ನಿಜವಾಯಿತು. ಹಸಿದಿರುವ ನಾನು ಈ ವಾನರರನ್ನು ತಿಂದು ತಣಿಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದುಕೊಂಡು, ಸಂಪಾತಿ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಸಂಪಾತಿಯ ನುಡಿಗೇಳಿ ಹದ್ದಿನ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಯಮನೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಬಂದಿರುವನೆಂದು ವಾನರರಿಗೆ ಭಯವಾಯಿತು. ಆಗ ಅಂಗದನು “ನಾವು ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತನ್ನು ನಡಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಈ

ತेरನಾದ ವಿಷತ್ತು ಬಂದೊದಗಿತು. ಹಿಂದೆ ಜಟಾಯು ಸೀತೆಗೆ ಹ್ರಿಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇವು. ಶ್ರೀರಾಮನಿಗಾಗಿ ಪಡ್ಡಿಗಳು ಕೂಡ ಘೃಣವನ್ನು ತೋರೆದುವು. ನಮಗಾದರೂ ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ಆಯಾಸವುಂಟಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಸೀತೆ ಮಾತ್ರ ದೊರಕಲ್ಲಿ. ರಾಘನಿಂದ ಸೀತೆಗಾಗಿ ಮಡಿದ ಜಟಾಯುವೇ ಧನ್ಯ. ಆ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅತನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ದೊರಕಿತು. ನಮಗಾದರೂ ಸೀತಾಪರಂಣದಿಂದ ಘೃಣಕ್ಕೆ ಸಂಚರಾರ ಬಂತು. ಈ ಅನಭವಗಳಿಗೆಲ್ಲ ದಶರಥನು ಕೈಕೆಗಿತ್ತ ವರವೇ ಮೂಲ" ಎಂದು ಸಂತಾಪಕರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದನು. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂಪಾತಿಯ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿತು. ಕುಗ್ಗಿದ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೇ ಅವನು ವಾನರರನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಸುಧಿಸಿದನು:

“ಅಯ್ಯಾ, ವಾನರರಿರ, ನನ್ನದೆ ನಡುಗುವಂತೆ ನನ್ನ ಹ್ರಿತಿಯ ತಮ್ಮನಾದ ಜಟಾಯುವಿನ ವರ್ಧೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀವಾರು? ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರಾಘನಿಗೂ ಮತ್ತು ಜಟಾಯುವಿಗೂ ಯಾದ್ವಾದು ನಿಜವೇ? ಬಹಳ ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ನನ್ನಣಗುದಮ್ಮನಾದ ಜಟಾಯುವಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಿಂದ ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಸುಟ್ಟುಹೊಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಕೋಡುಗಳಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿಸಿ. ಜಟಾಯುವಿನ ಸಾವಿನ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ಅರಿಯಲು ನಾನು ತುಂಬ ಕಾತರನಾಗಿದ್ದೇನೆ.”

ದುಃಖದಿಂದ ಕತ್ತಳಿಗಿದು ಸಂಪಾತಿ ತಡವರಿಸಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ವಾನರರು ನಂಬದ್ದೋದರು. ಸಂಪಾತಿಯನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿಸಿದರೆ ಆತನು ತಮ್ಮನ್ನು ತಿನ್ನಬಹುದೆಂದು ಅವರು ಬಗೆದರು. ಆದರೆ ಸಾಯಲು ಸಿದ್ಧರಾದ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂಪಾತಿ ತಿನ್ನುವುದಾದರೆ ಅದೇ ಬಂದು ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲವೇ? ಹೀಗೆಂದು ಬಗೆದು ಅವರು ಪಡ್ಡಿರಾಜನನ್ನು ಬೆಟ್ಟಿದ ತುದಿಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಅಂಗದನು ಸಂಪಾತಿಗೆ ವಾಲಿಸುಗ್ರೀವರ ವೃತ್ತಾಂತ. ಸೀತಾಪರಣ, ಜಟಾಯು ವರ್ಧ, ಸುಗ್ರೀವ ಸಖ್ಯ, ವಾಲಿ ವರ್ಧ, ತಮ್ಮ ಸೀತಾನ್ನೇಷಣ ಕಾರ್ಯ - ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. “ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೇಯ ಬಿಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ನಮಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸುಗ್ರೀವನು ಹೊಟ್ಟು ಅವಧಿ ಮುಗಿದುಹೋಯಿತು. ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತನ್ನು ನಡನದ ನಮಗೆ ಅವನ ದಸೆಯಿಂದ ಭಯವುಂಟಾಗಿದೆ. ಈಗ ನಾವು ಸುಗ್ರೀವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರೂ ನಮ್ಮ ಘೃಣ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.”

ಸಾಯಲು ಸಿದ್ಧರಾದ ವಾನರರ ದೀನಸ್ಪರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂಪಾತಿ ಕಂಬನಿಮಂಬಿದನು. “ವಾನರವೀರರೇ, ರಾಘನಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ಜಟಾಯು ನನ್ನ ಹ್ರಿತಿಯ ತಮ್ಮ. ಜಟಾಯುವಿನ ಸಾವಿನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ, ರೆಕ್ಕೆಗಳಿಲ್ಲದ ನನಗೆ ಹಗೆತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಎಂದರೆ ವೃತ್ತಾಸುರನ ಸಂಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಹಾರುವುದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಗೆಲ್ಲುವ ಹುರುಡಿನಿಂದ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲದ ಕಡೆಗೆ ಹಾರಿದೆವು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಯಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಟಾಯುವಿನ ಬಲ ಕುಗ್ಗತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದೆನು. ಆಗ ಸೂರ್ಯನ ತಾಪದಿಂದ ನನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಸುಟ್ಟುಹೊಗಿ ಈ ಪರವತದ ಕೋಡುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡ. ಇಲ್ಲಿ ಬಿಡ್ಡಕೂಡಲೇ ನಾನು ಘೃಣಗಳನ್ನು ತೋರೆಯಬೇಕೆಂದಿದೆ. ಆದರೆ ನಿಶಾಕರನೆಂಬ ಮುನಿ ‘ಮುಂದೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಾನರರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರು. ಅವರಿಗೆ ನೀನು ಸೀತೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅರುಹು. ಆಗ ನಿನಗೆ

ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಮತ್ತೆ ಬರುವುವು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನು. ಸೀತೆಯ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಆ ಕಾಲ ಈಗ ಬಂದಿದೆ" ಎಂದನು.

ಸಂಪಾತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನಿಗೆ ಸೀತೆಯ ಸಮಾಜಾರ ತಿಳಿದಿರಬಹುದೆಂದು ವಾನರರು ಆಸೆಗೊಂಡರು. ರಾವಣನಿರುವ ಸ್ಥಳ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಂಗರಿನು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ವಾನರರಿಗೆ ಸಂತೋಷವು ರೋಮಾಂಚಕಾರಕವೂ ಆದ ಆ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ಸಂಪಾತಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು: "ವೀರರೇ, ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಸುಟ್ಟುಹೊಗಿರುವ ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಯಾವ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾನು ನಿಮಗೆ ವಾರ್ಕ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಮುಹ್ಯನಿಂದ ಶತ್ರು ಕುಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಬೇಕು. ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ರಾವಣನು ಹಿಡಿದೊಯ್ಯತ್ತಿರುವಾಗ 'ರಾಮಾ, ರಾಮಾ' ಎಂದು ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಯುವತಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕಂಡೆ. ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯಂತೆ, ಮೇಘದಲ್ಲಿರುವ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಆಕೆಯುಟ್ಟ ಸೀರೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಮ್ಮ ಮಾತನಿಂದ ಆಕೆ ಸೀತೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಉಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ವಿಶ್ವಾಸ್ಸಿನ ಮಗನೂ ಕುಬೇರನ ತಮ್ಮನೂ ಆದ ರಾವಣನು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಮನೋಹರವಾದ ಲಂಕೆಯ ಕೋಟಿ ದುರ್ಗಮವಾದುದು. ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ನಾರುಡೆಗಳನ್ನುಟ್ಟು ಕಂದಿದ ಮುಖವಳ್ಳುವಳಾಗಿ ಸೀತೆ ಇದ್ದಾಳೆ. ಸಾಗರದಿಂದ ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿದ. ಆ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವಿರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಲು ಉಪಾಯವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ. ಸಾಫ್ಯದಿದ ನನ್ನಣಗುದಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳೋದರ್ಕವನ್ನು ಕೊಡಲು ನನಗೆ ಆಸೆಯಾಗಿದೆ. ದಯೆಯಿಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಿರಿ. "

ಸಂಪಾತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹರ್ಷಗೊಂಡ ವಾನರರು. ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಿಂದ ಬೆಂದ ರೆಕ್ಕೆಯಿಳ್ಳ ಆತನನ್ನು ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತು ತಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಸಂಪಾತಿ ಮಡಿದ ತಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳೋದರ್ಕ ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ವೇಳಗೆ ನಿಶಾಕರಮುನಿ ಹೇಳಿದ ಕಾಲ ಬರಲು ಸಂಪಾತಿಗೆ ಹೊನ ರೆಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟಿದುವು. ವಾನರರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮಂಗಳವನ್ನು ಹೊರಿ ತನ್ನ ಹೊನ ರೆಕ್ಕೆಗಳ ಶತ್ರುಯನ್ನು ಪರಿಹೀಸಲು ಆತುರನಾಗಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ನೆಗೆದನು. ಈ ಸೋಜಿಗವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ವಾನರರು ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತರು.

ಒಟ್ಟ . ಸಮುದ್ರಲಂಘನೋದ್ಯೋಗ

ಪ್ರಕ್ಕಿರಾಜನಾದ ಸಂಪಾತಿ ಹಾರಿಹೋದಮೇಲೆ, ಸಿಂಹವಿಕ್ರಮಿಗಳಾದ ವಾನರರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೋಲಾಹಲ ಧ್ವನಿಮಾಡಿದರು. ಆ ಬಳಿಕ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಯಂತಿದ್ದ ದಸ್ತಿಣಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರ ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬೆಟ್ಟರು. ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಅಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ದೊಡ್ಡ ಜಂತುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಸಾಗರವನ್ನು ಕಂಡು ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಸಾಗರದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಕಂಡು ವಾನರ ವೀರರ ಮನಸ್ಸು ಕುಗಿತು; ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮುಖ ಬಾಡಿತು. ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಅಂಗರಿನು ಆ ವಾನರವೀರರನ್ನು ಸಂತ್ಯುಸಿ

ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ವೀರರೇ, ಈಗ ನೀವು ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಎಡಕೊಡಕೊಡು ಕೋಪಗೊಂಡ ಹಾವು ಎಳೆಯ ಮಗುವನ್ನು ತಚ್ಚಿವಂತೆ, ಚಿಂತೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧೈಯವೊಂದಿದ್ದರೆ ನಾವು ಎಂಥ ಕಾರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಬಹುದು.”

ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲ್ಲ ರಾತ್ರಿ ತಳೆದು ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಆಗ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಅಂಗದನನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಮುತ್ತಿ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಯೋಚಿಸಿದರು. ವೃಧ್ಧರಾದ ವಾನರ ವೀರರನ್ನು ನೋಡಿ ಅಂಗದನು “ವಾನರವೀರರೇ, ನೂರುಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವುಳ್ಳ ಈ ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿ, ಸೀತೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಂದು, ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ದುಃಖದಿಂದ ದಾಟಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾಗಿಗುಂಟು? ಯಾರ ದಯೆಯಿಂದ ನಾವು ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಖದಿಂದ ಇರಬಹುದು? ಶ್ರೀರಾಮಸುಗ್ರೀವರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಾತುರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸಮರ್ಥನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವನಿದ್ದಾನೆ? ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಆ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಮಗೆ ಅಭಯ ಹೊಡಲಿ” ಎಂದನು.

ಅಂಗದನ ಮಾತಿಗೆ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಪಡಿಸುಡಿಯಲ್ಲ. ಅಲೆಯಡಗಿದ ಕಡಲಂತೆ ವಾನರ ಸೇನೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಅಂಗದನು ಮತ್ತೆ ವಾನರವೀರರ ಸಮುದ್ರಲಂಘನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ಅಂಗದನ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ವಾನರವೀರರು ತಮ್ಮ ಸಮುದ್ರಲಂಘನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಗಜನು ಹತ್ತು ಯೋಜನ, ಗವಾಕ್ಷನು ಇಷ್ಟತ್ತು, ಗವಯನು ಮೂವತ್ತು, ಶರಭನು ನಾಲ್ಕುವತ್ತು, ಗಂಥಮಾದನನು ಬಿಂತ್ತು, ಮ್ಯಾಂದನು ಅರವತ್ತು, ದ್ವಿಪಿದನು ಎಪ್ಪತ್ತು, ಸುಂಡನು ಎಂಬತ್ತು ಯೋಜನ ದೂರ ಹಾರಬಲ್ಲಿವೆಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಮುದುಕನಾದ ತನಗೆ ತೊಂಬತ್ತು ಯೋಜನ ದೂರ ಹಾರುವ ಶಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಉಂಟೆಂದು ಜಾಂಬವನು ನುಡಿದನು. ‘ನೂರು ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವುಳ್ಳ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವ ಶಕ್ತಿ ನನಗುಂಟು. ಆದರೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವ ಸಾಮಧ್ಯ ನನಗುಂಟೊ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಲಾರೆ’ ಎಂದು ಅಂಗದನು ಹೇಳಿದನು. ಅಂಗದನಿಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಸಾಮಧ್ಯವಿದ್ದರೂ, ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಅವನಿಂದ ಈ ಕೆಲಸಮಾಡಿಸಲು ಅವರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ವಾನರರು ಕಡಲನ್ನು ಹಾರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಹನುಮಂತನು ಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬಂಟಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದನು. ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, ಕಡಲನ್ನು ಹಾರುವುದರಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಮೀರಿಸಿದವರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಂದಲೇ ಈ ಕೆಲಸ ನಡೆಯಬಹುದು ಎಂದೆಣಿಸಿ ಜಾಂಬವನು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದನು: “ವೀರನೆ, ಬಂಟಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತು ನೀನೇಕೆ ಮಾತನಾಡಿರುವೆ? ಭುಜಬಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ ಸರಿಯನೀಸಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ತೋಳಬಲ ಗರುಡವೇಗಕ್ಕೇನೂ ಕಡವೆಯಾದುದಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿ ತೇಜಸ್ಸು ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿರುವ ನೀನು ನಿನ್ನ ಬಲವನ್ನೇಕೆ ತಿಳಿಯಿದಿರುವೆ? ವಾಯುವೇದನ ದಯೆಯಿಂದ ಅಂಜನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನು ನೀನಲ್ಲದೆ? ಬುದ್ಧಿ, ಪರಾಕ್ರಮ, ತೇಜಸ್ಸು ಮತ್ತು ಲಂಘನಸಾಮಧ್ಯ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಮನಾದ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿವನೆಂದು ನಿನ್ನ ತಂದಯಾದ

ವಾಯುದೇವನು ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗ ವರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೇ, ಸೂರ್ಯನನ್ನೆ ಹಕ್ಕೆಂದು ಭುಮಿಸಿ ತಿನ್ನಲು ಹೋದ ವೀರನಲ್ಲವೇ ನೀನು? ಇಂದ್ರನು ವಚ್ಚಾಯಿಧರಿಂದ ನಿನ್ನ ಎಡಕೆನ್ನೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಹೋಪಗೋಂಡ ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಬೀಸುವ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಬಹುರಷ್ಟಕ್ಕೆ ಈಡಾದ ಲೋಕಪಾಲಕರು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ ಬುಹ್ಯನು ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಸಾವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿನಗೆ ವರ ಕೊಟ್ಟನು. ಸಂತೋಷಗೋಂಡ ದೇವೇಂದ್ರನು ನಿನಗೆ ಇಚ್ಛಾಮರಣವುಂಟಾಗಲೆಂದು ವರದಾನ ಮಾಡಿದನು. ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹಾರುವುದರಲ್ಲಿ ನೀನು ವಾಯುದೇವನಿಗೆ ಸಮಾನನೆನಿಸಿರುವೆ. ಈಗ ನೀನು ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಉಣಿಸುವೇತು. ವಾನರ ಸೇನೆ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಬಯಸುತ್ತದೆ. ಅದ್ವರಿಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಈ ಕಡಲನ್ನು ನೀನು ದಾಬು. ಈ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಮಂಗಳವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಾನರರು ದೀನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀವಿಶ್ವಮನು ಮೂರು ಹೆಚ್ಚಿಗಳಿಂದ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಅಳೆದಂತೆ ಈ ಮಹಾ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸು. ”

ಜಾಂಬವನ ಪ್ರೌತ್ಸಾಹವಚನಗಳಿಂದ ಹುರುಪುಗೋಂಡ ಹನುಮಂತನು ಸೂರುಯೋಜನದ ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಲು ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬೇಳೆಸಿಕೊಂಡನು. ಬೇಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಹನುಮಂತನ ದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿ ವಾನರರು ಶೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹರ್ಷಣಿಂದ ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಹನುಮಂತನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು. ಅವರು ಹೊಗಳಿದಷ್ಟೂ ಹನುಮಂತನು ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿದನು. ಹರ್ಷಣಿಂದ ಅವನು ಬಾಲವನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದಷ್ಟೂ ಅವನ ಬಲ ಅಧಿಕವಾಯಿತು. ಆಗ ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದ ಹನುಮಂತನ ಮುಖಮಂಡಲ ಹೊಗೆಯಿಲ್ಲದ ಅಗ್ರಿಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಆಗ ಹನುಮಂತನು ಕಹಿಗಳ ನಡುವೆ ಎಷ್ಟು, ಹಿರಿಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ವೀರವಾನರರೇ, ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ ನನಗೆ ಹಾರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮಾನರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಆಕಾಶವನ್ನೇ ಮುತ್ತಿಡುತ್ತಿರುವ ಮೇರುಪವತೆವನ್ನು ಸಾವಿರಭಾರಿ ಸುತ್ತಿಬರುವ ಉತ್ಸಾಹ ನನಗುಂಟು. ಕಡಲನ್ನು ಶೋಷಿಸುವ, ಭುಮಿಯನ್ನು ಸೀಳುವ, ಹರ್ಷಣಿಂದ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಪುಡಿಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ನನಗುಂಟು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಬುವುದೊಂದು ಕಷ್ಟವೇ? ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಈ ಸಾಗರದ ದಕ್ಷಿಣದ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಇಳಿಯುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ನೋಡುವಿರಿ. ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ತಂಡುಬರುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಸಂತೋಷದಿಂದಿರಿ. ದೇವೇಂದ್ರನಿಂದ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಹರಣಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯಿಳ್ಳ ನನಗೆ ಇಡೊಂದು ಮಹಾಕಾರ್ಯವಲ್ಲ. ”

ಹನುಮಂತನ ವೀರವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಾಂಬವಂತನು “ಆಂಜನೇಯ, ನಿನ್ನಿಂದ ನಮ್ಮ ಶೋಕ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ನಿನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ನಾವು ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಹೋರುತ್ತೇವೆ. ಖುಣಿಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ, ವೃದ್ಧ ವಾನರರ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ, ಗುರುಗಳ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಈ ದೊಡ್ಡ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಬು. ನಿನ್ನ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನೇ ಇಡಿರು ನೋಡುತ್ತ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿನ್ನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೇವೆ. ವಾನರರ ಪ್ರಾಣಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ” ಎಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನುಡಿದನು.

ಹಿರಿಯರ ಹರಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹನುಮಂತನು, ಭೂಮಿ ತನ್ನ ವೇಗವನ್ನು ಧರಿಸಲಾರದೆಂದು ಮಹೇಂದ್ರ ಪರ್ವತದ ಶಿಶಿರಕ್ಕೆ ಏರಿದನು. ಹೂಬಳಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ, ಹರಿಯುವ ಯುರಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಿಂಹ ಶಾದೂಲಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಆ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಹನುಮಂತನು ತಾನೇತಾನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ಕೆಪಿವೀರನ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕು ಆ ಪರ್ವತ ಸಿಂಹದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಆನೆಯಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹನುಮಂತನ ಕಾಲಿನ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಬಂಡಗಳು ಜಾರಿದ್ದವು. ಬೆಣ್ಣದಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರು ಜಿನುಗಿ ಯುರಿಗಳಾಗಿ ಹರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಪಟ್ಟಿಗಳು ಹಿಂಡು ಹಿಂಡಾಗಿ ಹಾರಿಹೋದ್ದವು. ಬಿಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಗಳು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ ಅರ್ಥಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೆಡೆತರೆದು ಹೊರತೆ ಬಂದು ಪರ್ವತದ ದ್ವಿಜಗಳಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಮಹಡಿಗಳು ಭಾರ್ಯಾತರಾಗಿ ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿರು, ಸಂಗಡಿಗರಿಲ್ಲದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖಿಸುವ ವ್ಯಯಾಂಕನಂತೆ ಪರ್ವತವು ಕಾಣಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ನೆಗೆದು ದಾಟುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಪರಂತಪನಾದ ಹನುಮಂತನು ಪರ್ವತದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಂತಿದ್ದನು.

* * *

ಸುಂದರಕಾಂಡ

ಝಂ. ಸಮುದ್ರಲಂಘನ

ತನ್ನ ಮುಖ್ಯ ತೆರೆಯುವವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾಧನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರಡುವ ದಿವ್ಯ ಮಾರ್ಗಣದಂತೆ ಹನುಮಂತನು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ನೆಗೆದನು.

ಸೇತಾನ್ನೇಷಣೆಗಂಡು ಹೊರಟ ಮಾರುತಿ ತನ್ನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ದೇವಭಾರಣರಿಗೆ ದಾರಿಯಾದ ಆಕಾಶವೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಮಹೇಂದ್ರ ಪರ್ವತದ ಕಂದರದಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ವಾನರವೀರನು ಮಲೆತು ನಿಂತಿರುವ ಮಹಾ ವೃಷಭದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವ್ಯಾಡೂಯ ಪಣದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹನುರು ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ಶತಪಥ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನಂತರ ಕೋಡುಗಳಿಂದನ್ನೇರಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಮಹಂತಮಾತ್ರ ತನ್ನಿಂದ ಪಂಚಭೂತಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಸಿದಮೇಲೆ ಆ ವೀರನು ಪರ್ವತದ ಸತ್ತವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಎಂಬಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ರಾಲನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಪರ್ವತವೆಲ್ಲವೂ ಅಲುಗಿದಂತಾಯಿತು. ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಹೂಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉದುರಿದ್ದವು. ಸಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿದ್ದ

ಹಾವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದುವು. ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ವಾನರರು ಈತನ ಸಾಮಧ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಲಿದರು. ಬೆಟ್ಟದ ನೆತ್ತಿಯೇರಿ ನಿಂತಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬಹುದೂರದವರೆಗೂ ಆತನು ಕಾಣಬಯತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನ ಆಕಾರವನ್ನೂ ನಿಲವನ್ನೂ ಕಂಡು ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತದಲ್ಲಿದ್ದ ಖುಷಿಗಳು ಆತನು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಿಯಾಗಲು ಸಂದರ್ಭವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ಹನುಮಂತನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಾರಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಮ್ಯಾಯನ್ನೆಲ್ಲದಿರಿದನು. ಮ್ಯಾಮೇಲಿದ್ದ ಕೆದಲುಗಳು ನಿಮಿರಿ ನೆಟ್ಟನೆ ನಿಂತುವು. ಬಾಲವು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನ್ನಿಂತು ಅದರ ತುದಿ ಗೊಂಡಯಂತಾಯಿತು. ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳಂತಿದ್ದ ಬಾಹುಗಳೆರಡೂ ಮೇಲಕ್ಕೂ ತೆಳುಗೂ ತೋಗಾಡಿದುವು. ಚಿಮ್ಮುವ ಮೊದಲು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ಬಲವಾಗಿ ಉರಿದುದರಿಂದ ಅವು ಸಂಕುಚಿತವಾದುವು. ತನ್ನ ಮುಛ್ಣ ತೆರೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾಧನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರಡುವ ದಿವ್ಯಮಾರ್ಗಣದಂತೆ ಹನುಮಂತನು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ನೆಗೆದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾವಣನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ವೇಷಪೋದಲನೆಯು ಬಾಣವೇ ಹನುಮಂತನೆಂಬಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆತನು ಹಾರಿದ ವೇಗಕ್ಕೆ ಬಿರುಗಾಳಿಯೆಷ್ಟು ಸುತ್ತಲಿನ ಮರಗಿಡಗಳು ಮುರಿದುಬಿಡ್ಡವು; ಹುಗೆಂತೂ ಎಲೆಗಳೂ ಆ ವೇಗಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಆತನ ಹಿಂದೆಯೇ ಹಾರಿಹೋದುವು; ಆತನನ್ನು ಸಾಗರಕ್ಷಣುವುದಕ್ಕೂ ಎಂಬಂತೆ. ಮೇಲೆಷ್ಟು ನಿಂತಿದ್ದ ಬಾಲವೇ ತನ್ನ ವಿಜಯಧಾರಿದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರಲು, ಆತನು ದಾಖಿಣ ದಿಕ್ಕನ್ನು ತುರಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟನು.

ಮೇಲೆ ವಿನ್ಯಾರವಾದ ನೀಲಗಳನು; ತೆಳುಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಸಾಗರ. ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಅಷ್ಟತವೇಗದಿಂದ ಜಲಿಸುವ ವಾಯುಪುತ್ರನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನರೆದರು. ಜಲದೇವತೆಯೆಲ್ಲರೂ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ನರೆದರು. ಸ್ವತಃ ಸಮುದ್ರರಾಜನೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಮ್ಯಾನಾಕಪರವನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ಮ್ಯಾನಾಕನೆ, ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೇಳು. ದುರ್ಭರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಆಂಜನೇಯನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆಯಾಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ” ಎಂದನು. ಆತನ ಅಷ್ಟಣೆಯಂತೆ ಮ್ಯಾನಾಕನು ತನ್ನ ಸುವರ್ಣಶಿಖರಗಳೊಡನೆ ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಹನುಮಂತನ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ನಿಂತನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ತನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಇದೇನೋ ಒಂದು ಅಡ್ಡಿ ಬಂದಿತೆಂದು ಭಾಸವಾಯಿತು. ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಎದೆಯಿಂದ ವೇಗವಾಗಿ ಹಾಡು ಅದನ್ನು ತೆಳಕ್ಕೆ ತಾಡಿಸಿದನು. ತೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಡ್ಡರೂ ಮ್ಯಾನಾಕನಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಿಯ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು ಅತಿಶಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಪೂಜ್ಯನೆ, ಸಮುದ್ರರಾಜನೂ ನಾನೂ ನಿನ್ನ ಹಿತವನ್ನೇ ಕೋರತಕ್ಕವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮುದ್ರರಾಜನ ಅಷ್ಟಣೆಯಂತೆ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾಂತಿಗಾಗಿ ನಾನು ನಿನ್ನ ಇದಿರಿಗೆ ನಿಂತೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುದೇವನಿಗೆ ನಾನು ಚಿರಿಷಣಿ. ಹಿಂದೆ ಇಂದ್ರನು ಬೆಟ್ಟಗಳ ರಕ್ತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರ್ತೃರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ನಾನು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ದಯಿದಿಂದ ಹಾರಿ ಬಂದು ಈ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡೆ. ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಉಳಿಸಿದ ಆತನು ನನಗೆ ತಂದೆಯಿಷ್ಟಂತೆ. ಆ ಮೂಲಕ ನೀನು ನನಗೆ ನೋಡರನಾದಂತಾಯಿತು. ದಯವಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಆತಿಧ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸು” ಎಂದು ಪ್ರಾಣಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಹನುಮಂತನು ಕಾರ್ಯಗೌರವದಿಂದ ತನಗೆ ಈಗ ವ್ಯವಧಾನವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ಲಂಕೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಆತನ ಆತಿಧ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಾಗಿ ಮಾತುಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದನು.

ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟ ಹನುಮಂತನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೃಂಗಾಕ ಪರ್ವತದಿಂದ ತಣ್ಣರೆಯಾಗಿ ಹೊರಟಹೋದನು. ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಆತನ ವೇಗ ಹಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಆಯಾಸವೆಂದರೆ ಏನೆಂಬುದೇ ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಗ್ಗೋ! ಮತ್ತೆ ಅದೇನು? ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಿಂದ ಘೋರವಾದ ರಾಕ್ಷಸಾರಾರವೊಂದು ಮೇಲಕ್ಕೇಳುತ್ತಿದೆ! ಅಹುದು! ದೇವತೆಗಳು ಹನುಮಂತನ ಸತ್ಯವನ್ನು ವರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಸುರಸೆಯಿಂಬ ಪನ್ನಗಮಾತೆಯನ್ನು ಆತನನ್ನು ತಡೆಯಲು ತಖುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವಳು ಅತಿ ವಿಶಾರದ ರೂಪದಿಂದ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಅಡ್ಡಗಿಸಿ ದೊಡ್ಡ ಕರುಭಿಯಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಬಾಯಿನ್ನು ತೆರೆದು ಅವನನ್ನು ನುಂಗುವವಳಂತೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವಳು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲೆ ವಾನರನೆ, ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ನನಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಭಡ್ಡಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ಬಾಯಿನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸು” ಎಂದಳು. ಹನುಮಂತನು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗೌರವವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಅವಳ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ತನ್ನನ್ನು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಪಡಿಸಕೂಡದೆಂದು ಕೈಮುಗಿದು ವಿನಯದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಸುರಸೆ ಇದಕ್ಕೊಷ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹನುಮಂತನು ಅವಳ ಬಾಯಿಗೆ ಅಳವಡದಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳೆದುನಿಂತನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸುರಸೆ ತನ್ನ ಬಾಯಿನ್ನು ಹಿಗ್ಗಲಿಸಿದಳು. ಹನುಮಂತ ಹತ್ತುಯೋಜನೆ ಬೆಳೆದರೆ ಅವಳ ಬಾಯಿ ಇಷ್ಟತ್ತುಯೋಜನದಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗುವುದು. ಆತನ ದೇಹ ಮೂರತ್ತು ಯೋಜನದಷ್ಟು ಬೆಳೆದರೆ ಅವಳ ಬಾಯಿ ನಲವತ್ತು ಯೋಜನದಷ್ಟು ಹಿಗ್ಗಲಿಸುವುದು. ಇವಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯ ವಿಳಂಬವಾಗುವುದೆಂದುಕೊಂಡು ಮಾರುತಿ ಫಕ್ಕನೇ ಅಂಗಷ್ಟೆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವಳು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೆ ಅವಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅನಂತರ ಆತನು ಸುರಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯಿ, ‘ನನ್ನ ಬಾಯಿನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸು’ ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಇದೋ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಹೊರಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡು, ಸ್ಥಾಮಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಳಂಬವಾಗುವುದು ಎಂದನು. ಆತನ ಧ್ಯೇಯವನ್ನೂ ಜಾಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಸುರಸೆಗೆ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಆತನನ್ನು ಬಾಯ್ಯಿಂಬ ಹರಸಿ ಬೀಳ್ಳೊಟ್ಟಳು.

ಸುರಸೆಯಿಂದ ಬೀಳ್ಳೊಂದ ಹನುಮಂತನು ಮಳಗಾಲದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮೇಘಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಾ ಸ್ವಲ್ಪದೂರವನ್ನು ಸದೆಸಿದ್ದನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷ್ಣು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಂಹಿಕಯಿಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯೊಬ್ಬಳು ಆತನನ್ನು ಕಂಡಳು. ಮೇಲೆ ಸಂಚರಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನೆರಳಿನಿಂದಲೇ ಅವುಗಳ ಚಲನೆಯನ್ನು ತಡೆದುನೀಲಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಹೊಣ್ಣಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯ ನಿತ್ಯಕ್ರಮ. ಇಂದು ದೊಡ್ಡ ಬೇಟೆಯೊಂದು ದೊರೆಯಿತೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಮಹದಾನಂದವಾಯಿತು. ಸಮುರ್ದ ಮೇಲೆ ಬಿಧಿದ್ದ ಹನುಮಂತನು ನೆರಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅವನ ಆಕಾಶಗಮನವನ್ನು ತಡೆದು ನೀಲಿಸಿದಳು. ಎದುರುಗಾಳಿಯಿಂದ ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾದ ಹಡಗಿನಿಂತೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನು ಕೆಳಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಭಯಂಕರ ರಾಕ್ಷಸಿ ಕರುಭಿಯಂತಿರುವ ತನ್ನ ಬಾಯಿನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡು, ನೆರಳಿನ ಮೂಲಕ ತನ್ನನ್ನು ಕೆಳಗೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಸುಗ್ರೀವನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದ ‘ನೆರಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಡ್ಡಿಸುವ ಭೂತ’ ಇವಳೇ ಇರಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು ಆತನು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಅರ್ಪಿತಾರಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದನು. ಅನಂತರ ದೇಹವನ್ನುಡುಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಾನಾಗಿಯೆ ಅವಳ ಬಿಳಿದ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಹೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹನುಮಂತನು ಅವಳ ಉದರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಿಗಿದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುಟವೆದ್ದ ಚೆಂಡಿನಂತೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ನೆಗೆದನು. ಆ

ರಾಕ್ಷಸಿ ಘೋರವಾಗಿ ಚೀತ್ತರಿಸುತ್ತ ಸುತ್ತ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಳು. ಇಷ್ಟಾದಮೇಲೆ ಮತ್ತಾವ ವಿಷ್ಟುವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅತನು ಗರುಡನಂತೆ ಸುಖವಾಗಿ ಹಾರುತ್ತಾ ಸಮುದ್ರದ ದಂಡಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಅದರ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಅಡವಿಯಿತ್ತು. ಹನುಮಂತನು ನೆಲಕ್ಕಿಳಿಯವ ಮನ್ನ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಕುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಕೇತಕೀ ವನದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಲಂಬಾಜಲವೆಂಬ ಪರ್ವತದ ಶಿಶಿರದ ಮೇಲೆ ಬಂದಿಳಿದನು. ಆ ಪರ್ವತದಿಂದಾಚೆ ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರವಾದ ಶ್ರೀಕೂಟ ಶಿಶಿರವೆಂಬ ಪರ್ವತವಿತ್ತು. ಅದರ ಮೇಲ್ಲದೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಕಾಣಿಸಿತ್ತು. ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣ.

ಇಗ. ಲಂಕಾಪ್ರವೇಶ

ಹೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಬೇಕೆಂದು ಹೆಚ್ಚೆಯಿತ್ತುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಂಜನೇಯನ ಇದಿರಿಗೆ ಭಯಂಕರಭಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯೊಬ್ಬಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಭಾರತದ ದ್ವಿಂದಿ ಸಮುದ್ರ ತೀರದಿಂದ ಲಂಕಾದ್ವಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೂರು ಯೋಜನೆ ದೂರವಿತ್ತು. ಹನುಮಂತನು ಅಷ್ಟ ದೀರ್ಘವಾದ ಅಂತರವನ್ನು ಹಾರಿಬಂದಿದ್ದರೂ ಆತನಿಗೆ ಬಳಲಿಕೆಯೇನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಇದಿರಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೂಟ ಪರ್ವತದ ಶಿಶಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಲಂಬಾಜಲಕ್ಕೂ ಶ್ರೀಕೂಟ ಶಿಶಿರಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯ ನಿಸರ್ಗಾಂಭೀಕೃತ ಕೆಣ್ಣು ಹೋರ್ಕೆಸುವಂತಿತ್ತು. ನೆಲವೆಲ್ಲವೂ ಹಸುರು ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಕೆಲ್ಲಾಬಂಡೆಗಳು, ಅವುಗಳ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಗಗನ ಚುಂಬಿತವಾದ ವೃಕ್ಷಗಳು, ಹೂಗಿಡಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ರಮ್ಮವಾದ ಉದ್ದಾನಗಳು; ಮಧ್ಯಮಧ್ಯ ತಿಳಿನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಹೊಳಗಳು. ಮಾರುತಿ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಆನಂದಪಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಕೂಟಪರ್ವತವನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದನು. ಪರ್ವತದ

ಮೇಲ್ಬಾಗದಲ್ಲಿ, ಮೋಡದಿಂದ ತೂಗುಬಿಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವು. ನಂಜೆಯ ಹೊಂಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಮಿರಿಮಿರಿ ಮಿಂಚುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಉರಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಕೋಟಿ. ಆ ಕೋಟಿಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಶಸ್ತ್ರಸಜ್ಜಿತರಾದ ಯೋಥರು ಎಚ್ಚಿಡದೆ ಕಾವಲು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಆ ದ್ವಿಷದಲ್ಲಿ, ಅಂತಹ ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಬಗೆಯಾದ ಕಾವಲಿರುವಾಗ ಶಾರನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಗೆಲ್ಲವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎನ್ನಿಸಿತು ಹನುಮಂತನಿಗೆ. ನೂರು ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹಾರುವಂತಹ ಶಿರರು ಎಪ್ಪು ಜನಗಳಿದ್ದಾರೆ? ಹಾಗೆ ಹಾರಿಬಂದರೂ ಈ ಕೋಟಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಒಳನ್ನಗ್ರಿ ಶಾರನಾದ ರಾವಣನೊಂದನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಬಲ್ಲವರಾಯ? ಹನುಮಂತನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ “ಅದೆಲ್ಲಾ ಆಯೋಜನೆ ಈಗೇಕೆ? ಮೊದಲು ಸೀತಾದೇವಿ ಬದುಕಿರುವಜೊ ಇಲ್ಲವೋ, ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಿರಬಹುದು - ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಸ್ತುಸ್ತರಂಬದಿಂದ ಆತನು ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನಿದ್ದರೂ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಕೋಟಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ತುಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಕೇವಲ ಒಂದು ಚೆಕ್ಕಿನಷ್ಟು ಗಾತ್ರವಾಯಿತು ಅವನ ದೇಹ. ಸೂರ್ಯನು ಮುಖಗುಪುದನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದು ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಕೋಟಿಯ ಸಮೀಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ನಡೆಯುತ್ತ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಹುಡುಕುತ್ತಿರಲು ಕೋಟಿಯ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಯ ಕಾಣಿಸಿತು. ಬೆಂಜಿದಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದ ಆ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೂ ರತ್ನವಿಚಿತವಾಗಿದೆ ಬಾಗಿಲುವಾದಗಳನ್ನೂ ವೆಚ್ಚ ಹೈದೂರ್ಯಗಳಿಂದ ಹೊಡಿದ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಆಜ್ಞಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಬೇಕೆಂದು ಹೆಚ್ಚೆಯತ್ತುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನ ಇದಿರಿಗೆ ಭಯಿಂಕರಳಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯೊಬ್ಬಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಸಿಡಿಲಿನಂತಹ ಗಡಸು ದನಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಲಂಕಣಿ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಗದರಿಸುತ್ತಾ “ಎಲೆ, ಕಾಡುಕಟೆ, ನೀನುಯಾರು? ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆ ಬಂದೆ? ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನಷ್ಟು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಬಿಡು” ಎಂದಳು. ವೀರನಾದ ಮಾರುತಿ ಅವಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಗುತ್ತ “ಎಲ್ಲೆ ವಿಕಾರಸ್ತರಂಬಜಳೆ, ನನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳುವ ಮೊದಲು ನೀನಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ನನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ನಾನು ಪುರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ನನ್ನನ್ನು ನೀನೇಕೆ ತಡೆಯುತ್ತಿರುವೆ? ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಯೇಲೆ ನನ್ನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು. ಅವನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಲಂಕಣಿಗೆ ಕೋಟ ಕರಳಿತು. ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಕೆಂಪಾದ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವಳಿಂಬಂತೆ ದುರುಗುಟ್ಟಿ ನೋಡುತ್ತಾ “ಎಲವೋ, ವಾನರಾಧಮ, ನಾನಾರೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು. ನಾನು ರಾವಣೇಶ್ವರನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕಳು. ಈ ನಗರವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಆತನು ನನ್ನನ್ನು ನೇಮಿಸಿರುವನು. ಈ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಅಧಿರೇವತೆಯಾದ ಲಂಕಾದೇವಿಯೆ ನಾನು. ನನ್ನನ್ನು ಗೆದ್ದು ಈ ಉರಣ್ಣ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ನಿನ್ನಂತಹ ಹುಲುಗೋಡಗಕ್ಕೆ ಆಗಹೋಗಿದ ಕೆಲಸ” ಎಂದಳು. ತನ್ನ ಇದಿರಿಗೆ ನಿಂತಿರುವವರು ಸ್ವತಃ ಲಂಕಾಧಿರೇವತೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಲೂ ಹನುಮಂತನ ಧ್ಯಾಯ ಕಲಕಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ದೇವಿ, ಸುಂದರವಾದ ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಣ್ಣಂಬ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆನೆ ನನಗೆ. ಒಮ್ಮೆ ಉರಣ್ಣಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು. ಆದರೆ ಲಂಕಾದೇವಿ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನನ್ನು ಜಯಿಸದೆ ರಾವಣರಕ್ಷಿತವಾದ ಆ ಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಮತ್ತೆ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಆದರೂ ಆತನು “ಎಲೆ ಭದ್ರೆ, ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಪಡಬೇಡ. ಒಮ್ಮೆ ಉರಣ್ಣಲ್ಲಾ ನೋಡಿದ ಬಳಿಕ ಬಂದ

ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಅಷ್ಟು ಅವಕಾಶಕೊಟ್ಟರೆ ನಾಕು” ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಆತನ ಮೃದುನುಡಿಗಳು ಲಂಕಾದೇವಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಲಾರದ ಹೋದುವು. ಆಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ತುಢಿಖಾಗಿ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಾ ಮಾರುತ್ತಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಪ್ರಕಾರಮಾಡಿದಳು. ಆ ಹೆಚ್ಚು ಬಿದ್ದುದನೆಯೆ ಆತನ ಸಮಾಧಾನ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಎಡಗ್ಗೆ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಲಂಕಾದೇವಿಯ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಗುಡಿದನು. ಆ ಹೆಚ್ಚನ್ನು ತರಹರಿಸಲಾರದ ಆಕೆ ಜರ್ಮರಿತಶರೀರಭಾಗಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡಳು. ಆಕೆಯ ಕೆಂಪ್ಲಿವೊ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಡಗಿ ಹೋಯಿತು. ಕೋತಿಯಿಂದ ತಾನು ಸೋತದ್ದರಿಂದ ರಾವಣನ ಅಧೋಗತಿ ಆರಂಭವಾಗುವುದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಬುಹ್ಕನು ತನಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಈಗ ಆಕೆಗೆ ಝೂಪಕರ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕೇವಲ ವಿನೀತಭಾವದಿಂದ ಅದನ್ನು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ “ಎಲ್ಲಿ, ವಾನರೋತ್ತಮ, ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನಿಗೂ ಆತನ ಸರ್ಕಲ ಪರಿವಾರಕ್ಕೂ ಮೃತ್ಯು ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಇಗೋ ಯಿಂಥಾಗಿ ಉರಿನೋಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡು. ನೀನು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿರುವೆಯೋ, ಅದನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ನಡನ್ನು. ಯಾವ ಅಡಬೆಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಿದೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಪತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಜನಕ ನಂದಿನಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುವವನಾಗು” ಎಂದಳು. ವಿಷ್ಣುನಿವಾರಣೆಯಿಂದ ಉತ್ತಾಹಗೊಂಡ ಹನುಮಂತನು ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಹಾರಿ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣದ ಒಳಕ್ಕಿಳಿದನು.

ಝಾ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಲಂಕಾನಗರ

ಶತ್ರುವಿನ ಹೆಡದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುವಂತೆ ವೀರಮಾರುತಿ ಲಂಕೆಯ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಎದಗಾಲಿಟ್ಟು ಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಭಯಂಕರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಕಾವಲು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಆತನು ನಡೆದನು. ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲಿ ಮಾಸುಪುದೋ ಎನ್ನುವಂತಿದ್ದ ಆ ರಾಜಮಾರ್ಗದ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗಗನಚಂಬಿತಗಳಾದ ಉಪ್ಪರಿಗಿಯ ಮನೆಗಳಿದ್ದವು. ಜಗತ್ತಿನ ಬಿಂಬಿಯವೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ನೆಲಸಿರುವಂತೆ ನವರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುವ ಆ ಸೌಧನೋಧದಿಂದಲೂ, ವಾದ್ಯದ್ವನಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ನಗುವಿನ ತರಂಗಗಳನ್ನೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳು. ಅಷ್ಟರೆಯರ ಕೋಮಲ ಕಂಠವನ್ನು ನಿಂದಿಸುವ ಕೋಕಿಲಗಾನದೊಡನೆ ಅತಿತ್ತ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ನವಯುವತ್ತಿಯರ ಕಾಂಡೇ ನಿನಾದವೂ ಕಾಲಂಡುಗಳ ಯುಣಮುಣತ್ವಾರವೂ ಸೇರಿ ಮಧುರವಾದ ಸ್ವರಮೇಳನವೊಂದು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಹನುಮಂತನು ಲಂಕೆಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಜನರ ರಸಿಕತೆಯನೂ ಕಂಡು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಹೊರಟನು. ಕೆಲವು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಘೋಷ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದೆ. ಕೆಲವು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಾಶೀವಾದ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದೆ. ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆವರಿಸಿ ನಿಂತಿರುವ ರಾವಣನ ಮೂಲಬಲ ಬಂದು ಕಡೆ, ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ಗೌರವದಿಂದ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವ ಅನೇಕ ರಾಜದೂತರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಂದೇ ಕಣ್ಣ; ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಂದೇ ಕಿವಿ; ಕೆಲವರು ಬೃಹದಾಕಾರಿಗಳು; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಕೇವಲ ಕುಳ್ಳರ; ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಕ್ಯಾಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದೊಂದು ಬಗೆಯಾದ ಭಯಂಕರವಾದ ಆಯುಧ - ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಾ ಆಂಜನೇಯನು ರಾಜಬೀದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರಲು

ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನ ಅರಮನೆ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತ. ಅರಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಕಾರ; ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ರಥಗಳೂ ವಾಹನಗಳೂ ವಿಮಾನಗಳೂ ಆನೆಕುದುರೆಗಳೂ ತಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿದ್ದವು. ಅದರ ಹೊರಬಾಗಿಲು ಬಂಗಾರದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದು. ಒಹುಬಲಾಧ್ಯರಾದ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಆ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಒಹು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾವಲ ಕೆಲಸ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹನುಮಂತನು ಆ ಪ್ರಾಕಾರದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ಧೀಮಂತನಾದ ಹನುಮಂತನು ರಾವಣನ ಅರಮನೆಯ ಪ್ರಾಕಾರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಚಂದೋದಯವಾಯಿತು. ತುರುಮಂದೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಹೊಬ್ಬಿದ ಗೂಳಿಯಂತೆ ನೆಕ್ಕತ್ತೆಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಚಂದ್ರನು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ತಂಪಾದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಎರಚಿಕೊರಟನು. ಸರೋವರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿನ ಕಮಲದಂತೆ ಗಗನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಚಂದ್ರನು ಹನುಮಂತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಜತಪಂಜರದಲ್ಲಿ ರಾರಾಭಿಸುವ ರಾಜಹಂಸದಂತೆಯೂ ಮಂದರ ಪರವತದ ಕಂದರ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಸಿಂಹದಂತೆಯೂ ಮದಗಜದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಮಾವಟಿಗನಂತೆಯೂ ಭಾಸವಾದನು. ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದ ರಾಜನಂತೆ ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೀರುತ್ತಿರುವ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಣತ್ತಲೇ ಕತ್ತಲೇ ಎತ್ತಲೋ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ನಾಯಿಕಾನಾಯಿಕರ ಪ್ರಣಯಕೋಷಗಳು ತೊಲಗಿ ಅವರು ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಸಕ್ತರಾದರು. ಪಟ್ಟಣದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ವೀಣಾ, ವೇಣು ಮೊದಲಾದ ತಂತ್ರೀವಾದ್ಯಗಳು ಕಿವಿಗಿಂಧಾದ ಇಂಜರವನ್ನು ಹೊರಚೆಲ್ಲತೊಡಗಿದ್ದರು. ಪತಿವೃತ್ಯೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ಪತಿಗಳ ತೋಳತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸುಖನಿದ್ರಾಸಕ್ತರಾದರು. ರಾತ್ರಿಂಚರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ತಮ್ಮ ಕುರುರಕ್ತಹೃಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಕರಿಸಲು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊರಟರು. ಒಂದು ಕಡೆ ಹಾಸ್ಯಪರಿಹಾಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಹೆಣ್ಣಗಳು; ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಪರಸ್ಪರ ಆಲಿಂಗನದಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ ಜಗತ್ತನ್ನು ಮರೆತು ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಜಲ್ಲಿತದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವ ಕಾಮಾಸಕ್ತರು; ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಹಾನದಿಂದ ಮತ್ತೇರಿ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಹರಬುತ್ತಲೋ ಅರ್ಥವಾ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಬಯಾಡುತ್ತಲೋ ಇರುವ ಕುಡುಕರ ತಂಡ. ಭುಜದಮೇಲೆ ಪರಸ್ಪರ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಬೀಸಿಕೊಂಡು ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾಮಿಗಳೂ ಗಂಧಪಣ್ಣದಿಗಳಿಂದಲಕ್ಷತರಾಗಿ ನಗೆಮೋಗಿದಿಂದ ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನು ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿರುವ ವಿಷಪುರಣರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಉರಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯರಘರಿಗೂ ಕಡಮೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಉತ್ತಮ ರಾಜ, ರಾಜಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಗುಣ, ಗುಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ನಡವಳಿಕೆ - ಇವುಗಳು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಆನಂದವಾಯಿತು.

ಹನುಮಂತನು ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಸೀತೆಯ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ರೈ ಹಾಕಿದನು. ಬರುಬರುತ್ತಾ ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ಮೀರಿದುದರಿಂದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿದ್ರಾಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ಅನುಕೂಲವಾದಂತಾಯಿತು. ಶೀರಾಮನು ತಿಳಿಹಿಡ್ಡ ಕುರುಹುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಹೊಂಡು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೆಯ ಶೋಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿದನು. ಮಂಜುಲ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದಲೂ ಸುಂದರ ಲಾವಣ್ಯದಿಂದಲೂ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನೇಕ ಕಾಮಿನಿಯರು ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿಡ್ಡರಾದರೂ ಸೀತೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೊಗಳಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವ ದುಂಬಿಗಳಿಂತೆ ಅನಂದಪರವಶರಾಗಿ ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸುರಸುಂದರಿಯರು ಅವನಿಗೆ ಕಾಣಬಂದರು. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪತಿಯ ತೊಡೆಯಮೇಲೇರಿ ಕುಳಿತು ಬೆಳಗಿಂಗಳನ್ನು ಹೀರುತ್ತಾ ಅನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಮದೆಯರ ತಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೆ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ರತ್ನಿಕೇಳಿಯಿಂದಾಯಾಸಗೊಂಡು, ಮೈಮರೆತು ಮೇಲುಹೊಡಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಜಿನ್ನದಂತೆ

ಹೊಳೆಯುವ ದೇಹಕಾಂತಿಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ ನಿದ್ರಾಮುದಿತರಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಕಾಶಿನಿಯರ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೆ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಸಹಸ್ರಾರು ಹೆಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿನೋಡಿದರೂ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಸುಳಿವೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಉತ್ತಮಸ್ತೀಯರಲ್ಲಿ ಪರಮೋತ್ತಮಚೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಭಾದ ಪತಿವೃತಾ ಶಿರೋಮಣಿ ಸೀತಾಮಾತೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬೀಳದಿದ್ದುದರಿಂದ ಹನುಮಂತನು ವ್ಯಘರ್ಗೊಂಡು ಕಿಂಕರ್ಫ್ರ್ವಿತಾ ಮೂರ್ಖನಾಗಿ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಮೈನೆ ನೀಂತನು.

ಇಂ. ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಅಂತಃಪುರ

ಮುಂದೆನುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖಗಿದ್ದ ಹನುಮಂತನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವೇಗವಾಗಿ ಉರಿನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆತನ ಅಪೇಕ್ಷೆ ನೆರವೇರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ರಾವಣನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಆತನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆ ಬಂದದೆಯನ್ನು ಆತನಿನ್ನೂ ಶೋಧಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದೊಂದೆದೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ತನ್ನ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಕ್ಷಾರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಕಾಯುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನ ಅಂತಃಪುರವು ಸಿಂಹಗಳು ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ಘೋರಾರಣ್ಯದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು ಹನುಮಂತನಿಗೆ. ಆ ದಿವ್ಯ ಭವನದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ವ್ಯಭವವನ್ನೂ ತಂಡು ಆತನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಯಿತು. ಜಿನ್ನದ ಚಿತ್ರಕಾಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಹೊರಬಾಗಿಲುಗಳು! ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಒಳತೊಟ್ಟಿಗೆಗಳು! ರತ್ನ ಖಚಿತವಾದ ಒಳಬಾಗಿಲುಗಳು! ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಾದ ಸಹಸ್ರಾರು ಯೋಧರು ಅಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕಾವಲಾಗಿರುವರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದ ರಾಜಪುರುಷರು ಆನೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಗನ್ನ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವರು. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಸಮೀಷದಲ್ಲಿ ದಂತದಿಂದಲೂ ಬಂಗಾರದಿಂದಲೂ ನಿಮಿಷತವಾದ ರಥಗಳು ನಿಂತಿರುವವು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಸನಗಳು ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುವವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನವರತ್ನ ಪಂಜರಗಳು ತೂಗುಗಟ್ಟಿವೆ. ವಿಲಾಸ ವಿಭುಮಿಗಳಿಂದ ಮೆರಿಯತ್ತಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅತ್ಯಂದಿತ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲು ಅಭರಣಗಳ ಧ್ವನಿ ಸಮುದ್ರದ ಘೋಷದಂತೆ ಮೊಳಗುತ್ತಿರುವುದು. ಭೇರೀ, ಮೃದಂಗ, ವೀಣೆಗಳ ಮಂಗಳ ಧ್ವನಿಗಳು ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದೆ. ಅಗರು ಚಂದನಾದಿಗಳ ಧೂಪಧೂಮದಿಂದ ಅರಮನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಸುವಾಸಿತವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಂಡ ಮಾರುತ್ತಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ “ಈ ಅರಮನೆಯೆ ಈ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆಭರಣ” ಎನ್ನಿಸಿತು.

ಹನುಮಂತನು ಆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಹೊರಟನು. ಪ್ರಹಸ್ತ, ಸುವಾಶ್ವ, ಕುಂಭಕರ್ಣ, ವಿಭೀಷಣ, ಮಹೋದರ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ವಿದ್ಯುಜ್ಞಿಹ್ರಷ್ಟ, ವಿದ್ಯುನಾಂತಿ, ವೆಜುದಂಷ್ಟ, ಶುರ್ಕ, ಸಾರಣ, ಇಂದಿಚಿತ್ತ, ಜಂಬುಮಾಲಿ - ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾರಾಜ ಪರಿವಾರದವರ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶೋಧಿಸಿಯಾದಮೇಲೆ ಹನುಮಂತನು ರಾವಣನ ಸ್ವಂತ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿನ ಪುಷ್ಟಲತಾ ಮಂದಿರಗಳೂ, ವಿಲಾಸಭವನಗಳೂ, ಕೃತಕ ಶ್ಯಾಲಗಳೂ, ಮನ್ಮಥ ಸದನಗಳೂ ಮಾರುತ್ತಿಯನ್ನು

ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿದ್ದುವು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ರನ್ನದ ರಾಶಿಗಳು, ನವನಿಧಿಗಳು! ಕುಬೇರನಿಗೂ ಇಂತಹ ಬಿಶ್ವಯುಂಟಿರದು! ಅಲ್ಲಿಯ ಕ್ರೀಡಾ ಭವನವಂತೂ ರಾವಣೇಶ್ವರನ ತಪಃಫಲದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹಂಸತೂಲಿಕಾತಲ್ಪಗಳೂ ಸುಶಾಸನಗಳೂ ಅವುಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಪಾನಪಾತ್ರಗಳೂ ಆ ಲಂಕೇಶ್ವರನ ರಸಿಕತೆಗೆ ಸಾಧ್ಯಯಂತಿದ್ದುವು. ಹನುಮಂತನು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಾ ತೊಟ್ಟಿಯಿಂದ ತೊಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾ ಹೋರಣನು. ಆಯುಥಾಗಾರವನ್ನೂ ಜಂದ್ರಶಾಲೆಯನ್ನೂ ದಾಟಿದೆಲೇ ರಾವಣನ ಪ್ರಷ್ಟಕವಿಮಾನವು ಮಾರುತಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಅದರ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೆಲನ ಅದ್ಭುತವಾಗಿತ್ತು. ಅದೊಂದು ಕೆಲೆಯ ಬಲೆಯೇ ಸರಿ. ಅವಿಮಾನದ ಮೇಲ್ಯಾಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಷ್ಟಭರಿತಗಳಾದ ಮರಗಳೇನು, ಬೆಳ್ಗಳ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ದಿವ್ಯ ಭವನಗಳೇನು, ಅರಳಿದ ತಾವರಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾದ ಸರೋವರಗಳೇನು, ಮನೋಹರವಾದ ಉದ್ಯಾನಗಳೇನು, ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಮೃಗಪಟ್ಟಿಗಳೇನು, - ಇವುಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂಬ ನೋಡುತ್ತಾ ದ್ವಿಷಿಕಾಲ ಅದರ ಮುಂದೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಅದರೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನೂ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿದನು. ಪೊಜ್ಞಾದ ಸೀತಾಮಾತೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬರಲ್ಲಿ.

ರಾವಣನ ಅರಮನೆಯಿಂದರೆ ಅದೊಂದು ನಗರವಿದ್ದಂತೆ. ಆ ಅರಮನೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಮಾನವೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮನೆಯಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಅತ್ತ ಹೋದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಹಲು. ಅದು ಅರ್ಥಯೋಜನ ಅಗಲ ಒಂದು ಯೋಜನ ಉದ್ದ ವಿಸ್ತಾರವಾದದ್ದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ರಾವಣೇಶ್ವರನ ಪತ್ರಿಯರೂ ಆತನು ಭೂಜಬಲದಿಂದ ಅವಹರಿಸಿ ತಂದಿದ್ದ ರಾಜಕ್ಷಸುಕೆಯರೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿ ತುಂಬಿದ್ದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲರೂ ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರಗೆ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅರ್ಥರಾತ್ರಿಯಾದ ಮೇಲೆ ನಿದ್ರೆಯಿಂದಲೂ ಓನಮದದಿಂದಲೂ ಚ್ಯಾಮರೆತು ಮಲಗಿದ್ದರು. ರಂಗಸಂಗೀತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪ್ರಷ್ಟಮಾಲಿಕಾಗಳಿಂದಲೂ ವಿವಿಧಾಭರಣಗಳಿಂದಲೂ ಭೂಷಿತಯರಾಗಿ ರತ್ನಗಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಮೌನದಿಂದ ಮಲಗಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಂಸಭೂಮಿರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಮಲವನದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯಾದಯವಾದೊಡನೆಯ ಅರಳಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದೊಡನೆ ಮೊಗ್ಗಾಗುವ ಕಮಲಗಳಿಂತೆ ಕಳಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕಮಲಮುಶಿಯರು ಕಣ್ಣಿಂಬುಚ್ಚಿ ತಮ್ಮ ನಿಶ್ಚಯದೊಡನೆ ಸುಗಂಧವನ್ನು ಹೊರಚೆಲ್ಲತ್ತಾ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಂಸತೂಲಿಕಾತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಲಂಕಾಧಿಪತಿಯು ನಕ್ಷತ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಜಂದ್ರನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವರು ಪ್ರಣಾಶೇಷಿಂದ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದೇ ಹನುಮಂತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಅಪ್ಪು ಕಾಂತಿ ಲಾವಣ್ಯಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದರು, ಆ ಕಾಂತೆಯರು. ಮಧುವಾನ ಮಾಡಿ ರತ್ನಿಕೀರ್ದೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾಗ ಪ್ರಷ್ಟಹಾರಗಳೂ ಆಭರಣಗಳೂ ಸದಿಲಿಹೋಗಿರಲು, ಅವುಗಳನ್ನು ನೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿದೆ ಹಾಗೆಯೆ ಅವರು ನಿದ್ರಾಸ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಕೆಲವರಿಗೆ ತಿಲಕ ಅರ್ಥ ಅಳಿಸಿ ಹೋಗಿದೆ; ಕೆಲವರ ಕಾಲಂದುಗೆ ಜಾರಿಹೋಗಿದೆ; ಕೆಲವರ ಕಂಠಹಾರಗಳು ಜಾರಿಬಿದ್ದಿವೆ; ಕೆಲವರ ಉಟ್ಟಬಟ್ಟಿಯೇ ಸದಿಲಿಹೋಗಿದೆ; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಡ್ಡಣ ಕಿತ್ತುಹೋಗಿದೆ. ಹೂವರಲ್ಲಿದ ಬಳಿಗಳನ್ನು ಕಾಡಾನೆ ಕಿತ್ತೆಸೆದಂತೆ ಅಸ್ತವ್ಯಾಸ್ತವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರ ಪ್ರಮದೆಯರು ಒಂದು ಕಡೆ; ನಿದ್ರಾಸ್ತಯಲ್ಲಿಯೂ ಶೃಂಗಾರ ಚೇಷ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಕಾಮನಿಯರು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ. ಅಲ್ಲಿಬ್ಬ ಪ್ರಾರ್ಥೆಯ ಸೆರಗು ಅವಳ ಉಸಿರಿನ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಮೇಲೆದ್ದು ಕುಣಿಯತ್ತಿದೆ! ಬಣ್ಣದ ಧ್ವಜಪಟವೊಂದು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ! ಇತ್ತೆ ಕಡೆ ಬಬ್ಬಳು ತರುಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಸವತಿಯನ್ನೇ ರಾವಣನೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಅವಳ ಮುಖಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿದುತ್ತಿದ್ದಾಳ!

ಮದ್ವಾನದಿಂದ ಮ್ಯಾಮರೆತು ಬಿಡಿದ್ದ ಅವಳು ತನ್ನ ಗಂಡನೇ ಮುದ್ದಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಮೋಹಗೊಂಡು ಪ್ರತಿಚುಂಬನದಿಂದ ಆ ಸವತೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಒಬ್ಬಳು ತೋಳನ್ನೇ ತಲೆಗಿಂಬಾಗಿ ಮಾಡಿಕೆಲೊಂದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಬಳು ಉಟ್ಟಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ ತಲೆಗಿಂಬಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಒಬ್ಬಳು ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು; ಅವಳ ಭುಜದಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು; ಅವಳ ತೋಡೆಯಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು; ಅವಳ ತೋಳಿನಮೇಲೆ ಮಗುರೊಬ್ಬಳು. ನಾಲಾಗಿ ಪೋಣಿಸಿರುವ ಪುಷ್ಟಮಾಲೆಗಳಂತೆ ಆ ಸ್ತೀನಂಮೂಹಕತಾಣತ್ತಿರಲು ಆ ಅಂತಃಪುರವೋಂದು ಹೂಬಳ್ಳಿಯ ತೋಟದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಹನುಮಂತನು ಈ ಸ್ತೀ ಸದಸ್ಯನ್ನು ಕಂಡು ನಿಟ್ಟಿಸಿರಿಟ್ಟನು. “ಈ ರಮಣೆಯರು ರಾವಣನೊದನೆ ಸುಖವಾಗಿರುವಂತೆ ಸೀತಾಮಾತೆಯೂ ಶ್ರೀರಾಮನೊದನೆ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು! ಆಕೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅರ್ಣಿಸಿದರೆ ರಾವಣನ ಬದುಕೂ ಎಷ್ಟೋ ಶ್ರೇಯಸ್ತರವಾಗುವುದಲ್ಲವೇ? ಅಯ್ಯೋ, ಈ ಮಹಾವ್ಯಾಭವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಶೂರ ರಾವಣನು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡುತಂದು ಎಂತಹ ಅನಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದನು! ಇದು ಏನು ವಿನಾಶಕಾಲ ಇವನಿಗೆ!” ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಿಡುಕಿಕೊಂಡನು.

ಹನುಮಂತನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆಸಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಹೊರಟನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೋಲುವಂತಿಲ್ಲ. ಮುಂದುವರಿದು ಹಾಗೆಯೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಶಯನ ವೇದಿಕೆ ಕಾಣಬಂದಿತು. ಅದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಕಾರ್ತಿಲೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿತ್ತು. ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕಲೆಯಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಡ ದಂತದ ಕಟ್ಟುಗಳು. ಅದರ ಮೇಲಿದ್ದ ಹಲಗೆ ವೈಘಾಯನಿರ್ಮಿತವಾದುದು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನಗಂಬಳಿಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಹಂಸತೂಲಿಕಾತಲ್ಲ. ಆ ವೇದಿಕೆಯ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಟಮಾಲಿಕೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತೆ ಬೆಳ್ಗಾಗ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಶ್ವೇತಚ್ಛರ್ತ್ವವೋಂದು ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿದೆ. ಅದರ ಸಮೀವದಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ಯಾಲಿ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬೀಸುತ್ತಿರುವ ಕೀಲುಬೊಂಬಗಳು. ವಾರಿಜಾತಾದಿ ಪುಷ್ಟಗಳಿಂದ ಆ ಹಯ್ಯಂಕವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿತ್ತು. ಆ ಮನೋಹರವಾದ ಹಯ್ಯಂಕದ ಮೇಲೆ ಕಾಮುಗಿಲಿನಂತೆ ದಿಂಫೆಕಾಯಿಕನಾದ ಲಂಕೇಶ್ವರನು ಮಲಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳು ಥಳ ಥಳ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರ್ದವು. ಸುವರ್ಣವಸ್ತುವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಗಂಥಪುಷ್ಟಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮಿಂಚಿನೊಡಗೂಡಿ ಸಂಜೀಗಂಪಿನಿಂದ ಹೊಳೆಯುವ ಮುಗಿಲಿನಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತನಾದ ಆ ಆಜಾನುಬಾಹುವನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ “ಇವನು ಸೀತಾಪಹರಣ ಮಾಡಿದ ಮಹಾಷಾಸಿ” ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿದು, ಹಿಶಾಚವನ್ನು ಕಂಡವನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟುವಂತೆ ಆತನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದನು. ಆದರೂ ಆ ಹಯ್ಯಂಕವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಅವನ ಹಾದಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಅವನ ಹೀಯ ಪತ್ತಿಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರೀಕ್ಷೆಸಿ ನೋಡಿದನು. ಆ ಪ್ರಮದೆಯರು ಮಲಗುವ ಮನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಾದ್ಯವಿಶೇಷಗಳು ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಡಿದ್ದವು. ರಮಣೆಯೊಬ್ಬಳು ವೀಣೆಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೆ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿರಲು ತಾವರೆಯೆ ಬಳಿಯೊಂದು ತೆಪ್ಪವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಮನೋಹರಿ ತಮಣೆಯನ್ನಷ್ಟಿ ಮಲಗಿರಲು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಅಗಲಿಬಂದ ಹೀಯನನ್ನು ಅಪ್ಪಿದೆವಳಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾಗೆಯೆ ಮದ್ದಲೆಯನ್ನಷ್ಟಿ ಮಲಗಿರುವವರು, ಹೊಳಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹೊಂಡು ಮಲಗಿರುವವರು - ಅಂಜನೆಯನು ಒಬ್ಬರಾದಮೇಲೊಬ್ಬರಂತೆ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರೀಕ್ಷೆಸುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಬರಲು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ

ಒಂದು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ದಿವ್ಯ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕಂಡನು. ಆಕೆಯ ಸರ್ವ ಅವಯವಗಳೂ ಮುಕ್ತಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದವು. ಸುವರ್ಣಕಾಂತಿಯಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಆಕೆಯ ದೇಹಕಾಂತಿಯಿಂದ ಆ ಸದಸ್ಯೆಲ್ಲವೂ ಕಾಂತಿಯತ್ವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸೌಂದರ್ಯಾಧಿದೇವತೆಯಿಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನು ಆಕೆಯೇ ಸೀತಾಮಾತೆಯಿರಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು: ಆತನು ಅಮಿತಾನಂದದಿಂದ ತನ್ನ ಬಾಲವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಮುತ್ತಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತುಣಿದಾಡಿಬಿಟ್ಟನು.

ಈ ಬಗೆಯಾದ ಸೀತೆಯಿಂಬ ಭಾಂತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ದಿವ್ಯ ಸುಂದರಿ ರಾವಣನ ಪ್ರಾಣಪೀಯೆಯಾದ ಮಂಡೋದರಿ. ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಾಂತಿಯಾದರೂ ಕ್ಷಣಿಕವಾದುದು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆತನು ತನ್ನ ಅವಿವೇಕತ್ವಾಗಿ ಸಂತಾಪಗೊಂಡನು. “ಮಹಾ ಪತಿವೃತ್ಯೆಯಾದ ಸೀತಾಮಾತೆಯಲ್ಲ, ಈ ಶ್ವರ್ಜಾದ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲ? ರಾಮನನ್ನು ಅಗಲಿರುವ ಆ ಸೀತಾಮಾತೆಗೆ ನಿಬ್ರಯೆಂದರೇನು? ಅಲಂಕಾರವೆಂದರೇನು? ಮದ್ಯಾಂತಾನದಿಂದ ಮತ್ತೇರಿ ಮಲಗಿರುವ ಈ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಸೀತೆಯಿಂದು ಯೋಚಿಸಿದುದು ಮಹಾಬಾತೆಕ. ರಾಮನ ಸುಂದರಾಕಾರವನ್ನು ಕಂಡ ಹೆಣ್ಣ ಬೇರೊಬ್ಬನನ್ನು ಮೋಹಿಸಿಯಾಳೆ? ಇವಳೆಂದಿಗೂ ಸೀತೆಯಲ್ಲ” ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿವಾದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು.

ಶಯನ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಸಮೀಕ್ಷಾದಲ್ಲಿಯೇ ರಾವಣನ ಪಾನಗೃಹವಿತ್ತು. ಹನುಮಂತನು ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕ ಹೊರಟನು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಲಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮನ್ಯಾಫ ಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಬಳಲಿ ಮಲಗಿರುವವರು ಕೆಲವರು; ಮದ್ಯಾಂತಾನದಿಂದ ಮತ್ತುರಾಗಿ ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿರುವವರು ಕೆಲವರು; ನರ್ಕನದಿಂದಯೋ ಸಂಗೀತದಿಂದಯೋ ಶಾಂತರಾಗಿ ಮಲಗಿರುವವರು ಕೆಲವರು; ಸಂಗೀತ ಸಾಧನಗಳನ್ನೇ ತಲೆಗಿಂಬಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಲಗಿರುವವರು ಕೆಲವರು. ಅವರಾರೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೋಲುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹನುಮಂತನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ರಾವಣ ಶಯನಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಗೂಡಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಮಲಗಿರುವ ಗೋವಿಗಳಂತಿದ್ದ ಅಲ್ಲಿನ ಹೆಣ್ಣಗಳ ಮದ್ಯ ಅರಸಿದನು; ಪುನಃ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಾನಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಮಾಂಸಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನೂ ಭಕ್ತ್ಯಾಭೋಜ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಭಾಂಡಗಳನ್ನೂ ರತ್ನಾಖಿತವಾದ ಸುವರ್ಣ ವಾನವಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಅಮೂಲ್ಯ ಮದ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಾಲಾಗಿರಿಸಿದ್ದ ಸುವರ್ಣ ಕುಂಭಗಳನ್ನೂ ಕಂಡನೇ ಹೊರತು ಸೀತೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಾನಾವರ್ಣದ ನಾನಾಜಾತಿಯ ನಾನಾರೂಪಿನ ಹೆಣ್ಣಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಾನ್ವಿತವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದೇ ವಾಪಕರವೆನ್ನಿಸಿತು ಆತನಿಗೆ. ಪರವುರುಷರ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಆಸ್ವದಪಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿತೇ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಿರ್ಬಜ್ಞರಾಗಿ ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿದ್ದರು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ನೋಡುವುದು ಪರಮವಾತಕವೆನ್ನಿಸಿತು ಆ ವಾಪಭೀರುವಿಗೆ. ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೊರಗಿ ಮರುಗಿದನು. ಆದರೆ ತಾನು ಒಂದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ತಾನು ಆಚರಿಸಿದಂತೆ ಆಚರಿಸದ ಹೊರತೂ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಹೀಗೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡನು: “ನಗ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಂಡರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ವಿಕಾರಗೊಳ್ಳಿದು. ಸಮಸ್ತ ಇಂದಿಗಳ ಪ್ರವರ್ತನೆಗೂ ಕಾರಣವಾದ ಮನಸ್ಸು ಸಾಂಧಿನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ದೋಷಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿಯಲು? ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಹಂಗಸರ ಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವುದು?”

ಇಂ. ಹನುಮಂತನ ಚೀಂತೆ

ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಸೇತಾಮಾತೆ ಕಾಣಬರದಿದ್ದುದರಿಂದ ಹನುಮಂತನು ಅತ್ಯಂತ ಚೀಂತಾಕ್ರಾಂತನಾದನು. “ಆಕೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬಹುದೆ? ಅಥವಾ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಆ ಪತಿವ್ತಾಶಿರೋಮಣಿಯನ್ನು ರಾವಣನೇ ಕೊಂಡುಹಾಕಿರಬಹುದೆ? ಕರಾಳಾಕೃತಿಯ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಶಂಡ ಭಯದಿಂದ ಆಕೆ ಮೃತಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಹೊಂದಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಇನ್ನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಾನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ನೂರುಗಾವುದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹಾರಿ ಬಂದ ನನ್ನ ಶ್ರಮವಲ್ಲವೂ ವ್ಯಧವಾಯಿತಲ್ಲಾ! ಅಯ್ಯೋ ದುರ್ವಿಧಿ! ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಧವಾಗಿ ಕಾಲಕ್ಷೇಪಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತರೆ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ನನಗಾಗಿ ಕಾಯಿತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವ ಅಂಗದಾದಿಗಳು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಅವಧಿ ಮೀರಿದರೆ ಅವರೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಯೋಽಪವೇಶ ಮಾಡುವರಲ್ಲಾ!” ಹೀಗೆಯೇ ಬಹುಕಾಲ ಚಿಂತೆಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನು ತನ್ನ ನಿರುತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೊಡಿಹಿ ಮೇಲಕ್ಕೆಧ್ವನಿ, “ಶಾತ್ಸಾಹವೇ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಮೂಲ. ಮುಂದಿಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚೆಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆಳೆಯದೆ ಮುನ್ನಗ್ಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದೀಗ ಧೀರನ ಲಕ್ಷಣ” ಎಂದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಅಂಗುಲಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟೂ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಡು ಹುಡುಕಿನೋಡಿದನು. ಕುರೂಪಿಗಳೂ ಕರಾಳ ವದನೆಯರೂ ಆದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಕಾಣಿಸಿದಂತೆ ಸೂರೂಪೆಯರಾದ ವಿದ್ಯಾಧರಿಯರೂ, ಚಂದ್ರಮುಖಿಯರಾದ ನಾಗಕನ್ಯೆಯರೂ, ಅನಂಶ್ಯಾತರಾಗಿ ಕಾಣಬಂದರಾದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದರೂ ಸೇತೆಯಾಗಿರಲ್ಲಿ. ಮುಗಿಲಿಂದ ಮುಗಿಲಿಗೆ ಶೋಧಿಸಿದರೂ ರಾಮಪತ್ನಿಯಾದ ಸೇತೆಯ ಸುಳಿವೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹನುಮಂತನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನಾ ತರಂಗಗಳು ಏಳಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದು. “ರಾಜಕುಮಾರಿಯೇನಾದರೂ ಸದ್ಗುರುತನೆಯನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿ ರಾವಣನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಅಂಗಿಕರಿಸರಬಹುದೇ? ‘ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ! ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ!’ ಎಂತಹ ದುಭಾವನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಿತು? ಹಾಗೆಂದಿಗೂ ನಡೆಯಲಾರದು. ನಾಗರದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗೆ ಆಕೆ ನಾಗರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಬಾಹುಪೀಡನದಿಂದ ಆ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಹಾರಿಹೋಗಿರಬಹುದು. ಈ ರಾವಣನೇ ಅಥವಾ ಅವನ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಆ ಕೋಮಲೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಸಿರುವುದೂ ಸಾಧ್ಯ. ಇರಬೇಕಿರಬೇಕು. ಆಕೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮೃತಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಪಾಪ, ನಾಯಿವ ಮುನ್ನ ‘ಹಾ ರಾಮಾ! ಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಾ! ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ ಪ್ರಾಣವಿಟ್ಟಜೋ! ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಆಕೆ ರಾವಣನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ರಹಸ್ಯವಾದ ಯಾವುದಾದರೋಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪಂಚರಸ್ತವಾದ ಗಿಳಿಯಂತೆ ಬಂಧಿತಜಾಗಿ ರೋದಿಸುತ್ತಿರುವಜೋ ಏನೋ! ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆದಕದ ಸ್ಥಳವೇ ಇಲ್ಲ. ಆಕೆ ದೇಹತ್ವಾಗ ಮಾಡಿರುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯ. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಈ ಸುಧಿಯನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಹೇಳದೆ ಸುಮೃನಿರುವದಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಈಗ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು? ಸೇತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರೆ ಯಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಂತಾಯಿತು? ‘ಸೇತೆಯನ್ನು ನಾನು ಕಾಣಲಾಗಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ದಾರುಣ ವಾಕ್ಯ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೂಡನೆಯೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಜೀವತ್ವಾಗಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಶಂಡ ಭಕ್ತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ

ತುಳುಕ್ಕತ್ತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ವಾಮಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನ ಧರಿಸಿಯಾನೆ? ಈ ಸೋದರರು ಮಡಿದುದನ್ನ ಕೇಳಿದರೆ ಬಂಧು ಹೇಮಿಗಳಾದ ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರೂ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನ ತೊರೆಯುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಮಾತೆಯರಾದ ಕೌಸಲ್ಯಾ ಸುಮಿತ್ರಾ ಕೈಕೆಯರಿಗೂ ಮರಣವೇ ಶರಣಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮರಣ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನ ಕಂಡು ಸುಗ್ರೀವನು ಜೀವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಅತನೂ ಅನುದೋರವನು; ಅತನ ಹೆಂಡತಿ ಮಹ್ಕಳೂ ಆತನೊಡನೆಯೇ ಸತ್ತುಹೋಗುವರು. ಇದನ್ನ ಕಂಡು ಅಂಗದನೂ ಕಹಿವೀರರೂ ಎದೆಯೂಡೆ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವರು. ಹೀಗೆ ಇಡ್ಡಾಗುತ್ತು ಕುಕುಲನಾಶದೊಡನೆ ಕಹಿಕುಲವೂ ನಾಮಾವಶೇಷವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಇದು ತಪ್ಪಬೇಕಾದರೆ ನಾನು ಕೃತಕಾರ್ಯನಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಬಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೀತಾವೃತ್ತಾಂತವು ತಿಳಿಯವರೆಗೂ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇಡ್ಡಬಿಡಬೇಕು.”

ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯ ವಿಫಲವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಅಸಹ್ಯ ವೇದನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ “ಹಾಳು ಈ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶದಿಂದ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲೇ?” ಎಂದು ಹೊಳ್ಳುವನು. ಆದರೆ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಧೀರನು “ಭೇ ಭೇ! ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಹೇಡಿತನ. ಜೀವಫೋಂದಿದ್ದರೆ ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ ಶುಭವನ್ನ ಕಂಡೇನು! ಆತ್ಮಹತ್ಯೆದಂತಹ ಹೇಯಿಕಾರ್ಯವನ್ನ ಕೈಕೊಂಡು ಇಹವರಗಳಿಗೆ ದೂರನಾಗಲೇ?” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವನು. ವಾಹಿ ರಾವಣನನ್ನ ಸಂಹರಿಸಬಿಡಲೇ?” ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಆಲೋಚಿಸುವನು. ಆದರೆ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ “ಉಹು! ಅವನನ್ನ ಎಳೆದೊಯ್ದಿ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಪಶುವನ್ನ ಬಲಿಗೊಡುವಂತೆ, ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಹೊಳ್ಳುವನು. ಏನುಮಾಡಿದರೂ ತಾನು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯವನ್ನ ಸಾಧಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದಿಸಲು ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಉದ್ದಿಗ್ನಗೊಳ್ಳುವುದು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ನಿಯತಾಹಾರದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇಡ್ಡಬಿಡುವುದೇ ಸರಿಯಿಂದು ಆತನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಶೋಕವನವನ್ನ ತಾನು ಹುಡುಕಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕೊಂಡು ಅದನ್ನ ಶೋಧಿಸಹೋರಣನು. ಹೊರಡುವ ಮನನ್ನ ಅಷ್ಟವಸುಗಳಿಗೂ, ಏಕಾದಶ ರುದ್ರರಿಗೂ, ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಿಗೂ, ಅಶ್ವನೀ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಸತ್ಯಮರುತ್ತುಗಳಿಗೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮನಸಾವಂದಿಸಿದನು. ಆ ವನದಲ್ಲಿ ದೇವಿಯೇನಾದರೂ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಘಲಪ್ರದಾನಮಾಡುವಂತೆ, ವಿರಹಹೀಡಿತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಆಕೆಯನ್ನ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಕೊಂಡನು. ಮನಸ್ಸಿಗೇಕೋ ಸೀತೆಯನ್ನ ಕಂಡರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಚೀರತಪಸ್ಸಿನಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನ ಯಾವಾಗ ಕಾಣಬೇನೂ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ರಾವಣಾಂತಃಪುರದಿಂದ ಒಂದೇ ನೆಗೆತಕ್ಕೆ ಅಶೋಕವನದ ಪ್ರಾಕಾರಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು.

ಖಖ. ಅಶೋಕವನ

ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೂಡಿದ ಅಂಬು ಹಾರಿಬರುವಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ ಹಾರಿಬಂದ ಹನುಮಂತನು ಮಧ್ಯ ತೂರಿಬಂದು, ಮಾವಿನ ಮರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಲತಾಕುಂಜದಲ್ಲಿ ಇಳಿದನು. ಆಗ ವಸಂತಕಾಲವಾದುದರಿಂದ ಮರಗಿಡಗಳು ಪುಷ್ಟನಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದ ಆತನು ತೂರಿಬಂದ ರಭಸಕ್ಕೆ ಮರಗಿಡಗಳು ಅಲಗಿ ಆತನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ

ಪುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ, ಆ ವನಮಹ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಿಟ್ಟ ಹೂವಿನ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಕಂಗೋಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹನುಮಂತನು ಭೂಮಿಗೆ ಅವಶಿಸಿದವನೇ ಒಮ್ಮೆ ಸುತ್ತಲೂ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದನು. ಆಹಾ! ಏನು ಚೆಲುವದು! ರಾವಣನ ರಸಿಕತೆಗೆ ಆ ಪ್ರಮದವನವೇ ಒಂದು ಹಿರಿಯ ಸಾಹೀ ಎಂಬಂತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಘಲಪುಷ್ಟಭರಿತವಾದ ಗಿಡ, ಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳು. ಅವೆಷ್ಟು ಬಗೆಯಾದ ವೃಕ್ಷಗಳು! ಅದೆಲ್ಲಿಂದ ಅಷ್ಟು ಸುಂದರವಾದ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ತಂದು ಅಲ್ಲಿ ನಾಟಿರಬಹುದು! ಎತ್ತರಕಡೆ ನೋಡಿದರೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬಿ! ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೂಟಿತದಿಂದ ಕಣಾರ್ಮೃತವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದೆ! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಮರಗಳ ಕೊಂಬಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ಗರಿಗೆದರಿಕೊಂಡು ಕೇರಾಧ್ವನಿಯೊದನೆ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ನವಿಲಗಳು. ಮರಗಳಿಂದ ಉದುರಿದ ಹೂಗಳು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಹನುಮಂತನು ಆ ಶೋಭಾರಾಶಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕುಡಿಯುತ್ತಾ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸ್ತಂಭಿತನಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಬೆಳುದಿಂಗಳ ಮಂಜುಲ್ಲಿ ನೆನೆದು ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ವನರಾಜಿಯ ಶೋಭೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಮ್ಯಾಮರೆಯುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲ ಅದು. ಸೀತಾದೇವಿಯ ಶೋಧನೆಗಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಆ ವನದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ತಂಡು ಸಂತೋಷವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೋಷವುತ್ತಿತ್ತು. ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಅಸುಗೆಯ ಮರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದನು. ಅದರ ಎಲೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಳಿಗಳ ಉದುರಿ, ಜೂಬಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಸೋತು ನಿರ್ಧನಿಕವಾಗಿ ನಿಂತ ಜೂಬಾಳಿನಂತೆ ಅದು ಬೋಳಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಿಂದ ಶಾಂತನಾಗದೆ ಅವನು ಒಂದೆರಡು ಮರಗಳನ್ನು ಬುಡಸಹಿತವಾಗಿ ಕಿತ್ತನೆಸೆದನು. ಇಷ್ಟಾದಮೇಲೆ ತನ್ನ ಶೋಧನಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದನು.

ಅದೇನು ಆ ವನದ ವೈಭವ! ರಸ್ತೆಯ ನೆಲಗಟ್ಟೆಲ್ಲವೂ ರತ್ನಖಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಸರೋವರಗಳು ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಂತನಿಮಿತವಾದ ಸೋವಾನಗಳು. ಒಳಗೆ ತಳಕಾಣವಂತಿರುವ ಸ್ವಂತವಾದ ತೀಳಿನೀರು; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಅರಳಿರುವ ಕನ್ನೆಡಿಲೆಯ ಪುಷ್ಟಿಗಳು; ತಾವರೆ ನೈದಿಲೆಯಲೆಗಳ ಬಳಿ ವಿಶ್ವಾಂತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹಂಸನಾರಸಾದಿ ಪದ್ಮಿಗಳು. ಸರೋವರವನ್ನು ದಾಟಿ ಎರಡು ಹೆಚ್ಚೆ ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರವಾಹ. ಅದರ ಎರಡು ದಂಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳಿಂತೆ ಕಂಗೋಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಮರಗಳ ಸಾಲು; ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸಹಸ್ರಾರ್ಥಿ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಆ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನಾಲ್ಲಿಂಗಿಸಿ ಬಳುಕುತ್ತಾ ನಿಂತಿದೆ. ಅವುಗಳ ಸಮೀವರದಲ್ಲಿಯೇ ಲತಾಗೃಹಗಳು. ಅಪುಗಳನ್ನು ಹಾಡು ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ ಹೆಚ್ಚನೆಯ ಹಸುರನ್ನು ಹೊಡ್ದುನಿಂತಿರುವ ರ್ಯಾತರೆವರ್ತತ. ಅದರ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಂತಿಗೃಹಗಳು. ಆ ರ್ಯಾತರೆವರ್ತತದಿಂದ ಸಣ್ಣ ಯುರಿಯೊಂದು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅದನ್ನೂ ದಾಟಿಹೋದರೆ ಸುತ್ತಲೂ ಜಗಲಿಗಳುಳ್ಳ ಸುಂದರ ವೃಕ್ಷಗಳು; ಸುವರ್ಣ ನಿಮಿತವಾದ ಸೋವಾನಗಳು ಆ ಜಗಲಿಗಳಿಗೆ ಅಂತಹ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಶಿಂಶುವೃಕ್ಷವೊಂದು ವನರಾಜನಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತಿತ್ತು. ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ವೃಕ್ಷಗಳು ಸುವರ್ಣ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರ್ದವು. ಹನುಮಂತನು ಆ ಶಿಂಶುವೃಕ್ಷವನ್ನು ಏರಿ ಕುಳಿತು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸೀತಾನ್ನೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ತರನಾಗುವೆನೆಂದುಕೊಂಡನು. ಸುತ್ತಲ್ಲಿದ್ದ ವೃಕ್ಷಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದುದನ್ನು ತಂಡು “ಭರಿ! ಈಗ ನಾನೋಂದು ಜಿನ್ನದ ಕಹಿಯಾದೆ!” ಎಂದುಕೊಂಡು ಒಮ್ಮೆ ಮುಗುಳ್ಳಿಗೆ ನಕ್ಕನು. ರಾಮನವಿರಹಿಂದ ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವ ಸೀತಾಮಾತೆ ದುಃಹೋಷಶಮನಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು. ಶೀರಾಮನೋಡನಿದ್ದಾಗ ಆಕೆಗೆ ವನವಿಕಾರವೆಂದರೆ ಬಲು ಸಂತೋಷವಂತೆ! ಆದ್ದರಿಂದ ಇಷ್ಟ ರಮ್ಯವಾದ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಇರಳು. ಆಕೆ ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಸಂಧ್ಯೋಽಂದಾಸನೆಯನ್ನು ತಪ್ಪದೆ

ಮಾಡತಕ್ಕವಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳಗು ಮುಂಜಾವಿಗೆ ಈ ನರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು. ಆತೆ ಬದುಕಿರುವುದೇ ನಿಜವಾದರೆ ಈ ನಿರ್ಮಾರಿಣಿಗೆ ಬರದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದುಕೊಂಡು ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಬಿಡುಗಟ್ಟಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಹನುಮಂತನು ಆ ಮರದ ಮೇಲೆಯೇ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದನು.

೫೪. ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಸೀತಾಮಾತೆ

ಅಗೋ!! ಮರದ ಕೆಳಗೆ! . . . . ಕೆಳಗುಂದಿದ ಮುಖದಿಂದ ಕುಳಿತಿರುವ ಆ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿ!

ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಮೇರಿತ್ತು. ಚೆಳಿಗಾಳಿ ಸುಯ್ಯಂದು ಬೀಸಲಾರಂಭಿಸಿತ್ತು. ಹನುಮಂತನು ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶಿಂಶುಪವ್ಯಾದ್ವದಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದನು. ಎಂತಹ ಮನಮೋಹಕ ದೃಢವಾದು! ಬೆಳುದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆ ನೋಟ ನೂರ್ವೆಡಿ ಹೆಚ್ಚು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಂಗೋಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಪುಷ್ಟಸಮೃದ್ಧವಾದ ನೂರಾಯ ಅಶೋಕವ್ಯಾದ್ವಗಳು ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ಞಾಲೆಯಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಾ, ಅಶೋಕವನವೆಂಬ ಆ ವನದ ಹೆಸರನ್ನು ನಾಧರಕಗೋಳಿಸಿದ್ದುವು. ಅಪುಗಳ ಮಧ್ಯ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಕಮಲ ಕನ್ನೆಡಿಲೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕೊಳಗಳು; ಒಂದೊಂದು ವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೂ ದಿವ್ಯವಾದ ಆಸನಗಳು; ರಸ್ತೆಗಳಿಗಲ್ಲಾ ಅನಷ್ಟವಾದ ರತ್ನಗಂಬಳಿಗಳನ್ನು ಹಾಸಿದೆ. ಹನುಮಂತನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಅಪುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಮರಗಳ ಮಧ್ಯ ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಭವ್ಯ ಭವನವೊಂದು ಗೋಚರಿಸಿತು. ಆತನು ಹೆಚ್ಚು ಸದ್ಗುಲಿಂತೆ ಆ ಭವನವನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದನು. ಸುತ್ತಲೂ ನಾವಿರಾಯ ಕಂಭಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮನ ಕ್ಯಾಲಾಸದಂತೆ ಬೆಳ್ಗಾಗೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಸೋಽಾನಗಳು ಹವಳಿದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದುವು. ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಜಗಲಿ ಸುವರ್ಣಾಮಯ. ಆ ಭವನದ ದಿವ್ಯಕಾಂತಿಯಿಂದ ಹನುಮಂತನ ಕಣ್ಣಗಳು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾಲ ಕೋರ್ಪಸಿದಂತಾಯಿತು.

ಹನುಮಂತಸಿಗೆ ಅರಮನೆಯ ದಿವ್ಯತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ ನಿಲ್ಲಲು ವ್ಯವಧಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಗೋ, ಆ ಅರಮನೆಯ ಸಮೀಕ್ಷಾದಲ್ಲಿಯೇ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಮಲಿನಪಸ್ತಗಳನ್ನಾಟ್ಟು ಕಳಗೆಂದಿದ ಮುಖದಿಂದ ಕುಳಿತಿರುವ ಆ ದಿವ್ಯಮಂಗಳಮೂರಿ! ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಕುಳಿತಿರುವ ಕರಾಳವದನೆಯರಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು. ಹನುಮಂತನು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಸ್ತಂಭಿತನಾದನು. ಅದೆಂತಹ ತೇಜೋರಾಶಿ, ಅದು! ಆ ಮಾಸಿದ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಹೊಗೆಯಂತೆ ಆ ತೇಜೋರಾಶಿಯನ್ನು ಆವರಿಸಿದೆ. ಕಿತ್ತು ಬಿಸಿಲಿಗಳಿಂದ ಕಮಲದಂತೆ ಮುಖ ಬಾಡಿದೆ! ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಆಕೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ! ತಲೆಗೂದಲೆಲ್ಲವೂ ಜಡೆಗಟ್ಟಿಹೋಗಿದೆ. ಹೂವಿಲ್ಲದ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಕಳಗೆಟ್ಟು ಆಕೆ ಕೇವಲ ಕೃಶಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ! ನಾಯಿಗಳು ಮುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ ಹುಲ್ಲೆಯಂತೆ ಪರಿತಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ದಿವ್ಯಮೂರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನು ಆಕೆಯೇ ಸೀತಾಮಾತೆಯಿರಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದ ಕುರುಹುಗಳಲ್ಲವೂ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು ಆತಸಿಗೆ. ಇಂಷ್ಟ್ ಮೂರಕ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಒಗೆದಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಯೂ ಒಂದೇ ಬಣ್ಣದವು; ಒಂದೇ ಜಾತಿಯವು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಾಡಿದ ಸೀತಾಮಾತೆಯ ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಗಳ ವಣನೆಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೂ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಹಗಲಿರುಳೂ ಪರಿತಹಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಆ ತ್ರಿಭುವನನುಂದರಿ ಈಕೆಯೇ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಸೌಕರ್ಯಮಾರ್ಯವೂ ಈ ಸೌಂದರ್ಯಮಾರ್ಯವೂ ಈ ದೇಹ ಸೌಷ್ಠವವೂ ಮತ್ತಾರಿಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯ? “ಆದರೆ ಈ ದೇವಿಯನ್ನು ಅಗಲಿಯೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇಹತ್ವಾಗಮಾಡದೆ ಜೀವಧಾರಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದುದೇ ಸರಿ! ಅದೆಂತಹ ಮಹನೀಯ ಆತ!” ಎಂದು ಮಾರುತಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಶಾಫಿಸಿದನು.

ಸೀತಾದೇವಿಯ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನ ಕಣ್ಣ ಹನಿಗೂಡಿದುವು. “ಇದೆಂತಹ ಕಾಲಗತಿ! ಲೋಕಗುರುವಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೆ ಕ್ಯಾಹಿಡಿದ ಗಂಡನಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ದೇವಿಗೆ ಇಂತಹ ದುಸ್ಥಿತಿ ತಪ್ಪಲಿಲವಲ್ಲಾ! ಅದರೂ ಈಕೆಯ ಮನಸ್ಸೆಯೇ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು! ಪೂರ್ಣಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗಂಗಾನದಿಯಂತೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯಯುತ್ತಾಗಿದ್ದಾಳೆಯಲ್ಲಾ! ತನ್ನ ಗಂಡನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ ಮುದುನನ ಧ್ಯೇಯ ಸ್ವೇಯಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲವಳಾದುದರಿಂದಲೇ ಈಕೆ ಇಷ್ಟು ತಾಳ್ಳುಯಿಂದಿರುವಳು” ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. “ಶೀಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಹರಸ್ವರ ಅನುರೂಪವಾದ ದಾಂಡತ್ಯ ಸೀತಾರಾಮರ್ದು” ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಆತ. “ತನ್ನ ರೂಪಗುಣಗಳಿಂದ ಪತೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಈಕೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಎಷ್ಟು ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಲ್ಲ? ಈಕೆಗಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ರಾಮಚಂದ್ರನು ವಾಲಿಯನ್ನು ವರ್ಧಿಸಿದುದು? ವೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಕಬಂಧನನ್ನೂ ಸಂಕರಿಸಿದುದು ಈಕೆಗಾಗಿಯೇ. ಘೋರರೂಪಿಯಾದ ವಿರಾಧನು ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತುತ್ತಾದುದು ಈಕೆಗಾಗಿಯೇ. ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ರಾಕ್ಷಸರು ನಿಮೂಲವಾದುದು ಈ ದೇವಿಗಾಗಿಯೇ. ಖರ ತ್ರಿಶಿರ ದೂಷಣ ಮೊದಲಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಆಹತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುದೂ ಈ ಸೀತಾಮಾತೆಗಾಗಿಯೇ. ಈಕೆಗಾಗಿ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಸಮುದ್ರಾಂತರವಾದ ಸರ್ಕಲ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಅತಿಶಯವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ, ಈ ಜಾನಕಿದೇವಿಯನ್ನೂ ಹರಸ್ವರ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯವೆಂಬುದು ಈ ಧರ್ಮಶೀಲ ವಾದರೇಣವಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಲಾರದು. ಅಯೋನಿಸಿಯೆಂದು ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತಿಗಾದ ಈ ಶ್ರೀರಾಮಪತ್ನಿಗೆ ಹುಲು ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಕಾವಲೀ? ಸಮನ್ವಯ ರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನೂ ತೃಣವೆಂದು ಬಗೆದು ಗಂಡನನ್ನು

ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಅರಣ್ಯವಾಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ನಾದ್ವಿಶೇರೋಮಣಿಗೆ ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯೇ? ಹತ್ತಿ ಶುಶ್ರಾಫೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತಜಾಗಿ, ಕಾಡಿನ ಗಡ್ಡೆಗಳನುಗಳಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡು, ಕಟ್ಟಡವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಗುಮುಖದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದದಾಯಕಳಾಗಿದ್ದ ಈ ದೇವಿಗೆ ಇಂತಹ ನರಕಯಾತನೆಯೇ? ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯ ಮೆಲುನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳದಿಂಗಳ ತಂಪೆರುಚುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಸುಮರೋಮಲೆ ಈ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕೆ? ಈಕೆಯನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆದಾಗ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ವಾರವುಂಬೇ? ದಾಹರಿಂದ ದಹಿಸುತ್ತಿರುವವನು ಅರವಟೆಗೆಯನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಈತನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವನು. ಕಷ್ಟದ ಕುರುಳುಳ್ಳ ಈ ಕಮಲ ನೇತ್ರೆ ಸುಖಕ್ಕೆ ಅಹೋಽಿ ಹೊರತು ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಅಹೋಽಿ. ಈಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಹಿಯಾದ ನನಗೂ ಇಷ್ಟು ತಳಮುಳ ಆಗುತ್ತಿರುವಾಗ ದಯಾಳುವಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಸಂಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದೋ! ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿ ನಬಿಮಾಂಸದಂತೆ ಸುರಕ್ಷಿತಳಾಗಿದ್ದ ಈಕೆ ಈಗ ಈ ಹೋರರಾಕ್ಷಸರ ಕಾವಲಿಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಯಿತೆ! ಈ ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೃಷ್ಣಭಾರದಿಂದ ಬಾಗಿ ಬಳಕುತ್ತಿರುವ ಈ ಅಶೋಕವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಆಕೆಯ ದುಃಖ ಎಷ್ಟು ಉಲ್ಲಂಘಗೊಂಡಿದೆಯೋ!” ಹೀಗೆಂದು ನೆನೆನೆನೆದ ಆ ಹನುಮಂತನ ಕಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಾಶ್ಮಿ ಬಿಂದುಗಳುತ್ತಿ ತೊಟ್ಟಿತ್ತಿದ್ದುವು.

ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಆ ಹೋರ ರೂಪದ ರಕ್ಷಿಸಿಯರನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಕೂಡ ಅನಹ್ಯವಾಯಿತು. ಒಂದೆ ಕಣ್ಣಳುವಳು, ಒಂದೆ ಕಿವಿಯಳುವಳು, ಕಣ್ಣ ಕಿವಿಗಳೇ ಇಲ್ಲದವಳು, ಉರುಗೋಲಿನಂತಹ ಕಿವಿಯಳುವಳು, ತಲೆಯಮೇಲೆ ಮೂಗುಗಳುಳುವಳು, ಜೋಲು ಹೊಟ್ಟೆಯವಳು, ಜೋಲು ತುಣಿಯವಳು, ಚಪ್ಪಟೆ ಮೂರಿನವಳು, ಗೂಸುಬೆನ್ನುವಳು, ಹಂಡಿಯಂತೆ ಮುಖವುಳುವಳು, ಕತ್ತೆಯ ಮುಖದವಳು, ಒಂಟೆಯ ಕಾಲಿನವಳು, ಆನೆಯ ಕಾಲಿನವಳು, ಜೋಲು ನಾಲಿಗೆಯವಳು - ಹೀಗೆ ವಿಕಾರವಿಕಾರವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಶಾಲ ಮುದ್ದರ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಮದ್ಯವಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಕೆಲವರು ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಹಲ್ಲಿಗಳಿಂದ ಕಿತ್ತುಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಮೃತ್ಯುಗಳೆಲ್ಲಾ ರತ್ನಮಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿಂಬಾಗಳ ಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಸೀತಾದೇವಿ ದುಃಖದಿಂದ ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿರಲು, ಹೀಣಪುಣ್ಯದಿಂದ ನೆಲಕ್ಕುದುರಿದ ನಕ್ಷತ್ರದಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದಳು. ಸ್ವಭಾವಸುಂದರವಾದ ಆಕೆಯ ದೇಹವು ಮಲಿನವಾಗಿ ಪಂಕಮಗ್ನವಾದ ಹದ್ದಿದಂತೆ ವೃತ್ತಾವೃತ್ತವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಿತು. ಆಕೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಕರಾಯ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೇನು? ಆಕೆಯ ಸೌಶೀಲ್ಯವೇ ಆಕೆಗೆ ಸಂರಕ್ಷಣ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ಏರುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಕೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕಿಸಿದನು.

ಝಲ. ಸೀತಾ – ರಾವಣ ಸಂಘಾದ

ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯನ್ನೇ ತನ್ನದುರಿಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವ ನೆಪದಿಂದ ಸೀತೆ ರಾವಣನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳ್ಳ.

ರಾತ್ರಿಯ ಕಡೆಯ ಜಾವದ ವೇಳೆ, ಬೆಳಗು ಮುಂಜಾವಿಗೇ ಎದ್ದು ಉಛ್ವರ್ಕಂತದಿಂದ ವೇದಫೋಷ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಬುಹ್ಕರಾಕ್ಷಸರ ಧ್ವನಿ ದೂರದಿಂದ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳ ವಾರ್ಷಗಳು ಭೋಗರೆಯಲು ಮೊದಲಾಗಿದೆ. ಆ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ರಾವಣನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಎದ್ದು ಕುಳಿತನು. ಕನಸುಮನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಸೀತೆಯ ಸ್ನೇರಣೆಯೇ. ಮುದೋನ್ನತ್ತನಾದ ಆ ರಾವಣ ದಿಗ್ನನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಭೂಡಿತನಾದನು. ಆತನು ವಸನಭೂಸಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧನಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಣೀವಾಸದ ನೂರು ಜನ ಹೆಣ್ಣಗಳು ಆತನ ಸೇವೆಗೆ ಸಜ್ಜಾದರು. ಆತನಿಗೆ ದೀವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ದಾರಿತೋರುತ್ತಾ ಕೆಲವರು, ಭಾಮರ ಹಾಕುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ಹಾನಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ಆಯುಧಾಣಿಗಳಾದ ಅಂಗರಕ್ಷಕರಂತೆ ಇನ್ನು ಹಲವರು ಹಿಗೆ ಆ ಹೆಣ್ಣಗಳು ಮೇಘವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಬಳಸಿ ಬರುತ್ತಿರಲು ರಾವಣೇಶ್ವರನು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಅಶೋಕವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಕಡೆದ ಹಾಲಿನ ನೋರೆಯಂತೆ ಬೆಳ್ಗಿಗೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ದುಕೂಲವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ರೀವಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಕುಸುಮ ಚಾಪವನ್ನು ತೋರೆದುಬಂದಿರುವ ಮದನನಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದನು. ವೀಯ್ಯಿದ ಕೆಜ್ಜೀನಿಂದಲೂ ಮಧುಪಾನ ಮದದಿಂದಲೂ ಓಲಾಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹೊಳ್ಳಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ದುಕೂಲವು ಭುಜ ಶಿಂಗಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾತಿಕೊಳ್ಳಲು ಅದನ್ನು ಅವನು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಿಂಶುಪವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸೀತಾಮಾತೆಯನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಈ ರಾಜರೀವಿ ದೂರದಿಂದಲೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಆತನು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಎಲೆ ತುಂಬಿದ ರೆಂಬೆಗಳನ್ನು ಹುದುಗಿಕೊಂಡು, ಆಗಮಿಸುತ್ತಿರುವ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಧೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತನು. ನೋಡುನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ರಾವಣನು ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿದ್ದ ಆ ರಮ್ಯಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ಅವನ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಸುತ್ತು ಪರಿವಾರವನ್ನೂ ಕಂಡು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಅವನು ರಾಷಣನೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ರಾಷಣನು ನೀಲವೇಣಿಯಾದ ಸೀತೆಯ ಬಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಬಂದನು.

ರಾಷಣನನ್ನು ಕಾಣತ್ತಲ್ಪ ಸೀತಾದೇವಿ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಬಾಳೆಯಂತೆ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗಿದಳು. ಆಕೆಯ ತಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಧಾರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಲು ಮೊದಲಾಯಿತು. ಗುಬ್ಬಾಜ್ಜಿಯಂತೆ ಮುದುರಿಕೊಂಡು ಹುಳಿತು, ತಣ್ಣಮುಖ್ಯಿ, ಆಕೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದಳು. ಬತ್ತಿದ ತೋರೆಯಂತೆ ಕಾಂತಿಹಿನಿಂಜಾಗಿದ್ದ ಆಕೆಗೆ ರಾಷಣನು ಬರುತ್ತಿರುವ ಕಡೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಹೆದರಿಕೆ. ತನ್ನ ಕುಲದೇವತೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮಣಿದು, ಈ ರೌರವದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು.

ಸೀತೆಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ಕರಗಿಹೋಗಿದ್ದ ರಾಷಣನು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಮೀಳಿಸುತ್ತಲೇ ತನ್ನ ಮನೋಭಿವಾಯವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು: “ಮೋಹನಾಂಗಿ, ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆದರುವುದೇಕೆ? ನಿನ್ನ ಸುಂದರವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಹಾಗೆ ಸಂಕೋಚಗೊಳಿಸುವುದೇಕೆ? ಹೇ ವಿಶಾಲಾಂತ್ರಿ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಮಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಯೋಜಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ನೀನು ಸರ್ವಾಂಗ ಗುಣಸಂಘನ್ನೆ. ಸರ್ವಲೋಕ ಮನೋಹರಿ. ಅಂತಹ ನೀನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಹೆದರಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೆ ಭೀರುವೆ, ಪರಸ್ಪೀ ಹರಣವು ರಾಕ್ಷಸರಾದ ನಮಗೆ ಕುಲಧರ್ಮ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ದೋಷಿಯಿಂದು ನೀನು ಭಾವಿಸಕೂಡು. ಎಲೆ ಮೃಧಿಲಿ, ನಾನು ಅತಿಕಾಮಿ, ನಿಜ; ಆದರೆ ನೀನಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಮಿಸಿದ ಹೊರತು ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಂಬಗೆಯನ್ನಿಡು; ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ನೀಡು, ಸೀತಾ! ನೀನು ದುಃಖಾಕ್ರಾಂತಿಂಜಾಗಬೇಡ. ಕೋಮಲಾಂಗಿಯಾದ ನೀನು ಹೀಗೆ ಹೊಳಕು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಶಯನಿಸುತ್ತಾ, ನಿಷ್ಣಾರಣವಾಗಿ ನಿರಶನವುತ್ತವನ್ನು ನಡನುತ್ತಿರುವುದು ಯಿತ್ತವಾದುದಿಲ್ಲ. ಮೃಧಿಲಿ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸು; ನನ್ನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೊರತೆಯಿದೆ? ಪರಿಮಳದ್ವಯಗಳಿಗಾಗಲಿ ವಸನಭೂಷಣಗಳಿಗಾಗಲಿ ಹಂಸತೂಲಿಕಾತಲ್ಪಗಳಿಗಾಗಲಿ ಹೊರತೆಯಿದೆಯಿದೆಯಿದೆ? ಹೇ ಸುಂದರಿ, ನೀನು ಸ್ತೋಯರಲ್ಲಿ ರತ್ನವಾಯಿ. ನಿನ್ನ ಸುಂದರವಾದ ಅವಯವಗಳು ಅಲಂಕಾರವಿರಹಿತವಾಗಿ ಇರಬಾರದು! ಯೌವನವು ಜಲಪ್ರವಾಹದಂತೆ. ಒಮ್ಮೆ ಕಳೆದುಹೋದರೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದಿತೆ? ಜಾನಕಿ, ನಿನ್ನ ಈ ಸುಂದರ ದೇಹವನ್ನು ಕಂಡು ಯಾವ ಪುರುಷನು ತಾನೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಯಿಸಬಲ್ಲನು? ಬುಹ್ಕನಿಗೂ ಹೂಡ ಅದು ನಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮನೋಹರಿ, ನೀನು ನನ್ನ ಮಡದಿಯಾಗು. ನನ್ನ ರಾಷಣವಾಸದಲ್ಲಿರುವ ಸುರ ಸುಂದರಿಯರಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ದಾಸಿಯರಾಗುವರು. ನೀನು ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಮಹಿಳಿಯಾಗು ನನ್ನ ಸರ್ಕಲ್ಪಿಶ್ಯಯವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಪದತೆಲದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು. ಸುಂದರಿ; ನಿನಗಾಗಿ ನಾನು ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ಈ ಜಗತ್ತನೇ ಜಯಿಸಿ ನಿನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಜಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಪದವಿ. ಭಾಗ್ಯ, ಕೀರ್ತಿ ಇವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಇಪುಗಳ ಮುಂದೆ ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟ ಆ ಸನ್ಯಾಸಿ ರಾಮನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಎಷ್ಟರದು? ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೀನು ಅವನನ್ನು ಕಾಣವೇನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಭಾಂತಿಯೇ ಸರಿ. ಸೀತೇ, ಅವನನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡು. ದೇವಿ, ಗರುಡನು ಹಾವನ್ನು ಸೆಳೆದೊಯ್ಯಿವಂತೆ ನಿನ್ನ ಆ ಕಣ್ಣೆಲುವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದೆ. ಎಲ್ಲೆ ಭಾಮಿನಿ, ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ವಿಹರಿಸು; ವಿನೋದವಾಗಿ ಶ್ರೀಡಿಸು; ಇದೋ ನಾವಿಭೂರೂ ಸೇರಿ ಈ ಸಮುದ್ರತೀರದ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಮನತಣೆಯುವಪ್ಪು ವಿಹಾರಮಾಡೋಣ.”

ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ರಾವಣನ ಒಂದೊಂದು ಮಾತ್ರ ಕಾಸಿದ ಸೀಸರಸವನ್ನು ತಿಬಿಗೆ ಹೊಯ್ಯಿಂತೆ ಕರ್ಣಕರ್ತೋರವಾಗಿತ್ತು. ಪಾಡಿಯಾದ ಅವನನ್ನು ನೋಡುವುದಾಗಲಿ, ಅವನೋಡನೆ ಮಾತಾಡುವುದಾಗಲಿ ತನ್ನ ಘನತೆಗೆ ತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು ಆಕೆಯ ಭಾವನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯನ್ನೇ ತನ್ನದುರಿಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರೋಡನೆ ಮಾತನಾಡುವ ನೆಷದಿಂದ ರಾವಣನ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು - “ರಾಕ್ಷಸ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಯಸುವುದು ಪಾಡಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಯಸಿದಂತೆ. ನಾನು ಸತ್ಯಲ ಪ್ರಸೂತಿ; ಪರಿತ್ವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಕುಲಕ್ಕೆ ನೇರಿದ್ದೇನೆ. ಪತಿ ವ್ಯಾಣಿಕಾದ ನಾನು ನೀನು ಹೇಳುವ ಅಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಷ್ಟುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನೀನು ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಮೋಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಪರಸ್ತಿಯರನ್ನು ಕಾಮಿಸಿದವನು ಇಹಪರಗಳಿರದರಲ್ಲಿಯೂ ಅಧೋಗತಿಗೆ ಇಳಿದುಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿನೋಡು. ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ನೀನು ಪರಪುರುಷರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಇತರರ ಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಬೇಡವೇ? ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ನೀನು ರಮಿಸು. ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು ಇದರಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳುವ ಹಿರಿಯರು ಒಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲವೇ ಅಥವಾ ಇಡ್ಡರೂ ಅತಿಕಾಮಿಯಾದ ನೀನು ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರಬಹುದು. ಅವರು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ನಿನಗಿಗೆ ಪಂಡ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಡು ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಭೋಗಸಾಮರ್ಗಿಗಳನ್ನು ತೋರಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾರ್ಯಾತಿಪಡುವೆಯಲ್ಲಾ! ನಿನ್ನ ಆ ಬಿಜ್ಞಾಯಿವೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದರೇಣಿಗೂ ಸಮನಲ್ಲ. ಆ ನನ್ನ ಸಾಷ್ಟಾಮಿಯ ಭುಜದಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟ ಮೆಲಗುತ್ತಿದ್ದ ನಾನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ತೋಳನ್ನು ಸೋಂಕುವನೆ? ಜ್ಞಾನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಅಧಿಸ್ತೇ. ರಾವಣ, ಈಗಲೂ ಬೆಂತಮೀಲ್ಲ. ಅತನೋಡನೆ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಪುಣ್ಯಕಟ್ಟಿಕೋ. ಇಗೋ ರಾಕ್ಷಸಾ, ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ನಿನಗೆ ಜೀವನೆಹಿತ ಉಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯಿದ್ದರೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಪಡೆ. ನೀನು ಮಹಾಪರಾಧಿಯಾದರೂ ಆ ತರುಣಾಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವನು. ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಅತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅತನಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗು. ನಿನಗೆ ವ್ಯಾಣಿದಾನಮಾಡುವಂತೆ ನಾನು ಆತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನೀನು ಆಚರಿಸಲಿಲ್ಲವೋ ನಿನಗೆ ಮಾತುವಲ್ಲ, ಈಲಂಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಮೃತ್ಯು ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನ ನಾಮಾಂಕಿತವಾದ ಬಣಗಳು ಸಿಡಿಲಿನ ಮಳಯಂತೆ ಲಂಕೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಹಿಸುವಾಗ ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವರಾಯ? ನೀನು ಇಂದ್ರನ ವಚ್ಚಾಯುಧಕ್ಕೆ ಹೆದರದಿರಬಹುದು; ಯಿಮನ ಕಾಲಘಾತಕ್ಕೆ ಹೆದರದಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯರಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಅಸಾಧ್ಯ. ಆ ಪುರುಷಸಿಂಹನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನೋಡನೆ ಆಶಮದಿಂದ ದೂರವಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೋಸದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಡ್ಡಿತಂದೆ. ಅವರ ವಾಸನೆಯೇನಾದರೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಹೆಬ್ಬಿಲಿಯ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನಾಯಿಯಂತೆ ನೀನು ಪಲಾಯನವಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಎಲೆ ಹೇಡಿ ರಾವಣಾ, ನನ್ನ ವ್ಯಾಣಿನಾಥನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನೋಡನೆ ಶೀಷ್ಯವಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವನು. ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಪ್ರಖರ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ತೇವವನ್ನು ಹೀರುವಂತೆ ಆತನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಣಿಗಳನ್ನು ಹೀರುವನು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿನಗೆ ಕೇಡುಗಾಲ ಬಂದಿದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಈ ವಿಧರೀತ ಬುದ್ಧಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಮರವೆಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾದರೂ ಸಿಡಿಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಹೇಗೆ ಬದುಕಲಾರದೋ ಹಾಗೆ ನೀನೂ ಶ್ರೀರಾಮಬಾಣಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಉಳಿಯಲಾರೆ. ವೇಳೆ ಮೀರುವುದಕ್ಕೆ ಮನ್ನವೆ ಎಚ್ಚತ್ತಕೊ. ಇಲ್ಲಿದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಯಾವ ದೇವರನ್ನು ಮರಹೋಕ್ಕರೂ, ಎಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚೆಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಮೃತ್ಯು ತಪ್ಪದ್ದು.”

ಸೀತಾದೇವಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನ ಕೋಪ ಕೆರಳಿತು. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು “ಜಾನಕಿ, ಹಿತದ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಷ್ಟು ತಿರಸ್ತುರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ವಭಾವ. ಅದೆಷ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ತುರಿಸಿ

ಮಾತನಾಡುವೆಯೋ ಆದು. ನಾರಥಿ ಹಡ್ಡಮೀರಿದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದಂತೆ ನನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ತಡೆದು ಸಿಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕಾಮ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಡೆ ದಯಾಪ್ರೇಮಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಅಥ್ವರಿಂದ ನಿನ್ನ ಕಡುನುಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಮಾನಭಂಗವಾಗಲಿ ವಥೆಯಾಗಲಿ ನನಗೊಂದು ಮಹತ್ವಾಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹೇ ಸುಂದರೀ, ನನ್ನ ಕಾಮ ನನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಎಲೆ ಸೀತೆ, ನಿನಗೆ ನಾನು ಕೆಳಪ್ಪಿದ್ದ ವಣಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದೆ. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ನೀನು ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆ ಏರಲೇಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಬೆಳಗಿನ ಉಟಕ್ಕಾಗಿ ಅಡುಗೆಯ ಮನಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕಾದಿತ್ತು!” ಎಂದನು.

ರಾವಣನ ಕೆಲೋರ ಶಾಸನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದ ದೇವಕನ್ಯೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೀತೆಗಾಗಿ ಮರುಗಿ ರಣ್ಣೀರಿಟ್ಟರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸೀತೆಗೆ ಸಂಭೇದಿಂದಲೇ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಆರೆಗೆ ಆ ಸಮಾಧಾನದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪಾತಿವೃತ್ಯವೇ ತನಗೆ ಬೆಂಬಲವೆಂಬುದು ಆರೆಯ ಧೈಯ. ಅದನ್ನು ನಂಬಿ ಧೈಯದಿಂದಲೇ ರಾವಣನಿಗೆ ಉತ್ತರಹೊಟ್ಟಳು - “ಎಲವೋ ರಾವಣ, ನೀನು ಎಂತಹ ನೀಜ! ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಶಂಕಿದೇವಿಯಂತೆ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾದಂತಹ ನನ್ನನ್ನು ಬಯಸುವವರು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೊರತೂ ಮಾತ್ರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಅಧರ್ಮಕಾರ್ಯವೆಂದು ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿರ್ಮಲಗೊಳಿಸುವವರು ನಿನಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೇ? ಅಯ್ಯೋ, ರಾಕ್ಷಸಾಧಮಾ, ಶ್ರೀರಾಮಪತ್ನಿಯಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೀನಾಡಿರುವ ಪಾಪವಚನಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಘಲ ನೀನೆಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ತಪ್ಪಿತು? ಮದಗಜವನ್ನು ಕೆಣಕಿದ ವೋಲದಂತೆ ನೀನು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕರ್ಳಿಸಿರುವೆ? ಹೇಡಿಯಾದ ನೀನು ರಾಮಬಾಣಕ್ಕೆ ಹೆಡರಿ ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹೊತ್ತುಹೊಂಡು ಬಂದೆಯಲ್ಲಾ! ನನ್ನದುರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರತಾಪವನ್ನು ಹೊಚ್ಚಿಹೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ನಾಜಿಕೆಯಾದರೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ನನ್ನನ್ನು ಪಾಪದ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಗಳು ಉದುರಿ ಹೋಗಬಾರದೆ? ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ರಾಮನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ದಶರಥನ ಸೋನೆಯಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅವಾಚ್ಯಗಳನ್ನಾಡುವ ನಿನ್ನ ನಾಲಗೆ ಸೀಳಿ ಹೋಗಬಾರದೆ! ನನ್ನ ಪತಿಪ್ರತಾಶತ್ತಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸುಷ್ಯು ಭಸ್ಯಮಾಡಬಾರದೆ! ಹಾಹಿ! ನೀನು ಅಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದದು, ನಿನ್ನ ದುರ್ವಿಧಿ, ನಿನ್ನ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದಿದೆ.”

ರಾವಣನು ಸೀತೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೋಪದಿಂದ ಸಂತಪ್ತನಾದನು. ಅವನು ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಾರುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಆರೆಯನ್ನು ದಹಿಸುವವನಂತೆ ದುರುಗುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೋಡಿದನು. ನೀಲಮೇಷದಂತೆ ಕಷ್ಟಾದ ಆ ಮಹಾಕಾರುನು ಸ್ಕೃಶಾನದಲ್ಲಿನ ಮಹಾವೃತ್ತಿದಂತೆ ಭಯಂಕರನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ, “ದರಿದ್ರರಾಮನಲ್ಲಿಯೆ ನೆಟ್ಟಮನಸ್ಸಳ್ಳಿ, ಏ, ದರಿದ್ರಹೆಣ್ಣೇ, ಸೂರ್ಯನು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ರೂಪಳಿಸುವಂತೆ ನಾನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ತಡೆ” ಎಂದು ಗದರಿ ನುಡಿದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದನು. ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬುಟ್ಟಿರುವವರು, ಆನಯ ಕಿವಿಯವರು, ಮೂರಿಲ್ಲದವರು, ಹಂಡಿಯ ಮುಖದವರು - ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಕಾರ ರೂಪೆಯರು ಒದನೆಯೆ ಓದಿಬಂದರು. ರಾಣವನು ಅವರನ್ನು ತುರಿತು “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರೆ, ನೀವು ಒದನೆಯೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ನನ್ನ ವಶಪಡಿಸಿರಿ. ನಯವೋ ಭಯವೋ; ಹೊನೆಗೆ ದಂಡೋಧಾರುವಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ” ಎಂದನು. ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಆಗುತ್ತಾ ಅವನ ಕಾಮವೂ ಹೋಪವೂ ಉಲ್ಲಂಘಕ್ಕೇರಿದುವು. ಸೀತೆಯ ಮಾನಭಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಮಾಲೀನಿಯಂಬ ಆತನ ರಾಣ ಆತನನ್ನು ತಡೆದು,

“ಮಹಾರಾಜ, ಇಷ್ಟ ಕೋಡವೇತೆ? ಈ ಸೀತೆಯೇನು ಮಹಾ! ನೀನು ಶ್ರೇಡಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ನಾವು ಇಲ್ಲವೇ? ಈ ನರಹುಳು ಕಂದಿ, ತುಂದಿ, ಕೃಶವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ; ಅದನ್ನು ಏನೆಂದು ಕಾಮಿಸುತ್ತಿರುವೆ? ಸುಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಪುಣ್ಯಬೇಕು. ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ನೀನು ಸ್ವತಃ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಬೇಡಿದರೆ, ಆ ಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದು ಈ ಹಾಳು ಹೆಣ್ಣಿನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ನೀನೇನು ಮಾಡಿಯೇ? ಕಾಮಿಸದವಳೊಡನೆ ಭೋಗಸುಖವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ವೃಥಾಶ್ರಮ. ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಯಸಿ ಬಂದವಳೊಡನೆ ಅನುಭವಿಸುವ ಭೋಗಸುಖವೆ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಳಿನ ಮೇರುವನ್ನು ತ್ವರಿಸಿ. ಇಗೋ ನನ್ನೊಡನೆ ಶ್ರೇಡಿಸು” ಎಂದಳು. ಅವಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನ ಮನಸ್ಸು ಹಂತಗೊಂಡಿತು. ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ನಗುತ್ತಾ ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯ ಕೃಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆ ರಾವಣನು ಭೂಮಿ ನಡುಗುವಂತೆ ಹೆಚ್ಚೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ವಶಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾವಲಿನವರಿಗೆ ಆತನು ಕಟ್ಟಾಜ್ಞ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮರೆಯಲ್ಲ.

ಇಲ. ಧಿಕ್ ಈ ಮನುಷ್ಯತೆಗೆ

ಅತ್ತ ರಾವಣನು ಕಣ್ಣರೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ಇತ್ತ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಅವಳನ್ನು ಗೊಳಳಿಕೊಯ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು

“ಎಲ್ಲ ಸೀತೆ, ರಾವಣ ಸಾರ್ವಭಾಷೆಮನೆಂದರೆ ಏನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಆತನು ಪುಲಸ್ತಬ್ರಹ್ಮನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹನೀಯ! ಆತನಿಗೆ ಹತ್ತು ತಲೆ. ಅಂತಹವನಿಗೆ ಭಾರ್ಯೆಯಾಗಲು ಸಮೃತಿಯಿಲ್ಲವೇ? ಚೆನ್ನಾಯಿತು!” ಎಂದಳು.

ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು “ಎಲೆ ಸೀತೆ, ಪುಲಸ್ತ ಎಂದರೆ ಯಾರು ಗೊತ್ತೆ? ಮರೀಚಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಆರು ಮುಂದಿ ಬ್ರಹ್ಮರಲ್ಲಿ ಆತನೂ ಒಬ್ಬ. ಆತನ ಮಾನಸವುತ್ತರಾದ ವಿಶ್ವವನ್ನು ನಮ್ಮ ರಾವಣೇಶ್ವರನ ತಂದೆ. ನಮ್ಮ ರಾವಣೇಶ್ವರನೆಂದರೆ ರಾಕ್ಷಸ ವಂಶಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಚಕ್ರವರ್ತಿ. ಇವನಿಗೆ ನೀನು ಪತ್ನಿಯಾಗಿರಲ್ಪೋಲ್ಪೋಯಾ? ನಿನಗೇನು ಅವಿವೇಕ? ಈಗಲಾದರೂ ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳು. ನಿನ್ನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ತಿರಸ್ತಾರಿಸಬೇದ. ರಾವಣೇಶ್ವರನನ್ನು ವರಿಸಿ ಸುಖವಾಗಿರು” ಎಂದಳು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆಕ್ಕಿನ ಕಣ್ಣಿನ ‘ಹರಿಜಂಪೆಯಿಂಬವಳು “ಎಲೆ ಸೀತಾ, ರಾವಣನ ಪರಾಕ್ರಮ ಎಂತಹುದು ಗೊತ್ತೆ? ಮೂವತ್ತು ಮೂರು ಹೊಟೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದೊರೆಯಾದ ಇಂದ್ರನೇ ಆತನ ಕೃಲಿ ಸೋತು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಶಂರನನ್ನು ಕೃಹಿಡಿಯಲು ಪುಣ್ಯ ಪದೆದಿರಬೇಕು” ಎಂದಳು.

ಅನಂತರ ಪ್ರಫನೆ ಎಂಬುವಳು “ಉ, ಹುಚ್ಚಿ, ರಾವಣೇಂದ್ರಸಿಗೆ ಹೆಡತಿಯರು ಗತಿಯಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ ಸೋತು ಭಾಯಿಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೀರ್ಯಾ? ಆತನಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಮಡದಿಯರುಂಟು. ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಪ್ರಮುಖಜಾದ ಮಂಡೋದರಿಯೆಂಬ ಹಣ್ಣುದ ರಾಣಿಯೂ ಉಂಟು. ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಡೆಗೊಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಮಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಆತನನ್ನು ಸೇರಿದರೆ ನೀನೇ ಅಂತಃಪುರದ ಒಡತಿಯಾಗುತ್ತಿ. ”

ಅವಳಾದ ಮೇಲೆ ವಿಕಟಯೆಂಬ ಬೇರೆ ರಾಕ್ಷಸಿ ಹೇಳಿದಳು - “ಅಯ್ಯೋ, ರಾವಣನಂತಹ ಮಹಾ ಶೂರನನ್ನು ಸೇರುವುದಕ್ಕೂ ಪುಣ್ಯ ಬೇಕೆಲ್ಲ!”

ದುರ್ಮುಖಿ ವಿಕಟಯ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾ “ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಏನು? ರಾವಣ ಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸೂರ್ಯ ಹೆಡರಿ ತಣ್ಣಿಗಾಗುತ್ತಾನೆ; ವಾಯು ನಡುಗಿ ನಿಥಾನವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ; ಮರಗಳು ಹೆಡರಿ ಹೂ ಮಳೆ ಕರೆಯುತ್ತವೆ; ಮೇಘಗಳು ಹೆಡರಿ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಮಹನೀಯನಿಗೆ ಭಾಯ್ಯಿಯಾಗಲು ಇವಳಿಗೇಕೆ ಬುದ್ಧಿ ಹುಟ್ಟಲೊಲ್ಲದು? ಸೀತೆ ನಾವು ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆದೆಯೋ, ನೀನು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿ; ಇಲ್ಲವೋ ನಿನ್ನ ಘಾಣಗಳು ಉಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ” ಎಂದಳು.

ನರಿಗಳು ಬಳ್ಳಿಕ್ಕಿದರೆ ದೇವರ್ಲೋಕ ಹಾಳೆ? ಸೀತಾದೇವಿ ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ‘ಉಂ’ ಎನಲಿಲ್ಲ. ‘ಉಃ’ ಎನಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳನ್ನು ಮುತ್ತಿದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಗೆ ಬಹು ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಅವರು ಆಕೆಯನ್ನು ಕಲೋರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾ

“ಎಲೆ ಸೀತೆ, ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಶಯನಾಸನಗಳೊಂದ ಶೋಭಿಸುವ ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರ ನಿನಗೆ ರುಜಿಸದೆ ಹೋಯಿತೆ? ದುರದೃಷ್ಟಿದಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರರ ಹೆಡತಿಯಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕಡೆಯವರೆಗೂ ಅವರ ಹೆಡತಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಬೇಕೆ? ಆ ದರಿದ್ರರಾಮನಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸು. ಇನ್ನು ನೀನು ರಾಮನನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಆ ಆಸೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು. ಮೂರು ಲೋಕದ ಬಿಶ್ವಯಕ್ಕೂ ಒಡೆಯಿನಾದ ರಾವಣೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ? ರಾಜ್ಯಭೃತ್ಯನಾದ ಆ ದೀನ ರಾಮನಲ್ಲಿ? ನೀನೋ ಕುಂದಿಲ್ಲದ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಡತಿ. ನಿನಗೆ ಸರಿಯಾದ ಗಂಡನೆಂದರೆ ರಾವಣೇಶ್ವರನೇ. ಅಧ್ಯರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮರುಖಾಟವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರಾವಣೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ವಿಹರಿಸು” ಎಂದರು.

ಗಂಡನ ದೂಷಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆಯ ಹದ್ದನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದುವು. ಆಕೆ ಗಳಿಗಳನೆ ಅಳುತ್ತಾ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು

“ನೀವು ಆದುತ್ತಿರುವ ಆ ಅನ್ಯಕರವಾದ ಮಾತುಗಳು ಓಪಕರವೆಂದು ನಿಮಗೆ ಏಕೆ ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ? ನಿಮ್ಮ ನುಡಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಲಾರೆ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಿತ್ತುತ್ತಿಂದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬೇರೆ ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನಡೆಯಲಾರೆ. ದರಿದ್ರನಾಗಲಿ ರಾಜ್ಯಭೃತ್ಯನಾಗಿರಲು ನನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದಾತನು ನನ್ನ

ಘಾಲಿನ ದೇವರು. ಆಯಂಥತೆ ವಹಿಷ್ಟನನ್ನು, ಸಾಧಿತ್ತಿ ಸತ್ಯವಾನನನ್ನು, ದಮಯಂತಿ ನಳಿಮುಕಾರಾಜನನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸಿದಂತೆ ನಾನೂ ನನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವರಳೇ ಸರಿ” ಎಂದಳು.

ಅವಳ ಮಾತುಗಳಿಂದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ತುಟಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಾ ಕ್ಯುಲಿದ್ದ ಗಂಡುಗೊಡಲಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾ “ರಾವಣೇಶ್ವರನನ್ನು ವರಿಸುವ ಭಾಗ್ಯ ಈ ನತೆದೃಷ್ಟಿಗೆಲ್ಲಿಯದು?” ಎಂದು ಹೀಯಾಳಿಸಿದರು. ಸೀತಾದೇವಿ ಅವರ ಅವಾಚ್ಯಶಭ್ಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾರದೆ ಅಲ್ಲಿಂದೆಂದ್ದು ಹನುಮಂತನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮರದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಬೆನ್ನಣಿ ಬರುವ ಪಾರಭುದಂತೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರೂ ಆಕೆಯ ಹಿಂದೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ವಿನತೆಯೆಂಬ ಬತ್ತಿದ ಹೊಟ್ಟೆಯಿ ಭಯಿಂಕರ ರಾಕ್ಷಸಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲ್ಲಾ ಮಂಗಳಾಂಗಿ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಪತಿಪ್ರೇಮವನ್ನು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುವೆ. ಇದರಿಂದ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಸುಪ್ರಿತಿಂಜಾಗಿರುವೆನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆಗ್ಗಾಗಿ ನಾನೋಂದು ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳು. ಇಲ್ಲಿ ನೋಡು; ಅತಿಯಾಗಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಮಾಡುವುದು ಅವಿವೇಕ. ಇನ್ನು, ರಾಮ, ರಾಮ ಎಂದು ಹಾಳು ರಾಮನಿಗಾಗಿ ಹಲುಬುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನಮ್ಮ ರಾವಣೇಶ್ವರನನ್ನು ವರಿಸು. ದಿವ್ಯವಾದ ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಣಿಸಿಕೊಂಡು, ದಿವ್ಯವಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಇಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಮಹಾರಾಣಯಾಗು. ಇಷ್ಟನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಹಿತ ನಿನಗೆ ಬೇಡವಾದರೆ ಇದೋ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಡ್ಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇದೆ” ಎಂದಳು.

ಅವಳು ಮಾತಾಡಿ ಮುಗಿಸುವಷ್ಟುರಲ್ಲಿ ಜೋಯುದೇಹದ ವಿಕಟೆ ತನ್ನ ಬರಳುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಡಿಚಿ, ಮುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತಾ “ಎಲೆ ದುರಾತ್ಮಿ, ನಿನ್ನ ಕೆಡುನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಎಷ್ಟು ತಾಳ್ಳುಯಿಂದಿದ್ದರೂ ನೀನು ನಿನ್ನ ಹಂಟವನ್ನು ಬಿಡುವಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನಾವು ದಯೆ ತೋರುವುದು ನಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಕಂಡು ನಾವು ಕರಗುತ್ತೇವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆಯಾ? ಹಾಗೇನೂ ಭಾವಿಸಬೇದ. ನಿನ್ನ ಗಂಡ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದು ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿರುವವರಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನೆಂಬ ಭಾಂತಿ ನಿನಗಿನ್ನೂ ಇದ್ದರೆ ನಿನ್ನಂತಹ ಅವಿವೇಕಿಗಳು ಇನ್ನಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಯೌವನ ಅಸ್ಥಿರವಾದುದು. ಅದು ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಸುಖಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವುದು ವಿವೇಕಿಯ ಲಕ್ಷಣ. ವೈಭುವಾದ ರಾವಣೇಶ್ವರನೋದನೆ ಉದ್ಯಾನವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರ್ವತ ವೃದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನದಿಯ ತೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಥೇಷ್ಠವಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ ಆನಂದಿಸು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಷ್ಟಲಿಲ್ಲವೋ, ಇಲ್ಲಿ ನೋಡು, ಈಗಲೇ ನಿನ್ನ ಗುಂಡಿಗೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಿಂದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದಳು. ಚಂಡೋದರಿಯೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕುರಿತು “ಎಲೆ, ಗೆಳತಿಯರಿರಾ, ಇವಳಿನ್ನು ಕಂಡಾಗಿಸಿಂದ ನನಗೋಂದು ಹಿರಿಬಯಕೆ - ತಾವರೆಯ ಮೌಗ್ನಿನಂತಿರುವ ಆ ಸ್ತನಗಳರೆಡನ್ನೂ, ಹೃದಯ ಭಾಗವನ್ನೂ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂಬುದು” ಎಂದಳು.

ಆಗ ವೃಘಂಸೆಯೆಂಬುವಳು “ಎಲೆ, ಒಂದು ಉಪಾಯ ಮಾಡೋಣ. ಈ ಕರಿಣಬಿತ್ತೆಯಾದ ಸೀತೆಯ ಕತ್ತು ಹಿಸಿಕಿಬಿಡೋಣ. ಆಮೇಲೆ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ‘ಈ ಮನುಷ್ಯಸ್ತೀ ಸತ್ತುಹೋದಳು’ ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಡೋಣ. ಆತನು ಅವಳನ್ನು ತಿಂದುಬಿಡಿರಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ” ಎಂದಳು.

ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಜಾಮುಶಿಯೆಂಬುವಳು, ಆಗಲೇ ರಾವಣನಿಂದ ಅಷ್ಟು ಬಂದವರ್ಚಂತೆ “ಎಲೆ ಸವಿಯರೆ! ಈ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಣ್ಣ ತುಂಡುಗಳಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿ ರಾಶಿಹಾಕಿರಿ. ಜೇನುತ್ಪಂಥನ್ನು ತಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಸುರಿಯೋಣ. ಅಮೇಲೆ ಮದ್ಯವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉಟಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸೋಣ” ಎಂದಳು. ಶಂಪನಶಿ ಎಂಬುವಳು ಸೀತೆಯನ್ನು ತಿಂದಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಯಾದ ನಿಕುಂಭಿಲೆಯ ಪ್ರೀತ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ನರ್ತನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸೆಲಹೆಯಿತ್ತಳು.

ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆಯ ಜೀವ ತಲ್ಲಣಿಸಿತು. ಆಕೆ ಮುಂದೋರದೆ ಕಳವೆಳಪಡುತ್ತಾ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ಹುರಿತು “ಎಲ್ಲಾ ರಾಕ್ಷಸಿಯರೇ, ಮನುಷ್ಯಸ್ತೀ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಪತ್ತಿಯಾಗುವುದೆಂತು? ಅದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಸುವುದಾದರೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದು” ಎಂದಳು. ಹಿಂಡು ತಪ್ಪಿ ತೋಳಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿಡಿದ್ದ ಜಿಂಕೆಯ ಮರಿಯಂತೆ ಆಕೆ ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಾ ಎದ್ದನಿಂತು ಮರದ ಹೊಂಬೆಯೋಂದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗೋಳೋ ಎಂದು ಅತ್ತಳು. “ಹಾ ರಾಮ! ಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ! ಅಯ್ಯೋ ಅತ್ತೆ, ಕೌಸಲ್ಯೇ! ಸುಮಿತ್ರೇ!” ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಆಕೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಅಪ್ಯಯತ್ವವಾಗಿಯೆ ಹೊರಬಿದ್ದವು. ತನಗೆ ಮರಣ ಬಂದರೆ ಸಾರೆನಿಸಿತು. ಆಕೆಗೆ. “ಕಾಲ ಬರದೆ ಮರಣ ಬರದು; ನಾನು ಅಲ್ಲ ಪುಣ್ಯ, ಮರಣ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ನಾನೇನು ತಾನೆ ಮಾಡಲಿ? ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಭಾಗ್ಯ ನಿಭಾರಗ್ಯಾಂಶಾದ ನನಗೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಆತ್ಮವೇತನಾದ ಆತನನ್ನು ಅಗಲಿ, ಈ ಪರಿಯಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಾನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಪಾಪ ಸಾಧಾರಣವಾದುದಾಗಿರಲಾರದು. ಇಂತಾ, ನಾನೇಕೆ ಬದುಕಿರಬೇಕು? ಸಾಯುವುದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಆದರೆ ಪರಾಧಿನಂಜಾಗಿರುವ ನಾನು ಸಾಯುವುದಕ್ಕೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದವಳಾಗಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡಳು: “ಧಿಕ್ ಈ ಮನುಷ್ಯತೆಗೆ! ಧಿಕ್ ಈ ಸ್ತ್ರೀ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ! ಧಿಕ್ ಈ ಪರವಶತೆಗೆ!”

ಖಣ. ತ್ರಿಜಂಗಾ ಸ್ವಾಪ್ತ

ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ನಿದ್ರೆಗೆಚ್ಚಿದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಗೆ ಹಾಗೆಯೆ ನಿದ್ರೆಯ ಜೋಂಪು ಬಂದಂತಾಯ್ತು.

ಸೀತಾದೇವಿ ದುಃಖಿಯಂತಾಗಿದ್ದಳು. ಆಕೆ ನೀಲ್ಮಾವುದಕ್ಕೆ ಕೂಡ ತಾಣ ನಾಲದೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಧೂಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿದಳು. “ಅಯೋಜ ನನ್ನ ದುರ್ವಿ ಕರೋರ. ಈ ಕೂರ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ನನ್ನನ್ನು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಭೀತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅಗಲಿ ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ವ್ಯಾಣಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿವೆಯಲ್ಲ! ನನ್ನ ಈ ಬಾಳು ಬಾಳೇನು ಅಜರಾಮರವಾದುದಾಗಿರಬಹುದೆ? ಗಂಡನನ್ನು ಅಗಲಿದರೂ ಇನ್ನೂ ಜೀವಿಸಿರುವ ಅನಾರ್ಯಾದ ನನ್ನ ಬಾಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕಿತು! ಆ ಪಾಪಿ ರಾವಣನನ್ನೇನು ನಾನು ಎಡಗಾಲಿನಿಂದಲೂ ಮುಟ್ಟುವಷಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನು ಈ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಮೂಲಕ ಹೊಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂಕಟವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅನುಭವಿಸಲಿ?” ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಿಡುತ್ತಾ ಹುಟ್ಟು ಧ್ಯೋಪದಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ತುರಿತು “ಎಲೆ ರಕ್ತಸಿಯರಿರಾ, ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಅಂಗಾಂಗಳನ್ನೇ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನಿರಿ, ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿರಿ, ನಾನು ಬೇರೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯಲಾರೆ. ಹೃಧಾ ಏಕೆ ಪ್ರಲಾಪಿಸುವಿರಿ? ನನ್ನ ವತ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ವಿಷಯ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಹಂದಿನಾಲ್ಯ ಸಹಸ್ರ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಈ ರಾವಾಣಾಧಮನು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರದವನು? ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಲಂಕಾನಗರ ದುಷ್ಪವೇಶವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಿರೇನೋ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸದ ಪ್ರದೇಶ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಾವುದಿದೆ? ಆತನಿಗೆ ನಾನಿರುವ ಎಡ ಇನ್ನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಪಾಪ! ಜಟಾಯುವಾದರೂ ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಆತನಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಈ ರಾವಣನಿಂದ ಆತನು ಮರಣಹೊಂದಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ನಾನಿರುವ ಎಡಯೇನಾದರೂ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ, ಆತನು ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಬೋಡಿಸಿ, ಲಂಕೆಯನ್ನು ಈ ವೇಳೆಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗ ನಾನು ಗೋಳಾದುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ಲಂಕಾನಗರದ ನಾರಿಯಲ್ಲಂತೂ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ತಳೆದುಕೊಂಡು ಗೋಳಿದುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಶತ್ರು ಅಳಿಯದೆ ಉಳಿಯವನೇ? ಹೀಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಿರಿ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಲಂಕಾನಗರ ಶೃಂಖಲಾನಾಗಿ ಹದ್ದುಗೆಂಟೆ ಹೋಲಾಹಲಕ್ಕೆ ಬೀಡಾಗುವುದು. ರಾವಣ ಸತ್ತು ಲಂಕೆ ಗಂಡಸತ್ತೆ ವಿಧವೆಯಿಂತೆ ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗುವುದು. ಮನೆಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಭತ್ವೇವಿಯೋಗ ವ್ಯಾಸದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತಾ ಗೋಳಿದುವ ಹಣ್ಣುಗೆ ಆರ್ಥಿಕ್ಕಾನಿ ಕೇಳಿಬಂದಂತಾಗುವುದು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಲಂಕೆ ಭಸ್ತುವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಆದರೆ ಇದಿಷ್ಟು ಆದುದನ್ನು ನೋಡುವ ಭಾಗ್ಯ ನನಗಿದೆಯೋ! ಕೂರನಾದ ರಾವಣನು ನನಗೆ ಹೊಟ್ಟಿರುವ ಅವಧಿ ಮುಗಿಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ನಾನೇನು ರಾಕ್ಷಸರ ಆಹಾರವಾಗಬೇಕೋ, ರಾವಣನ ಬೆಳಗಿನ ಉಟಕ್ಕಾಗಿ ಪಕ್ಷವಾಗಬೇಕೋ, ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಇನ್ನು ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಬದುಕಿರುವುದೂ ನನಗೆ ಬೇಡವಾಗಿದೆ. ಯಾರಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಷವನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸುಖವಾಗಿ ವ್ಯಾಣಬಿಟ್ಟೇನು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಇದುರೆಗೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರದೆ ಏಕೆ ತಡೆದಿರಬಹುದು? ನನ್ನ ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖಿಯಿಂದ ಆ ಪ್ರೇಮಮಯನು ವ್ಯಾಣಿಗಳನ್ನು ತೈಜಿಸಿರಬಹುದೆ? ಹಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಸದಾ ಕಾಣತ್ತಿರುವ ದೇವತೆಗಳು ಧನ್ಯರೇ ಸರಿ. ಅಥವಾ ಆತನು ಕೇವಲ ವ್ಯಾರಾಗ್ಯಪರನಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಸನ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಪರಿವ್ರಾಜಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರಬಹುದೆ? ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಈ ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಯಾಧ್ಯಮಾಡಲು ಅಂಜಿ, ಕರ್ಪಣದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿರಬಹುದೆ? ಅಯೋಜ, ನನಗೆ ಒಂದೂ ತೋಚಿದು. ಯೋಚಿಸಿ ನನಗೆ ಹುಟ್ಟು ಹಿಡಿದಂತಾಗಿದೆ. ಹೇಗೆಹೇಗೆ ಯೋಚಿಸಿದರೂ ನನಗೆ ಮರಣವೇ ಶರಣಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸುಖದುಃಖಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದ ಮಹಡಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಧನ್ಯರು! ಹಿಯವಸ್ತುವಿರುವವರೆಗೆ ದುಃಖ

ತಪ್ಪವೆದಿಲ್ಲ; ಭಯವೂ ಅಧಿಕ. ಹೀಗಾಗ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತೊರೆದ ಮಹಾತ್ಮರೇ ಧನ್ಯರು. ನನಗೆ ಈ ಭಾಗ್ಯ ಇಲ್ಲ. ರಾಮನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ನಾನು ತೊರೆಯಲಾರೆ, ಆದ್ವರಿಂದ ಘಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆಯುವುದೇ ಸರಿ” ಎಂದಳು.

ಸೀತೆಯ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಹೋಧ ಮೂರ್ಖಿತೆಯಾದರು. “ಎಲೆ ದುಡ್ಡೆ, ಅತ್ಯಹತ್ಯಕ್ಕೂ ಹೇಸದಪ್ಪೆ ನೀಚತನಕ್ಕೆ ಇಳಿದೆಯಾ? ತಡೆ ಈಗಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಟ್ಟಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ಅಭ್ರಚಿನುತ್ತಾ ಅವರು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದರು. ಆಗ ತ್ರಿಜಟೆಯಿಂಬ ರಾಕ್ಷಸವ್ಯಧೆ ಅವರನ್ನು ತಡೆದು “ಎಲೆ ವಾಹಿಗಳಾ, ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಶವಗಳನ್ನು ನೀವೇ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವ ಗತಿ ನಿಮಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವಾಗ ದಶರಥನ ಸೋಸೆಯಾದ ಈ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸುವಿರಾ? ಈಗತಾನೆ ನಾನೋಂದು ಭಯಂಕರವಾದ ಸ್ವಷ್ಟವನ್ನು ತಂಡೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ; ಕೇಳಿ ನಡುಗಿರಿ. ಸೀತಾಭರತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಶುಲ್ಕಮಾಲ್ಯಾಂಬರಧರನಾಗಿ, ಗಂಜದಂತದಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಿಮಾನವನ್ನು ಸಹಸ್ರ ಹಂಸಗಳು ಹೊತ್ತಿರಲಾಗಿ ಆಕಾಶ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯೂ ಶುಭ್ರಧವಳಿವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶ್ವೇತಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದವಳಿ ಸೂರ್ಯನೋಡನೆ ಬೆಳಕು ಸೇರುವಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನೋಡನೆ ವಿಮಾನಾರ್ಥಿಯಾದಳು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ದೃಷ್ಟಿ ಕಾಣಿಸಿತು. - ರಾಮಲಕ್ಷ್ಯಣರು ಚತುರ್ಫಂತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆನೆಯನ್ನೇರಿ ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರು ಈಕೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆನೆಯ ಕುಂಭ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿದರು. ಆಗ ಆಕೆ ಎಷ್ಟು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಶ್ರೀರಾಮನ ತೊಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಅನಂತರ ಕೈಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೀಡಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಳು. ಅವರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ಆನೆ ಆ ಲಂಕಾನಗರದ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಬಂದಿತು. ಶ್ರೀರಾಮ ತಮ್ಮನೋಡನೆಯೂ ಮಡದಿಯೋಡನೆಯೂ ಆನೆಯಿಂದಿಳಿದು ಎಂಟು ಬಿಳಿ ಎತ್ತುಗಳ ರಥವನ್ನು ಆರೋಹಿಸಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪುಷ್ಟ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟರು. ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಾಗಲಿ ಜಯಿಸುವುದು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಸ್ವಷ್ಟವು ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ನಮ್ಮ ದೊರೆಯಾದ ರಾವಣನು ಮೈಗೆಲ್ಲಾ ಎಣ್ಣೆ ಬಳಿದುಕೊಂಡು, ಕೆಂಪುಬಟ್ಟೆ ಉಪ್ಪು, ಕೆಂಪುಹಾರ, ಧರಿಸಿ, ಮದ್ದಾಣನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮದಿಸಿ, ಪುಷ್ಟಕವಿಮಾನವನ್ನೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ದೃಷ್ಟಿ ಮುಗಿಯವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆತ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆತನ ಮೈಮೇಲೆಲ್ಲಾ ತೆಂಪು ಹೂವಿನ ಸರಗಳು; ಮೈಗೆಲ್ಲಾ ತೆಂಪುಗಂಧ ಬಳಿದಿದೆ: ತ್ಯಾಲಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹುಳ್ಳನಂತೆ ನಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಕತ್ತೆಯನ್ನು ಹೂಡಿದ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟನು. ಪ್ರಯಾಣ ಮುಂದುವರಿಯವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನು ಆ ರಥದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು, ಗಾಥಾಂಥರಾರದಿಂದ ಕೂಡಿ ದುರ್ಗಂಥಮಯವಾಗಿದ್ದ ನರಕೋಪಮವಾದ ಮಲಪಂಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮುಖಗಿ ಹೋದನು. ರಾವಣೇಶ್ವರನ ಮತ್ತು ಲೆಲ್ಲರೂ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಳಿದುಕೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟರು. ವಿಭೀಷಣನೋಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಶುಭ್ರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ದಿವ್ಯಲಂಕಾರಭೂಷಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ನಾಲ್ಕುರು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನ ವಿನಾ ಉಳಿದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಾ ತೆಂಪು ಬಟ್ಟೆ ತೆಂಪು ಹಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹುಳ್ಳರಂತೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾವಣಾಲಿತವಾದ ಈ

ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನಲ್ಲ ಶ್ರೀರಾಮದೂತನಾದ ವಾನರವೀರನೊಬ್ಬನು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಮಾಡಿದನು. ಈ ಲಂಕೆಯ ಹಂಗಸರೂ ಸಹ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕುಡಿದು ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತಾ, ಲಂಕೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿರಾ, ಈ ಸ್ವಪ್ನವು ಏನನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಹೇಳಿ? ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ. ಈಗಲೇ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಉರುಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಕೋಗಿಬಿಡಿರಿ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೋ ಮೃತ್ಯು ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕರೆದೊಯ್ದುವುದು ಖಂಡಿತ. ಆತನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಸೀತೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಗೋಳಿಹೊಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವ ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾವು ಸ್ನಾತಃಸಿದ್ಧ. ಇಗೋ ನಾರಿಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನು ಗೋಳಿಹೊಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವ ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾವು ಸ್ನಾತಃಸಿದ್ಧ. ಇಗೋ ನಾರಿಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನು ನೀವು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಸಾಂತ್ವನ ವಚನಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಹಿಸಿರಿ. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟು. ತಪ್ಪನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸೆಂದು ಆಕೆಯ ಕಾಲಿಗೆ ಅಡ್ಡ ಬೀಳಿರಿ; ಜೀವದಾನ ಮಾಡಲಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚೆಷ್ಟರದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿ” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ನಡುಗಿ ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ಸ್ತಂಭಿತರಾಗಿ ಕುಳಿತರು. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ನಿದರ್ಶಿಸಿದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಜೊಂಪು ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಉರುಳಿಹೊಂಡು ಗಾಥ ನಿದ್ರಾಸ್ತರಾದರು.

೪೦. ಸಂದೇಹ ನಿವಾರಣೆ

ಸೀತಾದೇವಿ ತನ್ನ ದುರಧೃತ್ಯವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿಹೊಳ್ಳುತ್ತಾ ತನ್ನ ಹಾಳು ಭಾಳನ್ನು ಹೊನೆಗೊಳಿಸುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿದಳು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ಉಪಾಯ ಹೊಳೆಯಿತು. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಮಲಗಿದ್ದಾರೆ..... ನಿಡುನೀಳವಾದ ತನ್ನ ಕೇಶರಾಶಿಯನ್ನು ಹೊರಳಿಗೆ ಸುತ್ತಿಹೊಂಡು ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮರಕ್ಕೇ ನೇಣಹಾಕಿಹೊಂಡರೆ! ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದುದೇ ತದ, ಆಕೆ ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯವೃತ್ತಿಯಾದಳು. ಕಡೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ವರ್ತಿಯನ್ನೂ ಲಕ್ಷಣನನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿದ ಮತ್ತು ನೇರಿದ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯನ್ನೂ ನೆನೆದುಹೊಂಡಳು. ತನ್ನವರು ಯಾರಿದ್ದರೂ ವಿಧಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಹೋದರೆಂದುಹೊಂಡಳು. ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಜಡೆಯನ್ನು ಒಂದು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿಹೊಂಡಳು. ಇನ್ನು ಮರದ ಹೊಂಬಿಗೆ ಎಳೆದು ಕಟ್ಟಬೇಕು; ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹಲವು ಶುಭಸೂಚನೆಗಳು ಕಾಣಬಂದುವು. ಆಕೆಯ ಎಡಗಣ್ಣ ಮೀನು ಕಡಲಿಸಿದ ಕಮಲದಂತೆ ಅಲುಗಾಡಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಆಲೀಂಗನ ಸುಖದಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದ್ದ ವಾಮಭೂಜ ಅದುರಿತು. ಎಡತೊಡೆಯೂ ಅದುರಿತು. ಸೀತೆಗೆ ಈ ನಿಮಿತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ನಂಬಿಕೆ. ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಆಕೆಗೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಬರುವ ಫಲ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಆತ್ಮಹತ್ಯದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಳು. ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ಬೆಂಡಾಗಿರುವ ಬೆಳಗೆ ಮಳೆ ಸುರಿದಂತಾಯಿತು ಆಕೆಯ ಜೀವಕ್ಕೆ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಬಹುಬೇಗ ಕಾಣುವೆಂದು ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೋಧೆಯಾಯಿತು. ಆ ಸಂಕಟಕರವಾದ ಸನ್ನಿಹಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಆಕೆಗೆ ದುಃಖವಲ್ಲ ಮರೆತುಹೋಗಿ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ಅಲೆಸೂಸಿತು. ರಾಹುಮುಕ್ತವಾದ ಜಂದುನಂತೆ ಆಕೆಯ ಮುಖ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮಿಂಚಿತು.

ಶಿಂಶುವೃದ್ಧದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನು ನಂದನವನದಲ್ಲಿನ ವನದೇವತೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತಾಮಾತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿದನು - “ಯಾವ ಸುಚರಿತೆಯನ್ನು ಹುಡುತ್ತವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಂಶ್ಯಾತ

ತಹಿಸ್ಯೇನ್ವ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಭೇದಿಸುತ್ತಾ ಹೊರಟಿರುವದೋ ಆ ದೇವಿ ಇಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿದಳು. ನಾನು ಈಕೆಗಾಗಿ ಉರನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿರುಗಿದುದು ವ್ಯಧವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಶತ್ರುವಿನ ಜಲನವಲನಗಳೆಲ್ಲಾ ಗೋಚರವಾದಂತಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನಾನು ಈಕೆಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪ್ರಯವಾತ್ಮೆಯನ್ನು ಅರುಹಿ, ಕುದಿವ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದ ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಈಕೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬಹುದು. ಅತ್ತ ಶ್ರೀರಾಮನು ಈಕೆಯ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ಕೇಳಲು ಅತ್ಯಂತ ಕಾತರನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬೇಗ ಹಿಂದಿರುಗುವುದೂ ಅಗತ್ಯ. ಆದರೆ ಈಗಲೇ ಆ ದೇವಿಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ರಾಕ್ಷಸರು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡರೆ? ಮಾತನಾಡಿಸದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂಡಿರುಗುವುದೂ ಅಸಾಧ್ಯ. ಇನ್ನೇನು ಬೆಳಕು ಹರಿಯುತ್ತಾ ಇದೆ. ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ನಾನು ಈಕೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೆ ಹೊದರೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ‘ಸೀತೆ ನನಗೆ ಏನು ಹೇಳಿ ತಳಹಿಸಿದಳು’ ಎಂದರೆ ಏನುತ್ತರ ಹೇಳುವುದು? ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ. ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಮಾಜಾರ ಕೂಡಲೇ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಮೊದಲೇ ನಾನು ಸುಕ್ಷಮೆಹಿಯಾಗಿರುವೆನು. ಇದರ ಮೇಲೆ ವಾನರ ಬೇರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮದೂತನೆಂದು ಈ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಹೇಗೂ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಅದಿರಿಲಿ, ಈಗ ಈಕೆಯೊದನೆ ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದು? ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ‘ಕೋತಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತವೆಂದರೇನು? ಎಲ್ಲಿಯೋ ಇದು ರಾವಣನ ಮಾಯೆ ಎಂದುಕೊಂಡಾಳು. ಅದ್ದರಿಂದ ಕೋನಲದೇಶದ ಜನರು ಆದುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ದೇಶವನ್ನು ನೋಡಿ, ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಈಕೆ ಗಾಬರಿಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿಬಿಟ್ಟರೆ? ರಾಕ್ಷಸಿಯರೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಆಗ ನಾನೇನಾದರೂ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅವರಮೇಲೆ ಕ್ಯಾಪಾಡಿದರೆ ದೊಡ್ಡ ರೆಗಳೆಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ರೆಗಳೆಯಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರೊದನೆ ಹೋರಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಕಾಲವೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಧವಾಗಬಹುದು. ಹೀಗಾದರೆ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶ ನೆರವೇರಿದಹಾಗಾಯಿತೆ? ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೇನೋ ಅವರು ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದರೂ ನಾನು ದ್ವಾಂಸ ಮಾಡಬಲ್ಲೇ. ಆದರೆ ಅವರೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಬಳಲಿದಮೇಲೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹಾರಿ ಹಿಂದಿರುಗುವುದೆಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು? ಏಕೋ ಕೆಲಸ ಬಹು ಕರಿಣವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ನಾನು ಯಾವ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿ? ಸ್ವಾಮಿಕಾಯವೂ ಕೆಡಬಾರದು; ನಾನು ಅವಿವೇಕಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು; ಬಂದ ಕಾಯ್ವಾ ವ್ಯಧವಾಗಬಾರದು; ಜಾನಕಿದೇವಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಭಯಪಡಬಾರದು; ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಆಕೆ ಲಾಲಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಏನು ಉಪಾಯಮಾಡಲಿ!”

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಗಾಥಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖಗಿದಮೇಲೆ ಆತನಿಗೆ ಒಂದು ಉಪಾಯ ಹೊಳೆಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನು ತಳಹಿದ ಸಂರೇಹವನ್ನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಇಂಘಾದ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಸನ್ನವಾದಾಗ ಆಕೆಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಹನುಮಂತನು ತನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಕಾಯ್ದರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದನು. ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವಂತೆ ಇಂಘಾದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತು ಮಾತನಾಡಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು: - “ದಶರಥನೆಂಬ ಪುಣ್ಯಶೀಲನು ರಥಗಜತುರಗಾದಿ ಚತುರಂಗಬಲ ಸಮೀತನಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನು ಬಲದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದವನು. ಬಹು ಉದಾರಿ, ನಿಷ್ಪಟಣಿ. ಕೇವಲ ದಯಾಶಾಲಿ. ಆತನ ಮಗನೇ ಧನುಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ

ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೀಎಂಬಂದು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಧರ್ಮಜ್ಞನೂ ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞನೂ ಆದ ಆತ ತಂದೆಯ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕಾವಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಡತಿಯೋಡನೆಯೂ ತಮ್ಮನೊಡನೆಯೂ ವನವಾಸವನ್ನು ಕೃತೋಂಡನು. ಮಹಾರಣದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರೋಡನೆ ದೈತ್ಯವನ್ನು ರಟ್ಟಿಕೊಂಡನು. ಖರದೂಷಣರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾ ಮಹಾ ರಾಕ್ಷಸರು ಆತನಿಂದ ಹತರಾಯ. ಇದರಿಂದ ಕುಹಿತನಾದ ಲಂಕೇಶ್ವರ ರಾಷಣನು ಮಾಯಾಮೃಗರ ನೆಡಿಂದ ರಾಮನನ್ನು ಮೋಸಗೋಳಿಸಿ, ಆತನ ಧರ್ಮವಶಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡೊಯ್ಯಿಸು. ಅತ್ತ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪ್ರಿಯವಶಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಕೂರಗುತ್ತಾ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಹಿರಾಜನಾದ ಸುರ್ಜಿವನ ಸ್ವೇಕ ಆತಸಿಗೆ ದೊರೆಯಿತು. ಶತ್ರುಭಯಂಕರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸುರ್ಜಿವ ಶತ್ರುವಾದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಕಹಿರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುರ್ಜಿವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿಸು. ಆ ಸುರ್ಜಿವರಾಜನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸಾವಿರಾಯ ಕಹಿಗಳು ಸೀತಾಮಾತೆಯನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಹೊರಟಿರುವುದು. ನಾನೂ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಾಗಿಯೇ ಬಂದವನು ಸಂಪಾತಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಈ ಸಹಸ್ರಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಳಿದ ರೂಪವಣಿಗಳು ಈ ದೇವಿಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಾ ಇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಕೆಯೇ ಸೀತಾಮಾತೆ ಇರಬೇಕು. ” ಹೀಗೆಂದು ಹನುಮಂತನು ತನಗೆ ತಾನೆ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟುವಂತೆ ಸುಡಿದು ಸುಮೃದ್ಧಾದನು. ಸೀತಾದೇವಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಈ ಮಾತುಗಳು ಬಿದ್ದುವು. ಆಕೆಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚಯವಂಟಾಯಿತು. ಆಕೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಮರದ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದಳು. ಏನೂ ಕಾಣದು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಗುಣಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ಹಂಡವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಾತನಾಡಿದವರು ಯಾರು? ವಕ್ಕೆದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಳು, ಮೇಲೆ ನೋಡಿದಳು, ಬಾಗಿ ನೋಡಿದಳು, ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕ್ಯಾ ಅದ್ದ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೋಡಿದಳು, ಮೆಟ್ಟಂಗಾಲಿಕ್ಕೆ ಇಣಕ ನೋಡಿದಳು. ಹೊನೆಗೆ ಉದಯಪರವತದಲ್ಲಿನ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಃಪುಂಜನಾಗಿದ್ದ ಹನುಮಂತದೇವ ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ.

ಮಿಂಚಿನ ಬಳಿಯಂತೆ ಮಿನುಗುತ್ತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಸೀತೆಯ ಹೃದಯ ನಡುಗಿಹೋಯಿತು. “ಅಭ್ಯಾ! ಇದೇನು ಕಹಿಯ ರೂಪ! ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಿದೆಯಲ್ಲಾ!” ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಒಂದುಕಡೆ ಈ ನೂತನ ರೀತಿಯ ವಾನರನ ಭೀತಿ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಭೀತಿ, ಇದರಿಂದ ಆಕೆಯ ದನಿ ಉಡುಗಿ ಹೋಗಿ ದೀನಸ್ವರದಿಂದ “ಹಾ ರಾಮ! ಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ!” ಎಂದುಕೊಂಡಳು. “ಇದು ತನಸಿರಬಹುದೆ? ತನಸಿನಲ್ಲಿ ವಾನರನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಶುಭವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನನಗಿನಾಂದ ಅಶುಭ ಕಾದಿದೆಯೋ! ಭಗವಂತಿ! ನನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೂ ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ ಮಂಗಳಪುಂಟಾಗಲಿ! ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಜನಕನಿಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ. ಭೇ, ನನ್ನ ಭಯವೇ! ನನಗೆಲ್ಲಿಯ ನಿರ್ದೇ? ರಾಮವಿಯೋಗಿಂದ ಪರಿತಹಿಸುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಈ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಮದ್ದೆ ನಿರ್ದೇಯ ಇಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಷ್ಟವೆಲ್ಲಿಯದು? ನದಾ ರಾಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ತಲ್ಲಿನಳಾಗಿರುವ ನನಗೆ ಯಾರೋ ಬಂದು ಶ್ರೀರಾಮಚಾರಿತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವಂತೆ ಭಾರತಿಯಾಗಿದೆಯಿಂದ ತೋರುತ್ತದೆ. ಉಹೂ, ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲ. ಅಗೋ ವಾನರಾಕಾರ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ಈ ವಾನರ ನನ್ನ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಈ ರಾಮವಾತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು. ಕಾರಣವೇನಾದರೂ ಇರಲಿ. ದೇವರೇ, ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಈ ವಾನರ ಹೇಳಿದುದಲ್ಲಾ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ದ್ಯುವಕ್ಕೆ ಕ್ಯಾಮುಗಿದಳು.

ಸೀತಾದೇವಿ ಕರ್ಗಿಕೊಳ್ಳದ ಸುಮೃದ್ಧಿದನ್ನು ಕಂಡು ಮಾರುತಿ ಮರದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದನು: ಅನಂತರ ಆತನು ದ್ಯುನ್ಯದಿಂದ ಬಹು ವಿನಯವಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಮನೋಹರವಾದ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದನು - “ತಾಯಿ, ಮಲಿನವಸ್ತುವನ್ನಾಟ್ಟಿ ಈ ಮರದ ರೆಂಬಯನ್ನು ಒರಗಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವ ನೀನು ಯಾರು? ಏಕೆ ಹಾಗೆ ನಿಂತಿರುವೆ? ಕಮಲರಜದಲ್ಲಿ ಬಿಧ್ಯ ಜಲಬಿಂದು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಚಲಿಸಿ ಕೆಳಗೆ ಬೇಳುವಂತೆ ಬಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವುದೇಕೆ? ನೀನೆನು ದೇವತನ್ಯಯೋ, ನಾಗರನ್ಯಯೋ, ಗಂಥವ್ ತನ್ಯಯೋ? ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಯಾರು? ಭರ್ತನಾರು? ನೀನು ಏಕೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವೆ? ನಿನ್ನ ಚಯ್ಯೆಯಿಂದ ನೀನು ದೇವತಾಸ್ತೀಯಲ್ಲವೆಂದೂ ರಾಜಪುತ್ರಿಯಿರಬೇಕೆಂದೂ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದೆ. ನಿನ್ನ ಅಂಗಸೌಷ್ಠವವನ್ನೂ ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ನೀನು ಭೂಮಿವಾಲನೊಬ್ಬನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಿಂತೆ ತೋರಿಬರುತ್ತಿರುವೆ. ತಾಯಿ, ಜನಸ್ಥಾನದಿಂದ ರಾವಣನು ಕದ್ದು ತಂದ ಸೀತಾದೇವಿಯಿ ನೀನು? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗೆಲಿ! ಅಮಾತ್ಯ, ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಸನವನ್ನೂ ರೂಪರಾಶಿಯನ್ನೂ ಈ ತಾವನ ವೇಷವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಭಾಯ್ಯೆಯಿಂದ ಉಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಳು” ಎಂದನು.

ಹನುಮಂತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ಪೃಹ ಧ್ವಯ್ಯ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಆಕೆ ಹೇಳಿದಳು - “ಅಯ್ಯಾ, ನಾನು ರಾಜಣಿಯಾದ ದಶರಥನ ಸೋನೆ. ವಿದೇಶಾಧಿಪತಿಯಾದ ಜನಕನ ಮಗಳು. ನನ್ನ ಹೆಸರು ‘ಸೀತೆ’ ಎಂದು. ಧೀಮಂತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ನನ್ನ ಪತಿ. ಹನ್ನರದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನನ್ನ ಗಂಡನೊಡನೆ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿದ್ದೆ. ನಮ್ಮ ಮಾವ ತನ್ನ ಜೀಷ್ಟಪುತ್ರನಾದ ರಘುರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಆತನ ಕರಿಯ ಹಂಡತಿಯಾದ ಕ್ಯುಕೆ ಹಿಂದೆ ರಾಜನು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವರಗಳನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿ ರಘುರಾಮನನ್ನು ಅಡವಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಹಣ ಹಿಡಿದಳು. ಆ ಮಾತನ್ನು ನಡಸಿಕೊಡಲಾರದೆ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ವ್ಯಾಸನೋನಾದಿತನಾಗಿರುವಾಗ ರಘುರಾಮನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಉಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋರಣನು. ನಾನು ಆತನನ್ನು ಅಗಲಿರಲಾರದೆ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಯಣನೂ ನಮ್ಮನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದನು. ನಾವು ಮೂವರೂ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ದುಷ್ಪರಾವಣನು ನನ್ನನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದನು. ಆ ನೀಜನು ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಅವಧಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಅದು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ನಾನು ಜೀವಿಸುವುದೇ ಅಸಾಧ್ಯ” ಎಂದಳು.

ಶೋಕಸಂತಪ್ತೆಯಾದ ಜಾನಕಿಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಬಹು ಕನಿಕರವಾಯಿತು. ಆಕೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಾ “ತಾಯಿ, ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮ ದೂತ. ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದಲೇ ನಾನಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ದೇವಿ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಕುಶಲದಿಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಆತನು ಆಙ್ಗಾಹಿಸಿರುವನು. ನಿನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ನೆರಳಿನಂತೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಯಣ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ತನ್ನ ಕುಶಲವನ್ನು ಅರುಹಿ, ತನ್ನ ನಮುಸ್ತಾರಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ನನಗೆ ಆಙ್ಗಾಹಿಸಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಅಮೃತಪಾನಮಾಡಿದಪ್ಪು ಆನಂದವಾಯಿತು. “ಅಯ್ಯಾ ವಾನರೋತ್ತಮ, ‘ಮನುಷ್ಯ ಬದುಕಿದ್ದರೆ ನೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಸುಖಸಮಾಜವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ’ ಎಂದು ಆಯೋತ್ತಿಯಿಂಟು. ಅದು ನಿಜ. ಆಃ! ನನಗಿಂಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆನಂದವಾಗಿದೆ” ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರ ನಂಬುಗಿಗೊಂಡವರಾಗಿ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಹನುಮಂತನು ಸ್ಪೃಹ ಸ್ಪೃಹವಾಗಿ ಸೀತೆಯ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಸೀತೆಯು

ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏಕೋ ಶಂಕೆ ವೋಳೆಯಲು ಆರಂಭವಾಯಿತು. “ಇವನು ರಾವಣನೇ ಇರಬಹುದೋ? ಟೆ, ನಾನು ತಪ್ಪುಮಾಡಿದೆ. ಇವನು ರಾವಣನೇ ನಿಜ. ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡು ಆಕೆ ನಿಂದಿರಲಾರದೆ ನೆಮ್ಮಿದ್ದ ಮರದ ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೆಲಕ್ಕೆ ತುಸಿದಳು. ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಆಕೆಯ ಭಯ ಅರಿವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ದೀಘರ್ಥದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಆದರೂ ಆಕೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ಬರದು. ಅದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ತುರಿತು, “ಎಲ್ಲ ರಾಕ್ಷಸಾಧಮ, ನೀನು ಬಹಳ ಮಾಯಾವಿ. ಅಂದು ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದೆ. ಇಂದು ವಾನರ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದಿರುವೆ. ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಸಂಕಟವಹಿಸಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡಿರುವೆ? ಉಪವಾಸದಿಂದ ಕೃಶಾಗಿ ದೀನಾಳಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಗೋಳಾಡಿಸುವುದು ನಿನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ತರವೆಲ್ಲ” ಎಂದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ತಾನಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದ ಶಂಕೆ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾತನ್ನು ಬದಲಿಸಿ, “ಅಯ್ಯಾ ನಾನು ಆಡಿದು ಅಯುತ್ತದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನೀನು ಶ್ರೀರಾಮದೂತನೆ ಆಗಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಬುದೆಂದರೆ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದ ಆತನ ಗುಣಗಳನ್ನು ನೀನು ಹಾಡು; ನಾನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದಳು. ಮತ್ತೆ “ಇವನು ರಾವಣನಾಗಿದ್ದರೆ ಗತಿ?” ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಹೀಗೆ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಬದಲಾವಣಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದ ಇಂಗಿತ್ತಳ್ಳನಾದ ಹನುಮಂತನು ಆಕೆಯನ್ನು ತುರಿತು “ತಾಯಿ, ಜಾನಕಿ! ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ಸಿ; ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮನೋಹರ; ಕುರ್ಬೀರನಂತೆ ರಾಜಾಧಿರಾಜ; ದೇವಗುರುವಿನಂತೆ ಪ್ರಭಾಶಾಲಿ; ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿಷ್ಣುವಿನಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ. ಆತನು ಸತ್ಯವಾದಿ; ಮನ್ಮಥ ಸದ್ಗುರುವಾದ ರೂಪವಂತ; ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನು. ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಬಾಹುಭ್ರಾಯಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ದೀವಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಅವಕಾರ ಮಾಡಬಯಸಿ, ಈ ವಾಹಿ ರಾವಣ ನಿನ್ನನ್ನು ಅವಕರಿಸಿ ತಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಆಗುವ ಫಲವನ್ನು ನೀನೇ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣಿದೆ. ಯಾವನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾಲಾಗ್ನಿ ಸದ್ಗುರುವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾವಣನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಅವಕಾರ ಮಾಡುವನೂ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ ದೂತನು ನಾನು. ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನಿನ್ನೂ ಜೀವಂತಭಾಗಿರುವೆ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ ವಾನರ ಸಮೂಹವನ್ನೂ ನಮ್ಮ ರಾಜನಾದ ಸುರ್ಜಿವನನ್ನೂ ಇನ್ನು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಕಾಣುವೆಯಂತೆ. ನಾನು ಸುರ್ಜಿವ ರಾಜನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹನುಮಂತ. ನಾನು ನಿನಗಾಗಿ ಈ ಮಹಾನಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಕಾಮರೂಪಿಯಾದ ರಾವಣನಂದು ಶಂಕಿಸಬೇದ. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬು” ಎಂದನು.

ಮಾರುತಿಯಾಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆತನನ್ನು ಕೇಳಿದಳು - ‘ಎಲ್ಲ ವಾನರಪುಂಗವನೆ, ನಿನಗೂ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ ಸ್ವೇಕವಾದುದು ಹೇಗೆ? ವಾನರರಿಗೂ ನರರಿಗೂ ಈ ಬಗೆಯಾದ ಸಂಬಂಧ ಥಲಿಸಿದುದು ಹೇಗೆ? ನಾನು ನನ್ನ ಮನಶ್ಚಾಂತಿಗಾಗಿ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಜೊತೆಗೆ ನನ್ನ ಸಂದೇಹವೂ ನಿವಾರಣೆಯಾದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಆಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು” ಎಂದಳು. ಹನುಮಂತನು ಮೌದ್ಯ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. “ಆತನು ಸವಾರಂಗ ಸುಂದರ. ಕಮಲಪತ್ರದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ನೇತ್ರಗಳು, ವಿಶಾಲವಾದ ಹೆಗಲು, ನೀಳವಾದ ತೋಳಗಳು, ಶಂಕದಂತಕ ತಂತ, ಕಾಂತಿಯುತ್ವವಾದ ಮುಖ. ಆತನ ಧ್ವನಿ ಭೇರಿಯ ಧ್ವನಿಯಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದುದು. ಆತನ ನಡಿಗೆ ಸಿಂಹದೆ ನಡಿಗೆಯಂತೆ ಚುರುಕಾದುದು. ಬಹಳ ಉದ್ದವೂ ಅಲ್ಲದ ಆತನ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಎದೆ, ಮಣಿಬಂದ, ಹಿಡಿಗಳು

ಇವು ಮೂರೂ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿವೆ. ಹೊಟ್ಟೆ, ಹೊಕ್ಕೆಳು, ಎದೆ ಇವು ಮೂರು ಉಬ್ಬಿವೆ. ಕಡೆಗಳ್ಲಿ, ಉಗುರು, ಅಂಗ್ಯ ಇವು ಕೆಂಪಗಿವೆ. ಆತನ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶುಭಸೂಚಕಗಳಾದ ಮೂರು ನುಳಿಗಳಿವೆ; ಅಂಗುಷ್ಠಮೂಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವೇದ ರೇಖೆಗಳಿವೆ. ಆತನ ಅಂಗ್ಯ, ಅಂಗಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಜ್ರ, ಧೃತಿ, ಶಂಖ, ಅಂಕುಶ ಇವುಗಳ ರೇಖೆಗಳಿವೆ. ಆತನು ಸತ್ಯ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಆಸ್ತಕನಾದವನು. ಆತನ ಮಾತು ಮನೋಹರ. ಧರ್ಮವೇದಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆತನು ಪಾರಂಗತ. ಬ್ರಹ್ಮಚಯ್ಯ ವರ್ತತುಳ್ಳವನು, ವಿನಯಸಂಪನ್ಮೂಲನು. ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಯಣನೂ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಗುಣದಲ್ಲಿಯೂ ಅಣ್ಣನನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತಾನೆ. ಪುರಾಣತಮರಾದ ಆ ಸೋದರರೀವರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮಗೂ ಅವರಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಮಾಗಮವಾಗಿ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಯಿತು.

“ಇನ್ನು ಅವರಿಗೂ ನಮಗೂ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆದ ರೀತಿಯನ್ನು ತೇಳು. ನಮ್ಮ ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಭೃತ್ಯನಾಗಿ ಖುಶ್ಯಮೂರಕಪರ್ವತದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಜ್ಞಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಾರುಮದಿಗಳನ್ನುಟ್ಟು ಧನುಧಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಯಣರೀವರೂ ಬಂದರು. ಸುಗ್ರೀವನು ಅವರು ವಾಲಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ತನ್ನ ವರ್ಧಗಾಗಿ ಕಳುಹಲ್ಪಟ್ಟ ದೂತರೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮಿಸಿ ಪರ್ವತಶಿಖರಕ್ಕೆ ಓದಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಸಮೀಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನು ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದವರ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ಅರಿತು ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ನಾನು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಅವರು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿದರು. ನಾನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಯಣರನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ದೊರೆಯ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದೆ. ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಕಲೆತು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಹಾಯಮಾಡುವುದಾಗಿ ಅಗ್ನಿಸಾಹಿಯಾಗಿ ಸ್ನೇಹಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅವರಿಗೆ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆದು ಹೀಗೆ. ವಾಲಿ ಸುಗ್ರೀವನ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದ್ದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತೇಳಿ ಧರ್ಮಪರನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಆತನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿ ಮಾಡಿದನು. ಆತನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಯಂತೆ ಕಾಯ್ ನಡೆಯಿತು. ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ದೊರೆಯಿತು. ಅನಂತರ ಸುಗ್ರೀವನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಮಾತು ಹೊಟ್ಟಿದಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಅರಸಲು ತನ್ನ ದೂತರನ್ನು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

“ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಭಾಯಾವಹಕರಣ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತೇಳಿದ ವಾನರರು ತಮಗೆ ದೊರೆತಿದ್ದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ರಾಮಚಂದ್ರನ ಮುಂದಿಟ್ಟು ‘ಆರಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ದಿವ್ಯಸುಂದರಿಯೊಬ್ಬಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬಿಸಾದಿದಳು’ ಎಂದು ತೇಳಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಕ್ಯಾಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಹುಕಾಲ ಅಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅನಂತರ ಸುಗ್ರೀವ ಲಕ್ಷ್ಯಣರು ಆತನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಆತನು ಭೂಕಂಪದಿಂದ ನಡುಗುವ ಪರ್ವತದಂತೆ ಅಡಿಗಡಿಗೂ ವ್ಯಘಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕಾಲಯಾವನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ತಾಯೆ, ನೀನೀರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತಿಳಿದ ನಾನು ತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಲೇ ಆತನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ರಾವಣನನ್ನು ಅವನ ಬಂಧುಮಿತ್ರಸಹಿತ ಸಂಹರಿಸಿ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವನು” ಎಂದು ತೇಳಿದನು. ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ವಾನರರು ಸುಗ್ರೀವನ ಆಣ್ಣಿಯಂತೆ ಅಂಗದನ ಮುಂದಾಳುತ್ತನದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟುದನ್ನೂ, ಸಂಪಾತಿಯಿಂದ ತಮಗೆ ಸೀತಾಮಾತೆಯ ಸುದ್ದಿ ಗೊತ್ತಾದುದನ್ನೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ತಾನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹಾರಿ ಬಂದುದನ್ನೂ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಬಂದ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನೂ ಹನುಮಂತನು ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ ತೇಳಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ತಾನು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ

ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡುದಾಗಿ ತೀಳಿಯಹೇಳಿದನು. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾಗೂ ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿ, ಇವನು ರಾಷಣಸಿರಬಹುದೆಂಬ ಸಂದೇಹ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು.

೪೧. ಮುದ್ರಿಕಾ ಪ್ರದಾನ

ಹನುಮಂತನು ಸಂತೋಷಿತನಾಗಿ ತಾನು ರಾಮನಿಂದ ತಂದಿದ್ದ ಮುದ್ರೆಯುಂಗುರವನ್ನು ಆಕೆಯ ಕ್ಯಾಗೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಸೀತಾದೇವಿಯ ಮುಖ ಸುಪ್ರಸನ್ನವಾಯಿತು. ಆಕೆಯ ಭಯ ಶಂಕೆ ದೂರವಾದುವು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನು ಸಂತೋಷಿತನಾಗಿ ತಾನು ರಾಮನಿಂದ ತಂದಿದ್ದ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಆಕೆಯ ಕ್ಯಾಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾ “ಎಲ್ಲಾ ಮಹಾಭಾಗ್ಯ, ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಾನರನೆಂದು, ರಾಮದೂತನೆಂದು ನಿನಗೆ ನಂಬುಗೆಯಾಯಿತಷ್ಟೇ! ಇಗೂ ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಸಂದೇಹವಿದ್ದರೆ ಅದೂ ನಿವಾರಣೆಯಾಗಲಿ. ಈ ಶ್ರೀರಾಮನಾಮಾಂಕಿತವಾದ ಮುದ್ರೆಯುಂಗುರವನ್ನು ತೆಗೆದುಹೊ. ಇದನ್ನು ನಿನಗೆ ನಂಬುಗೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಂದಿರುವನು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೆ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಕಳುಹಿಸಿರುವನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಭಯಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ. ತೆಗೆದುಹೊ. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ!” ಎಂದನು.

ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನೇ ಕಂಡಪ್ಪು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆಕೆಯ ಮುಖಚಂದ್ರ ರಾಮಮುಕ್ತವಾಯಿತು. ಪುಳಕಿತ ಗಾತ್ರಯಾದ ಆಕೆಗೆ ಲಜ್ಜೆಯುದಿಸಿತು. ಮನಸ್ಸಿನ ಹಿಗ್ಗು ಹೆಚ್ಚಿ ಹನುಮಂತನ ಸ್ತೋತ್ರ ಬಾಯಿಂದ ಉಕ್ಕಿತು. “ಎಲ್ಲ ಮಹನೀಯನಾದ ಆಂಜನೀಯನೇ, ನಿಭರ್ಯನಾಗಿ ಈ ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಶೌರ್ಯ ಧೈಯಗಳು ಅಸದೃಶವಾದುವು. ನಿನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮ ಅಪಾರವಾದುದು. ಮಹಾನಮುದ್ರ ನಿನಗೂಂದು ಗೋಷ್ಠದಜಲದಂತಾಯಿತಲ್ಲವೇ? ರಾಷಣನ ಭಯವೇ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ ನೀನು ನಾಮಾನ್ಯನೇ? ಶ್ರೀರಾಮದೂತನಾದ ನಿನ್ನೂಡನೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದ. ಶ್ರೀರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕುಶಲವಾತ್ಮಕೆಯನ್ನು ತಂದ ಪುಣ್ಯಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಮಾರುತಿ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳಗಿ ಮುಂಗಾಣದ ಕುಳಿತಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರುವನಷ್ಟೇ? ಆತನು ಬಹುಬೇಗೆ ಬಂದು

ನನ್ನನ್ನ ಈ ದುಃಖದಿಂದ ಬಿಡಿಸುವನಷ್ಟೆ? ದುಃಖದಿಂದ ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಯಿನು ಒಹಳ ಕೃಶಾಗಿ ಹೋಗಿರುವನೇ? ನನಗೋಣ್ಣರ ಆತನು ಬಹುವಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೆ? ಆತನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕುಟಿತನಾಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಪ್ರಾಣಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾನೆಯೆ, ಆ ತರುಣಾಕರ? ವೀರಮಾರುತಿ, ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೇಮ! ತಾಯಿತಂದೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಬಂಧು ಬಾಂಧವರಲ್ಲಾಗಲಿ ಆತನಿಗೆ ನನ್ನಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಾದವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನನಗಂತೂ ಆತನೇ ಜೀವ, ಆಧ್ಯರಿಂದ ಆತನು ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತಳನಾಗಿ ಮಾಡುವರೆಗೂ ಜೀವವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂದಳು. ಆಕೆಯ ಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಭಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಕೆಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ವಂದಿಸಿ, “ತಾಯೇ, ಏನೂ ಸಂದೇಹದಬೇಡ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ನೀನಿರುವ ಎಡ ತಿಳಿಯಿದು. ಈಗ ನಾನು ಹೋಗಿ ಹೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ಅವಾರವಾದ ಸ್ವೇಷದೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೋರಬುರುವನು. ಆತನು ತನ್ನ ಬಾಣವರಂಪರೆಯಿಂದ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸ್ತಂಭಿಸಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಒಡನೆಯೆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವರು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಯಮನೆ ಎಷ್ಟು ಬಂದರೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ತಡೆಯಲಾರನು. ಆಧ್ಯರಿಂದ ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ನೀನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಮುಖಕುಮಲವನ್ನು ಕಾಣತ್ತಿಯೆ. ದೇವಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿದ ಮೇಲೆ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಆತನು ಮಾಂಸವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿಲ್ಲ; ಮಧುವನ್ನು ಸೇವಿಸಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಕೆಂದಮೂಲಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಖಣಿಜೀವನವನ್ನು ನಡುಸುತ್ತಿರುವನು. ಆತನಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯಿಂಬುದೆ ಇಲ್ಲ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಕಣ್ಣ ಮುಚ್ಚಿದರೂ ‘ಸೀತೆ! ಸೀತೆ!’ ಎಂದು ಕನವರಿಸುತ್ತಾ ಮೇಲಕ್ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರಷ್ಟವನ್ನೇ ಫಲವನ್ನೇ ಕಾಣತ್ತಲೇ ‘ಹಾ ಪ್ರಯೆ, ಈ ವಸ್ತುವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ನೀನಿಲ್ಲವೆಲ್ಲಾ! ಎಂದು ಕಣ್ಣೀಗರೆಯುತ್ತಾನೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆಗೆ ಬಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಂತಿಸುತ್ತಾನೆ ತನಗಾಗಿ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸು ಮುರುಡಿ, ಮುಖ ಬಾಡಿತು. ಆತನು ಪಡುತ್ತಿರಬಹುದಾದ ಸಂಕಟವನ್ನು ಆಕೆಯ ಹೃದಯವೂ ಆ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿತು.

೪೨. ಹನುಮಂತ ಸೀತಾದೇವಿಯರ ಸಂವಾದ

ಗಂಡನ ಮನೋವ್ಯಧಿಯಿಂದ ಶಳವಳಗೊಂಡ ಸೀತಾದೇವಿ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಾರುತಿ, ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಅಮೃತದಂತಿವೆಯಾದರೂ ಅವು ವಿಷಮಿಶ್ರವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ವ್ಯಾಸಗೋಂಡಿರುವನೆಂಬುದೇ ಆ ವಿಷ. ದ್ಯುವದ ಮುಂದೆ ಮನುಷ್ಯರ ಆಟ ಏನು ನಡೆಯಬಲ್ಲದು? ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ ನಾನೂ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಲಕಿರುವುದು ವಿಧಿವಿಲಾಸವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಡಗೊಡೆದು ಆಥಾರವಿಲ್ಲದವನಂತೆ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋದ ರಾಮಚಂದ್ರನು ದಡವನ್ನು ಸೇರುವುದೆಂದು? ಆತನು ಈ ಲಂಕೆಗೆ ಯಾವಾಗ ಬರುವನೋ, ಈ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯಾವಾಗ ಒಕ್ಕುಲಿಕ್ಕುವನೋ! ರಾವಣಸಂಹಾರ ನಡೆಯುವುದೆಂದೂ! ನಾನು ಆತನನ್ನು ಕಾಣುವುದೆಂದೂ! ಅವಧಿ ಮುಗಿಯುವದರೊಳಗಾಗಿ ನೀನು ಆತನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಹೊಂಡು ಬಾ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನಾನು ಈ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಆತನ

ಬಾಣಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಈ ರಾಕ್ಷಸುಬಲ ಜಲವೆಲ್ಲವೂ ಬತ್ತುಪಡೇನೋ ನೀಡಿ. ಆದರೆ ಅದಾಗುವುದು ಎಂದಿಗೋ?“ ಎಂದಳು. ಆಕೆಯ ಆತುರವನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಬೇಕೊ ತಿಳಿಯಿದಾಯಿತು. “ತಾಯಿ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ನೀನು ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಡೆಯಲಾರೆಯಾದರೆ, ಇಗೋ ಈಗಲೇ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಬಾ ನನ್ನ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಏರು. ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಶತ್ರುಯಿ ವಿಜಾರದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಂದೇಹವಚೆಕಾಡುವಿಲ್ಲ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಹು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಚಂದ್ರನೋಡನೆಯೂ ಸೂರ್ಯನೋಡನೆಯೂ ಸಂಭಾಷಿಸುವವೆಳಂತೆ ನೀನು ಸಮುದ್ರ ಆಕಾಶಗಳಿರುವನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದಾಟುವೆ. ನನ್ನ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವವರಾರಿಗೂ ನಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದನು.

ಹನುಮಂತನ ಅದ್ವಿತಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ನಗು ಬಂದಿತು. “ಅಯ್ಯಾ ಹನುಮಂತ, ನೀನು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಶರೀರಿ. ಇಂತಹ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಹೊತ್ತುಹೊಂಡು ಹೋಗುವುದೆಂತು? ನೀನು ನಿನ್ನ ಕಪಿತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡೆಯಲ್ಲಾ!” ಎಂದಳು. ಆಕೆಯ ನಗನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ತಾನು ನಿಂತಲ್ಲಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರಕ್ಕೆ ಹಾರಿನಿಂತು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು. ನೋಡು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಆತನು ಒಂದು ಜ್ಞಾನಿಸುವ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಉಜ್ಜ್ವಲವಾದ ರೂಪದಿಂದ ಬೆಳೆದು ನಿಂತನು. ಕೆಂಪಾದ ಮುಖ; ವಜ್ರಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಹೋರೆಹಲ್ಲಗಳು, ದಾಡಗಳು. ಬಿಟ್ಟ ರಣ್ಣರಳಿ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆತನು “ತಾಯಿ, ಸೀತಾದೇವಿ, ನೋಡು ನನ್ನ ಈ ರೂಪವನ್ನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ; ಕೋಟಿಕೊತ್ತಲಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಕಿತ್ತು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಲ್ಲೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಬರುವವಳಾಗು” ಎಂದನು.

ಹನುಮಂತನ ಪರಾಕ್ರಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ಸಂದೇಹವೇನೋ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸೀತಾದೇವಿ, ಆತನೋಡನೆ ಹಾಗೆ ಹೋಗಲು ಒವ್ವಲಿಲ್ಲ. ಆತನನ್ನಲ್ಲಿ ಕುರಿತು, “ಎಲ್ಲ ಮಾರುತಿಯೆ, ನೀನು ಶತ್ರುನಾದರೂ ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರುವುದು ಯುತ್ತವಲ್ಲ. ನೀನು ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ನಾನು ಭಯದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಹೋಗಬಹುದು. ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಹೋದೇನು! ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರಟೊಡನೆಯೆ ರಾಕ್ಷಸರು ನಿನ್ನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಯಾವುದು ನಿಜಾಯಿ. ಆಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರೊಡನೆ ಯಾದ್ದ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಬಹುಕಷ್ಟವಾದ ಕೆಲಸ. ಅದನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ನಾನು ದಿಗ್ಭ್ಯಾಂತಿಂಬಾಗಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೂ ಸರಿಯಿ! ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಕಾರ್ಯ ಬೇಡ. ನೀನೇನೋ ಮಹಾಶಂಕರನೇ ಸರಿ; ಎದುರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನಲ್ಲಾ ನೀನು ಸಂಹರಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೇನು? ನೀನೇ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಹರಿಸಿದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕೆಳಂತ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಈಗಲ್ಲಿಂದ ಆದಪ್ಪೆ ಬೇಗ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡು. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು, ಅದರಿಂದ ಏನಾದರೂ ಅವಾಯ ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಬಹಳವಾಗಿ ಪರಿತಾಪ ಪಡುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪತಿಪರಾಯಣೆಯಾದ ನಾನು ಪರಪುರುಷರ ದೇಹವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದು ಕೇವಲ ನಿಷಿಧ. ‘ರಾವಣನು ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವೇ?’ ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದು. . ಆದರೆ ಅದು ಅನಿವಾಯವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಪರಾಧಿನೆಯಾಗಿದ್ದೆ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅಗ್ನಿವಾಯುಗಳಿಂತೆ

ನೇರಿಕೊಂಡು ಈ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ ದಹಿಸಲಿ. ಆ ವೀರರನ್ನು ಬೇಗನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದು ತಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯಭಾರ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡಿದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವ ಹೊಣೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನೇರಿದು” ಎಂದಳು.

ಸೀತಾದೇವಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾರುತಿ ‘ಅದು ಸರಿ’ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. “ನನ್ನ ಭುಜವನ್ನೇರಿ ಶತಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವುದು ಹೋಮಲೆಯಾದ ನಿನಗೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೆಲಸ. ಅಲ್ಲದೆ, ‘ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನುಳಿದು ಇತರರಾರನ್ನು ನಾನು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ’ ಎಂಬ ನಿನ್ನ ಮಾತೂ ಸಾಧ್ಯಾಯಾದ ನಿನ್ನ ನಡತೆಗೆ ತಕ್ಕುದೇ ಸರಿ. ನಾನು ಒದನೆಯೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗ್ಯೇರಿ ಇಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಆತನಿಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಹೇಳುವೆನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂಡೊಯ್ಯೆನೆಂದು ನಾನು ಆದಿದ ಅಪಚಾರದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸು. ಕೇವಲ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಮುಂದನ್ನರಿಯದೆ ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಆದರೆ, ತಾಯಿ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡೆನೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಕುರುಹುಡೋರುವಂತೆ ಯಾವುದಾದರೋಂದು ಗುರುತನ್ನು ದಯವಾಲಿಸು ಎಂದನು.

ಹನುಮಂತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಾನಕಿಗೆ ಹಿಂದೆ ತಾನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತವಾಗಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಬಂದು ಸಂಗತಿ ಸ್ವರಂಜೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಆ ನೆನಪಿನೊಡನೆ ಕಣ್ಣೀರೂ ಹೊರಗುತ್ತಿತು. ಗದ್ದದ ಸ್ವರದಿಂದ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು - “ಮಾರುತಿ, ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಬಂದು ಗುರುತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು - ಚಿತ್ರಕೂಟ ಪರವತದ ಸಮೀಕ್ಷಾಪದಲ್ಲಿರುವ ಮಂದಾಕಿನೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸುಂದರವಾದ ಉಪವನವಿದೆ. ನಾನು ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಕರಿಸುತ್ತಾ ಆಯಾಸಗೊಂಡು ಬಂದು ವೃಕ್ಷಮೂಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಂತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನು. ಆಗ ಬಂದು ಕಾಗೆ ಮಾಂಸದಾಸೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ಕುತ್ತಿತು. ನಾನು ಆಗ ಬಂದು ಮಣಿ ಹೆಂಟೆಯಿಂದ ಆ ಕಾಗೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದು ಅದನ್ನು ಅಟ್ಟಲು ವ್ಯಯತ್ವಿಸಿದೆನು. ಆದರೆ ಅದು ಬಹು ಮೊಂಡು ಕಾಗೆ. ಎಪ್ಪು ಹೊಡೆದರೂ ದೂರಹೊಂದೆ ಸಮೀಕ್ಷಾಪದಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತು, ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಸ್ವನತಟವನ್ನು ಕುಕ್ಕುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿತು. ನಾನು ಎಪ್ಪು ವ್ಯಯತ್ವಿಸಿದರೂ ಆ ಕಾಗೆ ಓಡಿಹೊಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದನು. ನಾನು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಗೆ ಪುನಃ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕುತ್ತಿತು. ಆಗ ನಾನು ನೋವಿನಿಂದಲೂ ವ್ಯಧೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಪುನಃ ಶ್ರೀರಾಮನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಹೊಂಡೆನು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮೃದುನುಡಿಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ ಕಾಗೆಯನ್ನು ಓಡಿಸಿದನು. ಕಾಗೆಯನ್ನು ಓಡಿಸಲು ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಬಳಲಿದವಳಾಗಿ ಹಾಗೆಯೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ತೊಡೆಗಳಮೇಲೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ನಿದ್ರೆಮಾಡಿದನು. ನಾನು ಎಡ್ಡಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ನನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟುಹೊಂಡು ಮುಲಗಿ ನಿದ್ರೆಹೊಂಡನು. ಆ ಸಮಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಪುನಃ ಆ ಹಾಡಿ ಕಾಗೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿತು. ಸ್ತನಾಗ್ರವೆಲ್ಲವೂ ಗಾಯವಾಗಿ ರತ್ನದ ತೊಟ್ಟಗಳಿರಿದು ಮುಲಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಪ್ರಯಿನ ಮೇಲೆ ಬೆಂಧುವು. ನಾನು ಗತ್ಯಂತರವನ್ನು ಕಾಣಿದೆ, ನಾಧನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದೆ. ಆತನು ನನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿನ ಗಾಯವನ್ನು ಕಾಣತ್ತಲೇ ಕನಲಿ ಕಾಳಸರ್ವದಂತೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿರಿದುತ್ತಾ “ಯಾವನು ಈ ಅಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದವನು?” ಎಂದನು. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಸಮೀಕ್ಷಾಪದಲ್ಲಿದ್ದ

ತಾಗೆ ಆತನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಕಣ್ಣಾಲಿಗಳು ಕೆಂಡವನ್ನು ಕಾರಿದುವು. ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ದಭಾಸನದಿಂದ ಬಂದು ದಭೇಯನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಕಾಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅದು ಕಾಗೆಯನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೊರಟಿತು. ಆ ಕಾಗೆ ಬರಿಯ ಕಾಗೆಯಲ್ಲ; ಇಂದ್ರಪುತ್ರನೆ ಆ ವೇಷದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದನಂತೆ! ಆ ಅವಿಚಾರಿ ತನ್ನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ರಕ್ಷಿಸಿಯಾರೆ ಎಂದು ಆತನಾಗಿ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೊಳಲಿದ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವರಾಯ? ಅದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ಷಣೆ ಕಾಣದೆ ಕಡೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೇ ಹಾರಿ ಬಂದು, ಆತನ ಕಾಲಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಮರಹೊಕ್ಕಿತು. ಶರಣಾಗತವಶ್ಲಿನಾದ ನನ್ನ ಪ್ರಯಿನು ಅದಕ್ಕೆ ಜೀವದಾನವನ್ನೇನೋ ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಆತನ ಬಾಣ ವ್ಯಾಘರವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಬಲಗಣ್ಣ ಆ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಆಹುತಿಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಕಥೆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಮತ್ತು ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತು. ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಕಂಡುದಕ್ಕೆ ಈ ಕಥೆಯೆ ಗುರುತು. ನಾನು ಹೇಳಿದೆನೆಂಬುದಾಗಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ‘ಪ್ರಭೂ, ನನಗಾಗಿ ಕಾಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಮಸ್ತವನ್ನೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ನೀನು ಈ ರಾವಣನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾ ತುಳಿತಿರುವೆ? ಪ್ರಯಿಸತಿಯಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕನಿಕರವನ್ನು ತೋರಿ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ದರಿಸಬಾರದೆ?’ ಎಂದು ನಾನು ಆತ್ಮಜಾಗಿ ಬೇಡಿದೆನೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, “ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆತನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ನಿರ್ದಯರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಏನು ಅಪರಾಧಮಾಡಿರುವೆನೋ ಎಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿದೆ” ಎಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದಳು.

ಮತ್ತೆ ದತ್ತೆ ಹೀಗೆ ದುಃಖ ಮರುಕೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿತು. ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಮಾತ್, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬು, ಆಳೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿದೆ. ನಿನಗಾಗಿ ಆತನು ಹಗಲಿರುಳೂ ಹಲುಬಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ನಿರ್ದಯನಾಗಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ವಾಮಿಯೂ ನಿನಗಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನಿನ್ನ ನಡವಳಿಕೆ ನಿದ್ರಷ್ಟವಾದುದು. ಅದನ್ನು ಯಾರು ಶಂಕಿಸಿಯಾರು? ಇನ್ನು ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರು. ನಿನ್ನ ಉದ್ದಾರವಾಗುವುದು. ನೀನು ಇನ್ನು ವ್ಯಾಧೆಯನ್ನು ಬಿಡು. ನೀನು ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕಾದ ಕಾಲ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ನೀನು ಏನು ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯೋ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ನಾನು ಹೊರಡಬೇಕು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಸೀತಾದೇವಿ “ಅಪ್ಪಾ ಮಾರುತಿ, ಲೋಕನಾಥನೂ ಕೌಸಲ್ಯಾ ಪುತ್ರನೂ ಆಗಿರುವ ನನ್ನ ನಾಥನಿಗೆ ನನ್ನ ಕುಶಲವನ್ನು ತಿಳಿಸು. ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಅರ್ಹಿಸು. ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೆರಳಿನಂತೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಅರಣ್ಯವಾಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸಕ ನನ್ನನ್ನು ತಾಯಿಯಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ನನ್ನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸು. ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ದಾರಮಾಡುವಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ವ್ರಚೋದನಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ನಿನ್ನರು. ಅದಕ್ಕೆ ಏನೇನು ಮಾಡಬಹುದೂ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ನಡಸಬೇಕು. ಇನ್ನು ಬಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರದಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಾನು ಜೀವಂತಭಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸು. ಇಂದ್ರನ ಸಂಪತ್ತು ಓತಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಹೋಗಿರಲು ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವು ಅದನ್ನು ಪುನಃ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ರಾಕ್ಷಸವಶವಾಗಿರುವ ಈ ಘಾಣವನ್ನು ಉದ್ದರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣಾಡಲಿ. ಈ ಮಾತನ್ನು ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ತಿಳಿಸು. ” ಇಷ್ಟ ಹೇಳಿ ಆಕೆ ತನ್ನ ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಗಂಟುಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚೂಡಾರತ್ವವನ್ನು ಹನುಮಂತನ ಕ್ಷಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. “ಮಾರುತಿ, ಇದನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಕೊಡು” ಎಂದಳು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಮಾರುತಿ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಅಂಗುಲಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದನು. ಅನಂತರ

ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬಹಳ ನಮೃತೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತನು. ಆತನ ದೇಹ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಮನಸ್ಸು ಆಗಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಸೇರಿತ್ತು.

ತಲೆಬಾಗಿ ತನ್ನದುರಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಸೀತಾದೇವಿ “ಮಗು ಮಾರುತಿ, ನಾನೀಗ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಚೂಡಾಮಣೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ರಾಮಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ತಂದೆಯನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಆತನನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರುವ ಭಾರ ನಿನ್ನದು. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ನೆರೆನಂಬಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಹನುಮಂತನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ “ತಾಯಿ, ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ನಾನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ನಂಬುಗೆಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಆತನು ಇನ್ನು ಹೊರಡುವನಲ್ಲ ಎಂದು ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ದುಃಖ ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂತು. ಗಂಧಿದ ಸ್ವರದಿಂದ ಆಕೆ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಆಂಜನೇಯ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ನನ್ನ ಕುಶಲವನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಕಹಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಆತನ ಕುಶಲವನ್ನು ತೇಳಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಕಪಿವೀರರಿಗೆಲ್ಲಾ ನಾನು ಕುಶಲವನ್ನು ತೇಳಿದೆನೆಂದು ತಿಳಿಸು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಿನ್ನನ್ನು ತೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊ” ಎಂದಳು. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆಕೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದ ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಹನುಮಂತನೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದನು. ಕಡೆಗೆ ಸೀತಾದೇವಿ “ಮಗೂ, ನೀನು ಇಂದು ತಾನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಪ್ರಯಾಣದಿಂದ ಬಹು ಅಯಾಸಗೊಂದಿರಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಬಂದರೆ ಈ ದಿನ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಳೆ ಹೊರಡಬಹುದು! ಅಲ್ಲಭಾಗ್ಯಭಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಾನ್ವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅಪಾರ ದುಃಖವನ್ನು ದ್ವಾರಾ ಮರೆತಿರಬಹುದು. ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲುವುದೆಂದರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೊದಲೆಂದ್ರ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯ ದುಃಖವನ್ಗಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಮುಹೂರ್ತ ಹೀಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತೋಣ. ಹೇಳು, ನೀನೇನೂ ಅಸರ್ಕಾಯ ಶೂರ. ಆದ್ವರಿಂದ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದೆ. ವಾನರ ಸ್ವರ್ನದಲ್ಲಿ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಈ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯದು? ಅವರು ಈ ಅಪಾರವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿಬರುವುದೆಂತು? ನೀನು ಪೂರ್ವಾಧರಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿರುವವನು. ಇದಕ್ಕೆ ಏನು ಹೇಳಬೇ?” ಎಂದಳು. ಹನುಮಂತನು ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಪ್ಪಾಯಿಮಾನವಾಗುವಂತೆ “ತಾಯಿ, ಸುಗ್ರೀವರಾಜನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾ ಶೂರರೆ. ನಾನೆ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೇಳು. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ನನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಬಲಶಾಲಿಗಳು. ನಾನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವಾಗ ಉಳಿದವರು ಬರುವುದೇನಾಶ್ಚಯಿ! ಇನ್ನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು. ಅವರು ನನ್ನ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರು. ಇದರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವ ಚಿಂತೆಯನ್ನೂ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕಾಲ ಬರಬೇಕು; ಬರುತ್ತದೆ. ನೀನು ಅದನ್ನು ಇದಿರು ನೋಡುತ್ತಿರು. ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಹೀಪುರಲ್ಲಿಯೆ ನೀನು ಕಾಣುವೆ. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ!” ಎಂದನು.

ಹನುಮಂತನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಹೋಗುವ ಅವನನ್ನು ದ್ವಾರಾ ಕರೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಮಾರುತಿ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಕಾಗೆಯಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರಂಭನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ತಥೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಮರೆಯದಂತೆ ತಿಳಿಸು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಬಂದು ದಿನ ನನಗೆ ಮಣಿಶಿಲೆಯನ್ನು ತಿಲಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹಣೆಗಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅದನ್ನೂ ಆತನಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಿಸು. ರಾಮನಿಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಅಹಿಸು. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸು. ನಿನಗೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ

ವಿಷ್ಣುಗಳಾವುವೂ ಸಂಭವಿಸದಿರಲಿ. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ!” ಎಂದು ಹರಸಿದಳು. ಅನಂತರ ಹನುಮಂತನು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಕೆಗೆ ಮನಸಾ ವಂದಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬೀಳಜ್ಞಾಂಡನು.

೪೨. ರಾಕ್ಷಸ ಬಳಾಬಲ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಸೀತಾದೇವಿಯಿಂದ ಬೀಳಜ್ಞಾಂಡು ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೊರಟುಬಂದೊಡನೆಯೆ ಹನುಮಂತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸಯೋಚನೆ ಹುಟ್ಟಿತು. “ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನೇನೂ ಕಂಡುದಾಯಿತು. ಆದರೆ ರಾವಣನ ಬಳಾಬಲಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿದರೆ ಆಗ ನಾನು ಬಂದುದರ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ಈ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ ದಂಡೋಷಾಯವೋಂದೇ ದಾರಿ. ಈ ರಾಕ್ಷಸರೋದನೆ ಹೋರಾಡಿ ಕೆಲವರನ್ನಾದರೂ ಸಂಹರಿಸಿದರೆ ಇವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರೋದನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನೆಡವಾವುದನ್ನು ಹುಡುಕಲಿ? ಯುದ್ಧವಾಗದ ಹೊರತು ಈ ರಾವಣನ ಬಳಾಬಲ ಸ್ವರೂಪ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿಲ್ಲವಲ್ಲ” ಎಂದು ಆತನು ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗುಣಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಉವಾಯ ಹೋಳಿಯಿತು. “ಹೌದು! ರಾವಣನ ಬಹಿಃಘಾಣದಂತಿರುವ ಈ ಅಶೋಕವನವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತೇನೆ! ಈ ವನದೆಂದರೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆನಂದ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇಂಫು. ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವೃಷ್ಣಿಗಳಿಂದಲೂ ಲತಾವಿತಾನಗಳಿಂದಲೂ ಇಂದ್ರನ ನಂದನವನವನ್ನೂ ಮೀರಿಸುವಂತಿದೆ. ಕಾಶ್ಚಿಟ್ ಬಣಿಸಿಂತಿರುವ ಕಾಡನ್ನು ಸುಷ್ಪು ಬುದಿಮಾಡುವಂತೆ ಇದನ್ನು ತೋತ್ತಳದುಳಿದು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆಗ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಸ್ವನ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಸತ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನಾನು ಕಿಷ್ಟಿಂಥಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹನುಮಂತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಹನುಮಂತನು ಹಿಂದಿರುಗುವುದರ್ಕೂಗಿ ಬೃಹದಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿದ್ದನು. ಆ ಆಕಾರ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಪ್ರಜಂಡ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಆತನು ಮರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುರಿಮುರಿದು ಬೀಸಾಡಿದನು. ತಿಳಿಗೊಳಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಲಪತ್ರಿಕಾರ್ತಿದನು. ಕೃತಕರ್ವವರ್ತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಡಿಪ್ರಡಿಮಾಡಿದನು. ಲತಾವಿತಾನಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದನು. ಎಲ್ಲಿನೋಡಿದರೂ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾಡಿ ಹಾಳು ಹಾಳು ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಗಿಡ ಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳಾದವು. ಅಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಶಿಟ್ಟನೆ ಕಿರಿಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹಾರಿಹೋದುವು. ಲತಾಗೃಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಟ್ಟಬಯಲಾದುವು; ಚಿತ್ರಗೃಹಗಳು ಹಾರಿಹೋದುವು; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲ್ಲಿನ ಮಂಟಪಗಳು ನೆಲಸಮಾದುವು. ಉದ್ಯಾನವನವೆಲ್ಲವೂ ಹಾಳು ಬಿಟ್ಟ ಬೆಂಗಾಡಾಯಿತು, “ಕುಂಭಾರನಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ, ದೊಣಿಗೆ ಒಂದು ನಿಮಿಷ” ಎಂಬಂತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಅಶೋಕವನದ ಸರ್ವನಾಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ತೋಟದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಂತನು.

ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಶೋಕದ್ವಾರಿಯೂ ಮರಗಳು ಮುರಿದ ಶಭ್ವರೂ ಲಂಕಾನಗರಿಗೆಲ್ಲಾ ತೇಳಿಸಿತು. ಆ ವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೃಗಪಟ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ವಲಾಯನಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸನಾಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅನೇಕ ದುರ್ವಾಸಿತ್ವಗಳಾದುವು. ಇದರಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರಿಗೂ

ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಕಾವಲು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸೀಯರಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಅವರು ಎದ್ದು ನೋಡುತ್ತಾರೆ: ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವನಾಶ! ಇದಿರಿಗೆ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಭಯಂಕರಾಕಾರವುಳ್ಳ ವಾನರ ಬೇರೆ; ಅವರಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಬಲು ಭಯವಾಯಿತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸೀತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ, “ಅಮಾಃ! ಇದೆನು? ಇವನು ಯಾರು? ಯಾರ ಮಗ? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರುವನು? ಏತಕ್ಕೂಸ್ತರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಸೀತಾದೇವಿ “ಚನ್ನಾಯಿತು, ನಾನೇನು ಬಲ್ಲಿ? ರಾಕ್ಷಸರು ಮಾಯಾರೂಪಿಗಳು. ಹಾವಿನ ಹೆಚ್ಚೆಯನ್ನು ಕಾವೇ ಬಲ್ಲಿದೆಂಬಂತೆ ಈ ಮಾಯಾಸ್ತರೂಪಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ನೀವು ಬಲ್ಲಿರಿ, ಅಷ್ಟೆ. ಇವನನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೂ ಭಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವನಾರೋ ನೀವೇ ಹೇಳಿರಿ; ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಯಾವನೋ ಒಷ್ಣಿರಬೇಕು” ಎಂದಳು. ಈ ನುಡಿಯಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ದಿಕ್ಕೆ ತೋಡಿದಂತಾಯಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡರು. ಕೆಲವರು ಬಂದೇ ಉಸಿರಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ರಾವಣಿಗೆ ಸುಧಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದರು - “ಮಹಾರಾಜ, ಸರ್ವನಾಶವಾಯಿತು! ಭಯಂಕರಾಕಾರದ ವಾನರನು ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ಅವನು ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಈಗ ಅಲ್ಲಿಯೆ ವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಸಾಮಾನ್ಯನಂತೂ ಅಲ್ಲ. ಅವನ ಆಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಜೀವ ಯುಲ್ಲಿನ್ನತ್ತದೆ. ಆತನು ಯಾರೆಂದು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ತನಗೇನೂ ತಿಳಿಯದೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅವನು ಎಲ್ಲೋ ದೇವೇಂದ್ರನ ದೂತನೋ ಕುಚೇರನ ದೂತನೋ ಇರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಶ್ರೀರಾಮನೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರೂ ತಳುಹಿಸಿರಬಹುದು. ಆ ಘೋರ ವಾನರನು ಮನೋಹರವಾದ ನಮ್ಮ ಅಶೋಕವನವನ್ನೇಲ್ಲ ನಾಶಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಸೀತಾದೇವಿ ಇರುವ ವೃದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ವನವೆಲ್ಲವೂ ಹೇಳ ಹಿಸರಿಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ಮಹಾರಾಜ, ಆ ಪಾಪಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶ್ರಿಸ್ತಿನಬೇಕು. ನೀನು ಬಯಸಿರುವ ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯೊಡನೆ ಆ ನೀಚನು ಮಾತನಾಡುವುದೆಂದರೇನು? ಜೀವದಮೇಲೆ ಆಶೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ!” ಎಂದರು.

ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ನುಡಿಗಳು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ರಾವಣೇಶ್ವರನು ಕೋಪದಿಂದ ಕಾಯತ್ತಾ ಹೋಗಿ ರೋಷಪಾವಕನಾದನು. ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಟಕಟ ಕಡಿಯುತ್ತಾ, ಯಾದ್ದಿಂದರಾದ ‘ಕಿಂಕರ’ರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕರೆದು “ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಈ ಕೋತಿಯನ್ನು ಬಲಿಹಾಕಿರಿ!” ಎಂದು ಅಷ್ಟೆಂದು ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಬವತ್ತು ಸಹಸ್ರಜನ ‘ಕಿಂಕರ’ರು ಶೂಲ ಮುದ್ದರಾದಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜೀವನೆಹಿತವಾಗಿಯೆ ಆ ಕೋತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುತ್ತೋಣ ಎಂದುಕೊಂಡು ಹೊರಟರು. ಅಶೋಕವನದ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕಾಣತ್ತಲೇ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದೇ ಸಲ ಆತನಮೇಲೆ ಎರಗಿದರು. ಆದರೇನು? ಕಾಳಿಭ್ರಿನ ಮೇಲೆ ಮಿಡತೆಗಳು ಬಂದು ಬಿಧ್ಯಂತಾಯಿತು. ಹನುಮಂತನು ಅವರ ವೃಹಾರಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಒಮ್ಮೆ ಬಾಲವನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಡಿದು ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಬಂದುಸಲ ಭುಜಾನ್ನಾಲನಮಾಡಿದನು. ಅದರಿಂದ ಹೊರಟ ಶಭ್ದ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಧ್ವಿತವಾಯಿತು; ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಗಿರಿಗಿರನೆ ತಿರುಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಡ್ಡವು. ಆಗ ಹನುಮಂತನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ “ಅತಿಬಲನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ಶೂರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ರಘುರಾಮನಿಂದ ಪಾಲಿತನಾದ ಸುರ್ಜಿವಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾಯುಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿಯೆ ಸಾಧಿಸೆಬಲ್ಲ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ದೂತನು ನಾನು. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹನುಮಂತ. ವಾಯುವುತ್ತನಾದ ನಾನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಸಹಸ್ರಮಂದಿ ರಾವಣರು ನನ್ನದುರಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ

ಬಂದರೂ ನನಗೆ ಸಮಾನವಾಗೇಲಾರರು. ಕಲ್ಲು ಮರಗಳೇ ನನ್ನ ಆಯುಥ. ಅವುಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟು ಸಹಸ್ರ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನಾದರೂ ನಾನು ಸಂಹರಿಸಬಲ್ಲೇ. ಇಗೋ, ಹೀಗೆಯೇ ನೋಡುನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಈ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ ನನ್ನ ಪ್ರಭುಪತ್ನಿಯಾದ ಮೈಫಿಲಿಗೆ ಮಣಿ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವೆನು” ಎಂದು ಹೊಗಿ ಹೇಳಿದನು.

ಹನುಮಂತನ ಸಿಂಹಗಜನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಯೆ ಕಿಂಕರರಿಗೆ ಧ್ಯೇಯ ಉಡುಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಅಪ್ರಾಣೀಯನ್ನು ಮೀರಲಾರದೆ ತಾವು ಧರಿಸಿದ್ದ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಆಯುಥಗಳಿಂದ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದರು. ಹನುಮಂತನು ಅವರನ್ನು ಸದೆಬಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯುಥವೊಂದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದನು. ವನದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ದೊಡ್ಡ ಕೆಬ್ಬಿಣಿದ ಅಗುಳಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದನು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ‘ಕಿಂಕರೆಲ್ಲರೂ ನಾಮಾವಶೇಷವಾಗಿಹೋದರು. ಮತ್ತಾರು ಬರುವರೊ ನೋಡೋಣವೆಂದು ಆತನು ತನ್ನ ಆಯುಥದೊಡನೆ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾದುನಿಂತನು. ಆತನ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಓದಿ ಹೊಳೆ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ರಾಕ್ಷಸರು ರಾವಣನ ಬಳಿಗೆ ಹೊಗಿ ‘ಕಿಂಕರೆಲ್ಲರೂ ನಿಶ್ಚೋಷವಾಗಿ ಹತವಾದ ಸುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ಹೋಡದಿಂದ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗುತ್ತಾ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನ ಮಗ ಜಂಬುಮಾಲಿಯನ್ನು ಈ ಘೋರ ಕಡಿಯಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕಣಿದನು.

ತೋಟದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ತೋಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಚೈತ್ಯಪ್ರಾಸಾದ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದು ರಾಕ್ಷಸರ ದೇವತೆಯ ಗುಡಿ; ಬಹು ಭಯಿಂಕರವಾದುದು. ಹನುಮಂತನು ಆ ಗುಡಿಯ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಏರಿಕೋಗಿ ಉದಿಸುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭುಜಾಸ್ವಾಲನೆಮಾಡುತ್ತಾ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಘೋಣಿಸಿದನು. “ಬಾಹುಶಾಲಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ವಾಮಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ರಾಮನಕಾಯಿಕನಾದ ರಾಜಾ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ನಾನು ಹೋನಲದೇಶದ ಶ್ರೀರಾಮನ ದೂತ! ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹನುಮಂತ! ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ ನಾನು ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿ! ಒಬ್ಬ ರಾವಣನಲ್ಲ, ಸಹಸ್ರ ರಾವಣರು ಬಂದರೂ ಅವರನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಂಹರಿಸಬಲ್ಲೇ. ನಾನು ಈಗ ಈ ಲಂಕಾನಗರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶಮಾಡಿ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಪತ್ನಿಯಾದ ಮೈಫಿಲಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನನ್ನ ಪ್ರಭುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತೇನೆ.” ಆತನ ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ಚೈತ್ಯದ ನೂರು ಜನ ಕಾವಲುಗಾರರು ಈಟಿ ಭಲ್ಲೆ ಗಂಡುಗೊಡಲಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಆತನಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಅಂಬಿನ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಕೋಪವೃಕ್ಷತು. ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೇ ಆ ಚೈತ್ಯಪ್ರಾಸಾದದ ಕಂಭವೊಂದನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಗರಗರ ತಿರುಗಿಸಿದನು. ಆ ವೇಗಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಮುಟ್ಟಿ ಅದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಸಾದವೆಲ್ಲಾ ಸುಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಅನಂತರ ಆತನು ಅದೇ ಕಂಭದಿಂದಲೇ ಆ ನೂರು ಮಂದಿಯನ್ನೂ ಹೊಡೆದು ಕೊಂಡುಹಾಕಿದನು. ಹೀಗೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಹರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೆಗೆದು ನಿಂತು ಲಂಕೆಯ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆಲ್ಲಾ ಹೊಗಿ ಹೇಳಿದನು: “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾಧಮರಿರಾ, ನನ್ನಂತೆಯೇ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳೂ ಮಹಾಕಾಯರೂ ಆದ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ನಮ್ಮ ರಾಜನ ಬಳಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸೀತಾಮಾತೆಯನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿರುವರು. ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತುತ್ತಾನೆ.

ನಿಮಗ್ಲರಿಗೂ ಮೃತ್ಯು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಬೆಳಸಿದ ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ಲಂಕಾನಗರವೂ ಆತನ ಬಾಣದ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ದಗ್ಧವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಖಂಡಿತ. ಆಗ ನಿಮ್ಮ ದೊರೆಯಾದ ರಾವಣಿಗೂ ಮೃತ್ಯು ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲ.”

ಹನುಮಂತನ ಘೋಷಣೆ ಮುಗಿವವೇಳೆಗೆ ರಾವಣನು ಕಚುಹಿಸಿದ ಜಂಬುಮಾಲೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಜಂಬುಮಾಲೆಯೇನೂ ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ; ಮಹಾವರಾತ್ರಿಯಿಂದು ಆತನು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ದೊಡ್ಡ ದೇಹವೂ ಒಕ್ಕದಂತಿದ್ದ ದುಂಡುಕಟ್ಟಗಳೂ ಭಯಿಂಕರವಾಗಿದ್ದವು. ರಾಕ್ಷಸವೀರನು ಇಂದ್ರನ ಧನುಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ದೊಡ್ಡ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಉತ್ತರಾರ್ಥಿಗಳ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹನುಮಂತನ ಬಳಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದನು. ಅವನನ್ನು ಕಾಣತ್ತಲೇ ಹನುಮಂತನು ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದನು. ಜಂಬುಮಾಲೆ ಅವನ ಸೊಕ್ಕನ್ನು ಅಡಗಿಸುವೆನೆಂದುಕೊಂಡು ಭಯಿಂಕರವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹೂಡಿ ಹನುಮಂತನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಹನುಮಂತನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಕೊಯಿತು. ಆತನ ಹಣಗೆ ಗಾಯವಾಗಿ ಮುಖದ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ರತ್ತ ಹರಿಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಕನಲಿದ ವಾನರವೀರನು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಿದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತನ್ನ ಎದುರಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ಬಗೆದನು. ಆದರೆ ಆ ಬಂಡೆ ಜಂಬುಮಾಲೆಯ ಬಾಣಾಫಾತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಚೂರುಚೂರಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಮಾರುತ್ತಿಯ ಕೋಪ ಮತ್ತಪ್ಪು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಿದ್ದ ನಾಲ್ಕುಕೊಂಡನ್ನು ಕಿತ್ತು ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ಶತ್ರುವನ್ನು ಅಪ್ಪಣಿಸಿ ಹೊರಟನು. ಆದರೆ ವೀರನಾದ ಜಂಬುಮಾಲೆ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣಪರಂಪರೆಯಿಂದ ನಿವಾರಿಸಿ ಹನುಮಂತನನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಳಿದನು. ಬಾಣಾಫಾತದಿಂದ ನೊಂದಿದ್ದ ಮಾರುತ್ತಿ ತನ್ನ ಮೌದಲ ಆಯುಧವಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅಗುಳಿಯನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗರಗರ ತಿರುಗಿಸಿ ಜಂಬುಮಾಲೆಯ ಕಡೆ ಎಸೆದನು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯಿತು ಯುದ್ಧ. ಜಂಬುಮಾಲೆಯಾಗಲಿ ಅವನ ರಥವಾಗಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿದ್ದ ಹೇಸರಕತ್ತೆಗಳಾಗಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾರದಪ್ಪು ರೂಪಗಂಟ್ಟು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದುಹೋದುವು.

೪೪. ಬಲಾಬಲ ಪರೀಕ್ಷೆ

ಜಂಬುಮಾಲೆ ಹತನಾದ ಸುದ್ದಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದೊಡನೆಯೇ ಆತನು ಕೋಪದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಡವನ್ನು ತೆರುತ್ತಾ ಜಂಬುಮಾಲಿಗೆ ಸಮಾನ ಬಲರಾದ ಏಳು ಜನ ಮಂತ್ರಿ ಪುತ್ರರನ್ನು ಕರೆದು “ನೀವು ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಆ ಕಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನ್ನಿರಿ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣಿಸಿದನು. ಅವರು ಆತನ ಆಳ್ಳಿಗೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಸ್ನೇಹದೊಡನೆ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಹಿಡಿತರಲು ಹೂರಣರು. ದಿವ್ಯಮಾರ್ಗಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ದೊಡ್ಡ ರಥಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಗರ್ವದಿಂದ ಬೀಗಿ ಬಿರಿಯತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಹನುಮಂತನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋಡಿದನು. ನೋಡುನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ರಾಕ್ಷಸರು ಆತನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯಲು ಮೌದಲಮಾಡಿದರು. ಅದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರುತ್ತಾಗಿ ಆತನು ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸರೇನು ಸಾಮಾನ್ಯರೆ? ತಾವೂ ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಅವನನ್ನು ಘಾತಿಸಲು

ಮೊದಲುಮಾಡಿದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಮಾರುತಿ ಒಮ್ಮೆ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕವಿದುಬಿದ್ದನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಆತ ತನ್ನ ಅಂಗ್ಯೆಯಿಂದ ಅಪ್ಪಣಿಸಿ ಕೆಡಹಿದನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಕಾಲ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಜಟ್ಟಿಹೋದನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಮುಷ್ಟಿಯ ಹೊಡತದಿಂದ ಮೃತಿಹೋಂದಿದನು. ಬೇರೊಬ್ಬನನ್ನು ಆತನು ತನ್ನ ಉಗುರಿನಿಂದ ಸಿಗಿದು ಹಾಕಿದನು. ಆತನು ಮೇಲೆ ಬಿಧ್ಯ ರಭಸಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಸತ್ತನು. ಉಳಿದವರು ಆತನ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಕೇಳಿಯೆ ಸತ್ತರು. ತಮ್ಮ ನಾಯಕರಿಗೆ ಆದ ಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಳಿದುಳಿದಿಧ್ಯ ಸ್ವನ್ಯಾದವರು ಓಡಿಹೋಗಿ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ರಾಣಾನುರನಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನ ವಿಸಿದರು.

ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರ ಸಹ್ಯಕವು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಮದಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ಆತಂಕ ತಟ್ಟಿತು. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಹೊರದೋರದೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಯೂಪಾಕ್ಷ ದುರ್ಧರ ಪ್ರಘನ ಭಾಸಕರ್ಣ ಎಂಬ ಬಿವರು ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ತರೆದು “ಎಲ್ಲೆ, ಶೂರರಾದ ಸೇನಾಪತಿಗಳೇ, ನೀವು ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಚತುರಂಗ ಸ್ವನ್ಯಾಗಳೊಡನೆ ಹೊರಣು ನಮ್ಮ ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಆ ಹೋರಕಪಿಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಸಂಹರಿಸಿ ಬರತಕ್ಕದ್ದು. ಅವನನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಪಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮೋಸಹೋದಿದೆ. ಬಹುಶಃ ದೇವೇಂದ್ರನು ದೊಡ್ಡ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ನಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಭೂತವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದರೂ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ವಾಲಿ ಸುರ್ಜಿರ ಜಾಂಬವಂತ ಮೊದಲಾದ ಕಹಿವೀರರನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾನು ಬಲ್ಲಿ; ಅವರಾರೂ ಇಂತಹ ಬಲಶಾಲಿಗಳಲ್ಲ. ಈ ವಾನರನು ಮಾಯಾರೂಹಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಣಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕು.” ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಹನುಮಂತನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾ ಸಂಗರದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವನ್ಯಾಗಳನ್ನು ಸಚ್ಚಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಭಯಂಕರವಾದ ಆಯುಧಕೋಟಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ರಥಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಆ ವಾನರ ವೀರನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಉಪವನದ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಾಲಿನ ಯಾಮನಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ದುರ್ಧರನು ಹರಿತವಾದ ಬಿದು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹನುಮಂತನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅವು ತನುವನ್ನು ತಾಕುತ್ತಲೇ ಆತನು ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ದುರ್ಧರನೂ ಆತನ ಹಿಂದೆಯೇ ರಥದೋಡನೆ ಹಾರಿ ಆತನ ಮೇಲೆ ಬಾಣದ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದನು; ಆಗ ಆ ವಾಯುಪುತ್ರನು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಮತ್ತಪ್ಪು ಪರವತೋಪಮಾಗಿ ಬೆಳಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ರಥದ ಮೇಲೆ ಬಿಧ್ಯನು. ಒಡನೆಯೇ ರಥಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಎಂಟು ಕುದುರೆಗಳೂ ಸತ್ತುಹೋಡುವು. ರಥ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಧ್ಯ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಯಿತು. ಅದರೊಳಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ದುರ್ಧರನೂ ಸತ್ತು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು.

ದುರ್ಧರ ಸತ್ತುದನ್ನು ಕಂಡು ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಯೂಪಾಕ್ಷರಿಬ್ಬರೂ ಹೋಪೋದ್ದಿಷಿತರಾಗಿ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೆಂಡವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಟಕಟ ಕಡಿಯುತ್ತಾ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಮುಸಲಾಯಿಧಗಳಿಂದ ಹನುಮಂತನ ಎದೆಗೆ ಹೊಡೆದರು. ಬರಿಗ್ಯಲಿದ್ದ ಹನುಮಂತನು ಭೂಮಿಗೆ ಅವತರಿಸಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಲವ್ಯಾದ್ವರ್ಷಾಂದನ್ನು ಕಿತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅಪ್ಪಣಿಸಿದನು. ಇಬ್ಬರೂ ರತ್ನಕಾರಿಹೋಂಡು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿ ಸತ್ತರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಘನನು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಇದಿರಾದನು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತೋಡಿರುವಾಗ ಭಾಸಕರ್ಣನುಬಂದು ಪ್ರಘನನಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ನಿಂತನು. ಒಬ್ಬನು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಶೂಲದಿಂದ ತಿವಿಯತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಹನುಮಂತನ ದೇಹವೆಲ್ಲಾ ರತ್ನಮಯವಾಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಹನುಮಂತನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೃತಪರವತವೋಂದರ ಶಿಖರವನ್ನು ಕಿತ್ತುಹೋಂಡು ಅದರಿಂದ ಆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಅಪ್ಪಣಿಸಿದನು.

ಇಬ್ಬರೂ ಸತ್ತು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದರು. ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಸ್ಯಾನ್‌ವೆಲ್ಲವೂ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ತರಗೆಲೆಯಂತೆ ಹನುಮಂತನ ಹೊಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಎತ್ತನೋಡಿದರೂ ಸತ್ತ ಆನೆ, ಮುರಿದ ರಥ, ಮುಡಿದ ಕುದುರೆ, ಗತಜೀವಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರು, ಹನುಮಂತನೊ ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ತೋಟದ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ! ಪುನರಾಯಾನ್ ಮಹಾ ಕಹಿಃ!

ತನ್ನ ಶೂರ ಸೇನಾನಿಗಳ್ಯೇವರೂ ಮುಡಿದ ಸುಧ್ವಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣೇಶ್ವರನು ಚಿಂತಾಮ್ಗ್ನನಾಗಿ ತನ್ನ ಇದಿರಿಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅಕ್ಷಕುಮಾರನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಇಂಗಿತಳ್ಳನಾದ ಅಕ್ಷಕುಮಾರನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಅಧಿಪಾಯವನ್ನು ಅರಿತವನಾಗಿ ಹವಿಸ್ಸುಂದ ಅಗ್ನಿ ಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ಧಿಗ್ನನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಹನುಮಂತನ ಮೇಲೆ ಯಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಸುವರ್ಣಾಲಂಕೃತವಾದ ಆತನ ರಥ ತತ್ಕಾಣವೇ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಮನೋವೇಗದ ಎಂಟು ಉತ್ತಮಾಶ್ಚಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ರಥದಲ್ಲಿ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಬತ್ತಳಿಕೆಗಳೂ ಎಂಟು ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಕತ್ತಿಗಳೂ ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಕವಚಗಳೂ ಧನಸ್ಸಿಗಳೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಣಿಮಾಡಿ ಇಡಲಬ್ದಿದ್ದವು. ಭೂಮ್ಯಾಶಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿಯೆ ಸಂಚರಿಸಬಲ್ಲ ಈ ರಥವನ್ನು ಅಕ್ಷಕುಮಾರನು ಆರೋಹಿಸಿ ಅಶೋಕವನದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಪ್ರಜಾಕ್ಷಯಿತ್ವಾಗಿ ಹೊರಟ ಪ್ರಜಯ ರುದ್ರನಂತೆ ದೇಹಿಷ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಆತನ ಅಷ್ಟಾಶಾಶವಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪ್ರತಿದ್ವಂದಿ ದೊರೆತನೆಂದು ಸಂತೋಷಿಸಿದನು.

ತಾನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕಂಡು ಅಕ್ಷಕುಮಾರನಿಗೆ ಅಳ್ಳಿರಿಯಾಯಿತು. ಆತನು ಆ ಮಹಾಕಟಿಯನ್ನು ಕರೆಖಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ವ್ಯಯೋಗಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಹನುಮಂತನು ಕರೆಳಿ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅಕ್ಷಕುಮಾರನು ಅಮೋಧವಾದ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದನು. ಅಕ್ಷಕುಮಾರನ ದೊಡ್ಡ ನೀಲದೇಹ, ಆತನು ಕ್ಯಾಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಇಂದಧನಸ್ಸಿನಂತಹ ವಿಚಿತ್ರ ಕಾರ್ಮಿಕ, ಆತನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶರವರ್ಣ, ವರ್ವತಾಶಾರದ ಹನುಮಂತ - ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮೇಷವು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಮಳೆಸುರಿಸುವಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಇದಿರಾಳಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಹನುಮಂತನು ತನ್ನ ಸಂತೋಷವನ್ನು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಸಿಂಹನಾದದ ಮೂಲಕ ಹೊರದೊರಿದನು. ಅಕ್ಷಕುಮಾರನು ವೀರ್ಯದ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಸುಗ್ರಿದನು, ಹುಲ್ಲುಮುಚ್ಚಿದ ಹಳೆಯ ಬಾವಿಯ ಮೇಲೆ ಅವಿವೇಕದಿಂದ ಕಾಡಾನೆ ನುಗ್ನವಂತೆ! ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನು ಮೇಷವು ಗುಡುಗುವಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿ ತೋಳಿಗಳನ್ನೂ ತೋಡಿಗಳನ್ನೂ ಬೀಸುತ್ತಾ ಆಶಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ಅಕ್ಷಕುಮಾರನೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಹಾರಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿದನು ವಾಯುಪುತ್ರನಾದರೋ ಆ ಬಾಣಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಗಾಳಿಯಂತೆ ತೂರುತ್ತಾ ಅವುಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಬಹುಕಾಲ ಹಾಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆನಿಸಿತು, ಆತನಿಗೆ. “ಈ ರಾಜಕುಮಾರನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ?” ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯೂ ಆಂಜನೇಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿತು. ಬಾಲನಾದರೂ ಅಕ್ಷಕುಮಾರನು ಅತುಲ ಸಾಹಸಿ; ಅಮಿತ ಧ್ಯೇಯಶಾಲಿ; ಯಿದ್ದವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದ. ಆತನ ಉತ್ತಾಹವು ದ್ವಾರಕ್ಕಾರ್ತು ಹೆಚ್ಚಿತ್ತಿದಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನು “ಓಹೋ, ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಆರಿಸದೆ ಬಿಡುವುದು ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲ” ಎಂದುಹೊಂಡನು. ಹೀಗೆಂದುಹೊಂಡು ಆತನು ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ರಥಾಶ್ಚಗಳಂಟನ್ನೂ ಒಂದು ಅಂಗ್ಯೇಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ತೆಳಕ್ಕೆ ಕಡೆವಿದನು;

ಮತ್ತೊಂದು ಕ್ಯಾರೀಂಡ ರಥವನ್ನು ಅಪ್ಪೆಂಟಿಸಿದನು. ರಥವೂ ಪ್ರಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ ಕುದುರೆಗಳೊಡನೆಯೇ ನೆಲಕ್ಕುದುರಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಅಕ್ಕಕುಮಾರನು ರಥದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದ ದೇವಲೋಕವನ್ನು ಅಡರುವ ಮಹಿಂದ್ರಿಯಿಂತೆ ಆರಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ಹೀಗೆ ಹಾರಿ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಅವನನ್ನು ಹನುಮಂತನು ಘಟ್ಟನೆ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿ ಅವನ ಕಾಲುಗಳರಡನ್ನೂ ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಗರುಡನು ಮಹಾಸರ್ವವನ್ನು ಎಳೆಯಿವಂತೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದೆಂದು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಗಿರಿಗರನೆ ತಿರುಗಿಸಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಶ್ಕಿದನು. ಇದರಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ತಲೆಯೊಡೆದು ಅವಯವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಿಡಿಬಿಧ್ವನಿ. ಹನುಮಂತನು ಆ ಶವವನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ತಿಕ್ಕಿ ಮಾಂಸದ ಬಂದು ಉಂಡೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಇಷ್ಟಾದಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಬಂದು ನಿಂತನು, ಹೋರಣದ್ವಾರದಲ್ಲಿ!

೪೫. ದಶಾನನ ದರ್ಶನ

ಅಕ್ಕಕುಮಾರನ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಬಹು ದುಃಖವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತನ್ನು ಕರೆದು “ಮಗು, ನೀನು ಅಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಟಣಾದವನು. ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗೆ ಸಮಾನರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ದೇವಾಸುರರೆಲ್ಲರೂ ತಲ್ಲಣಿಸುವರು. ಸ್ವತಃ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನೇ ನೀನು ಗೆದ್ದಿದ್ದಿನು. ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಅಮೋಧವಾದ ದಿವ್ಯಾಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆ. ಮಹಾಬುಧಿಶಾಲಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಯುದ್ಧ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದೆ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಯುದ್ಧ ವಿಷಯವಾದ ಯಾವುದಾದರೂ ಸಂಕಟ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋರಿಸಿಕೊಂಡರೇ ನನಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ವತ್ಸ, ನನಗೆ ಈಗ ಅಂತಹ ಸಂಕಟ ಒದಗಿದೆ. ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಶಿಂಕರರು ಮಡಿದರು; ಜಂಬುಮಾಲಿ ಹತನಾದ; ಏಳುಮಂದಿ ಮಂತ್ರಿಪ್ರತ್ಯರೂ ಸಂಹೃತರಾದರು; ಸೇನಾಪತಿಗಳ್ಯೇವರೂ ಸತ್ತರು; ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಸೇನೆ ನಾಶವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯಸೋದರನಾದ ಅಕ್ಕಕುಮಾರನು ಹತನಾದನು. ಇವರೆಲ್ಲರ ಸಾಗಿಗೂ ನನ್ನ ದುರಂತ ದುಃಖವ್ಯಾಪಕ ಆ ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ವಾನರನು ಕಾರಣನಾದನು. ನೀನು ಚತುರೋಷಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಆ ವಾನರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಬೇಕು. ಅವನು ಸಾಮಾನ್ಯನೆಲ್ಲವೆಂಬುದು ವಿದಿತವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಬಾಲಕನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಮನಸ್ಸು ಹಿಂಡಿರಿಯತ್ತಿರುವುದಾದರೂ ರಾಜಧಾನೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಾನು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ವಹಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಿನಗೆ ಸಮಾನನಾದ ವೀರನು ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕು; ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲಾದರೂ ವಿಜಯಿಯಾಗಿ ಬರಲೇಬೇಕು. ಇಷ್ಟಾದಮೇಲೆ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಮಂತ್ರಾಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ತಂದೆಯ ಅಪ್ಪಣಿಯಾದೊಡನೆಯೇ ಇಂದ್ರಜಿತು ಆತನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಪ್ರಯಾಣ ಸನ್ನಧನಾದನು. ಆತನ ಇಷ್ಟಾದಮೇಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರಲು, ಕಮಲಪತ್ರದಂತೆ ನೇತ್ರಪುಷ್ಟ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನು

ರಣಲೀಲ್ಯಾ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ರಥವನ್ನೇರಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಬಿಳಿಯ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳುಳ್ಳ ನಾಲ್ಕು ಹುಲ್ಲಿಗಳು ಆ ರಥವನ್ನು ಎಂದುಕೊಂಡು ಹೊರಟವು. ಆತನ ರಥದ್ವಾನಿಯೂ ಧನುಷ್ಣಂಕಾರವೂ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದ್ವಾನಿತವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಹನುಮಂತನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಯುದ್ಧವಾಗುವುದೆಂದು ಅರಿತು ಸಂತಸಗೊಂಡನು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರಲು ದಶದಿಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕತ್ತಲು ಮುಸುಕಿತು; ಕೂರ ಮೃಗಗಳು ವಿಕಟದ್ವಾನಿಯಲ್ಲಿ ತಿರಿಚಿಕೊಂಡುವು; ಆಕಾಶಗಾಮಿಗಳಾದ ಯುದ್ಧಪನ್ನಗಾದಿಗಳು ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ಯುದ್ಧಕೌಶಲವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೆರೆದರು; ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಷಟ್ಕಿಗಳು ಹಿಂಡುಹಿಂಡಾಗಿ ಸೇರಿ ಹರುಷದಿಂದ ಕುಕಿಲಿಯುವು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಚಿತ್ರಮಯವಾದ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ಸಿದಿಲು ಹೊಡೆದಂತೆ ಅದನ್ನು ಮಿಡಿಯುತ್ತಾ ಅಶೋಕವನದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೆ ಹನುಮಂತನು ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬೆಳೆಯಲು ತೊಡಗಿದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಕದನಕ್ಕಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಇದಿರಾದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರಚಂಡ ವೇಗವುಳ್ಳವರು; ಇಬ್ಬರೂ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಸಂಧಿಸಿ, ದೇವೇಂದ್ರನೂ ದಾನವೇಂದ್ರನೂ ಪರಸ್ಪರ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತಂತೆ ಒಬ್ಬರನೊಬ್ಬರು ಇದಿರಿಸಿ ನಿಂತರು.

ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತನ್ನ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತಗಳ ಕಲೆಯನ್ನು ಮೇರೆಯತೊಡಗಿದನು. ಹನುಮಂತನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಜಿತ್ತಗತಿಯಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಆ ಬಾಣಗಳ ಪಟ್ಟಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಗುರಿಹಿಡಿದು ಹೊಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಕುಶಲಿ. ಹನುಮಂತನು ತನ್ನ ಗತಿಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಘ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣ. ಹಾರಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹನುಮಂತನು ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅತ್ತ ಬಗೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವ ಉಪಾವೇನೆಂದು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹನುಮಂತನಿಗೂ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಲೊಲ್ಲದು. ಇಬ್ಬರೂ ತಂತಮ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ತೊಡಗಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಘಾತಿಸಲು ಅವಕಾಶವೇ ಸಿಕ್ಕುದು. ಬಹುಕಾಲ ಹಿಂಗೆಯೇ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಇಂದ್ರಜಿತು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಬಾಣದಿಂದ ಹೊಡೆದು ಹೊಲ್ಲುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡನು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಕೋತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾದರೂ ಉಪಾಯ ದೊರೆತರೆ ಸಾಕೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಒಂದು ಉಪಾಯ ಹೊಳೆಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಹನುಮಂತನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ಅಭಿಷ್ಟ ನೆರವೇರಿತು. ಹನುಮಂತನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಬಿದ್ದು ನೆಲಕ್ಕೂರುಳಿದನು. ಆದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ “ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ; ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತ ಕಾಲವಾದರೆ ಇದರಿಂದ ನಾನು ಮುಕ್ತನಾಗಬಳ್ಳಿ; ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಈ ಅಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಗೌರವ ಕೊಡಬೇಕಾದುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಬಿದ್ದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಈ ರಾಕ್ಷಸರು ಇಲ್ಲಿಂದ ರಾವಣನ ಬಳಿಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು. ಅದೂ ಒಂದು ಗುಣವೇ. ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತನಾಡುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ನನಗೆ” ಎಂದುಕೊಂಡು ಕೈಕಾಲು ಉಡುಗಿದವನೆಂತೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟತನಾಗಿದ್ದನು.

ಮಾರುತಿ ಬಿಷ್ಟುದನ್ನು ಕಾಣತ್ತಲೆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಿಮುತ್ತಿದ್ದರು. ಆತನನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಗಡರಿಸಿ ಬೆಂಬುತ್ತಾ ಅವರು ಬಲವಾದ ಹಗ್ಗಳನ್ನು ತಂದು ಆ ಫೋರೆರೂಪಿಯ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಬಿಗಿದು ತಟ್ಟಿದರು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತದ ಕಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಇದು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಿದ್ದರೂ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತದಿಂದ ಬಿಗಿದವನನ್ನು ಬೇರೆಯ ಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಬಿಗಿದರೆ ಅದು

ಬಿಟ್ಟಹೋಗುವುದು. ಇದನ್ನರಿಯದ ಅವೇಕಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಮಾಡಿದ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರಜಿತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮಿಡುತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಕಾರ್ಯ ಮಿಂಚಿಕೋಗಿತ್ತು. ಆಧ್ಯರಿಂದ ಹಗ್ಗಿಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಎಳಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಅವರು ಅವನನ್ನು ದೊಣಿಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ರಾವಣ ಬಳಿಗೆ ಎಳೆದೊಯ್ದರು. ಇಂದ್ರಜಿತು ಅವನನ್ನು ರಾವಣ ಇದಿರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ “ಇಗೋ ಇವನೇ ಆ ವಾನರ!” ಎಂದನು. ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಮಹಾತಪಿಯನ್ನು ಕಂಡು, “ಇವನು ಯಾರೋ? ಯಾರ ಸಂಬಂಧಿಯೋ? ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದನೋ? ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೋ?” ಎಂದು ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು “ಇವನನ್ನು ಈಗಲೇ ಕೊಂಡುಬಿಡಿರಿ, ಜೀವಸಹಿತ ಸುಷ್ಪುಹಾಕಿಬಿಡಿ; ಕೊಂಡು ತಿಂದುಹಾಕಿಬಿಡಿರಿ” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡರು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾವಣನನ್ನೂ ಆತನ ಹಾದಮೂಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಂತ್ರಿ ಮಹತ್ತರನ್ನೂ ಅನಷ್ಟ್ಯರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಆ ರಾಜಸಭೆಯನ್ನೂ ಹನುಮಂತನು ಒಮ್ಮೆ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ಆ ಘೋರ ವಾನರನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕಿಡಿಗಾರುವ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ನೋಡಿ, ಅವನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವೆಂತೆ ತನ್ನ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅವರು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು “ನೀನು ಯಾರು? ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದವರು ಯಾರು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಆತನು ನೇರವಾಗಿ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು - “ನಾನು ವಾನರೇಶ್ವರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ದೂತ. ಆತನ ಆಳ್ಳೆಯಂತೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ” ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ, ಹನುಮಂತನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ರಾವಣನನ್ನು ಅಪಾದಮಸ್ತಕವೂ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದನು. ಆತನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮುತ್ತಿನ ಕಿರಿಣವೂ ಚ್ಯಾಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದ ವಜ್ರವಿಚಿತವಾದ ಸ್ವಷಾಭರಣಗಳೂ ಆತನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ್ಯವು. ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಷಟ್ಕೆಮಡಿಯೂ ಮೃಗಲ್ಲಾ ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರತ್ನಚಂದನ ಕಸ್ತೂರಿಗಳೂ ಆತನ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಕಳಗೊಡುವಂತಿದ್ದ್ಯವು. ಆತನ ಈ ಹತ್ತು ತಲೆಗಳೂ ಕಿರಿಣಾದಿ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿವೆ. ನೀಲಪರ್ವತದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಆತನ ವಿನ್ಯಾರವಾದ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಪದಕದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರ, ತೋಳ್ಳಿಖಗಳಿಂದಲೂ ಕಡಗಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುವ ಇಷ್ಟತ್ತು ತೋಳುಗಳು, ಆ ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಣ್ಣಗಳು, ಅರೆತರೆದ ಬಾಯಿಗಳು, ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳು, ಜೋಲಾಡುವ ತುಟಿಗಳು - ನೋಡಿದೊಡನೆಯೆ ಎಂತಹವರಲ್ಲಿಯೂ ಭಯವನ್ನು ಕೆರಳಿಸುವ ಭಯಂಕರ ರೂಪವದು. ಆ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ದಿವ್ಯವಾದ ರತ್ನಗಂಬಳಿಯನ್ನು ಹಾಸಿರುವ ಸ್ಥಳಿಕರ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದನು. ಸಾರಾಲಂಕಾರ ಭೂಷಿತೆಯರಾದ ರಮಣೆಯರು ಆತನಿಗೆ ಬಾಮರನೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಾದ ಪ್ರಕಸ್ತ, ಮಹಾಷಾಶ್ವ ಮೌದ್ಲಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಆತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಆಸನಾಸೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಮಂದರಗಿರಿ ಶಿಶರದ ಮೇಲೆ ಮಂಡಿಸಿರುವ ಮಹಾಮೇಷದಂತೆ ಉನ್ನತಾಸನದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾವಣ ಅಸಮಾನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ ವೈಭವವನ್ನೂ ಕಂಡು ಹನುಮಂತನು “ಅಯ್ಯೋ! ಇವನ ರೂಪವೇನು, ಧ್ಯಾಯವೇನು, ಸತ್ಯವೇಂತಹುದು, ದಿವ್ಯಕಾಂತಿ ಹೇಗಿದೆ! ಇವನಲ್ಲಿ ಅಥಮ್ ಬುದ್ಧಿಯೊಂದು ಪ್ರಬಲಿಸದೆ ಇಡಿದ್ದರೆ ಈತನು ದೇವಲೋಕವನ್ನೇ ಆಳಲು ಅಹನಾಗುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲಾ! ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಕ್ರಾರನಾದ ಈ ಸ್ವರಂಸನ ನಿಂದಿತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಯೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಹೆಡರಿ ತತ್ತರಗುಷ್ಪುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪಾಚಿಯೋ ಹುದ್ದನಾದರೆ ಈ ಪ್ರವಂಚವನ್ನೇ ಏಕಾಣವವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಶತನಾಗಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದುಹೊಂಡನು.

೪೬. ರಾವಣನಿಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶ

ಹನುಮಂತನನ್ನು ನೋಡಿ ರಾವಣನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೇಮೋ ಭಾವನೆಗಳು ಉದಿಸಿದ್ದುವು. “ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕ್ಯಾಲಾಸಪರ್ವತವನ್ನು ಕದಲಿಸಿದಾಗ ಕೃಧ್ನಾಗಿ ಶಹಿಸಿದ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನೆ ಈ ವಾನರ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದಿರಬಹುದೆ? ಅಥವಾ ರಾಕ್ಷಸಾಗೇನರ ಜರ್ವತೀಯಾದ ಬಾಣಾಸುರನು ಈ ಕೋತಿಯ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದಿರಬಹುದೋ! ಇದೇನು ಭಯಂಕರ ರೂಪು” ಎನ್ನಿಸಿತು ಆತನಿಗೆ. ಆದರೂ ಆ ಘೋರವಾನರನು ಮಾಡಿದ್ದ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡೊಡನೆಯೇ ಆತನಿಗೆ ಬಹುಕೋಣ ಬಂದಿತು. ಹಲ್ಲಗಳನ್ನು ತಟಕಟ ಕಡಿಯುತ್ತಾ ಪ್ರಹಸನನ್ನು ತುರಿತು “ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಿಯೇ, ಈ ವಾನರನಾರು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದನು? ಏಕೆ ಬಂದನು? ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸು” ಎಂದನು. ಪ್ರಹಸನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕೇಳಿದನು - “ಎಲ್ಲ ವಾನರನೇ, ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭಯಿಡುತ್ತದೆ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನಾಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡು. ನೀನಾರು? ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದವರಾರು? ಏನು ದೇವೇಂದ್ರನೇ? ಅಥವಾ ಕುರ್ಬೇರನೇ? ಅಥವಾ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವೇ? ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ರೂಪದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವನೋ? ಇದ್ದುದನ್ನು ಇದ್ದಂತೆ ಹೇಳಿದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ನೀನು ವಾನರನಂತೆ ಕಂಡರೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೀನು ವಾನರನಲ್ಲ. ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಡು. ಸುಳ್ಳನ್ನು ಏನಾದರೂ ಆಡಿದೆಯೋ ನಿನ್ನ ವಾಣ ಉಳಿಯಿವುದಿಲ್ಲ. ಈ ನಗರಕ್ಕೆ ಏತಕ್ಕೂ ಬಂದೆ? ಯಾರೂ ಕಳುಹಿಸದೆ ನೀನಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಕಾರಣವಿದ್ದಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಎಲ್ಲಿ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು” ಎಂದನು.

ಹನುಮಂತನಿಗೆ ರಾವಣನೋಡನೆಯೇ ನೇರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಸೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಹಸನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯತ್ತರ ಹೊಡದೆ ರಾವಣನನ್ನೇ ತುರಿತು “ಅಯ್ಯಾ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿ, ನನ್ನನ್ನು ಇಂದ್ರ, ಯಮ, ದರುಣ, ಹುಬೇರ ಯಾರೂ ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣು ಕಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಈ ವೇಷಕಾರಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿನ್ನ ತರ್ಕವೂ ತಪ್ಪು. ಈ ವಾನರ ರೂಪ ನನಗೆ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದುದು; ವೇಷವಲ್ಲ. ನಾನು ಜಾತ್ಯಾ ವಾನರನೇ. ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕ್ಯಾರ್ಯಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಭನಾಪೇತ್ಯೇಯಿಂದಲೆ ಅಭೋಕವನವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದುದು. ಆಗ ರಾಕ್ಷಸರು ನನ್ನಮೇಲೆ ಯಾದ್ದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ನಾನು ಅತ್ಯಂತಂತ್ರಾರ್ಥಕಾರಿ ಅವರನ್ನು ಕೊಂಡೆ. ಯಾವ ಅಸ್ತ್ರವಾಗಲಿ ಯಾವ ವಾಶವಾಗಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರದು. ದೇವದಾನವರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನನ್ನನ್ನು ಘಾತಿಸಲಾರಯ. ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೆ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಕ್ಕೆ ನಾನು ವಶನಾದೆ. ನನ್ನನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರು ಹಗ್ಗಿದಿಂದ ಬಿಗಿದಾಗಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತದ ಕಟ್ಟ ಕಳಬಿಕೋಯಿತು. ಆದರೂ ನಾನು ಈ ರಾಕ್ಷಸರ ವಶವಾಗಿ ಬಂದುದು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕಾಗಿಯಿ. ನಾನು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ರಾಜಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಅದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಕೇಳು” ಎಂದು ತಾನು ಬಂದ ಸಮಾಜಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು.

“ರಾಜ್ಯನ ಸಾರ್ವಭೌಮ, ಸುಗ್ರೀವ ಮಹಾರಾಜನ ಆಳ್ಳಿಯಂತೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಸೋದರ ಸಮಾನನಾದ ಆತನು ನಿನ್ನ ಕುಶಲವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ನನಗೆ ಅಪ್ಪಣಿಮಾಡಿದ್ದಾನೆ - ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ತಂದೆಯಿಂತಿರುವ ದಶರಥನೆಂಬ ಮಹಾರಾಜನಿದ್ದನು. ಆತನ ಹಿರಿಯಮಗನೆ ಲೋಕಾನಂದಕರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಆತನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞಾಗಿ ಮಡದಿಯಾದ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ವನವಾಸವನ್ನು ಕೃಕೊಂಡನು. ಅವನು ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಜಾನಕಿಯ ಅವಕಾರವಾಯಿತು. ಅರಿಭಯಂಕರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಆಕೆಯನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ಮಷ್ಟಮೂಕಪರವರ್ತತಕ್ಕ ಬರಲು ಅಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವ ಮಹಾರಾಜನೊಂದನೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ನೇಹವಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ವಾನರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದೊರೆಯಾಗಿ ಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಆತನು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಡುವುದಾಗಿಯೂ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದರಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನ ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ವಾನರ ರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಎಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರ, ನಿನಗೆ ವಾಲಿಯ ಪರಿಚಯವಿದೆ. ಆ ಮಹಾರಾಕ್ರಮಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಒಂದೇ ಬಾಣದಿಂದ ಸಂಹಾರಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಸುಗ್ರೀವ ಮಹಾರಾಜನು ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮರ್ಥರಾದ ವಾನರರನ್ನು ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಅಟ್ಟಿದನು. ಆ ವಾನರರು ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಗರುಡನಿಗೆ ಸಮಾನರಾದವರು; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ವಾಯು ವೇಗವುಳ್ಳವರು. ಅಂತಹ ವಾನರರಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಒಬ್ಬನು. ಶತಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವುಳ್ಳ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ವಾಯುದೇವನ ಪೀರಸಪ್ತತ್ವನಾದ ನನ್ನ ಹಂಸರು ಹನುಮಂತನೆಂದು. ನಾನು ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತಾಮಾತೆಯನ್ನು ಅರಸುತ್ತಿರಲು ಆಕೆ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದಳು. ಮಹಾರಾಜ, ನನ್ನ ಹಿತೋತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡು. ನೀನು ಸರೆಲ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನು. ಮಹತ್ವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ ಮಹಾಮಹಿಮನಾಗಿರುವವನು. ವಾಣಿಜನಾದ ನೀನು ಪರಸ್ತೀಯನ್ನು ಎಳೆತಂದು ಹಿಗೆ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇಡುವುದು ಸರಾರ್ಥನಾ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಪರದಾರಾಪಕರಣವು ಮಹಾಬಾತಕವೆಂಬುದೂ ಸರ್ವನಾಶಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುವುದೆಂಬುದೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯನ ಸಾರ್ವಭೌಮ, ನಿನ್ನ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನಂಬಿ ಅಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇದ. ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಯಾಧ್ಯಮಾಡಬಲ್ಲ ವಿರಿರು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು “ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತಂದೊಷ್ಟಿಸು”ದಂತೆ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ನಿನಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸರ. ಪತಿವೃತ್ಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿ ಪಂಚಾಸ್ಯ ಪನ್ನಗಿಯಿದ್ದಂತೆ. ಆಕೆಯನ್ನು ಕೆಣಕಿ ನಿನ್ನ ವಾಣಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇದ. ನೀನು ಗಳಿಸಿರುವ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಈ ಪರಸ್ತೀಮೋಹಕದಿಂದ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಬುಹ್ಕನು ನಿನಗೆ ಸರಾವಧ್ಯತ್ವವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿರುವನಾದರೂ ಈ ವಾಪವು ಆ ವರದ ಬೇರನ್ನು ಹೊಯ್ದಿಹಾಕಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವನಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ವಿದಿತವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಇದಿರಿಸಿದ ಖರ ದೂಷಣಾದಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಹಸ್ರ ರಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಒಬ್ಬನೆ ಕೊಂದನೆಂದರೆ ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನವ್ಯಾಸಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವೇ? ನಿನ್ನಂತಹ ಶಾರರನ್ನು ಸಹಸ್ರಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅರ್ದಿತಂದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಒಂದೇ ಬಾಣ ಆಹತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತೆಂದರೆ ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಬಲವದ್ವಿರೋಧ ಬೇದ. ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮಧ್ಯಗಳು ನನ್ನಂತಹ ಮುಂದೆ ಸಹ ನಡೆಯಲಾರದು. ನಾನು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಈ ಸಮಸ್ತ ಲಂಕೆಯನ್ನೂ ಭನ್ನಮಾಡಿಬಿಡಬಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸೀತೆಯ ಚೋರನನ್ನು

ತಾನೇ ಸಂಕರಿಸುವುದಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕುವಂತಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯನ ರಾಜೀಂದ್ರ, ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಿಗೂ ನೆಲೆಮನೆಯಂತಿರುವ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ನರರಕಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಬೇದ. ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇದ. ಇಹಪರಗಳೆರಡನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ವಿವೇಕವಲ್ಲ. “

೪೨. ದೂತನಿಗೆ ವಿರೂಪಶಿಕ್ಷೆ

ಈ ನೀಚ ಕೋತಿಯನ್ನು ವಧಿಸಿಬಿಡಿ ಎಂದು ರಾವಣನ ಅಬ್ಬರಿಸಿದನು.

ತಡ್ಡಿಮುರಿದು ಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಸ್ವಷ್ಟವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ ಹನುಮಂತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನ ಕೋವ ಕಡುಗಿಚ್ಚಾಯಿತು; ಹೃದಯ ಕುದಿಯಿತು; ಕಣ್ಣ ಕೆಂಡದುಂಡಯಾಯಿತು. “ಈ ನೀಚ ಕೋತಿಯನ್ನು ವಧಿಸಿಬಿಡಿ!” ಎಂದು ಆತನು ಅಬ್ಬರಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆತನ ತಮ್ಮ ವಿಭೀಷಣನು ಆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದನು. ವಿಭೀಷಣನು ರಾಜ್ಯನನಾದರೂ ಉಚಿತಾನುಚಿತಗಳನ್ನೂ ಧರ್ಮಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅರಿತವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಣ್ಣ, ಪುಸನ್ನನಾಗು, ದೂತನಾದವನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲ. ಅದು ರಾಜಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧ. ನಿನ್ನಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಮಹಾತ್ಮನೂ ಕೋಪಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಿ ಇಂತಹ ಅಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಕೊಡಬಾರದು. ಯುಕ್ತಾಯುತಗಳನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿ, ದೂತನಾದ ಇವನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸು” ಎಂದನು.

ಕೋಪದಿಂದ ಮೈಮರೆತಿದ್ದ ರಾವಣೇಶ್ವನಿಗೆ ತಮ್ಮನ ಮಾತು ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ. “ಅಯ್ಯಾ ವಿಭೀಷಣ, ವಾಪಚಾರಿಗಳನ್ನು ವಧಿಸುವುದು ಪಾಪವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪಾಹಿಯಾದ ವಾನರನನ್ನು ವಧಿಸುವುದೇ ಸರಿ” ಎಂದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಭೀಷಣನು “ಅಣ್ಣ ಲಂಕೇಶ್ವರ, ಪುಸನ್ನನಾಗು. ಎಲ್ಲಿಯೆ ಆಗಲಿ, ಯಾವಾಗಲೇ ಆಗಲಿ ದೂತವರ್ಧಯೆಂಬುದು

ನಿಷ್ಕಿರ್ಣವೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಾನರ ನಮಗೆ ಶತ್ರು; ಅಕ್ಷಯಮಾರನೇ ಮೊದಲಾದ ನಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ನಮಗೆ ಅಪಕಾರಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ ದೂತನಾದ ಇವನು ಅವಧ್ಯನೆ. ದಂಡನೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ದೂತರಿಗೆ ಅನೇಕ ದಂಡನೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿದೆ. ವಿರೂಪಗೋಳಿಸಬಹುದು, ಕೊರಡೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಯಬಹುದು. ತಲೆ ಬೋಳಿಸಬಹುದು. ಶಾಶ್ವತವಾದ ಗುರುತಿರುವಂತೆ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಬಹುದು. ಆದರೆ ವರ್ಧಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ದೂತವರ್ಧಯಿಂಬುದನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ನಾವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಂಡಿಲ್ಲ, ಕೇಳಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ವಾನರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಆಗಬಾರದು ಕೆಲಸ. ಇವನ್ನು ಕಿಡುನುಡಿಗಳನ್ನು ಆಡಿದ್ದರೆ ಆ ತತ್ವ ಇವನನ್ನು ತಳುಹಿಸಿದವರದು; ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕು, ಅಷ್ಟೆ. ದೂತರಿಗೆ ಸ್ವೇಂತ ಮಾತೆಲ್ಲಿ ಬಂತು? ನೀನು ಇವನನ್ನು ಕೊಂಡುಹಾಕಿದರೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಸುಧ್ವಿಯನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವವರು ಯಾರು? ಸುಧ್ವಿಯನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದೆಂತು? ಅವರು ಬರದಮೇಲೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ನೀನು ಯುದ್ಧಪ್ರಿಯ; ಶೂರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರೋದನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ಸದವರ್ಕಾಶವನ್ನು ಕೆಳೆದುಹೊಳ್ಳುವೇಯಾ?”

ವಿಭೀಷಣ ಸುಡಿಗಳು ರಾವಣನ ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದುವು. ಆತನು ತ್ವಣಕಾಲ ಮೌನವಾಗಿದ್ದು, ಅನಂತರ “ತಮಾತ್ ವಿಭೀಷಣ, ನಿನ್ನ ಮಾತು ನಿಜ. ಇವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದು ಬೇಡ. ಇವನಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸೋಣ. ಕಹಿಗಳಿಗೆ ಬಾಲವೇ ಪರಮಭೋಷಣವಾದ ಅಂಗ. ಅದನ್ನು ಸುಷ್ಪು ಇವನನ್ನು ವಿರೂಪಗೋಳಿಸಿಬಿಡಲಿ. ಸುಷ್ಪು ಬಾಲದೊಡನೆ ಈ ಕೋತಿ ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಾದ ಸುರ್ಜಿವನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಿ!” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಭಟರನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲೆ ಭಟರೆ, ಈ ಕೋತಿಯ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹಕ್ಕಿ, ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣದ ಜೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೇರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಓದಿಸಿಬಿಡಿ!” ಎಂದು ಅಷ್ಟಣೆಮಾಡಿದನು. ರಾಜನ ಅಷ್ಟಣೆಯಾದುದೆ ತಡ, ರಾಕ್ಷಸರು ನಾನು ತಾನೆಂದು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಹಳೆಯ ಬಟ್ಟೆಯ ಜಿಂದಿಗಳನ್ನು ಹನುಮಂತನ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದರು. ಅನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹೊಯ್ದಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನ ಕೆಂಪಗಿದ್ದ ಮುಖ ಕೋಹದಿಂದ ಮತ್ತೂ ಕೆಂಪಾಯಿತು. ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆತನು ಉರಿಯಿವ ಬಾಲದಿಂದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸದೆಬಡಿದನು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉರಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬಂದರು - ಆ ಘೋರ ವಾನರನ ಬಾಲ ಸುಡುವುದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೊಂಡು. ಹೀಗೆ ಗುಂಪು ಸೇರಿದ್ದ ಜನ ಮತ್ತೆ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಂಧಿಸಿದರು. ಹನುಮಂತನು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸದೆಬಡಿಯಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದರೂ ತಾನಾಗಿಯಿ ಅವರ ವಶನಾದನು. ಅವರು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೂರೆಲೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಆಗಾಗ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಿರುಕುಳಗಳನ್ನೂ ಸಹಿಸುತ್ತಾ ಅವರು ಎಳೆದತ್ತ ಹೊರಟನು. ತಾನು ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದು ರಾತ್ರಿಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ. ಈಗ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹಕ್ಕಿ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಉರಳೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತುತ್ತಾ ದುರ್ಗರಹಸ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಸುಸಂದರ್ಭ ದೊರೆತಿರುವಾಗ ಆ ಜಾಣ ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಯಾನೆ? ಅವರು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಂಸೆಗಳೊಂದೂ ಆತನ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಶಿಯಲೂ ಇಲ್ಲ.

ಹೊತ್ತಿ ಉರಿಯತ್ತಿದ್ದ ಬಾಲವನ್ನು ನೋಡಿ ಚಪ್ಪಾಳ ತಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮುಣಿಯತ್ತಾ ಶಂಖ ಭೇರಿ ಮೊದಲಾದ ವಾರ್ಷಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಲಂಕಾ ನಗರದ ಬೀದಿಬೀದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕರೆದುಹೊಂಡು ಮೇರವಣಿಗೆ ಹೊರಟರು, ಆ ರಾಕ್ಷಸರು. ಹನುಮಂತನು ದುರ್ಗಪ್ರದೇಶವನೆಲ್ಲಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಹೊರಟನು.

ಅವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಅವನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ “ಇಗೋ ಇವನೇ ಆ ರಾಮವಾತ್!” ಎಂದು ಕೂಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಮನೆಯೊಳಗಿದ್ದ ಹಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಾ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ನಲಿಯುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸೀತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ, “ಎಲೆ ಸೀತೆ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿ ಹೋಯಿತಂತಲ್ಲಾ ಆ ಕೆಂಪುಮೂರಿಯ ಹೋತಿ, ಅದರ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿ ಉರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆ ಕೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಸೀತಾದೇವಿ ಮಹಾ ದುಃಖಿತೆಯಾಗಿ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದಷ್ಟು. “ಹೇ ದೇವ, ಯಜ್ಞೇಶ್ವರಾ, ನಾನು ಪತಿವೃತ್ಯಾಗಿ ಪತಿ ಶುಶ್ರಾವೆಯನ್ನು ಕಾಯಾ ವಾಚಾ ಮನಸಾ ಮಾಡಿದುಕ್ಕೆ ಫಲವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ನೀನು ಈ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸು; ಆತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಶಾಂತನಾಗು. ನಾನು ಈ ನಾಯಕ ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವುದೆ ಸತ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ನೀನು ಶಾಂತನಾಗು!”

ಸೀತಾದೇವಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಫಲವಾಯಿತು. ಹನುಮಂತನ ಬಾಲ ಹೊರಗಡೆ ಹೋತಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸುದುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಧಗಧಗನೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದೆ; ಬಾಧೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. “ಹೀಗೆ ಅಗ್ನಿ ಶೀತಳವಾಗಿರುವುದು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಸರಿ” ಎಂದುಹೋಂಡ ಹನುಮಂತ. ರಾಕ್ಷಸರು ನೋಡುನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ “ಜಯ ರಘುವೀರ ಸಮರ್ಥ” ಎಂದು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಪುರದ್ವಾರದ ಮೇಲೆ ಹುಳಿತನು. ಅಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಕುಗಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಕಟ್ಟಿದ ಹಗ್ಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸದಿಲಿ ಕಳಬಿದ್ದುವು. ಪುನಃ ದೇಹವನ್ನು ಬೆಳಸಿಹೋಂಡು ದ್ವಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಬ್ಬಿಣದ ದೊಡ್ಡ ಅಗುಳಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಹೋಂಡನು. ಅವನ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಗುಳಿಯೇ ಯಾವಂಡವಾಯಿತು. ಹಿಂತೆ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಾದರು.

೪೮. ಲಂಕಾದಹನ

ರಾಕ್ಷಸರ ಮನೆಗಳ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ತುಪ್ಪಳಿಸಿ ಬೆಂಕಿ ಹೋತಿಸಿದ್ದಾಯ್ತು.

ರಾಕ್ಷಸ ವಥಾನಂತರ ಹನುಮಂತನು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕ್ಷಣಕಾಲ ನಿಂತು ಲಂಕಾನಗರವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆ ಕಷ್ಟಂಬ ನೋಡಿದನು. ಬಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಹೊಳೆಯಿತು. “ಈ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರ ಇಷ್ಟ ತಂಪಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ನನಗೆ ಮಹೋಷಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ನಾನೇಕೆ ಈತನಿಗೆ ಈ ಉರಣ್ಣಲ್ಲ ಆಹುತಿಯಾಗಿ ಕೊಡಬಾರದು? ನನಗೆ ಮಹದುಷಕಾರ ಮಾಡಿದ ಈತನನ್ನು ಸಂತೋಷವಡಿಸುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೇ?” ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡು ಹನುಮಂತನು ನಿಂತಲ್ಲಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಗಗನಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಕಸ್ತನ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಇಳಿದನು. ರಾಷಣ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಮನಗೇ ಮೌದಲು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶವಾಯಿತು. ಆ ಬಳಿಕ ಆತನು ಮಹಾಘಾತ್ಯನ ಮನಗೆ ಹಾರಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯಿಟ್ಟುನು. ತರುವಾಯ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಜ್ರ ದಂಡ್ಯ, ಶುಕ್ಷಾರಣೆ, ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತು, ಜಂಬುಮಾಲಿ, ಸುಮಾಲಿ, ರಶ್ಮಿಕೇತು, ಸೂರ್ಯಶತ್ರು, ಯುದ್ಧಾನ್ಯತ್ವ, ಧ್ವಜಗ್ರೀವ, ಕುಂಭಕರ್ಣ, ಬೃಹತ್ತತ್ವ, ವರಾಂತಕ ಇತ್ಯಾದಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಮನಗಳ ಮೇಲೆಲ್ಲ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ವಿಭೀಷಣನ ಮನಯೋಂದನ್ನು ಬೆಂಟ್ ಉಳಿದ ರಾಕ್ಷಸಗ್ಗಳಿಗೆ ಯಜ್ಞೇಶ್ವನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗಿಹೊಂದುವು. ಸುಧುವ ಸರದಿಯಲ್ಲಿ ರಾಷಣದೇ ಕಡೆಯ ಮನ. ಅದುವರೆಗೂ ರಾಷಣಿಗೆ ಹೆದರಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದ ಗಾಳಿ ಬೆಂಕಿಗಳಿಗೆ ಹನುಮಂತನ ದಯೆಯಿಂದ ಈಗ ಧ್ಯೇಯ ಬಂದಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಎರಡೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ರಾಷಣನ ಮೇಲೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಅರಮನೆ ಹೊತ್ತಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಬಂಗಾರದ ಕಿಟಕಿಗಳೂ ಮುತ್ತಿನ ಕುಸುರಿಗೆಲಸಗಳೂ ತಲಾನ್ಯಾಪಣಗಳೂ ಸುಷ್ಪು ಸುಷ್ಪು ಭಸ್ಯಾವಾಗಿ ಹೋಂದುವು. ಪುಣ್ಯವು ಕ್ಷಯಿಸದ ಮೇಲೆ ಭೂಮಿಗುರುಳುವ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರ ವಿಮಾನಗಳಂತೆ ಅರಮನೆಗಳ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆಲ್ಲವೂ ಕಳೆಬಿ ಬೆಂದುಹೋಂದುವು. ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಜೀವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆಡಕ್ಕಾಗಿ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನ “ಅಯ್ಯ್ಯ ಇವನು ಕಟಿಯಲ್ಲ; ನಾಕ್ಕಾತ್ ಅಗ್ನಿಯೆ ಕೆಪಿರೂಪದಿಂದ ಈ ಲಂಕೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಹೊರೆಯಿಟ್ಟರು.

ಉರೆಲ್ಲವೂ ಹೊತ್ತಿ ಧಗಧಗ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹನುಮಂತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅದೊಂದು ವಿನೋದ. ಆದರೆ ಉರೆಲ್ಲ ಎಂತಹ ಹಾಹಾಕಾರ! ಹಾಲು ಕುಡಿಯಿವ ಎಳೆಯ ಮತ್ತುಭನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸಾಂಗನೆಯರು ಅವುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆಯೆ ಬಿರಿಹೊಯ್ದಿ ಕೂದಲುಗಳೊಡನೆ ಓಡಿಬರುತ್ತಾ ಬೆಂಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೆಂದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಹಂಗಸರು ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ಞಾನಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಕಿಟಕಿಗಳಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಮೇಷದಿಂದ ಬೀಳುವ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಅಲ್ಪಾಯುಗಳಾಗಿ ಹೋದರು. ರತ್ನಾಳಿತವಾದ ಬಂಗಾರದ ಕಿಟಕಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕರಗಿ ಕೆಳಗಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಷ್ಟು ಜನ ರಾಕ್ಷಸರು ಆ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತನವಾಗಿ ಹೋದರೂ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ಜ್ಞಾನಗಳು ಮೇಷವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿವೆ. ಗುಡುಗಿನಂತಹ ಧ್ವನಿಹುಟ್ಟಿ ಬೃಹಾಂಡವೆ ಸಿಡಿದುಹೋಗುವುದೇ ಎಂಬಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬೆಂಕಿಯ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ರೋದಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಣ ಮಾತ್ರಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಲಂಕೆಯೆ ‘ಗೋಳೋ’ ಎಂದು ಅಳುವಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದೆ - “ಹಾ, ಅಹ್ಮಾ! ಹಾ, ಅಹ್ಮಾ! ಅಯ್ಯ್ಯೇ ಮಗನೆ! ಅಕಟಾ! ವಾಣಕಾಂತ! ಹಾ ಜೀವದ ಗಳೆಯ! ಅಯ್ಯ್ಯೇ ಜೀವ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ - ಏನುಮಾಡಲಿ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿ? ಯಾರೂ ಕಾಯುವರಿಲ್ಲವೆ? ಅಯ್ಯ್ಯೇ ಅಯ್ಯ್ಯೇ!” ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಆಶ್ರಂಧನೆ.

ಹನುಮಂತನು ತನ್ನ ಪ್ರಜಂಡ ಸಾಹಸದ ಫಲವನ್ನು ಕಣಣಿಯ ನೋಡಿದನು. ಬಂದ ಕಾಯು ಸಫಲವಾಯಿತೆಂದುಕೊಂಡನು. “ಅಂಶೋಕವನವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದೆ, ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದೆ, ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ಬಾದಿಮಾಡಿದೆ; ಇನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕು” ಎಂದು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನ

ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ದಿಗಿಲು ಹುಟ್ಟಿತು. “ಎಲಾ! ಎಂತಕ ಪ್ರಮಾದವಾಯಿತು! ಸ್ನೇಹವೂ ಹಿಂದುಮುಂದನ್ನು ಆಯೋಚಿಸದೆ ಈ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುಷ್ಪಿಹಾಕಿದೆನಲ್ಲಾ! ಶ್ರೀರಾಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವೆಂಬ ಪ್ರಜ್ಞಯಾದರೂ ನನಗೆ ಬೇಡವೇ? ನಾನು ಎಂತಕ ಸೀಚಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದೆ? ಸೀತಾಮಾತೆಯೇನಾದರೂ ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗಿಹೋಗಿದ್ದರೆ! ಮತಿಗೇಡಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಾಧಿಗೊಳಿಸಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ನಾನು ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟವೆಲ್ಲವೂ ನಿರಧರಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ನಾಧಿಸಿದ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸ್ನೇಹ ಅಹಾಗರೂಕರೆಯಿಂದ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹಾಳು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೇನಲ್ಲಾ! ಈ ಲಂಕಾನಗರವೆಲ್ಲವೂ ಭಸ್ಯಾವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವಾಗ ಸೀತಾದೇವಿಯೊಬ್ಬಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯಲು ನಾಧ್ಯವೇ? ಆಕೆ ಹತಜಾಗಿರುವುದೆ ನಿಜ. ಈಗೇನು ಮಾಡಲಿ? ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡ್ಡ ವ್ಯಾಣವನ್ನು ನೀಗೆಲೇ? ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಡ್ಡ ಜಲಚರಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಲೇ? ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ಹಾಳುಮಾಡಿ ಇನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮುಗಿಗೆ ಮುಖ ತೋರುವುದು ಹೇಗೆ? ಕಡೆಬುದ್ಧಿ ಬಹು ಚರ್ಚ ಚರ್ಚಲವೆಂಬಮಾತು ನನ್ನಿಂದ ನಾಧರಿಸಿಕೊಂಡಾನೆ? ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಬದುಕಿಯಾನೆ? ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಉಳಿಯದ ಮೇಲೆ ಸುಗ್ರೀವನು ಜೀವಿಸಿಯಾನೆ? ಬಂಧುಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಆತನೂ ಸತ್ತುಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕದೆ, ಈ ಸುಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭರತ ಶತ್ರುವ್ಯಾಧರೂ ಬಂಧುಭಾಂಧವರೊಡನೆ ವ್ಯಾಣತ್ವಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅತ್ತ ಇಕ್ಕಾತ್ಮಕವೆಂಬೆಂದು, ಇತ್ತೆ ವಾನರ ವೆಂಬೆಂದು - ಎರಡೂ ನಾಶವಾಗಲು ನಾನು ಕಾರಣನಾಡೆ. ”

ಹನುಮಂತನು ಹೇಗೆ ಒಳಗುದಿಯಿಂದ ಅಸಹ್ಯ ವೇದನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರಲು ಆತನ ಬಲಗಣ್ಣ ಬಲಭುಜಗಳು ಹಾರಿದುವು. ಈ ಶುಭನಿಮಿತ್ತವನ್ನು ಕಂಡು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ನೇಹ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. “ಸೀತಾದೇವಿ ಹೇಗೆ ಸತ್ತಾಳು! ಆಕೆ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ನಿಮುಕಳಾದ ಪತಿವೃತ್ತೆ. ಅಗ್ನಿ ತಾನೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮುಟ್ಟಿಯಾನು? ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಭಾರ್ಯೆಗೆ ಅಮಂಗಳವುಂಟೆ? ಶ್ರೀರಾಮನ ದಯೆಗೆ ಹಾತುನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಅಗ್ನಿ ಸುಡಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಸೀತಾಮಾತೆಯನ್ನು ಸೋಕುವುದೆಂದರೇನು? ಆಕೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ದಗ್ಧಜಾಗಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಆತನು ತನಗೆ ತಾನೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಲಿಡೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಜಾರಣರು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಅವರು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾ “ಆಹಾ! ಆಂಜನೇಯನು ರಾಕ್ಷಸ ಗೃಹಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುಷ್ಪಿ ಬೂದಿಮಾಡಿದನು. ಎಂತಕ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆತನು ನಾಧಿಸಿದನು! ಸ್ವೀಭಾಲವೃದ್ಧರಾದಿಯಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲರೂ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾ ಗೋಳಾಡುವ ದ್ವನಿ ಪರ್ವತಕಂದರಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಕ್ಷೋಭಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತಾದೇವಿ ಕೂದಲೂ ಕೊಂತದೆ ಸುಖವಾಗಿರುವೆಂಬಲ್ಲವೇ? ಇಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮೇಲಂತೂ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಧ್ಯೇಯ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಆತನು ತಾನು ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಒಮ್ಮೆ ದೇವಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು.

೪೯. ವಾನರರ ಸಂತೋಷ

ಹನುಮಂತನು ತನ್ನ ನಿಶ್ಚಯದಂತೆ ಸೀತಾಮಾತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆಕೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ “ಅಮಾತ್, ಅವಾಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರುವುದು ನನ್ನ ಪರಮಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ” ಎಂದನು. ಪ್ರಯಾಣಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿರುವ ಆತನನ್ನ ಕುರಿತು ಜಾನಕಿ “ಮಗು, ಮಾರುತಿ, ನೀನೆಂತಹ ಸಮರ್ಥನು! ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಅಧ್ಯತ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಳಿಂಬಿಟ್ಟಂತಿವೆ! ಇಲ್ಲಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಹರಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ನೀನೋಬ್ಬನೆ ನಾಕು. ನೀನು ಅಂತಹ ಸಮರ್ಥನೆ ಸರಿ. ನೀನೀಗ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕರೆತಂದು ಅವನಿಂದ ಈ ಶತ್ರು ಸ್ವೇಂದ್ರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ನನ್ನನ್ನ ಉದ್ಘಾರಮಾಡಬೇಕು” ಎಂದಳು. ಹನುಮಂತನು “ಅಮಾತ್, ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿ ಮಹಾವಾನರ ಸ್ವೇಂದ್ರದೊಡನೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಣಾಗುತ್ತಾನೆ. ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಆಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಆಕೆಯಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬೀಳಿಕ್ಕುಂಡು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ಪ್ರಯಾಣೋನ್ಮಾಸಿನಾದ ಹನುಮಂತನು ಲಂಂಕಾದ್ವಿಷದಲ್ಲಿದ್ದ ‘ಅರಿಷ್ಟವೆಂಬ ಪರ್ವತವನ್ನು ಹತ್ತಿನಿಂತು ಒಮ್ಮೆ ಸಮುದ್ರರಾಜನಿಗೆ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ದೇಹವನ್ನು ಮತ್ತುಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳಸಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಒಮ್ಮೆ ಉಸಿರನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಚೆಡುಕೊಂಡು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಚಿಮ್ಮಿದನು. ಆ ರಭಸಕ್ಕೆ ಬಟ್ಟ ಅಲಾಡಿಕೊಯಿತು. ಆಕಾಶವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹಡಗಿನಂತೆ ಆತನು ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟನು. ಮೇಘಗಳಲ್ಲವೂ ಅವನ ದೇಹಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ತಾಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಮ್ಮೆ ಆತನು ಮೇಘಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮರಯಾಗುವನು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮೇಘಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆಬರುವನು. ಹೀಗೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮೈನಾಕಪರ್ವತ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ನಿಂತಿರುವುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಸನಾತನ ಮಾಡುವುದಕೋಸ್ತು ಒಮ್ಮೆ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸವರಿ, ಮತ್ತೆ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಹಾರುವ ಅಂಬಿನಂತೆ ಮುಂದೆ ಹೋದನು. ಆ ಪರ್ವತವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಆತನು ಉತ್ಸಾಹ ಇಮ್ಮಡಿಸಿತ್ತು. ಈಗ ಮುಂದೆ ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತ ಕಾಣಿಸಲು ಆತನ ಆನಂದ ಮತ್ತುಷ್ಟು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿದನು. ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿತವಾಗಿ ಆ ಧ್ವನಿ ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ತನಗಾಗಿ ಕಾದುಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ವಾನರವೀರರಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು.

ಸುಗ್ರೀವನು ಕೊಟ್ಟ ಅವಧಿ ಮುಗಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅಂಗದ ಜಾಂಬವಾದಿಗಳು ಚಿಂತಿಸಿ ದೀನರಾಗಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಹನುಮಂತನ ಸಿಂಹಭಜನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಸೂತನ ಉತ್ಸಾಹವೊಂದು ಸಂಚರಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಅದು ಹನುಮಂತನ ಧ್ವನಿಯೆ ನಿಜ! ಜಾಂಬವನು ವಾನರರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರೆದು, “ಎಲ್ಲೆ ವೀರರೆ, ಹನುಮಂತನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕೃತಕಾರ್ಯನಾಗಿಯೆ ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಆತನ ಕಂಠಧ್ವನಿಯೆ ಆತನ ವಿಜಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಿಷ್ಟೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾನರರು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೆ ನೆಗೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕಾಣುವೆಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಗಿಡದಿಂದ ಗಿಡಕ್ಕೆ, ಬಂಡೆಯಿಂದ ಬಂಡೆಗೆ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಕುಣಿದಾಡಿದರು. ಅದೋ ಗರುಡನಂತೆ ಹಾರಿಬರುತ್ತಿರುವ ಹನುಮಂತ! “ಜಯ

ಹನುಮಂತನಿಗೆ, ಜಯ ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ, ಜಯ ಮಾರುತ ಪ್ರತ್ಯುಗಿಗೆ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕೈಯಿತ್ತಿನಮ್ಮೆರಿಸುತ್ತಾ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಹಾರಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆಂಜನೇಯನು ಆ ಪರ್ವತದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಯುರಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿದನು. ತಹಿನಾಯಕರೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಹನುಮಂತನು ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಹಿರಿಯನಾದ ಜಾಂಬವನಿಗೂ ಯುವರಾಜನಾದ ಅಂಗದನಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಉಳಿದ ವಾಸರರು ದಣೆದು ಬಂದಿದ್ದ ಆತನಿಗೆ ಘಲಾಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಂದಿಕ್ಕಿದರು. “ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡೆ” ಎಂದು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿ, ಆತನು ಒಂದು ರಮಣೇಯವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾ ಶುಲಿತುಕೊಂಡನು.

ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಘಲಾಹಾರಗಳಾದಮೇಲೆ ಹನುಮಂತನು ತಾನು ಹೋಗಿ ಬಂದ ಸಮಾಜಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅಂಗದಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. “ಎಲೆ ವಾನರೋತ್ತಮರಿರಾ, ನಾನು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ರಾವಣಾಸುರನ ಅಭೋಕವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡೆ. ಭಯಂಕರಾಕಾರದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಆತೆಯನ್ನು ಅಹೋರಾತ್ರಿಯೂ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಹ! ಆಕ ಪತೆವಿರಹದಿಂದ ಬಹು ದುಃಖಿತೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ತಲೆಗೂಡಲೆಲ್ಲವೂ ಜಡೆಗಟ್ಟಿಹೋಗಿದೆ; ಉಪವಾಸದಿಂದ ಮ್ಯಾಯೆಲ್ಲ ಸೋರಗಿ ಹೋಗಿದೆ; ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಮಲಿನವಾಗಿಹೋಗಿದೆ. ನಿರಂತರವೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೆ ತಲ್ಲಿನಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ” ಎಂದನು. “ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡೆ!” ಎಂಬ ಅಮೃತಸದ್ಯಶವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾಸರರ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಹಾರಬೇ ಇಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಸಿಳ್ಳು ಹೋಡೆದರು! ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಗೂಳಿಯಂತೆ ಗುಟುರುಹಾಕಿದರು. ಹಲವರು ತಮ್ಮ ಜಾತಿಗೆ ಸಕಜವಾದ ಕಿಲಕಿಲ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು! ಕೆಲವು ವಾಸರರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಮ್ಮ ಬಾಲಗಳನ್ನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಡಿದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಸಂತೋಷವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಓಡಿ ಬಂದು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಂತೋಷ, ಸಂಭ್ರಮ! ಅಂಗದನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಾರುತಿ, ನೀನು ಈ ಮಹಾವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗಿ ಪುನಃ ಹಿಂದಿರುಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಎಣಿಯಂಂಟೆ? ನಿನ್ನ ನಾಷ್ಯಮಿಭಕ್ತಿಯಂತೂ ಅಸದ್ಯಶವಾದುದು. ರಾಮಪತ್ರಿಯನ್ನು ಕಂಡುದು ಪರಮ ಭಾಗ್ಯವೆ ಸರಿ” ಎಂದನು. ಹನುಮಂತನು ತಾನು ನೋಡಿದ ದೃಷ್ಟಿಗಳು, ಮಾಡಿದ ಕಾಯಿಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಹೋದನು. ವಾನರ ವೀರರೆಲ್ಲರೂ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನು ಕೇಳುವುದನ್ನೆ ಕೇಳುತ್ತಾ ಶುಲಿತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ತಾಂಡವಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಆನಂದ, ಸಂಭ್ರಮ!

೧೦. ಲಂಕಾಪ್ರಯಾಣದ ವಿವರ ವೃತ್ತಾಂತ

ಹನುಮಂತನು ಹೇಳಿದ ಸ್ಥಾಲ ವಿಚಾರದಿಂದ ವಾನರರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಪರವಾಗಿ ಜಾಂಬವಂತನು ವಾಯುಪುತ್ರನಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದನು. “ವತ್ಸ ಆಂಜನೇಯ! ನೀನು ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿಬಂದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಇನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು. ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ನೀನು ಹೇಗೆ ನೋಡಿದೆ? ಆಕ ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ? ಕುರುರಕ್ಷಿತರು ರಾವಣ ಆ ಸಾಧ್ಯಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದಮೇಲೆ

ಶ್ರೀರಾಮನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು, ಯಾವುದನ್ನು ಹೇಳಬಾರದು, ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗಲೇ ನಿರ್ದರ್ಶಿಸೋಣ” ಎಂದನು. ಸೀತಾದೇವಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದೆಂದರೆ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಒಹು ಸಂತೋಷ. ಆಕೆಯನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಆತನ ಮೈ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರೋಮಾಂಚನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಸತೀಮಣಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತಾನು ವ್ಯಾಣಿಕಾಡಿ ಬಂದ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲು ಹೊದಲು ಮಾಡಿದನು.

“ಮಿತ್ರರೆ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗಗನಕ್ಕೆ ಹಾರಿದೆನಷ್ಟೆ? ನಾನು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಸುವರ್ಣಾಮುಖವಾದ ಒಂದು ಪರ್ವತ ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನಾಚರಿಸುವಂತೆ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದಿತು. ನಾನು ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಲದಿಂದ ಅಪ್ಪಣಿಸಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಆ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಯಿತು. ಆಗ ಆ ಪರ್ವತವು ಮೃದುಮಥುರ ದ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ‘ಮಗು! ಹನುಮಂತ! ನಾನು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುದೇವನ ಪರಮಮಿತ್ರ. ಹಿಂದೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಪರ್ವತಗಳ ರೈಕ್ಷಗಳನ್ನೇಲ್ಲಾ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಿರಲು ಭಯದಿಂದ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾನು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹಾರಿಬಂದೆ. ಹೀಗೆ ಉಪಕೃತನಾದ ನಾನು ಈ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಹೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಮೈನಾಕ. ನೀನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಮಹಾ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ದೇವೇಂದ್ರಸದೃಶನು. ಇಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನೀನು ದೂತ; ಅಲ್ಲದೆ ವಾಯುಪುತ್ರ. ಈ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ನಿನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ನನ್ನ ಧರ್ಮ” ಎಂದು ಹೇಳಿತು. ನಾನು ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಗೌರವವನ್ನಾತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಆತನ ಅಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಒಡನೆಯೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಣಿಕಾಡಿದೆ. ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಗಮಾತೆಯಾದ ಸುರಸೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡಳು. ಆಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲೆ ಕಹಿವೀರ! ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿಯೋಗಿಸಿರುವರು; ನಿನಗಾಗಿ ನಾನು ಒಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕಾರ್ಯತ್ವಿದ್ದೆ. ಈ ಬಾ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕಾಗಿದೆ” ಎಂದಳು. ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯಗೌರವವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆ; ಆಕೆಯೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ರಾಮದೌತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟ ನನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ; ಕೊನೆಗೆ ಸೀತಾಮಾತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಬಂದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸುಧ್ವಿಕೊಟ್ಟು ಬರುವವರೆಗಾದರೂ ಕಾಲಾವಕಾಶ ಕೊಡುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆ. ಆದರೂ ಆಕೆ ಹಣವನ್ನು ಬಿಡೆ ಆ ಕ್ಷಣವೆನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಂತಳು. ಆಕೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಹತ್ತು ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಮತ್ತೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದೆನು. ಆದರೇನು? ಆಕೆಯ ಬಾಯಿ ಅದಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಅರಳಿತು. ಇದು ವ್ಯಾಳಜನವಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡು ಅಣವ್ಯಾಣಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಕುಗ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಬಾಯಿನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಆಗ ಸುರಸಾದೇವಿ ಸುಪ್ರಿತಿಜಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಹರಸಿ ಬೀಳುಣಿಟ್ಟಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ವ್ಯಾಣಿ ಸಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಂಟಕ ಬಂದಿತು. ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ವ್ಯಾಣಿವೆ ಜಗ್ಗನೆ ನಿಂತಿತು. ಕೆಳಗೆ ನೋಡುತ್ತೇನೆ: ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಭಯಿಂತರ ರಾಕ್ಷಸಿ ನನ್ನ ನೆರಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನನ್ನ ಗಮನವನ್ನು ತಡೆದಿದ್ದಾರೆ! ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಕ್ತಿಸಲು ತವಕಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವಳಿಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತುಗಳೇನೂ ನಡೆಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅಣರೂಪದಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಹೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಾಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಅಲ್ಲಿ ಅವಳ ಹಕ್ಕೆಲುಬುಗಳನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಈ ವಿಷ್ಣುಗಳನ್ನೇಲ್ಲಾ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂತೂ ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರ ತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದೆ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಲಂಕಾವಟ್ಟಣ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

“ರಾತ್ರಿ ಕತ್ತಲಾಗುವವರೆಗೂ ಸಮುದ್ರದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ಷಯದು ಆಮೇಲೆ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟೆ. ಆದರೆ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಘೋರರಾಕ್ಷಸಿಯೊಬ್ಬಳು ನನಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆಂದು ಮುಂದೆ ಬಂದಳು. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಎಡಗ್ಗೆಯಿಂದ ಗುಡ್ಡಿದೆನೊ ಇಲ್ಲವೇ ಅವಳು ನನಗೆ ಶರಣಾಗತಿಂಬಾಗಿ “ಎಲ್ಲೆ ವೀರನೆ ನಾನೇ ಲಂಕಾಧಿದೇವತೆ. ನನ್ನನ್ನೇ ಸೋಲಿಸಿದ ನೀನು ಇದರಲ್ಲಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೋಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ನನ್ನನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಳು. ನಾನು ಉರಣ್ಣ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಗಾಗಿ ಅಲೆದೆ. ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೂ ಹೋದೆ. ಆಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಜಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖಗಿರುವಾಗ ರಾವಣನ ಗೃಹೋದ್ವಾನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಆ ಸುಂದರವಾದ ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಶಿಂಶುಪವ್ಯಕ್ತವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುವಾಗ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾಳೆಯ ತೋಟ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ನಾನು ಕುಶಿತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿಯೆ ಕಮಲಮುಖಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿ ಕಾಣಬಂದಳು. ಮುಖ ಬಾಡಿದೆ; ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಮಲಿನವಾಗಿದೆ; ಉಟ್ಟ ವಸ್ತು ಕೊಳಕಾಗಿದೆ. ತಲೆಯ ಕೂದಲೆಲ್ಲವೂ ಜಡಗಟ್ಟಿಕೊಣಿದೆ; ದುಃಖದಿಂದ ಆಕೆಯ ದೇಹ ಕೃಷ್ಣವಾಗಿಕೊಣಿದೆ. ಆಕೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ವಿಕೃತಾಕಾರದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಬೇರೆ. ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂತೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದ ಹುಲಿಗಳ ತಂಡದಂತೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಆಕೆಯನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದ ಆಕೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಳು. ದ್ಯುವವಶದಿಂದ ನಾನು ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಆಕೆಯ ದುರ್ಭಾಯಿನ್ನು ಕಂಡು ಸಂಕಟದ್ವಯತ್ವ ಮರದಲ್ಲಿಯೆ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಹತ್ತು ತಲೆಯ ರಾಕ್ಷಸ ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬಹು ರೀಖಿಯಿಂದ ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ. ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ, ಹಾವ, ಸೀತಾಮಾತೆ ತನ್ನ ತೋಡೆಗಳನ್ನು ಉಡುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಉಬ್ಬಿದ ಎಡೆಗಳನ್ನು ತೋಳಿನಿಂದ ಅಪುಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸಂಪರಿತಗಾತ್ರಯಾಗಿ ಮುಳಿತ್ತಳು. ಆ ಪಾಪಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಅವಳ ಸಂಕಟವೇನು ಗೊತ್ತು? ಕಾಮದಿಂದ ತಂಗಟ್ಟಿದ್ದ ಅವನು ಮೊದಲು ಆಕೆಯನ್ನು ದೀನನಂತೆ ಅರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು ಕಡೆಗೆ, “ಎಲೆ, ಗರ್ವಿಷ್ಟೇ, ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲವೇ? ಇರಲಿ, ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀನು ನನ್ನ ವಶಭಾಗಿದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಂದುಬಿಡುವೆನು” ಎಂದು ಹೆದರಿಸಿದನು. ಅವನ ಹೆದರಿಕೆಗೆ ಜಾನಕಿದೇವಿ ಹೆದರಿಯಾಳೆ? ಆಕೆ “ಬ್ರಿ, ನೀಜಿ! ಧರ್ಮಾತ್ಮಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ವತ್ತಿ ನಾನು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅವಾಚ್ಯಗಳನ್ನಾಡುವ ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆ ಸೀಳಬಾರದೆ? ನನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ವಂಬಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಡ್ಡತಂದ ಹೇಡಿ! ಆತನ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ನಿನಗುಂಟೆ?” ಎಂದು ಬ್ಯಾಡಳು. ಇದರಿಂದ ಕುಹಿತನಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಮುಷ್ಟಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ದೇವಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆಂದೆ ಹೊರಟನು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನ ರಾಣಿಯಾದ ಮಂಡೋದರಿ.

[1] ಅವನನ್ನು ತಡೆದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಕರೆದೊಯ್ದಳು.

“ರಾವಣ ಅತ್ತ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇತ್ತ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ನಿಬಂಧಿಸಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನೂ ನಿಬಂಧನ್ನೂ ಆಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಸಿಯಾಳೆ! ಕೊನೆಗೆ ಅವರು ಸೀತೆಯನ್ನು ತಿಂದೆಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಕೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ನೀಜರು ಬಾಯಿಂದ ಆದಿದಂತೆಯೆ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೊ ಏನೋ! ಆದರೆ ಅವರ ಮದ್ದದಲ್ಲಿದ್ದ ತ್ರಿಜಟಿ ಎಂಬುವೆಳು ಅವರ ನೀಜಕಾಯಿವನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಳು. ಶ್ರೀರಾಮನ ವಿಜಯವನ್ನೂ ರಾಕ್ಷಸ ವಿನಾಶವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಕನಸನ್ನು ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಗೆ ಹೇಳಿ ‘ರಾಮನಿಂದ ನಾವು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಮರೆಹೋಗಬೇಕು’ ಎಂದಳು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸೀತಾದೇವಿ

ಅವರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆಯಿತ್ತಳು. ಆದರೂ ಆಕೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೂಕವೇದನೆ ನನಗೆ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಆಕೆಯ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕರುಳು ಮರುಗಿ ಹೋಯಿತು. ನಾನು ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪಕ್ಕೆ ಎದೆಗುಂದುವವನಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮೆದಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಇತ್ತೂ ಕುವಂಶದವರ ಜರಿತೆಯನ್ನೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಗುಣಕಥನವನ್ನೂ ಹೇಳುವವರಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಹರಿಯಿತು. ಆಕೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ‘ನೀನು ಯಾರು? ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆ ಬಂದೆ? ಹೇಗೆ ಬಂದೆ? ರಾಮನೋಡನೆ ನಿನಗೆ ಸ್ವೇಕವಾದುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ವೃಶ್ಚಿಸಿದಳು. ಆಗ ನಾನು ‘ತಾಯಿ, ನಾನು ರಾಮದೂತ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹನುಮಂತ. ನಿನ್ನನ್ನು ಅರಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ನನ್ನನ್ನು ಕಟುಹಿರುವನು. ಇಗೋ ಈ ಉಂಗರವನ್ನು ಗುರುತಿಗಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕಟುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ನಿನ್ನ ಅಷ್ಟಣೆಯಾದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತೇನೆ. ಈಗಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಬಳಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನಾನು ಸಿದ್ಧ’ ಎಂದೆ. ಆಕೆ ಶ್ರೀರಾಮನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ರಾವಣನನ್ನು ಹೊಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದಲ್ಲಿ’ ಎಂದಳು. ಆಗ ನಾನು ಆಕೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಿಸಿ, ‘ತಾಯಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡೆನೆಂಬುದು ನಂಬುಗೆಯಾಗುವಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಬಂದು ಗುರುತನ್ನು ಹೊಂದು ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಆಕೆ ಈ ಚೊಡಾಮಣಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಹೊಟ್ಟು, ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಗೊತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ಏಕಾಂತ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನೂ ನನ್ನ ಕ್ಯೂಲಿ ಹೇಳಿ ಕಟುಹಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ನಾನು ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಲೇ ಆಕೆ ಕಣ್ಣೀರುಗರೆಯುತ್ತಾ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ‘ಇಲ್ಲಿನ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ತಿಳಿಸು. ಆತನು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸುಗ್ರೀವರೋಡನೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ತಿಳಿಸು. ಇನ್ನೇರಡು ತಿಂಗಳೇ ನನಗೆ ಅವಧಿ. ಅಷ್ಟರೋಳಗೆ ಬಂದರೆ ಸರಿ, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಬಂದರೂ ವ್ಯಧಿವಾಗುವುದು’ ಎಂದಳು.

“ಸೀತಾದೇವಿಯ ಸಂಕಟಕರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ರಾಕ್ಷಸರ ಮೇಲೆ ಅಗಾಧವಾದ ಕೋಪ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವರಿಗೆ ಬಂದು ಕ್ಯೂ ತೋರಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೆ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ರಾವಣನಿಗೆ ಪರಮ ಹೃಯವಾದ ಅಶೋಕವನವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೊತ್ತಳಿದುಳಿದು ನಾಶ ಮಾಡಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ವನಪಾಲಕರು ಒಡಿಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ದೊರೆಯಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಆತನು ಕೋಪಗೊಂಡು ‘ಕಿಂಕರ’ ರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಟುಹಿಸಿದ. ನಾನು ಆ ತೋಟದ ಹಬ್ಬಾಗಿಲು ಅಗುಳಿಯನ್ನೇ ಕ್ಯಾಗ್ತಿಕೊಂಡು ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದ ‘ಕಿಂಕರ’ರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡಿದೆ. ಅನಂತರ ಆ ತೋಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠಾಲಯದ ಬಂದು ಕಂಭವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ವನಸಂರಕ್ಷಕರಾದ ನೂರ್ವರು ಷೋರರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಬಡಿದುಹಾಕಿದೆ. ಈ ಸುದ್ದಿ ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿದು ಆತನು ಪ್ರಹಸ್ತಪ್ರತ್ಯಾದ ಜಂಬುಮಾಲಿ ಎಂಬುವನನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಟುಹಿಸಿದನು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವನೂ ಅವನೋಡನಿಧ್ಯ ಸ್ವನ್ಯಾಪ್ತ ಯಮರಾಯನ ಅತಿಧಿಗಳಾದರು. ಅವನಾದ ಮೇಲೆ ಏಳು ಜನ ಮಂತ್ರಿ ಪ್ರತ್ಯರು ಬಂದರು. ಅವರಿಗೂ ಅದೇ ಗತಿಯಾಯಿತು. ರಾವಣನ ವ್ಯಾಪಕ ಸೇನಾಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದರು ತಮ್ಮ ಸ್ವನ್ಯಾದೊಡನೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಏರಿಬಂದರು. ಅವರು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ ರಾವಣನು ಬಲಶಾಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಶಾಲಿಯೆಂದು ಹೆಸರಾದ ತನ್ನ ಮುಗ ಅಕ್ಷಯಮಾರನನ್ನೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಟುಹಿಸಿದನು. ಅವನು ರಾವಣನ ಷಟ್ಕಮಹಿಷಿಯಾದ ಮಂಡೋದರಿಯ ಪ್ರತ್ಯ. ಮಹಾಶಾರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನು. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಅವನೋಡನೆ ಹಣಗಾಡಿ ಹೊನೆಗೆ ಅವನ ಕಾಲುಗಳಿರದನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಗಿರಗಿರನೆ ತಿರುಗಿಸಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಡದೆ. ಅವನ

ದೇಹವೆಲ್ಲ ಮಾಂಸದ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನ ಕೋಪ ಮಿತಿಮೀರಿತು. ಅತನು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ‘ಇಂದ್ರಜಿತು’ ವೆಂಬ ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅವನಿಗೂ ನನ್ನನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮೇಲಿನ ಗೌರವದಿಂದ ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವಾಗ ರಾಕ್ಷಸರು ನನ್ನನ್ನು ಹಗ್ಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯ ರಾವಣನ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರು.

“ರಾವಣನು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣತ್ತಲೇ ಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಕೆಂಡವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ಲಂಕೆಗೆ ಹೋದುದಕ್ಕೂ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂಡುದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ನಾನು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿಯೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಹೊಚ್ಚೆ. ‘ಅಯ್ಯಾ ರಾಕ್ಷಸರಾಜ, ನಾನು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಾಣವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಶ್ರೀರಾಮದೂತನು ನಾನು. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹನುಮಂತ. ನಾನು ಸುರ್ಜಿವನ ಮಂತ್ರಿ. ನಮ್ಮ ರಾಜನು ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಮೂಲಕ ಬ್ರಹ್ಮವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು, ಜೀವದ ಮೇಲೆ ಆಶೇಯಿದ್ದರೆ, ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಂದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅತನಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗು. ನೀಭಕಾಯ್ ರಾಜನಿಗೆ ಸಲ್ಲಾ ಎಂದು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಕೋಪದಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊಲ್ಲಿವಂತೆ ತನ್ನ ದೂತನಿಗೆ ಆಳ್ಳೆ ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ದೂತವಧೆ ನಿಡಿದ್ದವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ವಿರೂಪಗೊಳಿಸಿ ಉಡಿಸಿಬಿಡುವಂತೆ ಆತನು ಆಳ್ಳಾಹಿಸಿದ. ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರು ನನ್ನ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಜಿಂದಿ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಎಣ್ಣೆಹೊಯ್ದಿ ಬೆಂಕಿಯಟರು. ಇಷ್ಟೇ ನಾಲದೆ, ದೊಣ್ಣೆಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಾ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾ, ಲಂಕಾ ಪಟ್ಟಣದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇರವಣಿಗೆ ಮಾಡಹೋರಣರು. ಉರಣನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಅದಾವುದೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೇರವಣಿಗೆ ಉರಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ನಾನು ದೇಹವನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಳಬೆಕೊಂಡೆ. ಪುನಃ ದೊಡ್ಡ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿ ಹಬ್ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಭಾರಿ ಅಗುಳಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಹಾರಮಾಡಿದೆ. ಅಷ್ಟು ನಾಲದೆಂದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಬಾಲದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಬೂದಿಮಾಡಿಹಾಕಿದೆ. ಉರೆಲ್ಲವೂ ಸುಟ್ಟುಮೇಲೆ ಸೀತೆ ಏನಾಗಿರುವಜ್ಞೆ ಎಂಬ ಭಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂತು. ಆದರೆ ಆಕೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರುವಳಿಂದು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಾರಣರು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಆಕೆಯಿಂದ ಅನುಳ್ಳೆ ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಾರಿ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಹೊರಟುಬಂದೆ.

[1] ಧಾನ್ಯಮಾಲೆನಿ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಅವಳನ್ನೇ ಮಂಡೋದರಿ ಎಂದು ತಿಳಿದನಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಹನುಮಂತನು ತಾನು ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿಬಂದ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಮಾಲೋಚಿಸುವರೆ ಕಹಿಯಿರರಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇತರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮನ್ನ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಆತ ತಿಳಿಸಿದನು. “ಮಿತ್ರರೆ, ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಸರೇಶ್ವರನಾದ ರಾಷಣ ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ. ಅವನ ತಪೋಬಲವೊಂದೇ ನಾತು, ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನಡುಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ. ಮಹಾ ಪತಿವೃತ್ಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿರೂ ಭಸ್ಯಾವಾಗದೆ ಇರಬೇಕಾದರೆ ಅವನ ತಪೋಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳೋಣ? ಸೀತಾಮಾತ್ಯಾದರೂ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಕೈಯಿಂದಲೇ ರಾಷಣನನ್ನು ಹೊಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ವೀರಧರ್ಮವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿರುವರೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಹರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಯುತ್ತದೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನೋಬ್ಬನೆ ಆ ಸಮಸ್ತರಾಷ್ಟ್ರಸರನ್ನೂ - ಆ ರಾಷಣನನ್ನು ಸಹ - ಸಂಹರಿಸಬಲ್ಲೆ. ನೀವು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರಂತೂ ಅದು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ, ಬಂದಾಸ್ತ್ರ, ರೌದ್ರಾಸ್ತ್ರ - ಇನ್ನೂ ಯಾವ ಯಾವ ಘೋರಾಸ್ತ್ರಗಳು ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದೆಯೂ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಿ. ನಾನು ಅವಾಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಧಿಮಾಡಬಲ್ಲೆ. ನನ್ನ ವಿಚಾರ ಹಾಗಿರಲಿ. ಈ ಜಾಂಬವಂತನನ್ನು ಇದಿರಿಸಿ ಬದುಕಬಲ್ಲವನಾರು? ವೀರಸೇನಾಸಿಯಾದ ನಮ್ಮ ಅಂಗದ ರಾಜಕುಮಾರನೋಬ್ಬನೆ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಪೋಜನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಈ ಮ್ಯಾಂಡ ದ್ವಿವಿದರು ಅಶ್ವನೀ ದೇವತೆಗಳ ಅಂಶವೆಣ್ಣವರು; ಬ್ರಹ್ಮನ ಪರದಿಂದ ಅಡೇಯರಾಗಿ ಇರುವವರು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಆ ಲಂಕೆಯಮೇಲೆ ಏಕೆ ಏರಿಹೋಗಬಾರದು? ನಾನು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬೀದಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಹರಡಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ದೂಃಖದಿಂದ ಹೊರಗುತ್ತಾ ಹುಳಿತಿರುವ ಸೀತಾಮಾತ್ಯಾದನ್ನು ನೆನೆಡೊಡನೆಯೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಕಾಲಗಳೇಷುವುದಿಲ್ಲ. ಎಡೆಬಿಡದೆ ರಾಮಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಏಕವಸ್ತ್ರಧಾರಿಣಿಯಾಗಿ ಮಂಜುಮುಸುಕಿದ ತಾವರೆಯ ಬಳಿಯಿಂತೆ ಕಳೆಗೆಟ್ಟಿರುವಳು. ಆ ರಾಷಣನ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಯೋಭನಗಳನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕಿ ಭೂಜಯ್ಯಿಯಿ ಸಂಕಂಪನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧಾಗಿದ್ದಾಳಿಲ್ಲ! ಆಕೆಯ ಸದಾಜಾರವೂ ಪತಿಭತ್ತಿಯೂ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದುವು. ರಾಷಣನ ವರ್ಧಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಬೇಕು, ಅಷ್ಟೆ; ಸೀತೆಯ ಆ ವಾಪಿಯ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಳು. ಮಿತ್ರರೆ, ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಆಕೆ ಕರಗಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೂ ಅದನ್ನು ನೀವು ಸೂಚಿಸಿ. ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದನು.

ವಾಲಿಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನು ಹನುಮಂತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಮೋದಿಸಿದನು. “ಮಿತ್ರರೆ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡೆ ನಾವು ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ‘ನಾವು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿಬಂದೆವೆ ಹೊರತು ಕರೆತರಲ್ಲಿ’ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ನಮ್ಮ ಮರ್ಯಾದಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲದ ಮಾತು. ನಾವು ತ್ರಿಭುವನ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಿಂದು ಪ್ರಶ್ನಾತರಾದವರು. ಅಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರನಾದ ಹನುಮಂತನು ಈಗಾಗಲೆ ಅನೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಬಂದಿರುವನು. ಇನ್ನು ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಹತ್ವಾಯಿ ತಾನೆ ಏನು? ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕರೆತಂದು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸೋಣ” ಎಂದನು. ಎಲ್ಲ ವಾಸರರಿಗೂ ಆ ಮಾತೇ ಸರಿಯಿಂದು ತೋರಿತು. ಆದರೆ ವಾಸರರಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹಿರಿಯವನಾದ ಜಾಂಬವಂತನು ಅಂಗದನನ್ನು ಕುರಿತು “ಹುಮಾರ, ನಿನ್ನ ಆಲೋಚನೆ ಯುತ್ತದೆ ಸರಿ. ನಾವು ಸಮಧಿರೆಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ

ನಾವು ಶ್ರೀರಾಮನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯಲ್ಲವೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದು? ಆದ್ದರಿಂದ ವೇದಲು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ತೀಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಆತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಷಂತೆ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡೋಣ” ಎಂದನು. ಆ ಮಾತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಿಷ್ಟಿಂಧಂಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೊರಟರು.

೨೭. ಮಧುಪಾನ

‘ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು; ಸೀತಾವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು’ - ಈ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರಿಗೆ ಬಂದರ್ಕೆ ಹತ್ತರಪ್ಪು ಬಲ ಬಂದಂತಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕಾರುವ ದಟ್ಟ ವೇಂಗಳಿಂತೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಬಂದು ಕಿಷ್ಟಿಂಧಂಗೆ ಬಹು ಸಮೀವರಲ್ಲಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನ ಮಧುವನದ ಬಳಿ ನೆಲಕ್ಕಿಳಿದರು. ಆ ವನವೆಂದರೆ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಹಂಚಿದ್ದಾಣ. ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಆತನು ತನ್ನ ಸೋದರಮಾವನಾದ ದಧಿಮುಖನೆಂಬುವನನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದನು. ಆತನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸದಾ ಅದರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ವನ ಜೀನುತ್ಪಷ್ಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು; ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿದ ವಾನರರು ಮಧುಸೇವನೆಗೆ ಅಪ್ಪಣಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯುವರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಾಧಿಸಿದರು. ಆತನು ಜಾಂಬವಂತನೊಡನೆ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಆತನ ಆಲೋಚನೆಯಂತೆ ಅನುಜ್ಞಯಿತು. ಅಪ್ಪಣಿ ದೊರೆತುದೆ ತದ, ಆ ಕಹಿಗಳ ಹಾವಳಿ ಹೇಳತೀರದಂತಾಯಿತು. ಹಾಡುವವರು ಯಾರೋ, ಕುಣಿಯುವವರು ಯಾರೋ, ಲಾಗುಹಾಕುವವರು ಯಾರೋ, ಗಣ್ಯಯಾಗಿ ಕೇರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಗುವವರು ಯಾರೆ, ಅಮಲೇರಿದಂತೆ ತೂರಾಡುತ್ತಿರುವವರು ಯಾರೋ! ನೆಗೆಯುವುದು, ಕೂಗುವುದು, ಪರಸ್ಪರ ಆಲಿಂಗನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಹುಟ್ಟು ಹುಜ್ಬುಗಿ ಕುಣಿದಾಡುವುದು! ಕೆಲವರು ಗಿಡದಿಂ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಹಾರಿದರು; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಮರದ ತುದಿಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕುಷ್ಟಿಸಿದರು. ಒಬ್ಬ ವಾನರ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅವನ ಮೇಲೆ ನಗುತ್ತಾ ಕುಷ್ಟಿಸಿದ. ಅದನ್ನು ತಂಡು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅವನ ಮೇಲೆ ಅಳುತ್ತಾ ಕುಷ್ಟಿಸಿದ. ಆ ಅಳುವವನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಕೂಗುತ್ತಾ ಬಿದ್ದ. ಯಥೇಜ್ಞವಾಗಿ ಮಧುಪಾನಮಾಡಿತು, ಆ ಕಹಿಸೇನೆ. ಕುದಿದು ಕುದಿದು ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರಷ್ಟೆ ತಪ್ಪಿಕೋಯಿತು. ಘಲವೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಹೂ ಕಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಎಲೆಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಹಾಕಲು ವೇದಲುಮಾಡಿದರು.

ಈ ಕಹಿಗಳ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ದಧಿಮುಖ ನೋಡಿದ. “ಅಯ್ಯೋ! ಈ ವನವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹಾಳುಮಾಡಬೇಕಾದು. ನೀವು ಈಗಲೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗಿರಿ” ಎಂದು ಆತನು ಆ ಕಹಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗದರಿಸಿದ. ಅವನ ಮಾತು ಬಂದು ಕಹಿಗೂ ಕಿವಿಗೆ ಬಿಡ್ಡಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ದಧಿಮುಖನಿಗೆ ಕೋಷ ಬಂತು. ಒಬ್ಬರಿಬ್ಬರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಗದರಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ಬದೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು. ಆಗ ಆ ವಾನರರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಗೇಲಿಮಾಡುತ್ತಾ ಅತ್ತ ಇತ್ತೆ ಎಳಿದಾಡಿದರು. ಕೆಲವರು ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಪರಬೆದರು, ಕೆಲವರು ಹಲ್ಲಗಳಿಂದ ಕಡಿದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಗುಡಿದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಕಾಲಿನಿಂದ ಬಧ್ಯರು. ವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಧುವೆಲ್ಲಾ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ವನವೆಲ್ಲಾ ಹಾಳಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದರೂ

ಹೆಚ್ಚಾತ್ತಾಪವಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಮುಂದಾಳಾಗಿದ್ದ ಹನುಮಂತನೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದ - “ಎಲೆ ವಾನರರಿರಾ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಹೆದರಬೇಡಿ, ಕುಡಿಯಿರಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಡಿಯಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಲು ಯಾರು ಬಂದರೂ ನಾನು ಸೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.” ಅಂಗದನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದನು. “ಹೌದು. ಆಂಜನೇಯ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ಆತನು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಅದು ಅಕಾರ್ಯವಾದರೂ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಕುಡಿಯಿರಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಡಿಯಿರಿ ಮದ್ಯವನ್ನು” ಎಂದನು. ಇಷ್ಟ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಸಿಕ್ಕಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಕೇಳಬೇಕನು! ಮೊದಲೇ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯ ಉತ್ಸಾಹದಿಂ ಕೊಬ್ಬಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಈಗ ಮಧುವಿನ ಕೊಬ್ಬಿ ಜೋತೆಗೆ ಸೇರಿ, ಒಡೆಯಿರ ಆಳ್ಳಿಯೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವೂ ಸಿಕ್ಕಮೇಲೆ ಕೇಳಬೇಕಾದ್ದೇನು! ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನಲ್ಲಾ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ಮಧುವನ್ನು ಕುಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಸಭರಿತವಾದ ಹಣ್ಣಿಗಳನ್ನಲ್ಲಾ ತಿಂದುಹಾಕಿದರು. ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಿಸಿದರು. ಕುಡಿದು ಹೆಚ್ಚಾದ ಮಧುವನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಚೆಲ್ಲಿದರು. ಅವರ ಕೂಗು ಅವರ ನಗುವೂ ಅವರ ಕುಣಿತವೂ ಹೊನೆಮೋದಲ್ಲಿವಾಯಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದಧಿಮುಖನ ಸೇವಕರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಅವರು ಓಡಿಹೋಗಿ ಒಡೆಯನಲ್ಲಿ ದೂರಿಕೊಂಡರು. ಆತನು ಕಾವಲುಗಾರರ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ತಂಡವನ್ನೆ ಕರೆತಂದನು, ಆ ಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದಟ್ಟು.

ತಹಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಕಾಳಗವೆ ಆರಂಭವಾದಂತಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಮರವನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ವನಧ್ಯಂಸಕರನ್ನು ಶಿಶ್ರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದಧಿಮುಖನು ಅಂಗದನ ಕಣಿಗೆ ಬಿಡ್ಡನು. ಆತನು ಮಧುಸೇವನೆಯಿಂದ ಮಧಿಸಿ ಮ್ಯಾಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ, ದಧಿಮುಖನು ತನಗೆ ಹಿರಿಯನೆಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆತು ಅವನನ್ನು ತನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಅಷ್ಟಿಸಿದನು. ಆ ಹೊಡೆತಕ್ಕ, ಘಾಪ, ಆತನು ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಡ್ಡನು. ಸ್ನೇಹಕೋತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬರಲು, ಆತನು ಈ ವಾನರರ ಕೈಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಡೆದ ಸಮಾಜಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಆತನಿಗೆ ಅರುಹಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. “ಈ ಮಧುವನ ಸುಗ್ರೀವನ ತಾತ ಮುತ್ತಾತಂದಿರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ರಾಜಭೋಗದ ಕುರುಹಾಗಿ ಇದ್ದು. ಇದು ಹಾಳಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ರೋಷಾವಿಷ್ಟನಾಗುವನು. ಈ ಅಂಗದಾದಿಗಳಿಗೆ ಏನೋ ಕೇಡುಗಾಲ. ರಾಜಾಳ್ಜೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿರುವ ಈ ದುರ್ಮಾರ್ಗರು ವರ್ಧಾಹಕರೆ ಸರಿ” ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡು, ಆ ದಧಿಮುಖನು ಕೆಲವು ಆಳುಗಳೊಡನೆ ಸುಗ್ರೀವನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದು ಆತನ ಪದತಲದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಬಿಡ್ಡನು.

ದಧಿಮುಖನು ಬಂದು ಅಡ್ಡಬಿಡ್ಡಾಗ ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ತನ್ನ ಸೋದರಮಾವನ ಕಂಗಿಟ್ಟ ಮುಖವನ್ನು ತಂಡು “ಇದೇನು ವಾನರವೀರ, ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ಕಾರಣವೇನು? ಇದೋ ಅಭಯವಿತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು” ಎಂದನು. ಆಗ ದಧಿಮುಖನು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು “ಮಹಾರಾಜ, ಹಿತ್ಯಪಿತಾಮಹರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ರಾಜರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ ಮಧುವನ್ನು ಇಂದು ಅಂಗದಾದಿಗಳು ಹಾಳುಮಾಡಿದರು. ಅವರು ವನಪಾಲಕರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಡಿದೋಡಿಸಿದರು; ಹಣ್ಣ ಹಂಪಲುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಯಥೇಭ್ರವಾಗಿ ತಿಂದು ಜೇನನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕುಡಿದು ಉಳಿದುದೆಲ್ಲವೂ ನೆಲದ ಪಾಲಾಯಿತು. ‘ಅಯ್ಯೋ ಬೇಡ’ ಎಂದು ಕೇಳಿಹೋಂದ ವನಪಾಲಕರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸಿದುದು ಮಾತ್ರ

ಅಲ್ಲದೆ, ಮಧುವಾನಮತ್ತರಾಗಿ ವನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತುಳಿದು ಹಾಳಮಾಡಿದರು” ಎಂದು ಕೃಜೋಡಿಸಿ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

೪೨. ಚೊಡಾಮಣಿ ದಶನ

ಅಂಜನಾಸುತನ ತಾನು ತಂದಿದ್ದ ಚೊಡಾಮಣಿಯನ್ನ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ದಧಿಮುಖನು ದೀನವದನದಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದದನ್ನು ಕಂಡ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು “ಏನಿದು, ಸುಗ್ರೀವ ಮಹಾರಾಜ? ಇವನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಅತನು “ಪೂಜ್ಯನೆ, ನಾನು ಸೀತಾನ್ನೇಷಣಕ್ಕಾಗಿ ದಢಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕಂಡುಹಿಸಿದ್ದ ಅಂಗರಾದಿ ಮಹಾವೀರರರು ಈಗ ಹಿಂದಿರುಗಿ ರಾಜೋದ್ಯಾನದ ಮಧುವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಾನಮಾಡಿದರೆಂದು ಈತನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆ ವಾನರರು ಕೃತಕಾರ್ಯರಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಧುವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಮಧುವನ್ನು ಸೇವಿಸುವಷ್ಟು ಧ್ಯೇಯವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಮಧುವನ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಿಯವೆಂಬುದೂ ನನ್ನ ಆಷ್ಟೇ ಎಷ್ಟು ಕರಿಣವೆಂಬುದೂ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾಧಿಸಿದ ಹೊರತು ಈ ಧ್ಯೇಯ ಅವರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಲಾರದು. ಆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಂಜನೇಯ ಇದ್ದಾನೆ. ಆತ ಮಹಾ ಶಾರ, ಬಹು ಜಾಣ, ಆತ ಇದ್ದಕಡೆ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿ ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಜಾಂಬವಂತ ನೇತ್ರವಾಗಿ, ಅಂಗದ ಸೇನಾನಾಯಕನಾಗಿ, ಅಂಜನೇಯ ಕಾರ್ಯ ನಿವಾರಕನಾಗಿ ನಿಂತಮೇಲೆ ಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗದೆ ಇರಲು ನಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನಂದೇ ಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯ ಯಶಸ್ವಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿಯೆ ಬಂದಿರಬೇಕು” ಎಂದನು.

ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಯಣಿಗೆ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಆತನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣಿಗೆ ಆ ಸಮಾಭಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿರಲು ಇತ್ತು ಸುಗ್ರೀವನು ದಧಿಮುಖನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ವಾನರ ಏರನೆ, ಅಂಗಡನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಕೃತಕಾರ್ಯರಾಗಿಯೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಮಧುವನ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಧ್ಯೇಯಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾಧಿಸಿ ಬಂದಿರುವ ಅವರನ್ನು ನಾನು ಕ್ಷಮಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಯಣರೂ ಅವರಿಂದ ಸೀತಾ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನಾಲು ಕೇಳಲು ಅತ್ಯಂತ ಕುಶಳಕಲೀಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಈಗಲೇ ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಆತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದಧಿಮುಖನ ಕೋಪವೂ ಇಳಿದುಹೋಯಿತು. ಆತನು ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಗೂ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಯಣರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮಧುವನಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರಿಗೆಲ್ಲ ತಲೆಗೇರಿದ ಮತ್ತು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಳಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ದಧಿಮುಖನು ಅಂಗಡನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, “ನೌಮ್ಯನಾದ ಅಂಗಡನೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ತಡೆದುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ನಿನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರ ಆಗಮನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಈಗಲೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಹಿಸಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಸುಗ್ರೀವನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಹನುಮಂತಾದಿ ವಾನರ ಏರರೆಲ್ಲರೂ ಅಂಗಡನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಅವರ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಅವರು ಕೃತಕಾರ್ಯರಾಗಿರುವರೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಜಯಜಯ ಶಭ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಹನುಮಂತನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ

“ಪ್ರಭು, ಸೀತಾದೇವಿ ಯಾವ ಅಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪತಿವೃತಾನಿಯಮದಿಂದ ದ್ವೇಮವಾಗಿದ್ದಾಳೆ!” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಕೇಳಿದವರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸೊದೆಯನ್ನು ಹುಯ್ಯಿಂತಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನಂತೂ, ಪ್ರೀತಿಗೌರವಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸ್ವಿಂದ್ರಾಷ್ಟ್ರಿಯಿಂದ ಆತನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತ್ತಿರಲು ಹನುಮಂತನು ತಾನು ನಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಮಹಾತ್ಮಾಯವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. “ಪ್ರಭು, ರಾಮಚಂದ್ರ, ಸೀತಾಮಾತೆಯನ್ನು ರಾವಣಾಸುರನು ಕದ್ದೊಯ್ದು ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ನೇರಿದ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವನು. ಭಯಂಕರ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಆಕೆಗೆ ಕಾವಲಾಗಿರುವರು. ಅವರು ನಿರಂತರವೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಹೆದರಿಸುತ್ತಾ ರಾವಣನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆದರೆ ಪತಿವೃತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿ ಅವರ ನಿಬಂಧಕ್ಕೆ ಬಳಗಾಗದೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆ ಹಾಡಿ ರಾವಣನು ಬಂದು ಗಡುವಿನೊಳಗಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದರೆ ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ” ಎಂದನು.

ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಉಕ್ಕಿತು. ಗಂಥದಸ್ತರದಿಂದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

“ಮಿತ್ರನೇಷ್ಟ, ಸೀತೆ ಹೇಗಿದ್ದಾಳು? ಆಕೆ ನನಗೆ ಏನು ಹೇಳಿದಳು? ಆಕೆಯನ್ನು ನೀನು ಕಂಡುದು ಹೇಗೆ? ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು.”

ಹನುಮಂತನು ತಾನು ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿಬಂದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಹತೊಡಗಿದನು.

“ಪ್ರಭು, ನಾನು ಶತಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹಾರಿ ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ರಾವಣನ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ಹೋಗಲು, ಆಕೆ ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಂದಳು. ಆಕೆ ಸದಾ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ, ಆ ನಾಮಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಬದುಕಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆಕೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತೀಯರು ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು ಆಕೆಯನ್ನು ಸದಾ ಹೀಡಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆಕೆ ಜಿರದುಃಖಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಕೇಶ ಸಂಸ್ಕಾರವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಆಕೆಯ ಕೂಡಲುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜಡ ಕಟ್ಟಿಹೋಗಿವೆ. ಭೂಶಯ್ಯಾಮಿಂದ ಆಕೆಯ ದೇಹವೂ ವಸನವೂ ಮಲಿನವಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ. ಆಕೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ವ್ರಾಣವನ್ನು ನೀಗಳು ಸಿದ್ಧಜಾಗಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡೆ. ಆಕೆಯೆ ಸೀತೆಯಿಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದ ಗುರುತುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಂಬುಗೆ ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದ್ದಾಗು ಕುವಂಶವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಹುಟ್ಟಿ ನನ್ನಾಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದಳು. ನಾನು ಆಕೆಯಾಡನೆ ನಿನಗೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಸಖ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಇಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಳು ಸಿದ್ಧಜಾಗಿ.. ನಿನಗೆ ತೋರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೂಂದು ಗುರುತನ್ನು ದಯವಾಲಿಸುವಂತೆ ಬೇಡಿದೆ. ಆಕೆ ಚಿತ್ರಕೂಟಾಚಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಾಡನಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಒಂದು ಕಾಗೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಗುರುತಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದು ದಿನ ಆಕೆಯ ಮುಖ ದಲ್ಲಿ ತಿಲಕ ಅಳಿಸಿಹೋಗಿದ್ದಾಗ ನೀನು ಮಣಿಶೆಯಿಂದ ತಿಲಕವನ್ನು ರಚಿಸಿದುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸುವಂತೆ ಆಕೆ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಅನಂತರ ಆಕೆ ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಜೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಹೊಟ್ಟು ‘ಎಲ್ಲೋ ಮಾರುತಿ, ನಾನು ಮಹಾವೃಯತ್ವಪಟ್ಟು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಈ ಮಣಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಹೊಡು. ಈ ಮಹಾ ವ್ಯಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಂಡಂತೆಯೆ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ‘ ಇಟ್ಟು ಹೇಳುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ತಡೆಯಲಾರದಪ್ಪು ದುಃಖವಂಟಾಗಲು ಗಳಿಗಳ ಅಳುತ್ತಾ ಕಟ್ಟೇರುಗರೆದಳು. ಅನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದುಹೊಂಡು ‘ನಾನು ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಸಿರುವೆನು. ಆ ಬಳಿಕ ಖಂಡಿತ ಬದುಕಿರಲಾರೆ’ ಎಂದು ಆಕೆ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದಳು.”

ಇಟ್ಟು ಹೇಳಿ ಅಂಜನಾತನಯನು ತಾನು ತಂದಿದ್ದ ಜೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾದೇವಿಯ ಜೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಹೊಂಡು ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರಿಸಿಹೊಂಡು ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಿನಂತೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತನು. ಅನಂತರ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಆ ರತ್ನವನ್ನು ಹೊಡುತ್ತಾ

“ಎಲ್ಲೋ ಸುಗ್ರೀವ, ತರುವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೆ ಆಕಶಿಗೆ ಕ್ಷೀರ ಸ್ವವಿಷುವಂತೆ, ಇದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವವಿಷುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ಮಾವನಾದ ಜನಕಮಹಾರಾಜನು ಮಹಾಯಜ್ಞಪೂರ್ವಾಂದನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಿತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಇದನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟನು. ಆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇ ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನೂ ಮಾವನಾದ ಜನಕಮಹಾರಾಜನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಚಿತ್ರವೂ ಕಟ್ಟೇದುರಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ತಡೆ

ನೋಡುತ್ತಾ “ತಮಾಗ್, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣತ್ತಿಲ್ಲ; ಆಕೆ ಧರಿಸಿದ್ದ ರತ್ನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಇದೆಂತಹ ಸಂಕಂತರವಾದ ವಿಷಯ! ಆ ಕುವಲನೇತ್ರೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಾನು ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಜೀವಿಸಲಾರೆ” ಎಂದನು.

ಅನಂತರ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು: “ಎಲ್ಲ ಮಾರುತಿ, ನೀನು ಈಗಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಸೀತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ನಾನೊಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಇಲ್ಲಿರಲಾರೆ. ಎಪ್ಪು ಕಾಂತಿಗುಂದಿರುವಜೊ ಆ ಭೀರು!”

೪೪. ಸೀತಾ ವೃತ್ತಾಂತ

ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಆನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಅಯ್ಯಾ ಮಾರುತಿ, ಸೀತೆ ನಿನ್ನಾದನೆ ಇನ್ನೂ ಏನೇನು ಹೇಳಿದಳು? ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು” ಎಂದನು. ಹನುಮಂತನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನಃತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸೀತಾದೇವಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಕಾಕಾಸುರನ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಸೀತಾದೇವಿ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಎದೆಬಿಡದೆ ತಿಳಿಸಿದನು: “ನೀವು ಚಿತ್ರಕೂಟದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಸೀತಾದೇವಿ ನಿನ್ನಾದನೆ ನಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದು ನಿನಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲೇ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಳಂತೆ. ನೀನು ಇನ್ನೂ ಮಲಗಿ ನಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಯಂತೆ. ಆಗ ಒಂದು ಕಾಗೆ ಆಕೆ ಸ್ತನಾಗ್ರವನ್ನು ಕುಕ್ಕಿತಂತೆ. ಕಣ್ಣರೆದ ನೀನು ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದೆಯಂತೆ. ಆಗ ನಾಜಿಕೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ನಿಧಿಸಿದಳಂತೆ. ಆಕೆ ಎದ್ದೀರೇ ನೀನು ಆಕೆಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ದೆ ಹೋದೆಯಂತೆ. ಆಗ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ಕಾಗೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಹೀಡಿಸಲು ಸ್ತನಾಗ್ರವನ್ನು ಕುಕ್ಕಿ ಕುಕ್ಕಿ ಗಾಯಗೊಳಿಸಿತಂತೆ. ಅದರಿಂದ ಸ್ವರ್ವಿಸಿದ ರತ್ನಚಿಂದು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡ ನಿನಗೆ ನಿದ್ದೆಬಿಟ್ಟುದಂತೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಕೆಯೂ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದಳಂತೆ. ನೀನು ಆಕೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕೋಡದಿಂದ ಘೋರ ಸರ್ವದಂತೆ ನಿಯ್ಯಸಿರುಬಿಡುತ್ತಾ ‘ಪಂಚಫಂಕಿಯೊಡನೆ ಸರಸವಾಡಿದವರಾಯ? ನಿನ್ನ ಸ್ತನಾಂತವನ್ನು ಗಾಯವಡಿಸಿದವರು ಯಾರು?’ ಎಂದು ಗಡಿಸಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೆ ಇಧ್ದ ಆ ಕಾಗೆಯನ್ನು ಕಂಡೆಯಂತೆ. ಆ ಕಾಗೆ ಇಂದ್ರನ ಮಗನಂತೆ; ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದಂತೆ. ನೀನು ದಭಾಸನನೆಡಿಂದ ಒಂದು ದಭೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತು, ಅದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ, ಆ ಕಾಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟೆಯಂತೆ. ಆಗ ಆ ಕಾಗೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸುತ್ತಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ಷಿತರನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಶರಣಹೊಕ್ಕಿತಂತೆ. ವರ್ಧಾರ್ಥವಾದ ಆ ಕಾಗೆಯನ್ನು ನೀನು ಕ್ಷಮಿಸಿದೆಯಂತೆ. ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ ನಿರಧರವಾಗಬಾರದಾಗಿ ಆ ಕಾಗೆಯ ಒಂದು ಕಣ್ಣನ್ನು ಆ ಅಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬಲಿಕೊಟ್ಟೆಯಂತೆ. ಅಂತಹ ನೀನು ಈಗ ರಾಕ್ಷಸರ ಮೇಲೆ ಏಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಕೆ ಕೇಳಿದಳು. ‘ಸುರಾಸುರರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ಯಿಧ್ದ ಮಾಡಲಾರರು. ಆತನಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕರುಣವಿಧರೆ ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣಾದರೂ ಅಣ್ಣನಿಂದ ಅಷ್ಟಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ಈ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಬಾರದೆ? ಪುರುಷೋತ್ತಮರಾದ ಆ ಸಹೋದರರು ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ರಹಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ?’ ಎಂದು ಸೀತಾಮಾತೆ ಹಲುಬಿ ಹಂಬಲಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಆಗ ನಾನು ಆ

ಫೊಳ್ಳುತ್ತನ್ನ ಸಮಾಧಾನಾವಾಡುತ್ತಾ 'ತಾಯಿ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ನಿನಗಾಗಿ ಬಹುಪರಿತಾಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ನೀನು ಇರುವ ಸ್ಥಳ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಲೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಸನವೆಲ್ಲವೂ ಶೀಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಭಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿ, ನಿನಗೆ ಗುರುತು ತೋರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಅಭಿಜಾನವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಕೇಳಿದೆ. ಆಗ ಆಕೆ ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಈ ಖಂಡಾರತ್ತವನ್ನು ತೆಗೆದು ನನ್ನ ಕ್ಯಾಗಿತ್ತಳು. ನಾನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆಕೆಗೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಣ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದೆ. ಬೃಹದಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಆಕೆ ಕಟ್ಟೇರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ 'ಸಿಂಹಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ನನ್ನ ಕುಶಲವನ್ನು ತಿಳಿಸು. ನನ್ನನ್ನು ಈ ವ್ಯಾಸನಸಮುದ್ರದಿಂದ ಕಡೆ ಹಾಯಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ನಿರ್ದೇಷಿಸು. ಈ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಸಂಕಟವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳಿ. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ!' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆಕೆ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆಕೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರುವಳೆಂಬುದನ್ನು ನಂಬು" ಎಂದನು.

ಹನುಮಂತನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡುವಂತಿರಲ್ಲಿ; ಆತನಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಸೀತೆಯ ವಿಚಾರವಾದ ಸುದ್ದಿಯಷ್ಟೆ. ಎಪ್ಪು ಆಲಿಸಿದರೂ ಆತನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹನುಮಂತನು ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದನು. "ಪ್ರಭು ಮಾತೆಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿ ಪ್ರಯಣಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಕಟ್ಟೇರುಗರೆಯುತ್ತಾ. 'ಮಾರುತಿ, ನೀನು ಯಾವ ರೀತಿ ಹೇಳಿದರೆ ನನ್ನ ಪತಿದೇವನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಹೊರಟುಬರುವನೋ ಆ ರೀತಿ ಆತನಿಗೆ ನನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸು. ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದರೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು ದಿನ ರಹಸ್ಯವಾಗಿದ್ದ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಹೊರಡು. ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು ದಿನವಿದ್ದರೆ ದುರದೃಷ್ಟಿಯಾದ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀರಾಮನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಅತಿಶಯವಾದ ಪರಿತಾಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವ ನಾನು ನೀನು ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಮತ್ತೂ ಮಹಾವ್ಯಾಸನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವನು. ಅಗಾಧವಾದ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನಿನ್ನ ರಾಜನ ಕಚಿಸೇನೆಯಾಗಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಗಲಿ ದಾಟುವುದು ಹೇಗೆ? ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಶ್ರೀರಾಮನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಬಂಧಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಈ ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಕರಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲದೆ? ಅದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ನಾನು ಆಕೆಗೆ 'ತಾಯಿ, ರಾಜನಾದ ಸುರ್ಜಿವನಲ್ಲಿ ಮಹಾಶಾರಿರಾದ ಅನೇಕ ವಾನರಿದ್ವಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಕರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿಂಬು. ಅವರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನಾನೇ ಕಿರಿಯ. ನನಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕ ಬಲಶಾಲಿಗಳು ಆತನ ಬಳಿ ಇದ್ವಾರೆ. ನಾನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವಾಗ ಉಳಿದವರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇಕೆ? ನೀನು ವ್ಯಾಸನವನ್ನು ತೋರೆ. ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದು; ವಾನರವೀರರಲ್ಲಾ ಲಂಕೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷೋತ್ತಮರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ನನ್ನ ಹೆಗೆಲ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸುವ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಂತೆ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಸಿಂಹಸರ್ವಶಾಂತಿನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನೂ ಧನುಧಾರಿಯಾಗಿ ಲಂಕಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನೂ ನೀನು ಶೀಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಕಾಣುವೆ. ಪರ್ವತದೇಹಿಗಳಾದ ವಾನರರ ಕೋಲಾಹಲ ಧ್ವನಿ ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ನಿನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಸವಿಜೇನಾಗುತ್ತದೆ! ದೇವಿ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಶೀಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕರೆದೊಯ್ಯ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ!' ಎಂದು ಆಕೆಯ ವ್ಯಾಸನ ಇಂಗಿಹೋಗುವಂತೆ

ಮಂಗಳಕರವಾದ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಆತ್ಮ ಎಷ್ಟೋ ಶಾಂತಿ ಒದಗಿತು. ಅಷ್ಟಾದ ಮೇಲೆಯೇ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಬಂದಧ್ವನಿ.”

ಹನುಮಂತನ ಸಾಂತ್ವನೆ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಒಂದಿನಿತು ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡಿತು.

ಯುದ್ಧಕಾಂಡ

ಒಂ. ಸೇನಾ ಪ್ರಯಾಣ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೇತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹನುಮಂತನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡನು. ಆ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರೀತಿಯುತ್ತವಾದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿದನು: “ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನೊಬ್ಬನಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಯೋಜಿಸಲಾಗದ ಸಮುದ್ರಲಂಘನ ಮತ್ತು ಸೀತಾದರ್ಶನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹನುಮಂತನು ನಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಾಯು ಗರುಡರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಈ ನೂರು ಯೋಜನಗಳ ಅಗಲವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಲು ಹನುಮಂತನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾರು ಸಮರ್ಥರು? ದೇವದಾನವರಾಗಲಿ ಯಕ್ಷಗಂಧರವರಾಗಲಿ ರಾಷಣನಗರಿಯಾದ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣತ್ತಿ ಕೂಡ ನೋಡಲು ನಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ನನ್ನ ಪ್ರಯಿಯಾದ ಸೇತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮತ್ತೆ ಬದುಕಿ ಬರಲು ನಾಧ್ಯವೇ? ಈ ಮಹತ್ವಾಯವನ್ನು ಸಾಷ್ಟಮಿಗಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೆರವೇರಿಸಿದ ಹನುಮಂತನೆ ಭೃತ್ಯೋತ್ತಮ! ಈತನು ಮಾಡಿರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೆನೆಡು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ ನೀರಾಗಿದೆ. ನನಗ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಯಿತಮಳಾದ ಸೇತೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಂದು ಹೇಳಿರುವ ಈತನಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಈತನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಆಲಿಂಗನವೇ ಬಹುಮಾನ ಸರ್ವಸ್ವವಾಗಲಿ. ” ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಸೀತಾ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಾಳಿತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿದನು.

ಇದಾದಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಸುಮೃದ್ಧಿಸಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವನನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಚೀಂತೆ ಬಾಧಿಸತ್ತೊಡಗಿತು. ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಕೇಳುವಂತೆ ಮತ್ತೆ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ಸೇತೆಯನ್ನು ಮುದುಕುವ ಕೆಲಸ ನಿನ್ನಿಂದ ಬೆನ್ನಾಗಿ ನೆರವೇರಿತು. ಆದರೆ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೆನೆಡೊಡನೆಯೇ ನನ್ನ ಧ್ಯೇಯ ಕುಂದುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ದಾಟಿ ಇದರ ದ್ವಿಷಣ ತೀರವನ್ನು ನೇರಲು ಹೇಗೆತಾನೆ ನಾಧ್ಯ? ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಸೂಜಿಸು.”

ಚೀಂತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ, ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿದನು. “ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ನಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ನೀನು ದುಃಖಿಸುವುದು ತರವಲ್ಲ. ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆತವನ ಸ್ವೇಕವನ್ನು ತೋರೆಯುವಂತೆ ಈ ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡು. ಸೇತೆಯ ವರ್ತಮಾನವೂ ಶತ್ರುಗಳ ನೆಲೆಯೂ ತಿಳಿದಿರುವಲ್ಲಿ

ನಿನ್ನ ಈ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ನೀನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ, ಪಂಡಿತ, ಅಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವನು. ಹಿಗಿರುವಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಭಂಗತರುವ ಈ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರೆದುಬಿಡು. ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾವು ನಾಶಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ನಿರುತ್ಸಾಹದಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ನಾಶಕೊಂಡುತ್ತದೆ. ನಿನಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹೊಗಲೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಈ ವಾನರರ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೋಡು. ಈ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸು. ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದೊಡನೆಯಿಲ್ಲ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ, ರಾವಣನನ್ನು ಇವರು ಹೊಂದರೆಂದೆ ತಿಳಿ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ಇದಿರಿಸಲು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ನಾಧ್ಯ? ಉದ್ಯೋಗಹೀನರಾಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಕುಲಿತುಬಿಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಲು ಉಪಾಯವನ್ನು ಚಿಂತಿಸು. ಆ ಬಳಿಕ ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಈಗ ಶುಭಸೂಚನೆಗಳು ಸುತ್ತಲೂ ಕಾಣಬಂತಿದೆ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹರಣಗೊಂಡಿದೆ.”

ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತುಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುವು. ರಾಮನು ತಪಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲವೇ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಬೋಣಿಸಿ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ತನಗುಂಟೆಂದೂ, ಆದರೆ ತಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಲಂಕಾನಗರದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನೂ ರಾವಣನ ಸ್ವನ್ಯದ ಬಲವನ್ನೂ ತನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಹನುಮಂತನನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದನು. ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಚತುರನಾದ ಹನುಮಂತನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪ್ರಶ್ನಗೆ ಈ ರೀತಿ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನನಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನೆಸುತ್ತೇನೆ; ಕೇಳು. ಲಂಕೆಯ ಜನರು ನಿತ್ಯತೃಪ್ತರು. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರತಕ್ಕವರು. ಮದಿಸಿದ ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ ವಿಪುಲವಾದ ರಥಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೋಗುವುದು ಅನಾಧ್ಯ. ಆ ನಗರದ ನಾಲ್ಕು ಮಹಾದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಶಾರರೂ ಭಯಿಂಕರರೂ ಆದ ರಾಕ್ಷಸರು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು. ವಜ್ರ ವ್ಯಘಾಯದ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಕಾರ ಆ ನಗರಿಗುಂಟು. ಆ ಪ್ರಾಕಾರದ ಸುತ್ತಲೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿಯೂ ಆಳವಾಗಿಯೂ ಕಂಡಕವುಂಟು. ಅವನ್ನು ದಾಟುವುದು ಅನಾಧ್ಯ. ರಾವಣನಿಗೆ ಯಿದ್ದವೆಂದರೆ ತುಂಬ ಆಸ್ತಕಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವನ್ಯಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಾನೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಪ್ರಮತ್ನನಲ್ಲ. ಲಂಕಾನಗರಿ ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲದ ಮೇಲಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಹರಷತವನ್ನು ಏರಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಆಗದ ಕೆಲಸ. ಮೇಲಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರವೇ ಲಂಕಾನಗರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಲವಾದ ರಕ್ಷಣೆಯಂತಿದೆ. ಇಂಥ ನಗರವನ್ನು ನಾನಾಗಲೆ ಸುಷ್ಪು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ರಾವಣನ ಸ್ವನ್ಯದ ಮುಖ್ಯಾರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿದರೆ ರಾವಣನು ಈ ವಾನರಚೀರರಿಂದ ನಾಶವಾದನೆಂದೇ ತಿಳಿ. ಶುಭಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಚೈತ್ರಯಾತ್ರೆ ಹೊರಡಲು ಅಷ್ಟಜೆಮಾಡು.”

ಹನುಮಂತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ಸುಗ್ರೀವನೆ, ಈಗ ಸೂರ್ಯನು ಆಕಾಶದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಚೈತ್ರಯಾತ್ರೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು ಇದೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಮುಹೂರ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಜಯ ಸಿದ್ಧ. ಅಲ್ಲದೆ ಈಗ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಕುನಗಳಾಗುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ಬಲಗಷ್ಟು ಹಾರುತ್ತಿದೆ” ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಆ ಬಳಿಕ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಗಡ್ಡಗೆಣಸುಗಳನ್ನೂ ಹಣ್ಣ ಹಂಪಲುಗಳನ್ನೂ ಸರ್ಯಾವರಗಳನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಲೂ ರಾಕ್ಷಸರ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಅರಿಯಲೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಶಾರರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೇಂದ್ರಿ ವಾನರರೊಡನೆ ಮಾರ್ಗಶೋಧನೆಗಾಗಿ ನೀಲನೆಂಬ

ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅನಂತರ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸುಗ್ರೀವನೊಡನೆಯೂ ಬಲಿಷ್ಠ ವಾನರಸ್ಯೇನ್ಯದೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋರಣರು.

ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಗೆಂದು ಹೋರಣ ವಾನರಸೇನೆಯ ಉತ್ಸಾಹ ಮುಗ್ಗಿಲನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಿತ್ತು. ಹಾರುತ್ತ, ನೆಗೆಯುತ್ತ, ಹಣ್ಣಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ, ಏರಿಜನೆಕವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡುತ್ತ ವಾನರಸೇನೆ ಮುಂದೆ ನಡೆಯಿತು. ನೀಲನು ಸೇನಾಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿದನು. ಹತ್ತು ಕೋಟಿ ವಾನರರಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಶತಬಲಿ ವಾನರಸೇನೆಯ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ನಡೆದನು. ಗಡ, ಅರ್ಕ, ಜಾಂಬವ ಮುಂತಾದ ವೀರರು ಆ ಮಹಾಸೇನೆಯ ಒಂದೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ಬಿರಾವತವನ್ನು ಏರಿದ ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಹನುಮಂತ ಅಂಗದರ ಹೆಗಲನ್ನೇರಿ ಶುಕ್ರ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಂತೆ ಹೋಳೆಯುತ್ತ ಪ್ರಯಾಣ ಹೋರಣರು. ಸಮುದ್ರದ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ವಾನರ ಸೇನೆಯಿಂದ ನಗರಗಳಿಗಾಗಲಿ ಜನರಿಗಾಗಲಿ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕುಗಳು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಬೆಳಗಿದುವು. ಗಾಳಿ ಹಿತಕರವಾಗಿ ಬೀಸಿತು. ಹಕ್ಕಿ ಇಂಥಾಗಿ ಹಾಡಿದುವು.

ಹೀಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ವಾನರಸೇನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಡೆದು ಮಹೇಂದ್ರ ಪರ್ವತವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿ ನೋಡಿದೊಡನೆಯ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಾಗರ ಅವನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ತಂಡೊಡನೆಯೆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಿ, ಸುಗ್ರೀವ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡಗೂಡಿ ಆ ಪರ್ವತ ಶಿಖರವನ್ನಿಳಿದು ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ಸುಗ್ರೀವನೆ, ನಾವು ಸಮುದ್ರತೀರವನ್ನೇನೊ ಸೇರಿದ್ದು. ಇದರ ದಡವೇ ನನಗೆ ಕಾಣಿಸಿದು. ಈಗ ಇದನ್ನು ದಾಟುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ತಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸೇನೆಯನ್ನು ದಡದಲ್ಲಿಯೆ ಇಳಿಸು” ಎಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂತೆ ಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಾನರ ಸ್ಯಾನ್ಸ್ ಬೀಡಾರ ಮಾಡಿತು. ಆಗ ವಾನರರು ಮಾಡಿದ ಉತ್ಸಾಹದ ಧ್ವನಿ ಎರಡನೆಯ ಸಮುದ್ರಫೋಷದಂತೆ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೂರ ಜಂತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಲೂ ಚಂದ್ರೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೋರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ನಗುತ್ತಿರುವುದೂ ಎಂಬಂತೆಯೂ ಇಂದ್ರ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ವಾನರರು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು. ಹಾಗೆಯೆ ಈ ಆಳವಾದ ಜಲರಾಶಿಯನ್ನು ದಾಟುವುದು ಹೇಗೆಂಬ ಚೆಂತೆ ಅವರನ್ನು ಆವರಿಸಿತು. ಆಕಾಶದಂತೆ ಇಂದ್ರ ಅದರ ವಿಸ್ತಾರ, ವಾಯುವಿನ ಹೊಡಿತದಿಂದ ಎಂದ್ರ ಬಿಂದ್ರ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ತರಂಗರಾಶಿಗಳ ಶಭ್ದ ಇವುಗಳಿಂದ ವಾನರರು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಆಗ ದಳಪತಿಯಾದ ನೀಲನು ಆ ಮಹಾ ಸ್ಯಾನ್ಸವನ್ನು ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮೈಂದ ಮತ್ತು ದ್ವಿವಿದರೆಂಬ ವಾನರೋತ್ತಮರನ್ನು ಅವರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ನೀಲನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂತೆ ಅವರು ಸುತ್ತ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸತೋಡಿದರು.

೨೬. ವಿಭಿಂಣನ ಹಿತೋಪದೇಶ

ಇತ್ತೆ ಲಂಕಾನಗರದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಹನುಮಂತನು ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ರಾವಣನು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸವೀರರನ್ನು ಕಂಡು ರಾವಣನು “ರಾಕ್ಷಸವೀರರೆ, ನಿರಾಯಧನಾದ ವಾನರನೊಬ್ಬನು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅದನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿದನು; ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದನು; ರಾಕ್ಷಸವೀರರನ್ನು ಹೊಂದನು; ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟಿನು. ಈಗ ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂದು ತಿಳಿಸಿ. ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಮಂತ್ರವೇ ಮೂಲವೆಂದು ಆಯ್ದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲೋಚಿಸಿ ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ. ಸಾವಿರಾರು ಕಹಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಲು ಬರುವನು. ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಶೋಷಿಸಿಯೋ ಇಲ್ಲವೇ ಬೇರೊಂದು ಕಾರ್ಯಮಾಡಿಯೋ ಈ ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿ ಬರಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ಅವನಿಗುಂಟಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೇ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಗರವನ್ನೂ ಸ್ವೇಂದ್ರವನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ” ಎಂದನು.

ರಾವಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬುದ್ಧಿಹೀನರೂ ನೀತಿಭಾರೀರೂ ಆದ ರಾಕ್ಷಸವೀರರು ಕೃಮುಗಿದು ನಿಂತು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದರು. “ಎಲ್ಲ ರಾಜನೆ, ಆಯ್ದ ಸಹಿತವಾಗಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಸ್ವೇಂದ್ರವನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವಾಗ ನಿನಗೇಕೆ ಚಿಂತೆ? ನೀನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೇ? ಪಾತಾಳವಾಸಿಗಳನ್ನೂ ಕುಬೇರನನ್ನೂ ಗೆದ್ದಿರುವನು. ಈಶ್ವರನ ಸ್ವೇಕ ನಿನಗುಂಟು. ಕುಬೇರನ ಪುಷ್ಟಕವಿಮಾನ ನಿನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿದೆ. ನಯನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಮದುವೊಡಿಕೊಟ್ಟಿನು. ಮಥು ಕಾಲಕೇಯ ಮುಂತಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಹೆದರಿ ವಶರಾದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಮಜೋಡಿಯೆ? ಈ ಇಂದ್ರಜಿತುವೊಬ್ಬನೇ ಆ ಕಹಿಸ್ವೇನ್ಯವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ನಾತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಇಂದ್ರಜಿತುವನ್ನು ಕಳುಹಿಸು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಿಗಾಗಿ ನೀನು ಇಷ್ಟು ಚಿಂತಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ನೀನು ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವೆ.”

ಆ ಬಳಿಕೆ ವ್ಯಕ್ತಸ್ತ, ದುರ್ಮುಖ, ವೆಜುದಂಷ್ಟು ಮುಂತಾದ ರಾಕ್ಷಸವೀರರು ಉಳಿದ ರಾಕ್ಷಸವೀರರು ಸುದಿದ್ದ ಮಾತನ್ನೇ ಪುಷ್ಟಿಕರಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಬರುವೆನೆಂದು ಆಯ್ದವಾಣಿಗಳಾಗಿ ವ್ಯಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಈಗ ರಾವಣನ ತಮ್ಮನಾದ ವಿಭಿಂಣನು ಆ ರಾಕ್ಷಸ ವೀರರನ್ನು ತಡೆದು. ಅವರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ಕೃಮುಗಿದು ನಿಂತು ರಾವಣನಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ಅಣ್ಣ, ಚತುರೋಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾಮ ದಾನ ಭೇದಗಳು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದಲ್ಲಿ ದಂಡಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಡಬೇಕೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿದವರಲ್ಲಿ, ದೇವಬಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ದಂಡೋಷಾಯ ಸಿದ್ಧಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ದಂಡೋಷಾಯ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯ? ಅವನು ಜಿತಕ್ರೋಧ ಮತ್ತು ಶಾರ. ಈ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ಹನುಮಂತನು ದಾಟಿದನು. ಹೀಗೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಅವನು ದಾಡುವೆನೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಉಹಿಸಲು ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತೆ? ಅಲ್ಲದೆ ಶತ್ರುಸ್ವೇಂದ್ರ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿದೆ. ಈಗ ನಾವು ದುಡುಕಬಾರದು. ನೀನು ರಾಮನ ಹಂಡತಿಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದು ಅವನಿಗೆ ಅಪಕಾರ ಮಾಡಿರುವೆ. ದುಷ್ಟನಾದ ಖರನು ಮೇಲೆ ಬಂದು ಬೀಳು ಘಾಣರಕ್ಷಣಗಾಗಿ ಅವನನ್ನು

ಶ್ರೀರಾಮನು ಕೊಂಡುದು ತಪ್ಪೆ? ಪರಸ್ತಿಗಮನ ಬಹು ಘೋರವಾದ ವಾಪ. ಅದರಿಂದ ಆಯುಷ್ಯ ಕ್ಷೇಣಿಸುತ್ತದೆ; ದೃಷ್ಟಿನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ; ಅಪಕೀರ್ತಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಸೀತೆಯನ್ನು ನೀನು ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದಿರುವದರಿಂದ ನಮಗೆ ಈ ತರನಾದ ಭಯ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ವ್ಯರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅವನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಜನಧನಸಮೃದ್ಧವಾದ ಈ ನಗರ ನಾಶವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ವಾನರರು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು. ರಾಕ್ಷಸರು ಬದುಕಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ, ಈ ನಿನ್ನ ಬಂಧುಗಳು ಬಾಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಈ ಹಿತವಾದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಸುಖವನ್ನೂ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಈ ಕೋಷವನ್ನು ಬಿಡು. ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸು: ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೂ ಹೊಸ್ತಿಸು. ಬಂಧುಬಾಂಧವರೊಡಗೂಡಿ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳೋಣ. ” ವಿಭೀಷಣನ ಹಿತನುಡಿ ರಾವಣನಿಗೆ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸಭೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ಚಿಸಿ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ರಾವಣನ ನಡತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ವಿಭೂತಣನ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನೀತಿ ಹೇಳುವುದು ಭಯಿಂಕರವಾದ ಕೆಲಸವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದರೂ ಹೆದರದೆ ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದಲೂ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತರಾದ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ ನಿಬಿಡವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ಮನೆಯಂತೆ ಸಂಪತ್ತಿಸಮೃದ್ಧವಾದ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ವಿಭೀಷಣನು ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ವೇದವಿದರಾದ ಬಾರಹ್ಯಣರು ರಾವಣನ ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಸ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮುಂದೆ ಹಾಲು ತುಪ್ಪ ಮೊಸರು ಅಣ್ಣತೆ ಮುಂತಾದ ಪೂಜಾ ಸಾಮರ್ಗಿರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ನಡುವೆ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಹೊಳೆಯುತ್ತ ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾಗಿದ್ದ ಕುಬೇರನ ತಮ್ಮನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಕಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆ ಬಳಿಕ ಹೀರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮಂತ್ರಿಗಳ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣನಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿದನು.

“ಅಣ್ಣ, ಸೀತೆಯನ್ನು ನೀನು ಕಡ್ಡತಂದ ದಿನದಿಂದಲೂ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಶಮನಗಳು ತೋರುತ್ತಿವೆ. ಅಗ್ನಿ ಧೂಮದಿಂದ ಕೂಡಿ ವರ್ಧಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಡಿಗೆಯ ಮನಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಘೋಷ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಗಳ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಹನುಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಲು ಕೊಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮದ್ವಾನಗಳು ಕುದುರೆಗಳು ದೀನವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತ ಹುಲ್ಲು ನೀರುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಕತ್ತಿಗಳೂ ಬಂಟಿಗಳೂ ಕಟ್ಟೇರು ಬಿಡುತ್ತಿವೆ. ಬ್ಯಾಗು ಬೆಳಗುಗಳಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ನರಿಗಳು ಅಮಂಗಳಕರವಾಗಿ ಉಳಿತ್ತಿವೆ. ಸೀತೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಿಕ್ಕಿತ್ತ. ನಾನು ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ನಿನಗೂ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಣಗಿರೂ ಹಿತಕರವಾಗಿರುವ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲು ನಿನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಹಿಂದೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನನಗೆ ಕಂಡದ್ದನ್ನೂ ಕೇಳಿದ್ದನ್ನೂ ನಾನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನ್ಯಾಯವಾದುದನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆ. ”

ವಿಭೀಷಣನ ಮಾತು ರಾವಣನಿಗೆ ಹಿತವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಣವಾದಿಯಾದ ಅವನು ಕೋಷದಿಂದ “ನನಗೆ ಯಾರ ದೆಸೆಯಿಂದಲೂ ಭಯವಿಲ್ಲ. ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹೊಂದಲಾರನು. ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ಬಂದರೂ ರಾಮನು ಯಾದ್ದಂತಿರು ನನ್ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಾರನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಚಂಡವಿಕ್ರಮಿಯಾದ ರಾವಣನು ಹಿತವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಸಭಾಭವನಕ್ಕೆಂದು ಹೊರಟನು.

ರಾವಣನ ಸ್ವರ್ಣಾಚಿತವಾದ ರಥಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ರಥವನ್ನು ರಾವಣನು ಹತ್ತಿ ಹೊರಡಿಲು ಖಡ್ಡಾರಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರು. ಆ ರಥದ ಸುತ್ತುಲೂ ನೆರೆದು ಹೊರಟರು. ರಥದ ಹಿಂದೆ ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳೂ ರಥಗಳೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊರಟವು. ಶಂಖ ದುಂದುಭಿಗಳ ಫೋಷ ಆಶಾಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಆವರಿಸಿತು. ರಾವಣನಿಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳೂದೆ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಮಂಡಲದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬಂಗಾರದ ಹಿಡಿಯುಳ್ಳ ಸ್ವರ್ಪಕದಂತೆ ನಿಮ್ಮಲವಾದ ಚಾಮರಗಳು ಅವನ ಎಡಬಲದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಅಂಜಲಿಬದ್ಧರಾಗಿ ತಲೆಬಾಗಿ ರಾವಣನಿಗೆ ವಂದಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಹೃಭವದಿಂದ ಯುತ್ತನಾದ ರಾವಣನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಮಿತವಾದ ಆ ಸಭೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಶಿತನು. ಆಗ ರಾವಣನ ಅಪ್ರಜಯಿಂತೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಹೌರರು, ಅಮಾತ್ಯರು, ವಿಭೀಷಣ, ಕುಂಭಕರ್ಣ, ಇಂದ್ರಜಿತು ಮೊದಲಾದ ಬಂಧುಭಾಂಧವರೂ ಸಭೆಗೆ ಬಂದು ರಾವಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಉಚಿತವಾದ ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಿತುಕೊಂಡರು. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸದ್ಗು ಮಾಡದೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸವೀರರು ರಾವಣನ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಶೋಭಿಸುವ ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ರಾಕ್ಷಸರ ನಡುವೆ ರಾವಣನು ಪ್ರಹಸ್ತನ ಮೂಲಕ ನಗರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ತಕ್ಕೆ ಏರಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಬಳಿಕ ಸಭೆಯವರನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು - “ಸಭಾಸದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಮಂತ್ರಬಲದಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಯತ್ನಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವೊಂದೂ ನಿಷ್ಪಲವಾಗಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಬಲದಿಂದ ನನಗೆ ಅತುಳವಾದ ಸಂಪತ್ತು ಕ್ಯಾಸೇರಿದೆ. ನಿದೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಖುಗಿಹೋಗಿರುವ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಕುಂಭಕರ್ಣನಿಗೆ ನಾನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ದಂಡಕಾರಣದಿಂದ ಬಂದ ದಿನದಿಂದಲೂ ಸೀತೆ ನನ್ನ ಕಾಸಿಗೆಯನ್ನೇರಲು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪರಮಸುಂದರಿಯಾದ ಆಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೇ ಹೋಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ರಾಮನನ್ನೇ ನೆನೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಲು ಬಂದು ವರ್ಷ ಅವಧಿ ಕೇಳಿದ್ದಾಳೆ. ದಾರಿನಡಿದ ಕುದುರೆಗಳಂತೆ ಮನ್ಯಾಧ ಬಾಧೆಯಿಂದ ನಾನು ಬಳಲಿಹೋಗಿದ್ದೇನೆ. ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಪುಂಜಿಕಸ್ಥಲೆಯಿಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯನ್ನು ನಾನು ಬಲಶಾಲಿರದಿಂದ ಭೋಗಿಸಿದ ಕಾರಣ ‘ಈ ದಿನ ಮೊದಲ್ಲಿಂದು ಪರಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀನು ಬಳಾತ್ಮಾರವಾಗಿ ಭೋಗಿಸಿದರೆ ನಿನ್ನ ತಲೆ ನೂರು ಹೋಜಾಗಲಿ’ ಎಂದು ಶಹಿಸಿರುವ ಕಾರಣ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಳಾತ್ಮಾರಿಸದನಾದ್ದೇನೆ. ಈಗ ನೀವು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ವರ್ಧಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಉಪಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ. ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕೆ?”

ರಾಮದಿಂದ ಕುರುಡನಾದ ರಾವಣನ ಅಪಲಾಪವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕುಂಭಕರ್ಣನು ಹೋಪಗೊಂಡನು. “ಅಣ್ಣ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದ ಕೊಡಿದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಳಾತ್ಮಾರದಿಂದ ಕದ್ದು ತರುವುದಕ್ಕಿಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ನದಿ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಕೊರೆಯುವಂತೆ ಚಿಂತೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಯಿವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡುಸುವವನು ಸಂಕಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಿಚಾರದಿಂದ ಸೀತಾಪಹರಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಿದೆ. ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಹಾಕದೆ ಹೋದನು. ಈಗ ಅದುದಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ಶತ್ರುವಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕೊಂಡು ಅವನ ರಕ್ತವನ್ನು ಕುದಿಯುತ್ತೇನೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕೊಂಡು ಉಳಿದ ವಾನರರನ್ನು ತಿಂದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಆ ಬಳಿಕ ನೀನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಹೋಂದು, ಅವಳೊಡನೆ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸು” ಎಂದನು.

ಹುಂಭಕರ್ಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣನಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ನುಡಿದನು. “ಅಣ್ಣಿ, ಮೊನಚಾದ ಉಗುರುಗಳನ್ನು ಕೋರೆದಾಡೆಗಳನ್ನು ಉಳ್ಳ ಕಟಿಸ್ಯೇನ್ಯ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು. ವಜ್ರಾಯಿಥಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ವಾಯುವೇಗವುಳ್ಳ ರಾಮಭಾಣಗಳು ರಾಕ್ಷಸ ಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸು. ಹುಂಭಕರ್ಣನಾಗಲಿ ಇಂದ್ರಜಿತುವಾಗಲಿ, ಇತರ ರಾಕ್ಷಸ ವೀರರಾಗಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಲು ಸಮಫರಲ್ಲ. ರಾಜನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ, ಸ್ನೇಹಿತರು ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡೋಣ.”

ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದ ಇಂದ್ರಜಿತು ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಆಯ್, ನಿನಗೆ ತಮ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ರಾಮನಿಗೆ ಹೆದರಿ ಅಯ್ಯತ್ವಾದ ಮಾತನ್ನಾದಿದನು. ಪೌಲಸ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಯಾವನೂ ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡನು. ರಾಕ್ಷಸರಾದ ನಮಗೆ ರಾಜಪುತ್ರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರದವರು? ಹಿಂದೆ ನಾನು ಬಿರಾವತೆದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿದೆ. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹೆದರಿಸಿದೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರಾದ ಇಬ್ಬರು ಮನುಷ್ಯರಿಗಾಗಿ ನಾವೇಕೆ ಹೆದರಬೇಕು?” ಎಂದನು.

ಹೊನೆಯಬಾರಿ ಶೂರನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಕುರಿತು “ವತ್ಸ, ರಾಜಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಇನ್ನೂ ಪರ್ವತವಾಗಿಲ್ಲ; ನೀನಿನ್ನೂ ಹುಡುಗ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಪ್ಯಯೋಜಕವಾದ ಮಾತು ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟಿತು. ರಾವಣನಿಗೆ ಮಿತ್ರನಂತೆ ತೋರುವ ನೀನು ಶತ್ರುವಾಗಿರುವೆ. ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದಾಗುವ ಕೇಡನ್ನು ಅರಿತೂ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಬಯಸುವ ನೀನು ವಧಾಹ್ರ. ನೀನೇ ವಂಡಿತನಂದು ತಿಳಿದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವೆ, ತಲ ಹಾಶಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ರಾಮಭಾಣಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ನಾಧ್ಯ?” ಎಂದು ನುಡಿದು, ರಾವಣನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ಅಣ್ಣಿ, ರತ್ನಾಭರಣವನ್ನಾದಿಗಳ ಕಾಣಿಕೆಯೋಡನೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸು. ಆಗ ನಾವು ಶೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನುಖದಿಂದ ಇರಬಹುದು.”

ವಿಧಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ವಿಭೀಷಣನು ನುಡಿದ ಹಿತವಚನಗಳು ರುಚಿಸಲ್ಪಿಲ್ಲ. ಕೋಪಗೊಂಡ ರಾವಣನು ತಮ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ಕೂರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾದಿದನು: “ವಿಭೀಷಣ, ಶತ್ರುವಿನೊಡನೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಕೆರಳಿದ ಕೂರನಷಟೆದೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಶತ್ರುಪದ್ಭವಾತಿಯಾದ ಮಿತ್ರನೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡಕೂಡದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದಾಯಾದಿಗಳ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹೀಗೆ. ತಮ್ಮ ದಾಯಾದಿಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಸನ ಬಂದಾಗ ಇವರು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಜಾತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶೂರನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ ತಿರಸ್ಯಾರ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಯಪಡಬೇಕಾದುದು ಸಹಜವಾದುದೆ. ನನ್ನ ಏಳ್ಳೆ, ಬಿಶ್ವಯ್ಯ, ಭೋಗ ಈ ಯಾವೊಂದನ್ನೂ ನೋಡಿ ನೀನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಎಲಾ ನೀಜ, ನೀನು ನುಡಿದಂತೆ ಬೇರೆಬ್ಬನು ನುಡಿದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಇರುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ನನ್ನ ಸಹೋದರನಾಡುದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಕುಲಗೇಡಿಯಾದ ನೀನು ನನ್ನದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಬೇಡ ತೋಲಗು.”

ಅಣ್ಣನ ಕೂರವಾದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಗದಾಪಾಣಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ನಾಲ್ಕುರು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ನೆಗೆದುಬಿಟ್ಟನು. “ರಾಜನೆ, ನೀನು ನನ್ನ ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ತಂದೆಗೆ ಸಮಾನ, ಹಾಗೂ ಪೊಜ್ಞ. ನೀನಾಡಿದ ಕೂರವಾದ ಮಾತು ನನಗೆ ಸಲ್ಲವು. ವಿಧಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ನೀನು ನನ್ನ ಹಿತವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲ ಈಗ ಪ್ರಿಯವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಕೂರವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದನ್ನು ನೋಡಲಾರೆ. ಅಣ್ಣನೆಂಬ ಗೌರವದಿಂದ ನಿನಗೆ ಹಿತವಚನವನ್ನು ನುಡಿದೆ. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ವಾನರರಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ನಿನ್ನ ನಗರಿಯನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊ. ಇಗೋ ನಾನು ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ. ಮೃತ್ಯುಮುಖರಾದವರು ಮಿತ್ರರ ಹಿತವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿರು.” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಯವಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟನು.

೧೧. ವರುಣ ದಶನ

ಶ್ರೀರಾಮ ವಿಭೀಷಣಿಗೆ ಅಭಯ ಹೊಟ್ಟೊಡನೆಯೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಧರೆಗಿಂಧನು.

ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ತಮ್ಮೆಡ್ಡಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ವಾನರರು ಕಂಡು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಅವನು ಯಾಥಾರ್ಥಿ ಬರುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಶಂಕಿಸಿ ಮರದ ಕೊಂಬಗಳನ್ನೂ ಬಂಡೆಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ನಿಂತು ಯಾಥಾರ್ಥಾದಲು ಸುರ್ಯೇವನ ಅಷ್ಟಣೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದರು. ಆಗ ವಿಭೀಷಣನು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು “ಅವಿವೇಕಿಯೂ ದುರ್ವಾತ್ತನೂ ಆದ ರಾವಣನ ಕಿರಿಯ ತಮ್ಮನೆ ನಾನು. ನನ್ನ ಹಂಸರು ವಿಭೀಷಣನೆಂದು. ಅದಿರಲಿ, ತಾನು ಕಡ್ಡತಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಒಡ್ಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಕಾಲಬೋದಿತನಾದ ಅವನು ತನ್ನ ಹಿತವಚನವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆ ರಾವಣನಿಂದ ದಾಸನಂತೆ ಅವಮಾನ ಹೊಂದಿದ ನಾನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಶರಣಹೋಗಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಈ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ” ಎಂದನು.

ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕುರು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಸುರ್ಯೇವನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಶತ್ರುವಿನ ತಮ್ಮನಾದ ಅವನು ಕರ್ಪಟೆಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದೂ, ಅವನು ತಮ್ಮ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಮುನ್ನ ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದೂ ನುಡಿದನು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಹನುಮಂತನು ವಾನರವೀರರನ್ನು

ಹುರಿತು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದನು: “ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ನಾನು ದೊಡ್ಡವನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾನು ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಕಂಡುದರಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ವಿಭೀಷಣನಲ್ಲಿಗೆ ಗೂಡಿಕಾರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಅವನ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಭೇದಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ರಾವಣನಲ್ಲಿರುವ ದುಷ್ಪತನವನ್ನು ಕಂಡು ರೋಸಿ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸುಗುಣಗಳನ್ನೂ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನಾಗಿ ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ವಿಭೀಷಣನು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೆಷ್ಟಭಾವವೂ ಇರುವಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮಾತು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಯುದ್ಧೋದ್ಧೋಗವನ್ನು ರಾವಣನ ದುಷ್ಪ ನಡತೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು, ವಾಲಿವರ್ದ ಸುಗ್ರೀವಾಭೀಷೇಕವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾನೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಯಸಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದೇ ಲೇಸೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.”

ಆ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಹುರಿತು “ಸುಗ್ರೀವ, ನನ್ನ ಬೆರಳ ತುದಿಯಿಂದಲೇ ಸಮನ್ತ ಲೋಕವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ನನಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಹೆದರಿಕೆಯೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ, ತನಗೆ ಹಗೆಯಾದ ಬೇಡನಿಗೆ ತನ್ನ ಶರೀರಮಾಂಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕರ್ಪೋತವೂ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿತ್ತಂತೆ! ಹಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವವನನ್ನು ನಾನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಡವೇ? ಒಮ್ಮೆ ನನಗೆ ಶರಣಬಂದಿರುವನೆಂದವನಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದೆ ನನ್ನ ವ್ಯತ್ತ. ಈಗ ರಾವಣನೆ ಬಂದರೂ ಅವನಿಗೆ ಅಭಯ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನ ಮಾತೇನು? ಅವನನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ” ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದನೆಯೆ, ಆ ರಾಕ್ಷಸ ಶೈಘ್ರನು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕುರು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಭೂಮಿಗೆ ಇಂದ್ರ, ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. “ನಾನು ರಾವಣನ ತಮ್ಮ, ಅಣ್ಣನಿಂದ ಅವಮಾನಿತವಾಗಿ ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣ ಹೋಗಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಸ್ವೇಹಿತರು ಬಂಧುಬಾಂಧವರು ಧನ ಧಾನ್ಯ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಬಂದಿರುವ ನನ್ನ ಕ್ಷೇಮ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನೇರಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ವಿಭೀಷಣನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಕಡಲ ನೀರನ್ನು ತರಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ವಾನರರೆಡುರಿಗೆ ಲಂಕಾ ರಾಜ್ಯದ ಪೆಟ್ಟವನ್ನು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಕಂಡು ವಾನರರು ಅವನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಾಯಿತುಂಬ ಹೋಗಿಕೊಂಡರು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವ ಚಿಂತೆ ವಾನರರಿಗೆ ಬಲವಾಯಿತು. ವರುಣನನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಶರಣಹೋಗುವುದೆ ನಾಗರವನ್ನು ದಾಟಲು ಉಪಾಯವೆಂದು ವಿಭೀಷಣನು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ವಿಭೀಷಣನ ಮಾತು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ ರುಚಿಸಿತು. ವೇದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ದಭ್ರೇಯ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ವರುಣವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ವ್ರಜಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಕೋಪಗೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಅಭಿಮಂತಿಸಿದ. . . ಆಗ ಸಾಗರದ ಮೃಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವರುಣನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪರಿಶುಧ್ನಾಗಿ ತನ್ನ ತೋಳನ್ನೇ ತಲೆದಿಂಬನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ‘ಸಾಯುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲ ತಡಲನ್ನು ದಾಟುತ್ತೇನೆ!’ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ದಬ್ಬೆಯ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಮೂರು ದಿನಗಳು ಹಗಲೆನ್ನದೆ ರಾತ್ರಿಯೆನ್ನದೆ ವರುಣನನ್ನು ಪ್ರಾಧಿಸಿದನು. ಇಷ್ವಾದರೂ ವರುಣನು ಶ್ರೀರಾಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ತಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ತುರಿತು “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ವರುಣನ ಈ ಗರ್ವವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಕೋಪವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ, ಸಹನೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತುಗಳನಾಡುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ಯರುಷರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ದುಷ್ಪರಾದವರು ಶತ್ತಿ ಹೀನತೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ದುಷ್ಪನೂ ದಯಾಶಾಸ್ನನೂ ಆದವನನ್ನೇ ಸತ್ಯರುಷನೆಂದು ಲೋಕ ಗೌರವಿಸುತ್ತದೆ. ಯಶಸ್ಸು, ರಣದಲ್ಲಿ ಜಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯತನದಿಂದ ಹೊಂದಲು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈಗ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಶೋಷಿಸಿಬಿಟ್ಟು ದಾರಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ತಹಿಗಳು ಕಾಲುನಡಗೆಯಿಂದಲೇ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗಲಿ. ನನ್ನನ್ನು ಶತ್ತಿಹೀನನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಈ ವರುಣನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಹನೆಯನ್ನು ತೋರುಕೂಡದು. ನನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿಬಾಣಗಳನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ” ಎಂದನು.

ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ವ್ರಜಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಕೋಪಗೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತವನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ಅಭಿಮಂತಿಸಿ, ಅದನ್ನು ತಿವಿಯವರೆಗೂ ಸೆಳೆದನು. ಆಗ ಬೆಟ್ಟ ನಡುಗಿದುವು. ಭೂಮಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಿರುಕುಬಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ತತ್ತಲೇ ಲೋಕವನ್ನು ಮುಸುಕಿತು. ನದಿಗಳೂ ಸರೋವರಗಳೂ ಕ್ಷೋಭಿಗೊಂಡವು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಧೂಮಕೇತುಗಳು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದುವು. ಬಿರುಗಾಳಿ ಮರಗಳನ್ನೂ ಬೆಟ್ಟದ ಶಿಶರಗಳನ್ನೂ ಉರುಳಿಸುತ್ತ ಬಲವಾಗಿ ಬೀಸಿತು. ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಭಯಗೊಂಡು ಭಯಿಂಕರವಾಗಿ ಕೂಗಿದುವು. ಆಗ

ಭೀಮಾಕಾರದ ಅಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸಾಗರವು ತನ್ನ ಎಲ್ಲೆಯಿಂದ ಬಂದು ಗಾವುದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಿತು. ಆಗ ಸಾಗರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮೇರುಪರ್ವತದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ, ವರುಣನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಸುಂದರವಾದ ದೇಹ, ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಮುಖ, ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ನೋಡಲು ಮನೋಹರವಾದ ವರುಣನು ಕೆಂಪುವಸ್ತು ಮತ್ತು ಹೂಪುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಾನಾ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ, ಗೃಹಿಕಾದಿಥಾತುಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತನಾದ ಹಿಮವಂತನಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಗಂಗಾ ಸಿಂಧೂ ನದಿಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ವರುಣನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕ್ಯಾಂಪಿಗಳಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿದನು: “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಅಗಾಧವಾಗಿಯೂ ಅನೇಕ ವಾಣಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಯೂ ಇರುವ ಈ ನೀರನ್ನು ನಾನು ಹಿಡಿಯ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾರೆ. ಇದು ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವ. ದಂಡನೆಯ ಭಯದಿಂದಲೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸ್ವೇನ್ನಗಳೂ ಈ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವವರಿಗೆ ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ವಾಣಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ ನಿನಗೆ ತೊಂದರೆ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಂದೆಗೆ ಸಮನಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಳ್ಳ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಮಗನಾದ ನಳನು ಈ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಲಿ. ನನಗೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ದ್ಯುಮಹತ್ವವೆಂಬ ಪ್ರದೇಶವಿದೆ. ಪುಣ್ಯತಮವಾದ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಭೀರರೆಂಬ ದಸ್ಯಗಳು ನನ್ನ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ಭಯಂಕರವಾದ ಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆ. ನಿನ್ನ ಈ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ನನಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡು” ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ವರುಣನು ಅದೃಷ್ಟನಾದನು.

೪೮. ಶುರುಸಾರಣಾ ಹಿತೋಪದೇಶ

ನಳನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಾನರರು ಪರ್ವತ ಶಿಖರಗಳಿಂದಲೂ ಹುಲ್ಲು ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ ಸಮುದ್ರದ ನಡುವೆ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿದರು.

ವರುಣನ ಮಾತಿನಂತೆ ದ್ಯುಮಹತ್ವವೆಂಬ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದಸ್ಯಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವಂತೆ ವಾನರರಿಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ವಾನರರು ಲಕ್ಷ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ನಾನಾ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಬೆಟ್ಟಿಗೆಳನ್ನೂ ಮುರಿದು ತಿತ್ತು ತಂದರು. ತಾಳೆ ಮಾವು ಬಿಲ್ಲು ಮುಂತಾಗಿ ಅವರು

ತಂದ ಮರಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಬಂಡಗಳನ್ನು ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಎಣೆಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲವರು ನೂರು ಗಾವುದಗಳವರೆಗೂ ದಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಕಲ್ಲಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಆಗ ನಳನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚತ ಶಿಶಿಗಳಿಂದಲೂ ಹುಲ್ಲುಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ ಸಮುದ್ರದ ನಡುವೆ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿದರು. ಹೊದಲನೆಯ ದಿನ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗಾವುದ, ಏರಡನೆಯ ದಿನ ಇಷ್ಟತ್ತು ಗಾವುದ, ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಇಷ್ಟತ್ತೊಂದು ಯೋಜನ, ನಾಲ್ಕುನೆಯ ದಿನ ಇಷ್ಟತ್ತರೆಡು, ಬಂಡನೆಯ ದಿನ ಇಷ್ಟತ್ತಮೂರು ಹೀಗೆ ಬಿಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಕಾತರಾದ ವಾನರರಿಂದ ಸೇತುವೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಈ ಅಷ್ಟತ್ತವಾದ ಸೇತುವೆ ನಿಮಾಣವನ್ನು ತಂಡು ದೇವತೆಗಳೂ ಖುಡಿಗಳೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡರು. ಕಹಿಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೇಲಾಟವಾಡಿದರು. ಕಡಲಿನ ಬೃತ್ತಲೆಯಂತೆ ಹೊಳೆಯತ್ತಿದ್ದ ಸೇತುವೆಯ ಬಳಿ ವಿಭಿಂಬಣನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಬಂದು ನಿಂತನು. ಆಗ ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಮನಿಗೆ “ರಾಮಚಂದ್ರ, ನೀನು ಹನುಮಂತನ ಹೆಗಲನ್ನು ಏರು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಂಗದನ ಹೆಗಲನ್ನು ಏರಲಿ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೋಗಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಇವರು, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಈ ವಿಶಾಲವಾದ ಸಾಗರದಿಂದ ದಾಟಿಸುವರು” ಎಂದನು.

ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡಗೂಡಿ, ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ಕೂಡಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದನು. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟವಾಗ ವಾನರರ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನುಂತೂ ಹೇಳತೀರು. ಕೆಲವರು ಸೇತುವೆಯ ನಡುವೆ ನಡೆದರು. ಕೆಲವರು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೋದರು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಹೋಗಲು ದಾರಿ ಸಿಗದೆ ನೀರನಲ್ಲಿ ಬಿಡ್ಡರು. ಕೆಲವರು ಗರುಡನಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡಿದರು. ಹೆಚ್ಚೇನು? ಲಂಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳುತ್ತಿದ್ದ ವಾನರ ಸ್ವೇಚ್ಛಾದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಧ್ವನಿ ಸಮುದ್ರಫೋಷವನ್ನೇ ಆಡಗಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಹೊರಟ ಸ್ವೇಚ್ಛಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ನೀರು ನೆರಳು ಹಣ್ಣಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ದಢ್ಣಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿತು. ತಕ್ಷಣವ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಗ ಆದ ಶಕುನಗಳನ್ನು ತಂಡು ವಿಭಿಂಬಣ ಸುಗ್ರೀವರೊಡನೆ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದನೆಯೆ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾವನ್ನು ವ್ರೌಹತದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಅಪ್ಪಣ ಮಾಡಿದನು. “ಅಂಗದನು ತನ್ನ ಬಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಹೊಂಡು ನೀಲನೊಡನೆ ವಾನರ ಸ್ವೇಚ್ಛಾದ ಮರ್ದ್ಯ ನಿಲ್ಲಲಿ. ಖಂಟಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ನಿಲ್ಲಲಿ. ಗಂಧಮಾದನನು ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿ. ನಾನೂ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ವಾನರ ಸ್ವೇಚ್ಛಾದ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿ. ಜಾಂಬವಂತ, ಸುಷೇಣ, ವೇಗದಶಿರ ಈ ಮೂರವು ಸ್ವೇಚ್ಛಾದ ಮರ್ದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.” ಹೀಗೆಂದು ವಾನರ ಸ್ವೇಚ್ಛಾವನ್ನು ಗರುಡವ್ರೌಹತದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ವಾನರರು ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಹೊಂಡು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಲು ಉತ್ಸಾಹಕೂಡಿ, ರಾಮನ ಅಪ್ಪಣಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ವಾನರರಿಂದ ಕೂಡಿ, ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದನೆಂಬ ವರ್ತಮಾನ ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಶುಕಸಾರಣರನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿಹೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ರಾಮನು ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿ, ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಲಂಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಸೇತುಬಂಧನವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ನಂಬಲಾರೆ. ಆದರೂ ಈಗ ನಾನು ಶತ್ರುಬಲವೆಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ನೀವು ವಾನರಸ್ವೇಚ್ಛಾವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ವಾನರಸ್ವೇಚ್ಛಾದ ಸಂಖಾರ, ರಾಮನಿಗೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ ಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಕಹಿಗಳ ಬೀಡಾರದ ವಿವರ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಬಲಪರಾಕ್ರಮ, ಕಹಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನರು ಮತ್ತು ಕಹಿಸೇನೆಯ ಸೇನಾಪತಿ - ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ಬೇಗ ತಿಳಿದು ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣ ಮಾಡಿದನು.

ರಾವಣನಿಂದ ಬೀಳ್ಳೂಂಡ ಶುಕಸಾರಣರು ವಾನರ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕಡಿಸ್ಯೇನ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕೆರು. ಬೆಟ್ಟುದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ, ವನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿ ಹರಡಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ವಾನರಸ್ಯೇನ್ಯವನ್ನೂ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಆಗತಾನೆ ದಾಟಿದ ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ದಾಟುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಯೇನ್ಯ ಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಶುಕಸಾರಣರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಎಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ವಿಭೀಷಣನು ಮಾಯಾರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದು, ರಾಮನ ಮುಂದೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹೇಳಿದನು - “ಎಲ್ಲು ಶತ್ರು ಸಂಹಾರಕನೆ, ರಾವಣನ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಈ ಶುಕಸಾರಣರು ಲಂಕೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.”

ಅವರಿಬ್ಬರೂ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಕೈಮುಗಿದು, ವಾನರಸ್ಯೇನ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ರಾವಣನಿಂದ ತಕ್ಷಿಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು ತಾವೆಂದು ಒಟ್ಟಿಕೊಂಡರು. ದಯಾವಂತ ರಾಮನು ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಕ್ಕು ನುಡಿದನು. “ಅಯ್ಯಾ, ನೀವು ನಮ್ಮ ಸ್ಯೇನ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದು ಮುಗಿದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಹೊರಡಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಅದು ಮುಗಿಯಿದಿದ್ದರೆ, ವಿಭೀಷಣನು ನಿಮಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಡರಬೇದಿ. ಭಯಿಟ್ಟುವರನ್ನೂ ಆಯಿಧರಹಿತರನ್ನೂ ದೂತರನ್ನೂ ಬಂಧನಕ್ಕೂ ಜಗಾದವರನ್ನೂ ಹೊಲ್ಲುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ” ಎಂದು ವಿಭೀಷಣನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ವಿಭೀಷಣ, ಇವರು ಶತ್ರುವರ್ಕದ ಜಾರರಾದರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದಯಿಗಾಗಿ ಬೀಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. “ಅಯ್ಯಾ ಜಾರರೆ, ಕುಬೇರನ ತಮ್ಮನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಈ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕಾದ್ದು. ‘ನಿನ್ನ ದೇಹಬಲವನ್ನೂ ಸೇನಾಬಲವನ್ನೂ ನಂಬಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಡ್ಡೊಯ್ಯಿಯಲ್ಲವೇ? ಈಗ ಆ ಬಲವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ತಕ್ಕುಕಾಲವಾಗಿದೆ. ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳು ರಾಕ್ಷಸ ಬಲವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದನ್ನು ನೀನೆ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ನಿನ್ನ ಬಲದೊಡನೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರು’” ಹಿಂಗೆ ರಾಮನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದ ಅವರು ಲಂಕೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದು ರಾವಣನನ್ನು ಕಂಡರು.

ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರಿಬ್ಬರೂ “ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ, ಮಾಯಾ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ನಮ್ಮನ್ನು ವಿಭೀಷಣನು ರಾಮನಲ್ಲಿಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನು ನಮ್ಮನ್ನು ಹೊಲ್ಲಿದೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ರಾಮ, ಕಾಂತಿಯತ್ತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ವಿಭೀಷಣ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಸುಗ್ರೀವ ಈ ನಾಲ್ಕರು ಬಿಕ್ಕೆಮತ್ತೆದಿಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಾಲ್ಕರೆ ವಾನರಸ್ಯೇನ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ನಾಕು. ಹೇಚ್ಚೇನು? ರಾಮನೊಬ್ಬನೆ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವ ಆ ಸ್ಯೇನ್ಯವನ್ನು ಇದಿರಿಸಲು ದೇವದಾನವರಿಂದಲೂ ಅಸಾಧ್ಯ. ಆದಕಾರಣ ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ದ್ವೇಷಬಿಟ್ಟು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟು ಸಂಧಿಮಾಡಿಕೊ” ಎಂದರು.

ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವರು ರಾಮನಿಗೆ ಅಂಚಿ ಹಾಗೆ ನುಡಿಯತ್ತಿರುವರೆಂದೂ, ತನ್ನನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆದಕಾರಣ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಒಟ್ಟಿಸೆನೆಂದೂ ನುಡಿದು, ವಾನರ ಸ್ಯೇನ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಹಿಮವರ್ತ ಪರ್ವತದಂತೆ ಉನ್ನತವೂ ಶುಭ್ರವೂ ಆದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ಏರಿದನು. ಕೋಪದಿಂದ ಕೆರಳಿದ ರಾವಣನು ಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅಪಾರವಾದ ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾದನು. ಆ ಬಳಿಕ ಶುಕಸಾರಣರನ್ನು ಕುರಿತು, ವಾನರ ಪ್ರಮುಖರನ್ನು ಸುಗ್ರೀವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ ತನಗೆ ತೋರಿಸುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣಮಾಡಿದನು. ಅವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ

ನೇನೆಯ ಮುಂದಿದ್ದ ನೀಲ, ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಅಂಗದ, ಅವನ ಹಿಂದೆ ಕಾಳಂತ್ರಾಗಿ ಆತುರದಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದ ನಷ್ಟ, ಶರಭ, ಕುಮುದ, ಮಹಾ ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದ ಗವಯ, ಧೂಮ್ರ, ಮುಕ್ತವಂತ, ಕರಡಿಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಜಾಂಬವಂತ, ಹನುಮಂತನ ತಂಡೆಯಾದ ಕೇಸರಿ, ಗವಾಕ್ಷ, ಶತಬಲಿ ಇವರೇ ಮೇದಲಾದ ವಾನರವೀರರನ್ನು ಅವನ ಸ್ಯಾನ್ಯಾಗಳನ್ನು ತೋರಿದರು. ಆ ಬಳಿಕ ಶುಕನು ವಾನರರನ್ನು ಬೆಟ್ಟೆಟ್ಪು ತೋರಿಸುತ್ತ ರಾಷಣನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದನು: “ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ, ಗಂಗಾತೀರದ ಆಲದ ಮರಗಳಂತೆ, ಹಿಮವರ್ತಾಪವತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಾಲವೃಕ್ಷಗಳಂತೆ ನಿಂತಿರುವ ಈ ವಾನರರನ್ನು ನೋಡು. ಇವರು ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಮರೂಪಿಗಳು. ನಾವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಾನರರಲ್ಲದೆ, ದೂರದಲ್ಲಿ ಆನೆಯಂತೆ ನಿಂತಿರುವ ಹನುಮಂತನನ್ನು ನೋಡು. ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆಯು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹಣ್ಣಿಂದು ತಿನ್ನಬಯಸಿದ, ನಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋದ ಏರನೆ ಅವನು. ನಮ್ಮ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಇವನೊಬ್ಬನೇ ಸಾಕು. ಹನುಮಂತನ ಸಮೀಕ್ಷೆದಲ್ಲಿ ನೀಲಮೇಷದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನೂ ತಾವರೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣಳ್ಳಿವನೂ ಆದ ದಿವ್ಯಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ನಿಂತಿರುವನು. ಆತನೇ ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಇಂದ್ರನಂತೆ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಈತನು ನಿನೊಂದನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ತವಕಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊಂಬಣ್ಣದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವನೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹುಶಲನಾದ ಅವನ ತಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯ. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಬಲಭೂಜದಂತಿರುವ ಇವನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಾವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ರಾಮನ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿರುವವನೆ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮ ವಿಭೀಷಣ. ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವನ್ನು ಇವನಿಗೆ ಕೊಡಿಸುವುದಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಭಾಷೆಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ರಾಮ ವಿಭೀಷಣರ ನಡುವೆ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ನಿಂತಿರುವವನೆ ವಾನರಾಧಿವರ್ತಿಯಾದ ಸುಗ್ರೀವ. ಮಹಾಬಲದಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಇವರನ್ನು ಜಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜಿಸು. ನಮಗೆ ಪರಾಜಯವಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೋ.”

ಶುಕನು ತೋರಿಸಿದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರನ್ನು ಅವರ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಮತ್ತು ವಾನರವೀರರನ್ನು ಕಂಡು ರಾಷಣನಿಗೆ ಭಯವೂ ಕೋಪವೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದುವು. ತನ್ನ ಎದುರಿಗೇ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿರುವ ಅವರು ಅಯೋಗ್ಯರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳಂದೂ, ಕಾಡುಕಿಷ್ಟಿನೆದುರಿಗೆ ಗಿಡಗಳು ನಿಲ್ಲಿಲಾರದಂತೆ ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಶತ್ರುಗಳು ನಿಲ್ಲಿರೆಂದೂ, ಹಿಂದೆ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಉಪಕಾರಕ್ತಾಗಿ ಅವರನ್ನು ತಾನು ಕೊಲ್ಲಿದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಕೃತಷ್ಣರಾದ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ತೊಲಗಿಕೋಗಬೇಕೆಂದೂ ಗದರಿಸಿದನು. ಶುಕಸಾರಣರು ಹೊರಟುಹೋದ ಮೇಲೆ ರಾಷಣನು ನೀತಿವಿಶಾರದರಾದ ಚಾರರನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಮನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತೀಳಿದುಬರುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣಿಮಾಡಿದನು. ಶಾದೂಲನೆಂಬ ಚಾರನನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಟ ಅವರು, ರಾಷಣನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ವೇಂ ಮರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಸುವೇಲಪವತದ ಬಳಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಶುಕಸಾರಣರಿಗುಂಟಾದ ಗತಿಯೆ ಅವರಿಗುಂಟಾಯಿತು. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ದಯೆಯಿಂದ ವಾನರರ ಹೊಡತವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವದೇಳಗಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸಾಕುಸಾಕಾಯಿತು. ರಾಷಣನಲ್ಲಿಗೆ ಶಾದೂಲನು ಬಂದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವಾನರ ಸ್ಯಾನ್ಯಾಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ವರಣಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. “ಶ್ರೀರಾಮನು ಗರುಡವ್ಯಾಹವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತೆಲು ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಗುದ್ಧತ್ವಿದ್ದ ವಾನರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದನು. ಈಗ ನೀನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆತನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನಾದರೂ ಹೊಡು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಯುದ್ಧವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡು.”

ಶಾದೂಲನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ದೇವರಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ತನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಶಾದೂಲನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು.

೨೯. ಮಾಯಾಶಿರಸ್ಸು

ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುವೇಲವರ್ವತದ ಬಳಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ಭಯಗೊಂಡನು. ಬಳಿಕ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಬೀಳೊಟ್ಟನು. ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಜಿಹ್ಯನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ರಾಮನ ತಲೆಯನ್ನೂ ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವಂತೆ ಅಷ್ಟೆಮಾಡಿದನು.

ಅನಂತರ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ಆತುರವುಳ್ಳ ರಾವಣನು ಅಂಶೋಕವನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಅಂಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಂದ ಸತ್ತುವರಿದ ಸೀತೆ ದೀನಭಾಗಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಗಂಡನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ರಾವಣನು ಬಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಈ ರಿಂತ್ಯಾಗಿ ಕೂರವಾಗಿ ನುಡಿದನು: “ಎಲ್ಲ ಮಂಗಳಾಂಗಿ, ಖರನನ್ನು ಕೊಂಡ ನಿನ್ನ ಗಂಡನು ಪ್ರಹಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನನ್ನ ಹಂಡತಿಯಿರಿಗೆಲ್ಲ ರಾಜೀಯಾಗು. ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಮನು ಸಂಜಯಾಗುತ್ತಲೇ ಸ್ವೇಂದೋದನೆ ಮಲಗಿದ್ದನು. ಆಗ ಪ್ರಹಸನವನಿಂದ ವಾನರಸೇನೆ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮಲಗಿದ್ದ ರಾಮನ ತಲೆಯನ್ನು ಶಾರನಾದ ಪ್ರಹಸನು ಕತ್ತಿಹಿರಿದು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಲಕ್ಷ್ಣನು ಕಹಿಗಳೊಡನೆ ಓದಿಹೋದನು. ಸುಗ್ರೀವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಹನುಮಂತನು ದವಡೆಗಳು ಸೀಳಿಹೋಗಿ ನೆಲಕ್ಕೂರುಳಿದನು. ಕೆಲವರು ವಾನರರು ಓದಿಹೋಗಿ ಮರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗಿಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಪರಾಜಿತನಾದ ನಿನ್ನ ಗಂಡನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಹಸನು ತಂದಿದ್ದಾನೆ.”

ಹೀಗಂದು ಹೇಳಿ ರಾವಣನು ರಾಮನ ತಲೆಯನ್ನೂ ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ ತರುವಂತೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ರಿಹ್ಯನಿಗೆ ಅಷ್ಟೆಮಾಡಿದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಅವನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾಯಾಶಿರಸ್ಸನ್ನೂ ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ ರಾವಣನ ಮುಂದಿರಿಸಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಿಂತನು. ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನು ಅವುಗಳನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತ ಆಕ ತನ್ನವಳಾಗಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ಆಗ ಸೀತಾದೇವಿ ಆ ಶಿರಸ್ಸನ್ನೂ ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ ನೋಡಿ ಹೇಳಲಾರದಪ್ಪು ದುಃಖಿತೆಯಾದಳು. ಕುರುರ ಪದ್ಧಿಯಂತೆ ಸೋಜಿದುತ್ತ “ಎಲ್ಲ ಕೈಕೆ, ನನ್ನ ಗಂಡನು ಹತನಾದನು. ನಿನ್ನ ಬಯಕೆ ಕೈಗೂಡಿತಲ್ಲವೇ? ಅಯ್ಯೋ, ನಿನ್ನಿಂದ ವಂಶವೇ ನಾಶವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಡೆಯಾ? ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿನಗಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಕಾರ ಮಾಡಿದನು?” ಎನ್ನತ್ತಾ ದುಃಖವಕ್ಕೆ ಮೂರ್ಖೆಹೊಂದಿದಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಮತ್ತೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೆ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು “ಹಿಯನೆ, ಹಂಡತಿಗೆ ಮೊದಲು ಗಂಡನು ಮದಿಯುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ದುಃಖದಿಂದ ಬಿಡಿಸಲು ಬಂದ ನಿನಗೆ ಈ ಗತಿಯಂಟಾಯಿತು. ಕರುವಿಲ್ಲದ ತಾಯಿಯಂತೆ ಕೌಸಲ್ಯೆ

ಪ್ರತ್ಯಹಿನೆಯಾದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ನಿನ್ನ ನಾವಿನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಕೆ ಎದೆಯೋಡೆ ನಾಯುವಳು. ಈಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ? ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನ ತಂಡೆಯನ್ನು ಸೇರಲು ನಿನಗೆ ಬಯಕೆಯಾಯಿತೆ? ನನ್ನೊಡನೆ ನೀನೇಕೆ ಮಾತನಾಡಿರುವೆ? ನನಗಾಗಿ ನೀನು ಮೃತನಾಡೆಯಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಹಂಡತಿಯಾದ ನಾನೆ ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪಿಯಾದನು. ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ, ರಾಮನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ದೇಹದೊಡನೆ ಸೇರಿಸು, ನಾನು ಗಂಡನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಕಮಲಬೋಚನೆಯಾದ ಸೀತೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಗೋಳಿಟ್ಟಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಘಾಲಕರು ಬಂದು, ರಾಜಕಾರ್ಯಕ್ರಾಗಿ ಪ್ರಕಟನು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ದೂತನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಲು ಕೂಡಲೇ ರಾಮನ ಮಾಯಾಶಿರಸ್ವಾ ಬಿಲ್ಲು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಾಯವಾಯವು.

ರಾವಣನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದ ಮೇಲೆ ವಿಭಿಂಬಣನ ಹಂಡತಿಯಾದ ಸರಮೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದಳು: “ಪ್ರಿಯಸವಿ, ರಾವಣನೋಂದಿಗೆ ನೀನಾದಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೇಲ್ಲ ಕೇಳಿದೆ. ಮಲಗಿಧ್ವ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದೆಂದರೇನು? ಕಹಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾದ ರಾಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಅಸಂಭವ. ಇದೆಲ್ಲ ರಾವಣನ ಮಾಯೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಸನಕಾಲ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಶುಭ ಸಮೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕಹಿಸ್ಯೇನ್ನದಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ನಾನೆ ನೋಡಿದೆ. ಈ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಯಗೊಂಡ ರಾವಣನು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.” ಸರಮೆ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ, ಯುದ್ಧಸನ್ಧಾಹ ಸೂಚಕವಾದ ಭೇರಿ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿ ಬಂತು. ಆಗ ಸರಮೆ ಮತ್ತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲೆ ಭೀರು, ಈ ಯುದ್ಧಸೂಚಕವಾದ ಭೇರಿಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯಾ? ನಿಮಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಭಯವೂ ಉಂಟಾಗುವ ಕಾಲ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವನು. ಬೇಗನೆ ನೀನು ರಾಮನ ತೋಡೆಯನ್ನೇರಿ ಪತಿವೃತ್ಯಯಾಗಿ ಮೆರಿಯುವುದನ್ನು ನೋಡಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ನಿನಗೆ ಬಹುಬೇಗ ಸುಖ ದೊರಕಲಿ!” ಎಂದು ಸಂತೃಪ್ತಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ವಾನರಸೇನೆಯ ಕಂಠಫೋಷ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ನಡುಗಿಸಿತು. ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಎದೆಗುಂದಿದರು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಬಲದೊಡನೆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದನೆಂಬ ಸುಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾವಣನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಚಿಂತಿಸಿ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಮುಂದೆ ರಾಮನೋಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಲು ರಾವಣನ ಮಾವನು ಎದ್ದುನಿಂತು ಈ ರೀತಿ ಸುಡಿದನು: “ಎಲ್ಲೆ ರಾವಣೇಶ್ವರ, ಬಲಹಿನನಾದವನು ಬಲವಂತನೋಡನೆ ಸಂಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿನ್ನಬಲನಾಗುತ್ತಿರುವ ನೀನು ಶ್ರೀರಾಮನೋಡನೆ ಸಂಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಿತದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸೀತೆಯಿಂದ ನಮಗೆ ಈ ವಿಷತ್ತು ಉಂಟಾಗಿದೆಯಷ್ಟೇ. ಅಂಥ ಸೀತೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸು. ದೇವದಾನವರಿಂದಲೂ ಗೆಲ್ಲಲು ಅಸಾಧ್ಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೋಡನೆ ಹಗೆತನ ಬೇಡ. ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಅಪಶಮನಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಸೋಯ ಸಿದ್ಧ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳು.”

ಮಾವನಾದ ಮಾಲ್ಯವಂತನ ಮಾತು ರಾವಣಿಗೆ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕೋಪದಿಂದ ಹುಬ್ಬನ್ನು ಗಂಟೆಕ್ಕೆ ಸರ್ಭೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಮಾಲ್ಯವಂತನಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ನೀನು ಹಿತವಚನವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಅಪ್ಯಿಯಾದ ಮಾತುಗಳು ನನ್ನ ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಬೀಳಲೆ ಇಲ್ಲ. ಕಹಿಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿ, ಒಬ್ಬಂಟಿಗೊಂದ ರಾಮನನ್ನು ಮಹಾಸಮರ್ಥನೆಂದು ತಿಳಿದೆಯೇನು? ಶತ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದ, ನಾನು ಏರನೆಂಬ ಹೊಳೆಯಿರಿಯಿಂದ ನೀನು ಈ ತೆರನಾದ ಕರಿಷ್ಮೋತ್ತಿಗಳನ್ನಾಡಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯತ್ತೇನೆ. ರಾಮನಿಗೆ ಹೆಡರಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದೆಯೇನು? ಸುಗ್ರೀವ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಶಮಾಡುವುದನ್ನು ನೀನೆ ನೋಡುವೆ. ನನ್ನನ್ನು ಎರಡು ತುಂಡಾಗಿಸಿದರೂ ನಾನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿನು. ಇದು ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವ. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದ ರಾಮನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗಲಾರನು.”

ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ರಾವಣನು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ, ನಗರವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸುವ ಏಷಾಡುಮಾಡಿದನು. ಪೊರೆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಹಸನನ್ನೂ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಶೂರನಾದ ತನ್ನ ಮಗ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತವನ್ನೂ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಶುರಸಾರಣರನ್ನೂ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾಘಾತ್ಯ ಮಹೋದರರನ್ನೂ, ನಗರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರರಕ್ಷಣಗಾಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ವಿಧಿವಶನಾದ ರಾವಣನು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಏಷಾಡಿಗೆ ತಾನೆ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕುನು.

ಇತ್ತು ಸುಗ್ರೀವನು ವಿಭಿಂಬಣ ಜಾಂಬವಂತ ಆಂಜನೇಯ ಮುಂತಾದ ಕಹಿವೀರರೊಡನೆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ವಿಭಿಂಬಣನ ನಾಲ್ಕುರು ಮಂತ್ರಿಗಳು ಪಕ್ಷಿರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ರಾವಣನು ನಡೆಸಿದ ಏಷಾಡನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ವಿಭಿಂಬಣನು ತಿಳಿಸಿ “ಶೂರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಆಯುಧವಾಣಿಗಳಾಗಿ ನಗರವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾವಿರಾಯ ಶೂರರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾದ ರಾವಣನೆ ಉತ್ತರದ್ದಾರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಂತೂ ಹಸರಾದ ಬಿಲ್ಲಾಗಾರ. ಇವನು ನಗರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಲೆಕ್ಕಾವಿಲ್ಲದಪ್ಪ ರಾಕ್ಷಸರೂ ಆನೆ ಕುದುರೆ ತೇರುಗಳೂ ನಗರದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ” ಎಂದನು. ಆ ಬಳಿಕ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ “ರಾಮಚಂದ್ರ, ಹಿಂದೆ ರಾವಣನು ಕುಬೇರನೊಡನೆ ಯಿದ್ದಮಾಡಿದನು. ಏಯೆದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಮಾನರಾದ ಅರವತ್ತು ಲಕ್ಷ ಜನ ರಾಕ್ಷಸರು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯ ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ಅವನ ಬಳಿ ಲೆಕ್ಕಾವಿಲ್ಲದಷ್ಟಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಕೋಪಗೊಳಿಸುವುದರಕ್ಷಾಗಲಿ ಹೆಡರಿಸುವುದರಕ್ಷಾಗಲಿ ನಾನು ಈ ರೀತಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳನ್ನೆ ಸಂಹರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ನಿನಗಿಲ್ಲವೇ? ಈಗ ರಾಕ್ಷಸನ್ನೇನ್ನಕ್ಕೆ ಇದಿರಾಗಿ ವಾನರ ಸೇನೆಯನ್ನು ವ್ಯೂಹರೂಪವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸು” ಎಂದನು. ವಿಭಿಂಬಣನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪ್ರಹಸನಿಗಿದಿರಾಗಿ ಯಿದ್ದ ನಡೆಸಲು ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನೀಲನನ್ನು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ, ಮಹಾಘಾತ್ಯ ಮಹೋದರರೊಡನೆ ಯಿದ್ದಮಾಡಲು ಅಂಗದನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತವನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣ ಮಾಡಿದನು. ರಾವಣನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ತಾನೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸುಗ್ರೀವ ವಿಭಿಂಬಣರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಲಾಯಿತು. ವಾನರರು ಮನುಷ್ಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಕೂಡದೆಂದೂ, ಹಾಗೆ ಧರಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ರಾಕ್ಷಸರೂ ಧರಿಸಿದರೆ ತನಗೆ ಶತ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಲ್ಲಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುವುದೆಂದೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಪ್ಪಣ ಮಾಡಿದನು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಾಣನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಂಕೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸುವೇಲಪರ್ವತವನ್ನು ಕತ್ತಿದನು. ಸುಗ್ರೀವ ವಿಭೀಷಣರೂ ಇತರ ವಾನರರೀರರೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಆ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿದ ಅವರಿಗೆ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಬೆಳದಿಂಗಳಿನ ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಘ್ರಾತಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಅನೇಕ ದ್ವಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಆ ಲಂಕಾನಗರ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ನಗರದ ಉದ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ವಾನರರು ಸೋಜಿಗೊಂಡರು. ಸಂಪಗೆ, ಅರ್ಜೋಕ, ಮಾಪು, ಕಲಸು, ಪುನಾಗ ಮುಂತಾದ ಮರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಉದ್ಯಾನಗಳು ಇಂದ್ರನ ನಂದನವನಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲ ಮತ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಫಲಬಿಡುವ ವೃಕ್ಷಗಳು, ಗಾನಮಾಡುವ ಕೆಲೆಗಿಲೆಗಳು, ನರ್ತನಮಾಡುವ ನವಿಲಗಳು, ಶಭ್ದಮಾಡುವ ದುಂಬಿಗಳು ವಾನರರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ನೂರು ಗಾವುದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವುಳ್ಳ ಮೂರತ್ತು ಗಾವುದ ಉದ್ದವುಳ್ಳ ಆ ಲಂಕಾನಗರಿ ಉನ್ನತವಾದ ಶಿಖರಗಳಿಂದಲೂ ಘ್ರಾತಾರಗಳಿಂದಲೂ ವಿಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಶಿಖರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕ್ಯಾಲಾಸದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಪೂರ್ಯವಾಗಿದ್ದ, ಚಿತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಉದ್ಯಾನಗಳಿಂದಲೂ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದಲೂ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ರಾಷಣ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ರಾಮನು ಆಶ್ಚರ್ಯಹೊಂದಿದನು.

೪೦. ಅಂಗದನ ರಾಯಭಾರ

ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನೆ ಮೊದಲಾದ ಕಂಪಿವೀರರಿಂದ ಕೂಡಿ, ಆ ಪರ್ವತದ ತುತ್ತತುದಿಯ ಕೋಡುಗ್ಲಾನ್ನೇರಿ ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾಲ ನಿಂತು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆ ಲಂಕಾನಗರದ ಚೆಲುವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆ ನಗರದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು, ರತ್ನಾಭರಣಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತನಾಗಿ ಕೆಂಪುವಸ್ತುವನ್ನುಟ್ಟು ಕೆಂಪುವಸ್ತುವನ್ನು ಹೊಡ್ದು, ಬೆಂಗಿಂಪು ಅಂಚುಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕರಿಮೋಡದಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ರಾಷಣನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಬಿರಾವತೆದ ದಂತದ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಅವನೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಗಾಯದ ಗಂಟುಗಳು ಕಾಣಬಯಸ್ತಿದ್ದವು. ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಷಣನ್ನು ಕಂಡು ರೋಷದಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಷಣನಿಧ್ಯ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ಕ್ಷೇತ್ರಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಷಣನ್ನು ಕಂಡು ಭಯವಿಲ್ಲದೆ “ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯನೆ, ನಾನು ಯೋಜನಾಭನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸ್ವೇಹಿತ, ಹಾಗೂ ಬೃತ್ಯ. ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾರೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನ ಕರೀಣವನ್ನು ಸೆಳ್ಳಿದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಡವಿ, ಅವನನ್ನೂ ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳಿಸಿದನು. ರಾಷಣನಾದರೂ ಜಾಗ್ರತ್ಯೆಯಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ಸುಗ್ರೀವನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿನಗ್ರೀವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನರಡು ತೋಳುಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಆ ಗೋಪುರದಿಂದ ನೂಡಿದನು. ಪುಟಹೊಡೆದ ಚೆಂಡಿನಂತಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನು ಆ ರಾಷಣನ್ನು ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿಹಾಕಿದನು. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬರೆಡನೊಬ್ಬರು ಹೋರಾಡುತ್ತ ರಕ್ತದಿಂದ ಕಂಪಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ಅವರು ಹೂಬಿಟ್ಟಿರುವ ಬಾರುಗಢ ಮರದಂತೆಯೂ ಮತ್ತುಗದ ಮರದಂತೆಯೂ ತೋರಿಬಯಸ್ತಿದ್ದರು. ಮುಷ್ಟಿ ಅಂಗ್ಯಗಳಿಂದ ಹೊಡದಾಡುತ್ತ ಅವರು ಬಹುಕಾಲ ಕೂರವಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದರು. ಗೋಪುರದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಹೋರಾಡಿದರು. ನಿಂತು, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು

ಬಗಿಯಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಹುಲಿಸಿಂಹಗಳಿಂತೆ, ಆನೆಯ ಮರಿಗಳಂತೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಒಹುತಾಲ ಒಬ್ಬರನೊಬ್ಬರು ಅಷ್ಟಳಿಸುತ್ತ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದರೂ ಯಾರಿಗೂ ಆಯಾಸವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರನೊಬ್ಬರು ನುಂಗಲು, ಸಂಹರಿಸಲು ಮಾಡಾಲದಂತೆ ನಿಂತರು. ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತ ಒಬ್ಬರ ಹೊಡೆತವನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಗ್ಗತ್ತ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತ ವಂಚಿಸುತ್ತ ಕಾದಿದರು. ಈ ನಡುವೆ ರಾಖಣನು ತನ್ನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ತನ್ನಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವುದನ್ನರಿತು ಸುಗ್ರೀವನು ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ವಂಚಿತನಾದ ರಾಖಣನು ಗೋಪುರ ದ್ವಾರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತನು.

ರಾಖಣನೋಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಬಂದ ಸುಗ್ರೀವನ ಗಾಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು:

“ಮಿತ್ರನೆ, ನನೊಂದನೆ ಆಲೋಚಿಸದೆ ವಾನರೇಶ್ವರನಾದ ನೀನು ಈ ಸಾಹಸ ಮಾಡಬಹುದೆ? ನಿನ್ನ ಕೆಲಸದಿಂದ ನನ್ನನ್ನೂ ಈ ವಿಭಿಂಜನನ್ನೂ ದೊಡ್ಡ ಆಶಂಕೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿದ್ದೆ. ನೀನು ಇಂದ್ರಸಮಾನನಾದ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದರೂ ನಿನಗೆ ಆಪತ್ತಿ ಒದಗಿದ್ದರೆ ಸೀತೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಭರತ ಶತ್ರಘ್ರಿಂದಾಗಲಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದಾಗಲಿ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಏನು ಉಪಯೋಗ?”

ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ “ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಡೆಂಬಿಯ್ದಿರುವುದನ್ನರಿತು, ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಮನ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದನು.

ಆಗ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಟ್ಟ ಶಕುನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ರಾಕ್ಷಸರ ನಾಶಕಾಲ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನರಿತು, ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಸ್ವೇಷಣನ್ನು ಗರುಡವ್ಯಾಹವನ್ನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಯಣನಿಗೆ ಅಷ್ಟಣೆಮಾಡಿ ರಾಮನು ಪರ್ವತದಿಂದ ಇಳಿದನು. ಹಾಗೆ ಇಳಿದು ವಾನರ ಸೇನೆಯನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ, ವಾನರವೀರರೋಡನೆ ರಾಮನು ಧನುಷ್ಣನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಲಂಕೆಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಹೊರಟನು. ರಾಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋದ ಕಂಪನ್ಯಾದಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲವೂ ಮುಚ್ಚಿಹೋಯಿತು. ಹೀಗೆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ವಾನರಸೇನೆ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದೊಡನೆಯೇ, ಶ್ರೀರಾಮನು ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಯಣನೋಡನೆ ಲಂಕೆಯ ಉತ್ತರದ್ವಾರವನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ನಿಂತನು. ಆ ದ್ವಾರವನ್ನು ಆಯುಧವಾಣಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ರಾಖಣನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ನೀಲನು ಪೂರ್ವದ್ವಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಗದನು ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಹನುಮಂತನು ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಸೇನೆಗಳೋಡನೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದ್ವಾರದಲ್ಲಿಯೂ ರಾಮನ ಅಷ್ಟಣೆಯಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಬಂದೋಂದು ಕೋಟಿ ವಾನರರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಸ್ವೇಷದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಜಾಂಬವಂತನೋಡನೆ ನಿಂತನು. ಮಿಡತೆಗಳಂತೆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತಿದ ಈ ವಿರರನ್ನು ಕಂಡು ಲಂಕಾನಗರಿಯ ಜನರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಭೂಮಿ ಆಕಾಶ ಬೆಟ್ಟ ಗಿಡ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ವಾನರರೇ ವಾನರರು! ರಾಮಲಕ್ಷ್ಯಣರಿಂದಲೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿತವಾದ ಈ ಸೇನೆಯನ್ನು ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಜಯಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ರಾವಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸ್ವೀಕೃತನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದಮೇಲೆ, ಶ್ರೀರಾಮನು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಯೋಜಿಸಿ, ರಾವಣನಲ್ಲಿಗೆ ದೂತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿಭೀಷಣನ ಅನುಮತಿ ದೂರೆಯಲು ವಾಲಿಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು:

“ಅಂಗದ, ನೀನು ನಿಭಯನಾಗಿ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ಈ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸು - ‘ಸಾಯಲು ಬಯಿಸುವ ಎಲ್ಲೆ ರಾವಣನೆ, ದೇವರೆಂಥರೆ ಮಿಳಿಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪರೆಯರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟ ಕೊಬ್ಬಿಹೋಗಿರುವ ನಿನಗೆ ಯಮನಂತೆ ನಾನು ಈ ಲಂಕಾನಗರದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ. ಬ್ರಹ್ಮನ ವರಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ನಿನಗೆ ಕೊನೆಗಾಲ ಸಮೀಪಿಸಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಸೀತೆಯನ್ನು ನನಗೆ ತೆಂದೊಷ್ಟಿಸಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಹರಿತವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡು ನನ್ನ ಒಳಿಯಿರುವ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕೆಯ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟುತ್ತೇನೆ. ಮೂರ್ಖರಿಂದ ಕೂಡಿ ಅಧಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಲು ಇನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲವೂ ನಿನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಒಷ್ಟಿಸಲು ಇಷ್ಟಪಿಲಿದ್ದರೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡು; ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣ ನನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿದೆ. ’”

ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದ ಅಂಗದನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ, ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾವಣನನ್ನು ಕಂಡನು. ಹರಿಪುಂಗವನಾದ ಅಂಗದನು ರಾವಣನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅವನಿಗೆ ರಾಮಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಡೆಮೆಮಾಡದೆ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು.

“ಎಲ್ಲೆ ನೀಚ, ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ದೂತ. ವಾಲಿಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನ ಹೆಸರನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಿರಬಹುದು. ಅವನೇ ನಾನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿನಗೆ ಈ ರೀತಿ ಅಪ್ಪಣಿಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ - ‘ನೀನು, ಗಂಡಸಾದರೆ ಉರಿಸಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಯುದ್ಧಮಾಡು. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಂಧುಭಾಂಥರೆಡನೆ ಕೊಲ್ಲುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಸಾಯಲು ಮೂರು ತೋಕಗಳಿಗೂ ಕ್ಷೇಮವುಂಟಾಗುವುದು. ಸೀತೆಯನ್ನೊಷ್ಟಿಸಿ ನನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿದ್ದರೆ, ನೀನು ಸತ್ತು ವಿಭೀಷಣನು ಲಂಕೆಗೆ ಪ್ರಭುವಾಗುವುದನು. ’”

ಅಂಗದನು ನುಡಿದ ರಾಮಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ ರೋಷಗೊಂಡ ರಾವಣನು ಅಂಗದನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿದನು. ರಾಮನ ಅಪ್ಪಣಿಯಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಅಂಗದನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು. ರಾಕ್ಷಸರ ನಡುವೆ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಬಯಸಿದ ಅಂಗದನು ತನ್ನರಡು ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಇರುತ್ತೇವೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕೊಡವಿಬಿಟ್ಟನು. ಅನಂತರ ಅಂಗದನು ಪರ್ವತ ಶಿಖರದಂತೆ ಎತ್ತರವಾದ ರಾವಣನ ಅರಮನೆಯ ಶಿಖರವನ್ನು ಹಿಂದೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಹಿಮವರ್ತ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರವನ್ನು ಸೀಳಿದಂತೆ, ಮುರಿದು ಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ರಾವಣನಿಗೆ ಸಂಕಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕೇಳುವಂತೆ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಗಂಟ್ಯಾಗಿ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿ, ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ವಾನರರಿಗೆ ಹಂತ ತಂದನು. ರಾವಣನು ತನ್ನ ನಾಶ ಸಮೀಪಿಸಿತೆಂದುಕೊಂಡು ಕೋಪದಿಂದ ನಿಟ್ಟಿಸಿರುಬಿಟ್ಟನು. ಇತ್ತು ರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತಿನಂತೆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಿಂದಲೂ ಮುತ್ತಿದನು. ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ದೀನರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಭಯದಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಂಡರು, ಗೋಳಿಟ್ಟರು.

ಉಗ. ರಾಮು ರಾವಣರ ಯುದ್ಧಸನ್ನಾಹ – ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಯುದ್ಧ

ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದ ಸಮಾಭಾರವನ್ನು ರಾವಣನು ದೂತರಿಂದ ತಿಳಿದನು. ನಗರದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಇಮ್ಮಡಿಸಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ಏರಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲವೂ ವಾನರರು ವಾಗಿಯಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತ್ತು ತನ್ನನ್ನೇ ನೆನೆಯುತ್ತ, ಶೋಕದಿಂದ ಬೆಂದು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ರಾಮನು ಕೋಧಗೊಂಡು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ವಧಿಸಲು ವಾನರರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೇ ವಾನರರು ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುತ್ತ, ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೂ ಮರಗಳನ್ನೂ ಹೊತ್ತು ನಿಂತರು, ರಾಮನಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣಬಿಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದ ವಾನರರು ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಗಳನ್ನೂ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೂ ಮುರಿಯುತ್ತ ಬಂದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಗಳನ್ನೇರಿ, ಗೋಪುರಗಳನ್ನೂ ಕಾಂಚನ ತೋರಣಗಳನ್ನೂ ಮುರಿದರು. “ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ!” ಎಂದು ಘೋಷಿಸುತ್ತ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದರು. ಶುಮುದನು ಪೂರ್ವದ್ವಾರದಲ್ಲಿ, ಶತಬಲಿ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರದಲ್ಲಿ, ಸುಂಡನು ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಎದುರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಗದಾವಾಣಿಯಾದ ವಿಭಿಂಣನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ನಿಂತನು.

ಇತ್ತು ರಾವಣನ ಅಪ್ಪಣಿಯಂತೆ ರಾಕ್ಷಸನೇನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿತು. ಚಂದ್ರನಂತೆ ಬೆಳ್ಗಿರುವ ಮುಖವುಳ್ಳ ಭೇರಿಗಳನ್ನು ಬಂಗಾರದ ಕೋಲುಗಳಿಂದ ಬಾರಿಸಿದರು. ಇದರೊಡನೆ ರಾಕ್ಷಸರು ಶಂಖಗಳನ್ನೂ ಮೊಳಗಿಸಿದರು. ಚಂದ್ರೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬಿದ ಸಮುದ್ರದಂಡ ರಾಕ್ಷಸರು ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಶಂಖದ ಘೋಷ, ಅನೆ ಕುದುರೆಗಳ ಗಜನೆ, ರಾಕ್ಷಸರ ಸಿಂಹನಾದ ಇವುಗಳಿಂದ ಭೂಮಿ ಆಕಾಶಗಳು ತುಂಬಿಕೊಡುವು. ಈ ಕೋಲಾಹಲದ ನಡುವೆ ವಾನರರಿಗೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಯುದ್ಧ ಮೊದಲಾಯಿತು. ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠರು ಚೆನ್ನದ ಗಂಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಿಗಿದ ರಥಗಳಲ್ಲಿ ತುಳಿತು, ಕವಚಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು ‘ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ!’ ಎಂದು ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುತ್ತ ವಾನರಸೇನೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ಧರು. ಇತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಜಯವನ್ನು ಕೋರಿ ರಾಕ್ಷಸಸೇನೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿದ ವಾನರ ಸೇನೆಗೂ ರಾವಣಸೇನೆಗೂ ದ್ವಾಂಡ್ಯಯುದ್ಧ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಈಶ್ವರನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ಯಮನಂತೆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಅಂಗದನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ವಾನರರನ್ನು ಪ್ರಧಾನರಾದ ವೀರರಿಗೂ ರಾಕ್ಷಸವೀರರಿಗೂ ಘೋರಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ರಶ್ಮಿಕೇತು, ಅಗ್ನಿಕೇತು, ಸುಪ್ರಪ್ರಾ, ಯಿಷ್ಟಕೋಪರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರು ಮುತ್ತಿ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದರು. ಆದರೇನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ನೀಗಿದರು. ಇತ್ತು ವಾನರರು ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸ ವೀರರನ್ನು ದ್ವಾಂಡ್ಯಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೊಂದರು. ಮುರಿದ ಕತ್ತಿಗಳಿಂದ, ರಥಗಳಿಂದ, ಸತ್ತುಬಿದ್ಧ ವಾನರ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಅನೆ ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ರಣರಂಗ ತುಂಬಿ ಹೋಯಿತು. ತಲೆಯಲ್ಲದ ಮುಂಡಗಳು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹಾರಿದುವು. ರತ್ನ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾಗಿ ಹರಿಯಿತು. ರಾಕ್ಷಸರಾದರೂ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಚಯಿಸುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸವಾನರರು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಸೂರ್ಯನು ಮುಖುಗಿ ಕತ್ತಲಾಯಿತು. ಬಧ್ಯವೈರಿಗಳಾದ ಇವರು ಗೆಲ್ಲಿವ ಬಯಕೆಯಿಂದ, ಒಬ್ಬರ ಗುರುತನ್ನ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಅರಿಯದೆ ಹೊಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ “ಹೊಡಿ, ಬಡಿ ಕೊಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರುವೆ?” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳೇ ಸುತ್ತಲೂ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸರು ತಮ್ಮ ಬಂಗಾರದ ಕವಚದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ಜ್ಯೋತಿಲ್ಫತೆಗಳನ್ನುಳ್ಳ ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತಗಳಂತೆ ಕಾಣಿಸಿದರು. ಆ ಕಗ್ಗತ್ತಲಲ್ಲಿ. ವೇಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ರಾಕ್ಷಸರು ಕಹಿಗಳನ್ನು ತಿಂದರು. ಕಹಿಗಳೂ ಕೂಡ ಹೋಂದಿಂದ ರಥದಿಂದ ರಥಕ್ಕೆ ಹಾರುತ್ತ ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಸೀಳುತ್ತ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಕಟಗೊಳಿಸಿದರು. ಮಾವಟಿಗರನ್ನೂ ನಾರಧಿಗಳನ್ನೂ ಕೆಳಕ್ಕೆ ನೂಕಿದರು. ಬಾವುಟದ ಬಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹರಿದರು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರೂ ಸರ್ವಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾಕ್ಷಸವೀರರನ್ನು ತರಿದರು. ಹೊಡೆತ ತಿಂದು ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ವಾನರ ರಾಕ್ಷಸರ ಕೂರವಾದ ಹೋಲಾಹಲದ್ವನಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಿರಿಯಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಪ್ರಭಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಯುದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರಲು ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲರೂ ಬಾಣದ ಮುಳ್ಳ ಕರೆಯುತ್ತ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದರು. ಸಮುದ್ರಫೋಷದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಆರು ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸವೀರರು ರಾಮನ ಮೇಲೆ ಶರವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆಯಲು ರಾಮನು ಹರಿತವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನೂ ಶುಕನಾರಣರನ್ನೂ ಹೊಡೆದು ಓಡಿಸಿದನು. ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಹುಟುಗಳಂತೆ ರಾಮಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರು ಹತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇತ್ತು ಅಂಗದನು ಇಂದ್ರಜಿತನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಅವನ ನಾರಧಿಯನ್ನೂ ಕುದುರೆಯನ್ನೂ ಬಲವಾಗಿ ಹೊಡೆದನು. ನಾರಧಿ ರಥ ಕುದುರೆಗಳು ನಾಶವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರಜಿತು ಮರೆಯಾದನು. ಇಂದ್ರನನ್ನೇ ಗೆದ್ದ ಇಂದ್ರಜಿತುವನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸಿದ ಅಂಗದನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರೂ ಸುರ್ಯಿವನೂ ಹಂತಗೊಂಡರು. ಈ ನಡುವೆ ಕುಟಿತನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿಯೆ ಸಿಡಿಲಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕಹಿಸ್ತೇನ್ನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅವನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಯವುಂಟಾಯಿತು. ಆ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಜಿತುವನ್ನು ಹುಡುಕಲು ವಾನರವೀರರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಧವಾಯವು. ಆಗ ಇಂದ್ರಜಿತು ಕೂರವಾದ ಸರ್ವ ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದನು. ರತ್ನದಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರ ದೇಹ ಹೂಬಿಟ್ಟ ಮುತ್ತುಗದ ಮರದಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ರಾಕ್ಷಸವೀರನ ಬಾಣಗಳ ವೇಗವನ್ನು ಸಹಿಸಿದೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರ ತತ್ತ್ವರಿಸಿಹೋದರು. ಮಹಾ ಧನುಧಾರಿಗಳಾದ ಆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ನಾಗಘಾಶದಿಂದ ಬಂಧಿತರಾಗಿ ಹಗ್ಗ ಕಿತ್ತ ಇಂದ್ರಧ್ವಜದಂತೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರು. ಅವರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಾಣಗಳ ಹೊರತು ಇನ್ನೇನೂ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಿಳಿಕೋಡ ಹೆಡೆಯುಳ್ಳ ಬಿಲ್ಲನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಮೂರ್ಖಕೋಡ ರಾಮನನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿನು ಬದುಕುವ ಆಶೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟನು. ಕಹಿವೀರರೂ ರಾಮನನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದು ಅವನಿಗಾಗಿ ಗೋಳಿಟ್ಟರು.

ಮುಳ್ಳ ಸುರಿಸಿದ ಮೇಷದಂತೆ ಇಂದ್ರಜಿತು ಬಾಣಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ವಿಭೀಷಣ ಸುರ್ಯಿವರು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರ ಮೂರ್ಖಕೋಂದಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಸೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಕಂಡು ದುಃಖ ಉತ್ಪತ್ತಿರಿತು. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ವಾನರರು ನಿಟ್ಟಸಿರುಬಿಡುತ್ತ ಸುತ್ತಲೂ ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಇತ್ತು ಮಾಯಾವಿಯಾದ ಇಂದ್ರಜಿತು ಖರದೂಡಣಸಂಹಾರಕನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ತಿರುಗಿ ಏಳಲಾರನೆಂದೂ, ವಾನರರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಿಷ್ಟಲವಾದುವೆಂದೂ, ರಾಕ್ಷಸರು ಇನ್ನುಮುಂದೆ ನಿಖಿಲತರಾಗಿರಬಹುದೆಂದೂ ಹೇಳಿ ನೀಲ, ನಳ, ಜಾಂಬವಂತ, ಹನುಮಂತ ಮುಂತಾದ ವೀರರನ್ನು ಬಾಣಗಳಿಂದ ನೋಯಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ಮಾತನ್ನು

ತೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸತ್ತನೆಂದು ತಿಳಿದು ರಾಕ್ಷಸರು ಹಣಧ್ವಲಿಮಾಡಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಜಯಿಸಿ ತನಗೆ ಹರುಷವನ್ನು ತಂದ ಮಗನನ್ನು ರಾವಣನು ಗಾಥವಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಗೆಲುವಿನಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮೆದಿಯುಂಟಾಯಿತು.

ಇತ್ತೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸುಗ್ರೀವನು ಭಯಗೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ವಿಭೀಷಣನು “ಸುಗ್ರೀವ, ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಡು. ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಡುವುದನ್ನು ತಡೆದುಕೊ. ಅದ್ವಾವಿದ್ವರೆ ಈ ಇಬ್ಬರು ವೀರರು ಬಹುಬೀಗೆ ಮೂರ್ಖ ತಿಳಿದೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ನನ್ನನ್ನು ಕಾಬಾಡು. ಸತ್ಯವಂತರಿಗೆ ಅಪಮೃತ್ಯುವಿನ ಭಯವಿಲ್ಲ. ಇವರು ಮೂರ್ಖ ತಿಳಿದು ಏಳುವವರೆಗೆ ಪಲಾಯನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಈ ವಾನರ ಸೇನೆಗೆ ಧ್ಯೇಯ ಹೇಳಿ, ಇದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಅವನ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಒರಸಿದನು. ಅನಂತರ ಆಂಜನೇಯ, ಅಂಗದ, ನಳ, ನೀಲ ಮುಂತಾದ ವೀರರು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದು ದೀನರಾಗಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತು ಅವರನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದರು.

೮೯. ಸೀತಾಪ್ರಲಾಪ – ನಾಗವಾಶ ವಿಮೋಚನೆ

ರಾಮಚಂದ್ರ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ, ನಿನ್ನ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಾಣ ಗರುಡನಾದ ನಾನು ನಿನಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ವಿಪತ್ತನ್ನು ತೇಳಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ.

ಇತ್ತೆ ರಾವಣನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮದಿದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಧ್ವಜಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಮರಣವನ್ನು ಸಾರುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು

ತಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರಿಜಟೆ ಮುಂತಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೇಳಿದನು:
“ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮಾಡಿರೆಂದು ಹೇಳಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪ್ರಷ್ಟಿಕವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು
ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ತೋರಿಬಿನ್ನಿ. ರಣಭೂಮಿಗೆ ಬಂದು ವಿಮಾನದಿಂದಲೇ ಸೀತೆ
ಅಶೆಯಲ್ಲವನ್ನೂ ತೋರಿದು ನನ್ನನ್ನು ನೇರುವಳಿ.”

ರಾವಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತೇಯರು, ದುಃಖದಿಂದ ಸೋತಿದ್ದ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಪ್ರಷ್ಟಿಕವಿಮಾನದಲ್ಲಿ
ಆಕೆಯನ್ನು ಕೂರಿಸಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತೋರಿಸಲು ನಡೆದರು. ರಣಭೂಮಿಗೆ ಬಂದು ವಿಮಾನದಿಂದಲೇ ಸೀತೆ,
ಸತ್ತ ಕೆಹಿಸೇನೆಯನ್ನೂ ಬಾಣದ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದೆ ಮಲಗಿ ಜಾರಿದ ಬಿಲ್ಲಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನೂ
ತಂಡಳಿ. ಪ್ರಯಂತಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನನ್ನೂ ಅವರ ಬಳಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನೂ ನೋಡಿ ಸೀತೆಗೆ ದುಃಖ ಕಟ್ಟಿ
ಬಡೆಯಿತು. ಅವರು ಮಾಡಿರೆಂದೆ ಆಕೆ ಭಯಗೊಂಡಳಿ. “ಅಯ್ಯೋ, ನಾನು ಸುಮಂಗಲಿಯಿಂದೂ
ಪುತ್ರವತಿಯಾಗುವೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮಾತು ಸುಜ್ಞಾಯಿತು. ಇವರು ನನಗಾಗಿ ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿ
ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರಲ್ಲವೇ? ಆದರೇನು? ಅದೆಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಟಲವಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಸ್ತಗಳನ್ನು
ವಡೆದು ವೀರರೆಂದು ಹೆಸರುಗೊಂಡ ನೀವು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನಿಂದ ಮಾಡಿರಾ? ಯುಧ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಇದಿರಿಸಿ
ಯಾವನೂ ಬದುಕಿಹೋಗಲಾರನೆಂದಮೇಲೆ ನೀವು ಮಾಡಿದಿರುವುದು ನನ್ನ ದೌಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ನಾನು
ರಾಮನಿಗಾಗಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗಾಗಲಿ ಶೋಕಪಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ವನವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಮತ್ತಳನ್ನು ಕಾಣಲು
ತೆವಕಪಡುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಅತ್ಯೆಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಸೀತೆ ಗೋಳಿಟ್ಟಳಿ. ಆಗ
ಶ್ರಿಜಟೆಯಿಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ ನುಡಿದಳಿ: “ಎಲ್ಲೆ ಸೀತೆ, ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಾದ
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸತ್ತಿದ್ದರೆ ವಾನರರ ಮುಖಗಳು
ಹೋಧದಿಂದಲೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದವೇ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ವಾನರಸೇನೆ ಧ್ವಜಪಟವಿಲ್ಲದ ನಾವೆಯಂತೆ
ಉತ್ಸಾಹಹೀನವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ರಘುವೀರರನ್ನು ಯಾರೂ ಹೊಲ್ಲಿಲಾರರು. ನಾನು ಸುಳಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ.
ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದ ಈ ಮಾತನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಹಾತಿವೃತ್ತಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು
ಸೂರ್ಗೊಂಡಿದೆ. ಇವರು ಮುಖ ಕಾಂತಿಯ ಇವರು ಮಾಡಿದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರು
ಬದುಕುಪಡಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಶೋಕವನ್ನು ಬಿಡು. ” ಶ್ರಿಜಟೆಯ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಸೀತೆಗೆ
ಸಮಾಧಾನವಾಗಲು ಪ್ರಷ್ಟಿಕವಿಮಾನವು ಆಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿತು. ಆದರೆ ಸೀತೆ
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸುತ್ತ ಅವರಿಗಾಗಿ ಚಿಂತಿಸತೋಡಿದಳಿ.

ಇತ್ತೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತ ವಾನರವೀರರು ಅವರನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದು ನಿಂತಿರಲು, ಧ್ಯೇಯವಂತನಾದ
ರಾಮನು ಮೂಳೆ ತಿಳಿದೆದ್ದನು. ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ರಕ್ತದಿಂದ ನೆನೆದ ದೇಹದಿಂದ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು
ನೋಡಿ ಕಟ್ಟಿರು ಸುರಿಸಿ ಗೋಳಿಟ್ಟನು. “ಅಯ್ಯೋ, ಯುಧ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದು ಬಿಡಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ
ಸೀತೆಯಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ನನ್ನ ಬದುಕಿನಿಂದೇನು? ಸೀತೆಯಿಂತಹ ಹಂಡತಿ ಹುದುಕಿದರೆ ಈ ಯೋಕದಲ್ಲಿ
ದೊರಕಬಹುದು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂತಹ ತಮ್ಮ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲಿ ದೊರಕಿಯಾನು? ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಲ್ಲದೆ ನಾನು
ಜೀವದಿಂದಿರಲಾರೆ. ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ, ಕೃತೆಗೆ, ಮಗನು ಬರುವನೆಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುಮಿತ್ರೆಗೆ
ಹೇಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸಲಿ? ಏನೆಂದು ನುಡಿಯಲಿ? ಹೇಗೆ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲಿ? ಭರತ ಶತ್ರುಷ್ಣರಿಗೆ ಏನೆಂದು

ಉನ್ನರಲ್ಲಿ? ನನಗಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಈ ಅವನ್ನೇ ಬಂದುದ್ದಲ್ಲವೇ? ನನ್ನ ಭಾಳಿಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ನಿತ್ಯವೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನೀನು ಈಗೇಕೆ ಮಾತನಾಡದಿರುವಿ? ನನ್ನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದಂತೆಯೆ ಈಗ ನಾನೂ ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೋಗುತ್ತೇನೆ. ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಕೋಹಿಷ್ಠನಾದರೂ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ದಿನವೂ ಅಪ್ರಯಾದ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳಿಂದ ಕಾರ್ಕಿರ್ವಿಯಾಜ್ಞನನು ಸಾಧಿಸಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಎರಡೇ ತೋಳುಗಳಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದನು. ವಿಭಿಂಘನಿಗೆ ನಾನು ಹೊಟ್ಟು ಮಾತು ಸುಳಾಯಿತು. ಸುಗ್ರೀವ, ಅಂಗರನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಾನರ ಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ತೀಷ್ಣಿಂಥಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗು. ಹನುಮಂತನು ನನಗಾಗಿ ಮಹತ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿರನು. ವಾನರರು ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಮೇರೆದರು. ಸ್ನೇಹಿತರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ತೋರಬೇಕಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ನೀನು ಮಾಡಿ ಮೇರೆದೆ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಹೋಗಬಹುದು.” ರಾಮನ ದುಃಖಪೂರಿತವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಹಿಗಳು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದರು.

ಈ ವೇಳೆಗೆ ಗದೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ವಿಭಿಂಘನನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಮರಣದಿಂದ ತನ್ನ ಬಯಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುರಿದು ಬಿಡ್ಡವೆಂದು ಅವನು ಬಹುವಾಗಿ ಶೋಕಿಸುತ್ತಿರಲು ಸುಗ್ರೀವನು ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು. ಆಗ ಸುತ್ತೇಣನು “ಸುಗ್ರೀವ, ಹಿಂದೆ ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ನಡೆದ ಯಿದ್ದದಲ್ಲಿ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬದುಕಿಸಲು ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಮೂಲಿಕೆಗಳು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ತಳದಲ್ಲಿವೆ. ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಬಳಿಯಿರುವ ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ದೊರ್ಣಣ ಪರವತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಲ್ಯವೆಂಬ ಮೂಲಿಕೆ ಇದೆ. ಹನುಮಂತನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಆ ಮೂಲಿಕೆಯನ್ನು ತರಲಿ” ಎಂದನು. ಈ ನಡುವೆ ಮೇಘಗಳನ್ನು ಚೆದರಿಸುತ್ತ, ಸಮುದ್ರದ ನೀರನ್ನು ಎರಚುತ್ತಾ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಡುಗಿಸುತ್ತ ಗಾಳಿಯೊಂದು ಬೀಸಿತು. ಆ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಮರಗಳು ಬುಡಮೇಲಾದುವು. ಸರ್ವಗಳು ಹೆದರಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಾವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಾನರರು ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ತೇಜಸ್ಸಿಯಾದ ಗರುಡನು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡರು. ಗರುಡನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಹಾವುಗಳು ಹೆದರಿ ಓಡಿಹೋದುವು. ಗರುಡನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವರ ದೇಹವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಸವರಿದನು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಗಾಯಗಳು ಮಾಯವಾಗಿ ಅವರ ತೇಜಸ್ಸು ವೀರ್ಯವೂ ಇಮ್ಮುದಿಯಾದುವು. ಹಾಗೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ತಂದನು. ತಮ್ಮನ್ನು ಆ ಮಹತ್ವಾದ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ ಅವನಾರೆಂದು ಕೇಳಲು ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಗರುಡನು ಹೇಳಿದನು: “ರಾಮಜಂದ್ರ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ, ನಿನ್ನ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಾಣ. ಗರುಡನಾದ ನಾನು ನಿನಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ. ದೇವೇಂದ್ರನೆ ಬಂದರೂ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತವಿನ ಈ ನಾಗಾಶವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಕ್ಷೂರಸರ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಕದುವಿನ ಮತ್ತುಳು. ರಾಕ್ಷಸನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಬಾಣರೂಪವಾಗಿ ಹೊಕ್ಕಿವೆ. ಈಗ ನಿಮಗೆ ಬಂದ ಈ ವಿಪತ್ತಿ ನಾಶವಾದರೂ ಮಾಯಾಯಿದ್ದವನ್ನು ಮಾಡುವ ಈ ರಾಕ್ಷಸರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕು. ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ನೀನು ಬಹುಬೇಗೆ ರಾವಣನನ್ನು ಹೊಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ. ನನಗೆ ಹೊಗಲು ಅಪ್ಪಣಿಕೊಡು.” ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಗರುಡನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಬೀಳುತ್ತಂಡು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹಾರಿಹೋದನು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮೂರ್ಖ ತಿಳಿದು ಮೊದಲಿನಂತಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ವಾನರರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭೇರಿಶಂಖಗಳನ್ನು ಶಭ್ದಮಾಡಿ ಯಿದ್ದಮಾಡಲು ಉತ್ತಾಪದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾದರು.

ಉ. ಧೂಮಾಕ್ತ, ವಚನಂತ್ರ, ಅರಂಘನ

ಇತ್ತ ವಾನರರ ಹಂಡಸಂಚಕದ್ವಾಯಿನ್ನ ಕೇಳಿ, ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನ ನೋಡಿ ರಾಘನು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು: “ಮೇಘದಂತ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ವಾನರರ ಸಂತೋಷ ಮೇರೆಯನ್ನ ಮೀರಿದಂತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ನಾಗಾಶದಿಂದ ಬಂಧಿತರಾಗಿದ್ದರೂ ವಾನರರ ಸಂತೋಷ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವನ್ನುಂಟಮಾಡುತ್ತಿದೆ” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು, ಕಹಿಗಳ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನ ತಿಳಿದುಬರಲು ದೂತನೊಬ್ಬನನ್ನ ಕೆಳುಹಿಸಿದನು. ಲಂಕಾನಗರದ ಪ್ರಾಕಾರವನ್ನ ಏರಿ, ವಾನರಸೇನೆಯ ನಿಜವಾದ ಸಮಾಜಾರವನ್ನ ತಿಳಿದು ಬಂದ ಚಾರನು, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ನಾಗಾಶದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದುದನ್ನೂ ಅಡಕ್ಕಾಗಿ ವಾನರರು ಹಂಡಗೊಂಡಿರುವರೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ದೂತನ ಮಾತನ್ನ ಕೇಳಿ ಚಿಂತಯಿಂದ ರಾಘನ ಮುಖ ಶುಗ್ಗಿತು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ನಾಗಾಶ ವ್ಯಧವಾದುದನ್ನ ಕೇಳಿ ರಾಘನಿಗೆ ಬಂದೇತಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋಪವೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಉಂಟಾದವು. ಕೋಪಗೊಂಡ ಹಾವಿನಂತೆ ನಿಟ್ಟಸಿರುಬಿಡುತ್ತ ವೀರನಾದ ಧೂಮಾಕ್ತನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನ ಕುರಿತು ರಾಮನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣಿಮಾಡಿದನು.

ಧೂಮಾಕ್ತನ ಮಾತಿನಂತೆ ರಾಕ್ಷಸರ ಸೇನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿತು. ದೇಹಕ್ಕೆ ಗಂಟೆಗಳನ್ನ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಭಯಂಕರಾಕಾರದ ರಾಕ್ಷಸರು ಸೇನಾಪತಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದರು. ಗದೆ ಕತ್ತಿ ತಾಟಿ ಖಡ್ಡ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನ ಧರಿಸಿ ರಾಕ್ಷಸವೀರರು ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಕಹಿ ಮತ್ತು ಸಿಂಹದ ಮುಖಗಳಂತೆ ಕತ್ತೆಗಳನ್ನ ಕಟ್ಟಿದ ಮನೋಹರವಾದ ಬಂಗಾರದ ತೇರನ್ನ ಏರಿ ಧೂಮಾಕ್ತನು ಹೊರಟನು. ಆಗ ಹದ್ದುಗಳು ರಾಕ್ಷಸ ಸೇನೆಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಹಾರಿದುವು. ಸೇನಾಪತಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ರಕ್ತದಿಂದ ನೆನೆದ ತಲೆಯಿಲ್ಲದ ಮುಂಡವು ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕೂಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು. ಮುಗಿಲು ರಕ್ತದ ಮಳಯನ್ನ ಸುರಿಸಿತು. ಭೂಮಿ ನಡುಗಿತು. ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿಯಿತು. ಈ ಅಪಶಮನಗಳಿಂದ ಸೇನಾಪತಿಯ ಮನಸು ಕಳವಳಗೊಂಡರೂ ತನ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನ ಹನುಮಂತನಿಧ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ಬಯ್ಸಿನು.

ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ರಾಕ್ಷಸನೇನೆ ಬಯತ್ತಿರುವುದನ್ನ ಕಂಡು ವಾನರರು ಉತ್ತಾಹದಿಂದ ಸಿಹನಾದ ಮಾಡಿದರು. ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಕಹಿಗಳಿಗೂ ಧ್ವಂಧ್ಯಯುದ್ಧ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಬಂಡೆ ಗಿಡ ಇವುಗಳಿಂದ ವಾನರರು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನ ಸೇಳಿದರು. ರಾಕ್ಷಸರೂ ವಾನರರನ್ನ ಗದೆಗಳಿಂದಬಳಾ ಕತ್ತಿಗಳಿಂದಬಳಾ ಸೇಳಿದರು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ರಕ್ತವನ್ನ ಕಾರಿದರು; ಕೆಲವರು ಅಂಗವಿಹಿನರಾದರು. ಆನೆಕುದುರೆಗಳು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಪ್ಪು ಮಡಿದುಬಿದ್ದವು. ಕಹಿಗಳು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನ ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದರು. ವಾನರರ ಏಟನ್ನ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ರಾಕ್ಷಸನೇನೆ ಓಡತೋಡಗಿತು. ಓಡತ್ತಿರುವ ರಾಕ್ಷಸ ಸೇನೆಯನ್ನ ಕಂಡು ಕೋಪಗೊಂಡ ಧೂಮಾಕ್ತನು ಕಹಿಗಳನ್ನ ಎದುರಿಸಿದನು. ಅವನ ಹೊಡತವನ್ನ ಸಹಿಸದೆ ಕೆಲವರು ಕಹಿಗಳು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುಬಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಮೂರ್ಖಗೊಂಡರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ನೆನೆದರು. ಉಳಿದವರು ಓಡತೋಡಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಧನುಧಾರಿಯಾದ ಧೂಮಾಕ್ತನು ನಗುತ್ತ, ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನ ಮುರಿಯತ್ತ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು.

ವಾನರಸೇನೆ ಹೀಗೆ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹನುಮಂತನು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಬಂಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೋಟದಿಂದ ಧೂಮಾಕ್ಷನನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಅವನ ರಥದ ಮೇಲೆ ಆ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಎನೆದನು. ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಕಂಡು ರಾಕ್ಷಸನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ತೇರಿನಿಂದ ಧುಮುಕಿ ಗರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತನು. ಹನುಮಂತನು ಬೀಸಿದ ಬಂಡೆಯಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನ ತೇರು ಕತ್ತಿಸಹಿತವಾಗಿ ಮುರಿದುಬಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಹನುಮಂತನು ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಆ ಬಳಿಕ ಹನುಮಂತನು ಗರೆ ಹಿಡಿದು ಅಟ್ಟಿಬರುತ್ತಿರುವ ಧೂಮಾಕ್ಷನನ್ನು ಬೆಟ್ಟಿದಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ಆ ಏಟನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಧೂಮಾಕ್ಷನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಲು, ರಾಕ್ಷಸರು ಹೆದರಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಧೂಮಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂಡು ರಕ್ತದ ಹೊಳೆಯನ್ನು ಹರಿಯಿಸಿ ಹನುಮಂತನು ವಾನರರಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ತಂದನು.

ಧೂಮಾಕ್ಷನ ವರ್ಧೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಟಗೊಂಡ ರಾವಣನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಜಯಿಸಲು ವರ್ಜುದಂಷ್ಟುನನ್ನು ತಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಶಾರರಾದ ರಾಕ್ಷಸವೀರರು ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಆನೆಗಳನ್ನು ಏರಿ, ಬಂಗಾರದ ತೇರನ್ನು ಏರಿ ಹೊರಟ ಮಾಯಾವಿಯಾದ ವರ್ಜುದಂಷ್ಟುನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊರಟರು. ಧೂಮಾಕ್ಷನಿಗುಂಟಾದ ಅಪಶಕುನಗಳೇ ವರ್ಜುದಂಷ್ಟುನಿಗೂ ಆದುವು. ಆದರೂ ಅವನು ಅವುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ದ್ಯುರ್ಯು ತಂದುಕೊಂಡು ಅಂಗದನಿಧ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟನು. ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ವಾನರರು ಹರ್ಷದಿಂದ ಹುರಿಗೊಂಡು ಬಾಹುಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಾನರರಿಗೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಷೋರಯುಧವಾಯಿತು. ವರ್ಜುದಂಷ್ಟುನಾದರೂ ವಾನರರನ್ನು ಹೆದರಿಸುತ್ತ ಪ್ರಜಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಶವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಯಿಮನಂತೆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ರಾಕ್ಷಸರೂ ಚೈಮೇಲೆ ಎಷ್ಟರವಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ಕಹಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದರು. ರಾಕ್ಷಸರ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಇಷ್ಟುಡಿ ಆವೇಶಕೊಂಡಿದ ಅಂಗದನು ಕೋಟದಿಂದ ಸಿಂಹವು ಕುದ್ರಮೃಗಗಳನ್ನು ತರಿಯಿವಂತೆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಅಂಗದನ ಹೊಡೆತವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ, ವಾಯುವಿನಿಂದ ಚೆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೇಘದಂತೆ ರಾಕ್ಷಸನೇನೆ ತತ್ತುರಿಸಿ ಹೋಯಿತು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಜುದಂಷ್ಟುನು ಬಾಣದ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ ಅಂಗದನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ತನ್ನಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು, ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದುಹೊಗಿದ್ದ ಅಂಗದನು ವರ್ಜುದಂಷ್ಟುನನ್ನು ಮರದಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ಆದರೆ ವರ್ಜುದಂಷ್ಟುನು ಆ ಮರವನ್ನು ಬಾಣದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಲು ಮತ್ತೆ ಬೆಟ್ಟಿದಿಂದ ಅಂಗದನು ಅವನ ರಥವನ್ನು ಹುಡಿಗೆಟ್ಟಿದನು. ಆ ಬಳಿಕ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಗದೆಯಿಂದಲೂ, ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಯುದ್ಧ ಜರುಗಿತು. ಜಯವನ್ನು ಬಯಸಿ ಅಂಗದ ವರ್ಜುದಂಷ್ಟು ರು ಬಹುಕಾಲ ಹೋರಾಡಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಅಂಗದನು ಹರಿತವಾದ ಖಡ್ಡವನ್ನು ಸೆಳೆದು ವರ್ಜುದಂಷ್ಟನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ವರ್ಜುದಂಷ್ಟನ ಸಾವನ್ನು ಕಂಡು ರಾಕ್ಷಸರು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಲಂಕೆಗೆ ಓಡಿಕೊಂಡರು.

ವರ್ಜುದಂಷ್ಟನ ವರ್ಧೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಯುದ್ಧಪ್ರಯೋಗ ಆದ ಅರ್ಹಂಪನನನ್ನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ತಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ರಾವಣನ ಅಷ್ಟೇಯಂತೆ, ಮುಗಿಲಿನ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಅತನು ಚೆನ್ನದ ಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತ ದೊಡ್ಡ ರಥವನ್ನೇರಿ ಭಯಂಕರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಡೆದನು. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಹೆದರದ, ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತಿದ್ದ ಅರ್ಹಂಪನನು ರಾಕ್ಷಸರ ನಡುವೆ ಸೂರ್ಯನಂತೆ

ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಅಕಂಪನನ ಎಡಗಳ್ಲಿ ಅದುರಿತು. ಕತ್ತು ಬಿಗಿಯಿತು. ಮುಖದ ಕಾಂತಿ ಕುಗ್ಗಿತು. ವೋಡಗಳು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನಂಬು ಮಾಡಿದ್ದು. ರಥದ ಕುದುರೆಗಳು ಮಗ್ನಿಸಿದ್ದು. ಆದರೆ ಆ ಶಕುನಗಳಿಗೆ ಹೆದರದೆ ರಾಕ್ಷಸವೀರನು ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದ್ದನು.

ವಾನರಸೇನೆಗೂ ರಾಕ್ಷಸನೇನೆಗೂ ಯುದ್ಧ ಮೊದಲಾಯಿತು. ರಾಕ್ಷಸರ ಮತ್ತು ವಾನರರ ಕಾಲೀನ ಹೊಡತೆಂದುಂಟಾದ ರೇಸಿಮೆಯಂತಹ ಧೂಳ ಭೂಮಿ ಆಕಾಶಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಆ ಧೂಳಿನಿಂದ ಒಬ್ಬರನೊಬ್ಬರು ನೋಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಥವಾಗಲಿ ಅನೆಕುದುರೆಗಳಾಗಲಿ ಬಾವುಟಗಳಾಗಲಿ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಧೂಳಿನ ಕೋಲಾಹಲದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೇ ಹೊಡೆದರು. ವಾನರರು ವಾನರರನ್ನೇ ಹೊಡೆದರು. ಅಂತೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವಾಗಿ ರಣರಂಗವು ಶವಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಕಂಪನ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಉತ್ಸಾಹಗೋಳಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ತಾನೂ ಮದಿಸಿ, ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತ, ವಾನರವೀರರ ಮೇಲೆ ಬಾಣದ ಮೇಲೆ ಕರೆದನು. ಅವನ ಬಾಣಗಳೆಡರಿಗೆ ಕಹಿಗಳು ನಿಲ್ಲದಾದರು. ಅಕಂಪನನಿಂದ ಕಹಿಗಳಿಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನು ಅವನ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿಬಂದನು. ಆಗ ವಾನರವೀರರು ಆಂಜನೇಯನನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದುನಿಂತರು. ಅಕಂಪನನು ಆತನನ್ನು ಬಾಣಗಳಿಂದ ನೋಯಿಸಲು, ಆತನು ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಅವನ ಇದಿರಾಗಿ ಓಡಿಬಂದನು. ಬೆಟ್ಟಪೊಂದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ದೇವೇಂದ್ರನು ವೆಚ್ಚಾಯಿಧರಿಂದ ವೃತ್ತಾಸುರನನ್ನು ಹೊಡೆದಂತೆ ಹನುಮಂತನು ಅಕಂಪನನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಆದರೆ ರಾಕ್ಷಸನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅದು ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಯಿತು. ಕೌರಾಧದಿಂದ ತಪ್ತನಾದ ಮಾರುತಿ ವೃಕ್ಷಪೊಂದನ್ನು ಕಿತ್ತು ಯಾಮನಂತೆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸತೋಡಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಶರದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದ ಅಕಂಪನನನ್ನನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದನು. ಆ ಹೊಡೆತದ ರಭಸವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ರಾಕ್ಷಸನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಂದು ಮರಣಹೋಂದಿದನು. ಸತ್ತ ರಾಕ್ಷಸವೀರನನ್ನು ಕಂಡು, ಉಳಿದವರು ಬಿಟ್ಟಮಂಡಗಳಿಂದ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಭಯದಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡುತ್ತ ಲಂಕೆಗೆ ಓಡಿಹೋದರು. ಇತ್ತು ಗಂಡು ವಾನರರು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿದರು.

೪೪. ಪ್ರಹಸನ ಮರಣ

ಅಕಂಪನನ ಮರಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನ ಮುಖ ಕಂಡಿಕೋಯಿತು. ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ಚಿಂತಿಸಿ, ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚನೆಮಾಡಿ, ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೂ ನಗರದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸೇನಾನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿದನು. ಆ ಬಳಿಕ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದ ಪ್ರಹಸನನ್ನು ಕುರಿತು “ಪ್ರಹಸನ, ಶತ್ರುಗಳು ನಗರವನ್ನು ಮತ್ತಿರುವ ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಮಾಡದೆ ಬೇರೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲ. ನಾನು, ಕುಂಭಕರ್, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಮತ್ತು ನೀನು ಈಗ ಈ ಯುದ್ಧದ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನೇನೆಯೋಡನೆ ಈಗ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಡು. ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡ ವಾನರಸೇನೆ ಅವಕಾಶದಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಸಿಂಹವನ್ನು ಕಂಡ ಆನೆಗಳಂತೆ ವಾನರಸೇನೆ ಓಡಿಹೋಗಲು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸುಲಭವಾಗಿಯ ನಿನ್ನ

ವಶರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರಣವುಂಟಾದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಶ್ರೇಯನ್ನು ಮತ್ತೇನಿದೆ? ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?” ಎಂದನು.

ಶುರ್ಕಾಚಾರ್ಯರು ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವಂತೆ, ಪ್ರಹಸ್ತನು ರಾವಣನಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು. “ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಯೋಚಿಸಿ ಈ ರೀತಿ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೊಷ್ಟಿಸುವುದೇ ಲೇನು. ಹಾಗೆಲ್ಲದಿಷ್ಟರೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡದೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ ಸತ್ಯ ತನಾಗಿರುವ ನಾನು, ನಿನಗೆ ಹಿತವನ್ನೇ ಮಾಡಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಾಣವನ್ನು ಒಷ್ಟಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯವುದಿಲ್ಲ” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ತನ್ನ ಸೇನೆಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಲು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಲಂಕಾನಗರದೆಲ್ಲ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಿಸಿ, ರಾವಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಬೇಡಿ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋರಣನು. ಆಗ ರಣಭೇರಿಯನ್ನು ಭಯಿಂಕರವಾಗಿ ಹೊಡೆಯಲಾಯಿತು. ಬಂಗಾರದ ಒಡವೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ, ಸರ್ವಾಂಗಿಜಿಂದ ತುಂಬಿದ ರಥವನ್ನೇರಿ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಹೋರಣನು. ಅವನ ಮುಂದೆ ರಾಕ್ಷಸವೀರರು ಶಂಖದುಂಡಬಿಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತ. ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುತ್ತ ಮುನ್ನಗ್ರಿದರು. ನಗರದ ಪೂರ್ವದ್ವಾರದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನೇನೆ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಹೋರಣಲು, ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಪಟ್ಟಿಗಳು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ರಥಗಳನ್ನು ಅಪ್ರದರ್ಶಿಣವಾಗಿ ಸುತ್ತಿದುವು. ನರಿಗಳು ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಉಗುಳತ್ತ ಕೂಗಿದುವು. ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಉಲ್ಲಿಗಳು ಉದುರಿದುವು. ಪ್ರಹಸ್ತನ ರಥದ ಮೇಲೆ ರಕ್ತದ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಅವನ ಸಾರಧಿಯ ಚಾಟಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬಿಂದುಹೋಯಿತು. ಕುದುರೆಗಳು ಮುಗ್ಗರಿಸಿದುವು. ಆದರೆ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಇವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಜಯಪಡೆಯಿವ ಆಸೆಯಿಂದ ವಾನರ ಸೇನೆಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ಬಂದನು.

ಇತ್ತ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ರಾವಣನ ಸ್ಯಾನ್ಯಾಸ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಹಸ್ತನೆ ಸೇನಾಪತಿ ಎಂಬ ವಿಷಯ ವಿಭಿನ್ನನಿಂದ ತಿಳಿಯಿತು. ಪ್ರಹಸ್ತನು ಏರ; ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನು; ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಎಂಬುದೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿಯೆ ಕತ್ತಿ ಗದೆ ಒನಕೆ ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ಆಯುಥಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ರಾಕ್ಷಸನೇನೆ ಎದುರಾಯಿತು. ವಾನರರೂ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಬಯಸಿ ಹೂಬಿಟ್ಟ ಮರಗಳನ್ನೂ ಅಗಲವೂ ಉದ್ದೇಶ ಆದ ಕಲ್ಲಿಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ನಿಂತರು.

ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ವಾನರರಿಗೂ ಹೊಡಲಾದ ಅಂದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಬಾಣದ ಮಳೆಯನ್ನು ಶರೆದು ವಾನರರನ್ನು ನೋಯಿಸಿದರು. ವಾನರರೂ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕಲ್ಲಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಹೊಡೆದರು. ಎದೆ ಒಡೆದು ಬಿಂದು, ರುಂಡಮುಂಡಗಳು ಬೇರೆಯಾದ, ಎರಡೆರಡು ಸೀಳಾಗಿ ಬಿಂದು ಏರರಿಗೆ ಲೆಕ್ಕವೆ ಇಲ್ಲ. ಮುಖದಿಂದ ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ಜೀರಿಡುತ್ತ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರು ಹೋರಾಡಿದರು. ವಾನರರು ಹೋರಾಡಲು ತಂದ ಶ್ಯಾಲ ವೃದ್ಧಗಳೊಡನೆ ಸತ್ಯಬಿಂದು ಏರರ ಹಣದರಾಶಿ ಪರ್ವತದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಹಸ್ತನ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ನರಾಂತರ, ಕುಂಭಹನು, ಮಹಾನಾದ ಮತ್ತು ಸಮುನ್ನತರು ಅನೇಕ ವಾನರರನ್ನು ಕೊಂಡು ತಾವೂ ವಾಣಬಿಟ್ಟರು. ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಸತ್ಯಾದನನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಹಸ್ತನು ಕೋಪದಿಂದ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಾನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಭಯಿಂಕರವಾಗಿ ದ್ವಾನಿಮಾಡುತ್ತ, ವಾನರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಹಸ್ತನನ್ನು ನೋಡಿ, ನೀಲನೆಂಬ ವಾನರವೀರನು ಅವನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಸೆಳೆದು ಬಿಟ್ಟೊಡನೆ ಸರ್ವಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನ ಬಾಣಗಳು ನೀಲನನ್ನು

ನೋಯಿಸಿದ್ದರು. ಆಗ ನೀಲನು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಮರವನ್ನು ಕೀತು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದನು. ಮತ್ತೆ ಪ್ರಕಟಿಸು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಡಲು, ಶರತ್ತಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮಳೆಯನ್ನು ಗೂಡಿ ಕಣ್ಣಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಹಿಸುವಂತೆ, ನೀಲನು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಬಳಿಕ ನೀಲನು ಸಾಲಪ್ಪಕ್ಕದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು, ಹಾರಿ ನೆಗೆದು ಅವನ ಕ್ಯಾರ್ಯಿಂದ ಬಿಳಿಯನ್ನು ಸೆಳೆದು ಮುರಿದುಹಾಕಿ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿದನು. ಬಿಳ್ಳಿ ಮುರಿದು, ಕುದುರೆ ಸಾಯಲು, ರಥದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸು ಧುಮುಕಿ ಒನಕೆಯಿಂತಕ ಮುಸಲಾಯಿದವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ಹುಟ್ಟು ಹಗೆಗಳಾದ ಆನೆಗಳಂತೆ ಅವರಿಭ್ವರೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ರತ್ನದಿಂದ ತೊಯ್ದು ದೇಹವುಳ್ಳ ಅವರಿಭ್ವರೂ ಒಹುಕಾಲ ವೃತ್ತಾಸುರ ದೇವೇಂದ್ರರಂತೆ ಹೋರಾಡಿದರು. ಆಗ ಕೋಷದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸು ತನ್ನ ಒನಕೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ನೀಲನಿಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ಬರಲು, ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಕಲ್ಲನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ನೀಲನು ಅವನನ್ನು ಹೊಡಿದ್ದನು. ತಲೆಗೆ ತಗುಲಿದ ಆ ಕಲ್ಲಿನ ಹೊಡಿತದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸು ತಲೆ ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಅವನು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನು. ಬುಡ ಕತ್ತರಿಸಲು ಬೀಳುವ ಮರದಂತೆ ರತ್ನ ಸುರಿಯುತ್ತ ಬಿಧ್ಯು ಸೇನಾಪತಿ ಸಾಯಲು ರಾಕ್ಷಸರು ಹೆದರಿ ಲಂಕೆಗೆ ಓಡಿಕೊಂಡರು. ಕಟ್ಟಿಯೋದೆ ಕೆರೆಯ ನೀರಿನಂತೆ ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾಗಲೀಲ್ಲ.

ಲಭ. ರಾಮ ರಾವಣರ ಮೊದಲನೆಯ ಯುದ್ಧ – ರಾವಣನ ಪರಾಜಯ

ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸು ಮಡಿದನೆಂಬ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕ್ಷಣಕಾಲ ರಾವಣನು ದುಃಖಕ್ಕೆಡಾದನು. ಆ ಬಳಿಕ ಕೋಷದಿಂದ ಅವನು ರಾಕ್ಷಸವೀರರಿಗೆ “ಚತುರಂಗಸೇನೆಯೊಡಗೂಡಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಪ್ರಕಟಿಸು ವಾನರರಿಂದ ಮಡಿದನಲ್ಲದೆ? ಹಗೆ ಪ್ರಬಲನಾಗಿಯವ ಕಾರಣ, ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಉದಾಸೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಯಾದೆಯ. ಹಗೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಪುಡಕ್ಕೆ ನಾನೇ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಕಾಡುಕಿಟ್ಟು ವನವನ್ನು ಸುಡುವಂತೆ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ ಕೆಪಿಸೇನೆಯನ್ನೂ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದಲೇ ಸುಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಸುಡಿದು, ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಹೊಳೆಯವ, ಉತ್ತಮವಾದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ರಥವನ್ನು ಏರಿದನು. ಆಗ ಶಂಖ ದುಂಡಬಿಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸಿದರು. ರಾವಣನ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಹೊಗಿಸಿದರು. ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ರಾವಣನು ಭೂತೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಯಧನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತ, ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಕಹಿಸೇನೆಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ನಡೆದನು.

ತನ್ನ ದುರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಾರವಾದ ರಾಕ್ಷಸಸೇನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅದು ಯಾರ ಸೇನೆಯಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನು ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣನ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಅಕಂಹನ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತ, ಅತಿಕಾಯ, ಮಹೋದರ, ತ್ರಿಶಿರ, ಕುಂಭ, ನಿಕುಂಭ ಮುಂತಾದ ವೀರರನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಶ್ರೋತಸ್ತತ್ವದ ಕೆಳಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀರಾಮ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ಸುಡಿದನು. “ರಾವಣ ತೇಜಸ್ಸು ಆಶ್ವಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಸೂರ್ಯನಂತಿರವ ಇವನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿದ್ದು. ದೇವರಾನವರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ತೇರನಾದ ರೂಪ ಇರಲಾರದು. ಪರಮಾತ್ಮಾರಾದ ಇವನ ಭಂಗ ತೇಜಸ್ಸಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಇವನು ಯಾವನಂತೆ

ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸೀತಾಪರಣದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಕೌರವನ್ನು ನಾನು ಈಗ ಇವರನಲ್ಲಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧಸ್ಥಿತಿಗೆ ನಿಂತನು.

ಇತ್ತೀಚಿನ ಬರಿದಾದ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ವಾನರರು ಹಾಳಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಶಂಕಿಸಿ, ನಗರವನ್ನು ಕಾಯಲು ರಾಕ್ಷಸರೀರರನ್ನು ಕೆಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಬಳಿಕ ಅವನು ತಿಮಿಂಗಿಲವು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೀಳುವಂತೆ ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿದನು. ಆಗ ಸುಗ್ರೀವನು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ತೀಕೊಂಡು ರಾವಣನಿಗಿದಿರಾಗಲು ರಾವಣನು ಅದನ್ನು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಡಿಮಾಡಿ, ಹರಿತವಾದ ಬಾಣವೋಂದರಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಭೇದಿಸಿದನು. ಆ ಬಾಣದ ಏಟನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಚೀರುತ್ತ ಸುಗ್ರೀವನು ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಜಿದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಕ್ಷಸರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿದರು. ಸುಗ್ರೀವನು ಬಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ತೀಕೊಂಡು ಮೇಲುವಾಯ್ದು ಬಂದ ಗವಯ ಗವಾಕ್ಷ ಮುಂತಾದ ವಾನರವೀರರ ಗತಿಯೂ ಸುಗ್ರೀವನ ಗತಿಯೇ ಆಯಿತು. ರಾವಣನು ಕಹಿಸೇನೆಯನ್ನು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಹೆಡರಿಸಲು ಅವನ ಏಟನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ವಾನರರು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರು.

ರಾವಣನಿಂದ ಕಹಿಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಶ್ರೀರಾಮನು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಲು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾವಣನನ್ನು ವಧಿಸಲು ತನಗೆ ಅಪ್ಪಣಿಕೊಂಡಬೇಕೆಂದು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ರಾವಣನು ಕೋಪಗೊಂಡರೆ ಮೂರುಳೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅವನನ್ನು ಇದಿರಿಸಲಾರರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ರಕ್ತಣೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕಯಿಂದಿದ್ದ ಯುದ್ಧಮಾಡು” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ತಮ್ಮನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬೀಳಿಕ್ಕೊಟ್ಟನು.

ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಹನುಮಂತನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ರಾವಣನ ಬಾಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅವನ ಇದಿರಾಗಿ ಬಂದನು. “ರಾವಣ, ದೇವದಾನವ ಯತ್ಕಗಂಧರ್ವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಾರರೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಕಹಿಗಳೆಂದರೆ ನಿನಗೆ ಭಯವಲ್ಲವೇ? ಇಗೊ ನನ್ನ ಬಲಗ್ಗೆ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಅಕ್ಷಯಕುಮಾರನನ್ನು ಹೊಂದುದನ್ನು ನೆನೆದುಕೊ” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದ ಹನುಮಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಂಡು ರಾವಣನು ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಬಲಗ್ಗೆ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ಆ ಹೊಡೆತದಿಂದ ದ್ವಿಣಿಕಾಲ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋದ ಹನುಮಂತನು ಅಂಗ್ಯಯಿಂದ ರಾವಣನನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಸಿದಿಲು ಬಡಿದ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ರಾವಣನು ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋದನು. ಹನುಮಂತನನ್ನು ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಳಿ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಲಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹನುಮಂತನ ಎದೆಗೆ ಹೊಡೆದನು. ಆ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಚೇತನ ತಪ್ಪಿದ ಹನುಮಂತನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನೀಲನು ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರಿಬ್ಬಿಗೂ ನಡೆದ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ನೀಲನನ್ನು ಅಗ್ನೇಯಾಸ್ತಿದಿಂದ ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದನು.

ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳನ್ನು ತಡೆದು ರಾವಣನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕಡೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಧ್ವನಿಮಾಡಿದನು. ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೇಳಿದನು: “ರಾವಣ, ಕಹಿಗಳೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಯುದ್ಧಸಲ್ಲದು, ನನೊಂದನೆ ಬಾ.” ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮಾತಿಗೆ ವೃತ್ಯಾತ್ಮರವಾಗಿ ರಾವಣನು ಹೇಳಿದನು: “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ನಿನಗೆ ಕೊನೆಗಾಲ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವದರಿಂದ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ

ಬಿಡ್ಡರುವೆ. ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಬಹುಬೇಗ ನೀನು ಮರಣಹೊಂದುವೆ.” ಏರರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೆ ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮ ಈ ಮೊದಲೆ ತಿಳಿದಿದೆಯಿಂದೂ ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಯನು ಏಳು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿನು. ಲಕ್ಷ್ಯನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ರಾವಣನು ಮತ್ತೆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿನು. ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಯಾದ್ದು ನಡೆಯಲು, ಕೋಪಗೊಂದ ರಾವಣನು ಶಕ್ತಾಯುಥದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಯನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ತಡೆದರೂ ಉಪಯೋಗವಾಗದೆ ಅದು ಲಕ್ಷ್ಯನ ಎದೆಗೆ ನಾಟಿ ಅವನ ವ್ಯಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿತು. ರಾವಣನು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಲಕ್ಷ್ಯನನ್ನು ತನ್ನರದು ತೋಳುಗಳಿಂದ ಎತ್ತಲು ಯಶ್ಚಿಸಿದರೂ, ಕೈಲಾಸವನ್ನು ಎತ್ತಿದವರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯನನ್ನು ತನ್ನರದು ತೋಳುಗಳಿಂದ ಎತ್ತಲು ಯಶ್ಚಿಸಿದರೂ, ಕೈಲಾಸವನ್ನು ಎತ್ತಿದವರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯನನ್ನು ಎತ್ತಲು ನಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಹನುಮಂತನು ಲಕ್ಷ್ಯನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಾಯಿಮೂಗುಗಳಿಂದ ರಕ್ತಕಾರುವಂತೆ ರಾವಣನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಈ ಹೊಡೆತದಿಂದ ರಾವಣನು ಮೂರ್ಖಹೊಂದಲು, ಹನುಮಂತನು ಲಕ್ಷ್ಯನನ್ನು ಎತ್ತಿತಂದು ರಾಮನ ಬಳಿ ಮಲಗಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಆ ಶಕ್ತಾಯುಥವು ಲಕ್ಷ್ಯನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಯಿತು. ಇತ್ತೆ ಮೂರ್ಖ ತಿಳಿದ ರಾವಣನೂ ಯಾದ್ದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ಲಕ್ಷ್ಯನು ಗುಣಗೊಂದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಮಹಾವಿಷ್ಣು ಗರುಡನನ್ನೇರುವಂತೆ ಹನುಮಂತನ ಭೂಜಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ರಾವಣನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಧ್ವನಿಮಾಡಿ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದನು: “ಎಲ್ಲ ರಾಕ್ಷಸಶೈಷ್ಟನೆ, ನನಗೆ ಈ ತೆರನಾದ ಅಪಕಾರ ಮಾಡಿ ನೀನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ? ಇಂದ್ರ ಯಿತು ಸೂರ್ಯರನ್ನಾಗಲಿ ದಳಿದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಮರಹೊಕ್ಕರೂ ನೀನು ಬದುಕಿ ಹೋಗಲಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಏರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ತೋಂದಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ತೊಲ್ಲಿತ್ತೇನೆ.” ರಾಮನ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಕೋಪಗೊಂದ ರಾವಣನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ಇದರಿಂದ ಹನುಮಂತನ ತೇಜಸ್ಸು ಇಮೃಡಿಸಿತೇ ಹೊರತು ಅವನಿಗೆ ಗಾಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾವಣನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ತೋಂದಿಂದ ರಾಮನು ವಜ್ರಾಯುಥಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾವಣನ ಸಾರಧಿಯನ್ನು ತೋಂದು, ತೇರನ್ನು ಪುಡಿಗುಟ್ಟಿ, ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಆ ಬಳಿಕ ಅವನ ಎದೆಗೆ ಹೊಡೆದು ಅವನನ್ನು ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದನು. ರಾಮನ ಏಟಿನಿಂದ ರಾವಣನು ನಡುಗಿದನು. ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಿಲ್ಲ ಜಾರಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥಚಂದ್ರಾಕಾರವಾದ ಬಾಣದಿಂದ ರಾಮನು ರಾವಣನ ಕಿರಿಣವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬೀಳಿಸಿದನು. ವಿಷದಳಿದ ಸರ್ವದಂತೆ, ಶಾಂತನಾದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ರಣದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು ಮೂದಲಿಸಿದನು. “ರಾವಣ ಯಾದ್ದಿಂದ ನೀನು ಬಳಲಿರುವೆ. ಈಗಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ತೊಲ್ಲಲು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಶ್ವಮಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾ. ಆಗ ನಿನ್ನ ಬಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇನೆ.” ರಥಸಾರಧಿಗೆಟ್ಟಿ ಬಿಲ್ಲು ಮುರಿದ ರಾವಣನು ಮದ ಕುಗ್ಗಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು.

೧೯. ಕುಂಭಕರ್ಣ ಪ್ರಯೋಧನ

ಶ್ರೀರಾಮಬಾಣದ ಹೆಚ್ಚೊಂದ ರಾವಣನ ಮದವುಡುಗಿತು; ಪರಿತಹಿಸುತ್ತಾ ಆತನು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಮಾನವನಿಂದ ತನಗೆ ಭಯವದನುವುದೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದ ಮಾತು ಈಗ ಆತನ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೆ ತಾನು ಚೈತ್ಯರೂಪಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಪೋನಿರತಜಾಗಿದ್ದ ವೇದವತಿಯನ್ನು ಕಣಕಿ ಆಕೆಯಿಂದ ಶಪಿತನಾಗಿದ್ದುದೂ, ಮೇರುಪರ್ವತವನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿಕೊರಟಾಗ ಉಮಾದೇವಿಯೂ ನಂದಿಷ್ಠರನೂ ಶಾಪವಿತ್ತುದೂ ಜ್ಞಾಪಿಗೆ ಬಂದುವು. ಅನೇಕ ಖುಣಿಗಳನ್ನೂ ಸಂಕಟಪದಿಸಿ ಅವರ ಶಾಪಕ್ಕೆ ವಾತ್ರನಾಗಿದ್ದುದೂ ನೆನಪಾಯಿತು. ಬಹುಜನರನ್ನು ತನ್ನ ಪೈದ್ಧರ್ತ್ಯದಿಂದ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಪಡಿಸಿದ್ದ ಹಾಪ ಈಗ ಘಲಕೊಡಲು ಅರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಎನಿಸಿತು, ಆತನಿಗೆ. ಪ್ರಹಸ್ತನ ಮರಣವೂ ತನ್ನ ಅಪಕಾರಿಯವೂ ಮುಂದೆ ಕಾದಿರುವ ವಿಪತ್ತಿನ ಸೂಚನೆಗಳಿಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿಸಿದೆ ಬಿಡುವ ಸ್ವಭಾವವಲ್ಲ, ರಾವಣನಿಂದ ಆತನು ಪಟ್ಟಣದ ಕಾವಲನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸುವಂತೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿ, ನಿದೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖುಗಿದ್ದ ಕುಂಭಕರ್ಣನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಕರೆತರುವಂತೆ ದೂತರನ್ನುಟ್ಟಿದನು.

ಕುಂಭಕರ್ಣನೆಂದರೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಪ್ರಾಯನಾದವನು. ದೇವದಾನವ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಇದಿರಿಸುವವರೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನು ಕೇಳುಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಲಪ್ರಾಣಾಗಿ ಸದಾ ನಿದೆಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಮುಖುಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಮಲಗಿದನೆಂದರೆ ಆರು ತಿಂಗಳೊ ಏಳು ತಿಂಗಳೊ ಎಂಟು ತಿಂಗಳೊ ಮೇಲಕ್ಕೇಳು ವಂತಿರಲ್ಲಿ. ಆಗ ಅವನು ಮಲಗಿ ಕೇವಲ ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ತನ್ನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದುದರಿಂದ ರಾವಣನು ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಾಗಿ ದೂತರನ್ನು ಅಟ್ಟಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರು ರತ್ನಮಾಂಸಗಳ ಭಾಂಡಗಳನ್ನೂ ಭಕ್ತಭೋಜ್ಯಗಳ ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಅರಮನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವನು ಎದ್ದೂಡನೆಯೇ ಅವನ ಹಸಿವನ್ನು ನೀಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇವು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದುವು.

ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಅರಮನೆ ಒಂದು ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬಹುಭಾಗ ಒಂದು ಗುಹೆಯಿಂತಿತ್ತು. ಅದೇ ಅವನ ಶಯನಗೃಹ, ತೀನಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಅವನ ಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ನಿದೆಯ ಬಿಸಿ ತಾಕಿತು. ನಿದೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ನಿಶ್ಚಯದ ಉಸಿಯ ಅವರನ್ನು ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸದಂತೆ ದಬ್ಬತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಅವರು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತವೊಂದು ಅಡ್ಡ ಬಿದ್ದಂತೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ದೇಹದ ರೋಮಗಳು ನಿಮಿರಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಂತಿದ್ದುವು. ದೊಡ್ಡ ಗುಹೆಗಳಿಂತಿರುವ ಅವನ ಹೊಳ್ಳಿಗಳು, ಪ್ರಾತಿದಿನ ಬಾಯಿ, ಗುಡುಗಿನಂತಿರುವ ಗೊರಕೆಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ಕಂಡವರು ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿಹೋಗುವುದೇ! ಆತನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುಬಂದ ರಾಕ್ಷಸರು ಆತನ ಸಮೀಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮಾಂಸವನ್ನು ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಸುರಿದರು; ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಮರ್ದುದ ಮತ್ತು ನೆತ್ತರಿನ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಇರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಆ ರಾಕ್ಷಸವೀರನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅರಂಭಿಸಿದರು. ಸಹಸ್ರಜನ ರಾಕ್ಷಸರು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೇರಿ ಮೃದಂಗ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಮೊಳಗಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು; ಇದರಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ

ನೇರಿ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹನಾಡ ಮಾಡಿದರು; ಕರತಾಡನ ಮಾಡಿದರು; ಆ ಧ್ವನಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿತವಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಮರಗಳಿಂದ ಗಾಬರಿಗೊಂಡ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಾರಿಹೋದವೆ ಹೊರತು ಹುಂಭಕಟನಿಗೇನೂ ಎಚ್ಚರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಉಪಾಯ ಸರಿಹೋಗಲಿಲ್ಲವಂದು ಗರೆ ಮುಸಲ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದಲೂ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಕರಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಆ ಮಹಾರಾಯ ಕದಲಲ್ಲಿ. ಆನೆ ಕುದುರೆ ಒಂಟೆ ಮೊದಲಾದ ವಾಹನಗಳನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಹಾಯಿಸಿದರು, ಕೊರಡೆಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದರು, ಅಂತರಿದಿಂದ ತಿವಿದರು; ಆದರೂ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನೇರಿ ಪರಿವರಿಯಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತೋದಗಿದರು. ಬಿಂದಿಗೆಟ್ಟಲೆ ನೀರನ್ನು ಅವನ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುರಿದು, ಈಟಿಯಿಂದ ತಿವಿದು, ಆನೆಗಳಿಂದ ತುಳಿಸಿ, ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಕಲ್ಲುಬಂಡಗಳಿಂದಲೂ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಕರಿಸಿ ಕೊನೆಗೂ ಅವನನ್ನು ನಿರ್ದಯಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸಿದರು.

ಹುಂಭಕಟನು ವಾತಾಳದಂತಿದ್ದ ಬಾಯಿನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ತೆರೆದು ಆಕಳಿಸಿದನು. ಪರ್ವತಸಮಾನವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಮುರಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆಧ್ವನಿ. ಶಿದಿಗಾರುತ್ತಿದ್ದ ತೆಂಗಣ್ಣಗಳಿಂದ ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದೊಡನೆಯೆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಬೆದರಿ, ತಣ್ಣಸನ್ನೆಯಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿ ಸುರಿದಿದ್ದ ಆಹಾರದ ರಾಶಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಹುಂಭಕಟನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಭಡ್ಡಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮುದ್ರವನ್ನೂ ರಕ್ತವನ್ನೂ ನಿಶ್ಚೀಯವಾಗಿ ಹೀರಿದನು. ಅನಂತರ ತನ್ನನ್ನು ಏಕೆ ಎಬ್ಬಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು - “ಎನಿಯಾ! ಈ ಅರೆನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವ ಅವ್ಯಾಸರವೇನಿತ್ತು? ಒಡೆಯನಾದ ರಾವಣಾಸುರನು ಸುಕ್ಕೇಮವಾಗಿರುವನಷ್ಟೇ! ಆತನಿಗೇನಾದರೂ ತೊಂದರೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ತಿಳಿಸಿ; ಹಾಗೆ ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸಿದವನು ಸ್ವತಃ ದೇವೇಂದ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಕ್ರಾರವಾಗಿ ಶಿಶ್ರಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು. ಆಗ ರಾಕ್ಷಸರು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಬದಗಿದ್ದ ಸಂಕಟವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದರು - “ಪ್ರಭು, ದೇವೇಂದ್ರನಿಂದ ನಮಗೇನೂ ಈಗ ತೊಂದರೆಯೋದಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪರ್ವತಾಕಾರರಾದ ವಾನರರು ಲಂಕೆಯನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಸಿ, ಅಗಾಧವಾದ ಹಾಖಳಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೊದಲೆ ಒಬ್ಬ ವಾನರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಉರಣ್ಣಲ್ಲಾ ಸುಷ್ಯುಹೋದನಷ್ಟೇ. ಅದೇ ವಾನರನೆ ಈಗ ಪುನಃ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನೆಂಬ ಮಾನವನು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಾ ರಾವಣೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪದೇ ಪದೇ ಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಂದಲೂ ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದಲೂ ಮಹತ್ತಾದ ಭಯವು ಘ್ರಾಷ್ಟವಾಗಿದೆ” ಎಂದರು.

ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಅಪೆಜಯವಾಯಿತೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಹುಂಭಕಟನು ಕೋಡಿದಿಂದ ಕಾಯ್ದು ಕೆಂಗೆಂಡವಾದನು; ತಣ್ಣಾಲಿಗಳು ರಥಚಕ್ರದಂತೆ ಗಿರಿಗಿರಿ ತಿರುಗಿದುವು. ಸಿದಿಲಿನಂತಹ ಧ್ವನಿಯಿಂದ “ಎಲ್ಲೆ ರಾಕ್ಷಸರೆ, ಈ ಕ್ರಿಣದಲ್ಲಿಯೆ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ವಾನರರ ರಕ್ತದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ರಕ್ತವನ್ನು ನಾನೇ ಕುಡಿಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಗಡೆಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾಕ್ಷಸರು ಕೃತಕಾರ್ಯರಾದೆವೆಂದು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾ ಓಡಿಬಂದು ರಾವಣೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿವೇದಿಸಿದರು. ಆತನಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು; ತಮ್ಮನನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರುವಂತೆ ದೂತರನ್ನಷ್ಟಿದನು. ಅವರು ಹುಂಭಕಟನಿಗೆ ಮಧ್ಯದ ಕಾಣಕೆಯನ್ನು ಹೊಟ್ಟು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ರಾವಣೇಶ್ವರನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದರು. ಆತನು ನಡೆದುಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಹೆಚ್ಚೆಹೆಚ್ಚೆಗೂ ಭೂಮಿ ನಡುಗಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಈತನಿಗೆ

ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಪರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಾನರರಿಗೆ ಈ ಜಂಗಮ ಪರ್ವತ ಕಾಣಿಸಿತು. ನೋಡಿ, ಅವರು ಭಯದಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿಹೋದರು. ಕೆಲವರು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಓದಿಹೋಗಿ ಆತನಿಗೆ ಆ ಸುಧ್ರಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಡ್ಡರು. ಉಳಿದವರು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪಲಾಯನಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಆ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ವಿಸ್ತೃತನಾದನು. ತಾನು ಅಂತಹ ಭೂತಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಎಂದೂ ಕಂಡಿರಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡು ಅವನಾರೆಂದು ವಿಭಿಂಣನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಆತನು “ಈ ಕುಂಭಕರನು ತನ್ನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ನಾಶಾತ್ ಯಮನನ್ನೇ ಸೋಲಿಸಿದ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ. ದಿನದಿನವೂ ಅವನಿಂದ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡು ದೇವತೆಗಳು ಹೊರೆಯಿಡಲು ಆತನು ಅವನಿಗೆ ಸದಾ ನಿರ್ದೇ ಅಡಸಿರುವಂತೆ ಶಾಪಕೊಟ್ಟಿನು. ಆದರೆ ರಾವಣನು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಹೋಂಡು ಆಯ ತಿಂಗಳು ನಿರ್ದೇಯಾದ ಮೇಲೆ ಬಂದು ದಿನ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಎಚ್ಚೆತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ ಆ ದಿನ ಅವನನ್ನು ಇದಿರಿಸುವವರೆ ಇರದಿರುವಂತೆಯೂ ವರ ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ರಾವಣನ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ತಮ್ಮ. ಈ ದಿನ ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅವನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವನನ್ನು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವೀನೆ ಇದಿರಿಸುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯವೇ ಸರಿ” ಎಂದನು.

೨೨. ರಣಭಯಂಕರ ಕುಂಭಕರ

ಉತ್ಸಾಹಿತನಾದ ಕುಂಭಕರನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಒಡನೆಯೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚೆಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಡುಗಿಸುತ್ತಾ ನಡೆತಂದ ಕುಂಭಕರನು ಅಣ್ಣನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ವ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆತನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ರಾವಣೇಶ್ವರನು ಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಬಂದು ಆತನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿದನು; ಕೈಹಿಡಿದು ಕರೆದೊಯ್ದು ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿಹೋಂಡನು. ಕುಂಭಕರನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ “ಅಣ್ಣ, ನನ್ನನ್ನು ಏಕೆ ಇಷ್ಟ ಆತುರವಾಗಿ ಕರೆಸಿದೆ? ನಿನಗೆ ಯಾರಿಂದ ಹೊಂದರೆ ಸಂಭವಿಸಿದೆ?”

ಯಾವ ಪಾಹಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವಿನಲ್ಲಿ ಅನೆ ಹುಟ್ಟಿತು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ತಮ್ಮನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣೇಶ್ವರನು “ತಮಾಡು ಕುಂಭಕರಣ, ಸುಖನಿದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಿನಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳೊಂದೂ ಅರಿವಾಗಿಲ್ಲ. ಸೋದರನೆ ಕೇಳಿ! ದಶರಥಸುತನಾದ ಆ ರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನ ವಾನರ ಸ್ವಂತ್ಯದೊಡನೆ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿಬಂದು ನಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನಗರದಲ್ಲಿನ ಉಪವನಗಳೂ ರಾಜೋದ್ಯಾನಗಳೂ ಹಾಳಾಗಿವೆ. ಅವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋದ ರಾಕ್ಷಸಪ್ರಮುಖರೆಲ್ಲರೂ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುಮುಖರಾದರು. ಈ ವಾನರರಿಂದ ನನಗೆ ಈಗ ಮಹಡ್ಯಯ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ನೀನೀಗ ಅವರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಳಿದುಳಿದಿರುವ ಶ್ರೀಭಾಲರನ್ನಾದರೂ ನೀನು ಸಂರಕ್ಷಿಸು. ನೀನು ಶತ್ರುಭಯಂಕರನೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ವಾತ್ಮನಾದವನು. ಆ ಕೀರ್ತಿ ಅಳಿಯದೆ ಉಳಿಯಿವಂತೆ ಹೋರಾಡಿ ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸು. ನಿನ್ನ ದೇಶಮಿಂದ ಚಂಡಮಾರುತಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕ ಮೋಡಗಳಂತೆ ಶತ್ರುಸ್ವನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಪಲಾಯನವಾಗಿ ಹೋಗಲಿ” ಎಂದನು.

ಅಣ್ಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕುಂಭಕರಣನಿಗೆ ನಗು ಬಂದಿತು. ಹಿಂದೆ ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಿತ ಬೋಧಮಾಡಿದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅತನು ಅಪಮಾನಗೊಳಿಸಿ, ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಅತನಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾ “ಅಣ್ಣ, ಹಿತಬೋಧಕರ ನುಡಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ನೀನು ಆವತ್ತನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡೆ. ಸೀತಾಪರಹಣರೂಪವಾದ ವಾಪಕ್ಕೆ ಈ ಘಟ ದೊರೆಯಿತು. ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಡ. ವಿಭಿಂಣನು ಹಿಂದೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ ಹಿತನುಡಿಗಳನ್ನು ಈಗಲಾದರೂ ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಅದೇ ಹಿತವೆಂದು ನನಗೂ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ನಿನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವನೆಂಬ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಇಷ್ಟು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮಿಸು” ಎಂದನು. ತಮ್ಮನ ಈ ಸ್ವಷ್ಟವಾದ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣೇಶ್ವರನಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಅತನು ಹುಬ್ಬಿಗಂಟಹಾಕಿಕೊಂಡು “ಎಲಾ ಕುಂಭಕರಣ, ಪೊಜ್ಞನಾದ ಗುರು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಿ ಶಿಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಹೊರಟಿರುವೆ. ಇದು ನಿನಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲ. ನಾನು ತಿಳಿದೋ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದೆನು. ಅದನ್ನು ವಿಮರ್ಷಿಸಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಈಗ ಒದಗಿರುವ ವಿಷಮ ಸನ್ನಿಹಿತದಲ್ಲಿ ಏನುಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಆಯೋಜಿಸುವುದೆಷ್ಟೂ ಅಷ್ಟೇ ಈಗ ನೀನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ನಾನು ಅವಿವೇಕದಿಂದ ಆಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ನೀನು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸರಿವಡಿಸು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಧ್ಯಾರೆ ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಶತ್ರುಮದನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನಿನ್ನ ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾಡು. ಆಪತ್ತಾಲದಲ್ಲಿ ಆದವನೆ ನಂಟನಷ್ಟೇ” ಎಂದನು.

ಗಂಭೀರವಾದರೂ ದಾರುಣವಾಗಿದ್ದ ಅಣ್ಣನ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕುಂಭಕರಣನು “ರಾಕ್ಷಸರಾಜ, ಸಂತಾಪಬೇಡ. ರೋಷವನ್ನು ತೋರೆ. ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ನಾನು ಇರುವಾಗ ನಿನಗೆ ಅನುತಾಪವೆಂದರೇನು? ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ನಿನ್ನ ಪರಿತಾಪಕ್ಕೆ ಒಳಗುಮಾಡಿದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಹೇಳಿಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಕೊಂಡು, ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಹಾದಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವೆನೆಂದು, ಇಗೊ ಪ್ರಮಾಣಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇದುವರೆಗೆ ವಾನರರಿಂದ ಮದಿದ ವೀರರ ಪತ್ರಿಯರೂ ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒರೆಸಿಹೊಳ್ಳಲಿ. ಅವರ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದ ವಾನರರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಕೆರಳಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತರೆ ಎದುರಾಗಬಲ್ಲ ಶಾರರು

ಯಾರಿರುವರು? ನೀನಿನ್ನ ನಿನ್ನ ಚೆಂತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮನೋಹರವಾದ ಮದ್ಯಪಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಯಂತೆಯಾಗಿ ವಿಕರಿಸು. ನಾನು ಅತ್ತ ರಾಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಲೇ ಇತ್ತ ಹಂಗಾತಿಯಾದ ಸೀತೆ ನಿನ್ನ ವಶವಾಗಿಹೋಗುತ್ತಾಳೆ” ಎಂದನು.

ಹುಂಭಕರ್ಣನ ವೀರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅತಿಕಾಯನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಹೋಪಬಂದಿತು. ಅವನು ಹುಂಭಕರ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಯ್ಯಾ, ಹುಂಭಕರ್ಣ, ನೀನೆ ಸರ್ವಜ್ಞನಂತೆ ಮೊದಲು ರಾವಣೇಶ್ವರನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಹೊರಟೆ. ಈಗ ನೀನೇ ಸರ್ವಶಕ್ತಿನಂಬಂತೆ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ. ಕಾರ್ಯವು ಬಾಯಿಂದ ಆಡುವಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ದುಡುಕುತನ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತೆಲನಕ್ಕೆ ಬಾರದು. ದೇವೇಂದ್ರನೊದನೆಯೂ ಯಿಮನೊಡನೆಯೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವುದು ಎಂತಹ ಜಾಣತನೆ?” ಎಂದು ಗದರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಅವನು ರಾವಣೇಶ್ವರನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಪ್ರಭು, ನಿನ್ನ ಇಂತಹ ನೆರವೇರುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ನಾನು ಸೂಚಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದರಂತೆ ನಡೆದರೆ ಶತ್ರುಸಂಹಾರವಾಗಿ ಸೀತೆ ನಿನ್ನ ವಶವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಹುಂಭಕರ್ಣನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನೂ ದ್ವಿಬಿಷ್ಟು, ಸಂಹೃದಿ, ವಿತರ್ವನರನ್ನೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತಳುಹಿಸು. ನಾವು ಬಿವರೂ ಸೇರಿ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದರೆ ಶತ್ರುಗಳು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಹತರಾದ ಮೇಲೆ ಸೀತೆ ನಿನ್ನ ವಶಭಾದಂತೆಯೇ. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಹಾಗೆ ಹತರಾಗದೆ ನಾವೇ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋತುಹೋದರೆ, ಅದನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಬೇಡ; ನಾವೇ ಗೆದ್ದವೆಂದು ಉರಿನಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಡಂಗುರ ಹಾಕಿಸು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸತ್ತುಹೋದರೆಂದು ಸುಖ್ಯಾಪ್ತವಾದವನ್ನು ಉರಿನಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಹರಡು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿರಾಶಭಾದ ಸೀತೆ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ವರಿಸುತ್ತಾಳೆ” ಎಂದನು.

ಅತಿಕಾಯನ ಮಾತುಗಳು ರಾವಣೇಶ್ವರನಿಗೆ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೇಡಿಯೆಂದು ಅವನನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಿ, ಹುಂಭಕರ್ಣನನ್ನು ಒಡನೆಯ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಆತನ ಹೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದನು. ಇದರಿಂದ ಉತ್ಸಾಹಿತನಾದ ಹುಂಭಕರ್ಣನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು, ಒಡನೆಯ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧವಾದನು. ತವಚವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿಂತ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಮೋಡವನ್ನು ಹೊದ್ದ ಪರ್ವತದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಶೂಲಾಯುಥವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತಲೇ ರಾಕ್ಷಸರ ದೊಡ್ಡಸೇನೆಯೊಂದು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು. ಶಂಖ ದುಂದುಭಿಗಳು ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲ ಒಡೆದುಹೋಗುವಂತೆ ಮೋಳಿದುವು. ನೂರು ಧನುಷ್ಪಗಳ ಅಡ್ಡಳತೆ, ಆರುನೂರು ಧನುಷ್ಪಗಳ ಉದ್ದಳತೆ ಇಡ್ಡ ಆ ಹುಂಭಕರ್ಣನು ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸರೆ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಹೋತಿಗಳೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ವನದಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರಲಿ; ಮೊದಲು ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಅವರು ಸತ್ತರೇ ಎಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದಂತೆಯೇ” ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿದರು. ತನ್ನ ಹಿಂಬಾಲಕರೊಡನೆ ರಣಭೂಮಿಗೆ ಬಂದುನಿಂತ ಹುಂಭಕರ್ಣನು ಒಮ್ಮೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿದನು. ಪರ್ವತಗಳು ಸೀಳಿಹೋಗುವಂತಹ ಆ ಭಯಂಕರ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ಧ್ವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬೃಹದಾಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ, ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಭಯದಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋದರು. ಮಹಾಬಲಾಧ್ಯರಾದ ನಳ ನೀಲ ಗವಾಕ್ಷ ಕುಮುದ ಮೊದಲಾದ ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಹೂಡ ಪಲಾಯನಮಾಡಿದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ಅಂಗದನು “ಅಯ್ಯಾ, ಹೆದರಬೇಡಿ, ಈ ವ್ಯಕ್ತಿ

ರಾಕ್ಷಸನಲ್ಲ. ನಮ್ಮನ್ನ ಭಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈತ್ಯವು ನಿಮಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿರುವ ಒಂದು ಬೆಂಕ್ಕುಲು ಭೂತವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ನಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಇದನ್ನ ಭೇದಿಸಿಬಿಡೋಣ. ಹೆದರದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ” ಎಂದು ಅವರನ್ನ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತರೆದನು. ಅದನ್ನ ಕೇಳಿ ಆ ವಾನರಮುಖ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಹೇಗೋ ಧ್ಯೇಯ ತಾಳಿ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ ಕ್ಯಾಲಿ ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧರಂಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಅಂಗದನ ಮಾತನ್ನ ನಂಬಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕ್ಯಾಲಿದ್ದ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಪರ್ವತಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಭಕಟ್ಟನನ್ನು ಮರಿಸಿ ನೋಡಿದರು. ಮರಗಳು ಮುರಿದು; ಪರ್ವತಗಳು ಪುಡಿಯಾದುವು. ಆದರೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಕೂಡಲು ಹೊಂಕಲಿಲ್ಲ.

ಹೋತಿಗಳ ಉಪಟಳವನ್ನು ಕಂಡು ತುಂಭಕಟ್ಟನಿಗೆ ಹೋಪ ಬಂದಿತು. ಅಗ್ನಿದೇವನು ವನವನ್ನು ಸುಡುವಂತೆ ಆ ವಾನರ ಸಮುದಾಯವನ್ನಲ್ಲಾ ಮರಿಸಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿದನು. ರತ್ನದಲ್ಲಿ ಮುಖುಗಿದ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಹೂತ ಮತ್ತುಗೆದ ಮರಗಳಿಂತೆ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಕಡೆದು ಬಿಡ್ಡರು. ಮುಂದೆ ಬಿಡ್ಡವರಿಗೆ ಆದ ಈ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಉಳಿದವರು ಕಾಲೆಂದ್ರತ್ತ ಓಡಿಹೋದರು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಕೂಡ ನೋಡದೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಡ್ಡವರು ಯಾರೋ, ಮರಗಳನ್ನು ಏರಿದವರು ಯಾರೋ, ತಗ್ನಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡವರಾರೋ, ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸತ್ತವರಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾ ಮಲಗಿದವರಾರೋ! ಹೀಗೆ ತ್ರಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ರಣಗಂಗವೆಲ್ಲ ಬಯಲಾಯಿತು. ಅಂಗದನು ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಧ್ಯೇಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರ ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ, ಅವರಿಗೆ. ಮಯಾದೆಗಿಂತಲೂ ಘಾಣವೇ ಹೆಚ್ಚು ಹ್ರಿಯಕರವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಂಜನೇಯನು ರಣರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆತನನ್ನ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಓಡುತ್ತಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹನುಮಂತನ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದರು. ಘಾಣದ ಮೇಲೆ ಹಂಗುರದೊರೆದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ಹೋಟೆಯಂತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸನ ಮೇಲೆ ಲಗ್ಗೆಯೀರಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು.

ತುಂಭಕಟ್ಟನಿಗೆ ವಾನರರೆಂದರೆ ನೋಟಗಳಿಂದ ಹಾಗೆ. ಒಂದು ನಾರಿ ಗದೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ವ್ಯಯೋಗಿಸಲು ಎಂಟು ಸಹಸ್ರಮಂದಿ ವಾನರರು ಅಷ್ಟಬ್ಜಿಯಾದರು. ಉಳಿದವರನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಬಾರಿಗೆ ಹತ್ತರಂತೆ ಇಷ್ಟತ್ತರಂತೆ ಹಿಡಿದು ಗುಳಕ್ಕನೆ ಕಬಳಿಸಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದನು. ಆದರೂ ವಾನರವೀರರು ಧೃತಿಗೆದದೆ ಹೋಡುಗಲ್ಲಿಗಳಿಂದಲೂ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಕ್ಯಾನಾಗಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ಆತನ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆ ಬಂದಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಡಿದು ನಾಯಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾರುತಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಪರ್ವತಶಿಖರವನ್ನು ತಂಡು ಅವನ ಮೇಲೆ ಎಸೆದನು. ತುಂಭಕಟ್ಟನು ಅದನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗುಡಿದನು; ಆ ಪರ್ವತಶಿಖರ ಚೂರುಚೂರಾಯಿತು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ಭಯಂಕರ ರಾಕ್ಷಸನು ವಾನರರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಬಳಿಸಲು ಘಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅವನು ಗಬಗಬ ನುಂಗಿದ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಮತ್ತೆ ಬಾಯಿಂದಲೂ ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ ಗುಹೆಯ ಡೋಗರುಗಳಿಂದ ಹತ್ತಿಬರುವಂತೆ ಹೊರಬರಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಓಡಿಹೋಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬೆನ್ನ ಮರೆಹೋಕ್ಕರು.

ವಾನರ ಸ್ವೇಚ್ಛಾವೆಲ್ಲವೂ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಕಂಡ ಅಂಗದನು ರೋಡಿಂದ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತಿತಂದು ತುಂಭಕಟ್ಟನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಎಸೆದನು. ಆ ಪಟ್ಟಿನಿಂದ ನೊಂದ ರಾಕ್ಷಸನು ಖತ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಶಾಲವನ್ನು ಅಂಗದನ ಮೇಲೆ ವ್ಯಯೋಗಿಸಿದನು. ಅಂಗದನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಆ ಹೋಡೆತವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಹೊಂದು

ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ನೆಗೆದು ಕುಂಭಕರ್ಣನ ವರ್ಣಸ್ಥಳವನ್ನು ಕಾಲಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಒದೆದನು. ಆ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ಮೂರ್ಖತನಾಗಿ ಮೈಮರೆತು ಬಿಧಿದ್ದು ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆ ವಾನರರೀರನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಅಂಗರನು ಜ್ಞಾನತಪ್ಪಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು. ಇದನ್ನು ತಂಡು ಸುಗ್ರೀವನು ತಾನೇ ಸ್ವತಃ ಆ ಘೋರ ರಕ್ತಸನಿಗೆ ಇದಿರಾದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನೊಬ್ಬರು ಮೂದಲಿನುತ್ತಾ ಸಮವಾಗಿ ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದರು. ಸುಗ್ರೀವನು ಒಗೆದ ಪರ್ವತ ರಾಕ್ಷಸನ ಎದೆಗೆ ತಗುಲಿ ಚೂರುಷೂರಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ರಾಕ್ಷಸನು ತನ್ನ ಶೂಲವನ್ನು ಎದುರಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಿಂತೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಆಯುಧವನ್ನು ಆಂಜನೇಯನು ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೆ ಹಾರಿ ಹಿಡಿದು ಮುರಿದುಹಾಕಿದನು. ಸರ್ವಕಾಲಾಯನ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆ ಆಯುಧ ಮುರಿದುಹೊಡುದರಿಂದ ರಕ್ತಸನಿಗೆ ವ್ಯಧಯಾಯಿತು. ಆತನು ಪರ್ವತದ ಹೊಡುಗಲ್ಲಿಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಹೊಂಡು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಆ ಹೆಚ್ಚನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಆ ಕಡೆವಿರನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು. ಒದನೆಯೆ ಕುಂಭಕರ್ಣನು ಕೆಳಗೆ ಬಿಧ್ದ ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಿಹೊಂಡು ಲಂಕೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಟನು.

ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಕ್ರಾರರಕ್ರಮವನ್ನು ತಂಡು ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಭಯದಿಂದ ತಳಮುಳಿಸುತ್ತಿರಲು ರಾಕ್ಷಸರು ಅನಂದದಿಂದ ನಲಿದು ನರ್ತಿಸಿದರು. ಬೀಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆತನಮೇಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾಂಗನೆಯರು ಹೂಮಳೆ ಸುರಿಸಿದರು; ಗಂಧ ಪನ್ನೀರುಗಳನ್ನು ಆತನ ಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಿದರು. ಅದೇ ಶ್ರೀತ್ಯೋಽಪಜಾರವಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನ ಮೂರ್ಖ ತಿಳಿಯಿತು. ಎಚ್ಚತವನೆ ಆತನು ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಬೆ, ಅವನ ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟನು. ರಾಕ್ಷಸನ ವೇಷವೆಲ್ಲವೂ ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದು ಹೋಯಿತು. ಆತನು ಆ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಹಾಕಿ ಕಾಲಿಂದ ತುಳಿದನು. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಕಡೆವಿರನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಹರಿಸಿದರು. ಸುಗ್ರೀವನೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಹಿಸುತ್ತಾ ಹೇಗೋ ಅವರ ಕ್ಯಾಯಿಂದ ನುಣಬಿಹೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಹಾರಿಬಂದನು.

ಕ್ಯಾಗೆ ಸಿಕ್ಕು ತುತ್ತು ಬಾಯಿಗಿಲ್ಲದಂತಾದುದನ್ನು ತಂಡು ಕುಂಭಕರ್ಣನಿಗೆ ರೇಗಿಹೋಯಿತು. ಕ್ಯಾಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಪರಿಫರ್ವೋಂದನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅವನು ಸುಗ್ರೀವನ ಹಿಂದೆಯೆ ರಣಭೂಮಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದನು. ಹೋವದಿಂದ ಮೈಮರೆತ್ತಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ ಇವರು ವಾನರರು ಇವರು ರಾಕ್ಷಸರು ಎಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕ್ಯಾಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಭಕ್ತಿಸುತ್ತಾ ಹೊರಟನು. ಪ್ರಜಯಕಾಲದ ಮೃತ್ಯುವಿನಂತಿದ್ದ ಇವನ ಕೃತ್ಯಾವನನ್ನು ತಂಡು ವಾನರರು ಓಡಿಬಂದು ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ಅವರ ಆರ್ಥನಾದವನನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಆ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಇದಿರಾದನು. ಆತನು ಏಳು ಕೂರಂಬುಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೂಡಿ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು, ಆದರೆ ಆ ಭಯಿಂಕರ ರಾಕ್ಷಸನು ಆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಿದೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿದನು. ಇದನ್ನು ತಂಡು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಭಯಿಂಕರವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಸುರಿಸಿದನು. ಅವುಗಳಿಂದ ಗಾಸಿಗೊಂಡು ಉಬ್ಬಸೆಪಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ನಿಲಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಯಾಗೆ ಸಿಕ್ಕು ವಾನರರನ್ನು ಭಕ್ತಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದನು. ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿದಿರಿನಲ್ಲಿಯೆ ವಾನರ ಭಕ್ತಣಯಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಂಡು ತನಲಿದ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಮತ್ತೊಂದು ಮಹಾಸ್ವರವನ್ನು ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಎದೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಆ ಬಾಣ ತಾಕುತ್ತಲೇ ರಾಕ್ಷಸನ ಕೈಲಿದ್ದ ಪರಿಫರ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಜಾರಿಬಿತ್ತು; ಅವನು ನಿರಾಯಧನಾದನು.

ಹುಂಭಕರ್ಣನಿಗೆ ಆಯುಧ ಬಿಡ್ಡ ಹೊಂದುದರಿಂದ ಯಾವ ನಷ್ಟವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡದಾದ ಒಂದು ಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮೇಲೆ ಒಗೆದನು. ಆತನು ಬಾಣವೋಂದರಿಂದ ಆ ಪರ್ವತವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಎದುರಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ಬಾಣದ ಮಳೆಯನ್ನು ತರೆದನು. “ಎಲವೋ ರಾಕ್ಷಸಾ, ನೋಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣಗಳ ರುಚಿಯನ್ನು!” ಎಂದು ಆತನು ಹೇಳಿದರೆ, ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಪರಿಪಕ ನಗುತ್ತ “ಎಲೋ ರಾಮ, ನಾನೇನೂ ವಿರಾಧನಲ್ಲ, ತಬಂಧನಲ್ಲ, ಖರನಲ್ಲ, ವಾಲಿಯಂತೂ ಹೊದಲೇ ಅಲ್ಲ. ನಾನು ಹುಂಭಕರ್ಣ. ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೇಲ್ಲಾ ಪ್ರಶ್ರೀಸಿಬಿದು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಆಮೇಲೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಡ್ಡಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಇದಿರಾಳಿ ಸುರಿಸಿದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ನಿರ್ಜ್ಞಿಸಿ ವಿಫಲಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಬಂದನು. ಬರುಬರುತ್ತಾ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬತ್ತಳಿಕೆ ಬರಿದಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂತು. ಆತನು ಕನಲಿ ವಾಯವ್ಯಾಸ್ತವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯೆ ರಾಕ್ಷಸನ ತೋಳು ಹಾರಿಹೊಯಿತು. ಅದು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಡ್ಡ ಕಡೆ ಹಲವಾರು ವಾನರರು ಅದರಡಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಸತ್ತುಹೊದರು. ಆದರೂ ಒಂದೇ ತೋಳಿನಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಮತ್ತೊಂದು ತೋಳೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಂದ್ರಸ್ತದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೊಯಿತು. ಮತ್ತೆರಡು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹುಂಭಕರ್ಣನ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳೂ ಕತ್ತರಿಸಿಹೊಯಿತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಆಯೋಜ ಕಡಮೆಯಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಒಡವಾಗಿ ಸಮನಾದ ತನ್ನ ಬಾಯನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸುಂಗಬರು ರಾಹುವಿನಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸುಂಗಬಯಿಸಿ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವನ ಸಾಹಸವನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ ಸಹಸ್ರಾರು ಬಾಣಗಳನ್ನು ತರೆದು ಅವನ ಬಾಯನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಗಿಡಿದನು. ಅನಂತರ ಆತನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಂಂದ್ರಾಸ್ತವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ರುಂಡವನ್ನು ಮುಂದದಿಂದ ಬೇರೆಡಿಸಿದನು. ಮುಂದ ರುಂಡಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡ ರಭಸಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಅಡುರಿತು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ಘೋರ ರಾಕ್ಷಸನ ಮರಣವನ್ನು ಕಂಡು ಅನಂದದಿಂದ ಪುಷ್ಟಪುಷ್ಟಿ ತರೆದರು. ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಕುಕಿಲಿರಿಯುತ್ತಾ ಬಾಲಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹೊಂದು ಕುಣಿದಾಡಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ರಣಭಯಿಂಕರನಾದ ಆ ರಕ್ಕಸನನ್ನು ಹೊಂದು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಒಮ್ಮೆ ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ನೆಕ್ಕಿನು.

ಲಲ. ದೇವಾಂತರ ನರಾಂತರಾದಿ ರಾಕ್ಷಸವೀರರ ಹನನ

ಹುಂಭಕರ್ಣನ ಮರಣವುತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣೆಷ್ಠರನು ದೃಷ್ಟಿದಿಂದ ಮುಂಗಾಣದವನಾದನು. “ಅಯೋಽಿ! ನಿನ್ನಂತರ ಅಸಹಾಯಿಶಾರನಾದ ತಮ್ಮನನ್ನು ತಳೆದುಹೊಂಡು ನಾನಿನ್ನೂ ಬಾಳಬೇಕೆ! ನನಗಿನ್ನು ಈ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಸೀತೆಯಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ನಾನೀಗಲೇ ಆ ನನ್ನ ಅಣಗದಮ್ಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ. ಆತನನ್ನು ಅಗಲಿ ನಾನು ದ್ವಿಷತಲವೂ ಜೀವಿಸರಲಾರೆ” ಎಂದು ಆತನು ಪ್ರಲಾಷಿಸುತ್ತಾ ಮೂರ್ಖಹೊಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಡ್ಡನು.

ತನ್ನ ಸಾಫ್ತಿ ದೃಷ್ಟಿದಲ್ಲಿ ಮುಖುಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಆತನನ್ನು ಸಂತ್ಯುಸಿದನು. ಶ್ರಿಭೂಮಿ ಶಾರನಾದ ಆತನು ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ಅಳುತ್ತಾ ಕೂಡುವುದು ಅಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ತಾನು ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಹುಟ್ಟಡಿಸಿಪುರದಾಗಿ ಭರವಸೆಯಿತನು. ದೇವಾಂತರ ನರಾಂತರರು

ಅತಿಕಾಯರೆಂಬ ಮಹಾಶೂಲರಾದ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜವುತ್ತರೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ನಾಲ್ಕುರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಬ್ಬರೂ ವಿಶಾಲತೀತಿಗಳಿಗಳು; ಮಹಾಮಾಯಾವಿಗಳು; ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಿಮ್ಮೈಡಿದ ಕಡುಗಲಿಗಳು. ರಾಜೇಶ್ವರನು ಅವರನ್ನು ಅನಷ್ಟುವಾದ ರತ್ನಭರಣಗಳಿಂದ ಪುರಸ್ಕರಿಸಿ, ಆಶೀರ್ವಾದ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬೇಳೋಟ್ಟನು.

ತ್ರಿಶಿರಸ್ವನಿಗೆ ಅವನ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಮೂರು ತಲೆಗಳು. ಒಂದೊಂದು ತಲೆಯೂ ರತ್ನವಿಚಿತವಾದ ಕಿರಿಂಟಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಮೂರು ಶಿವರಗಳಿಂದ ಬೇಳಗುವ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬೇಳಗುತ್ತಾ ಆತನು ದಿವ್ಯ ರಥವೊಂದನ್ನೇರಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಆತನ ರಥದ ಹಿಂದೆ ಅತಿಕಾಯನ ರಥ ಹೊರಟಿತು. ನರಾಂತರನು ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಬೇಳಗುವ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಉಷ್ಣ ಶ್ರವಸ್ಸಿನಂತಹ ಉತ್ತಮಾಶ್ವವನ್ನೇರಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ದೇವಾಂತರ ಮಹಾಪಾಶ್ವರು ಪರಿಫರವನ್ನೂ ಗದೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ನೋಟಗಳಿಂದ ಗರವಂತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಸರಿಸುತ್ತಾ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟುರ. “ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಾಯಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೇ ಗೆಲ್ಲಬೇಕು” ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಯ ಅವರ ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ರಾಕ್ಷಸನಾಯಕರೆಲ್ಲರೂ ಅಪಾರ ಸ್ವೇಂದೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಶಭ್ದದಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷವೇ ಒಡೆದು ಹೋಗುವಂತಾಯಿತು.

ರಾಕ್ಷಸರ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾನರರೂ ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದರು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬಣದವರಿಗೂ ಕ್ಯಾಗೆ ಕಯ ಕಲೆಯಿತು. ರಾಕ್ಷಸರ ಬಾಣಗಳ ಸುರಿಮಳೆ ವಾನರರ ಕಲ್ಲುಂಡುಗಳ ಪ್ರವಾಹ - ಇವು ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ತುಂಬಿಬೆಟ್ಟವು. ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಸ್ರಾರು ಜನ ಮಡಿದುರುಳಿ ರಕ್ತ ಪ್ರವಾಹ ಹರಿಯಿತು. ರಾಕ್ಷಸರ ಕಡೆ ನರಾಂತರನು ಯಮನಂತೆ ವಿಷ್ಣಂಭಿಸುತ್ತಾ ಸಹಸ್ರಾರು ವಾನರರ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಸುಗ್ರೀವನು ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಬಲಿಯಿಕ್ಕುವಂತೆ ಅಂಗರಕುಮಾರನಿಗೆ ಆಳ್ಳಾಹಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯೆ ಆ ವಾನರವೀರನು ಮುಗಿಲಮಧ್ಯದಿಂದ ಹೊರಬಮದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ವಾನರ ಸ್ವೇಂದೊಂದು ಹೊರಟು ನರಾಂತರನನ್ನು ಇದಿರಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾದ ಈ ವಾನರನನ್ನು ಆ ರಾಕ್ಷಸವೀರನು ತನ್ನ ಘಾಸಾಯಿಧದಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು; ಆ ಆಯುಧ ಪ್ರತಿಪುಡಿಯಾಯಿತು. ಹೋಪಗೊಂದ ಅಂಗರನು ಒಂದು ಗುಡ್ಡಿನಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನೇರಿದ್ದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಶತಭಂಡವಾಗಿ ಭಗ್ನಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತೊಂದು ಗುಡ್ಡಿಗೆ ನರಾಂತರನು ರತ್ನವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ ನರಕದ ದಾರಿ ಹಿಡಿದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಕಹಿಯೋಧರೆಲ್ಲರೂ ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾಗಿ ತುಣಿದಾಡಿದರು.

ನರಂತರನ ತಮ್ಮನಾದ ಮಹೋದರನು ಅಣ್ಣನಿಗಾದ ದುರಂತವನ್ನು ಕಂಡು ಹೋಪದಿಂದ ಕಡಿಕಡಿಯಾಗಿ ಅಂಗರನ ಮೇಲೆ ಏರಿಬಂದನು. ಅದೇ ವೇಳೆಗೆ ದೇವಾಂತರನೂ ಆತನ ಮೇಲೆ ಏರಿಬಂದನು; ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ತ್ರಿಶಿರಸ್ವನೂ ಅವರಿಭ್ರಾರೊಡನೆ ಒಂದು ಸೇರಿದನು. ಅಂಗರನೊಬ್ಬನೇ ಮೂವರೊಡನೆಯೂ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೂ ಎದೆಗೆಡಲ್ಲ. ಸುಂಟರ ಗಾಳಿಯಂತೆ ಗಿರಿಗಿರನೆ ತಿರುಗುತ್ತಾ, ಅವರು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೂರಂಬುಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವರೊಡನೆ ಸೆಣಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಆತನು ಮಹೋದರನು ಏರಿದ್ದ ಆನೆಯ ಕುಂಭಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತನ್ನ ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗುಡಿದನು. ಆ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಆನೆಯ ಕಣ್ಣಗಳು ಕಳಬಿ ಬಿಡ್ಡವು. ಅದು ಫೇಳಿದುತ್ತಾ ಸೂಂಡಿಲನ್ನು ಎತ್ತುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ವಾನರವೀರನು ಅದರ ದಂತವನ್ನು ಕಿತ್ತು

ಅದರಿಂದಲೇ ದೇವಾಂತಕನನ್ನು ಮೋದಿದನು. ಪರಿಷದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯಬಂದ ಶ್ರೀಶಿರಸ್ಕನ ತಲೆಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದನು. ಹೀಗೆ ಅತುಲ ಸಾಹಸವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬನೆ ಮೂವರೊಡನೆ ಸರಿಸಮಾಗಿ ಕೆಲನೆಯವರೆಗೂ ಹೋರಾಡುವರು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಮಕ್ರಮೇಣ ಆತನ ಶಕ್ತಿ ಹಗ್ಗಿ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನೂ ನೀಲನೂ ಆ ವಾನರನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನುಗ್ಗಿಬಂದರು. ನೀಲನು ಶ್ರೀಶಿರಸ್ಕನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ಹನುಮಂತನ ವಚ್ಚಿಮುಷ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ದೇವಾಂತಕನ ತಲೆ ಜಡಿಕೋಗಿ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಕಣ್ಣಗುಡ್ಡಗಳೂ ಹಲ್ಲುಗಳೂ ನಾಲಿಗೆಯೂ ಕಳಚಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದವು. ಅನುದೋರೆದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ದೇಹ ದೊಷ್ಟನೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿತು.

ಶ್ರೀಶಿರಸ್ಕನೋದನೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಳಗನನ್ನು ಕಂಡು ಮಹೋದರನು ಮೊನಚಾದ ಬಾಣವೋಂದನ್ನು ಗುರುಯಿಟ್ಟು ಅವನೆದೆಗೆ ಹೊಡಿದನು. ಆ ಬಾಣದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ನಳನು ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ತತ್ತರಿಸಿಹೋದನು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಹೋಽಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಮರವೋಂದರ ಬುದ್ದಿಂದ ಮಹೋದರನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನು ಶ್ರೀಶಿರಸ್ಕನ ಮೇಲೆ ಹೆಮ್ಮೆರಗಳ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು. ಶಾರನಾದ ಶ್ರೀಶಿರಸ್ಕನು ಆ ಮರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಎದುರಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಉಲ್ಕಾಘಾತವಾದಂತೆ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹನುಮಂತನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ಮುರಿದುಕಾಳಿದನು. ಇದರಿಂದ ಕುಪಿತನಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ತನ್ನ ಖಡ್ಡಿಂದ ಮಾರುತಿಯ ವದ್ದನ್ನಳಕ್ಕೆ ಹೊಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಮಾರುತಿ ಅವನ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಗುಡಿ ಅವನ ಕೈಲಿದ್ದ ಖಡ್ಡವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡನು. ಆತನ ಈ ಸಾಹಸವನ್ನು ಕಂಡು ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬೊಬ್ಬಿರಿದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಶ್ರೀಶಿರಸ್ಕನು ಕೌರಾಂಥನಾದನು. ಓದಿಬಂದು ತನ್ನ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಹನುಮಂತನು ಅವನ ಈ ಅವಿನಯವನ್ನು ಕಂಡು ಹೋಪದಿಂದ ಅವನ ಕಿರಿಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶಿರಸ್ಸಿಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕಾಳಿದನು.

ರಾವಣನಿಂದ ಅನುಭ್ರವದೆಂದು ಹೊರಟುಬಂದವರಲ್ಲಿ ಮಹಾಘಾಶ್ಯನೋಭ್ವನು ಉಳಿದಿದ್ದನು. ಮಿಷಭನೆಂಬ ವಾನರವೀರನು ಅವನೋದನೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಗದಾಘಾತದಿಂದ ವಾನರನ ತಲೆಯೊಡೆದು ರಕ್ತ ಸುರಿಯಿತು. ಕುಪಿತನಾದ ಮಿಷಭನು ವೇಗದಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ, ಅವನ ಕೈಲಿದ್ದ ಗದೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಗರಗರ ತಿರುಗಿಸಿ ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡಿದನು. ಆ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ತಲೆಯೊಡೆದು ಅವನು ಸತ್ತುಬಿದ್ದನು. ತಮ್ಮ ಕದೆಯ ಪ್ರಮುಖರೆಲ್ಲರೂ ಮಡಿದುರುಳಿದನ್ನು ಕಂಡು, ರಾಕ್ಷಸರು ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಪೆಲಾಯಿನ ಮಾಡಿದರು.

* * *

ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಚೆಮರಿ ಓಡಿಬರ್ತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ಯುನ್ಯವು ರಾವಣನ ಮಗನಾದ ಅತಿಕಾಯನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅತಿಕಾಯನೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ. ಅವನ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳವನು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದುರ್ಜಯನಾಗುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವರವನ್ನ ಪಡೆದಿದ್ದವನು. ದೇವರಾನವ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಆತನನ್ನ ಇದಿರಿಸುವವರಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನ ತಾಳಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಆತನು, ಓಡಿಬರ್ತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸಯೋಧರನ್ನ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ರಣರಂಗದ ಸಮಾಜಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಜಿಕ್ಕಪ್ಪನಾದ ಮಹಾಭಾಷ್ಯನೂ ಮದಿದುದನ್ನ ಕೇಳಿ ಆತನಿಗೆ ಕೋಪವುಕ್ಕಿತು. ಓಡಿಬರ್ತಿದ್ದ ಸ್ಯುನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ರಥವನ್ನೇರಿ ಹಾಗಿಂದ ಹಾಗೆಯೆ ರಣಾಂಗಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು.

ದೂರದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅತಿಕಾಯನನ್ನ ಕಂಡು ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಕುಂಭಕರನೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮೌರ್ಯಹೋಕ್ಕರು. ಆ ಅತಿಕಾಯನ ಆಕಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ ಭಾರಂತಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಪತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಏನಯ್ಯಾ ವಿಭೀಷಣ? ಈ ಮಹಾಕಾಯನಾರು? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆತನು “ಪ್ರಭು, ರಾಮಚಂದ್ರ, ಇವನು ರಾವಣನ ಮಗನು. ಅತಿಕಾಯನೆಂದು ಇವನ ಹೆಸರು. ಯುದ್ಧ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇವನು ಮಹಾಭತುರ. ಸರ್ಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಾರಂಗತನಾದವನು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಯೇಯನಾಗುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಇವನು ವರ ಪಡೆದಿರುವನು. ಇವನ ರಥ ಕರಚೆಗಳೆರಡೂ ದಿವ್ಯವಾದುವು. ಇವನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ವಾನರ ಸೇನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶಮಾಡುವುದರೂ ಗಾಗಿ ನೀನು ಈತನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಈತನನ್ನ ಗೆಲ್ಲಬೇಕು” ಎಂದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅತಿಕಾಯ ರಣಾಂಗಣವನ್ನ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಒಮ್ಮೆ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿದನು.

ಅತಿಕಾಯನ ಸಿಂಹನಾದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಕುಮುದ, ದ್ವಿವಿದ, ಮ್ಯಾಂದ, ನೀಲ, ಶರಭ ಎಂಬ ಬಿವರು ವಾನರ ಸೇನಾನಿಗಳು ಮರಗಳನ್ನೂ ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಆತನಿಗೆ ಇದಿರಾದರು. ಆದರೇನು? ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಇದಿರಾದ ಮೊಡಗಳಿಂತೆ ಇವರು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಧ್ವಂಸವಾಗಿ ಹೋದರು. ಧರ್ಮಯುದ್ಧವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದ ಅತಿಕಾಯನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಇದಿರಾದವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಹರಿಸುತ್ತಾ ಹೊರಟನೆ ಹೊರಟು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಘಾತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾನರ ಸೇನೆಯಲ್ಲವೂ ಬಯಲಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಆತನು ನೇರವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು “ಅಯ್ಯಾ ರಾಮ, ನಾನು ಅತಿಕಾಯನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಯೋಧ. ನಿನ್ನೊಂದನೆ ಕಾಳಗವನ್ನು ಬಯಸಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಯೋಧರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸ್ಯುನ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥನಾದವನನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸು. ಅಥವಾ ನೀನೇ ನನ್ನೊಂದನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲು” ಎಂದನು.

ಗರ್ವದಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದರೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿದ್ದ ಅತಿಕಾಯನ ಸುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಯನು ಅವನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ನಾರಿಯನ್ನು ಬಿಗಿದು ಒಮ್ಮೆ ಆತನು ಉಂತಾರ ಮಾಡಿದೊಡನೆಯ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳೂ ತುಂಬಿಹೋಡುವು. ಆದರೂ ಅತಿಕಾಯನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಯ್ಯಾ, ನೀನಿನ್ನೂ ಬಾಲಕ. ಯಮಸದೃಶನಾದ ನನ್ನೊಂದನೆ ನೀನೇನು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬಲ್ಲೇ? ಬಾಲಚಾಪಲ್ಯದಿಂದ ಕಾಲಾಗ್ರಿಯನ್ನೇಕೆ ಕೆರಳಿಸಲು ಬರುತ್ತಿರುವೆ? ಬಾಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗು” ಎಂದನು. ಅವನ ಕೊಬ್ಬಿನ ಸುಡಿ ಶಂರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಯನಿಗೆ ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ ಆತನು ಕೋಪದಿಂದ “ಎಲ್ಲಾ! ಮಾತಿನ ಮಲ್ಲರು ಮಹನೀಯರಾಗುತ್ತಾರೆಯೆ? ಸುಮೃನೆ ಕೂಗಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟ

ನಿನ್ನ ಪೌರಣವೆಷ್ಟಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ, ಕಳಿತ ತಾಳೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ತೊಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೆಡುವಂತೆ, ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ನಿನ್ನ ಪಾಲಿನ ಮೃತ್ಯುವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ” ಎಂದನು.

ಮೂದಲಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳ ಹಿಂದುಗಡೆಯೆ ಬಾಣಗಳ ಸುರಿಮಳಗಳು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅತಿಕಾಯನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ದಿವ್ಯವಾದ ಬಾಣವನ್ನು ಲಕ್ಷಣನು ಅಧ್ಯಚಂದ್ರಕಾರದ ಬಾಣದಿಂದ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದನು. ರಾಕ್ಷಸವೀರನು ಮತ್ತೆಡು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಅವುಗಳಿಗೂ ಅದೇ ಗತಿಯಾಯಿತು. ಆತನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಡುಪುದರ್ಯೋಜಗಾಗಿ ಲಕ್ಷಣನು ದಿವ್ಯವಾದ ಒಂದು ಬಾಣವನ್ನು ಎದುರಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅದು ನೇರವಾಗಿ ಒಂದು ರಾಕ್ಷಸನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿಕೊಂಡಿತು. ಒಡನೆಯೆ ಟಿಲ್ಲೆಂದು ನೆತ್ತರು ಸುರಿದು ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ರಕ್ತಮಯವಾಯಿತು. ಕುಪಿತನಾದ ರಾಕ್ಷಸನು ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ಲಕ್ಷಣನ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯನ್ನೇ ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಕೂರವಾದ ಒಂದು ಬಾಣವನ್ನು ಎದುರಾಳಿಯ ಎದೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಆ ಪೆಟ್ಟು ತಾಕಿದೊಡನೆಯೆ ಲಕ್ಷಣನು ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ತತ್ತರಿಸಿ ಮೈಮರೆತನು. ನೋವಿನಿಂದ ಆತನ ಕೋಪ ಕೆರಳಿತು; ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತವನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ರಾಕ್ಷಸನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆದರೇನು? ಅತಿಕಾಯನು ಸೌರಾಸ್ತವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತವನ್ನು ವ್ಯಾಧಮಾಡಿದನು. ಅತಿಕಾಯನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಿಂಳಿಕಾಸ್ತವು ಲಕ್ಷಣನ ಬಂದಾಸ್ತದಿಂದ ಬೆಗ್ನಿಸಿದರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸೋಲಲಿಲ್ಲ.

ಅತಿಕಾಯ ಲಕ್ಷಣರಿಖ್ಯರೂ ಸರಿಸಮಾನಸ್ತಂಧರಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಾ ಬಹುಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು. ಆಗ ವಾಯುದೇವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಣಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಂತೆ ಲಕ್ಷಣನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಅಜೇಯನಾಗಿರುವ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಅದೊಂದೇ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಆ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಲಕ್ಷಣನು ದಿವ್ಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅತಿಕಾಯನು ಕಂಗಟ್ಟಿ ಸಹಸ್ರಾರು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಆ ಅಸ್ತವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅದಲ್ಲವೂ ವಿಫಲವಾಯಿತು. ಆ ಅಸ್ತವು ನೇರವಾಗಿ ಒಂದು ಅತಿಕಾಯನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಹೋಯಿತು. ಹಿಮವತ್ತೆರ್ವತದ ಶಿಖರದಂತೆ ಅವನ ತಲೆ ಧರೆಗುರುಳಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ರಾಕ್ಷಸರು ಯಿಧಿದಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಪೆ ತಾಳಿ, ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಾ ದಾರಿ ಸಿಕ್ಕತ್ತ ಓಡಿದರು. ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಲಕ್ಷಣನ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದು ಆನಂದದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡಿದರು.

ಜಾಂಬುವಂತನ ಮಾತಿನಂತೆ ಮಾರುತಿ ತ್ರಿಕೊಟ ಪರ್ವತವನ್ನೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಹಡಾಕಾರ ತಾಳಿ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಲಂಫಿಸಿದನು.

ಅತಿಕಾಯನ ಮರಣದ ಅತಿದಾರುಣವಾರ್ತೆಯಿಂದ ರಾವಣೇಶ್ವರನು ಮುಂಗಾಣದಷ್ಟು ಕಂಗಣಹೋದನು. ತನ್ನ ಬಲಭುಜದಂತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲರೂ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಬಾಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಹೋದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅತನಿಗೆ ನಿರಾಶೆ ಮುಸುಕಿದಂತಾಯಿತು. “ಆಹ! ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಆಶ್ಚರ್ಯ! ರಾಮನು ಮಹಾ ಬಲಾಢ್ಯ. ಅತನೆ ಅಸ್ತ್ರಭಲ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಕರ! ಅತನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಾರಾಯಣ ಸ್ವರೂಪಿಯಿಂದ ತೋರುತ್ತಿದೆ” ಎಂಬ ಉದ್ದಾರಗಳು ಅತನೆ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದವು. ಸತ್ತೆ ತನ್ನ ಪುತ್ರರನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆನೆನೆದು ನಿಟ್ಟಿಸಿರಿತ್ತಾ, ಅತನು ಮುಖ್ಯಹೋದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಅತನೆ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಅತನನ್ನು ಕುರಿತು “ತಂದೆಯಿ, ನಾನು ಜೀವಂತವಾಗಿರುವಾಗ ನಿನಗೆ ದುಃಖವಂದರೇನು? ನನ್ನ ಬಾಣಹತಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಉಳಿಯುವವರಾಯ? ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ನನ್ನ ಅರ್ಮೋಫ್ವಾದ ಬಾಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂಪ್ರಾಪ್ತಿಸಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷ ಪಡುವವನಾಗು. ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಡು” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದನು. ತಂದೆಯ ಆಶೀರ್ವಾದದೊಡನೆ ಅನುಜ್ಞಾಯನ್ನು ಪಡೆದು ಉತ್ತಮವಾದ ಹೇಸರುಕತ್ತೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದ ರಥವನ್ನೇರಿ ರಣರಂಗಾಭಿಮುಖನಾದನು. ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸರು ಧನುಷ್ಣಾಂಗಿ ಅತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊರಟರು.

ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ರಣಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೆಲೆ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಉಚಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ರಥದಿಂದಿಳಿದು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ಮಂತ್ರವತ್ತಾಗಿಯೂ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಹೋಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು. ಶಸ್ತ್ರಗಳೇ ಸಮಿತ್ತು, ಅಸ್ತ್ರಗಳೇ ದಖ್ಯ, ಉಳಿದ ಆಯುಧಗಳೇ ಹೋಮ ಸಾಧನಗಳು; ಕವ್ಯ ಮೇರೆಯೋಂದನ್ನು ಹೊಗೆಯಿಲ್ಲದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿ, ಅತನು ಅಗ್ನಿದೇವನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದನು. ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನು ಪ್ರತ್ಯೇಕನಾಗಿ ಅತನಿಗೆ ಬೃಹಾಣಾದಿ ಮಹಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸಿ ತೊಟ್ಟನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರಿಕ್ಷವೆಲ್ಲವೂ ಗಡಗಡ ನಡುಗಿತು. ದ್ಯುವದತ್ತವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಯಿಧ್ದ ರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ವಾನರರಿಗೂ ಯಿಧ್ದ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜಕುಮಾರನು ತನ್ನವರನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮರ, ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಯಿಧ್ದಮಾಡಿ ನಿಮ್ಮ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಹೊಳ್ಳಿ” ಎಂದು ಪ್ರೌತ್ಸಾಹಿಸಿದನು.

ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ರಣರಂಗವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದೊಡನೆಯ ವಾನರ ಮೃತ್ಯು ಮೂಡಿದಂತಾಯಿತು. ವಾನರ ಸಂಕಾರಕಾರ್ಯ ನಿರಗಳವಾಗಿ ನಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಒಂದೊಂದು ಬಾಣದ ಏಟಿಗೂ ಹತ್ತಾರು ಜನ ವಾನರರು ನೆಲಕ್ಕುರುಳುತ್ತೊಡಗಿದರು. ಅವರು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮರಗಳೂ ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡುಗಳಲ್ಲಿಗಳೂ ರಾಕ್ಷಸವೀರನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ತಲೆತಲೆಯಾದ ವಾನರರೆಲ್ಲಾ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಉರುಳುತ್ತಾ ಹೊರಟು. ಅಗೋ ಗಂಥಮಾದನ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದ; ನಳ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ; ಗಜ, ಜಾಂಬವಂತ, ನೀಲ, ಮಂಬ, ಸುಗ್ರೀವ, ಅಂಗದ, ಹನುಮಂತ, ದಧಿಮುಖ, ವಾವಕಾಕ್ಷ ಎಲ್ಲರೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿಂದು ನಿಶ್ಚಯಾದರು. ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ ವಿಕಾರವಾಗಿ ತಿರಿಚೆಕೊಳ್ಳುವ ಧ್ವನಿ ಎದ್ದಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಮಾಯಾಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊದಲಿಟ್ಟನು. ಅವನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣಗಳು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತಾರಿದ್ದರು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಈ ವಾನರ ಸೈನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಭಂಗಿಸಿರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈತನು ಅಜ್ಞೇಯನಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆತನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವ ಬಾಣವರ್ಣದಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳೇ ತಿಳಿಯಂತಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಮೂರ್ಖಗೊಳಿಸಿದ ಹೊರತು ಈ ರಾಕ್ಷಸ ಕುಮಾರನು ಲಂಕೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾತುಗಳು ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣಗಳು ಒಂದು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರಿಗೂ ತಾರಿದ್ದರು; ಇಬ್ಬರೂ ಪರವಶರಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಪರಮಾನಮದಭರಿತನಾಗಿ ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಲಂಕೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮೂರ್ಖಿತರಾಗಿ ಬಿಧ್ಯಾದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಮತಿಗೆಟ್ಟು ಮುಂಗಾಣದವರಾದರು. ಅವರ ಜಂಫಾಬಲವೇ ಉಡುಗಿಹೋಯಿತು. ಹೀಗೆ ನಿಸ್ಸತ್ತರಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ವಾನರರನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಭೀಷಣನು ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿದನು: “ಅಯ್ಯಾ, ಹೀಗೆ ಹೆದರಿ ಮುದುರಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತಕ್ಕೆ ಗೌರವ ತೋರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಆ ಅಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಬಿಧ್ಯ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿರುವರೆ ಹೊರತು ಅವರು ಮೂರ್ಖಿತರಾಗಿಲ್ಲ”. ವಿಭೀಷಣನು ಅಷ್ಟ ಮಾತನಾಡುವ ವೇಳೆಗೆ ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ ಹನುಮಂತನು ಮೇಲಕ್ಕೆಧ್ವನಿ ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಒಂದನು. ಇಬ್ಬರೂ ನೇರಿ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವಂತರಾಗಿದ್ದ ವಾನರವೀರರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೊರಟರು. ಹೀಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಜಾಂಬವಂತನು ಕಾಣಿಸಿದನು. ವಿಭೀಷಣನು ಆತನನ್ನು ಉಚಿತೋತ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಡಿಸುತ್ತಿರಲು ಆತನು “ಅಯ್ಯಾ, ನಿನ್ನ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ನೀನು ವಿಭೀಷಣನೆಂದು ಗೂತ್ತಾಯಿತು. ಹೇಳು ಹೇಳು, ಅಂಜನಾತನಯನಾದ ಮಾರುತಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವನೆ? ಎಂದನು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಹೆಸರನ್ನು ಕೂಡ ಎತ್ತದೆ ಹನುಮಂತನಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಮುದುಕನನ್ನು ಕಂಡು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಆತನು “ಅಯ್ಯಾ ವ್ಯಧನೆ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕೂಡ ವಿಚಾರಿಸದೆ ಮಾರುತಿಯ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಮಾರುತಿಯ ಮೇಲೆನ ನಿನ್ನ ಮೈತಿ ಅಸದ್ಯಶವಾದುದೆ ಸರಿ!” ಎಂದನು. ಒಡನೆಯೇ ಜಾಂಬವಂತನು “ಅಯ್ಯಾ, ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನೀನು ಅರಿಯೆ! ಒಬ್ಬ ಮಾರುತಿ ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಜೀವಿಸಿದಂತೆಯೇ; ಆತನು ಅಸುದೊರೆದಿದ್ದರೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸತ್ತಂತೆಯೇ ಸರಿ ಎಂದನು.

ಜಾಂಬವನ ಮಾತು ವಿಭೀಷಣಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನೆ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಆತನ ಪಾದ ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಮಾರುತಿಯ ಧ್ವನಿ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಳೆಗೆಟ್ಟಿದ್ದ ಜಾಂಬವಂತನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕಳೆಮೂಡಿದಂತಾಯಿತು. ಉತ್ಸಾಹತುಂಬಿದ ದಸಿಯಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಾರುತಿ, ಬಾ ಬಾ! ಈಗ ನೀನೇ ಅಳಿದು ಬಿಡ್ಡಿರುವವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಜೀವದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮಹಾಕಾರ್ಯವೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ನಡೆಯಬೇಕು. ನೀನಿಗೆಲೇ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ಹಿಮವಶ್ವವರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ “ಖುಷಭ್ರ”ವೆಂಬ ಕಾಂಚನ ಪರ್ವತವೂ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತವೂ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅವೆರಡರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೈಷಣಿ ಪರ್ವತವೆಂಬ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲಿಕೆಗಳಿವೆ. ನೀನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಆ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನೂ ತರುವವನಾಗು. ಅಪುಗಳಿಂದ ಮರಣೋನ್ಮಾಸಿರಾಗಿರುವ ವಾನರರರೆಲ್ಲರೂ ಬದುಕುತ್ತಾರೆ” ಎಂದನು.

ಜಾಂಬವಂತನ ಮಾತಿನಂತೆ ಮಾರುತಿ ತ್ರಿಕೂಟಪರ್ವತವನ್ನೇರಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಹಡಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿ, ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಲಂಘಿಸಿದನು. ಮಹಾಸರ್ವಗಳ ಹೆಡೆಗಳಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಹಸ್ತಗಳನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾಚಿಕೊಂಡು ಆತನು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಸೆಳೆಯುವವನಂತೆ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಕೊಂಡು ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಕಡೆ ಹೋರಬನು. “ವಾನರವೀರರನ್ನೂ ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸು” ಎಂಬ ಜಾಂಬವಂತನ ಮಾತು ಆತನ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಣಿತವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಆತನು ವಾಯುವೇಗವನ್ನೂ ಮೀರದ ವೇಗದಿಂದ ಹಾರಿ ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದನು. ಬೈಷಣಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾಷಣಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಎಷ್ಟು ಹುಡಿಕಿದರೂ ಆತನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಧಿಂಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಆತನಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಅವು ಮಾಯವಾಗಿದ್ದವು. ಮಾರುತಿಗೆ ಹುಡಿಕಿ ಹುಡಿಕಿ ಬೇಸರವಾಗಿಯಿತು. ರೋಷದಿಂದ ಆತನು ಆ ಪರ್ವತವೆ ಸೀಳುವಂತೆ ಗಡಿಸುತ್ತಾ, ಶಿಖರ ಸಹಿತವಾದ ಆ ಪರ್ವತವನ್ನು ಬುಡನ್ಹಿತವಾಗಿ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತವೋಂದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹಾರಿಬರುತ್ತಿರುವ ಆತನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಹೊಸಜೀವ ಮೂಡಿದಂತೆ ಆನಂದದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದರು. ಹನುಮಂತನು ಪರ್ವತದೊಡನೆ ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲದ ಮೇಲೆ ಅವತರಿಸಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಬೈಷಣಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಲಿಕೆಗಳ ವಾಸನೆಯಿಂದಲೇ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರಿಗೆ ಎಷ್ಟರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವರು ಏನೊಂದೂ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದವರಂತೆ ಮೈಮುರಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಆ ಮೂಲಿಕೆಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಯಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಡಿದಿದ್ದ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಪುನಃ ಚೇತನಗೊಂಡರು. ಯಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಡಿದಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೇಲ್ಲ ರಾವಣನ ಆಷ್ಟೆಯಂತೆ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಎಸೆದಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಮತ್ತೆ ಬದುಕುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲವಾಯಿತು.

ಇಷ್ಟಾದಮೇಲೆ ಹನುಮಂತನು ಆ ಬೈಷಣಿ ಪರ್ವತವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅದರ ಸ್ವಾನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ ಬಂದನು.

* * *

೬೧. ಕುಂಭ, ನಿಕುಂಭ, ಮರಕರಾಕ್ಷಾದಿಗಳ ಮರಣ

ಹನುಮಂತನ ದಯೀಯಿಂದ ನವಚೇತನಗೊಂಡ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ನೂತನವಾದ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ವಿಜೃಂಬಿಸುತ್ತಾ ಸುಗ್ರೀವನ ಆಳ್ಳೆಯಿಂತೆ ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಹೊತ್ತಿಸಿದರು. ಅಗ್ನಿಜಾತ್ವಲೆಯಿಂದ ಮನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುಷ್ಪುಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಮುಹ್ವಿನ ಮುದುಕರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಮಕ್ಕಳೂ ಗೋಚರೋ ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಜೀವವುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಾರಿಸಿಕ್ಕುತ್ತೆ ಓಡಹತ್ತಿದರು. ಯುವಕರೂ ವೀರರೂ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ವಾನರರ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ಧಾವಿಸಿದರು. ಉರಿನ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಬರಿಯ ವಾನರರ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಹರಿಸ ಹತ್ತಿದರು. ನೆಲ ಬೆಸಲೆಯಾದಂತೆ ತುಂಬಿದ ಆ ಅಸಂಖ್ಯಾತರಾದ ವಾನರರನ್ನು ಕಂಡು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ದಿಕ್ಕೇ ತೋಳಿದಂತಾಯಿತು. ಮಾರಿಯ ಇಡಿರಿನ ಕುರಿಗಳಂತೆ ಅವರೆಲ್ಲರು ಶ್ವಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿರಾಗುತ್ತಾ ಹೋದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಅಕಂಹನನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸವೀರನು ತನ್ನ ಗದೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಜಯರುದ್ವನಂತೆ ವಾನರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಾನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಅಂಗದನು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಎಸೆದನು. ಅದರಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನ ತಲೆಯೊಡೆದು ಅವನು ಸತ್ತೆ ಚಿಧನು. ಅವನ ಪತನವನ್ನು ಕಂಡು ಶೋಣಿತಾಕ್ಷನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ರಥವನ್ನೇರಿ ಅಂಗದಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಂಗದಕುಮಾರನು ಅವನ ರಥದೊಳಕ್ಕೆ ಸುಗ್ರಿ ಆ ರಥವನ್ನು ಮುರಿದುಹಾಕಿದುದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವನ ಕೈಲಿದ್ದ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಮುರಿದುಹಾಕಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಹಿರಿದ ಕತ್ತಿಯೊಡನೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ನೆಗೆದನು. ಅಂಗದನೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ನೆಗೆದು, ಅವನ ಕೈಲಿದ್ದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಘಾತಿಸಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಯೂಕಾಕ್ಷನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಯೋಧನು ಪ್ರಜಂಘಾಸುರಸೆಂಬುವನೊಡನೆ ಅಂಗದನನ್ನು ತರುವಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಶೋಣಿತಾಕ್ಷನೂ ಎಚ್ಚರ್ತುಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಹೀಗೆ ಮೂವರೂ ಅಂಗದಕುಮಾರನ ಮೇಲೆ ರೈಮಾಡ ಹೊರಟುದನ್ನು ಕಂಡು ಮೈಂದ ದ್ವಿವಿದರೆಂಬ ವಾನರವೀರರು ಆತನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಮೂವರೂ ಸೇರಿ ಮೂವರು ರಾಕ್ಷಸ ವೀರರನ್ನೂ ಹೊಂದು ಹಾಕಿದರು.

ತಮ್ಮ ಮೂವರು ಮುಂದಾಳುಗಳು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರು ಓಡಿಕೊಣಿ ಕುಂಭಕರನ ಮುಗನಾದ ಕುಂಭನ ಮರಹೊಕ್ಕರು. ಧನುರ್ವಿದ್ಯೇಯಲ್ಲಿ ಚತುರನಾದ ಕುಂಭನು ತೀಕ್ಷಣವಾದ ಬಾಣವೆಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ದ್ವಿವಿದನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೈಂದನು ದೊಡ್ಡ ಬಂಡಯೋಂದನ್ನು ತನ್ನ ಮೇಲೆಸೆಯಲು, ಕುಂಭನು ಬಿಂಬಿಸಿದ ಅಂಗನ್ನು ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತಿಸಿಹಾಕಿ, ಮತ್ತೊಂದು ನಿಶಿತಶರದಿಂದ ಮೈಂದನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಂಗದಕುಮಾರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ವೃದ್ಧಿದಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರ ಅವನ ಪ್ರಯತ್ನಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕುಂಭನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣದಿಂದ ಆ ವಾನರವೀರನ ಹಣೆಯೊಡೆದು ಕೆನ್ನೀರು ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಹರಿಯಿತು. ಆ ಏಟನ್ನು ತಾಳಿಲಾರದೆ ಆತನು ತತ್ತರಿಸಿ ಸಮೀಕರಣದ್ವಾರಾ ಮರವನ್ನು ಬರಗಿನಿಂತನು. ಈ ವಿಭಾರವನ್ನು ವಾನರರು ಒಡನೆಯೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅರಿಕುಮಾಡಿದರು. ಆತನು ಜಾಂಬವಂತನನ್ನು ಅಂಗದನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿದನು.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಂದ ಆಳ್ಳಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಜಾಂಬವಂತನು ಸುಪೇಣ ವೇಗದಶಿಂಗಳೆಂಬ ಕಪಿವೀರರೊಡನೆ ಕುಂಭನನ್ನು ಇಡಿರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಶ್ವಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ಮೂವರನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣಘಾತದಿಂದ ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ ಬೊಬ್ಬಿರಿದನು. ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಇದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು

ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಘೋರವಾದ ಯುದ್ಧ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕುಂಭನು ಬಿಟ್ಟು ಬಾಣದಿಂದ ವಾನರರಾಜನ ಕಲ್ಪರಗಳ ಅಯುಧಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬರಿದಾಗಲು, ಆತನು ಭರದಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಬಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಅವನ ಕೈಲಿದ್ದ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತಿತ್ತುಕೊಂಡು ಮುರಿದುಹಾಕಿದನು. ಆನಂತರ ಇಬ್ಬರೂ ಮಲ್ಲ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದರು. ಒಮ್ಮೆ ಸುಗ್ರೀವನು ಕುಂಭನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಎಸೆದನು. ಆದರೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದುಬಂದು, ಸುಗ್ರೀವನ ವರ್ಕಣ್ಣಳವನ್ನು ವಚಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗುಡಿದನು. ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸನು ಉರಿಯುಡುಗಿದ ಬೆಂಕಿಯಂತಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೂರುಳಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಕ್ಷಸರು ಭಯದಿಂದ ಹೋಹಾರಿಹೋದರು.

ಕುಂಭನು ಸುಗ್ರೀವನ ಮುಷ್ಟಿ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಮರಣಹೊಂದಿದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನ ಅಣ್ಣನಾದ ನಿಕುಂಭನು ತನಲ್ಲಿ ತೆಂಗಂಡವಾದನು. ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದಲೇ ಸುಷ್ಯಾಬಿಡುವನೆಂಬಂತೆ ಬಿರುಗಣ್ಣಗಳಿಂದ ತಿದಿಗಳನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ ತನ್ನ ಪರಿಫಾಯುಧದೊಡನೆ ಸುಗ್ರೀವನ ಮೇಲ ಏರಿಬಂದನು. ಆತನು ತನ್ನ ಆಯುಧವನ್ನು ಗರಗರ ತಿರುಗಿಸಿದ ರಭಸಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯಿಡಿಸಿ ವಾನರಸ್ಯೇನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ತಲ್ಲಣಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅಂಜನೇಯನು ರಾಕ್ಷಸನ ಬಳಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಗುರಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾದ ಆ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ರಾಕ್ಷಸನು ತನ್ನ ಪರಿಫಾರದಿಂದ ಪ್ರಕರಿಸಿದನು. ಆ ಏಟಿಗೆ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯೂ ಕ್ಷಣಕಾಲ ತತ್ತರಿಸಿಹೋದನು ಮಹಾತ್ಮಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಮಾರುತಿ ಪ್ರಷ್ಟೆ ತಿಳಿದು ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಎದೆಗೆ ಬಲವಾಗಿ ಗುಡಿದನು. ಅಷ್ಟು ಸಾಲದೆಂದು ಹಿಡಿದೆಂದು ಅವನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೂ ಕೆಡವಿ ನಾದಿದನು. ಅವನ ತಲೆಗೂಡಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಿರಿವಿ, ತಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದೆಂದು ತಿತ್ತುಹಾಕಿದನು.

ಇತ್ತೆ ಮಾರುತಿ ನಿಕುಂಭ ಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ, ಅತ್ಯಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಮರುತಾಕ್ಷನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೊಡನೆ, ಘೋರವಾದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಮರುತಾಕ್ಷನು ಖರನ ಮಗ. ಅವನು ಮೊದಲೇ ಮಹಾ ಗರ್ವಿಷ್ಟ. ಅದರೊಳಗೆ ರಾವಣನು ಬೇರೆ “ವರ್ತ್ಸ, ನೀನೀಗಲೇ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರನ್ನೂ ಕಹಿಸೇನೆಯನ್ನೂ ಒಕ್ಕುಲಿಕ್ಕಿಬಾ” ಎಂದು ಪ್ರೇರಣಾಹಿಸಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅ ದುರಹಂಕರಿ ರಥವನ್ನೇರಿ ರಣಾಂಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾ, ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಯಾನಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲೆ ರಕ್ಷಸರೆ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಮುಂಗಡೆಯೆ ಆ ಕಹಿಗಳೊಡನೆ ಕಾದಾಡುತ್ತಿರಿ. ನಾನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಹಲವು ದುಶ್ಯಕುನಗಳಾದುದರೂ, ಆ ಉದ್ದಂಟನು ಅವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಂದೆ ರಣರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದನು. ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ವಾನರರು ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಮರುತಾಕ್ಷನ ಬಾಣಾಹತಿಯಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪೆಲಾಯನ ಪರರಾಗಲು ಶ್ರೀರಾಮನೆ ಸ್ವಾತಃ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಇದಿರಿಸಿ ನಿಂತನು.

ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ನೆನಪು ಬಂದಿತು. “ಎಲವೂ ರಾಮ, ನೀನು ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂಡೆಯಲ್ಲವೇ? ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ನೀನೀಗ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿಡುರುವೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ದಿಗ್ಂಲಿಕೊಯ್ದ ಹಿತ್ಯಮಣವನ್ನು ತೀರಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಆಯುಧವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗು” ಎಂದು ಗಜಿಸಿದನು. ಮಾತಿನ ಜೊತೆಗೆ ಮೊನಚಾದ ಬಾಣಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಭೇದಿಸ

ಹೊರಟುವ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸ್ನೇಹಕೊತ್ತು ಅವನ ಬಾಣಗನ್ನೆಲ್ಲ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೆ ಶಿಂಡಿಸುತ್ತಾ ಹೋದನು. ಬರಬರುತ್ತಾ ಯಿಥ್ತ ಬಿರುಸಾಯಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಎನೆದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷ ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹೀರಿ, ಅವನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತೆದವಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ವಾನರರು ಕುಣಿದಾಡಿದರು; ರಾಕ್ಷಸರು ಲಂಕೆಯತ್ತ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು.

* * *

೭. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಮಾಯಾಯಿಧ್ರು

ಮತರಾಕ್ಷ ಮಡಿದ ಸುಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣೇಶ್ವರನು ಮಹಾವ್ಯಾಸನದಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವನ್ನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಮೇಲೆ ಯಿಥ್ತಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆತನು ಹೊದಲಿನಂತೆಯೆ ಯಿಥ್ತರಂಗದ ಬಳಿ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಕರಿಯ ಮೆಕೆಯೊಂದನ್ನು ಹೋಮಮಾಡದನು. ಇದರಿಂದ ತೃಪ್ತನಾದ ಯಿಜ್ಞ ಪುರುಷನು ಆತನಿಗೆ ಅನೇಕ ನಿಶಿತಾಸ್ತಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿನು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಆ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಮಾಯಾರಥವೋಂದನ್ನೇರಿ ಯಿಥ್ತರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆ ರಥವಾಗಲಿ, ರಥಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಅಶ್ವಚತುಷ್ಪತ್ವವಾಗಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ರಥವನ್ನೇರಿದ ಅವನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ವಾನರರನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದಾಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞಮಾಡಿ ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು.

ಇಧ್ವಕ್ಷಿದಂತೆ ಆಕಾಶದಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಮೇಲೆ ಶರವರ್ಣ ಸುರಿಯಲು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ಸೋದರರು ಕನಲಿ ಆಕಾಶವನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದರು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾಭಾತ್ಯಾದಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅಂಥಕಾರ ಕವಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಧನುಷ್ಯಂಕಾರ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತೆ ಹೊರತು ಅವನು ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಬಾಣಗಳಲ್ಲವೂ ಗುರಿತಷ್ಟೆದೆ ಬಂದು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ತಾಕುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವರು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರತಿಬಾಣಗಳಲ್ಲವೂ ಶಾನ್ಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ರೇಗಿಹೋಯಿತು. ಆತನು ಬುಹಾಸ್ತವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವೆನೆಂದು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ನಿರಂತರಾಧಿಕಾರ ರಾಕ್ಷಸರೂ ಮಡಿಯವರಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಾರದಂದು ಹೇಳಿ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಮಾಯಾವಿಧ್ಯಯನ್ನು ತಾನು ಭೇದಿಸುವುದಾಗಿ ನುಡಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತನ್ನ ಉಪಾಯ ವಿಫಲವಾದೀತೆಂದು ಹೆಡರಿ, ಯಿಥ್ತಮಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಲಂಕೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಮಾಯಾವಿಯಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ದಿಗ್ಭಾಗಿತ್ಯಿಂಚಾಗುವಂತಹ ಉಪಾಯವೋಂದನ್ನು ಅಲೋಚಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮಾಯಾ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಅವನು ಸೀತೆಯ ಆಕಾರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು ಅದನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅವನು ಸೀತೆಯ ಆಕಾರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿಟ್ಟುಹೊಂಡು ಯಿಥ್ತರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ವಾನರರ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿಯೆ ಆ ಮಾಯಾ ಸೀತೆಯನ್ನು ವರಿಸಲು ತದ್ವಾಕ್ಷನಾದನು. ವಾನರಸೇನೆಯ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದ ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ ಆ ತಪಂಸೀತೆಯ ಆಕಾರ

ತಾಣಿಸಿತು. ಆತನು ಆಕೆಯೇ ನಿಜವಾದ ಸೀತೆಯೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಆಕೆಯೇ ವಿಪತ್ತಿಗಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದನು. ವಾನರರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಹಿರಿದ ಶಿಡುವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕರ್ಪಣಸೀತೆಯ ಕೇಶರಾಶಿಯನ್ನು ಹಿಡೆಂಬೆಯತ್ತಾ ವಾನರರ ಮೇಲೆ ಬಾಣದ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದನು. ರಥದಲ್ಲಿದ್ದ ಕರ್ಪಣದ ಹೆಣ್ಣು “ರಾಮ! ರಾಮ!” ಎಂದು ದುಃಖರದಿಂದ ಕೂಗಿದುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಮಾರುತಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ” ಎಲವೋ ದುರ್ಮಾರ್ಗ, ನಿನ್ನ ಸರ್ವನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಜಗನ್ನಾತೆಯ ಕೇಶರಾಶಿಯನ್ನು ಎಳೆದಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಪಾಪ ಮಿತಿಮೀರಿತು. ಸ್ತ್ರೀರಥಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿತು? ನೀನಿನ್ನ ಕ್ಷಣಕಾಲವೂ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಇರಬಾರದು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುಪುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಸುಗ್ರಿದನು. ಆಗ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು - “ಎಲವೋ ವಾನರ, ನೀವು ಸೀತೆಗಾಗಿಯ ಅಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದು” ಇಗೋ ಮೌದಲು ಇವಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತೇನೆ. ಅನಂತರ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ನನ್ನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಮತ್ತು ಸುರ್ಜಿವನ ಸರದಿ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ವಿಭಿಂಜನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ”. ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ತನ್ನ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಯಾಸೀತೆಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ನೆಲಕ್ಕೂಗೆನನು.

ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಕೂರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಂತನು ರೋಷಾವೇಶದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಹುಡಿಗಟ್ಟಿದನಾದರೂ ಆತನಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಸತ್ತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. “ಯಾವ ದೇವಿಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಈ ಯುದ್ಧ ಅರಂಭವಾಯಿತೋ ಆಕೆಯು ಮೃತಿಹೋಂದಿದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಯುದ್ಧದಿಂದ ಏನು ವ್ಯಯೋಜನ? ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಸುರ್ಜಿವನಿಗೂ ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೂ ತಿಳಿಸುವುದೊಂದೇ ನಾನೀಗ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದ ಆ ಮಾರುತಿ ಕಡಿಮೀರೋಡನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ತನ್ನ ಉಪಾಯ ಘಲಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಚೈತ್ಯನಿರ್ಮಿತುಂಭಿಲಪೆಂಬ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟವನಾದನು. ಅಲ್ಲಿ ಆತನು ದೊಡ್ಡ ಹೋಮವೋಂದನ್ನು ಮಾಡಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

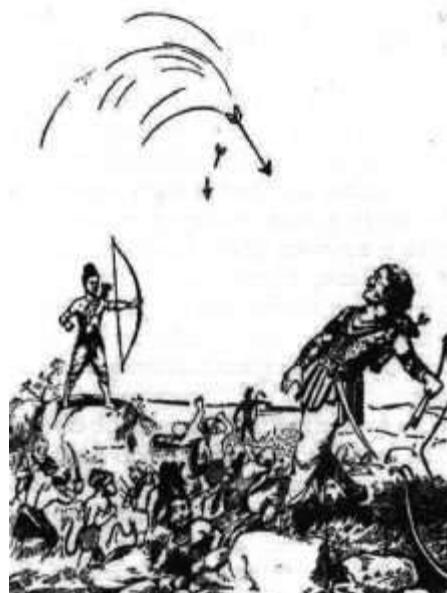
ಮಾರುತಿ ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಉದ್ದಿಗ್ನಕೃದಯದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ದಾರುಣ ದುಃಖದಿಂದ “ಪ್ರಭು, ಮಹಾ ಅನಂತವಾಗಿಕೊಳೈಯಿತು. ರಾವಣನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಯುದ್ಧವಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಮ್ಮೆಯುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸೀತಾಮಾತೆಯ ಶಿರಕ್ಕೆದ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಭಯಂಕರ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು, ಇನ್ನು ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಮನಸ್ಸಾಗದೆ ನಿನಗೆ ಸುಧಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಹೊರಟಬಂದವು” ಎಂದನು. ಆ ಮಾತುಗಳು ಕಿವಿಗೆ ತಾಕುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮೂರ್ಖಿತನಾಗಿ ಬುಡಕಡಿದ ಮರದಂತೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಡ್ಡನು. ಸುತ್ತಲೂ ನರೆದಿದ್ದ ವಾನರರು ಕಣ್ಣೀರುಗರೆಯಿತ್ತಾ ಆತನಿಗೆ ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಮಾಡಿದರು. ಅಣ್ಣನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಕಂಗಾಲಾದನು. ಅಣ್ಣನನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋಡೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಕೊಂಡನು. ಧರ್ಮದ ಮೂರ್ತಿಯಂತಿದ್ದ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಈ ದುರವಸ್ಥೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಮೇಲೆ, ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಮಾತು ಎನ್ನಿಸಿತು ಆತನಿಗೆ. ದುರ್ಮಾರ್ಗನಾದ ರಾವಣನು ವರ್ಧಿಸುತ್ತಾ, ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪತ್ತಿವಿಯೋಗದಂತಹ ದಾರುಣ ದುಃಖ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಮೇಲೆ ಯೋಕೆದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಪಾಠಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು? ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಾವಣನನ್ನೂ ಅವನ ಲಂಕೆಯನ್ನೂ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಬೇಕೆನ್ನುವಪ್ಪು ರೋಧಮಟ್ಟಿತು ಆತನಿಗೆ. ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಪೂಜ್ಯನೇ, ದುಃಖವನ್ನು ತೋರೆ. ಈ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಕ್ಷಸ ವಂಶವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಮೂರಲಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ

ಅಣ್ಣನು ನಾಮಾನ್ಯ ಪುರಷನಲ್ಲವೆಂಬ ವಿವೇಕವುದಿಸಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾತಿನ ಸರಣಿಯನ್ನು ಬಡಲಾಯಿಸಿ “ಹೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ನೀನು ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಿಯಂಬುದನ್ನು ಮರತೆಯಾ? ಹೇ ಅನಂತನೇ, ಮಹಾಮಹಿಮೆಯಿಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನು ನೀನು ಅರಿತವನಿಲ್ಲವೆ? ನಿನಗೆ ಈ ದುಃಖವೆಲ್ಲಿಯದು? ಏಷು, ಅಣ್ಣ! ಸೀತಾದೇವಿಯ ಮರಣವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಲೆಂದು ನಾನು ರೋಣಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದೆನು. ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದ ನೀನು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳು” ಎಂದನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಇರಲು, ವಿಭೀಷಣನು ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನಲ್ಲ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಉಚಿತಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಮೂರ್ಖಿತನಾಗಿ ಬೀಡಿರುವುದನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಆತನನ್ನು ತೊಡೆಯೆಂಬೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರುಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ತಂಡು ಆತನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸುಗ್ರೀವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ನಡೆದ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅವರಿಭ್ರಿಗೂ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ವಿಭೀಷಣನು ಅಳುವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ “ಅಯ್ಯಾ ರಘುಕುಲೋತ್ತಮಾ, ನೀನು ಕೇಳಿರುವ ಸುದ್ದಿಯೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳ ಸುದ್ದಿ. ಸೀತಾಹತ್ಯೆಯಂಬುದು ರಾಕ್ಷಸಮಾಯೆಯೆ ಹೊರತು ನಿಜವಲ್ಲ. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಬತ್ತಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಅನಾಧ್ಯವೋ ಹಾಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ವಧಿಸುವುದೆಂಬುದು ಆಗಹೋಗಿದ ಮಾತು. ಈ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ನಿಕುಂಭಿಲಾ ಎಂಬ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಯಾಗವೋಂದನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಯಾಗ ಸಂಪೂರ್ಣಿಯಾದೊಡನೆಯೆ ಆತನು ದೇವಾದಾನವರಿಗೂ ಅಜ್ಞೆಯನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ರ್ಮ ನಿಮ್ಮಿಂದ ವಿಷ್ಣುಭಾರದಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಅವನು ಈ ಮಾಯೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ಈ ವ್ಯಾಧವಾದ ವ್ಯಾಸನವನ್ನು ತೃಜಿಸಿ, ಮೊದಲು ಆ ರಾಕ್ಷಸಕುಮಾರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಿರಿ” ಎಂದನು.

ವಿಭೀಷಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಮೃತಿಳಿದೆಂದ್ದು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಿಭೀಷಣನಿಂದ ಸಮಾಜಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿವರವಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡು, ಆತನ ಸೂಚನೆಯಮತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಆತನು “ಎಲ್ಲ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನೆ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಭಯಂಕರವಾದ ಮಾಯೆಯನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲಿ. ರಣಪಂಡಿತನಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಕುಮಾರನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಈಗಾಗಲೇ ದೇವದಾನವರಿಗೂ ಅಜ್ಞೆಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಗಂಗನದಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತು ಮೋಡ ಮುಛ್ಣಿದ ದಿನಕರನಂತೆ, ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆಯೆ ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡಬಲ್ಲನೆಂಬುದೂ ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ವತ್ಸ, ಹನುಮಂತನನ್ನೂ ಜಾಂಬವಂತನನ್ನೂ ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನೂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಈಗಲೇ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ವರ್ಧಗಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ನಿನಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಣ್ಣನ ಮಾತಿಗೆ “ಮಹಾಪ್ರಸಾದ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ದಿವ್ಯವಾದ ಕವಚವನ್ನು ತೊಟ್ಟ, ದಿವ್ಯವಾದ ಧನುಭಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಅಣ್ಣನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿ ಆತನಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ಪ್ರಯಾಣೋನ್ಯಾಸಿಸಿದನು.

೪೩. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ವಢೆ

ಧಗಧಗನೆ ಉರಿಯತ್ತಾ ಕಿಡಿಗಾರುತ್ತಿದ್ದ ಬಂದ್ರಾಸ್ತವು ನಿವಾರಿಸಲನಾಧ್ಯವಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವನ್ನು ವಧಿಸಿತು.

ರಾಜ್ಯಸೇರನಾದ ವಿಭೀಷಣನ ಪರಾಮರ್ಶದಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸ್ಯೇನ್ಯ ಸಮೀತನಾಗಿ ನಿಹಂಧಿಲಾ ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅದರ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಚ್ಚಿತವಾದ ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯಸೇನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ವಿಭೀಷಣನು ಆ ಸೇನೆಯೋದನೆ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವಂತೆ ವಾನರರ ಸೇನೆಗೆ ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು, “ರಘೋತ್ಮಾ, ಶತ್ಯಸ್ಯೇನ್ಯ ಚದುರುವವರೆಗೂ ನಮಗೆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಕಾಣವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ದಿವ್ಯವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಈ ರಾಜ್ಯಸ್ಯೇನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಭೇದಿಸುವವನಾಗು” ಎಂದನು. ಒಂದು ಕಡೆ ವಾನರರ ಕಲ್ಯಾಮರಗಳ ಸುರಿಮಳೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಬಾಣಗಳ ಬಿರುಮಳೆ, ಇವರಿಂದ ಸೀಕ್ಕಿ ರಾಜ್ಯಸ್ಯೇನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಧೂಳಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಯಾಗವನ್ನು ಮಧ್ಯಕ್ಕೇ ಬಿಟ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋರಬಂದನು. ಶತ್ಯದಮನಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ರಥವೇರಿದೊಡನೆಯೆ, ಕಂಗಣಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡು ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿತು.

ರಾಜ್ಯಸರ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಹೇಳಿ ವಾಯುಪುತ್ರನಿಗೆ ರೇಗಿತು. ಆತನು ಮಹಾವೃತ್ತವೋಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಸದೆಬಡಿಯಹತ್ತಿದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹರಿಸುವಂತೆ ನಾರಥಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಹಿಸಿ ಅವನ ಸಮೀಪವನ್ನು ನಾರುತ್ತಲೇ ಕೂರವಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಮಾರುತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಮಾರುತ್ತಿ ಆ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಿದೆ, ಶಾರನಾದರೆ ತನ್ನೂಡನೆ ಮಲ್ಲ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಎದುರಾಳಿಯನ್ನು ಮೂಡಲಿಸಿದನು. ಅವನ ಮೂಡಲಿಕೆಯಿಂದ ಕೆರಳಿದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಆ ಕಹಿವೀರನನ್ನು ತೀರಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ದಿವ್ಯಾಸ್ತವೋಂದನ್ನು ಕ್ಯಾಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಇದು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಕಾಣಬರಲು, ಆತನು ಆ

ಎನರವೀರನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಎಚ್ಚಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರ ಅಲ್ಲ, ತಾನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಿಗೆ ದಾರಿತೋರುತ್ತಾ ಆತನನ್ನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದನು.

ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಯಾದ್ಯಮಾಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ ಎಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಅಲದಮರವಿತ್ತು. ಅದರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆತನು ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಇದ್ದುದು. ಭೂತಬಲಿಯನ್ನಿತ್ತು ಯಾಗವನ್ನು ಸಾಂಗಗೊಳಿಸಿದನೆಂದರೆ, ಆತನು ಅದ್ಯಶ್ಯಾನಾಗಿ ಅಜೇಯನಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲೇ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ. ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ನನ್ನೂಡನೆ ಯಾದ್ಯ ಮಾಡ” ಎಂದನು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಅವನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಹೋಧಿಂದ “ಎಲಾ ವಿಭಿಂಜಣಾ, ನೀನು ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕ ತಂದೆ. ಅದರೂ ನನಗೆ ಪರಮದೋಹವನ್ನು ಬಗೆದು ಶತ್ರುವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದಿರುವೆ. ಸ್ವೇಕ, ಕುಲ, ಬಾಂಧವ್ಯಗಳೊಂದನ್ನೂ ಗಮನಿಸದ ಬಾಹಿರ ನೀನು. ಸ್ವಜನರನ್ನು ತ್ಯಾಗಿಸಿ ಶತ್ರುಗಳ ಸೇವಕನಾಗಿರುವ ನಿನಗೆ ಯಾತ್ರಾಯಿತ್ತಾ ವಿವೇಚನೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಲ್ಲವೇ? ಈಗಲಾದರೂ ನಿನ್ನ ಹೀನಕಾರ್ಯಕ್ರಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತಾಪಪಟ್ಟು. ಶತ್ರುಗಳ ಆಶಯವನ್ನು ತ್ಯಾಯಿಬಿಸು. ಬಂಧುದೋಹಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಬೇದ” ಎಂದನು.

ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಕಟುನುಡಿಗಳಿಂದ ನೊಂದ ವಿಭಿಂಜನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲವೋ ದುರಾತ್ಮ, ನಿನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರಕ್ರಾಗಲಿ ನಿಂದಗಾಗಲಿ ಏನೂ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ. ರಾವಣಾಸುರನ ಮಗನಾಡ ನಿನ್ನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೆಂತಹ ಮಾತು ಹೊರಟೇತು? ನಾನು ರಾಕ್ಷಸವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಪರಹೀಡನೆಗೆ ಹೇಸುತ್ತೇನೆ. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳ ಶ್ರೀಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆನೆ ಹೊರತು ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಸುಖವನ್ನು ನಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಲ್ಲ. ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಹೇಸಿ, ಅವುಗಳಿಂದ ದೂರನಾಗುವುದಕ್ರಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತ್ಯಾజಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಆ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ, ಇಗೂ ನಿನ್ನ ವಾಲಿನ ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ನಿನ್ನ ಇದಿರಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಆತನೊಡನೆ ಯಾದ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲು” ಎಂದನು.

ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಹೋಧಿತಾಮಾಕ್ಷಣಾಗಿ ನಿಶಿತವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹೂಡುತ್ತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಯ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಹತ್ತಿಯ ರಾಶಿಯನ್ನು ಸುಡುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಅವಯವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದಹಿಸಿಹಾಕುವ ಬಾಣಗಳು ನಿನ್ನ ಘಾಣಗಳನ್ನು ಹೀರಲು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಯಮಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ಥಾನ ಹೊರಡಲು ಸಿಧ್ಧನಾಗು. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ರಾತ್ರಿಯ ಯಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನೂ ನೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ ನೀವು ಸತ್ತೇಹೋದಿರೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನೀವಿನ್ನೂ ಬದುಕಿರುವಿರಲ್ಲವೇ? ಅವನನ್ನು ಢೀಗುಟ್ಟತ್ತಾ” ಎಲವೋ ರಾಕ್ಷಸಾಧಮ, ಅಗೋಜರನಾಗಿ ಕಳ್ಳನಂತೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಹೆಮ್ಮೆಯೆಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಈಗ ನಾನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಧಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಮೇಲೆ ನೀನು ಬದುಕಿ ಹಿಂದಿರುಗುವುದುಂಟೇ? ಇಗೋ, ಇದೀಗ ಕೂರಂಬುಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಇಹಜೀವನವನ್ನು ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು.

ಪರಸ್ಪರ ಮೂದಲಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಇಬ್ಬರ ಕ್ಷಾತ್ರವೂ ಕೆರಳಿತು. ಶೂರರಾದ ಆ ಯೋಧರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಬಾಣಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಮರೆಯತೋಡಿದರು. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ

ವಿಜ್ಞಂಭಿಸಿದರು. ಪರನ್ನರ ಬಾಣಾಫಾತದಿಂದ ಇಬ್ಬರ ದೇಹಗಳೂ ರತ್ನದಲ್ಲಿ ತೋಯ್ಯುವು. ಮೇಘಗಳಿಂದ ನುರಿಪ ಮಳಯಂತೆ ಇಬ್ಬರ ಧನುಸ್ಸಿಗಳಿಂದಲೂ ಬಾಣಗಳು ನುರಿಯತ್ತಿದ್ದುವು. ನಡುನಡುವೆ ಮೂದಲೆಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಎದುರಾಳಿಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸುತ್ತಾ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಸಮಾಗಿ ಕಾದುತ್ತಿರಲು, ಬಾಣಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗ ತೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಯಾವಾಗ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ತಿಳಿಯದಪ್ಪು ಕೈಚೆಕ ಇಬ್ಬರದೂ. ಹೇಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕಾದುತ್ತಿರಲು, ಬರಬರುತ್ತಾ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಶಕ್ತಿ ಕುಗ್ಗತ್ತಾ ಬಂತು. ಆತನ ಮುಖ ಕಳೆಗೆಟ್ಟಿತು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯ ವಿಭೀಷಣನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು "ನೌಮಿತ್ರಿ, ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಶತ್ರು ನೆಲಕ್ಕೂರಿದಂತೆಯೇ; ತೊಡು ದಿವ್ಯಾಸ್ತಗಳನ್ನು" ಎಂದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಉತ್ತೇಜಿತನಾದ ಆತನು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಎದುರಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ಎಸೆದನು. ವಜ್ರಾಯುಧದಂತಿದ್ದ ಆ ಬಾಣಗಳು ಸೋಕಿದೊಡನೆಯೇ ಪರ್ವತದಂತಿದ್ದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲವೂ ಕಲಃಿದಂತಾಗಿ, ಕ್ಷಣಕಾಲ ಪ್ರಜ್ಞ ತಪ್ಪಿದಂತಾದನು. ಆದರೆ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಇಮ್ಮಡಿಯಾದ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಏಳು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ಹತ್ತು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹನುಮಂತನನ್ನೂ ನೂರು ಬಾಣಗಳಿಂದ ವಿಭೀಷಣನನ್ನೂ ಘಾತಿಸಿದನು.

ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಬಾಣಫಾತವನ್ನು ಸ್ಯಾರಿಸಿಕೊಂಡು "ಎಲವೋ ರಾಕ್ಷಸ, ನಿನ್ನ ಬಾಣಗಳು ನನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸುಖನ್ನ ಶರ್ಗಣಾಗಿವೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ನಾಧಿಸಬೇಕೆನ್ನುವವನು ಇಂತಹ ದುರ್ಬಲ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ?" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಕವಚವು ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಉದುರುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಂತೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಎದುರಾಳಿಯ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೂ ಅವನ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೂ ಕನಲಿದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಮಹಾಸ್ತವೋಂದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕವಚವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದುದಲ್ಲದೆ ಮಹಾಸರ್ವದಂತೆ ನಿಟ್ಟಸಿರುಬಿಡುತ್ತಾ ಬಾಣವರ್ಷದಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೇಲ್ಲಾ ತುಂಬಿಬಿಟ್ಟನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟುವಂತಿರಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಾನಬಲರೆ ನರಿ. ಇಬ್ಬರ ದೇಹಗಳೂ ರತ್ನದಲ್ಲಿ ತೋಯ್ಯು ಹೂತ ಮುತ್ತುಗದ ಮರದಂತಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣದೆಯೇ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮರಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದರೂ ವಿಶ್ವಾಂತಿ ಬಯಸುವಂತಿಲ್ಲ. ನೋಡುವವರಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲವೇನೂ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ವಿಭೀಷಣನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸಹಾಯಕವ್ಯಾಗಿ ಆತನ ಹಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತನು. ಆತನೂ ಆತನ ಅನುಚರರೂ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಸಹಾಯಕರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಆತನು ಕಹಿವೀರರನ್ನೂ ತುರಿತು "ಎಲ್ಲೆ ವಾನರವೀರರೆ, ರಾವಣನಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವವನು ಈ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಒಬ್ಬನೇ. ಇವನೆ ಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಜಿತ್ತುವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವವರಾಗಿ. ಇವನೊಬ್ಬನು ಮಡಿದರೆ, ಇನ್ನು ಉಳಿಯುವವನು ರಾವಣನೊಬ್ಬನೇ. ಮಹಾಸಾಗರವನ್ನು ಗೋಣ್ಣಾದದಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ದಾಟಿಬಂದಿರುವ ನಿಮಗೆ ಇನ್ನು ಉಳಿದಿರುವ ಕೆಲಸ ಗೋಣ್ಣಾದದಷ್ಟೆ. ಗವಾಂಧರಾದ ರಾಕ್ಷಸವೀರರನ್ನೇಲ್ಲಾ ಸಂಹರಿಸಿರುವಿರಿ. ಈ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವೋಬ್ಬನನ್ನೂ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡಿ. ನಾನೆ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮಗನಾದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಒದಂಬಡದು. ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ನೆರವೇರಿಸಲೀ, ನೀವೇಲ್ಲರೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಸೇರಿ ರಾಕ್ಷಸ ಯೋಧರನ್ನೇಲ್ಲಾ ವಧಿಸಿರಿ" ಎಂದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದನು.

ವಿಭೀಷಣನ ಹಿತವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಬಾಲವನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪುಳಿಸಿದರು. ಕೆಲ್ಲಾಗಳೂ ಮರಗಳೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡಲು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ರಾಕ್ಷಸರೂ ಹುರುಹಿನಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಾದರೂ ಹನುಮಂತನ ಕೈಲಿದ್ದ ಸಾಲವೃದ್ಧ ಅವರನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಸವರುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರಲು, ದೈತ್ಯರು ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡೆಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅತ್ತ ರಾಕ್ಷಸರ ತೊಂದರೆ ತಟ್ಟಿ, ತನ್ನ ಇದಿರಾಳಿಯೊಡನೆ ಮಾತ್ರ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದುಕುಂಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಸಂತೋಷಿಸಿ, ನಾಲ್ಕು ನಿಶಿತವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಎದುರಾಳಿಯ ರಥಾಶ್ವಗಳನ್ನು ದಿಕ್ಕುಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಅದರಿಂದ ಶತ್ರು ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಆತನು ಮತ್ತೊಂದು ಕೂರಂಬಿನಿಂದ ಸಾರಧಿಯನ್ನು ಕಡಿದು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದನು. ಆದರೂ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಧೃತಿಗೆದಲ್ಲ. ತಾನೇ ಸಾರಧ್ಯವನ್ನೂ ವಹಿಸಿ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ನಾಲ್ಕುರು ವಾನರ ಯೋಧರು ಜೀವದ ಹಂಗುದೊರೆದು ಆ ರಾಕ್ಷಸಕುಮಾರನ ರಥಕ್ಕೆ ಇದಿರಾಗಿ ಹೋಗಿ ರಭಸದಿಂದ ರಥಾಶ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ಎರಗಿದರು. ಆ ವೇಗಕ್ಕೆ ಅವು ರತ್ನಕಾರಿಕೊಂಡು ಸತ್ತುಬಿದ್ಧವು. ಅನಂತರ ಆ ನಾಲ್ಕುರೂ ಸೇರಿ ರಥವನ್ನು ಪುಡಿಗಟ್ಟಿ, ಶತ್ರುವಿನ ಬಾಣಾಢಾತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದರು.

ಆಗ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ನೆಲದಮೇಲೆಯೆ ನಿಂತು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಬಹುತಾಲ ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿದುದರಿಂದ ಆತನು ಶರವಣದಿಂದ ಕತ್ತಲೆಗವಿಯವಂತೆ ಮಾಡಿ ಆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆ ಲಂಕೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಹೊಸ ರಥವನ್ನೇರಿ ಯುದ್ಧರಂಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಅವನ ಸಾಕಂತವನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಯಣನಾಷ್ಟಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಾಪಂತ್ರಿರಲು, ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ನಿಶಿತ ಶರವಣದಿಂದ ವಾನರ ಸ್ವೇಷವನ್ನೇಲ್ಲ ಧ್ವಂಸಮಾಡತೋಡಿದನು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲುವಿದ್ಯೇಯ ಜಾಣ್ಯೆಯಿಂದ ಎದುರಾಳಿಯ ಬಿಲನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದನು. ಆದರೇನು? ಒಂದು ಹೋದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ರಥದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು; ಅದನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಆತನು ವಾನರರ ಹಾಲಿನ ಯಮನಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸತೋಡಿದನು. ಅವನನ್ನು ಅಡಗಿಸುವುದಕುಂಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಬಾಣವೋಂದನ್ನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕೀಲಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಆತನು ಎಚ್ಚತ್ತಕೊಳ್ಳುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಅವನ ಸಾರಧಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಆಗ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತಾನೇ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಯುದ್ಧಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೂ ಆತನು ಕುಗ್ಗದೆ ಶತ್ರುವಿನ ಬಾಣಗಳನ್ನೇಲ್ಲಾ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕುತ್ತಾ ಮೂರು ಕೂರಂಬಗಳಿಂದ ಎದುರಾಳಿಯ ಹಣೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಅವು ಆತನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ನಾಟಿಕೊಂಡುವು. ಕಣ್ಣಮುಚ್ಚಿ ತೆಗೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮೂರು ಬಾಣಗಳು ಬಂದು ವಿಭೀಷಣನ ಹಣೆಗೆ ನಾಟಿದವು. ಆ ನೋವಿನಿಂದ ರೋಷಗೊಂಡ ಆ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ಬಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ, ತನ್ನ ದೊಡ್ಡ ಗದೆಯಿಂದ ಅವನ ರಥವನ್ನು ಹುಡಿಗುಟ್ಟಿದನು.

ತನ್ನ ರಥ ಭಗ್ನವಾಗಲು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಧರಾತಲಕ್ಕೆ ಲಂಘಿಸಿ, ಉರಿಯಿವ ಹೋಪದಿಂದ ಯಮನು ತನಗೆ ಕೆಂಪಿದ್ದ ಮಹಾಸ್ವವನ್ನು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಇನ್ನೇನು ವಿಭೀಷಣನ ಕಥೆ ಮುಗಿದಂತೆಯೆ ಎಂಬಂತಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಕುಬೇರನು ತನಗೆ ಸ್ವಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರುಣೆಸಿದ್ದ ಮಹಾಸ್ವವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಇದಿರಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಎರಡು ಬಾಣಗಳೂ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ತಾಕಿ, ಭಯಂಕರಾಕಾರದಿಂದ ಉರಿದು ತಣ್ಣಾದವು. ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಯಣನ ವಾರಣಾಸ್ಯ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ರೌದ್ರಾಸ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಯಿತು. ಆತನ ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ಯ ಈತನ ಸೌರಾಸ್ಯದಿಂದ, ಒಬ್ಬನ ಆಸುರಾಸ್ಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಮಹೇಶ್ವರಾಸ್ಯದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ನಿವಾರಿತವಾದುವು. ಕಥೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು

ಬಂದ್ರಾಸ್ತೆವನ್ನು ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿ “ಎಲ್ಲ ಬಾಣವೆ, ದಶರಥನಂದನನಾದ ಶೀರಾಮಮೂರ್ತಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ ಸತ್ಯಸಂಧನೂ ಅಸಮಾನವೀರನೂ ಆಗಿರುವುದು ನಿಜವಾದರೆ ನೀನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವನ್ನು ವಧಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಬಾಣವನ್ನು ಕಿವಿಯವರೆಗೂ ಎಳೆದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಧಗಧಗನೆ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಕಿಡಿಗಾರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಅಸ್ತ್ರ ನಿವಾರಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ರುಂಡವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ದೇಹದಿಂದ ಬೇರೆಡಿಸಿತು. ಆ ಮಹಾವೀರನ ದೇಹ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಕೆಡೆಯಬಿದ್ದಿತು. ಅಳಿದುಳಿದಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಬೀಟ್ಪು ವಾಣಭಯದಿಂದ ಓಡಿಹೋದರು. ಸೂರ್ಯ ಮುಖಗಿರೊಡನೆಯೆ ಆತನ ಕಿರಣಗಳು ಮರೆಯಾಗುವಂತೆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ರಣರಂಗದಿಂದ ಅಂತಹಿತರಾದರು.

ಪ್ರಬಲಶತ್ತು ಮಡಿದುಬಿಡ್ಡದನ್ನು ಕಂಡು ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿನೋದಮಾಡುತ್ತಾ ಹುಣಿಯುತ್ತಾ ಹಾಗುತ್ತಾ ನಲಿದರು. ಗಗನದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳು ಹೂಮ್ಮೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿ, ಜಯಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ದೇವದುಂಡುಭಿಗಳು ಹೊಳಗಿದ್ದರು. ಗಂಧರ್ವರು ಗಾಯನ ಮಾಡಿದರು. ದಿಕ್ಕುಗಳು ಪ್ರಸನ್ನವಾದುವು. ವಿಭೀಷಣನೂ ಹನುಮಂತನೆ ಹೊದಲಾದ ವಾನರ ಪ್ರಮುಖರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಬಾಯ್ತುಂಬ ಹೊಗಳಿಗೌರವಿಸಿದರು. ಆತನು ಆ ಪರಿವಾರರೊಡನೆ ಶೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಆತನಿಗೆ ಮಣಿದು ಯುದ್ಧವಾರ್ತೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಅರುಹಿದನು. ವಿಜಯಶಾಲಿಯಾದ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕಂಡು ಶೀರಾಮನು ಆನಂದಬಾಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ, ಆತನನ್ನು ಬಾಜಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಆತನು ತಮ್ಮನ ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮೃದುವಾಗಿ ಸವರುತ್ತಾ, ಗದ್ದದಕಂಠದಿಂದ “ವತ್ಸ, ಎಂತಕ ಮಹತ್ವಾಯಿವನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ! ಇಂದ್ರಜಿತ್ತುವಿನ ವರ್ಧಿಯಿಂದ ನಮಗೆ ವಿಜಯ ಶತಸ್ವಿದ್ವಾದಂತಾಯಿತು. ಇನ್ನು ರಾಜಾಸುರನು ಸಂಹೃತನಾದಂತೆಯೆ. ಆತನ ಬಲ ತೋಳು ಆಗಲೆ ಕತ್ತರಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ವರ್ಧಿಯಿಂದ. ಈಗ ನೀನು ನನಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು” ಎಂದನು.

೪೪. ರಾವಣೇಶ್ವರನ ಪ್ರತ್ಯ ಶೋಕ

ಲಂಕೇಶ್ವರನಾದ ದಶಕಂಠನು ತನ್ನ ಮಗನ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ತಳಕಾಣದ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಖಗಿ ಮೂರ್ಖಿತನಾದನು. ಕ್ಷಣಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಆತನು ಎಚ್ಚತ್ತು ಕಲ್ಲುಮರಗಳು ಕೂಡ ಕರಗಿಹೋಗುವಂತೆ ದ್ವಾರ್ಪದಿಂದ ಗೋಳಿಷ್ಟಿನು: “ಅಯೋಽ, ಮಗು! ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಮಹೇಂದ್ರನನ್ನೂ ಗೆದ್ದು ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತನೆಂಬ ಕೇತೀಗೆ ಭಾಜನನಾದ ನೀನು ಆ ಹಾಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಮೃತನಾದೆಯಾ? ಯಮನನ್ನು ಕೂಡ ವರ್ಧಿಸಬಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಬಾಣಗಳು ಮಾನವಮಾತ್ರನಲ್ಲಿ ವ್ಯಘಿತವಾಗಿ ಹೋದುವೆ? ನೀನಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಈ ಬಾಳು ಹಾಳು ಹಾಳು. ನಾನಿನ್ನ ಜೀವಿಸಿರಲಾರೆ. ನೀನೀಗ ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಮಡಿದು ಏರಸ್ಟ್ರಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆ. ನೀನಿಲ್ಲದ ಈ ನರಕದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸಲಿ? ನೀನು ಗತಾಸುವಾದರೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ ನನ್ನ ಶತ್ರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವರು; ಅವರ ಹಾಸ್ಯ ಪರಿಹಾಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ನಾನು ಜೀವಿಸಿರಬೇಕೆ? ನೀನೊಬ್ಬನು ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಆ ಯೋಕವೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ಕತ್ತಲೆಗಿರಿದೆ; ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಶಂಕ್ವವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇತು ತಾಯಿಯನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನೂ

ಅನಾಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ನೀನು ಹೇಗೆ ಹೊರಟುಹೋದೆ? ಕಂಡಾ, ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿದುಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ನಾನು ಮೃತ್ಯುಹೋಂದಿದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಹಿತ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲ್ಪೆನೆಂದಿದ್ದೆ. ಈಗ ಇದೇನಾಯಿತು? ನಾನೇ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾಯಿತೆ! ಮಗು, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಇನ್ನಾರನ್ನು ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ತರೆಯಲಿ? ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ ಸುಗ್ರೀವನೂ ಬದುಕಿರುವಾಗಲೆ ನೀನು ಮಡಿದು ಹೋದೆಯಾ?”

ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನ ಹೃದಯವೇದನೆ ಹಲುಬಿದಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಅದು ಹೆಚ್ಚಿದಷ್ಟೂ ಆತನ ರೋಷವು ಉಲ್ಪಣಗೊಂಡಿತು. ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಗಂಟೆಕ್ಕಿದುವು. ಮೂಗುಬಾಯಿಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚಾಸದೊಡನೆ ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ಞಾಲೆ ಹೊರಹೋರಿಟು. ತಿದಿಗಾರುವ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಆತನು ಒಮ್ಮೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದನು. ಸಹಜ ಭಯಿಂಕರವಾದ ಆತನ ಆಕಾರ ಪ್ರಚಯಕಾಲದ ರುದ್ರನಂತೆ ಮತ್ತೆಪ್ಪು ಭಯಿಂಕರಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿತು. ಪ್ರಜ್ಞಲಿನುವ ದೀಪದಿಂದ ತೈಲಬೆಂದುಗಳು ತೊಟ್ಟಿದುವಂತೆ ಆತನ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಉರಿಗಂಬನಿ ಉದುರಿದು. ಘರಟ್ಟ ಯಂತ್ರದಂತೆ ಆತನ ಹಲ್ಲಗಳು ಕಟಕಟ ಶಬ್ದ ಮಾಡಿದುವು. ಆತನ ಆ ಹೋಧಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪರಿಚರೆಲ್ಲರೂ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಾದೂರ ಸರಿದರು. ಪ್ರಚಯಕಾಲದ ಸಿದಿಲಿನ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ತನ್ನವರಿಗೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದನು - ಎಲ್ಲ ರಾಕ್ಷಸರೆ, ದಿವ್ಯಸಹಸ್ರ ವರ್ಣಗಳಕಾಲ ತಪಸ್ಸನಾಜರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೀಂದ ನಾನು ಪಡೆದುಹೋಂದಿರುವ ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಕವಚವನ್ನೂ ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರಿ. ಈ ಶಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ನಾನು ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತೇನೆ.”

ಯುದ್ಧರಂಗಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲ ಅನಧರಗಳಿಗೂ ಮೂಲಕಾರಣ ಆ ಜಾನಕಿ; ಆಕೆಯನ್ನು ವೇದಲು ಸಂಹರಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕೆನ್ನೀಸಿತು, ಆತನಿಗೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಹಿಂಬಾಲಕರನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ರಾಕ್ಷಸರೆ, ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಸೀತೆಯಿಂಬ ಬಂದು ವದಾರ್ಥವನ್ನು ಯುದ್ಧಭಾಮಿಯಲ್ಲಿ ವಧಿಸಿದನು; ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ತೃತ್ಯಿಯಾಯಿತು. ನಾನೀಗ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುತ್ತೇನೆ. ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಹತ್ತಿಯ ಮರಣದಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವೇದನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅನಂತರ ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬರೆಯಚಿದ ವಿಢಿದೊಡನೆ ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿದನು. ಆತನ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಓಡಿದರು. ಅವರೆಪ್ಪು ಸಮಾಧಾನಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಹೋಧಾಂಧನಾದ ಆತನಿಗೆ ಅವರ ಮಾತು ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ.

ವಿಢಿಧಾರಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾವಣನನ್ನು ಕಂಡು ಸೀತಾದೇವಿ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿದಳು. ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಪರಿಯ ವಿಚಾರತರಂಗಗಳೆಷ್ಟುವು. “ಈ ದುರಾತ್ಮನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ವಧಿಸಿ, ಆ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವನೂ ಏನೂ? ಹಲವು ಬಾರಿ ತನ್ನ ಭಾಯೆಯಾಗುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಹೀಡಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ನಾನು ಅವನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದೇನು. ಈಗ ಇನ್ನೇನು ವಿಷತ್ತು ಕಾದಿದೆಯೋ! ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರದೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡು ಅವರ ಮೇಲಿನ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಹೊಳ್ಳಲು ಹೊರಟಿರುವನೂ ಏನೂ! ನಾನೆಂತಹ ಅವಿವೇಕಿ? ಹನುಮಂತನು ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ, ಆತನ ಬುದ್ಧಿವಾದದಂತೆ ಅವನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿದ್ದರೆ ಈ ಅನಧರಗಳೆಲ್ಲ ತಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದುವಲ್ಲವೇ? ಈಗ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ?” ಎಂದು ಆಕೆ ಅವಿರಳವಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರುಗರೆಯತ್ತಾ ಕುಳಿತಳು. ಆಕೆಯ ಕರುಣಾಜನಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ರಾವಣನ

ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಸುಷಾಂತ್ರನಿಗೆ ಕರುಳು ಕರಗಿತು. ಆತನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಪ್ರಭು, ನೀನು ಕುಬೇರನ ತಮ್ಮ; ಧರ್ಮಾತ್ಮ; ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿ; ನೀನು ಸ್ತೀಕರ್ತೆಗೆ ಕೈಯಿಡುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಅಯೋಗ್ಯ. ನಿನ್ನ ಕ್ರೋಧೋದ್ದೇಗವನ್ನು ನಿನ್ನ ಶತ್ರುವಾದ ರಾಮನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸು. ಈ ದಿನ ಕೃಷ್ಣ ಪದ್ಮದ ಜತುದರ್ಶಿ. ಈ ದಿನ ಯಾಧ್ಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸು. ನಾಳೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ. ನಾಳೆಯೆ ನಿನಗೆ ವಿಜಯ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನಂತಹ ಶ್ರಿಭೂತವನ ಪರಾಕ್ರಮಿ ರಾಮನಂತಹ ಮಾನವನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದೂ ಕೊಲ್ಲುವುದು ತಷ್ಟವಲ್ಲ. ಅದಾದಮೇಲೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಯೆ ಹೊಂದುವೆ” ಎಂದನು.

ರಾವಣೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಯ ಮಾತು ಸಂದಭೋಚಿತವಾದುದೆಂದು ತೋರಿತು. ಆತನು ಒಂದ ದಾರಿಯಿಂದಲೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಲೇ ಆತನು ತನ್ನ ಉಳಿದ ರಾಕ್ಷಸವೀರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರ ಮೇಲೆ ಯಾಧ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಹಿಸಿದನು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವರು ರಾಮನನ್ನು ಸಂಹರಿಸದಿದ್ದರೂ ಆತನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಘಾತಿಸಬೇಕೆಂದೂ ತಾನು ಮರುದಿನ ರಾಮನನ್ನು ವಧಿಸುವುದಾಗಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಭರವಸೆಯಿತ್ತನು. ಲಂಕೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿಯಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಮೂಲಬಲವೆಲ್ಲವೂ ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಯಾಧ್ಯರಂಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ, ಜೀವದ ಹಂಗುದೊರೆದು ಕಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿತು. ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮನೋವ್ಯಾಧೆಯನ್ನು ಶಮನಮಾಡುವ ಮಹೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೊದೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ವಾನರ ಸ್ಯಾಸ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ತಲ್ಲಿಂದಿಸಿಹೋಯಿತು. ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಎರಡು ಕಡೆಯುವರಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತರಾದ ಜನ ಸತ್ತು ರತ್ನ ಕೋಡಿಗಟ್ಟಿ ಹರಿಯಿತು. ಹಣ್ಣ ಬಿಟ್ಟು ಮರಗಳಿಗೆ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಹಾರಿಹೋಗುವ ಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಹಲವು ವಾನರರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಮೊನಚಾದ ಉಗುರುಗಳಿಂದಲೂ ಹಲ್ಲಿಗಳಿಂದಲೂ ಅವನ ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳನ್ನೂ ಹಣೆಯನ್ನೂ ಕಚ್ಚಿ ಸಿಗಿದುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ರಾಕ್ಷಸರ ಏಣನ್ನು ತಾಳುವುದು ವಾನರರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಓಡಿಹೋಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ದೂರಿಕೊಂಡರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನೆ ಸ್ವತಃ ಧನುಧಾರಿಯಾಗಿ ಆ ರಾವಣನ ಮೂಲಬಲವನ್ನು ಇದಿರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಆತನ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದೊಡನೆಯೆ ರಾಕ್ಷಸಬಲದ ವಿನಾಶ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ದಿನ ಆತನು ಸಂಹರಿಸಿದ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ಯಾಸ್ಯದ ಸಂಖ್ಯೆ ನೂರಿಷ್ಟತಾರೆ ಕೋಟಿಗೂ ಮೀರಿದ್ದಿತೆಂದಮೇಲೆ ಆತನ ರಣಕೌಶಲವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದೆಂತು? ಅಳಿದುಳಿದ ಅಲ್ಪಸ್ವಾಪ್ತ ರಾಕ್ಷಸರು ಭಯಗ್ರಸ್ಥರಾಗಿ ಲಂಕೆಗೆ ಓಡಿಹೋದರು. ರಾವಣನ ಪುತ್ರವ್ಯಾಧ ಶಮನವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅದಿನ್ನೂ ಉಲ್ಲಂಘಗೊಂಡಿತು.

೪೫. ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರ

ರಾವಣೇಶ್ವರನ ಮೂಲಬಲವೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣದಿಂದ ಹತವಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಂಕಾನಿವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅತ್ಯಂತ ಶೋಕಸಂತಪ್ತರಾದರು. ಉಂಟಾಗಿ ಯಾವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರೂ ಇತರ ಬಂಧುಭಾಂಡವರನ್ನು ಅಗಲಿದವರೂ ರೋದಿಸುವ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಕ್ಷಸಾಂಗನೆಯರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಂಪು ಕೂಡಿ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಹಾಳು ಶಾಂಕನಳಿ ಮನ್ಯಾಧಸದ್ಯಶನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಏಕಾದರೂ ಕಾಮಿಸಿದಜ್ಞಾ! ಎಂತಹ ವಿಷಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪಾಡಿಯ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಸುಕುಮಾರ ಕಾಣಿಸಿದನೋ! ಮಹಾ

ನೀಚೆಂಬಾದ ಅವಕ್ಷೇಪು ದರ್ಸನೆಯಿಂದ ಈ ರಾಕ್ಷಸ ವಂಶವೆಲ್ಲವೂ ನಿಮೂರಲಾಗುವಂತಾಯಿತು. ಆ ದುರ್ಮಾರ್ಗಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ಶ್ರೀರಾಮ ಪತ್ತಿಯನ್ನು ತಡ್ದು ತಂದನು. ಆಕೆಯೋಡನೆ ಲಂಕೆಯ ಸರ್ವನಾಶವನ್ನೂ ಆತನು ಕರೆತಂದನು. ಖರದೂಷಣರನ್ನೂ ಕಬಂಧನನ್ನೂ ವಾಲಿಯನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿದಾಗಲೇ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಾರದಾಗಿದ್ದಿತ್ತೆ? ಹೋಗಲಿ, ವಿಭಿಂಣನು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದ ಮೇಲಾದರೂ ಲಂಕೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸದ್ಯದ್ದಿ ಹುಟ್ಟಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ? ಈಗ ಲಂಕೆಯೆಲ್ಲವೂ ಶೃಂಗಾರನಿಂದ ಶಾಂತಿದ್ವಿತೀಯಲ್ಲ! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ‘ನನ್ನ ಮಗ ಮಡಿದ’, ‘ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಸತ್ತ’, ‘ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಗಂಡ ಗತಿಸಿದ’ - ಈ ಮಾತುಗಳೇ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ! ಅಳಿದುಳಿದವರಾದರೂ ಬದುಕಲು ಅವಕಾಶವಿದೆಯೇ? ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ. ರಾಕ್ಷಸಫಾತುಕೆಯಾದ ಈ ಸೀತೆ ರಾವಣನನ್ನೂ ಉಳಿದವರನ್ನೂ ನುಂಗುವ ಮಹಾಮಾರಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ರಾಮಭಾಣದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವರು ಈ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನೂ ಕಾಣೆವಲ್ಲಾ!“ ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೋಳಿದುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮನೆಮನೆಯಿಂದಲೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಈ ವಿಲಾಪ ದ್ವಾರೆ ರಾವಣನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆತನು ದೀಘೇವಾದ ಒಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಟ್ಟು ಮಹೋದರ, ಮಹಾಬಾಣ, ವಿರೂಪಾದ್ಯ ಎಂಬ ಮೂರವು ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅವರಿಗೆ “ಎಲ್ಲ ವೀರರೆ, ನಾನೀಗಲೇ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ದ್ವಾಂಸಮಾಧಿವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುವೆನು. ಇದುವರೆಗೆ ಯಿಧಿದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಖರ, ಪ್ರಹಸ್ತ, ಶುಂಭಕಣ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಮೊದಲಾದವರ ಆತ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಯಮಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟುವೆನು. ವಾನರ ವಂಶವೆಂಬುದೇ ಇಂದು ನನ್ನ ಬಾಣವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮುಖಿಗಿ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಉರಿನಲ್ಲಿ ಯಾರು ಯಾರು ತಮ್ಮ ಬಂಧುಬಾಂಧವರ ಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ಗೋಳಿದುತ್ತಿರುವರೂ ಅವರೆಲ್ಲರ ಕಣ್ಣೀರು ಆರುವಂತೆ ಶತ್ಯಗಳನ್ನು ಮದ್ರಿಸುತ್ತೇನೆ. . ಒಡನೆಯೇ ನನ್ನ ರಥವೂ ಧನುಸ್ಸು ಸಿದ್ಧವಾಗಲಿ. ಅಳಿದುಳಿದು ರಾಕ್ಷಸ ವೀರರು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲಿ” ಎಂದು ಅಳ್ಳಾಹಿಸಿದನು.

ರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಎಂಟು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದ್ದ ಸುಸಜ್ಜಿತೆ ರಥವು ಆತನ ವಿಜಯಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ರಾವಣೇಶ್ವರನು ಯಿಧಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕವಚ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ರಥವೇರಿದನು. ಕಾಲ್ಪುರ್ಯಯತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳು ಸಾರಧಿ ಕಡಿವಾಣವನ್ನು ಸದಿಲ ಬಿಡುತ್ತಲೇ ವೇಗವಾಗಿ ಹೊರಟುವು. ರಾಜನ ರಥದ ಹಿಂದೆ ಮೂರು ಸೇನಾಪತಿಗಳ ರಥಗಳೂ ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟುವು. ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಭಯಿಂಕರಾಕಾರರಾಗಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸ ಯೋಧರು ಭೂಮಿ ಬಿರಿಯಿವಂತೆ ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಆ ರಥಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ರಾಜನು ಲಂಕೆಯ ರಾಜಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸೂರ್ಯನು ಕಾಂತಿಗುಂದಿದನು; ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಡುವು; ಹಕ್ಕಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೆಣಕರೋರವಾಗಿ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡುವು; ರಕ್ತದ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು; ಸಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕುದುರೆಗಳು ಮುಗ್ಗರಿಸಿದುವು. ರಥಾಗ್ರದ ದ್ವಾಜವನ್ನು ರಣಹದ್ದು ಹೊಕ್ಕಿತು; ನರಿಗಳು ಅಮಂಗಳವಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡುವು. ರಾವಣೇಶ್ವರನ ಎಡಗಣ್ಣ ಎಡಭುಜವೂ ಅದುರಿದುವು. ಈ ಅಪಶಮನಗಳೊಂದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಆ ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ರಣರಂಗವನ್ನೂ ಸೇರಿದನು.

ರಾಕ್ಷಸರ ರಣಫೋಂಡನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ವಾನರರು ಯುದ್ಧೀಶ್ವರಕ್ಕಿಂದ ಓಡಿಬಂದರು. ಇಬ್ಬಣದವರಿಗೂ ಕೈಗೆ ಕೈಹತ್ತಿ ಯಿಧಿ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಸ್ವತಃ ದಶಗ್ರೀವನೆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದರಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರು ಅತೀವ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಯಿಧಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನ ಬಾಣಗಳಂತೂ ವಾನರ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೋಳಾಹಲವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದುವು. ಎದೆ ಭೇದಿಸಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಡ್ಡವರಾರೋ! ತಲೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ನತ್ತು ಹೋದವರೆಷ್ಟು! ಕೆಲವರಿಗೆ ಕಿವಿ ಹರಿದುಹೋದುವು! ಕೆಲವರಿಗೆ ಪಕ್ಕೆ ಸೀಳಿದುವು! ಕೆಲವರಿಗೆ ಕಣ್ಣಗಳೆ ಕೆಳಚಿಹೋದುವು! ವಾನರರು ಆತನ ಉಪಬಳವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಕಾಳ್ಜಿಷ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಾಡಾನೆಗಳಂತೆ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಓಡಿಹೋದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಸುಗ್ರೀವ ಮಹಾರಾಜನು ಓಡುತ್ತಿರುವ ವಾನರರಿಗೆಲ್ಲಾ ಧ್ಯೇಯ ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೆಮ್ಮೆರವನ್ನು ಕೈಲಿಹಿಡಿದು ರಾವಣನಿಗೆ ಇದಿರಾದನು.

ತನ್ನ ರಾಜನ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿರುವ ವಾನರ ವೀರನನ್ನು ಕಂಡು ರಾಕ್ಷಸ ವೀರನಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಆನೆಯ ಮೇಲೇರಿ ಅವನಿಗೆ ಇದಿರಾದನು. ವಾನರ ವೀರನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದ್ದ ಮರವನ್ನು ಇದಿರಿಗೆ ಬಂದ ರಾಕ್ಷಸರ ಮೇಲೆಯೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸ ವೀರನು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣದಿಂದ ಮಧ್ಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೆ ಭಂಗಿಸಿ, ಮತ್ತೊಂದು ನಿಶಿತವಾದ ಬಾಣದಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಕೆರಳಿದ ವಾನರ ವೀರನು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಮರದ ಬುದ್ದದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನು ಏರಿದ್ದ ಆನೆಯ ಕುಂಭ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದನು. ಆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಆ ಪ್ರಾಣಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೀಳಿದುತ್ತಾ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಡ್ಡ ಸತ್ತಿತು. ಅದು ಕೆಳಕ್ಕುರುಳುವುದರೊಳಗಾಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಖಡ್ಡದಿಂದ ಆ ವಾನರ ರಾಜನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಕನಲಿ ಕೆಂಗಂಡವಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸುಗ್ರಿ ಪಜ್ಜಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎದುರಾಳಿಯ ಎದೆಗೆ ಗುಡ್ಡಿದನು. ಆದರೂ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಅಚಲನಾಗಿ ನಿಂತು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಡೆಯಲು ವಾನರ ವೀರನ ದೇಹವು ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದು ಹೋಯಿತು. ಆತನು ತನ್ನ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ರಾಕ್ಷಸನ ಹಣಗೆ ಗುಡ್ಡಿದನು. ಈ ಹೆಚ್ಚಿನಿಂದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿ ನತ್ತು ಹೋದನು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ಮಡಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ರಾವಣೇಶ್ವರನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಿಡುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಮಹೋದರನನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನ ಮೇಲೆ ಯಿಧಿಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮಹಾರಾಜನಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪ್ತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಂಭಿನುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆತನ ಮೇಲೆ ಸುಗ್ರೀವನು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಬಂಡೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಎಸೆದನು. ಆದರೆ ಅದು ರಾಕ್ಷಸನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಯಿತು. ವಾನರ ರಾಜನು ಸಾಲವ್ಯಕ್ತವೋಂದನ್ನು ಕಿತ್ತು ಅದನ್ನು ಎದುರಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ಎಸೆದನು. ಅದಕ್ಕೂ ಅದೇ ಗತಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸನ ಪರಿಫ್ರ ಜಾರಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಸುಗ್ರೀವನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಹೋದರನ ರಥದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಚೆಚ್ಚಿಕಾರಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸವೀರನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಕೆಳಗೆ ನಿಂತೆ ಯಿಧಿಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಇಬ್ಬರೂ ಸರಿಸಮವಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದಮೇಲೆ ಸುಗ್ರೀವನು ಎದುರಾಳಿಯ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಅವನ ಶಿರಚ್ಚೇದನ ಮಾಡಿದನು.

ಇನ್ನು ರಾವಣನು ಸೇನಾಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದವರು ಮಹಾಪಾಠ್ಯ. ಜಾಂಬವನೂ ಅಂಗದನೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಆತನೊಡನೆ ಸ್ಪಷ್ಟಹೊತ್ತು ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೇಲೆ, ಅಂಗದಕುಮಾರನು ಆ ರಾಕ್ಷಸ ವೀರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಕೆರಳಿದ ರಾವಣೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಸಾರಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ಸೂತನೆ, ಈಗಲೇ ರಥವನ್ನು

ರಾಮನಿರವೆಡಗೆ ಕೊಂಡೋಯ್ದಿಲ್ಲ!” ಎಂದನು. ಸಾರ್ಥಿ ಅದೇ ರೀತಿ ರಥವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು.

೪೪. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಂಜೀವನ

ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಾಣತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ರಾವಣೇಶ್ವರನ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿ ಹೊತ್ತಿ ಧಗಧಗ ಉರಿಯಿತು. ಆತನು ರಥಾರೋಹಣ ಮಾಡಿ ಬಂದ ರಭಸಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಜಗ್ಗನೆ ನಡುಗಿತು. ಈಗ ತನ್ನ ಘರ್ಜನೆಯಿಂದ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಮೊಳಗಿಸುತ್ತಾ ಆತನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಕಹಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಧ್ವಂಸಮಾಡತೋಡಗಿದನು. ಆತನ ವೆಟ್ಟನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಹಲಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಾನರ ವೀರರನ್ನೂ ತನ್ನನ್ನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಲ್ಲಿಯ್ದಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ ರಾವಣನನ್ನೂ ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ತನ್ನ ದಿವ್ಯಧನುಸ್ಸನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಟಂಕಾರಮಾಡಿದನು. ಆ ಧ್ವಿನಿಗೆ ಭೂಮಿ ಅಂತರಿಕ್ಷಗಳು ಸ್ವಂದಿಸಿದುವು. ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣದೇವನು ಅಣ್ಣನ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕಂಡು, ತಾನೇ ಮೌದಲು ರಾವಣನೋಡನೆ ಯಿದ್ದಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅಗ್ನಿಜ್ಞಾಲೀಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅನೇಕ ಬಾಣಗಳನ್ನು ರಾವಣನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸವೀರನು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೆ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ರಾಮನ ಕಡೆಗೆ ಮುಂದುವರಿದು, ಆತನ ಮೇಲೆ ಅಂಬುಗಳ ಮಂಜುಸ್ವಲೆಯನ್ನು ಕರೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನಾದರೂ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಭಾವದಿಂದ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೆ ಖಂಡಿಸಿದನು. ಬಹುದಿನಗಳ ಬಯಕೆ ಕ್ಯಾನಾದರ್ವವರಂತೆ ಇಬ್ಬರೂ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡು ಯಿದ್ದಮಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಒಬ್ಬರನ್ನೂಒಬ್ಬರು ಸಂಹರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ತುಂಬಿದವರು. ಇಬ್ಬರೂ ಶಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದರು; ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವರು.

ಬರುಬರುತ್ತಾ ರಾಮರಾವಣರ ಯಿದ್ದ ಬಿಸಿಯೇರಿ ಬಿರುಸಾಗುತ್ತಾ ನಡೆಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ರೌದ್ರಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಾವಣನು ತನ್ನ ಬಾಣದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಲು, ಅದು ಬದು ಹೆಡೆಗಳ ಸರ್ವದಂತೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಯಿತು. ಈಗ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಎದುರಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ಅಸುರಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಅದು ಮಹಾ ಕೂರಮೃಗಗಳ ಆಕಾರವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ತರೆದಬಾಯಿಯಿಂದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನುಗುಳುತ್ತಾ ಒಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಾಗಿ ನೂರಾಗಿ ಹೊರಟುಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು, ರಾವಣನು ದ್ವಿಗುಣತವಾದ ಕೋಪದಿಂದ ರೌದ್ರಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶೂಲಗಳೂ ಲಾಳವಿಂಡಿಗಳೂ ಹೊಳ್ಳಿಗಳೂ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಗಾಂಥವಾಸಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅದನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಸೌರಾಸ್ತ್ರ ಬಂದಿತು; ಶ್ರೀರಾಮನು ಅದನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಅಣ್ಣನು ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನೋಡನೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾಷ್ಟಮಿ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ವಾಂತಿ ಸಿಕ್ಕಲೆಂದು ಏಳು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನ ಧ್ವಂಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಮತ್ತೆಡು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಆ ಶೂಲನು ರಾವಣನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದನು. ಅದೇ ವೇಳೆಗೆ ವಿಭೀಷಣನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಲಂಕೇಶ್ವರನ ರಥಕ್ಕೆ ಹೂಡಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕೆಡುಹಿಡನು.

ತನ್ನ ರಥದ ಕುದುರೆಗಳು ನೆಲಕ್ಕುರುಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಕ್ಕೆ ಲಂಘಿಸಿ ನಿಂತೆ ಏರ ರಾವಣನು ಕೆಂಗಣ್ಣಿನಿಂದ ವಿಭಿಂಬಣನನ್ನು ದುರುಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಾ ವಜ್ರಾಯಿಧಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಶಕ್ತಾಯಿಧವನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಯನು ಮೂರು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಪ್ರದಿಪ್ಪಿದ್ದಿಮಾಡಿದನು. ಈ ಉದ್ದೇಶವನಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡ ರಾವಣೇಶ್ವರನು ಮತ್ತೊಂದು ಶಕ್ತಾಯಿಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಯನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಕಿಡಿಗಾರುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು “ಲಕ್ಷ್ಯನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಿ!” ಎಂದು ಜಹಿಸಹತ್ತಿದನು. ಆದರೇನು? ಅಮೋಫವಾದ ಆ ಶಕ್ತಿ ಕೋಧಗೊಂಡ ಸರ್ವದಂತೆ ಮಹಾ ವೇಗದಿಂದ ಬಂದು ಲಕ್ಷ್ಯನ ವಕ್ಷಷಳಕ್ಕೆ ಬಡಿಯಿತು. ಅದರಿಂದ ತರಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಆತನು ಮೂರಿಸತನಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು.

ಲಕ್ಷ್ಯನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಣ್ಣಗಳು ಕಂಬನಿದುಂಬಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಮರುಕ್ಕಣದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಭಯ ಭ್ಯಾರವನಂತೆ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ, ರಾವಣನನ್ನು ನಿಶಿತ ಶರಗಳಿಂದ ಮುಖ್ಯ ಹಾಕಿದನು. ಅತ್ತ ರಾವಣೇಶ್ವರನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಶಕ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಯನ ಹೃದಯವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಬಂದಿತು. ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಲ್ಲ ವಾನರರಿಗೆಲ್ಲಾ ಹೆದರಿಕೆ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೇ ಅದನ್ನು ಕೈಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುರಿದು ಹಾಕಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ, ರಾವಣೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಾಣವರ್ಷವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಲಕ್ಷ್ಯನದೆ ಲಕ್ಷ್ಯನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹನುಮಂತ ಸುಗ್ರೀವರ ವಶಕ್ಕೂಪ್ಪಿಸಿ, ಅನಂತರ ಶತ್ರುವನ್ನು ಮರಿಸಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು. ಆತನ ಉರುಬನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ಯಿಧಿರಂಗದಿಂದ ಕಾಲ್ಪಿಗೆದು ಲಂಕಾಭಿಮುಖಿನಾಗಿ ಓಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಅತ್ತ ರಾವಣನು ಬೆನ್ನಿತ್ತು ಓಡುತ್ತಲೇ ಇತ್ತ ರಾಮಚಂದ್ರನು ತಮ್ಮನ ಯೋಗಕ್ಕೇಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡ ನೋವಿನಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮನನ್ನು ಸುಷೇಣಿಗೆ ತೋರಿಸಿ “ಅಯ್ಯಾ ವಾನರೋತ್ತಮನೆ, ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಈ ನನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಯೆಲ್ಲವೂ ಉಡುಗಿದಂತಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ನನಗೆ ಇನ್ನು ಯಿಧ್ಯ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲಿಯಿದು? ಈ ನನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಅವಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಜೀವಿಸಿದ್ದ ತಾನೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ನನಗಿನ್ನು ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಆಶೀರ್ವಾದ. ಅಯ್ಯಾ, ಈ ನನ್ನ ವಕ್ಷನು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ನಂದಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯಲ್ಲ! ಇನ್ನು ಆ ಸೀತೆಯಿಂದ ತಾನೆ ಏನಾಗಬೇಕು? ಯೋಕದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಹೋದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಹೆಂಡತಿ ದೊರೆತಾಳು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಹೋದರೆ ಪುನಃ ತಮ್ಮ ದೊರೆತಾನೆ?” ಎಂದು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಿಸಿರುವಿದುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರುಗರೆದನು. ದುಃಖದಿಂದ ಆತನ ಇಂದಿಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ತದದಿಹೋಗಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ರಘುವಿರನನ್ನು ಸುಷೇಣನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಾ “ಎಲ್ಲೆ ಮಹಾಭಾರು, ಲಕ್ಷ್ಯನನೇನೋ ಮೃತಿ ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಇಷ್ಟ ದುಃಖಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹನುಮಂತನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, “ಮಾರುತಿ, ನೀನೀಗಲೇ ಓಷಧಿಪರವತ್ತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಿಶಲ್ಯಕರಣಿ, ಸಾವಣಕರಣಿ, ಸಂಧಾನಕರಣಿ ಎಂಬ ಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ! ಅವುಗಳನ್ನು ತಂದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯಾದೇವ ಬದುಕುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಸುಷೇಣನು ಹೇಳಿದುದೆ ತಡ, ಹನುಮಂತನು ಒಂದೇ ಉಸಿರಿಗೆ ಓಷಧಿ ಪರವತ್ತಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ಆದರೆ ಓಷಧಿಗಳು ಆತನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಪರವತ್ತದ ಶಿಖರವನ್ನೇ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಆ ಶಿಖರವನ್ನು ಸುಷೇಣನ ಮುಂದಿಟ್ಟು “ಅಯ್ಯಾ ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠನೆ, ಮೂಲಿಕೆ ಯಾವುದೆಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ

ಶಿಶಿರವನ್ನು ತಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ನೀನೇ ಹುಡುತ್ತಿಕೊ” ಎಂದನು. ಸುಷೇಣನು ನಕ್ಕು ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಯಣನ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದನು. ಅದರ ಗಂಥವನ್ನು ಆಪ್ರಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣಸ್ವಾಮಿ ನಿರೋಗಿಯಾಗಿ ಎದ್ದು ತುಳಿತನು. ವಾಸರರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಡಾನಂದದಿಂದ ಸುಷೇಣನನ್ನು ಹನುಮಂತನನ್ನೂ ಬಾಯ್ತುಂಬ ಹೊಗಳಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಅಕ್ಷತನಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಅನಂದಭಾಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿದನು.

* * *

೪೨. ರಾಮರಾವಣ ಯುದ್ಧ

ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಒಮ್ಮೆ ಅವಾಯಕೊಳಗಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡಬೇಕನ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಣ್ಣಾ, ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವೆನೆಂಬ ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಏನಾಯಿತು? ಸತ್ಯರುಷರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಇರುತ್ತಾರೆಯೆ? ನೀನು ಆ ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸು” ಎಂದನು. ತಮ್ಮನ ಮಾತಿನಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕೋದಂಡಹಾಣಿಯಾಗಿ ಯುದ್ಧರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಓಂಕಾರಮಾಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ರಾವಣನು ರಥವನ್ನು ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಹರಿಯಿಸಿದನು. ಇಬ್ಬರು ಮಹಾಯೋಧರು ಪರಸ್ಪರ ಇದಿರಾಗಲು ಅವರ ರಣಕೋಶಲವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೆರೆದರು. ರಾವಣನು ರಥವನ್ನೇರಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀರಾಮನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಯುದ್ಧಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಸಾರಧಿಯಾದ ಮಾತಲಿಯೊಡನೆ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ಆತನಿಗಾಗಿ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ತಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ರಥಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಮಾಡಿ ಏರಿದನು.

ರಾಮರಾವಣ ಯುದ್ಧ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಗಂಥವಾಸ್ತವನ್ನು ಗಂಥವಾಸ್ತವಿಂದಲೂ ದೃವಾಸ್ತವನ್ನು ದೃವಾಸ್ತವಿಂದಲೂ ಹೊಡೆದು ತೆಡವಿದರು. ರಾವಣನ ಸಹಾಸ್ತ ಶ್ರೀರಾಮನ ಗರುಡಾಸ್ತವಿಂದ ನಾಶವಾಯಿತು. ಕುಟಿತನಾದ ಲಂಕೇಶ್ವರನು ಕೂರಂಬಿನಿಂದ ಇಂದ್ರರಥದ ದ್ವಾಜವನ್ನು ತೆಡವಿ, ಹಲವು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನೂ ಸಾರಧಿಯನ್ನೂ ನೋಯಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆತನ ಬಾಣವಂಡದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಗಾಸಿಯಾದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ದೇವತೆಗಳು ನಡುಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಎದುರಾಳಿಯಿಂದ ಗಾಯಗೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕೆಂಗಟ್ಟಿನಿಂದ ಅವನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಬೈಡುಗಳಿದನು. ಆತನ ಕೋಹದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿ ಭಯದಿಂದ ತಲ್ಲಿಗೊಂಡುವು. ಭೂಮಿ ನಡುಗಿ ಹೊಯಿತು. ಅನೇಕ ಉತ್ತಾತಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಾವೀರನಾದ ದಶಶಿರನೂ ನಡುಗಿಹೊಡನು. ತನಗೇನೂ ಕೇಡು ಸಂಭವಿಸುವುದೆಂದುಕೊಂಡು ಆತನು ತನ್ನ ಆಯುಥಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಮಹಾ ಕುರವಾದ ಶೂಲಾಯುಥವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದನು. ಎಂಟು ಘಂಟೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಆ ಶೂಲಾಯುಥವು ಕಿಡಿಗಾರುತ್ತಾ ರಾಮನ ವ್ಯಾಙಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಹೊರಟಿತು. ಅದನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಘವನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆ ಶೂಲ ಸುಪ್ಪು ಭಸ್ಕಮಾಡಿತು. ಅದರಿಂದ ಆತನು ರೋಣಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಇಂದ್ರನು ತಳುಹಿಸಿದ್ದ ಶಕ್ತಾಯುಥವನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆ

ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಪ್ರಜಯಕಾಲದ ಮಹೋಳೆಯಂತೆ ಹೊರಟ ಆ ಶತ್ರು ರಾವಣನ ಶೂಲವನ್ನು ಸುಷ್ಪು ಕಾರ್ತಿತು. ಹಿಂದೆಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮೂರು ಬಾಣಗಳನ್ನು ರಾವಣನ ಹಣಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡಿದನು. ಅವು ಗುರಿಯನ್ನು ಮಣ್ಣಿ ಎದುರಾಳಿಯ ರಕ್ತವನ್ನು ತುಡಿದುವು. ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ರಾವಣನು ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋದನು.

ರಾಮಬಾಣದಿಂದ ಗಾಸಿಗೊಂಡ ರಾವಣೇಶ್ವರನು ಏಕರಾಲದಲ್ಲಿಯ ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಆತನ ಮೇಲೆ ಸುರಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಅವುಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಅಷ್ಟೇ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಇಬ್ಬರೂ ರಕ್ತದಿಂದ ನೆನೆದುಹೋಗಿ ಹೂಬಿಟ್ಟ ಮುತ್ತುಗಿದ ಮರಗಳಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದರು. ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿ ತತ್ತಲೆಗವಿಯಿತು. ಎದುರಾಳಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕೂರಿ ಹೇಳಿದನು - “ಎಲವೋ ರಾಕ್ಷಸಾಧವು, ನಾನಿಲ್ಲದಾಗ ವೇಷಾಂತರದಿಂದ ಬಂದು ಜಾನಕಿಯನ್ನು ತಕ್ಷತಂಡೆ. ಪರಸ್ಯೀಯನ್ನು ತಕ್ಷತಂಡ ಪರಮಾಣೀಯಾದ ನೀನು ವಿರನೆಂದು ಹೇಳಿಹೊಳ್ಳಬಿಯಲ್ಲವೇ? ನೀನು ತಕ್ಷತಂಡಾಗಲೇ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಅಂದೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಮಾಲಯಕ್ಕೆ ತಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹೋಗಲಿ ಇಂದಾದರೂ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಡ್ದಬಿಯಲ್ಲವೇ? ಈಗ ನಿನಗಿನ್ನು ನಿಸ್ತಾರಬಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಾಂಸವನ್ನು ಹದ್ದು ಕಾಗೆಗಳಿಗೆ ಉಣಿಸಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ರಕ್ತ ಕಾಯುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ಆತನ ಉತ್ಸಾಹ ಸಂತೋಷಗಳೂ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳೂ ಇಮ್ಮಡಿಸಿದುವು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆತನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಗೋಚರವಾದುವು. ಪರಮಾಳ್ಯಕರವಾಗಿ ಕರಲಾಘವನ್ನು ತೋರಲು ಆತ ಉಪರ್ಕುಮಿಸಿದನು. ಇಂಥ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣಬರುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಶತ್ರುವನ್ನು ತೀರಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ರಾಮಬಾಣಗಳ ಬಿರುಸನ್ನು ಕಂಡು ರಾವಣಿಗೆ ಧನುಭಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಶತ್ರುಯಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ತನಗಿನ್ನು ಮೃತ್ಯು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯಂದುಹೋಂಡನು ಅವನು. ಆಗ ಅವನ ಸಾರಧಿ ತನ್ನ ಒಡೆಯನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆತನನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಯುದ್ಧರಂಗದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು.

ತೇವಲ ತನ್ನ ಮೇಲಿನ ಮೋಹದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ರಣರಂಗದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಸಾರಧಿಯನ್ನು ಕಂಡು ರಾವಣೇಶ್ವರನಿಗೆ ರೇಗಿಹೋಯಿತು. ಆತನು ಅವನನ್ನು ತುರಿತು “ಎಲವೋ ದುರಾತ್ಮ, ನನ್ನನ್ನು ಹೀನಬಲನೆಂದು ಭಾವಿಸಿಯಲ್ಲವೇ ನೀನು ರಣರಂಗದಿಂದ ರಥವನ್ನು ಹಿಮ್ಮಟಿಸಿದುದು? ಇದು ಎಂತಹ ಅವಮಾನವೆಂದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಶತ್ರು ನಿನಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಲ್ಲವೇ? ಶತ್ರುವಿನ ಇದಿರಿಸಿದ ರಥವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಗಳಿಸಿದ್ದ ನನ್ನ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಮಸಿಯನ್ನು ಮೆತ್ತಿರುವೆ. ನನಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ನೀನೂ ನನ್ನ ಶತ್ರುವಿನ ಕಡೆಯವನೆಂದೆ ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟ ಕಾಲ ನನ್ನ ಸಾರಧಿಯಾಗಿದ್ದುಹೋಂಡು ನನ್ನ ಗುಣ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದರೂ ನೀನೀರೀತಿ ಹೇಯಕಾಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ರಥವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ, ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಚೋದಿಸು” ಎಂದನು. ಆ ಕರ್ತಿಣ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಮನನೊಂದ ಸಾರಧಿ ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ತುರಿತು “ಮಹಾರಾಜ, ನಾನು ಬುದ್ಧಿಹೀನನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂದಾಗಲಿ ಶತ್ರುವಿನ ಬೋಧಗೊಳಗಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂದಾಗಲಿ ತರ್ಕಿಸಬಾರದು, ಸ್ವಾಮಿ! ನಿಮ್ಮ ಅಪಾರವಾದ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸದಾ ನಿಮ್ಮ ಶೈಯಸ್ವಾಧನೆಯ ಹೊರತು ಬೇರೊಂದು ನೀಜಭಾವ ಉದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನೀವು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ದಣದಿದ್ದಿರಿ; ನಿಮ್ಮ

ರಷ್ಟೋತ್ಸಾಹ ಕುಗ್ನತಿತ್ತು; ಯುದ್ಧವೂ ನಿಮಗೆ ಸುಮುಖವಾಗಿರಲ್ಲಿ ಇದರ ಮೇಲೆ ಅಮಂಗಳಕರವಾದ ಅನೇಕ ಉತ್ಸಾಹಗಳು ಬೇರೆ ಕಂಡುಬಂದುವು. ಆದ್ದರಿಂದ, ನಿಮ್ಮ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾರಥಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡಿರುವ ನಾನು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಿದೆ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ರೂಢಿಮೂಲವಾಗಿರುವ ಪ್ರೇಮವೆ ನನ್ನಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿತು. ಈಗ ನೀವು ಅಪ್ಪಣ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ತೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ನಡೆಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

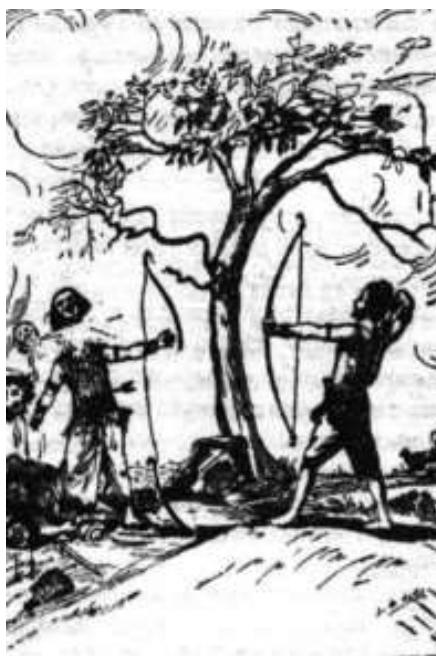
ಸೂತನ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ರಾವಣೇಶ್ವರನು ಆತನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಒಡನೆಯೆ ರಘವನ್ನು ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣಮಾಡಿದನು. ಸಾರಥಿ ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂತೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಚೆಪ್ಪರಿಸಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ರಘವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಮೂರ್ತಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಶತ್ರುವನ್ನು ಕಾಣತಲೆ ರಘುವೀರನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಉತ್ತರಾರ್ಥಿ ಸಾರಥಿಯಾದ ಮಾತಲಿಗೆ ಎಲ್ಲೆ ಪುರಂದರ ಸಾರಥಿ, ಈಗ ನಾನು ರಾವಣನನ್ನು ವಧಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಬಯಸಿಬರುವ ಪತಂಗದಂತೆ ಅವನೂ ನನ್ನನ್ನೆ ಅರಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ತಾನೆ ಬಯಸುತ್ತಿರುವ ಅವನೆಧರಿಗೆ ರಘವನ್ನು ಹರಿಸು. ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಾರಧ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ನನ್ನ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೇಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ರಘವನ್ನು ನಡನೆಂದು ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾಹಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ವಿನಯದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆತನ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಸುಹೀತನಾದ ಮಾತಲಿ ಬಹು ಜಾಣ್ಯೆಯಿಂದ ರಘವನ್ನು ನಡನುತ್ತಾ ತನ್ನ ರಘದ ಧೂಳಿನಿಂದ ರಾವನನ ರಘವೆಲ್ಲವೂ ಮುಖ್ಯಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಕಂಗಾಣದಂತಾದ ದೃತ್ಯೇಂದ್ರನು ತೋಳಿದತ್ತ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಭಯಂಕರವಾದ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದನು.

ರಾಮರಾವಣರ ಯುದ್ಧ ಕಾವೇರುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ರಾವಣನಿಗೆ ಅವಶಕುನಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡುವು. ಆತನ ತೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ರಕ್ತದ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಆತನ ರಘ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ದಿಕ್ಕನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹದ್ದುಗಳು ಹಿಂದಣಿಹೋದುವು. ಹಗಲಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಉಲ್ಲಾಷಾತ್ಮಕಗಳಾದುವು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿರೂ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾದರು. ಸ್ವತಃ ರಾವಣೇಶ್ವರನೆ ನಡುಗಿದುದಲ್ಲದೆ ಭೂಮಿಯೆ ನಡುಗಿತು. ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರ ಬಾಹುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ತುಭವಾಗಿ ನಿಂತುವು. ಆತನು ಬದುಕಿರುವಂತೆಯೆ ರಾವಣನ ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನರಿಗಳು ಕೆಟ್ಟ ದ್ವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡುವು. ಗಾಳಿ ಕೂಡ ಆತನಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಬೀಸಿ ಆತನ ಕಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಧೂಳಿರಚಿತು. ರಘದ ಕುದುರೆಗಳು ಕಣ್ಣೀರುಗರೆಯುತ್ತಾ ಹೆಚ್ಚೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೂ ಎಡವಿದ್ದವು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅನೇಕ ಶುಭ ಶಕುನಗಳಾದುವು. ಅದರಿಂದ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡ ಆತನು ಇನ್ನು ಶತ್ರುವಿಗೆ ತಡೆಗಾಲ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಯಿತೆಂದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು.

ರಾಮರಾವಣರ ಭಯಂಕರ ದೃಂಢ್ಯಯುದ್ಧವನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸ್ಯಾನ್ಯದವರೂ ತಮ್ಮ ರಣಕರ್ಮವನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟರು. ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲವೂ ಬರದಿಟ್ಟ ಚಿತ್ತದಂತೆ ಸ್ತುಭರಾಗಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಯೋಧರಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ರಾವಣನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಣಗಳು ವ್ಯಾಘವಾಗಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣಗಳು ತಪ್ಪದೆ ಗುರಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆತನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಎದುರಾಳಿಯ ರಘದ್ವಜ ಭಗ್ನವಾಗಿ ತೆಳುಗೆ ಬಿತ್ತು.

ರಾವಣನು ಅದೇ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣ ವ್ಯಾಘರವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಕಾರ್ಯ ವಿಫಲವಾದಂತೆಲ್ಲ ಆತನ ರೋಡ್ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಜ್ಞಾಲಿಸುವ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಆತನು ಎದುರಾಳಿಯ ರಥಾಶ್ವಗೆ ಮೇಲೆಬಿಟ್ಟನು. ಅವು ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ತಾಕಿದರೂ ಅದರಿಂದೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆತನು ನಿರ್ಗಳವಾಗಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾ ಹೋದನು. ಆದರೇನು? ರಾಮಬಾಣಗಳಿಂದ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಮುಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಮುರಿದು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದುವು.

೯. ರಾಮಾನ್ತಹಕ್ಕೆ ರಾವಣನಬಲಿ!

ಶ್ರೀರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಹೊಂಡು ವೇದವಿಧಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಹೂಡಿದನು

ರಾಮರಾವಣರು ತಮ್ಮಿಬ್ರಹ್ಮಲೀ ಒಬ್ಬರು ಉಳಿಯಬೇಕು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಅಳಿಯಲೇಬೇಕೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಹೂಡಿದವರಾಗಿ ಭಯಂಕರವಾದ ರಣಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ನೀರು ತುಂಬಿದ ಮೋಡಗಳಂತೆ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರಿಬ್ಬರ ರಥಗಳಿಂದ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಇಬ್ಬರು ರಣವೀರರ ಬಾಣಬಾಲುಯೇವನ್ನು ಕಂಡು ಎರಡು ಸ್ವೇಂದರರೂ ರೋಮಾಂಚಗೊಂಡರು. ಮೇಲೆ ನಿಂತು ವಿಷ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ “ಸಾಧು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ! ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಮಂಗಳವುಂಟಾಗಲಿ! ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ರಣದಲ್ಲಿ ವಿజಯಶಾಲಿಯಾಗಲಿ!” ಎಂದು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತರು. “ಗಗನಕಂಜ ಗಗನವೆ, ಕಡಲಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ ಕಡಲೆ; ಹಾಗೆಯೇ ರಾಮ - ರಾವಣರಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ರಾಮ - ರಾವಣರ ಯುದ್ಧವೇ ಹೋಲಿಕೆ!” ಎಂದು ಯುದ್ಧವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು.

ಶ್ರೀರಾಮಮೂರ್ತಿ ಸಮಯ ನಾಧಿಸಿ “ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಬಾಣವನ್ನು ರಾವಣನ ಕಂಠಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ರತ್ನಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಆತನ ತಲೆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞವೇ ದೇಹದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಇದೇನು? ಕತ್ತರಿಸಿದ್ದ ತಲೆಯಿದ್ದ ಕಡೆ ಹೊನ ತಲೆಯೋಂದು ಜಿಗುರಿತ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಮತ್ತೊಂದು ದಿವ್ಯಾಸ್ತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನ ಎರಡನೆಯ ತಲೆಯನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೊನತಲೆಯೋಂದು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ತಲೆಯನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸುವುದು, ಮತ್ತೆ ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೊನ ತಲೆ ಹುಟ್ಟುವುದು - ಹೀಗೇ ನಡೆಯಿತು. ನೂರುಬಾರಿ ಆ ತಲೆಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕಿದರೂ ರಾವಣನು ಬೇರೆ ಸಾಯಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಶ್ರಮವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಘರಾಯಿತು. ಆತನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಯೋಜನೆ ಹತ್ತಿತು. ಮಾರೀಜ, ಖರ, ದೂಷಣ, ವಿರಾಧ, ಕಬಂಧ - ಮೊದಲಾದ ಸಹಸ್ರನಾಶ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಬಾಗಿಳೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಘರಾಯಿತು.

ಒಂದು ದಿನ, ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಕ್ಷಣವೂ ವಿರಾಮವಿಲ್ಲದೆ ರಾಮ - ರಾವಣರ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ಆದರೂ ಜಯವನ್ನು ಕಾಣದೆ ವ್ಯಾಕುಲನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತಲಿಗೆ ಥಟ್ಟನೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಝಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಆ ದೇವಸಾರಧಿ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಪ್ರಭು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ಏನೂ ಅರಿಯದವನಂತೆ ನೀನೇಕೆ ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವೆ? ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯಿದು ಯಾವುದು? ಬೃಹಾಸ್ತವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಇವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಬಾರದೆ?” ಎಂದನು. ಒಡನೆಯೆ ರಾಘವನು ಬೃಹಾಸ್ತವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಬೃಹಣ ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಅಸ್ತವನ್ನು ಅಗಸ್ತ್ಯಮಂಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಈಗ ರಾಘವನು ನೆನೆದೊಡನೆಯೆ ಅದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಡಿರಿಗೆ ನಿಂತಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಅದನ್ನು ಕೈಗೆ ತಗೆದುಕೊಂಡು ವೇದವಿಧಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೂಡಿದನು. ಅನಂತರ, ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಅದರ ಕಾವಿನಿಂದ ತಲ್ಲಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು ಕಿವಿಯವರಗೆ ಎಳೆದು ಎದುರಾಳಿಯ ಎದೆಗೆ ಸುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಗುರಿತಪ್ಪದೆ ವಕ್ಷಣಾಶವನ್ನು ತಾತಿದ ಆ ಮಹಾಸ್ತ ರಾವಣೇಶ್ವರನ ಎದೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು, ಆತನ ಪ್ರಾಣಗಳೊಡನೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು. ಗತಪ್ರಾಣನಾದ ಲಂಕೇಶ್ವರನ್ನು ವಜ್ರದಿಂದ ಹತನಾದ ವೃತ್ತಾಸುರನಂತೆ ರಥದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಡ್ಡನು.

ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನ ನಾವನ್ನು ಕಂಡು ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ವ್ಯಾಣಿದಾಸೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ದಾರಿಸಿಕ್ಕುತ್ತ ಉದಿಹೋದರು. ಅವರನ್ನು ವಾನರರು ಹಿಂದಣಿ ಹೋಗಿ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಡಿದು ಹೊಂದು ಹಾಕಿದರು. ಅಳಿದುಳಿದ ರಾಕ್ಷಸರು ಕಣ್ಣೀರಿದುತ್ತಾ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷ ಸಂಭ್ರಮಗಳಿಂದ ಹೋಲಾಹಲ ಧ್ವನಿಮಾಡಿದರು. ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದೇವದುಂಡಭಿ ಮೊಳಗಿದುವು. ಸುಖಸ್ವರ್ವವಾದ ಗಾಳಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಬೀಸಿತು. ಪುಷ್ಟಿಪುಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ‘ಫೇ ಉಫೇ!’ ಎಂದು ಶಾಖಾಖಿಸಿದರು. ಸುಗ್ರೀವ ವಿಭೀಷಣಾದಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ವಾಮಿಯೋಡಗೂಡಿ ವಿಜಯಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಸಂಭ್ರಮಗಳಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜೆಮಾಡಿದರು. ಆತನು ಆ ವಾನರವೀರರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುರಗಣ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮಹೇಂದ್ರನಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಶ್ರೀರಾಮ ಪೂಜಾನಂತರ ವಿಭಿಂಷಣನು ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಖಿಡಿದ್ದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿದವನಾಗಿ “ಅಯ್ಯಾ ಅಣ್ಣ! ನಿನ್ನಂತಹ ಶೂರನಾದವನಿಗೆ ಎಂತಹ ದುರವಸ್ಥೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯ್ತು! ನಾನು ಹಿಂದೆಯೇ ನಿನಗೆ ಈ ದುರವಸ್ಥೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದುದು ನಿಜವಾಯಿತಲ್ಲವೇ? ಅಯ್ಯಾ! ಕಾಮದಿಂದ ಕುರುಡನಾಗಿದ್ದ ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಧರ್ಮ ಗೋಚರಿಸದೆ ಹೋಯಿತು. ಸೀತಾಪರಣದ ವಾಪ ಎಂತಹ ಘಲ ಹೊಡುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಹೋದೆ. ಮಹಾಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಕೋವಿದನಾದ ನೀನು ಹೀಗೆ ಮಡಿದು ಧೂಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಭೂಮಿಯಲ್ಲವೂ ಶೂನ್ಯಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಧ್ಯೋಯದ ಚಿಗುರುಗಳಿಂದಲೂ ಸಾಮಧ್ಯದ ಹೂಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ರಾವಣೇಶ್ವರನೆಂಬ ವ್ಯಕ್ತ ಶ್ರೀರಾಮನೆಂಬ ಪ್ರಜಯಮಾರುತದಿಂದ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಯಿತಲ್ಲವೇ? ಅತಂಕಟಾ! ಇದ್ದಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಎಪ್ಪು ಬೇಗೆ ಈ ದುರಂತ ನಡೆದುಹೋಯಿತು!” ಎಂದು ಹೆಲುವಿದನು.

ಅಣ್ಣನಿಗಾಗಿ ಮರುಗುತ್ತಿರುವ ವಿಭಿಂಷಣನನ್ನು ಕುರಿತು ರಘುರಾಮನು “ಅಯ್ಯಾ ರಾಜ್ಯಸೋತ್ತಮನೇ, ವೀರೋಚಿತವಾಗಿ ಯಿಧ್ಯಮಾಡಿ ಸತ್ತವರಿಗಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರುಗರೆಯುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಮೃತ್ಯುವೆಂಬುದು ಕಾಲ ಧರ್ಮದಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕುದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದುಃಖವನ್ನು ಶಮನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆಲೋಚಿಸು” ಎಂದನು. ಆಗ ವಿಭಿಂಷಣನು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಘವ, ಈ ರಾವಣೇಶ್ವರ ಇದುವರೆಗೆ ಎಂದೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸೋಲನ್ನು ಕಂಡವನಲ್ಲ. ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ; ದೇವತಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮನಮುಣ್ಣಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾನೆ; ತನ್ನ ಭೃತ್ಯರನ್ನು ಮರ್ಕಳಂತೆ ಕಾಪಾಡಿದ್ದಾನೆ; ನಿಷ್ಟನಾದ ಈತನು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಿಯಾಗಿ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಸಂಪನ್ಮೂಲನಾಗಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಈತನು ಈಗ ಮೃತಕೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ದೇದೋತ್ತ ವಿಧಿಯಿಂದಲೇ ಈತನ ದಹನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ದಯಿಯಿಟ್ಟು ಅನುಭ್ಜಕೊಡು” ಎಂದನು. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಒಡನೆಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮೃತಿಸಿದನು. ಹಗೆತನವೆಂಬುದೇನಿಧಿರೂ ಶತ್ರು ಮಡಿಯುವರೆಗೆ. ಈಗ ಆತನಿಗೆ ರಾವಣನಲ್ಲಿ ಲವಲೇಶವಾದರೂ ಶತ್ರುತ್ವವಿರಲಿಲ್ಲ.

೪೪. ದಾನವೇಂದ್ರನಿಗೆ ದಹನ ಸಂಸ್ಕಾರ

ಶ್ರೀರಾಮನು ದೂತರ ಮೂಲಕ ರಾವಣನಿಧನದ ವ್ಯತ್ರಾಂತವನ್ನು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರದವರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಅವರೆಲ್ಲರೂ “ಹಾ ನಾಥ! ಹಾ ರಾಜಪುತ್ರ!” ಎಂದು ಒರಲುತ್ತಾ ರಣಭೂಮಿಗೆ ಹೊರಟುಬಂದರು. ರತ್ನದಿಂದ ನನೆದ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಜಾರುವುದನ್ನೂ, ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಿದ್ದ ಅಲುಗುಗಳು ಕಾಲಿಗೆ ನಾಟುವುದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸಿದೆ ಅವರು ರಾವಣನ ಶವದ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದರು. ಆತನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಅವರು ಮುರಿದ ಬಳಿಗಳಂತೆ ಆತನ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಬಿಡ್ಡ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಆತನ ಮೃತಕಳೇಬರವನ್ನು ತೋಯಿಸಿದರು. ಯಾರು ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನೇ ನಡುಗಿಸಿದನೋ, ಯಾವನಿಗೆ ಯಮನೂ ಸಹ ಬೆದರಿ ಬೆವರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನೋ, ಯಾರು ರಾಜರಾಜನಾದ ಕುಬೇರನಿಂದ ಪುಷ್ಟ ಕವಿಮಾನವನ್ನು ಕಸಿದುಹೊಂದಿದ್ದನೋ, ಯಾರು

ಹೆಸರನ್ನ ಹೇಳಿದರೆ ಮೂರು ಲೋಕವೂ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದಿತೂ ಅಂತಹ ಶೂರನು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಅನಾಥನಂತೆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಡಿದು ಮಲಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಹಿಂದಿನ ಶೌಯ್ ವೈಭವಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವನ ರಾಣಿಯರು ಹಾಡಿಕೊಂಡು ಅಳುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಪಾಡನ್ನು ನೆನೆದು ಮರಗಿದರು.

ರಾಣಿಯರೆಲ್ಲರೂ ರಾವಣೇಶ್ವರನ ಶವದ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯಾದ ಮಂಡೋದರಿ ದೀನವೆದನಷಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಗಂಡನ ಶವವನ್ನು ಕಾಣತ್ತಲೇ ಆಕೆ ಕುಸಿದು ಕುಪ್ಪೆಯಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕಟ್ಟೇರುಗರೆಯುತ್ತಾ “ಅಯೋ ಮಹಾನುಭಾವ, ಹುಬೇರನ ತಮ್ಮನಾದ ನೀನು ಕನಲಿ ನಿಂತರೆ ದೇವೇಂದ್ರನೆ ನಿನ್ನೆಡುರು ಸುಖಿಯಲು ಹೆಡರುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲವೇ? ಅಂಥಾ ಏರಾಧಿವೀರನಾದ ನೀನು ಕೇವಲ ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸೋತು ಸತ್ತೆಯಾ? ಇದೇನು ನಾಚಿಕೇಡು? ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಗೆದ್ದ ವೀರನಾದ ನೀನು ಅರಣ್ಯವಾಸಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಮಾನವನಿಗೆ ಸೋತುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಇದುವರೆಗೆ ಸೋಲನ್ನು ಕಾಣದಿದ್ದ ನಿನಗೆ ಸೋಲಾಯಿತೆಂದರೆ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಹುಟ್ಟಲೋಲ್ಲದು. ಈ ರಾಮಚಂದ್ರನು ನಿಜವಾಗಿ ಮಾನವನಲ್ಲ. ಖರಾಸುರನನ್ನು ಹೊಂದಾಗಲೇ ಇದು ನಿಶ್ಚಯವಾದಂತಾಯಿತು. ವಾನರನೊಬ್ಬನು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದೂ ವಾನರರು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದುದೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಾನವನಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ನಿಶ್ಚಯ. ಆತನೊಡನೆ ದ್ವೇಷ ಬೇಡವೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ನಿನಗೆ ರುಚಿಸದೆ ಹೋಯಿತು. ಪತಿವೃತ್ಯೆಯಾದ ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಮಿಸಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ಕಡ್ಡತಂದು ನಿನ್ನ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ನೀನೇ ತಂದುಕೊಂಡೆ. ಹೋಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವಾದರೂ ಈಡೇರಿತೆ? ಅದೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೊಂದವನು ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲ, ಆ ಸೀತೆಯೇ! ಅವಳಿಗಿಂತಲೂ ರೂಪವತಿಯರಾದ ರಾಣಿಯರು ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ಜನರಿರಲಿಲ್ಲ? ಕಾಮದಿಂದ ಕುರುಡನಾಗಿದ್ದ ನಿನಗೆ ಅವರು ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬೀಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ವಂಶದಿಂದಾಗಲಿ ರೂಪದಿಂದದಾಗಲಿ ದಾಢಿಷ್ಯದಿಂದಾಗಲಿ ಆ ಮೈಧಿಲಿ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನವಷಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಳು? ಈ ಸೀತಾರೂಪದ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಕರೆತಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೆ. ಈಗ ಅವರು ತನ್ನ ಗಂಡನೊಡನೆ ವಿಕರಿಸುವಳು. ಮಂದಭಾಗ್ಯಾಜಾದ ನಾನಾದರೂ ಭಯಂಕರವಾದ ದುಃಖ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಕೋದೆ. ಮಹೇಂದ್ರನ ನಂದನೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನೊಡನೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾನು ಈಗ ನಿನ್ನ ವರ್ಧಮೀಯಿಂದ ಕಾಮಭೋಗಿಗಳಿಗೆ ಎರವಲಾದೆನು. ಪಾನಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ನಗನಗತ್ತಾ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಿನ್ನ ಶ್ರೀಮುಖ ಇಂದು ಕಾಂತಿಹಿಣನವಾಯಿತಲ್ಲ! ಅಯ್ಯೋ ಪ್ರಭು ನನ್ನನ್ನು ವಿಧವೆಯನಾಗು ಮಾಡಿ ನೀನು ಹೊರಟು ಹೋದೆಯಲ್ಲವೇ? ತಂದೆ ಮಯಾಸುರ, ಕೈಹಿಡಿದವನು ಲಂಕೇಶ್ವರ ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದಿದ್ದ ನಾನು ಈಗ ಶತ್ರುಗಳ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದನಲ್ಲವೇ? ಮಿಂಚನೊಡಗೂಡಿದ ಮುಗಿಲಿನಂತೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೇಹ ಈಗ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿಧಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ? ಅಕಟಕಟಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಸಾವಂಬುದು ನಿಜವಿರಬಹುದೆ? ಅಥವಾ ನಾನು ಸ್ವಷ್ಟವನ್ನು ಕಾಣತ್ತಿರುವೆನೆ? ಯಮನಿಗೂ ಯಮನಂತಿದ್ದ ನೀನು ಮೃತಿ ಹೊಂದುವುದೆಂದರೇನು? ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಮೃತಿ ಹೊಂದಿರಲಾರೆ. ಆದರೆ ಸತ್ಯವಿಧಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲವೇ? ಇದನ್ನು ಕಂಡೂ ನಾನು ಹೇಗೆ ವ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರಲಿ? ಇಂದ್ರಜಿತ್ತವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸಂಹರಿಸಿದಾಗಲೇ ನನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಫೆಟ್ಟಬಿಡ್ಡಂತಾಯಿತು. ಈಗ ನೀನು ಸತ್ಯದರಿಂದ ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ಸಮಾಧಿಯಾದಂತಾಯಿತು. ಉಳಿದವರು ಸತ್ಯದಕ್ಷಾಗಿ ಆದ ಸಂತಾಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಮರೆತಿದ್ದೆ. ನೀನೊಬ್ಬನಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಇದ್ದಂತೆಯೇ. ನೀನಿಲ್ಲದೆ ಕ್ಷಣಕಾಲವೂ ನಾನು ಜೀವಿಸಿರಲಾರೆ. ಓ ನನ್ನ ದೊರೆ, ನನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದೊಯ್ದಿ. ಸ್ವಾಮಿ,

ಅದೇಕೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿರುವೆ? ಮೌಗದ ತರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಈ ರಣಭೋಮಿಗೆ ನಡೆದು ಬಂದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೋಪವೆ? ಇತ್ತು ನೋಡು, ನಿನ್ನ ರಾಣಿಯರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಹಾಗೆಯೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂತ್ಯುಸಚೇಡವೆ! ಅಯ್ದೂ ಮಹಾರಾಜ! ಈ ಸೀತೆಯ ದಸೆಯಿಂದ ಎಂತಕ ಅನಧರ್ಥ ಹಾತ್ತವಾಯಿತು! ರಾಜ್ಞನೆಕುಲವೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತೆ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಆಯಿತು; ಇನ್ನು ನಿನಗಾಗಿ ನಾನು ಅತ್ತು ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಪಾಪವನ್ನೂ ಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ದಾರಿಯನ್ನು ನೀನು ಹಿಡಿದೆ. ನಿನಗಾಗಿ ನಾನೇಕೆ ದುಃಖಿಸಬೇಕು? ಆದರೆ, ನಿನ್ನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ನನಗಾಗಿ ನಾನು ಅಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕಾಮುಕಿಲಂತಿರುವ ದೇಹವುಳ್ಳ ಹೇ ರಾಜೇಶ್ವರಾ! ಹೀತಾಂಬರದಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ ಹೇ ದಿವ್ಯದೇಹಿ! ನಿನ್ನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ರಕ್ತದಿಂದ ನೆನೆದು ಮಣ್ಣಮೆತ್ತಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ! ನಾನಿದನ್ನು ಈ ಪಾಹಿ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ನೋಡಲಾರೆ!” ಎಂದು ಹಲುಬಿ ಹಾಗೆಯೆ ಮೂರ್ಖೆಯಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಷ್ಟು.

ಮೂರ್ಖೆಗೊಂಡ ರಾಣಿಯನ್ನು ತಂಡು ಆಕೆಯ ಸವತ್ತಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುತ್ತಾ ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು “ದೇವಿ, ಅತ್ತರೇನಾದಂತಾಯಿತು? ಸಂತ್ಯುಸಿಕೊ ಸಂತ್ಯುಸಿಕೊ!” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದರು. ಸಮಾಧಾನದ ಸುದಿಗಳಿಂದ ಆಕೆಯ ದುಃಖ ಮತ್ತಪ್ಪು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆಕೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಿಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ವಿಭಿಂಬಣನೊಡನೆ “ರಾಜ್ಞನೇಶ್ವರಾ, ನಿಮ್ಮಣಿಗೆ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಡನು; ಈ ಸ್ತೀಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸು” ಎಂದನು. ವಿಭಿಂಬಣನು ಅದರಂತೆ ಸ್ತೀಯರನ್ನು ದೂರವಾಗುವಂತೆ ತಿಳುಹಿಸಿ, ಗಂಧದ ಮರಗಳಿಂದಲೂ ಪರಿಮಳ ದೃವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಂತ್ರೋಚ್ಛಾರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಮಂತ್ರಾಗ್ರಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋತ್ಪಾದಿ ಆತನು ಭಾತ್ಯವಿನ ದಹನ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನಡಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಸಾನಾಮಾಡಿ ಮೃತನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ತಿಳೋದಕವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆಮೇಲೆ ರಾಣಿವಾಸದವರನ್ನು ಮೃದು ವಚನಗಳಿಂದ ಸಂತ್ಯುಸಿ, ಮನಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು.

ಶತ್ರುವನಂಹರಣದ ಮಹಾಕಾಯವನ್ನು ನಾಧಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ದಹನಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಬಂದು ತನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ವಿಭಿಂಬಣನನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದನು.

ಸೇತಾದೇವಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ಚಿತ್ಯೆನ್ನ ಹೊಕ್ಕೆಳು.

ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಸೌಮಿತ್ರಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನೂ ಅನುರಕ್ತನೂ ಆಗಿರುವ ಈ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಲಂಕಾರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಿಸು. ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಆನಂದಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಒದನೆಯೆ ಸಹಸ್ರಾಗರಗಳಿಂದಲೂ ಪುಣ್ಯನಂದಿಗಳಿಂದಲೂ ತೀರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತರುವಂತೆ ವಾನರರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಹಿಸಿದನು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ವಾಮಿ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿ ಮಂಗಳೋದಕದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೋತ್ಸವಾಗಿ ಮಿಶ್ರರೆಲ್ಲರ ಸಮಕ್ಷ ಆತನಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನನ್ನು ಕಂಡು, ಆತನ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಆಶೀತರೂ ಆನಂದಿಸಿದರು. ಅವರು ತಂದೊಷ್ಟಿಸಿದ ಪುಷ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಭೀಷಣನು ಅವುಗಳಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನಾದರೂ ಆ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೋರುಪ್ರದಕ್ಷಾಗಿಯೆ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ವಿಭೀಷಣನ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವಾದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಾರುತಿ, ಈ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ವಿಭೀಷಣನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಲಂಕಾ ನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸೇತಾದೇವಿಗೆ ನಮ್ಮ ವಿಜಯದ ಸಮಾಜಾರಂಭನ್ನು ರಾವಣನ ಮರಣವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ಆಕೆಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. “ಮಹಾಪ್ರಸಾದ”ವೆಂದು ಹೇಳಿ ಮಾರುತಿ ಒದನೆಯೇ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಲಂಕಾನಗರಾಭಿಮುಖನಾದನು. ಆತನು ನಗರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಜನರು ಆತನನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಇದಿರುಗೊಂಡು ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಆತನು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಂದ ಪರಿವೇಷ್ಟಿತಾಗಿದ್ದ ಸೇತಾಮಾತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಕೆಗೆ ದೀರ್ಘದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದನು. ಆತನನ್ನು ಕಾಣತ್ತಲೇ ಸೇತಾದೇವಿಯೂ ಪರಮಾನಂದಭರಿತೆಯಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದಳು.

ಹನುಮಂತನು ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮ ನಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ “ದೇವಿ, ಈತ್ಯವಾದ ರಾಘಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಪ್ರವರ್ಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತಮ್ಮನೊಡನೆಯೂ ಕಹಿನಾಯಕರೊಡನೆಯೂ ಸುದ್ದೇಮಾಗಿರುವನು. ಆತನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಚಿತ್ತಭಾಗಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನೀನಿನ್ನ ರಾಘಣ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವೆಂದು ಹೀಗೆಂಬುಳ್ಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರನಾದ ವಿಭಿಂಬಣ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಸ್ಪಂತ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯ ಸುಖವಾಗಿ ಇರಬಹುದೆಂದು ಆತನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಕೇಳಿರುವನು” ಎಂದನು. ಮಾರುತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಾತೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಪಳ್ಟ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಪರಿಸಿಕೊಂಡು ಗದ್ದದಸ್ಪರ್ಧಿದಿಂದ ಆಕೆ “ಮಾರುತಿ, ಸಾಖ್ಯಾಯ ವಿಜಯವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಪುರಸ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂಬುದೆ ನನಗೆ ತೋಚುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪುರಸ್ಕಾರವೆಂಬುದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ!” ಎಂದಳು.

ಸೀತಾಮಾತೆಯ ಮಥುರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದಿತನಾದ ಆಂಜನೇಯನು ಆಕೆಗೆ “ಅಮಾತ್, ನೀನಾದಿದ ಮಾತುಗಳ ಅನರ್ಚ್ಯಾವಾದುವು. ನಾನು ದೇವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದವನಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದನು. ಆತನು ನುಡಿಗಳಿಂದ ಸುಹೃತೆಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿ ಆತನನ್ನೂ ಆತನ ಸಂಘರ್ಷಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದಳು. ಆಗ ಹನುಮಂತನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಓ ಮಾತೆ, ನೀನು ಅಪ್ರಣಿಕೊಣಿರು, ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದ ಈ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಈಗಲೇ ಹೊಸರಿಕಾರ್ತಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಪತಿಗತಪ್ರಾಣಾದ ನಿನಗೆ ಈ ರಕ್ಷಸಿಯರು ಹೊಟ್ಟೆ ಸಂಕಟ ಅಟ್ಟಿಷ್ಟಿಲ್ಲ. ಕೂರೆಯರಾದ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಂಡುಬಿಡಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿದೆ. ನೀನು ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸುವ ವರವನ್ನು ನನಗೆ ದಯವಾಲಿಸು” ಎಂದನು. ಆದರೆ ದಯಾಮಣಿಂದ ಸೀತಾಮಾತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿಲ್ಲ. “ಅಯ್ಯಾ ಮಾರುತಿ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ರಾಜನ ಅಪ್ರಣಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವವರು, ದಾಸಿಯರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರಲ್ಲಿ ಕೋಷಗೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪಾಪಕರ್ಮ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಸಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕ್ಷಮಿಸಿಬಿಡು” ಎಂದಳು. ದೇವಿಯ ಈ ಮಂಗಳ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹನುಮಂತನು ಆಕೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಿಸಿ “ಅಮಾತ್, ಶ್ರೀರಾಮಪತ್ರಿಯಾದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನುಡಿದೆ. ಈಗ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಯಾವ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಒಯ್ಲಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಪತಿವುತ್ತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಆಕೆ “ಹೇ ವಾನರಪುಂಗವ, ನಾನು ನನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಅಪ್ರಣಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿದಳು. ಹನುಮಂತನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಾತೆ ಶಚೀದೇವಿ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಣಬಂತೆ, ನೀನು ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಸೋದರನೊಡನೆಯಿರುವ ರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬೇ” ಎಂದು ಕೇಳಿ, ಆಕೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಹನುಮಂತನಿಂದ ಸೀತಾದೇವಿ ತನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲು ಎಷ್ಟು ಆತುರಳಾಗಿರುವಳಿಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ತಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ಧ್ವನಾಸತ್ತನಾದನು. ತರುವಾಯ ನಿಟ್ಟಿಸಿರೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಭಿಂಬಣನಿಗೆ ಒಡನೆಯೆ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಮಂಗಳಸ್ವಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಹಿಸಿದನು. ಆತನ ಅಪ್ರಣಿಯಿಂತೆ ಅ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ಸೀತಾದೇವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಪ್ರಣಿಯನ್ನು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವಿ “ಅಯ್ಯಾ ಮಹನೀಯನೆ, ನನಗೆ ಸ್ವಾನವೂ ಬೇದ, ಭೂಷಣಗಳೂ ಬೇದ. ಅವುಗಳಿಲ್ಲದೆಯೆ ನನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಿಯಸುವೆನು” ಎಂದಳು. ಆದರೆ ವಿಭಿಂಬಣನು

ಅದಕ್ಕೆ ಒಷ್ಟುಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದೇ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದನು. ಪತಿಪರಾಯಣಿಕಾದ ಸೀತಾದೇವಿ ಹಾಗೆಯೆ ಆಗಲೆಂದು ಮಂಗಳಸ್ವಾಮಾಡಿ, ದಿವ್ಯದುರೂಪಗಳನ್ನೂ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು.

ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಭಾವನೆಗಳು ಉದಯಿಸಿದುವು. ಬಹುದಿನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ನಲ್ಲಿಯನ್ನು ಕಂಡುದರ್ಕೆ ಸಂತೋಷ, ತಾನು ಬದುಕಿದ್ದೂ ಇದುವರೆಗೂ ಆಕೆ ಕಷ್ಟಕ್ಕೂಳಗಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಕರುಣೆ, ಇವಳು ಇಷ್ಟ ದಿನಗಳೂ ವಿಷಯಲಂಪಟನಾದ ರಾವಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದವೆಂಬುದು ಎಂಬುದಾಗಿ ರೋಣ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡುವು. ಆತನ ಅಪ್ಪಣಿಯಂತೆ ಸೀತಾದೇವಿ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನಿಂಜಿದು ಆತನ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಆಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರನ್ನೂ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ರಾಜದೂತರು ದೂರ ನರಿಸುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವರನ್ನು ಗಡರಿಸಿ “ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವರೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಅಪ್ಪವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಇವರ ಇದಿರಿಗೆ ಸೀತೆ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ನಡತೆಯೆಂಬುದೆ ಆಭರಣವೆ ಹೋರತು ಬೇರೆಯ ಹೊದಿಕೆಗಳೂ ಆಭರಣಗಳೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದವು. ದುಃಖಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಪರರು ನೋಡುವುದರಿಂದ ದೋಷವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿರುವ ಸೀತೆ ಈಗ ಎಲ್ಲಾರ ಇದಿರಿಗೂ ಬರಲಿ” ಎಂದನು. ದುಃಖಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸೀತೆ ಎಂಬ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸುಗ್ರೀವ ಹನುಮಂತ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಭಯಭೀತರಾಗಿ ವಿಕಂಹಿಸಿದರು.

ಸೀತಾದೇವಿ ತನಗೆ ಸ್ವಭಾವನಕಂಡಿದ್ದ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಳಗೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು “ಆಯಿಷ್ಟು!” ಎಂದಪ್ಪು ಮಾತ್ರ ನುಡಿದಳು. ದುಃಖ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಒತ್ತುಲು ಆಕೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ನೀರವಾಗಿ ಅತ್ತಳು. ಹಾಗೆಯೆ ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಗಂಡನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಸಮಾನನಾದ ಆ ಮುಖವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಆಕೆಯ ಹೃದಯ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಲಿದು ನರ್ತಿಸಿತು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲ್ಲ ಭದ್ರ, ನನ್ನ ಪೌರುಷದಿಂದ ನಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನು ನಾಧಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಶತ್ರುವಾದ ರಾವಣನು ಸತ್ತು ನನ್ನ ರೋಣ ಶಾಂತವಾದಂತಾಯಿತು. ನಾನು ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮವೆಲ್ಲವೂ ಅದರಿಂದ ನಾರ್ಥಕವಾದಂತಾಯಿತು. ನನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ನೆರವೇರಿತು. ಸುಗ್ರೀವ ಹನುಮಂತರು ನನಗಾಗಿ ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟವೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ನನಗೆ ಬರಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಅಪಕೀರ್ತಿ ನಿವಾರಣೆಯಾಗಿ ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅರಿವಾದಂತಾಯಿತು. ನಾನು ಧನ್ಯವಾದೇ!” ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತಾದೇವಿ ಬೆದರಿದ ಹೆಣ್ಣು ಜೀಂಕೆಯಂತೆ ನಡುಗುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿದಳು. ಅದನ್ನು ತಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಕೋಪಾಗ್ರಿ ಅಜ್ಞಾಹುತಿಗೊಂಡಂತೆ ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸಿತು. ಹುಬ್ಬ ಗಂಟಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಿಷ್ಪರ್ಧವಾದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಆತನು “ಎಲೆ ಸೀತೆ, ನಾನು ರಾವಣನೋಡನೆ ಯುದ್ಧ ಹೂಡಿದು ನಿನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ; ನನ್ನ ಜರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕಾಣಾಡಿಕೊಂಡು ಅಪವಾದವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ನಿನ್ನ ಜಾರಿತ್ರುಶುದ್ಧಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂದೇಹ ಮೂಡಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಇದಿರಿಗೆ ನಿಂತಿರುವ ನೀನು ಕಣ್ಣನೋವು ಬಂದವನಿಗೆ ಕಣ್ಣಕುಕ್ಕುವ ದೀಪದಂತೆ ಅಸಹ್ಯಜಾಗಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಎಲ್ಲ ಮೈಡಿಲಿ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಈಗ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು

ಹೆಚ್ಚೇರುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಮನಬಂದೆಡೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗು. ಶತ್ಯವಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲ ನೆಲಸಿದ್ದ ಸ್ತೀಯನ್ನು ಸದ್ಯಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಯಾವ ಪುರಣರು ತಾನೆ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿಯಾನು? ನನ್ನ ವಂಶಗೌರವ ನಿನ್ನ ಮೇಲಿನ ಮೋಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದು. ಆದುದರಿಂದ ಇಗೊ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ದಾರಿ ನಿನಗೆ. ನನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಾಗಲಿ ಗೌರವವಾಗಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಉಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಯಥೇಷ್ಟುವಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗಬಹುದು. ಇಗೋ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಲ್ಲಿಯೋ, ಭರತನಲ್ಲಿಯೋ, ವಾನರೇಶ್ವರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲಿಯೋ, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ವಿಭಿಂಬನಲ್ಲಿಯೋ ನೇರಿ ಮುಖವಾಗಿರು. ಎಲೆ ಸೀತೆ, ದಿವ್ಯರೂಪಿಣಿಯೂ ಮನೋಹಾರಿಯೂ ಆದ ನೀನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟುಕಾಲವೂ ಇದ್ದರೂ ಆ ಕಾಮಿಯಾದ ರಾವಣನು ಮನೋನಿಗ್ರಹ ತಾಳಿರುವುದು ಎಂದಿಗೂ ನಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ!" ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಕರ್ತೋರವಜನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತಾದೇವಿ ಅನೆಯ ಸೋಂಡಿಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಸೆಲ್ಲಕೀವೈಕ್ಕದಂತೆ ನಡುಗಿಹೋದಳು. ಅಷ್ಟು ಜನ ವಾನರರ ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸರ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಆತನಾಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಕೆಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಸಾವು ಸಮನಿಸಿದಪ್ಪು ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ಆಕೆ ಕುಗಿ ಕರಗಿ, ಕಟ್ಟೇರುಗರೆಯುತ್ತಾ ಭೂಮಿಗಿಳಿದುಹೋದಳು. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಆಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟೇರನ್ನು ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಗದ್ದದಸ್ತರದಿಂದ ಗಂಡನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು. "ಎಲ್ಲೆ ಮಹಾವೀರ, ಅನಾಗರಿಕ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಅನಾಗರಿಕ ಹೆಣ್ಣಾಬ್ಬಳಿಗೆ ಹೇಳುವಂತೆ ರಣಕರ್ತೋರವಾದ ಈ ಅಯೋಗ್ಯವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ! ಎಲ್ಲೆ ಮಹಾಬಾಹು, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬು. ನಿನ್ನ ಸಂದೇಹ; ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದುದು. ನಾನು ಕಲುಹಿತೆಯಲ್ಲ. ನನ್ನ ನಡತೆಯಿಂದಲೇ ನಾನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಕೇವಲ ಪರಿಶುದ್ಧಳು; ಪರಾಧಿನಿಂಜಾದ ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ರಾವಣನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಸಂಸ್ಥಾನ ನನ್ನ ಮನಸ್ಪಾತಿಯಾದುದಲ್ಲ. ಅದು ನನ್ನ ಅಪರಾಧವೂ ಅಲ್ಲ. ಅದೇನಿಧಿರೂ ದೃವಚೇಷ್ಟಿತ. ನನ್ನ ಅಧಿನದಲ್ಲಿರುವುದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅದು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗಿದೆ. ಶರೀರ ಪರಾಧಿನವಾದಾಗ ಅನಾಧೆಯಾದ ನಾನು ಏನುಮಾಡು ಸಾಧ್ಯ? ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹಲವು ವರ್ಣಗಳು ಆಡಿ ಬೆಳೆದ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ನೀನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲಾರೆಯಾದರೆ ನಾನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಹತಭಾಗ್ಯಾಂಶಾಗಿ ಹೋದೆ. ಎಲ್ಲೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆ, ಕೇವಲ ಪಾಮರನಂತೆ ಹೋಷವನ್ನು ನಂಬಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಗೊಳ್ಳುವುದೆ? ನಾನು ಜನಕರಾಜನ ಮಗಳು, ಭೂಜಾತೆ ಎಂಬುದು ನಿನಗೆ ಮರೆತೇಹೋಯಿತೆ? ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವ ಅಜಲವಾದ ಭಕ್ತಿ, ನನ್ನ ಶೀಲ - ಇವುಗಳೂ ಗಣನೆಗೆ ಬಾರದೆ ಹೋಯವೇ?"

ಸೀತೆಯ ಹಲುಬು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕಡಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ನಿಷ್ಪರಿನಾಗಿ ಸೆಟೆದು ನಿಂತಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಆಕೆಗೆ ಅಸಹ್ಯವೇದನೆಯಾಯಿತು. ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಜಿಂತಾಪರಿನಾಗಿ ಬಾಡಿದ ಮುಖದಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು "ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಈ ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದವನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆ. ಈ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮದ್ದಂದರೆ ಜಿತಾರೋಹಣ, ಒಡನೆಯೆ ಜಿತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸು" ಎಂದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೋರಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಅಣ್ಣನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆತನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ವಿಕಾರವೂ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುವ ಮುಖಚಯೆಯಲ್ಲ, ಅದು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಒಡನೆಯ ಅಗರು ಚಂದನಾದಿ ಕಾಷ್ಟಗಳನ್ನು ವಾನರರಿಂದ ತರಿಸಿ ಜಿತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದನು. ಸೀತಾದೇವಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ

ಧಗಧಗನುರಿಯತ್ತಿರುವ ಚಿತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಅನಂತರ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು “ಹೇ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರ, ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ಯಿತ್ತ ಕದಲದೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಿದು ನಿಜವಾದರೆ ಲೋಕಸಾಧ್ಯಾದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣಾಡು. ಈತನು ಭಾವಿಸಿರುವಂತೆ ಪತಿತಖಾಗಿರದೆ ನಾನು ಶುಭ ಚಾರಿತ್ಯಾಗಿರುವುದೆ ನಿಜವಾದರೆ ಲೋಕಸಾಧ್ಯಾದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣಾಡು. ಹಗಲಿರುಳೊ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೂ ವಾಯುದೇವನೂ ನನ್ನನ್ನು ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿ ಕಂಡಿರುವುದು ನಿಜವಾದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಡ್ಡತೆಯನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಾಡು!” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಯಜ್ಞೇಶ್ವನಿಗೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಷ್ಟಮಾಡಿ ಚಿತೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕುಳು.

ಸೀತಾದೇವಿ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುತ್ತಲೇ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಹಾಹಾಕಾರಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಮನಸ್ಸು ತೆಣಿಕಾಲ ಕಡಡಿತು; ಕಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬನಿಯುಕ್ತಿತು.

ತನ್ನ ನಿಷ್ಪೂರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ವಾನರರನ್ನು ಕಂಡು ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಬಾಷ್ಟವ್ಯಾಕುಲಲೋಚನನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕುರೇರ ಯಿಮ ದೇವೇಂದ್ರ ವರುಣರೂ ಪರಮೇಶ್ವರನೂ ಸಕಲಲೋಕ ಕರ್ತಾರನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ಸೂರ್ಯನನ್ನಿಭವಾದ ತಮ್ಮ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅಂಜಲಿಬಧನಾಗಿ ನಿಂತು ತಮ್ಮನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಂಡು ದೇವತೆಗಳೂ ತಾವೂ ಹೊನ್ನೆಂಬುದವೇ ಸಿಂಗರಿಸಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಬಹುಭಿಜಗಳನ್ನೇತ್ತಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು - “ಸರ್ವಲೋಕ ಕರ್ತಾರನೂ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆದ ನೀನು ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ತಡೆಯಿದೆ ಏಕ ಉಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆ? ದೇವರುಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಪರಮಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬುದು ನಿನಗೇಕೆ ಬೋಧಯಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ? ನೀನು ಮತ್ತಧಾಮನೆಂಬ ಅನಾದಿ ವಸ್ತುವಲ್ಲವೆ? ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ನೀನು ಸ್ವಯಂಪ್ರಭು. ರುದ್ರನಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯವನಾದ ಮಹಾದೇವನು ನೀನು. ದಾಖಿಲೆ ಸಾಧ್ಯರಲ್ಲಿ ಬಿದನೆಯವನಾದ ವೀರ್ಯವಂತೆ. ಹೇ ಪರಂತತ್ವ, ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆಗಳೇ ನಿನ್ನರಂಡು ಕಿವಿ. ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರು ನಿನ್ನರಂಡು ಕಣ್ಣ. ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅದಿ ಅಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಭಾಗವ ಮಹನೀಯನು ನೀನೆ. ಇಂತಹ ನೀನು ಪ್ರಾಕೃತಮಾನವನಂತೆ ವ್ಯೇದೇಹಿಯನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಬಹುದೆ?”

ಲೋಕರಕ್ಷಕರಾದ ದೇವತೆಗಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಧರ್ಮಸಂರಕ್ಷಕನದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಇಂತೆಂದನು - “ನನಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾನು ರಾಮ, ದಶರಥನಮಗ, ಮನುಷ್ಯ. ನಾನು ಯಾರು? ಯಾರವನು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದವನು? ಎಂಬುದನ್ನು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಅಪ್ಯಂತ ಕೊಡಿಸಲಿ. ” ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದರಲ್ಲಿ ವರಿಷ್ಟನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದನು.

“ಸತ್ಯಪರಾರ್ಥಮನಾದ ರಾಮನೆ, ಈ ಸತ್ಯವನ್ನಾಲಿಸು. ಚಕ್ರಾಯಧನಾದ ಸರ್ವವಿಭು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೆ ನೀನು. ಭೂತ ಭವ್ಯಸಪತ್ನಿಚಿತ್ತಾದ ಏಕಶ್ಯಂಗ ವರಾಹನೂ ನೀನೆ. ಅದಿಮಧ್ಯಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಚರಿಸುವ ಅಡ್ಡರಬ್ರಹ್ಮನೂ ನೀನೆ. ಲೋಕಗಳಿಗಲ್ಲ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿರುವ ನೀನು ಚತುಭುಜಯಿತ್ತನಾದ ವಿಷ್ಣುರ್ಕ್ಷೇಣನು. ಶಾಂಕಾರಾರ್ಥಿಯಾದ ಹೃಡೀಕೇಶನೂ ನೀನೆ. ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಪುರುಷನು ನೀನೆ. ನೀನೆ ಖಡ್ಗಧರನಾದ ಅಜಿತವಿಷ್ಣು. ಬೃಹದ್ವಲನಾದ ಕೃಷ್ಣನೂ ನೀನೆ. ಬುದ್ಧಿ ಸತ್ಯ ಕ್ಷಮಾ ದಮಗಳೂ ನೀನೆ. ಪ್ರಭವ ಪ್ರಜಯ ಶಕ್ತಿಗಳು

ನೀನೆ. ಇಂದ್ಯ ಕರ್ಮನಾದ ಮಹೇಂದ್ರನೂ ನೀನೆ. ರಣಾಂತರ್ಕೃತಾದ ಹಡ್ಡನಾಭನೂ ನೀನೆ. ಶರಣನೂ ಶರಣನೂ ನೀನೆ. ಹೀಗೆಂಬುದು ದಿವ್ಯಮಹಣಿಗಳ ವಾಣಿ. ಸಹಸ್ರಾರ್ಥಿಗಳನೂ ಶತಜಿಹ್ನನೂ ಆದ ವೇದಾತ್ಮಿಷ್ಯಷಭನೂ ನೀನೆ. ಲೋಕತ್ಯಯಗಳಿಗೂ ನೀನೆ ಆದಿತ್ಯ. ಸಿದ್ಧರಿಗೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ವನೂ ಆಶ್ರಯರಹಿಯೂ ನೀನೆ. ನೀನೆ ಯಜ್ಞ; ವರಣ್ಯಾರ ಓಂಕಾರಗಳೂ ನೀನೆ. ನಿನ್ನ ಪ್ರಭವ ನಿಧನಗಳನ್ನು ಯಾರುತಾನೆ ಬಲ್ಲರು? ನೀನು ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತೀರೆ. ಸಮಸ್ತ ದಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗಗನದಲ್ಲಿಯೂ ಪರ್ವತ ವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವ ಸರ್ವಾಂತಯಾಮಿ ನೀನು. ಸಹಸ್ರ ಚರಣನೂ ಸಹಸ್ರ ಶೀರ್ಣನೂ ಸಹಸ್ರ ಚಕ್ರವೂ ಆದ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಯನ್ನೂ ಪರ್ವತ ಚರಣನೂ ಸಹಸ್ರ ಶೀರ್ಣನೂ ಸಹಸ್ರ ಚಕ್ರವೂ ಆದ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಯನ್ನೂ ಪರ್ವತ ನದಿಕಾನನ ಸಹಿತವಾದ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ಧರಿಸಿರುವೆ. ಹೇ ರಾಮಚಂದ್ರ, ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲವೂ ಲಯವಾದಾಗ ನೀನು ಚಿತ್ರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹೋರಗನುಪ್ತನಾಗಿರುವೆ. ಆಗ ದೇವರಾನವರ ಗಂಧರ್ವರ ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನೂ ನೀನೆ ಒಳಕೊಂಡಿರುವೆ.

“ಅಹಂ ತೇ ಹೃದಯಂ ರಾಮ; ಜಿಹ್ವೈ ದೇವೀ ಸರಸ್ವತೀ;
ದೇವಾ ಗಾತ್ರೇಷು ರೋಮಾಣಿ; ನಿಮಿತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರಭೋ.
ನಿಮೇಷಸ್ತೇ ಭವೇದಾತ್ಮಿಃ; ಉನ್ಮೇಷಸ್ತೇ ಭವೇದ್ವಿಧಾ.
ಸಂಸ್ಕಾರಸ್ತೇಭವನ್ ವೇದಾಃ; ನ ತದಸ್ತಿ ತ್ವಯಾ ವಿನಾ.
ಜಗತ್ ಸರ್ವಂ ಶರೀರಂ ತೇ; ಸ್ವಯಂ ತೇ ವಸುಧಾತಲಂ;
ಅಗ್ನಿಃ ಕೋಷಃ; ಪ್ರಸಾದಸ್ತೇ ಸೋಮಃ, ಶ್ರೀವತ್ಸಲಕ್ಷಣ!”

ನಾನು ನಿನ್ನಹೃದಯ; ಸರಸ್ವತಿ ನಿನ್ನ ಜಿಹ್ವೆ; ದೇವತೆಗಳೇ ನಿನ್ನ ರೋಮಾಣಿ. ನೀನು ಎವೆ ಮುಖ್ಯದರೆ ರಾತ್ರಿ; ತರೆದರೆ ಹಗಲು. ನಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳ ವೇದರಾಶಿ. ನೀನಿಲ್ಲದ ಏನಿಲ್ಲ. ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರ. ನಿನ್ನ ಸ್ವಯಂ ಈ ವಸುಧಾತಲ. ನಿನ್ನ ಕೋಷವೇ ಅಗ್ನಿ; ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದವೇ ಸೋಮ, ಹೇ ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಭನ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ಮಹಾ ಅಸುರನಾದ ಬಲಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ, ಇಂದ್ರನನ್ನು ರಾಜನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಸೀತೆಯೆ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ. ದೇವನೂ ಕೃಷ್ಣನೂ ಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ ಆದ ವಿಷ್ಣು ನೀನು. ರಾವಣ ವಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾನುಷದೇಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಹೇ ಧರ್ಮಭೃತರಲ್ಲಿ ವರಿಷ್ಠನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರ, ರಾವಣನು ಹತನಾದನು. ಪ್ರಹೃಷ್ಟನಾಗಿ ಸ್ವಲೋಕಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಗು.

“ಅಮೋಷಂ ಬಲವೀಯಂ ತೇ; ಅಮೋಷಸ್ತೇ ಪರಾಕ್ರಮಃ;
ಅಮೋಷಂ ದರ್ಶನಂ, ರಾಮ; ನ ಚ ಮೋಷಃ ಸ್ತವಸ್ತವ.
ಅಮೋಷಾಸ್ತೇ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಭಕ್ತಿಮಂತಶ್ಚ ಯೇ ನರಾಃ!”

ನಿನ್ನ ಬಲವೀಯವು ಅಮೋಷವಾದುದು. ಅಮೋಷವಾದುದು ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮ. ಹೇ ರಾಮಚಂದ್ರ, ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಶನವೂ ಅಮೋಷವೇ. ಮೋಷವಾಗುವುದೆ ಈ ನಿನ್ನ ಸ್ಮೃತಿ? ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರೂ ಅಮೋಷರೆ. ಪುರಾಣನೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯತ್ತರಾದವರು ಇಹವರಗಳರಡರಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು

ಹಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪುರಾತನವಾದರೂ ನಿತ್ಯೇತಿಕಾಸವಾದ ಈ ಆರ್ಥಿಕಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಯಾರು ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಎಂದೂ ಪರಾಭವವಿಲ್ಲ!”

ಇದೇನು ಹೇಳಬಾಡಿ! ನಾಕಾರನಾದ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಗ್ನಿಮಧ್ಯದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ! ಆ ಸೀತಾಮಾತೆಯಾದರೂ ಆಗತಾನೆ ಉದಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಅಕ್ಷತೆರಿರಿರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಡಿದ ಹೂಗಳು ಕೂಡ ಬಾಡಿಲ್ಲ! ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾ “ರಾಮಚಂದ್ರ, ಈ ಜಾನಕಿ ನಿನ್ನವಳಿ. ಈಕೆ ಪಾಪವನ್ನು ಅರಿಯಳಿ. ಸದಾಚಾರಚಂಪನ್ನೇಯಾದ ಈಕೆ ಮಾತಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ನಿನ್ನನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬರನ್ನು ನನ್ನದವಳಿ. ಕೇವಲ ಮಂಗಳಕರಯಾದವಳಿ, ಈಕೆ. ಗವಾಂಧನಾದ ರಾವಣ ನೀನಿಲ್ಲದಾಗ ದೀನಳೂ ವಿವಶಳೂ ಆದ ಈಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಹೊಂಡು ಹೋದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಆಕೆ ಎಂತಹ ರಾಕ್ಷಸಭಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ! ಹಾಪರಹಿತಯಾದ ಈ ಪರಿಖಿದ್ದೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಇದು ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಹೇಳಬೇಡ!” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಆನಂದಾಶ್ಚಯಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ “ನಾನ್ಯಾಮಿ, ಸೀತೆ ಪಾಪರಹಿತೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನೂ ಬಲ್ಲೆ. ಆಕೆ ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಇಧ್ಯದರಿಂದಲೇ ಆಕೆಯ ನಡತೆ ಎಂದಿಗೂ ಕೊಂಕಂದೆಂಬುದೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸದೆಯೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರೆ ಯೋತ್ತದ ಜನ ನನ್ನನ್ನು ವಿಷಯಲೋಲುಪನೆಂದೂ ರೂಪಮೋಹಿತನೆಂದೂ ಖಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲ? ಸ್ವತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಈಕೆಯನ್ನು ರಾವಣನು ವಶವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನೆ? ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯಂತಿರುವ ಈಕೆಯ ಪಾತಿವೃತ್ಯವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ತೋರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನಾನು ಈಕೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳವಹಿಸಿದುದು. ಈಕೆ ನನ್ನಿಂದ ಅನನ್ಯಯಾದವಳಿ; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಕೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದೆಲ್ಲಿ ಬಂತು? ಪರಾಕ್ರಮಿ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೆಂತೂ ಅಂತು ನಾನು ಈಕೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದೆಂಬುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಭಾದೇವಿಯಂತೆ ಸದಾ ಈಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಗಲದಿರುವವರು ಸರಿ!” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಶುಭಮೂಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ವಿಮಾನರೂಢನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಇಳಿತಂದನು. ರಾಮಚಂದ್ರನು ತಮ್ಮನೊಡನೆ ತಂದೆಗೆ ನಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆ ಮಗನನ್ನು ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಆತನನ್ನು ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಆನಂದಬಾಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ “ಮಗು ರಾಮಚಂದ್ರ, ನಿನ್ನನ್ನಗಳಿದ ನನಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಸುಖವಲ್ಲ. ದನವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಶತ್ರುಜಯದಿಂದ ವರ್ಧಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ಆ ಕೃತ್ಯಾಡಿದ ಕ್ರಾರವಾಕ್ಯಗಳು ಈವರೆಗೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾಗಿ ಕುಶಲಿಯಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆಷ್ಟೂ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ರಾಮಾ, ನಿನ್ನಂತಹ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದು ನಾನೂ ಧನ್ಯನಾದೆ. ನೀನಿನ್ನ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಭರತನನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಮಾತಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಜಾಕೋಣಿಯನ್ನೂ ಆನಂದವಹಿಸು.

ದೀಘಾಯವಾಗಿ ಭಾಳು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಗು ಸೌಮಿತ್ರಿ, ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಶುಶ್ರಾವೆಮಾಡಿ ಮಹತ್ತಾದ ಧರ್ಮಫಲವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆ. ಅತುಲವಾದ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅಬಂಡವಾದ ಕೀರ್ತಿಗೂ ನೀನು ಭಾಗಿಯಾಗಿರುವೆ” ಎಂದು ಹರಸಿದನು.

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಮುಗಿದಾದಮೇಲೆ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಅಮೃತದಂತಿರುವ ನುಡಿಗಳಿಂದ “ವ್ಯಾದೇಹಿ, ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಆತನ ಮೇಲೆ ಕೋಟಿಸಬೇಕೆ. ನಿನ್ನ ಹಿತ್ಯಾಡಿಯಾದ ಆತನು ನಿನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ವ್ಯಾಪಕವಾದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆ ರೀತಿ ಮಾಡಿದನು. ಮಗಳೇ, ನೀನು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಹೊರಬಂದು, ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ದಿಗಂತ ವಿಶ್ವಾಸದಾಗಿಸಿದೆ. ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಇಷ್ಟನ್ನು ಹೇಳಲೇಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಈತನು ನಿನಗೆ ದೇವತಾಸ್ವರೂಪನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಮೇಲೆ ಕೋಟಿಸಬೇಕೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಕೆಯ ತಲೆಯನ್ನು ನೇವರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಆತನು ಆಕೆಯಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೂ ಬೀಳೊಂಡು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು; ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಬಾಯ್ತುಂಬ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಾನಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶದಿಂದ ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಂಬ ನೋಡಿ ಹಿಗ್ನಿತ್ತಾ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಗು, ಸೌಮಿತ್ರಿ, ನಮ್ಮ ವಾಸಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಕವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸು. ಸೀತಾಪಕರಣಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಇಂದ್ರ ನಮ್ಮ ಜೀವನ ಮತ್ತೆ ಆರಂಭವಾಗಲಿ” ಎಂದನು. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರ ಸ್ವರ್ವವು ನಡೆದ ಪವಾಡದಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಆನಂದದಲ್ಲಿ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

೧೦೧. ಪುಷ್ಟಿವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಕಡೆಗೆ

ಪುಷ್ಟಿಕ ವಿಮಾನವು ದೊಡ್ಡ ಮೋಡಂದಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತಾ ಅಯೋಧ್ಯೆಯತ್ತ ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟಿತು

ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಹಿತನಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತನಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಿದನು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆತನು ಮೇಲಕ್ಕೋಳುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ರಾಕ್ಷಸಪ್ರಭುವಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಆತನಿಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ಮಂಗಳಸ್ವಾನಮಾಡಿ ವಸ್ತುಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗುವಂತೆ ಬೇಡಿದನು. ಆದರೆ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರನೆ, ಸುಗ್ರೀವನೆ ಮೊದಲಾದ ವಾನರವೀರರಿಗೆಲ್ಲಾ ಆ ವೈಭವ ನಡೆಯಲಿ. ನಾನು ಭರತಕುಮಾರನನ್ನು ನೋಡಿದ ಹೊರತು ಯಾವ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳನ್ನೂ ಉನ್ನಬವಿಸಲಾರೆ. ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇಮಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೊರೆದಿರುವ ಆ ಸುಕುಮಾರನನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗಿಗೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗೆಲು ಅಂತೇಕ್ಕೆ. ಆದರೂ ಮಾರ್ಗವು ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ದುರ್ಗಮವಾಗಿದೆ!” ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಮತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ವಿಭೀಷಣನು “ಪ್ರಭು, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಒಂದು ದಿನದೊಳಗಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೊಂದೊಯ್ದುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಷ್ಟಕವಿಮಾನ ನಿನ್ನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಮೇಘೋಪಮವಾದ ಆ ವಿಮಾನವು ಬಯಸಿದಲ್ಲಿಗೆ ಹೊಂದೊಯ್ದುಬಲ್ಲದು. ನೀನು ಇಂದು ನನ್ನ ಆತಿಧ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅನಂತರ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಬೇಕು” ಎಂದು ಕೇಳಿಹೊಂದನು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು “ಮಿತ್ರಾ, ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯಲ್ಲಿವೆಂಬ ದುಗುಡವೇನೂ ಬೇಡ. ಭರತನನ್ನು ಮಾತೆಯರನ್ನು ಕಾಣಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಆತುರಪಡುತ್ತಿದೆ. ಸಮಸ್ತಕಾರ್ಯಗಳೂ ನೇರವೇರಿರುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಇರುವ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಶೀಷ್ಟವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ರಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಏರ್ವಡಿಸು” ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಒಡನೆಯೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು ಪ್ರಷ್ಟಕವಿಮಾನ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿತು. ಆತನು ವಿಭೀಷಣನಿಂದ ವಾನರರೆಲ್ಲರಿಗೂ ರತ್ನಭೂಷಣಾದಿ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ಹೊಡಿಸಿ, ಅವರೆಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಬೀಳ್ಳೋಂಡು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿದನು. ಸೀತಾದೇವಿ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ನನು ತಲೆಬಾಗಿಹೊಂಡು ಗಂಡನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹೂತಳು. ವಾನರವೀರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ ರಾಕ್ಷಸವೀರನಾದ ವಿಭೀಷಣನಿಗೂ ಹೊಗಿಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಇನ್ನೇನು ಹೊರಡಬೇಕು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಅಗಲಿರಲಾರದೆ, ಆತನ ಪಟ್ಟಾಭಿಪ್ರೇಕವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ತಾವೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಾಗಿ ಅವರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿನಲು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ವಿಮಾನವನ್ನು ಹತ್ತಿದರು. ಅಷ್ಟು ಜನರೂ ಏರಿ ಕುಳಿತರೂ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಜನಸಮೂದ್ರವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಿಮಾನವು ದೊಡ್ಡ ಮೋಡೆದಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತಾ ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟಿತು.

ಪ್ರಯಾಣ ಹೋಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಮದದಿಗೆ ತಾವು ಹಿಂದೆ ಕಂಡಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ಬೆರಳಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಹೊರಟನು. “ವೈದೇಹಿ, ಅಗೋ ಆ ಹಿಂದೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಲಂಕಾನಗರ. ಅದರ ಈಚೆ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಕೆಸರಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಆ ಸ್ಥಳವೇ ಯುದ್ಧರಂಗ. ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವರ ಪಡೆದು ಅಜೇಯನಾಗಿದ್ದ ರಾಜಾಸುರನೂ ಆತನ ಪರಿವಾರದವರೂ ಹೇಳಿಸರಿಲ್ಲದಂತಾದುದು ಆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೆ. ಸುಂದರಿ, ಇತ್ತೆ ನೋಡು, ಈ ಸಾಗರ ತೀರ್ಥದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ನಾವು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದ ದಿನ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟುಹೊಂಡಿದ್ದುದು. ಅದರ ಸಮೀಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ

ಕಾಣಬರ್ತ್ತಿರುವುದೆ ನಳಗಿನಿಮಿಂತಹಾದ ಸೇತುವೆ. ಹನುಮಂತನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದಾಗ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಲೆಯಿತ್ತಿನಿಂತ ಕಾಂಚನ ಪರವತೆ, ಅಗೋ ನೋಡು, ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣತ್ತಿದೆ. ನನಗೆ ವರುಣನು ಪ್ರತ್ಯೇಕನಾದ ಸೇತುಬಂಧವೆಂಬ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರವಿದು. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೆ ವಿಭೀಷಣನು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದುದು. ಸೇತಾ, ಅಗೋ ನೋಡು, ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣತ್ತಿರುವುದು ಕಿಷ್ಟಿಂಥಾನಗರ. ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಾನು ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂಡುದು.”

ಕಿಷ್ಟಿಂಥೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನಲ್ಲ ಹಿಂದೆಯೆ ಕೇಳಿದ್ದ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ತಾರಾದೇವಿ ವೋದಲಾದ ವಾನರಸ್ತೀಯರನ್ನೂ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ಗಂಡನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಭಿಷ್ಪತ್ನನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಒಡನೆಯೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ವಾನರರನ್ನಲ್ಲಾ ಪ್ರಷ್ಟಕೆಂದಿಳಿಸಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಾರ್ಯೆಯರೊಡನೆ ಬರುವಂತೆ ಅಪ್ರಾಣಿಮಾಡಿದನು. ಆತನ ಅಪ್ರಾಣಿಯಂತೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕಿಷ್ಟಿಂಥೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಭಾರ್ಯೆಯರೊಡನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿದರು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಿಮಾನ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಮುಷ್ಣಮೂಕಪರವತ್ವ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದೊಡನೆಯೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಮುದದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಜಾನಕಿ, ಮಿಂಚಿನ ಬಳಿಯೋಡಗೂದಿರುವ ಮುಗಿಲಿನಂತೆ ಕಾಣತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ, ಅದೇ ಮುಷ್ಣಮೂಕ ಪರವತೆ. ಅದರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ನಾನು ಸುಗ್ರೀವನೊಡನೆ ಸವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡುದು. ಅಗೋ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣತ್ತಿರುವ ಜಲರಾಶಿಯೆ ಪಂಘಾಸರೋವರ. ಅದರ ತೀರದಲ್ಲಿಯೆ ಶಬರಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದು. ಅಗೋ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಬಂಧನನ್ನು ಕೊಂಡುಹಾಕಿದ್ದು. ಅದನ್ನು ದಾಟಿದೊಡನೆಯೆ ಕಾಣಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರದೇಶವೇ ಜನಸ್ಥಾನ. ಅಗೋ ನೋಡು, ಆ ಮಹಾವೃತ್ತದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಜಟಾಯು ರಾವಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದ್ದು, ಆ ವೃತ್ತದ ಆ ಕಡೆಯೆ ನಾನು ಖರದೂಷಣರನ್ನೂ ತ್ರಿಸಿರಸ್ತನನ್ನೂ ಬಲಿಹಾಕಿದ್ದು, ಅಗೋ ನಾವು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಣಣಾಲೆ! ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಹಾಹಿಯಾದ ರಾವಣನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದುದು. ಸಮೀಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೆ ಗೋದಾವರಿ ಎಪ್ಪು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ! ಅದರ ತದಿಯಿಲ್ಲಯೆ ಅತ್ತ ಕಾಣತ್ತಿರುವ ಬಾಳೆಯ ಮರಗಳುಳ್ಳದೆ ಅಗಸ್ತ್ಯರ ಆಶ್ರಮ. ಅತ್ತ ನೋಡು, ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣತ್ತಿರುವುದು ಶರಭಂಗಾಶ್ರಮ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವ ಮುಣಿಗಳು ಕೂಡ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜಾನಕಿ. ಈಗ ಕಾಣಬರ್ತ್ತಿರುವುದು ಕುಲಪತಿಯಾದ ಅತಿಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮ; ಅಲ್ಲಿಯೆ ಹತಿವತಾಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಅನುಸೂಯಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡ್ದು. ದೇವಿ ಅಗೋ, ಚಿತ್ರಕೂಟ ಪರವತೆ! ಇಲ್ಲಿಗೇ ಭರತಕುಮಾರ ನಮ್ಮನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದುದು. ದಟ್ಟವಾದ ವನದ ಮಧ್ಯ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದೆ ಯಮುನಾ ನದಿ. ಮೈಂದಿಲಿ, ಅಗೋ, ಆಗಲೆ ಭರದ್ವಾಜಾಶ್ರಮ ಕಾಣಬರ್ತ್ತಿದೆ! ಉಪವನಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ದಡಗಳುಳ್ಳ ಆ ನದಿಯೆ ಗಂಗಾನದಿ! ಇಗೋ ಇದು ಶೃಂಗಿಬೇರಪುರ. ಇಲ್ಲಿಯೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಗುಹನು ವಾಸವಾಗಿರುವುದು. ಸೀತಾ, ಅಗೋ ಅಗೋ ನಮ್ಮ ಸರಯೂ ನದಿ! ಅಯೋಧ್ಯಾಪಟ್ಟಣ! ಜಾನಕಿ, ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸು!” ಎಂದನು. ಅಯೋಧ್ಯೆಯೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಒಮ್ಮೆಯೆ ಆನಂದದಿಂದ ಬಾಗಿ ಬಾಗಿ ಆ ಉರನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮನಗಳಿಂದಲೂ ವ್ಯಾಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ತಂಗೋಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ನಗರವನ್ನು ಕಂಡು ದೇವೇಂದ್ರನ ಅಮರಾವತಿಯನ್ನು ಕಂಡವರಂತೆ ಆನಂದಭರಿತರಾದರು.

೧೦೭. ಸಹೋದರ ಸಮಾಗಮ

ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಯಣರು ಹದಿನಾಯ್ಕು ವರ್ಣಗಳ ವನವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಚೈತ್ರಶುದ್ಧ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅವರು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿಯದೆ, ಭರದ್ವಾಜಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಂದರು. ಶೀರಾಮನು ಹಂಡತಿಯೊಡನೆಯೂ ತಮ್ಮನೊಡನೆಯೂ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಮಹಣಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಭರತಕುಮಾರನ ಮತ್ತು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರರ ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಭರದ್ವಾಜ ಮಹಣಿ ಮಹಾದಾನಂದದಿಂದ ಮುಗ್ಳಿಗೆ ನಗುತ್ತಾ “ರಾಮಚಂದ್ರ, ಜಟಾವಲ್ಪಾಲ ಧಾರಿಯಾದ ಭರತಕುಮಾರನು ನಿನ್ನ ಹಾದುಕೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡುತ್ತಾ, ನಿನ್ನ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕುಶಲರಾಗಿರುವರು. ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ. ನೀನು ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ತೋರೆದು, ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಜಾರಿದ ದೇವತೆಯಿಂತೆ ಅರಣ್ಯವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟುದನ್ನು ತಂಡದ್ದು ನನಗೆ ಬಹು ಸಂರಂಧರಾಗಿತ್ತು. ಇಂದು ಶತ್ರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜಯಿಸಿ ಮಿತ್ರವ್ಯಂದಪರಿವೃತನಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ತಂಡು ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮವತ್ಸಲನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರ, ನೀನು ಅರಣ್ಯವಾಸದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿದೂ, ಸೀತಾಪಕರಣ, ಸುಗ್ರೀವ ಸಖ್ಯ, ರಾಜಣ ಸಂಹಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ನಮಸ್ತಪಾ ನನಗೆ ಇಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗಿಯೆ ಇದೆ. ನೀನು ಇಂದು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದು, ನಾನು ಮಾಡುವ ಅತಿಧಿ ನತ್ವಾರವನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡು” ಎಂದನು.

ಮಹಣಿಯ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಶೀರಾಮನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಖುಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಫಲಪುಷ್ಟಗಳಿಂದ ನಮ್ಮದ್ವಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಮಹಣಿ ‘ಅಸ್ತು’ ಎಂದೊಡನೆಯೆ ಆ ಖುಷ್ಯಾಶ್ರಮದಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆವರೆಗೆ ಮೂರು ಯೋಜನ ದೂರ ವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ಫಲಸಮ್ಮದ್ವಾದುವು. ಒಣಮರಗಳೂ ಕೂಡ ಚಿಗುರಿ ಹೂ ಹಣ್ಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದುವು. ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಆ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಫಲಗಳನ್ನು ಭುಜಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇ ಪಡೆದವರಂತೆ ನಲ್ಲಿದು ನತ್ಯಿಸಿದರು.

ಅನಂತರ ಶೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕರೆದು “ಮಾರುತಿ, ನೀನೀಗಲೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಶೃಂಗಿಬೇರಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಗುಹ ರಾಜನಿಗೂ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವವರಿಗೂ ತಿಳಿಸು, ಭರತನಿಗೆ ಇಡುವರೆಗೆ ನನ್ನ ಅರಣ್ಯವಾಸದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ಈಗ ಸುಗ್ರೀವರಾಜನೊಡನೆಯೂ ವಿಭೀಷಣನೊಡನೆಯೂ ಬಂದು ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ ವಿಜಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಅದನ್ನು ಹೇಳಿ ಆತನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಬದಲಾವಣಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏಳಬಹುದಾದ ಭಾವಗಳನ್ನೂ ಅರಿತುಕೊಂಡು ಬರುವವನಾಗು. ಆತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಭಿಷೇಕದ ಮೇಲೆ ಆಸೆಯಿದ್ದರೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಆತನೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಿ. ಅದು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದವೇ ಸರಿ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಸೇರುವುದರೊಳಗಾಗಿ ನೀನು ಆ ಸುಧಿಯನ್ನು ತರಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಆಜ್ಞೆಯಾದೊಡನೆಯೇ ಮಾರುತಿ ಮಾನವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಗರುತ್ತಂತನಂತೆ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದನು. ಗಂಗಾ ಯಮುನಾ ನದಿಗಳ ಸಂಗಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದು ಶೃಂಗಿಬೇರಪುರವನ್ನು ಸೇರಿ ಗುಹನೊಡನೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಅನೇಕ ನದಿ ವನಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ನಂದಿಗ್ರಾಮವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ನಾರುಡೆಯುಟ್ಟಿ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಹೊದೆದು, ಆಶ್ರಮಸ್ಥನಾಗಿರುವ ಭರತಕುಮಾರನನ್ನು ಆತ ನೋಡಿದನು. ಆತನ ಮಂತ್ರಿಪುರೋಹಿತರೂ ಕಾಣಾಯವಸ್ತ್ವಧಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ನಂದಿಗ್ರಾಮದ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಕೂಡ ಖುಡಿಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಆಜ್ಞೆಯುಪಡುತ್ತಾ, ವ್ಯಾಸನದಿಂದ ಕೃಂಣಾಗಿದ್ದ ಭರತನ ಬಳಿ ನಾರಿ, ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು “ಎಲ್ಲೆ ರಘುಕುಲೋತ್ತಮನೆ, ಯಾವ ಮಹನೀಯನಿಗಾಗಿ ನೀನು ಹೀಗೆ ಸಂತಪ್ತನಾಗಿರುವೆಯೋ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಕುಶಲವಾತ್ಮಯನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಸೀತಾಮಾತೆಯೊಡನೆಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಥಾಪಿಯೊಡನೆಯೂ ಅರಣ್ಯದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಹನುಮಂತನು ಹೇಳಿದ ಸಂತೋಷವಾತ್ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಭರತನು ಆನಂದಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಮ್ಯಾಮರೆತು ಮೂರ್ಖಿತನಾದನು. ಕ್ಷಣಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಆತನು ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ತಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷಪವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಆತನು, “ಎಲ್ಲೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆ, ನೀನು ಮಾನವನೋ ದೇವನೋ; ಯಾರಾದರೂ ಸರಿ. ಈ ವಾತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ ನಿನಗೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಗೋಗಳನ್ನು ದಿವ್ಯಾಂಬರ ಧಾರಿಣಿಯಾದ ಹದಿನಾರುಮಂದಿ ಚಂದ್ರಮುಖಿಯರನ್ನು ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಆಹಾ! ನಾನೆಂತಹ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ! ಅಯ್ಯಾ ಮಹನೀಯನೆ! ‘ಜೀವನ್ ಭದ್ರಾಣ ಪರ್ಯತ್ತಿ’ ಎಂಬ ಮಾತು ಸುಳಳಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಭರತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಹನುಮಂತನು ಭದ್ರಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಶ್ರೀರಾಮನ ವನವಾಸ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. “ಎಲ್ಲೆ ಭರತ ಕುಮಾರ, ಶ್ರೀರಾಮನ ವಾದುಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜಿತ್ಯಕೂಟದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಆತನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೋಡನೆ ದಂಡಕಾರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ವಿರಾಧನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಶರಭಂಗಮಣಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆ ದಿನವೆ ಮಹಣಿಯು ಶ್ರೀರಾಮನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ವೇಂಬರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ತರುವಾಯ ಶ್ರೀರಾಮನು ಜನಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಶಾರ್ವನವಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕತ್ತಲಿಸಿ ಆಕೆಯ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕುಸಹಕನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸಂಹರಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಭಂಗಿತಿಂಬಾದ ರಾಕ್ಷಸಿ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾವಣ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಗಾದ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಆಗ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನಾದ ರಾವಣನು ಮೋಸದಿಂದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಅವಹರಿಸಿ ಲಂಕೆಗೆ ಒಯ್ದನು. ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಅವನು ಒಯ್ಯಿತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಮಿಷ್ಟೆಮೂಕದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರು ತಂಡು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದ ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೂ ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬ ವಾನರರಾಜನಿಗೂ ಸ್ನೇಹವಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನ ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿದನು. ಆ ಮಹಾರಾಜನ ಅವ್ಯಾಖೆಯಂತೆ ನಾನೂ ಇತರ ಕೆಲವು ವಾನರ ವೀರರೂ ಸೀತಾಮಾತೆಯನ್ನು

ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದ್ರುಟಿ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟೆನು. ವಿಂದ್ಯಪರ್ವತದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾವಿದ್ದಾಗ ಸಂಪಾತಿಯಿಂಬ ಗೃಧರಾಜನಿಂದ ಸೀತಾಮಾತೆ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವಳೆಂಬ ಸಮಾಜಾರ ಕೇಳಿ, ನಾನು ನಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ಲಂಕೆಗೆ ಹೊಡೆ. ಅಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಿಯನ್ನು ಒಳಗಾಗಿದ್ದ ಸೀತಾಮಾತೆಯನ್ನು ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ತಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುದ್ರೆಯಂಗುರವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಒಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಆಕೆ ತನ್ನ ಗುರುತಿಗಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಆಕೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಕುದ್ದನಾಗಿ ವಾನರ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ರಾವಣನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ವಾನರ ಏರನಾದ ನಳನು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಲು ಅದರ ಮೇಲೆ ವಾನರ ಸೇನೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿತು. ವಾನರರಿಗೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಘೋರ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾಕ್ಷಸ ವಂಶದಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗಿಕೊಳೈಯಿತು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿರೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಅವರು ಮೂವರು ವಾನರ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಗಂಗಾ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಭರದ್ವಾಜ ಮುಸಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ನಾಳೆ ಅವರಲ್ಲಿರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಬರುತ್ತಾರೆ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ನಾಳೆ ನೋಡುವೆ”

ಶ್ರೀರಾಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಭರತನು ಹನುಮಂತನು ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಲೇ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಮಹಾನುಭಾವ, ನನ್ನ ಮನೋರಥ ಇಂದು ಪೂರ್ವವಾಯ್ಯ” ಎಂದನು. ಅನಂತರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಶತ್ರುಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಆತನು “ತಮ್ಮ ಅಯೋಧ್ಯಾ ನಗರದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ವಿಜೃಂಭಣಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ನಡೆಯಲಿ. ಅಂತಃಪುರದವರೂ ನಮ್ಮ ಮಾತೆಯರೂ ಉರಿನ ಸಮಸ್ತ ಜನರೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಇದಿರುಗೊಳ್ಳಲು ಈಗಲೇ ತರಳಲಿ” ಎಂದನು. ಆತನ ಅಪ್ಪಣಿಯಿಂತೆ ಕೆಲಸಗಾರರು ನಂದಿಗಾಮದಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಯರೆಗೆ ದಾರಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೇರ್ಪಾಗೊಳಿಸಿ ಪನ್ನೀರನ್ನು ಸಿಂಬಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲಲ್ಲಿಯೂ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳು ರಾರಾಜಿಸಿದ್ದು. ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನಲ್ಲಾ ಧ್ವಜಪತಾಕಾಕಳಿಂದ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಜನರಲ್ಲರೂ ನೂತನ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಇದಿರುಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬಂದು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ನಂದಿಗಾಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಬಂದರು.

ಸಮಸ್ತ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಪುರಜನರೊಡನೆಯೂ ಭರತನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಆಗಮನವನ್ನು ಇದಿರು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತನು. ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಆತನಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಯುಗಡಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಪ್ಪಣಿ ದೂರದಿಂದ ವಾನರರ ಹಣಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಬಂದಿತು. ಹನುಮಂತನು ಭರತನನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಘವಾನುಜ, ಅಗೋ ನೋಡು ವಾನರರ ಗುಂಪು ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಎಂದ್ದು ಧೂಳು ಗೋಮತೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದೆ. ಅಗೋ! ಅಗೋ! ಚಂದ್ರಕಾಂತಿ ವಿರಾಜಿತವಾಗಿ ಪುಷ್ಟಿಕೆ ವಿಮಾನ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ, ವಾನರ ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನೂ, ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನಾದ ವಿಧಿಷಣನೂ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ” ಎಂದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇ ಅಭಾಲವೃಧ್ಧರಲ್ಲರೂ ಜಯಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಜಯ ಶಬ್ದ ಆಕಾಶವನ್ನಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು.

ಭರತನ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಪುಷ್ಟಿಕವಿಮಾನದ ಕಡೆ ಕ್ಯಾ ಮುಗಿದುಕೊಂಡೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಮೇರುಪರ್ವತದ ಶಿಶಿರದ ಮೇಲೆ ಉದಯಿಸುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಆತನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ

ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಮಾನ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿಯಿತು. ಭರತನು ಓಡಿಕೊಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಅಣ್ಣನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಅತ್ಯಿಗೆಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸ್ವಾಮಿಗೂ ಅಭಿವಾದನ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರ ವೀರರನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಚಾರೋತ್ತಿಗಳಿಂದ ಮನ್ಯಣ ಮಾಡಿದನು. ಸುಗ್ರೀವನನ್ನಂತೂ ಆತನು “ಇದುವರೆಗೆ ನಾವು ನಾಲ್ಕುರು ಸೋದರರಾಗಿದ್ದೇವು. ಈಗ ನೀನು ಬಿದನೆಯವನಾದೆ” ಎಂದು ಆಲಿಂಗಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ವಿಮಾನದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮಾತೆಯಿರಿಗೂ ಗುರಹಿರಿಯಿರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರ ಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆನಂದಭಾಷ್ಯ ಸುರಿಸುತ್ತಾ “ಆಹಾ! ರಾಮಚಂದ್ರನು ಹಿಂದಿರುಗಿರನಲ್ಲವೇ” ಎಂದುಕೊಂಡರು.

ಧರ್ಮಪ್ರಭ್ರಾಂತಾದ ಭರತಕುಮಾರನು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ತಾನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ್ದ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ತೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ತೊಡಿಸುತ್ತಾ “ಅಣ್ಣ ನೀನು ನ್ಯಾಸವಾಗಿರಿಸಿದ್ದ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ಅಷ್ಟಣೆಯಂತೆ ಇದುವರೆಗೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನು. ಇಗೋ ಈ ಭಾರವನ್ನು ನೀನೀಗ ವಹಿಸಿಕೊ. ಇಂದು ನನ್ನ ಮನೋರಥ ಸಂಘಲವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಜನ್ಮ ಸಾಧ್ಯಕವಾಯಿತು” ಎಂದನು. ತಮ್ಮನ ಸುದಿಗಳಿಂದ ಆರ್ಥಹೃದಯನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಆತನನ್ನು ತಬ್ಬಿ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಭರತನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಬಂದನು. ಅನಂತರ ತನ್ನ ವರಿವಾರದೊಡನೆ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದು, ವಿಮಾನವನ್ನು ಅದರ ಪೂರ್ವದ ಯಜಮಾನನಾದ ಕುಬೇರನಬಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಅವ್ಯಾಃ ಮಾಡಿದನು. ಅದು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಹೊರಟುಹೋಯಿತು.

೧೦೭. ಶ್ರೀರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ

ಶ್ರೀರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ

ಗುರುಹಿರಿಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಮಿಸಿ ಅವರ ಮದ್ಯ ಮಂಗಳಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಕರಿತು ಭರತಕುಮಾರನು ನಮನ್ನಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು - “ಅಣ್ಣಿ ರಾಮಚಂದ್ರ, ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಅಯೋಧ್ಯಾ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನನಗಿತ್ತೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳೂ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ. ಈಗ ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ವೃಷಭ ಹೊರುವ ಭಾರವನ್ನು ಎಳಗರು ಹೇಗೆ ಹೊರಬಲ್ಲದು? ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಹೊರಲಾರದ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ನೀನು ಈಗಲೇ ವಹಿಸುವವನಾಗು. ನಾಕೇತ ನಾಮಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಭಿಷಂತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಣ್ಣಂಬ ಕಂಡು ಪ್ರಜಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆನಂದವದಲ್ಲಿ.

ತಮ್ಮನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ‘ತಥಾನ್ತ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮನೋಡನೆ ಜಟಾ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿ, ಮಂಗಳ ಸ್ವಾನ ಮಾಡಿದನು. ಶತ್ರುಷ್ಣನೇ ನಿಂತು ಆತನಿಗೆ ದಿವ್ಯವಾದ ವಸ್ತ್ರಭರಣಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿದನು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯೀ ಮೊದಲಾದ ರಾಜ ಮಾತೆಯಿರು ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಮಂಗಳ ಸ್ವಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಮನೋಹರವಾದ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸ್ತು ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಸುಮಂತ್ರನ ತಂಡು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ದಿವ್ಯರಥವನ್ನೇರಿ ಸರೆಲ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಸುಂದರವಾಗಿ ಅಲಂಕೃತರಾದ ವಾನರರೂ, ವಾನರ ಸ್ತ್ರಿಯರೂ ಪುರಜನರೊಡನೆ ಆತನ ಸುತ್ತಲೂ ವಿವಿಧ ವಾಹನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ರಥದ ಸಾರಧ್ಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟತಃ ಭರತನೆ ವಹಿಸಿದನು. ಶತ್ರುಷ್ಣನು ಶ್ರೋತಷ್ಟತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದನು. ಲಕ್ಷಣ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ವಿಭೀಷಣನೂ ಚಾಮರ ಬೀಸಿದರು. ಸುಗ್ರೀವ ಮಹಾರಾಜನು ಶತ್ರುಂಜಯವೆಂಬ ಆನಯನ್ನೇರಿ ಮುಂದೆ ಹೊರಟನು. ವಾನರ ವೀರರೆಲ್ಲರೂ ಮಾನವ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಭದ್ರಗಜಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಶಂಖ ಭೇರಿ ಕಹಳ ಮೊದಲಾದ ವಾಧ್ಯಗಳು ಭೋಗರೆಯುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ದಿಕ್ತಂತಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದುವು. ದೇವತೆಗಳೂ ಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾಧರರೂ ಆಶಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ರಾಮನಿಗೆ ಜಯಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದರು.

ನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಡಗೊಡಿದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಪರಿವಾರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಮಹಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಗುರುಗಳೂ ಪುರೋಹಿತರೂ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಶೇಷಾಂತತೆ ತಳಿದರು. ಮತ್ತೆದೆಯಿರು ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಬಂದು ಲಾಜಾರತಿ ಎತ್ತಿದರು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಂಭ್ರಮವಂತೂ ಹೇಳತೀರದು. ನಭೋರಾಗವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿರುವ ಜಯಜಯಕಾರಗಳ ಮಧ್ಯ ಸಾಗಿಬಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಸುಗ್ರೀವ ಮಹಾರಾಜನೂ ವಿಭೀಷಣನೂ ಉಚಿತ ಗೌರವಗಳೊಂದಿಗೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ರಾಜನ ಅಪ್ರಜೆಯಂತೆ ವಾನರರು ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ಪುಣಿ ನದಿಗಳಿಂದಲೂ ಪುಣ್ಯೋದರಕಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಬಂದರು. ಆ ಪೂರ್ಣ ಜಲಕಂಭವನ್ನು ವಸಿಷ್ಠಮಹಣಿಗಳು ಅರಮನೆಯ ದೇವಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದರು.

ರಾಮಚಂದ್ರನ ಪಟ್ಟಾಭಿಪ್ರೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸಂಭಾರಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾದುವು. ಅನಂತರ ವಸಿಷ್ಠಮಹಣಿ ಇತರ ಪುರೋಹಿತರೊಡಗೊಡಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಹಿಸುತ್ತಾ ಸೀತಾಸಮೇತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿರಿಸಿದರು. ವಾಮದೇವ, ಜ್ಯಾಬಾಲಿ, ಗೌತಮ, ಕಶ್ಯಪ ಮೊದಲಾದ ಮಹಣಿಗಳು ಆತನೋಡನೆ ಸೇರಿ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ತೀಥೋರ್ಡಕದಿಂದ ಅಭಿಪ್ರೇತ ಮಾಡಿದರು. ಪುರೋಹಿತರೂ ಶುಶ್ರೀಕೃಂಗಳೂ ಅಭಿಪ್ರೇತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಮುಖರೂ ಆತನಿಗೆ ಅಭಿಪ್ರೇತ ಮಾಡಿದರು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮನು ಮಹಾರಾಜನು ಧರಿಸಿ ವಂಶಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದ ರತ್ನಕರೀಣವನ್ನು ಹಸಿಷ್ಟರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿದರು. ಅದಾದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದ ಶುಶ್ರೀಜರು ವಿವಿಧ ಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ಶತ್ರುಷ್ಣನು ಆತನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರೋತ್ಸಂತ್ರಂಶವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದನು. ಸುಗ್ರೀವನೂ ವಿಭೀಷಣನೂ ಚಾಮರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ವಾಯುದೇವನು ಮಹೇಂದ್ರನಿಂದ ಹೇರಿತನಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಅರ್ಹಿಸಿದನು. ದೇವಗಂಧರ್ವರು ಮಥುರವಾಗಿ ಗಾನ ಮಾಡಿದರು. ಅಷ್ಟರೆಯರು ನಾಟ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲವೂ ಸಸ್ಯ ಸಮೃದ್ಧವಾಯಿತು. ವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ಫಲಪುಷ್ಟಭರಿತವಾದುವು.

ಪಟ್ಟಾಭಿಪ್ರೇತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಗೋಗಳನ್ನೂ ಬುಧರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಅಭರಣಗಳನ್ನೂ ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಣನಾಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡಿದನು. ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ರತ್ನಮಯವಾದ ಸ್ವಣಹಾರವನ್ನೂ ರತ್ನವಿರಾಜಿತವಾದ ಅಂಗದಗಳನ್ನೂ ವಾಲಿ ಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನಿಗೂ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಚಂದ್ರಕರಣಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಳ್ಳ ಮುತ್ತಹಾರವನ್ನು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಭರಣಗಳನ್ನು ಆತನು ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಕೊಡಲು ಆಕೆ ವಾದದ ಬಳಿ ಕೈ ಮುಗಿದು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಮಾರುತಿಗೆ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಬಹುಮಾನಿಸಿದಳು. ಇಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ, ತನ್ನ ಕೊರಳಲ್ಲಿದ್ದ ಅಮೂಲ್ಯ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಮಾರುತಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಇಂಗಿತ್ತಣಿನಾದ ಆತನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ನಿನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಹೀಯಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಮಾರುತಿಗೆ ಆ ಹಾರವನ್ನು ಕೊಡು” ಎಂದನು. ಆಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಹಾರವನ್ನು ಹನುಮಂತನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಧರಿಸಿ, ಬಿಳಿಮುಗಿಯಾಗಳ ಮಣಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಪರಿತದಿನತೆ ಕಂಗೋಳಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಷ್ಟಣೀಯಿಂದ ಉಳಿದ ವಾನರ ವೀರರಿಗೂ ವಿಭೀಷಣ ಮತ್ತು ಅವನ ಪರಿವಾರದಪರಿಗೂ ಅನಷ್ಟ್ಯಾ ವಸ್ತುಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಹಂಚಲಾಯಿತು.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಪಟ್ಟಾಭಿಪ್ರೇತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಧೀಷ್ಠವಾಗಿ ಪುರಸ್ವಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತೃಪ್ತರಾದ ವಾನರರೂ ರಾಕ್ಷಸರೇರರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಮಹಾ ವ್ಯಾಘವದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಟುತ್ತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಸೌಮಿತ್ರಿ ಈ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ನನ್ನೊಡನೆ ನೀನೂ ವಾಲಿಸುತ್ತಾ ನನ್ನೊಡನೆ ಸಮಾನ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವನಾಗು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಸೌಮಿತ್ರಿ ಇದಕ್ಕೆ ಒಷ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಿಂದ ಭರತನು ಯಿವರಾಜನಾದನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಕಾಲ ಸುಖವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಮದಾಮರಗಳಾಗಲೀ ಆಕಾಲ ಮರಣವಾಗಲೀ ಕಂಡು ಕೇಳಿದುದಿಲ್ಲ. ಲೋಕವೇ ಆನಂದದಿಂದ ಇದ್ದಿತು. ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮಪರರಾಗಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಿಲ್ಲಯೂ ಶ್ರೀರಾಮಕರ್ಣಾಲಾಪ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಜಗತ್ತೇ ರಾಮಮಯವಾಯಿತು. ವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿತ್ಯ ಫಲಪುಷ್ಟಭರಿತಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಳೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರೂ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತರಾಗಿದ್ದರು.

ಧನ್ಯವಾದ ಈ ವಾಲ್ಯೂಕಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಪರಿಸಿದವನು ಹಾಡರಹಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪುತ್ರರನ್ನು ಬೇಡುವವನು ಪುತ್ರವಂತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಧನಕಾಮುಕರು ಧನಾಧ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದವರು ಹಿಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಚಯಶಾಲಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ದೀಘಾಯ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸ್ತ್ರಿಯರು ರಾಮನನ್ನು ಪಡೆದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂತೆ ನಿತ್ಯಸಂತೋಷಭರಿತರಾಗಿ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಚೀರಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಆರಾರಿಗೆ ಆವಾವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಯೋ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ತ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ದೇವತೆಗಳ ಶ್ವರೆಗೂ ಹಾತುರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರೂ ಪರಿಸುವವರೂ ಸರ್ಕಲ ಹಾಡರಹಿತರಾಗಿ ದೀಘಾಯ್ಯ ಹೊಂದಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹಾತುರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲೆ ಮಾನವರಿರಾ, ಪುರಾತನವಾದ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಿಸು ಮಾಡಿ ಧನ್ಯರಾಗಿ! ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗೆಲಿ!

ಸಮಸ್ತ ಸನ್ಯಾಗಿಂಜಾನಿ ಭವಂತು
ಎಲ್ಲಗ್ರಂಥೆಲ್ಲ ಮಂಗಳಮತ್ತೆ!
ಓಂ ತತ್ತ್ವಾ

* * *